„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIV. évf. 1. szám
2013. február
250,– Ft

A II. vatikáni zsinat 50. Évfordulója

Három pápai arckép

A papi nőtlenségről

Képzeletbeli interjú egy 40 éve szolgáló pappal

Meditáció az ökumenikus imahétről

Az emberi élet két felének lelkisége

A manicheizmusról

Meditáció Jézus sírbahelyezéséről

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Tudósítások a „harmadik világból”

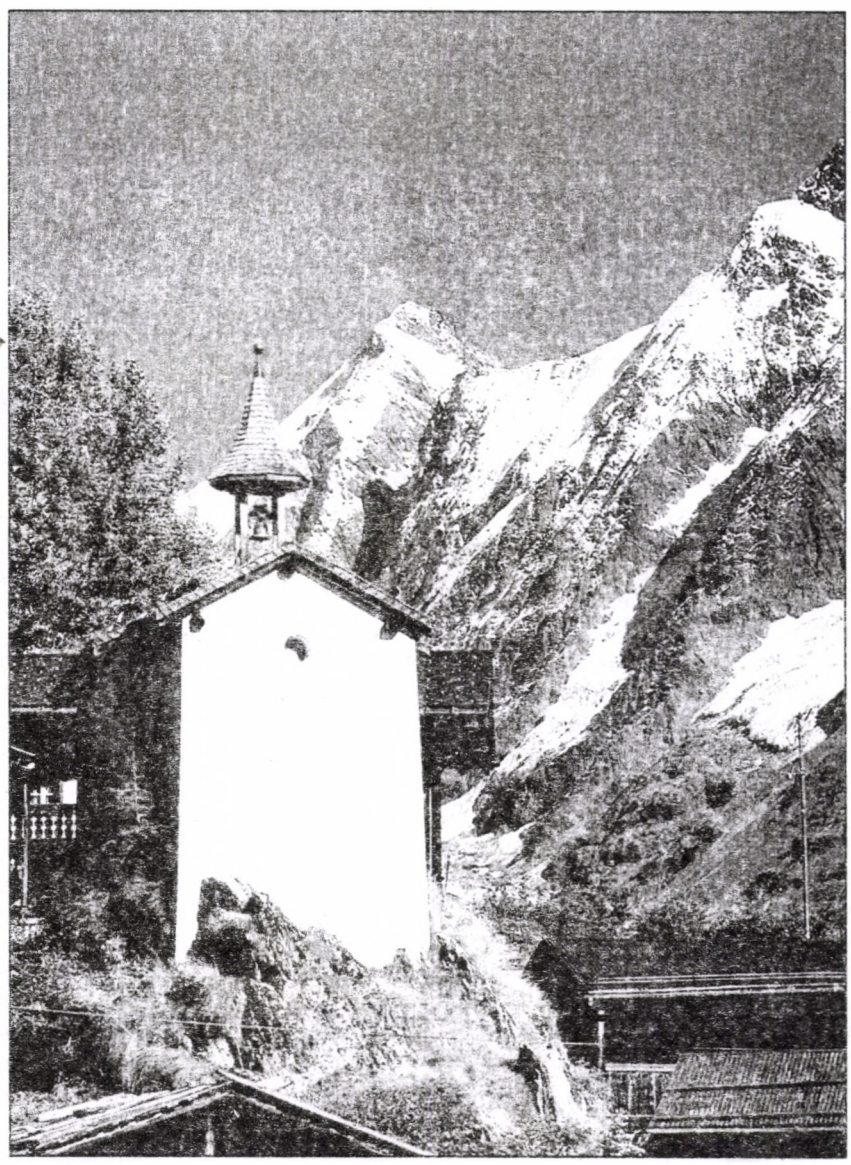

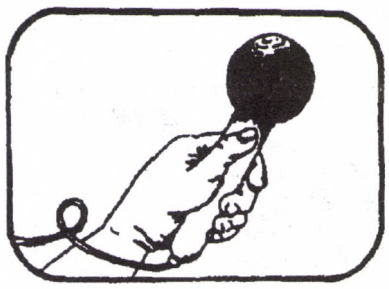

„A válságban se adjuk alább!”

Interjú *Hans Küng*gel a II. Vatikáni zsinat 50. évfordulója alkalmából

Professzor úr! A német szövetségi parlament elnöke, Norbert Lammert azt követelte a mannheimi Katolikus Naggyűlésen, hogy most végre valóra kell váltani a II. Vatikáni zsinat határozatait. Ön is hasonlóan vélekedik?

Becsülöm Lammert urat mint olyan politikust, aki mindig nagyon nyíltan föltárja a helyzetet. Ami a zsinatot illeti, teljesen osztom a véleményét.

Mely problémák megoldatlanok még? És melyekbe nem is vágott még bele akkoriban a zsinat?

(kezébe veszi emlékiratainak első kötetét, és fölüti egy megjelölt lapnál) Nem kell félnie, hogy mostantól már csak önmagamat idézem, de ebben az esetben semmit sem felejtek el, ha fölolvasom önnek az egyházra vonatkozó teljesületlen követelmények listáját. Nem oldódtak meg a következő kérdések *(olvassa)*: „Születésszabályozás személyes felelősséggel, a vegyes házasságok kérdésének szabályozása (a házasság érvényessége, gyereknevelés), a papi nőtlenség a latin egyházban, a római kúria szervezeti és személyi reformja, a bűnbánati gyakorlat reformja, a papi öltözékek és címek reformja, az érintett egyházi területek bekapcsolása a püspöki kinevezésekbe, pápaválasztás reprezentatív püspöki szinódusok által.” – Ez olyan lista, amelyet már 1960-ban állítottam össze Zsinat és újraegyesülés c. könyvemben. Több mint ötven évvel ezelőtt! Tragikus, hogy a világ legnagyobb vallási szervezete még mindig ilyen blokád alatt áll.

Hogyan lehetséges ez?

Ez abból fakad, hogy megrekedtünk a középkori gondolkodásban. A Gergely-féle 11. századi reform – amely tulajdonképpen fölülről indított forradalom volt – bevezette a pápai abszolutizmust, az erőltetett klerikalizmust és a papi nőtlenség törvényét. A 16. századi reformáció ez ellen lépett föl, de persze csak a keresztények egy részét érte el. A pápák már akkoriban is teljesen süketek voltak a reformkövetelésekre. A felvilágosodás és a modernitás idején, a 18-19. században sem lett jobb a helyzet. Róma a restaurációra volt hitelesítve, és így is maradt. Ma is csak akkor érthetjük meg Joseph Ratzingert, ha ebben a háttérben látjuk. Teológiai vonatkozásban Ágostonra és Bonaventurára hivatkozik, és alapjában véve nem érti Luther Mártont. Liturgiai szempontból szintén a középkorra hivatkozik; hiszen nem a római bazilika régi liturgiáját vagy pláne az őskeresztény házi közösségek liturgiáját akarja, hanem a középkori misét részesíti előnyben. Jogi tekintetben vissza akar térni a papalizmushoz. Sprituálisan is a középkori cölibátustörvényre mered. Külső föllépése reformációellenes, fényűzően barokk személyi kultusz és triumfalizmus. Már külsőleg nézve is a restauráció korát celebrálja.

Hogyan lehet ön továbbra is reformteológus abban az egyházban, amely nem reformálja meg magát?

Ez félreértés. A II. Vatikáni zsinat éppen arra tett kísérletet, hogy érvénytelenítse a restauráció évszázadait! Két paradigmaváltást pótolt. Először is valóra váltotta a reformáció több célkitűzését: a népnyelv használatát, az egyházközségek fölértékelését, a hívők részvételét, a Biblia fölértékelését és új spiritualitást. Másodszor megpróbálta pótolni a modernitás paradigmaváltását: vallásszabadság, emberi jogok, demokrácia, a zsidóság, az iszlám és más világvallások, illetve a „világias” világ felé fordulás. Ez hatalmas folyamat volt, amelyet nem szabad lekicsinyelni. A katolikus egyház ma egészen más, mint a zsinat előtt volt. Különben nem léteznének a Piusz-testvérek (Lefèbvre követői) akik tradicionalistákként vakon nekirontanak ennek a paradigmaváltásnak.

De ez azt is jelenti, hogy a zsinat nem csupán reformeri eredményeket hozott.

Ez igaz. A zsinatot magát is kettősség jellemezte: állandó konfliktus a püspökök zsinati többsége, illetve a római kúria között, amely uralkodott a zsinati apparátuson (beleértve a pápát is). Akkoriban súlyos belső konfliktussal birkóztam, amikor láttam, hogy nem lehet mindent érvényre juttatni, amit érvényre kellene juttatni. Amikor visszatértem a zsinat második ülésszakára, észrevettem, hogy a kúriának az egyházról előterjesztett tervezete, amelyet tulajdonképpen el kellett volna vetni, alapjában véve visszatért. Akárcsak előzőleg, megvolt a szakadék az „egyház mint Isten népe” (II. fejezet) és a „hierarchia” (III. fejezet) között. A körülmények nyomására a liturgia kérdésében sem tudtunk olyan határozottan eljárni, ahogyan szükséges lett volna. E tekintetben is sok kétértelműség maradt az eredményben. Akkoriban azonban feltételeztük, hogy a zsinat utáni pápák elvileg folytatni fogják a zsinat vonalát, s a püspökök és a teológusok a zsinat szellemében fognak tovább tevékenykedni. Ez téves elgondolás volt, ahogyan később kiderült. Püspöki és bíborosi kinevezésekkel és egyoldalúan reakciós dokumentumokkal a kúria ismét domesztikálta és romanizálta a püspököket.

Azt a fél lépést előre, amelyet a zsinat megtett, egyesek már az egyház romlásának tekintik...

Természetesen!

... és most megerősödnek azok az erők, amelyek megpróbálják teljesen érvényteleníteni a zsinati vívmányokat.

Igen, ez a zsinat utáni kor tragédiája. Az egyház nem nyílik meg, hanem mindinkább bezárkózik. Amikor Karol Wojtyla 1978-ban pápa lett, hamar világos lett, hogy amennyire csak lehetséges, vissza akar térni a zsinat előtti állapotokhoz. 1979 októberében, amikor egy éve volt hivatalban, megírtam első kritikus cikkemet a pápaságáról, s ezért drágán meg kellett fizetnem. Majdnem biztosan ez a cikk volt az indíték ahhoz, hogy két hónappal később eljárást indítsanak ellenem, és megvonják tőlem az egyházi tanítási engedélyt. A pápa halálosan megsértődött.

Mindezek után egyáltalán reformálhatónak tartja-e még a római katolikus egyházat?

Én történelmi dimenziókban gondolkodom, ezért nem zárom ki a reményt. Mindenesetre a párbeszéd és a reform megtagadása miatt az egyház legsúlyosabb válságát éljük át a francia forradalom óta.

De magában az egyházban van ellenállás is a restaurációval szemben: osztrák plébánosok százai küzdenek az XXL méretű egyházközségek létrehozása és a klerikalizmus ellen; Freiburgban több mint 150 pap nyilatkozott úgy, hogy nem fogják megtagadni az áldozást az újraházasodott elváltaktól, ahogyan ezt az egyházjog megköveteli. A tiltakozás minőségi ugrását látja-e ebben?

Igen, végre határozottan és világosan beszélnek. Hiszen régóta nem sikerült aktivizálni a papságot. Annak fő oka, hogy a püspökök nem tanúsítanak ellenállást Rómával szemben, mindenekelőtt abban az engedelmességi esküben van, amelyet le kell tenniük a pápára. Ez oly feltétlen módon van megfogalmazva, mint az az eskü, amelyet annak idején a Führerre kellett tenni; egyik sem engedélyez semmiféle ellenállást. Az az akadály, hogy az evangélium iránti engedelmességből túltegyék magukat ezen az eskün, nyilvánvalóan olyan magas, hogy egyikük sem meri átugrani. De a plébánosok körében változott valami. Mindig azt mondtam: egy plébános egyedül elveszett, öt plébánost komolyan kell venni, ötven legyőzhetetlen. Gondolja csak meg, hogy az ellenállás – s ez már több, mint tiltakozás – nem korlátozódik a német nyelvterületre: például Franciaországban, Belgiumban, Írországban, az USA-ban és Ausztráliában nyílt akciók folynak a római reatauráció ellen. Amit Rómában nagy válságfolyamatnak tekintenek, az alapjában véve a gyógyulás és a megújulás kezdete.

De sikeres lehet-e ez a gyógyulás, ha Róma újból és újból fölszakítja a sebet?

A pápa 2011 szeptemberi németországi útja világosan megmutatta: XVI. Benedek nem akar reformokat, nem kíván valódi ökumenikus közeledést a reformáció egyházaihoz, és nyitást sem a „világias” világ felé. Úgy véli, érvényre tudja juttatni álláspontját, mivel olyan szervezetek állnak mögötte, mint az Opus Dei, és rajongó katolikusok ezrei lelkesednek érte és fellépéseiért.

És ön a gyógyulás kezdetéről beszél? Nem vezet-e minden reformkezdeményezés kényszerűen az egyházból kifelé, mivel az egyház megtagadja ezeket? És mivel a pápa azt gondolja: Ha ennyien ünnepelnek engem, minek változtassak bármit is?

Nem az egész egyház van válságban, hanem mindenekelőtt a hierarchia, amelynek föl kell tennie magának a kérdést: Életben maradhat-e az a világszervezet, amely visszautasít minden reform- és demokratizálási törekvést? Ezt kizártnak tartom. Ön talán még megéri, hogy valami döntő dolog történik – én talán már nem. A Vatileaks-ügy talán már valami robbanásszerű folyamat jele. Mert sok mindent, amit el lehet mondani a vatikáni rendszerről, el lehetett mondani a szovjet rendszerről is, mielőtt összeomlott.

Kinek kell előmozdítania az egyház elavult megjelenési formáinak összeomlását?

Az én nézőpontomból mindig az a döntő kritérium: Mit tesz a középmezőny? Milyen irányban halad? A reakciósokat nem tudjuk megtéríteni, az az azonban döntő, hogy „az egyház népe” mindenben együttműködik-e, vagy sem. Időközben konzervatív katolikusok is arra a meggyőződésre jutottak, hogy így nem mehetnek tovább a dolgok. Ez reménnyel tölt el.

Az egyházi válság mellett hitválság és Isten-válság is van. Tud-e a zsinat lendületet adni ezekben a vonatkozásokban is?

Maga Isten nincsen válságban. A katolikus egyház van válságban, és ez az egyik fő oka annak, hogy ma sokan nem hisznek már Istenben. Ez a válság azonban annyiban viszonylagos, hogy sok ember alakított ki egyház nélküli vallásosságot. Ez persze nem jó az egyházközségeink szempontjából, amelyek ettől még jobban érzik az elvilágiasodás folyamatát.

Előre sejtette-e a zsinat ezt a fajta válságot?

A zsinati atyák nem reagáltak igazán az istenkérdésre, mindazonáltal a zsinat új, eleven igehirdetést kívánt meg.

Hogyan tud, hogyan kell az egyháznak reagálnia a mai hitválságra?

Például a történeti-kritikai bibliakutatásnak vagy a vallásszociológiának köszönhetően rengeteg értékes belátással rendelkezünk, de Róma még mindig azt kívánja, hogy a katolikusok ragaszkodjanak a csodákba vetett hithez; Rómát nem érdekli, hogy a teológia milyen fölismerésekkel tud szolgálni.

Ön tehát azt gondolja, hogy a hit válságához felvilágosítással kell közeledni?

Legalábbis ez az első, alapvető lépés, nem utolsósorban a Bibliának és magának Jézusnak a megértésében. De Joseph Ratzinger sajnos csak a szólamok szintjén foglal állást a történeti-kritikai bibliakutatás mellett; amikor annak eredményei kényelmetlenné válnak a dogmatika számára, akkor elfordul tőle. Ennek felel meg az a vonakodása, hogy egyáltalán tudomásul vegye teljes terjedelmében a hit válságát. Az egyház szívesebben hirdeti továbbra is megingathatatlanul a Kalkhedóni zsinat dogmáját, hogy Jézusnak egy személyben két természete van, és egy kereszténynek ezt hinnie kell; de ma már aligha ért meg bárki is egy effajta dogmát.

A negyven év alattiakat többségükben egyáltalán nem érdekli az egyház reformja. Sokaknak nincs is semmiféle kapcsolatuk az egyházzal, mások azt mondják: Olyannak fogadom el a katolikus egyházat, amilyen – és ajánlataiból kiválasztom azt, ami személyesen jelent számomra valamit. Ez új helyzet.

Az egyház reformja iránti érdeklődés már csak azért is csökken, mert a fiatalabb nemzedék már egyáltalán nem az egyházban szocializálódott. Ha elképzelnek egy hagyományos vasárnapi misét, és összevetik más kínálatokkal, akkor sokak számára fölvetődik a kérdés: Minek menjek oda? Ennyiben döntő kérdés az egyház számára, hogyan juthat el egyáltalán az emberekhez.

És hogyan?

Tudni kell válaszolni az élet elemi kérdéseire. Minden ember keresi az élet értelmét, valami fogódzót; mindenki keres bizonyos normákat az egyre inkább normák nélküli életben. Az egyháznak utána kell mennie azoknak, akik elmentek, újból keresnie kell a kapcsolatot velük. Ha is-

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2013. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

mét olyan pápánk lenne, aki vonzó lenne – nem csupán a rajongók számára, vagy azok számára, akik csak kíváncsiságból mennek oda, ahol a pápa föllép –, olyan férfi, aki azt a benyomást keltené, hogy számára az emberek a fontosak: Ez már valami lenne!

Mit kaphatna a világi társadalom egy megreformált katolikus egyháztól?

Ismét lenne egy olyan intézménye, amely jeleket ad; tájékozódási fóruma lenne. A zsinat idején (1962-1965) a katolikus egyháznak nagy befolyása volt a világra. A fogamzásgátló tablettákat tiltó körlevél (1968) óta lejtmenetben van. Ha ez az egyház megreformálná magát, ismét valódi párbeszédpartnere lenne a politikának. A katolikus egyház némely dokumetumát vagy állásfoglalását ma is udvariasan üdvözlik, mert a letűnt korok csillogása még hat, de már nem veszik komolyan őket.

Ha megújulna az egyház, ismét etikai fórummá válna? Abban a szellemben, amelyet ön a „világethosz" programjával kíván szolgálni?

Valóban. Ha az egyház keresztény értékeket kíván képviselni, megteheti, és tegye is meg, de csupán az általános emberi értékek hátterében. Az egyházaknak és a kereszténynek is igazodniuk kell az emberi jogokhoz és emberi kötelességekhez, az aranyszabályhoz (Mt 7,12) és a humánus társadalmak négy parancsához: Ne ölj, ne lopj, ne hazudj, ne élj vissza a szexualitással! Ezek a normák minden nagy hagyományban benne vannak. Ha a keresztények komolyan veszik őket, akkor az ő intézményeiket és közleményeiket is komolyan fogják venni. Ez hitelességi kérdés, és a nem-keresztények iránti tisztelet kérdése.

Miért kellene a nem-keresztényeknek érdekesnek találniuk a társadalmi kérdések keresztény értékelését? Mi teszi erőssé az egyházat mint intézményt?

A végső erősség a keresztény üzenet maga, az Evangélium. Ez az üzenet valóban felszabadító, ha megélik. Változatlanul olyan fórumra van szükségünk, amely rámutat erre a dimenzióra. Olyan üzenetet kell hirdetnünk, amely mögött – ha a zsidóságra is gondulunk – négyezer éves történelem áll. Ez az üzenet elindította az irgalmasság, az igazságosság, a felebaráti szeretet és az értelmes élet meleg áramlatait, amelyeket nem szeretnék nélkülözni. Egyáltalán nem lehet elképzelni, milyen lenne ma a világ a kereszténység nélkül. Ha látjuk, mit érhet el az egyén is – csodálatos! Hiszen olykor csodálattal mondják az emberek egy másik emberről: Ez aztán igazi keresztény! Erre a tapasztalatra építek.

Az elmúlt években ön ismételten követelte a III. Vatikáni zsinat összehívását. Ma is megtenné ezt?

Ma is megtenném, de a helyes feltételekkel. A zsinat az egyház képviselője, ilyen értelemben van jelentősége, nem pedig fölülről kijelölt fórumként. A zsinatok történetében léteztek olyanok, amelyeken például intenzíven részt vettek laikusok is. Nem látom értelmét annak, hogy még egyszer összehívjanak 5000 püspököt Rómába. De a nemzeti püspöki konferenciák elküldhetnék legjobb embereiket egy összejövetelre – s annak nem kell feltétlenül a Vatikánban megtörténnie...

...ez azonban nagyon illuzórikusan hangzik...

...hacsak valaki meg nem valósítja! A mostani pápa nem fogja megtenni, ez világos számomra. De ha a válság még jobban elmélyül, bekövetkezhet. Ha a reform erői még jobban megerősödnek – és végre hivatalban lévő püspökök is kiállnak a reform mellett. Akkor ez még a bulvárlapokba is bekerülne, és nagy visszhangja támadna.

Forrás: Publik-Forum Dossier, 2012/17

A II. Vatikáni zsinat 50. évfordulója alkalmából három pápa arcképének néhány vonását villantjuk föl.

Útlevélhamisító és pápa

XXIII. János pápa emlékezete

Kicsi és testes volt. Hogy milyen kicsi és milyen kövér, láthatják a római Szent Péter bazilika látogatói, amikor megnézik azt a megvilágított üvegkoporsót, amelyben XXIII. János pápát néhány évvel ezelőtt felravatalozták. Ez a rendkívüli pápa, aki összehívta a II. Vatikáni zsinatot, és ezzel korszakos fordulatot indított el a katolikus egyházban, még halottként is karriert csinál. *Il Papa Buono*, „a jó pápa” kereken ötven évvel a halála után még mindig olyan népszerű a hívők körében, hogy koporsóját a bazilika szűk alagsorából át kellett helyezni a templomhajóba. Egyszerűen túl nagy a János-tisztelők tömege.

Egy évezreden át nemesek uralkodtak pápaként az egyházban. *Angelo Roncalli* azonban éles ellentéte volt a nagyságos uraknak: egy kisparaszt fia, tizenkét testvérrel, Sotto il Monte faluból. Később pápai diplomata lett elveszett helyeken – Bulgáriában, Törökországban és a szekularizált Franciaországban –, csupa olyan helyen, ahol a Vatikánnak nem volt beleszólása a hatalmi viszonyokba.

Végül 1953-ban, magas korban eljutott a velencei pátriárka magas posztjára. Pápává 1958-ban választották – de csak kompromisszumos jelöltként. Akkoriban a maihoz hasonló volt a helyzet: két olasz frakció küzdött a pápai hivatalért, és blokkolták egymást; a patthelyzetet egy harmadik jelölt megválasztásával oldották föl. A kúriai táborok úgy vélték, kockázat nélküli döntést hoztak, mert a jelölt, Roncalli bíboros 77 éves volt, és beteg. Ahogyan gyakran az egyház történelmében: rövid időre szóló, gyenge köztes megoldás. Úgy látszott, hogy a kúria által megmosolygott „paraszt Péter trónján” nem jelent kockázatot a Vatikán önkényuralmi viszonyaira nézve. De aztán minden egészen másképp történt: szenzáció szenzációt követett.

Angelo Roncalli, az egyháztörténész szakított a Piusz-pápák hagyományával, és a pápaság történetének egyik leginkább megterhelt nevét választotta, a Jánost. Ez öntudatról és humorról árulkodott. Péter apostol óta az első pápaként protestánsokat (például a taizéi elöljárót, Roger Schutzöt), ortodoxokat, sőt nem hívő baloldaliakat hívott meg asztalához. Micsoda provokáció! A Vatikán tótágast állt! Mert elődje, XII. Piusz szinte mindig egyedül étkezett.

Mindenki alábecsülte Jánost. Nem volt csúcsjogász, mint XII. Piusz, vagy csúcsdogmatikus, mint XVI. Benedek. De János a Jóisten trükkös diplomatája volt. Apostoli nunciusként Roncalli – fabrikált dokumentumok segítségével – sok zsidót nevezett át „katolikus zarándokká” Isztambulban, és így megmentette őket attól, hogy a hitleri Németországban meggyilkolják őket. Magyar zsidóknak segített elmenekülni a német hadsereg elől. És kapcsolatokat ápolt az „ellenséggel”, a szovjetekkel.

Roncalli nem hideg harcos volt, hanem – mint egyetlen pápa sem előtte és utána – tökéletesen felkészült, igazi hídépítő. Hogy új viszony jöhetett létre Róma és a zsidók között, csak ezzel a Jánossal volt lehetséges. Hogy a Vatikán új, nagyobb szerephez jutott a világpolitikában, csak neki volt köszönhető. A kubai válság csúcsán, amikor 1962-ben atomháború fenyegetett, a Kreml fölhívta telefonon a pápát, és ugyanígy tett az USA katolikus elnöke, Kennedy is. János közvetített, és hozzájárult a világ fennmaradásához – hallatlan folyamat, ha meggondoljuk, hogy politikailag mennyire elszigetelt, és békemunkájában mennyire tehetetlen volt a Vatikán az első és a második világháborúban.

A zsinatba mintegy belebotorkált János. Vajon átlátta-e, hogy milyen hatalmas forradalom indul el az egyházban? Amikor az egyházi latin létéről volt szó, fékezett. Amikor a kuriális urak a Hittani Kongregáció elvakult főnökével, Ottaviani bíborossal az élükön meg akarták akadályozni a reformokat, János a haladó nyugat-európai bíborosokat támogatta. Egyetlen hibája: túlságosan korán halt meg, 1963. június 3-án. Előtte egyetlen pápát sem gyászolt olyan mélyen kelet és nyugat.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum Dossier, 2012/17

Emberarcú Péter

100 éves lenne I. János Pál pápa

Egy vidám, fesztelen ember, állandó mosoly az ajkán és huncutság a szemében, a tanítóhivatal képviselője, aki bevallotta bizonytalanságait, mégis képes volt a hitre bátoritani, az emberarcú Péter: így őrizte meg emlékezetében a világ I. János Pált, a lelkipásztor pápát, aki csak 33 napig vezette a katolikus egyházat, de e rövid pillanat alatt kitörölhetetlenül belevéste nyomát az egyház történetébe. A hatvanhat éves pápa hirtelen halála 1978 őszén nem csupán a katolikusok számára jelentett sokkot. 2012. október 17-én lett volna száz éves.

„Én is egy olasz vendégmunkás fia vagyok”: 1975-ben így kezdte prédikációját a mainzi dómban az akkor még velencei pátriárka, *Albino Luciani*. Szülőfalujában, a Dolomitokhoz közeli hegyi faluban ugyanis roppant szegénység uralkodott. A szegényes földek keveset termettek, ezért apja elment Franciaországba, Németországba és Svájcba, hogy megkeresse a nyolcfős család kenyerét. „Amikor Albino ötéves volt, sajnos tudta már, mi az éhség”, mondja a bátyja, Eduardo, majd így folytatja: „Családunk a legszegényebbek közé számított a faluban. Májustól októberig mezítláb jártak a gyerekek, hogy kiméljék a cipőjüket. Télen papucsot hordtunk.”

A kis Albino normális fiúcska volt, kalandkedvelő, ötletes, pajkos – és szolgálatkész. Apja – szocialista, szakszervezeti tag, de nem radikálisan egyházellenes – alighanem rettenetesen csodálkozott, amikor éppen ez a gyerek rajongott egy kapucinus szerzetes nagyböjti prédikációiért, és kijelentette, hogy ilyen pap szeretne lenni ő is. S a tacskó tizenegy évesen valóban a szemináriumban landolt.

Albino Lucianit alig huszonhárom évesen szentelték pappá, hogy azután jellegzetes egyházi karriert csináljon: néhány évig káplán, teológiát tanít a szemináriumban, mellékesen továbbtanul és doktorál

Rómában, általános helynök lesz, és negyvenhat évesen a kis Vittorio Veneto püspöke az Alpok peremén. 1969-ben lett Velence pátriárkája.

Luciani azonban püspökként is alapjában véve a kisemberek egyike maradt. A pátriárka gyakran vette igénybe a tömegközlekedést – akárcsak egyik elődje, *Angelo Roncalli*, aki aztán szintén pápa lett –, és szeretett beszédbe elegyedni az emberekkel. „Hová, hová, Eminenciás uram?”, kérdezte egy vízibuszutas. „A fogorvoshoz. Gondolja, hogy a pátriárkának sosincs fogfájása?”

A patriarkátus nyaralóját sosem vette igénybe, túlságosan kiesőnek találta. Inkább egy dél-tiroli kolostorba ment üdülni, ahonnan kirándulhatott és hegyet mászhatott, és a falusi kocsmában jópofa emberekkel találkozhatott, akikkel teljes odaadással űzhetett egyfajta tekejátékot. Luciani számára azok voltak a legkedvesebb szentek is, akik megnevettettek másokat.

I. János Pál minden más volt, csak rámenős haladó nem, de új stílusban gyakorolta hivatalát. Az újkor első olyan pápájaként, aki lemondott a hagyományos megkoronázásról és az ünnepélyes „mi”-stílust a fesztelen „én”-nel váltotta föl, olyan mércéket állított föl, amelyek máig sem merültek feledésbe, és kétségtelenül meghatározták kapcsolatkedvelő, a médiumok felé forduló utódját, *Karol Wojtylát*.

A bíborosi konklávé már az első választási napon, 1978. augusztus 26-án szinte népszavazásszerű egyöntetűséggel szavazott az Olaszországon kívül gyakorlatilag ismeretlen velencei pátriárkára. Kompromisszumos jelöltként választották meg, mivel az olasz bíborosok liberálisabb szárnyát képviselő *Benelli* firenzei érsek és az erősen konzervatív *Siri* genovai érsek kölcsönösen blokkolta egymást. Amikor Luciani, a velencei pátriárka a maga részéről azt javasolta, hogy *Aloisio Lorscheidert* a „szegények egyházának” képviselőjét és az állami önkény bátor kritikusát válasszák meg, elnyerte a Harmadik világ rokonszenvét is.

Újkori elődeitől és a bajor XVI. Benedek pápától eltérően – de lengyel elődjéhez hasonlóan – I. János Pálnak egyáltalán nem voltak kúriai tapasztalatai, és sosem volt pápai diplomata. „Soha nem jött senki, aki azt mondta volna nekem: Egyszer még pápa leszel!”, tréfálkozott az egyik Úr angyala-imádság alkalmával. „Ó, ha valaki megmondta volna! Akkor biztosan többet tanultam volna, és jobban fölkészültem volna!”

Hivatali idejének kevés kihallgatásán olyan egyszerűen beszélt, mint egy vidéki plébános; kerülte a teológiai spekulációkat és a jámbor közhelyeket. „Istent szeretni annyit jelent, mint a szívünkkel Istenhez utazni”, mondta a zarándokoknak a halála előtti napon. „Csodálatos utazás ez! Fiatalon lelkesítettek azok az utazások, amelyeket Jules Verne írt le. De az Istenhez utazás sokkal izgalmasabb!”

Ez 1978. szeptember 27-én, szerdán történt. Szeptember 29-én, pénteken a hajnali szürkületben a pápai háztartás egyik apácája holtan találta ágyán a pápát, jobb keze görcsösen ökölbe rándult, arcán fájdalom – szívinfarktus, mondták az orvosok. A halál feltehetően még az előző napon, éjjel 11 óra felé következett be. Még égett a villany. Azok az akták, amelyek a pápa mellett feküdtek, azzal a bank- és pénzügyi botránnyal foglalkoztak, amelyben a Szentszék akkoriban benne volt.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In. 2012/9

Nyílt levél XVI. Benedek pápához

Kedves Joe!

Pár évvel ezelőtt, amikor még a Hittani Kongregáció főnöke voltál, nyílt levelet írtam Neked a nők szerepéről a katolikus egyházban. Akkor a kollegiális „Kedves Joe!”-val szólítottalak meg – a 60/70-es évekbeli ismeretségünk alapján; abban az időben ismételten vendégprofesszor voltam Tübingenben, ahol Te nyilvános rendes tanár voltál. Azt reméltem, hogy ez a bizalmas megszólítás megnyitja a füledet és a szívedet arra, amit mondani szerettem volna. Nem tudom, sikert értem-e el ezzel, s ha igen, mekkorát. Mint mindig, korábbi kollegiális kapcsolatunkra hivatkozom, és ismét ilyen testvéri módon szólítalak meg.

Nagy zavarban vagyok amiatt, hogy különösen az utóbbi időben olyan jeleket adtál Magadról, amelyek ellentmondanak a II. Vatikáni zsinat szavainak és szellemének – holott vezető fiatal teológusként akkoriban éppen Te is sokat segítettél abban, hogy szeretett egyházunkat átvezessük a középkorból a modern korba. Ezenkívül tübingeni professzorként akkoriban kollégáiddal együtt nyilvánosan állást foglaltál a püspökök választása és korlátozott hivatali ideje mellett.

Időközben oda jutottál, hogy nyilvánosan megszidsz lojális katolikus papokat azért, mert pontosan azt teszik, amit Te korábban oly nagylelkűen hirdettél. Ők és még sokan, nagyon sokan a katolikus egyházból, a Te ifjúkori példádat követik, és kétségbeesetten próbálják elvezetni szeretett katolikus egyházunkat a modern korba. Tudatosan használom a „kétségbeesetten” szót, mert a Te hazádban, Németországban és mindenütt Európában üresek a templomok – és sok katolikus szíve is üressé válik, amikor a Rómából és a „radikálisan engedelmes” püspököktől (értsd: bólogató Jánosoktól) érkező jeges szavakat hallják.

Az én hazámban, Amerikában, a modern szabadság, az emberi jogok és a demokrácia szülőföldjén csupán ebben a nemzedékben a katolikusok harmadát, 30 millió embert veszítettünk el, mégpedig azért, mert a II. Vatikáni zsinat által megígért ötszörös kopernikuszi fordulatot (nevezetesen: nyitás a szabadságra, a világra, a történelemre, a belső reformra és – mindenekelőtt – a párbeszédre) szántszándékkal lemészárolták: először az elődöd, most pedig Te.

Joe, Téged úgy ismertünk mint egyikét azoknak a zsinati teológusoknak, akik támogatták XXIII. János pápa „aggiornamento”-felhívását, mégpedig azáltal, hogy megújították a forrásokhoz fordulás (*ad fontes!*) szellemét. A korai egyháznak ezek a demokratikus, szabadságszerető forrásai pontosan annak a megújulásnak a forrásai, amely mellett Te és tübingeni kollégáid állást foglaltak!

Nyomatékosan kérlek, térj vissza ifjúságod megújító szelleméhez! Ez a szellem jut eszembe, miközben a feleségem, Arlene és általam 1964-ben alapított *Journal of Ecumenical Studies* 50 éves fennállásának jubileumi ünnepségeit készítem elő. A legelső számban a Te barátod és kollégád, Hans Küng, illetve a Te cikked jelent meg; ezekben megpróbáltatok hidat verni ama szakadék fölött, amelyet az ellenreformáció hozott létre a katolikus egyház és a kereszténység többi része között.

Joe, ebben a szellemben kérlek sürgetően: Térj vissza a megújító forrásokhoz! *Ad fontes!*

Béke veled!

Len

A szerző, Leonard Swidler a vallásközi párbeszéd professzora (Temple University, USA); címe: dialogue@temple.edu

Forrás: Kirche In. 2012/8

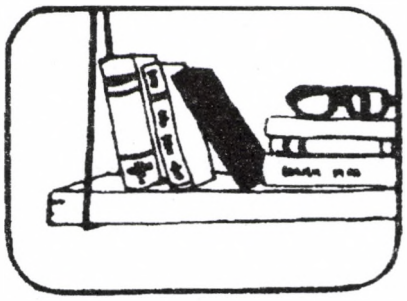

Kovács László

„Júdások vagy Péterek?”

A papi nőtlenségről

A római katolikus egyházban kötelező papi nőtlenség (a továbbiakban: cölibátus) ügye belügy ugyan, mégis szélesebb érdeklődésre tart számot. Elhamarkodott ítéletek hangoznak el belülről is, kívülről is, ami a kérdés felületes ismeretéből származik. Érdemes rövid történeti áttekintésben megismerni a tényeket, amelyekből akár kritikus és radikális következtetéseket is levonhatnak a belsőleg érintettek és a kívülállók is.

Régebben az egyházon belül a „kiugrott” papokat aposztatáknak (hitehagyottaknak) nevezték, és Júdáshoz hasonlították. Manapság már sokan csak gyarló Jézus-tagadóknak tartják őket, mint Pétert, aki gyengeségből megtagadta Mesterét (lásd Kamarás István *Júdások vagy Péterek?* c. könyvét). Persze ez a megértő minősítés is ugyanúgy bűnösnek tartja a pályamódosító papokat, mint az előző – pedig kétséget kizáróan bizonyítható, hogy a főbűnös az, aki a törvényt megalkotta és fenntartja.

Alaptételem a cölibátussal kapcsolatban, hogy a római katolikus egyház „kényszercölibátusa” istentelen és jézustalan, emberellenes és közösségellenes.

1. Történeti áttekintés

Hogyan viszonyult a cölibátushoz a zsidóság, aztán maga Jézus és a későbbiekben a keresztény egyház? (A történeti tényeket főleg két tanulmányból, illetve könyvből idézem: Szécsi József: Szüzesség, cölibátus és házasság a zsidóságban, Egyházfórum 2012/3, valamint Eduard Schillebeeckx: Keresztény azonosság és egyházi hivatal. Védőbeszéd az emberért az egyházban. Patmos, 1985.)

1) A zsidóság

A házasság elutasítása teljesen idegen a judaizmustól. Cölibátusban élőkre alig található utalás a Bibliában és a Talmudban. Nincs egyetlen középkori rabbi sem, akiről úgy tudnánk, hogy cölibátusban élt. A nazírok fogadalma önkéntes önmegtagadásokat foglalt magában, a zsidó papság számára pedig liturgikus előírás volt az áldozatbemutatás előtti házassági önmegtartóztatás. A zsidóságban szektás cselekedetnek számított a cölibátus. Josephus Flavius az esszénusoknak tulajdonítja. Kivétel egyetlen elszigetelt eset, a talmudtanító Simeon ben Azzái esete, aki magatartását azzal magyarázta, hogy az „ő lelke a Törvényt szereti, a világot mások akarják folytonossá alakítani”.

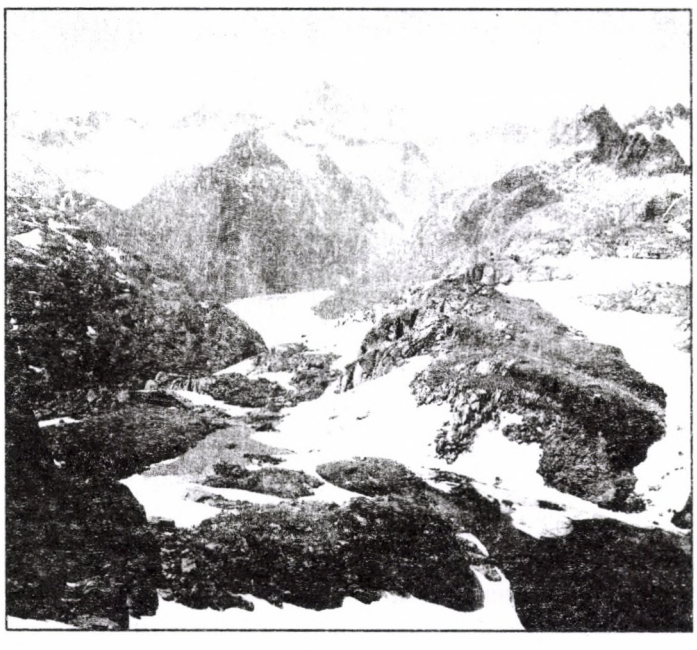

A zsidó felfogást jól tükrözi a Sulchán Áruch (Terített asztal) törvénykódex: „Minden férfi köteles megházasodni annak érdekében, hogy teljesítse gyermeknemzési kötelességét, és bárki, aki nem elkötelezett a faj szaporítása érdekében, olyan, mintha vért ontana, kisebbítené az isteni képmást, és előidézné, hogy az Örökkévaló Jelenléte eltávolodjon Izráeltől.” A középkortól csak az említett kivétel esetén „lehet az illetőnek megbocsátani azt, hogy elutasítja a házasságot, és akkor is csak abban az esetben, ha kontrollálni tudja szexuális vágyait”.

A cölibátus ellenzése a zsidóságban a Biblia „Szaporodjatok és sokasodjatok” isteni parancsán alapul, és összeegyeztethetetlen a teremtés rendjével, amelyben a férfi igazából csak félember addig, amíg meg nem házasodik.

2) Jézus és az apostolok

Jézus zsidó volt, és korának felfogása szerint meg kellett volna házasodnia. Jézus – a megszűrt biblikus adatok szerint – korai halála előtt még nem volt nős, bár sokan (például Eugen Dreewermann) kétségbe vonják ezt. Ha ettől a megbotránkoztató feltételezéstől eltekintünk, és elfogadjuk, hogy ő a zsidóságban egyetlen kivételnek említett példát követi, tényként kell leszögeznünk, hogy Jézus nem ellenezte a házasságot, és nem parancsolta meg, de még csak nem is ajánlotta követőinek a cölibátust. Az Isten Országáért önként vállalt „eunuchságnak” (Mt 19,12) semmi köze a törvényben előírt cölibátushoz (ld. Gromon András kommentárját Mt 19,10-12-höz a 10. lapon).

Jézus a Teremtő által elgondolt kapcsolat pártján áll, az apostolok közül a házas Pétert teszi meg közössége vezetőjévé (Mt 8,14), Pál pedig beszél a „többi apostolról, akik apostoli útjaikra feleségükkel együtt mentek” (1Kor 9,5). Pál maga, aki nőtlen volt, beszél ugyan a szüzekről, nőtlenekről, de kifejezetten azt mondja, hogy „rájuk nézve nincs parancsa az Úrtól” (1Kor 7,25). Azt is állítja, hogy akik tiltják a házasságkötést, azok „megtévesztő szellemekre, meg ördögi tanításra hallgatnak” (1Tim 4,1-3).

3) Az első három század

A korai keresztény gyülekezetekben „házanként végezték a kenyértörést” (ApCsel 2,46), nyilván a családfő vezetésével.

Később a közösségek vezetői a zsidó vallás mintájára papi szerepkört vettek fel, szemben azzal, hogy Jézus civil volt, nem tartozott a papi kasztba, szemben állt a papi vezetőkkel, és a halálos ítéletet is a főpap mondta ki rá.

Sajnálatos, hogy az utolsó vacsora szövetségkötő húsvéti lakomájából is áldozatot bemutató rítust alakítottak ki, a zsidó áldozatbemutató papság mintájára. (Így lesz a szövetségkötésből „szentmise áldozat”, és a pap „áldozópap”).

A papi szereppel együtt annak rituális előírásait is kezdik átvenni. A zsidó papok számára rituális előírás volt, hogy az áldozatbemutatás előtti napon nem élhettek házaséletet. Ezt a gyakorlatot a korai keresztény egyház is követi. Ez a rituális szabály azonban nem követelt nőtlenséget, csupán „megtartóztatási parancs” volt. Még a hierarchikus átrendeződés során is az volt az általános követelmény, hogy a tisztségviselők (püspök, diákonus) „egyszer nősültek” legyenek (1Tim 3,2.12; Tit 1,6).

4) A 4. századtól a 12. század végéig

Általános és kötelező cölibátustörvényről 1100 évig nincs szó az egyházban. A „megtartóztatási parancs” körül folyik a vita. Ezzel kapcsolatban sokan az Elvirai zsinat (300-306) 33. kánonját emlegetik, és többen tudnak a Niceai zsinaton (325) lezajlott vitáról a papok önmegtartóztatásával kapcsolatban. A házas papok liturgikus önmegtartóztatási parancsának elrendelése egyértelműen Rómára megy vissza, csak a tekintetben van némi kétség, hogy ez Damazus pápa (366-384), vagy Siricius pápa (384-399) idején történt-e.

A probléma akkor válik egyre súlyosabbá, amikor a keleti egyházakkal ellentétben, a 4. sz. végétől a nyugati egyházakban naponta kezdték ünnepelni az eucharisztiát. Ez a házas papok számára azzal a következménnyel járt, hogy megtartóztatási kötelezettségük állandóvá vált. Az a skizofrén helyzet állt elő, hogy kánoni törvény írta elő továbbra is a házas papoknak, hogy tilos elküldeniük asszonyukat, ugyanakkor kánoni törvény írta elő a rituális tisztaság miatt a megtartóztatási kötelezettséget is.

Az 5. századtól a 10. századig tartott zsinatokból világosan kiderül, hogy a megtartóztatási parancsot a házas papok csak nagyon viszonylagosan követték. Az egyházi felsőbbség tudatában volt ennek. Különféle szankciók és „gazdasági” büntetések többszöri hiábavaló alkalmazása után nyúltak végül a legdrasztikusabb eszközhöz: a házasság megtiltásához.

5) A 12. századtól a II. Vatikáni zsinatig (1962-1965)

Ha nőtlenek a papok, akkor megtartható a liturgikus törvény, a napi megtartóztatás. Ezzel megszületett a nyugati egyházban a cölibátustörvény: a papi nőtlenség parancsa.

Ezt a törvényt elősegítette a testről, a nemiségről vallott ókori felfogás is. Az ókorban főleg a sztoikusok szemlélete terjedt el, amely „kis epilepsziának” nevezte a szexuális közeledést, mint ami megfosztja az embert értelmétől, és ezért nem értelmes dolog. A manicheusok, akik a testet (a szexualitást) az ördögtől (rossz princípium) származtatták, hatottak a kezdetben kicsapongó életet élt Ágostonra (354-430), aki megtérése után a házasságot „törvényesített paráznaságnak” tartotta, és ezzel – nagy tekintélyénél fogva – másfél ezer évre meghatározta a keresztény gondolkodást. Általános keresztény felfogás az, amit Jeromos (340-416) így fogalmaz: „A házassági közeledés tisztátalan.” Ezt erősítette meg a pogányságtól átvett nézet is: „Az oltárt és a szent edényeket az ember nem érintheti meg 'bepiszkított kezekkel'.”

Az egyház államvallássá válása (380) után más okok is sürgették a papi nőtlenség bevezetését. Az egyházi birtok elaprózódása is veszélyt jelentett. Ezért már (Nagy Szent) Gergely pápa (590-604) adott ki olyan rendeletet, amely szerint a nőtlenség a papszentelés előzetes feltétele. A szerzetesi intézmény megjelenése, majd a 10. században a clunyi reform sürgette a cölibátus általánossá tételét. VII. Gergely pápa (1073-1085) és utódai mindent megtettek a cölibátus egyházi törvénybe való iktatásáért.

Végül is az I. Lateráni zsinat (1123), majd a II. Lateráni zsinat (1139) kánoni törvénybe foglalta a megtartóztatási parancsból nőtlenségi paranccsá alakított törvényt, amely szerint a nyugati egyházban pap csak nőtlen férfi lehet, katolikus pap pedig nem nősülhet. A Tridenti zsinat (1545-1563) később a reformációval szemben ünnepélyesen védelmébe vette a cölibátustörvényt, amelyen mindmáig nem változtatott a katolikus egyház.

A II. Vatikáni zsinat (1962-1965) is fenntartotta ezt a törvényt, miután VI. Pál pápa a zsinaton megakadályozta, hogy a püspökök nyilvános vitát folytassanak az általuk benyújtott javaslatról. A zsinati dokumentum mindenesetre új alapokra helyezte a cölibátusparancsot, amikor a rituális tisztaság helyett a „vallási cölibátust”, vagyis az Isten Országáért önként vállalt nőtlenséget határozta meg indokul.

II. János Pál és utóda, XVI. Benedek uralkodásával a cölibátuskérdés felvetése, mint minden más, a szexualitással összefüggő kérdés is (például a nők pappá szentelése), a leghevesebb ellenállásába ütközik, és a hierarchia ellentmondást nem tűrően lesöpri azt az asztalról.

2. Érvek és megoldások

Ha némelyek azt gondolnák, hogy pusztán a személyes érdekeltség folytán mondhatja valaki, hogy a papi nőtlenség úgy, ahogy van, rossz, nagyon tévednek. A felvázolt történeti háttér és súlyos teológiai, pszichológiai, biblikus és szociológiai érvek szólnak amellett, hogy a törvény egyértelműen istentelen, embertelen, jézustalan és közösségellenes.

1) Érvek

A cölibátustörvény istentelen. A Biblia így fogalmaz: „Isten megteremtette az embert, férfinek és nőnek teremtette...” (Ter 1,27), azzal a szándékkal, hogy „szaporodjatok és sokasodjatok” (Ter 1,28). Aki vallja az embernek Isten által való teremtését, az Istennel száll szembe akkor, ha törvényi úton beleavatkozik a Teremtő tervébe, és bármilyen okból tiltja a házasságot.

A cölibátustörvény embertelen. A pszichológia szerint az ember kétpólusú lény, férfinek és nőnek van alkotva, egymásra és egymáshoz rendeltek. A teljes ember fogalmát a férfi és a nő együtt alkotja. Aki ezt a biológiai és pszichológiai tényt figyelmen kívül hagyja, és tiltó törvénnyel avat-

kozik be emberek életébe, az vét az emberi mivolt ellen, és súlyos konfliktust, mérhetetlen kárt tud okozni a megtévesztett embereknek.

A cölibátustörvény jézustalan. Jézus Istentől alkotottnak vallotta a házasságot (Mt 19,4-6). A szüzességről egyszer sem beszélt. Szavaiba (Mt 19,10-12) a görög és római katolikus egyház magyarázta bele a szűzi állapot magasabbrendűségét, és azt „evangéliumi tanácsnak” nyilvánította. A római katolikus egyház ezen túl, a görög katolikusokkal ellentétben, világi papjainak feltételül szabta meg a nőtlenséget, egyházi törvényben írva elő azt (CIC 277. kánon, 1. §). Ez a törvény az önkéntes szüzességet törvényi úton várja el egyesektől, és egyben megtiltja a házasságot az egyház bizonyos tagjainak. Ez olyan „árukapcsolás”, amely tisztességtelen és kirekesztő. Senkinek nincs joga önkéntességet „parancsolni”, és senkinek nincs joga törvényi úton eltiltani valakiket a házasságtól.

A cölibátustörvény közösségellenes. Ugyanis nem isteni törvény, hanem emberi törvény, egyházfegyelmi szabály kapcsolja össze a nőtlenséget és a közösségvezetői szerepet. A katolikus egyházban ezzel a törvénnyel kizárnak a közösség vezetéséből minden házas férfit és minden nőt. Jézus egyházának vezetői csak agglegények lehetnek! Az ilyen fokú diszkrimináció elképesztő annak a Jézusnak egyházában, aki minden embert Isten gyermekének, az embereket egymás testvéreinek tartotta, aki utódjául házas embert választott, és aki kora rabbinista gyakorlatát súlyosan megsértve nőket is kíséretébe fogadott. A házasságellenesség és nőellenesség nem jézusi örökség.

2) Megoldások

A római katolikus papi cölibátus ellen kezdettől fogva folyik a hallgatólagos, bár egyre nyíltabb tiltakozás. A nemiség Isten által elgondolt megélésének elnyomása mindenféle torz formában tör elő a papok soraiban. Elég csak azokra a jelenkori botrányokra gondolni, amelyek a homoszexuális és pedofil papok lelepleződése során világszerte ismertté váltak. Kérdés, hogy van-e megoldás?

Laicizálás. Aki nem bírja a nőtlenséget, laicizáltassa magát, és nősüljön meg, mondja a hierarchia. Van mód erre, csak kérni kell a pápától a felmentést. Ez azonban azzal jár, hogy a laikus státusba visszahelyezett pap nem folytathatja tovább tevékenységét. Az alapproblémát, a cölibátustörvény problémáját ez nem oldja meg. A klérus így eltávolítja a maga köréből a kilépőket, de továbbra is épen és sértetlenül fenntartja a cölibátus rossz intézményét.

Alternatív gyakorlat. A tiltakozások már a legmagasabb fórumon, a II. Vatikáni zsinat püspökei részéről is megtörténtek. Egyes országok püspökei a papjaikat támogatva ismételten és nyíltan állást foglalnak a törvény ellen (pl. Hollandia, USA). Ezek hatástalanságát látva a papok közül többen alternatív gyakorlatot kezdtek (pl. Németország), vagyis nősen is folytatták szolgálatukat. Tették ezt azért, mert nem akarták otthagyni közösségüket, másrészt nyomást akartak gyakorolni a pápák mérhetetlen konzervativizmusára. Az ilyen gyakorlathoz persze a közösség elfogadó akarata is kell, amit a közösség többsége általában megértően fogad, kivéve azokat, akik betegesen ragaszkodnak a papi nőtlenség nimbuszához.

Radikális megoldás. A kívülállók szemében nevetséges ez a cölibátus körüli, belső Don Quijote-i szélmalomharc, a cölibátus körüli botrányok pedig kiváló anyagot szolgáltatnak a médiumok, a regényírók, a filmesek számára.

Igazi megoldásra lenne szükség, ami nem lehet más, mint visszatérés a az eredethez, a jézusi alapokhoz. Ez azonban a hatalmi egyház (alá-fölérendeltségi) struktúrájának feladását és a jézusi, testvéri (mellérendeltségi) közösségi forma modelljének visszaállítását jelentené. Ezen kívül a két kaszt, a papok és a hívek kasztjának megszüntetését, vagyis visszatérést a jézusi példához, amely csak tanítót és tanítványt ismert, azzal a szándékkal, hogy a tanítványok mindegyikéből tanító lesz, vagyis Jézus örömüzenetének továbbadója. Annak a kiinduló ténynek a belátására is szükség lenne, hogy Jézus nem vallást akart alapítani, hanem hívő szeretetközösségeket létrehozni, és ezzel megteremteni Isten Országát a földön. Isten Országa helyett azonban jött a konstantini hatalmi egyház, a maga kényszercölibátusával.

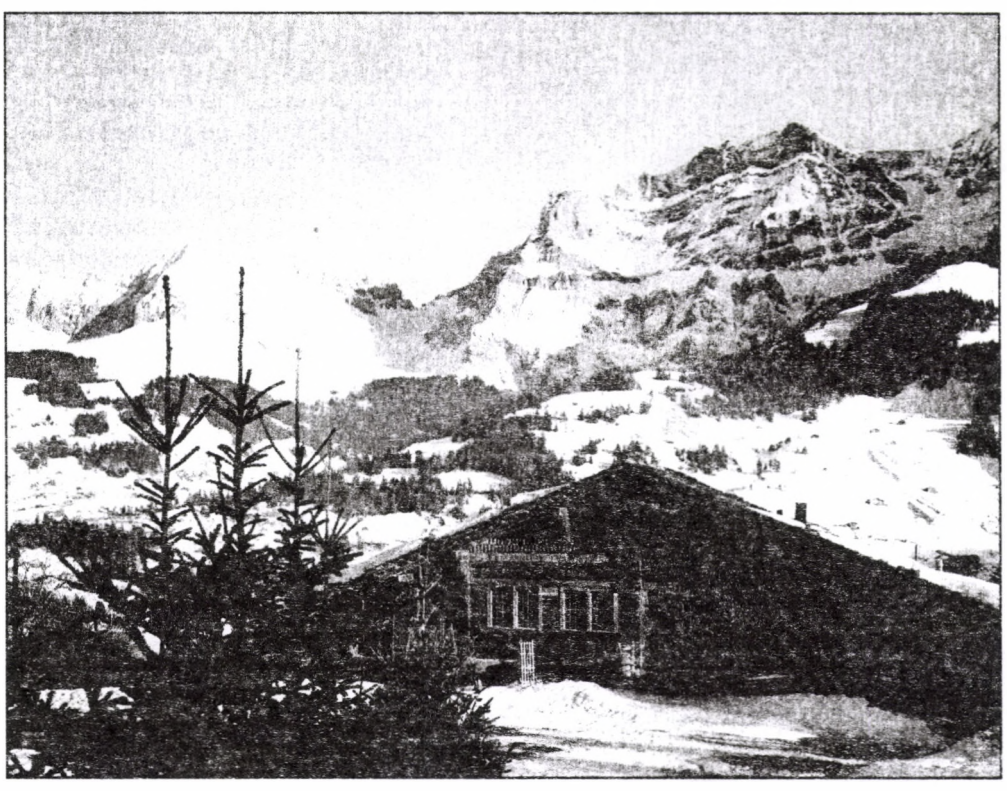

Visszatérve a címben megfogalmazott kérdéshez: Kik a nős papok?, a fentiek alapján egyértelmű lehet a válasz: ők nem Júdások, nem is Péterek, hanem olyan emberek, akik a Jézus által elgondolt „egyház” után áhítoznak. Hiába?

Nőtlenek vagy „eunuchok”?

Máté 19: (10) Ezt mondták neki a tanítványok: „Ha ez az ember helyzete a feleségével, akkor nem hasznos megházasodni.” (11) Ő azonban azt mondta nekik: *„Nem mindenki érti meg ezt a beszédet, hanem csak az, akinek Isten megadta.* (12) ***Vannak ugyanis olyan eunuchok, akik anyjuk méhéből születtek így, és vannak olyan eunuchok, akiket az emberek tettek eunuchhá, és vannak olyan eunuchok, akik a Mennyek országáért önmagukat tették eunucchá.*** *Aki képes megérteni, értse meg!”*

Ez a csak Máté evangéliumában található szakasz az egyik legkényesebb rész az evangéliumokban, mert a katolikus egyház erre hivatkozva érvel a (kötelező) papi nőtlenség (vagy a szerzetesi szüzesség) jézusi volta mellett – a szöveg alaposabb vizsgálata azonban azt mutatja, hogy alaptalanul.

Mielőtt ezt kimutatnánk, idézzük fel, hogy ezt a szakaszt megelőzően Jézus a válás radikális tilalmát hirdeti meg, s erre reagálnak úgy a tanítványok, hogy akkor „nem hasznos megházasodni”. Ami Jézus erre adott válaszát illeti, annak „keretezése” – „Nem mindenki érti meg ezt, hanem csak az, akinek Isten megadta... Aki képes megérteni, értse meg!” – aligha származik valóban tőle, mert az ő szellemiségétől idegenek Istennek efféle rendkívüli „kegyelmi adományai”.

Lássuk mármost Jézus válaszának lényegét, amelyet a 12. vers tartalmaz.

Az „eunuch” eredeti jelentése: kasztrált, azaz kiherélt férfi. Csakhogy Izraelben szigorúan tilos volt a kasztráció: olyan szörnyűség, amely alkalmatlanná tette az érintettet a kultuszban való részvételre. Másrészt az „Eunuch!” durva szitokszó volt, tehát Jézus aligha illette vele önmagát és követőit, ezért csak arról lehet szó, hogy mások szidalmazták őt/őket így: „De hiszen ti eunuchok vagytok!”, Jézus pedig – szokásához híven – *higgadt humorral fogadta* a szidalmat, és önironikusan még ki is élezte: „Bizonyára eunuchok vagyunk, sőt roszszabb a helyzet: Mi tettük magunkat azzá!” (Kár, hogy Jézus nevetését és szavainak dallamát nem tudták lejegyezni...) Más alkalommal ugyanilyen gondtalanul ismerte el: „Igen, »éretlenek» vagyunk” (Lk 10,21), amit úgy is lehetne fordítani: „idióták vagyunk”, vagy azt, hogy ő csak „közönséges ember”, „falánk és iszákos”, „a vámosok cimborája” (Lk 7,34).

Hogy mit érthetett Jézus „a Mennyek országáért önmagukat tették eunucchá” szavakon, az más, nem kevésbé sokkoló mondásaiból válik világossá, például ezekből: „Aki nem gyűlöli apját és anyját, nem lehet a tanítványom” (Lk 14,26); „Hagyd a halottakra, hogy eltemessék halottaikat” (Lk 9,60); „Saját háznépének tagjai lesznek az ember ellenségei” (Mt 10,36). Ezekben és a hasonló követelményekben mindig ugyanarról van szó: aki „kezét az eke szarvára tette”, tehát aki Jézussal síkraszáll az Isten országáért, annak nem szabad „hátratekintenie” (Lk 9, 62), vagyis el kell szakítania *azokat* a kötelékeket, *amelyek akadályozzák* Isten országa melletti elkötelezettségét; ez azt jelenti, hogy az illető ***ebben az értelemben*** „házasságra alkalmatlanná” teszi magát, és kiteszi magát az „Eunuch!” szidalomnak: tudniillik már ***nem képes „mindenekfölött”*** szeretni egy nőt (ahogyan a szüleit vagy a gyerekeit sem!), ha egyszer az Isten országát szereti „mindenekelőtt” (Mt 6,33!) – ahogyan a „szántóföldben elrejtett kincs” vagy a „nagyon értékes gyöngy” (Mt 13,44-46) meg is érdemli (és meg is éri) ezt!

Mindez azt is jelenti: annak, hogy valaki „a Mennyek országáért eunucchá teszi magát”, *semmi köze sincs* a nőtlenséghez (vagy tágabban, hogy a nőkre is vonatkozzék: a házasságról való lemondáshoz), sem önkéntes, sem kötelező változatában (cölibátus).

Ennek fényében a katolikus egyházban ismert cölibátustörvény egyrészt túl keveset, másrész túl sokat kíván.

Mint *cölibátus*-törvény túl keveset kíván, két tekintetben is: 1. Nemcsak a házassághoz és a családhoz fűződő köteléket kell elszakítani, ha az megakadályozza Isten országának szolgálatát, hanem például a vagyonhoz való, bénító kötődést is (Lk 14,33; Mk 10,25), vagy amiről gyakran megfeledkezünk: az egyházi vagy világi hatalmasoknak való, félénk engedelmesség kötelékét is (Mt 10,27; Lk 12,4; Mt 10,29-31). 2. Ez nemcsak a – Jézus által különben sem akart – klérusra vonatkozik, hanem mindazon „laikusokra” is, akik elismerik Isten országának abszolút elsőbbségét (Mt 13,44.46).

Mint cölibátus-*törvény* túl sokat kíván, két tekintetben is: 1. Jézusnak az előző bekezdés első pontjában említett követelményei feltételes jellegűek: Ha valami akadályoz (ill. amilyen mértékben akadályoz), (olyan mértékben) szabadulj meg tőle! „*Ha* csapdába ejt a lábad, vágd le” (Mk 9,45)! Ebből értelmes módon nem lehet levezetni azt a rendelkezést, hogy „eleve vágd le a lábadat, nehogy csapdába ejtsen”... 2. A cölibátus törvénye kimondva-kimondatlanul a szexualitás megvetését, vagy legalábbis gyanúsnak tartását jelenti, holott Jézus kifejezetten Isten akaratának minősítette (Mk 10,6); ahogyan nem szabad elfajulnia, feláldozni sem szabad a „kultikus tisztaság” oltárán.

Gromon András

KÉPZELETBELI RIPORT EGY 40 ÉVE SZOLGÁLÓ PAPPAL

Riporter: Először azt kérdezem, kivel is beszélgetek?

Pap: Erre az a spontán válaszom, hogy egy rossz pappal, aki egyébként az N-i Egyházmegyében fekvő T-n és B-n plébános, és az Óháti Károly névre hallgat. Nem kell megijedni a „rossz” jelzőtől. Nem szerénységből mondtam. És nem árt hallani egy rossz papot is, hiszen én is képviselek egy tábort. Tanulságos lehet hallani tapasztalataikról, szenvedéseikről és örömeikről. Törekszem arra, hogy ne hazudjak egy szikrányit sem!

Mindenesetre bátornak, ügyesnek tartom Önt azért, mert mer velem riportot készíteni. Az igazság az, hogy a médiumok szinte csak jó papokat szoktak ilyen riportokra fölkérni. Vagy azokat, akik azt hiszik magukról, hogy jó papok, illetve úgy tesznek, mintha jó papok lennének. Több ilyen „mintha” papról olvasok például a Keresztény Élet c. újságban. Sokszor unalmasak, egy kaptafára húzhatók, és az őszinteséget kérném tőlük számon. Amikor elolvasok ilyen cikkeket e papokról és egyházközségeikről, néha arra gondolok: ha idegen bolygóról jönne valaki, és ezeket olvasná, azt gondolná – némi túlzással –, hogy itt tömve vannak a falusi templomok, minden egyes gyerek örömmel jár hittanra, és mindenki órák hosszat búvja a Bibliát.

Riporter: Miért mondja magát rossz papnak?

Pap: G. Istvánnak hívták a főnökömet az egyik kápláni helyemen. Ő mondta: „A papnál boldogabb ember nincs.” Ezt persze nem tartom így igaznak, de hogy az ő szájából hiteles volt, az biztos. Mert 67 évem alatt még nem láttam boldogabb (és tisztább) embert a világon, mint ezt a Vianney Szent János típusú embert, akinek a beszédéből ugyan nem sokat meríthetnénk, de annál inkább a lényéből – a mindenséget. Talán még édesanyámról állíthatnám ezeket. És persze a jezsuita Nemeshegyi Péterről.

Most válaszolok a kérdésére. Azért vagyok rossz pap, mert nem vagyok boldog. A jó pap boldog! Más nem is lehet. És vidám, amikor az Igét hirdeti. Amint Luther Márton mondja: „Az evangélium jó hír, örömhír, amitől énekelni, táncolni van kedve az embernek.”

A jó papnak – boldogsága mellett – természetesen nagy szíve is van. Most az a néhány ember villan az eszembe – és nem is mind vallásos –, akikkel életemben találkozva éreztem, hogy sugárzik belőlük a szeretet. No, nekem a halálom után az lenne a legnagyobb dicséret a híveimtől, ha így emlegetnének: „Ebből a papból sugárzott a szeretet.” De hát hol vagyok még ettől?!

Riporter: Nem gondolja, hogy nem célszerű dolog, és elriasztja az embereket, ha azt mondja magáról, hogy rossz pap?

Pap: Az igazságot sosem tartottam elriasztónak, legfeljebb fájdalmasnak. Viszont a hazugságot mindig elriasztónak tartottam.

Egy lelkigyakorlaton a bemutatkozáskor megdöbbentettem társaimat, bár nem állt szándékomban. Kérdezték, hol szolgáltam. Soroltam a helyeket. Mind B betűvel kezdődött. A csupa B kihozta egyikükből a kérdést: „B, B, B – és boldog is vagy?” Nem! – válaszoltam. Ezt hallva arcukra fagyott a mosoly. Látszott rajtuk, azt várták, hogy boldogságot hazudjak. Ezt a választ viszont oda nem valónak, paphoz méltatlannak érezték.

Riporter: Tehát a fő ok az, hogy nem boldog?

Pap: Igen. Az a pap, aki nem boldog, egészen biztos, hogy rossz pap. Persze, ez ugyanígy vonatkozik a hívekre is.

Riporter: És mi az oka, hogy nem boldog a hivatásában?

Pap: Több oka van. Néhányat felsorolok. Az egyik, talán a legfontosabb, hogy Istent – akiben nagyon hiszek, aki életem középpontja, és mindig Őt hirdetem – többnyire távol érzem magamtól. Nagyon szenvedek ettől a távolságtól. Önbecsapásokhoz, mint sokan mások, nem vagyok hajlandó folyamodni. Ezért magányos vagyok, és óriási szeretetigényem (ami mindenkiben benne van) kielégítetlen marad. Ezt az igényt nem tudom – mert nem is lehet – csip-csup, netán bűnös örömökkel betölteni, mint például túlzott evéssel-ivással, lopott szerelemmel stb.

Riporter: Akkor mi a hiba? Mi lett volna a megoldás?

Pap: A teljes, minden fenntartás nélküli átadottság Istennek. Még a szexualitásomat is átadva. A női társ utáni égető vágyamat Krisztus szerelmével helyettesíteni. De az én kijelentésemben ez az utóbbi nem pietista maszlag; én ugyanis azt értem rajta, hogy ha sikerült volna Jézussal nagyon szoros, személyes, „szerelmes” kapcsolatot kialakítanom, akkor most boldog lennék.

Riporter: Ha ilyen pontosan tudja a boldogság elérésének módját, akkor miért nem cselekedett így?

Pap: Mert kényelmes, e világi, érzéki voltam (és vitatom azt is, hogy minden pap megkapja a cölibátus karizmáját). Ebből biztosan kiemelhetett volna a sokkal több és bensőségesebb ima. Az imán persze csak a jó imát értem, azt, amelyik nem hazug, önzően kunyeráló, amelyik a szív legmélyén születik meg, és minden mesterséges, kierőszakolt érzésnek híjával van. Életem hátralevő éveiben szeretnék úgy élni, hogy már semmit se kérjek Istentől, hanem csak dicsőítsem őt, és hálát adjak neki. Mert hisz különben minden egyes alkalommal hazugságban maradok, amikor azt imádkozom, hogy „legyen meg a Te akaratod” (Mt 6,10).

Riporter: Az ima tényleg fontos.

Pap: Ha nem a legfontosabb. Isten nem látható. De akkor mi más révén tudnék hozzá kapcsolódni, őt szeretni?

Riporter: Beszélgessünk tovább a boldogság-boldogtalanság vonalán haladva.

Pap: Jó. Tehát sokszor felmerült bennem, hogy ha egész életemben Jézust hirdetem, az Ő országát, cserébe miért nem jön közelebb, miért van oly távol, miért rejtőzködik előlem.

Említettük, hogy az evangélium örömhír. Jézus örömhírét hogyan lehet boldogtalanul, savanyú képpel hirdetni? Volt Baján egy sokak által szentnek tartott főnököm, akinek a prédikációi, állítom, a hívekben csak növelték a depressziót, ahelyett hogy reményt gyújtottak volna bennük. Ez a kettősség hatástalanná teszi az evangéliumot. A

templomok szerte Európában ürülnek. Persze, tudjuk, ennek a lemorzsolódásnak más okai is vannak. De szerintem fontos oka az, hogy a hithirdetők, hitoktatók között kevés az, aki a boldogságát Istenben keresi, és boldog is, de Istenben boldog. Bizony kevés hát az olyan, akinek „szép a lába”. Evvel Izaiás szavaira céloztam: „Milyen szép a lába annak, aki jó hírt hoz” (Iz 52,7)!

Riporter: Előfordult-e, hogy szinte kopernikuszi fordulatnak élte meg az igazság felismerését?

Pap: Volt néhány eset, én legalábbis így éltem meg őket.

1. Káplán koromban K. Nándor, az öreg, bölcs pap egyszer evvel a mondattal vágott mellbe: „A kereszténység lényege az őszinteség.” Nem értettem. Hát nem a szeretet a lényege? Aztán lassan megvilágosodott, hogy evvel azt akarta mondani, az őszinteség a szeretetnek alapfeltétele, és nélküle gyanús, ingatag, hiteltelen, légvár… Azóta egészen a mai napig keményen törekszem arra, hogy sose hazudjak. A prédikációban sem. (Persze, azért ijedtemben, szorultságomban, néha még elkövetem.) Viszont sok kollegámnál láttam életem során, hogy az őszinteséget eléggé balkézről veszik, s előnyben részesítik a képmutatást.

2. Jálics Ferenc tudta a legmeggyőzőbben igazolni nekem azt az igazságot, hogy emberszeretet nélkül az istenszeretet önbecsapás. Istent nem lehet szeretni az emberek megkerülésével, csak rajtuk keresztül. Ő írja: „Meggyőződésemmé vált, hogy a hitoktatás és a vallásos nevelés legfontosabb feladata az emberekkel és Istennel való kapcsolatunk egységének hirdetése. Amíg ez nem válik vérünkké, a keresztény hit csak üres elmélet marad.” Egy pap mesélte, hogy szinte beleégett a lelkébe egyik professzorának ez a kijelentése: „Fiam, szeresd az Istent, nagyon, nagyon szeresd!” Szerintem butaságot kért, és ezt kellett volna beleégetni a lelkébe: „Fiam, szeresd az embereket, nagyon, nagyon szeresd!” Istent könnyű szeretni, hisz nem is lehet látni. Viszont a legnehezebb az embereket szeretni, nem beszélve az ellenségeinkről! Ó Istenem, de nehéz szeretni néha még az esetleg velem egy fedél alatt lakót is, a főnökömet vagy a beosztottamat! (1Jn 4,20 és Lk 6,27-35.)

3. A harmadik felismerésemhez nem kellett észtültengésben szenvednem, bárki rájöhet. Ez pedig az, hogy van, akit a „vallásossága” még gyarlóbbá tesz, mint volt, nem hogy jobbá. Azért használtam az idézőjelet, mert ez nem is igazán vallásosság, mert vallásosságuk nem az életük egészét átjáró kovász, hanem megtalálják benne a kibúvókat, könnyítéseket (például: „majd úgyis meggyónom”), az alibiket, a képmutatást megtámogató motívumokat, a semmire sem kötelező jámbor gyakorlatokat (például sokkal könnyebb egymás után akár több száz rózsafüzért is elmondani, mint szívből megbocsátani annak, aki súlyosan megbántott). Mindenki jól tudja, hogy nagyon sok templomba járó, imádkozó, szentségeket fölvevő hívő élete ugyanolyan szeretetlen, önző, pénzhajhász, mint a nem hívőké. Miért? Mert az élet igazi, gyökeres megváltoztatása, a megtérés nagyon nehezére esik az embernek. Ehelyett híveink jó része – akárcsak Jézus korában az a sok vallását gyakorló, de helytelenül vallásos zsidó (Lk 3,7-8) – szertartásokba, imákba és a szentnek tartott közösség, a templomi közösség védőszárnyai alá menekül. Vagy „későbbre menekül”, azaz halogatja a megtérést. Nagy mesterei vagyunk a halogatásnak. Így aztán elmarad az élet megújítása, elmaradnak az újfajta tettek. Például minden első pénteken meggyónnak (ma már ezek is nagyon kevesen vannak), ám az életük semmit sem változik. De ebből a templomba nem járókat elriasztó állapotból is van kiút – az őszinteség, a krisztusi alázat és az evangélium teljessége vállalásának lépcsőjén haladva.

4. Már nem tartom fontosnak, hogy szentbeszédeimbe beleszőjek szép verseket, nagy koponyáktól vett idézeteket. Isten szavát nem kell ilyenekkel megtámogatni. Elég önmagában. Önmagában erős. Nem szorul rá. Sőt semmi sem ér fel hozzá. (Feltéve, hogy azt mondjuk vele kapcsolatban, amiről tényleg szól, és nem azt, amit könnyelműen elgondolunk róla!)

Riporter: A mondottak ellenére mégis hogyan élte meg olykor az Istennel való találkozást?

Pap: Bevallom, imában nagyon ritkán, pláne szertartásokon nemigen találkoztam Istennel. Kivétel lehetne a papszenteléseken az ifjú papok prosztrációja (földre borulnak, miközben zeng a Mindenszentek litániája). Ebben van valami földöntúlian szívszorító, amitől mindig könnybe lábad a szemem, s ez néha eszembe juttat valami hősies árvaságot, mert akármilyen papok lesznek is, esetleg roszszak, de mégis valami nagy dologra vállalkoznak Jézusért, amit kevés vallásos fiú tenne meg. Vagy ha a hófehérbe öltözött, mosolygó, naiv mennyasszonyt látom, aki nem is tudja, hogy tán sokszor meg fogják csalni, sok fájdalomban lesz része, és a szerelem tüze hamar kialudhat.

A papi breviárium idegen az én vallásos érzelmeimtől. Néhány zsoltárt kivéve idegesít, zavarttá tesz, holott az imának békét-nyugalmat kellene hoznia ebben a mai stresszes világban.

Mint sokunknak, az árnyas erdők, a mezők virágai nekem is Istenre nyitják szememet, a madarak dala meg a fülemet.

Olykor éreztem, hogy egy-egy igazán önzetlen tettemben benne volt az Isten. Találkozom néha Istennel mások szép prédikációiban is. De volt már, amikor a saját prédikációimban is rácsodálkoztam Istenre. Amikor beszéd közben valami nagyon jó és szép jutott eszembe, amit előzőleg nem is akartam mondani, amit nem is én gondoltam ki, amit egészen biztosan Isten „súgott”. Bibliaforgatók jól tudják, hogy Jézusnak az apostolokhoz intézett szavai teljesülnek be ilyenkor: „Abban az órában majd megtudjátok, mit szóljatok, hiszen nem ti beszéltek, hanem Atyátok Lelke szól belőletek” (Mt 10,19-20).

Egy barátom mondta, hogy ő a lovai szemében látja meg Istent. Én vajon mondhatom-e, hogy a kiskutyám szeméből látom olykor kedvesen kipillantani, rám mosolyogni Istent?

Riporter: Ilyenkor csak boldog volt?

Pap: Igen. És még az tett boldoggá, amikor – nagyon ritkán – át tudták venni tőlem az evangéliumot. Tisztán, teljes önzetlenségben megvalósítva, nem rekedve meg a természetes jóság szintjén, amikor tetteiket átragyogta a természetfeletti fénye, szépsége (például amikor valaki nem a fölöslegéből adott, vagy úgy tett jót, hogy viszonzást még csak nem is remélhetett). Igen, ilyeneket öröm volt látni. Ez boldogság volt egy ideig.

Riporter: Van-e olyasmi, amit tapasztalatai alapján ebben a mai, egyre jobban elvallástalanodó világban jó evan-

gelizációs módszernek tart? Mire fektetné a hangsúlyt a lelkipásztorkodásban?

Pap: Igen. Egy-két dolog nagyon kikristályosodott bennem.

Az egyik: Mi, papok sokak szemében „védett férfiak” vagyunk, kényelmes és bebiztosított életűek. Különcnek, gyanúsnak, netán fölöslegesnek tartanak minket. Úgy láttam, hogy ez a negatív megítélés eloszlatható, sőt még meg is szerethetnek minket. Amikor az emberek közé menve nehézségeimet, sőt bűneimet is őszintén feltártam nekik, vagy akár a kocsmában beszélgetve egy-két pohárral felhörpintettem a férfiakkal, akkor ez többet ért, mint tán tíz prédikáció. De az biztos, hogy tapinthatóan megéreztem köztük a felém áramló szeretetet. Sok templomba nem járó hívem hogyan is szerethetne meg egy olyan papot, aki bebújik előle a hűs és pazar plébániára, az „üvegházba”? Aki elbújik a középkori miseruhák és a szószék mögé? Viszont az evangélium nemde egyetlen egyről, a szeretetről szól? Mit tud abból közvetíteni az a pap, aki előkelő idegenként, a híveitől távol él? Alig látják a mindennapokban, pláne nem a házukban. Ki veszi már komolyan azt a papot, aki a hatalom pózában és tökéletességet hazudva még azt gondolja, hogy a papra fel kell nézni? Mire föl? Mert kényelmesebb az élete? Mert nincs anyagi gondja? Mert nem szereti őket igazán, csak szavakban? Viszont, ha közéjük megyek, és óhatatlanul észreveszik gyöngeségeimet, vétkeimet, de azokat elismerem, és velük együtt akarok megtérni, akkor hitelessé és szerethetővé válok. Meg is szeretnek. Mert már elhiszik, hogy tényleg szeretem őket. Amíg nem szeretnek, addig az evangéliumot sem tudom átadni! Igaza van Kapisztrán Szent Jánosnak: „ha egy papot az emberek megvetnek, annak a prédikációit sem fogadják el.”

A második dolog pedig az, úgy prédikáljak, hogy jobban „mögötte legyek”. (Az, aki a hívek szemébe sem nézve felolvassa prédikációját, hogyan is lenne mögötte?) De a hívek is legyenek érdekeltebbek, megszólítottabbjai az Igének. Ne repüljenek el a szavak csak úgy a fejek felett! Ne vonhassák ki magukat álmatagon az Ige alól (főként a falusi hívek), mint ami semmire sem kötelezi őket, és az életükre nem alkalmazható. Ezért nem röstellném barátságosan, lépésről lépésre, lassan bevonni, megszólaltatni őket. Például: „Téged hogyan érintett az, amit most hallottál? Te hogyan élnéd meg otthon vagy a munkahelyeden ezt a jézusi felszólítást?” Persze ez az elején izgalommal járna, de valahogy rávezetném őket. Először arra kérném őket, ne imakönyvet hurcoljanak a misére, ami a legtöbbször csak arra jó, hogy az ember elbújjon a benne található „andalító” imákban, és így ne kelljen imádkoznia a szó igazi értelmében: tényleg, valóságosan, „testre szabottan” Istennel beszélgetnie. Viszont mindenki hozzon magával Bibliát. Prédikáció közben felkérném őket, például így: „Pista bácsi, keresse ki benne ezt a részt, és olvassa fel!” Nem kellene ezt fanyalgón elvetni, mondván, hogy ez „szektás”, vagy máskor, felnőtt hittanórán és misén kívüli vallásos összejövetelen, bibliaórán kell csinálni. Miért ne lenne szabad ezt elvetni? Azért, mert a misére még eljövő hívek 5%-a sem jön el ezekre a külön alkalmakra.

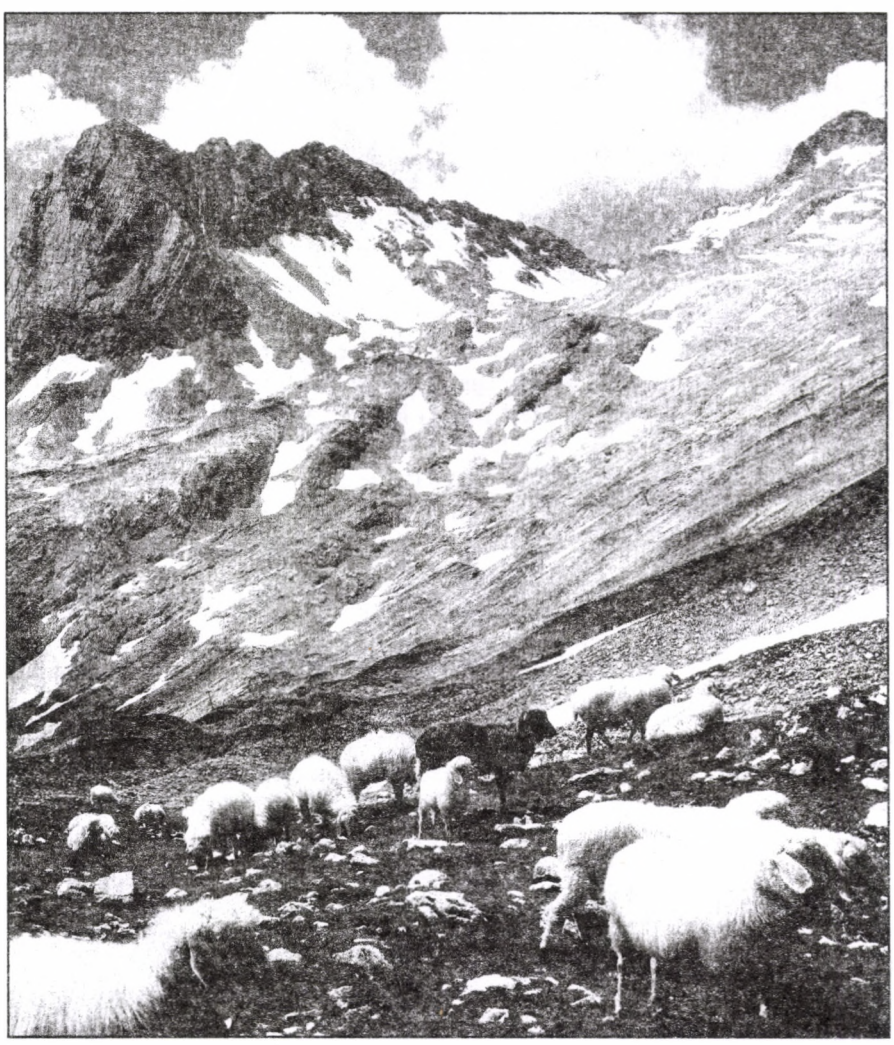

Mentsük a menthetőt! Égbekiáltó bűn, hogy a katolikusok nem olvassák, nem ismerik, nem szeretik a Szentírást. De ha nem szeretik, hogyan szerethetik vajon Jézust, Istent? Igaza van Szent Jeromosnak: „Aki nem ismeri az evangéliumot, Krisztust sem ismeri.” Viszont hogyan szerethetem azt, akinek a végtelen jóságáról csak nagyon homályos képem van.

Bibliaolvasás nélkül nem fog megváltozni a hívek földhöztapadt gondolkodásmódja. Ne csodálkozzunk, hogy enélkül nem fognak tudni, nem is akarnak megbocsátani, jézusian szeretni, és nem a pénzben látni az istent. De addig nem is fognak igazán örömet lelni a hitükben: az csak kényszerű, sőt akárhányszor unalmas kötelességteljesítés lesz. (Hát nem ilyen képe van a vallásról sok fiatalnak is, hogy az unalmas, érdektelen?) Ez is közrejátszik a nagy lemorzsolódásban.

Tudnunk kell, hogy mi az elsődleges! Hittanosainknak, híveinknek mennyire hangsúlyozzuk a misére járást, pedig sokkal jobban kellene hangsúlyozni a Biblia ismeretét, olvasását. Mert ha „Isten levele”, a Biblia

révén előbb megismerik és megszeretik Istent, Jézust, akkor már szinte ki sem fogják bírni, hogy ne menjenek el a templomba, ahol Jézusról hallanak, sőt vele találkoznak és vele táplálják lelküket. Ha három ember fogná is le az ilyen hívőt, akkor sem tudnák visszatartani a szentmiséről. Kiverekedné magát a kezeik közül. Biztos, hogy a templom elhagyásának oka falvainkban az, hogy nincs meg a *motiváció*. Sokan nem tudják, hogy érdemes-e járni. Nem tudják, hogy melyik a világ legizgalmasabb könyve, legértékesebb kincse! És így nem tudják, milyen sokat veszítenek avval, hogy nem ismerik a Bibliát.

Riporter: Hosszú pályafutása alatt voltak-e hitbeli kételyei?

Pap: Hitem igazságaiban nem. A hit gyerekkorom óta sejtjeimbe ivódott mélyen hívő szüleimtől. Viszont néhányszor értetlenül állok Isten egyes tettei előtt. Például az állatok szenvedése előtt. De messze a legsúlyosabb Istenben való botránkozásomra, vele kapcsolatos értetlenségemre Jézusnak a „hamis sáfárról” szóló parabolája utal. Ő így összegez a végén: „…a világ fiai okosabbak a maguk nemében a világosság fiainál” (Lk 16,8). Számomra botránkoztató, hogy Isten miért olyan „érzéketlen fatuskónak” alkotott meg annyi sok embert? Érzéketlenek Jézus, az ő evangéliuma és a saját üdvösségük iránt. Egyházközségemben talán mindenki meg van keresztelve, de nagyon sokan vannak, akik szinte „be vannak oltva” a vallás ellen, amit úgy mellőznek az életükben, mint valami egészen fölöslegeset. Még csak nem is sejtik, hogy ezzel a világ legértékesebb *kincsét* dobták egy feneketlen tóba. Nem sejtik, hogy „nem babra megy a játék”. Nem érzik, hogy milyen óriási felelősséget hordoz az életük: e nyúlfarknyi, álomröptű földi életüktől, annak minőségétől függ majd egész örök életük. – Istenem, miért nem Irántad való nagyobb érzékkel, affinitással teremtetted meg az embert?

Riporter: A 40 év elteltével most milyen érzések vannak Önben?

Pap: Igen, 40 év elteltével érdemes elgondolkodnom azon, hogyan is telt a papságom, boldog voltam-e, és én mennyire boldogítottam másokat? Mennyire voltam üdvösségükre? És hogy érdemes volt-e vállalnom a kötelező cölibátussal együtt, amellyel sosem értettem egyet, és amelyet nem az én forró véremnek, túlfűtött testemnek találtak ki. De hát kénytelen voltam vállalni, mert különben nem lehettem volna pap. Az viszont elképzelhetetlen volt számomra, hogy ne pap legyek, hanem valami más. Abszurdum. Már kisgyerekkoromban szinte csupán a misztériumok világa érdekelt. Vonzódtam azokhoz a papokhoz, akikről éreztem, hogy jól érzik magukat a hivatásukban, és boldog, jó papok. (Lám, én meg rossz pap vagyok! De nem lehetek még jó is?) Felső tagozatban, amikor irodalmian szép vallásos történeteket olvastam, a középiskolában pedig izgalmas teológiai cikkeket, mindig a „hetedik mennyországban” voltam.

Viccesen szólva, most a „kapuzárás előtt” is mintha végső rohamot indított volna ellenem a „szebbik nem”, amelyet egyébként nagyon tisztelek és szeretek is. Ma már mi, papok is a szexuális ingerek pergőtüzében élünk. Bombázza idegrendszerünket a meztelenség a bolti reklámokon, az otthoni kísértés a TV-ben, a számítógépen a pornó. Ha kilépek az utcára, akkor meg a félig kibújtatott keblek tolakodnak elém (ez a viselet szinte már „kötelező”). Még a legvallásosabb női híveim közül is egyeseknek oly mély a kivágásuk, hogy amikor kijönnek áldozni, majdnem megremeg a Szentostya a kezemben. A szabadságom alatt a pesti körúton haladásom valóságos „vesszőfutás” volt, mivel gyengeségem ellenére is komolyan akarom venni Jézus e szavait: „Aki bűnös kívánsággal aszszonyra néz, szívében már paráználkodott vele” (Mt 5,28). Néha felsóhajtok: Ó, Istenem miért is születtem az Úr 1945. esztendejében, és mért nem ötven évvel azelőtt. Akkor még csak a hölgyek kivillanó meztelen, karcsú bokájában lehetett „gyönyörködni”!

De most már félreteszem a tréfát. Ha sokszor sötétség volt is az életemben, de végül is a helyemen vagyok – rossz papként is. Fiatal káplán koromban nagyon önző voltam, csak magamat szerettem, most öregedvén, egyre jobban megszeretem Jézust. A Jóisten ne verjen a számra, ma már egyre jobban igyekszem segíteni, szeretni az embereket, az ellenszenveseket is.

Ha a felszín sokszor háborog is, a lelkem legmélyén béke van. Az is megnyugvást ad, amivel Barnai atya vigasztalt. Mondtam neki, hogy mennyire vágyom lelkemet simogató-átformáló istenélményre, amely biztosan jobbá, szentebbé tenne. „Ó, te szamár – mondta –, ezt a hátralevő kis időt már kibírod, s utána örökre Istenben gyönyörködhetsz boldogan!” Békét ad az is, hogy nem hazudtam, a színigazat mondtam, amikor néhány mélyen vallásos hívemnek dicsekedés nélkül állíthattam: a hátralevő „utolsó fejezetben” egyre kevésbé érdekel a pénz, és már csak Istenben akarok gazdagodni. Ezért, ha választanom kellene, hogy ingyen elvinnének egy hétre a mesés Kanári-szigetekre, vagy egy hétre elmehetnék V. László lelkigyakorlatára, akkor boldog és könnyű szívvel ez utóbbit választanám. De bocsássanak meg, mert ez már dicsekvés!

Nagyon bízom Istenben, hogy így, „rossz papként” is nem véletlenül, nem berúgott állapotban hívott meg, és hogy jobb sorsra vagyok érdemes: minél több ember felkarolására s végül – remélem – a Mennyországra. Mint Ön is, kedves Riporternő, és minden kedves olvasóm.

A hátralevő években az a szándékom, hogy olyan legyek, mint a fent említett „sugárzó emberek”. De nem magamért, nem az én megszentülésemért, hanem a híveimért. Az ő javukra. Mert nekem is az a tapasztalatom a többi jó-rossz pappal együtt, hogy sosem avval hatottam igazán, amit mondtam és tettem (néha gépiesen vagy hiúságból), hanem ami a szavaimon, tetteimen keresztül áradt, érkezett el hozzájuk. Nos, ez a sugárzás. – Istenem, segíts ebben!

Szeretném én is átélni, amit Szent Ágoston írt a Vallomásokban: „Éppen olyan régi, mint örökkön új Szépség: későn gyulladt föl szereteted bennem. Íme, belül voltál, én pedig kívül, és kint kerestelek. Szépséges világodnak én rútságommal rohantam neki. Velem voltál, de én nem voltam Veled. Távol tartottak tőled engem olyan dolgok, amelyek nem léteznének, ha nem volnának benned. Hívtál, kiáltottál, és összetörted süketségemet. Fölcsillámlottál, sugarad rám özönlött, és messze űzted vakságomat is. Illatoztál, én lélegzetet vettem, és már lihegve futok feléd. Megízleltelek, már éhezem reád. És szomjúhozlak téged. Érintettelek, és fölgyulladt a vágyam, hogy békédet elnyerjem.”

Óháti Károly
plébános

Dörmögések az ökumenéről

AZ ÉV ELSŐ HÓNAPJA megint elhozta a sok évtizede szokásos eseményeket, amelyeket egy hét leforgása alatt szoktak megrendezni. Ezeknek a szépen kivitelezett eseményeknek a helye a különféle templomokban, imaházakban, gyülekezeti termekben szokott lenni, neve pedig általában úgy fogalmazódik meg: ima a keresztények egységéért.

Régóta foglalkoztat néhány gondolat ezzel az imahéttel kapcsolatban. Nem az eredetével, a kivitelezésével, a témájával függenek össze gondolataim, azokról bőségesen születnek leírások. Ezek a leírások minden évben szaporodnak, bővülnek, s úgy veszem észre, hogy ezek az adalékok általában azért születnek, hogy magát a mozgalmat még ismertebbé tegyék, újabb és újabb érvekkel támogassák fontosságát és fennmaradását. Inkább az imahét értelmét, annak is a fonákját boncolgatnám. Ezért már előre elnézésüket kérem azoknak, akik másképpen vélekednek erről a mozgalomról. Különösen azok megértő türelmét kérem, akik őszinte lélekkel várnak eredményt, valamiféle egyesülést akár elvi, akár gyakorlati szinten. Szolgáljon mentségemre, hogy ez csupán egy ember dörmögése a téma kapcsán, s ezért nem több, mint személyes vélemény, és nem megfellebbezhetetlen ítélet, amit bárkinek is követnie kellene.

Biztos vagyok abban, hogy már az első mondat megbotránkozást szül. Mert így hangzik: Az ökumenikus imahét s az egész mozgalom a keresztények egysége ellen hat. Hogy egészen pontos legyek, a keresztény hit ellen hat.

VITATHATÓ INDOKAIM KÖVETKEZNEK. Miért is merem állítani a fenti mondatot? Személyes érdeklődésből, látásmódom szélesítése céljából, az evangéliumi – és természetesen az egész szentírási – élet jobb megismerésének szándékával jó néhány keresztény egyház, gyülekezet, közösség tagjaival tartok kapcsolatot, s veszek részt istentiszteleteiken (katolikus, református, evangélikus, baptista, őskeresztény, Jehova Tanúi). Minden közösség kivétel nélkül Jézushoz mint megfellebbezhetetlen tekintélyhez köti önmaga létét, s ebből – nagyon helyesen – nem enged.

A gond ott kezdődik, amikor ennek kapcsán szinte első következtetésként máris kijelentik: az én egyházam (gyülekezetem, közösségem) az igazi, az eredeti, az autentikus, az Isten szerinti, az örök életre vezető (persze nem történelmileg értik így, mert – mutatis mutandis – ezt csak a katolikus egyház mondhatja). Elég ennek bizonyságaként a katolikus egyházban mind a mai napig hangoztatott „extra ecclesiam nulla salus” („az egyházon kívül nincs üdvösség”) mondatot idézni. Aki nem fogadná el, annak finomítja a teológia a maga ügyes magyarázatával: Ezt úgy kell érteni, hogy… Aztán újra kijön a mondat eredeti jelentése, ez pedig a többi egyházra nézve sértő, mert máris kétségbe vonja azok identitástudatát, saját tanításuk abszolutizálását, üdvösségre vezető kizárólagos szerepét. (Ha valaki kételkedne szavaimban: az idézett mondatot szinte vasárnapról vasárnapra hallom meghirdetni a szószékről.) Persze itt már a 22-es csapdája következik, mert az a közösség, amely önmaga tanításáról vagy életéről elismerné, hogy tévedésen alapul, netán féligazságot tanít, máris megásná önmaga sírját. Ezért aztán mindegyik ugyanezt a fenti mondatot hirdeti más-más megfogalmazásban.

Azt azonban gyorsan el kell mondani, hogy nem a Biblia mondatainak magyarázatában van a kibékíthetetlen ellentét, hanem amit ezen kívül ki-ki a saját egyházi közösségének „igazságaként” hirdet (sajnos gyakran a Biblia szavaival indokolva.) Mert minden közösség kialakít a maga és mások számára valamiféle egyháztant. S ebben bizony szerepelhet elfogadhatatlan, sőt a másik közösség tagjai számára sértő mozzanat is, nem beszélve bizonyos vallásos cselekedetekről, szokásokról, hagyományokról. Ezeket az egyes közösségek vezetői tudatosan hangoztatják, hogy erősítsék tagjaikban az öntudatot, s hogy lejárassák a másik közösség tagjait.

SZINTE HALLOM AZ ELLENVETÉST: ez kirívó, nem jellemző. Teljes bizonyossággal állítom: nem kirívó. A jelenség minden keresztény közösségben ott van. Furcsa és nyakatekert világunkban már nem lehet tudni, hogy a személyiségi jogoknak és a csoportok jó hírének védelmére hozott törvények nevében mikor ütnek fejére annak, aki véleményt fogalmaz meg (a szólás-, sajtó- és véleményszabadság fennen hangoztatott korában!), ezért nem nevezem meg a falut, de közlöm: Magyarországon van. A déli harangszó a református templom tornyából öt perccel később hangzik fel, nehogy a katolikus templom harangjával együtt szóljon. Néhány éve megtörtént – nem tudom, hogy azóta szokásban van-e –, hogy az úrnapi körmenet alkalmával a református gazdák trágyával megrakott szekereikkel vonulgattak a falu utcáin, vérig sértve ezzel a katolikusokat. Ugyanezek az atyafiak nyakukon kidagadt erekkel, torkuk szakadtából üvöltötték a zsoltárokat, a katolikusok meg szívszaggató hangon énekelték a „Szent vagy, Uram!” énekeit az ökumenikus imahéten, bizonyítva, hogy az ő hitük az igazi. Itt természetesen jelen voltak a lelkészek is, a baptista prédikátorral egyetemben, de egyik sem beszélt a visszásságokról. Megelégedtek az egységre törekvésről szóló, szokásos általánosságok hangoztatásával, a felebaráti szeretet csodás történeteivel körítve.

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2013. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Erted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

Szem- és fültanúja voltam egy másik faluban annak, hogy a katolikus pap indignálódva, felemelt hangon mondta a sekrestyében: „Majd ha elszakadt testvéreink térden állva kérnek bocsánatot tőlünk, akkor elfogadom az ökumenikus gondolatot." Ezt végighallgatta a református lelkész a templom szentélyében, mert éppen megérkezett az ökumenikus istentiszteletre, de a katolikus pap nem látta őt. El lehet képzelni, milyen gondolatok ébredtek benne az egyesülni vágyásról.

Azt gondolnám, minden keresztény egyháznak, gyülekezetnek, közösségnek először önmagával kellene tisztában lennie, méghozzá könyörtelen őszinteséggel. Mert amíg ezt nem teszik meg, addig az ökumenikus imahét inkább elválaszt, semmint összeköt. Mert e nélkül a másságra kerül a hangsúly, nem pedig az egységre, ugyanis nem szól másról, mint kinek-kinek a „nagylelkűségéről", hogy íme, itt vagyok, várlak benneteket, hogy ti is rátaláljatok az igazságra, amelyből jottányit sem engedek, mert akkor a létem, hatalmam, tekintélyem, megélhetésem, a családom kenyere kerül veszélybe. Ezekről a szempontokról pedig mindenki tudja, hogy nagyon is e világiak. Nem az üdvösségre vezetés gondolata mozgatja ezeket.

PÉLDAKÉNT LEGYEN ELÉG csak azt megfontolni, hogy minden keresztény közösség azt akarja, hogy a házasságkötés a saját formái szerint, lehetőleg a maga hívei között történjék meg. Mindegyik ki is alakította erre vonatkozó törvényeit, s ha a házasulandók eltérnek ezektől az előírásoktól, bizony, keményen megbüntetik őket. (Még az elnevezések is megalázóak: „vegyes házasság, felemás iga, nem az igaz vallásban köttetett" stb.). Pedig mindegyik keresztény közösség vallja, hogy a házasságot (a katolikus egyházban a házasság szentségét) a házasulandó felek kötik (szolgáltatják ki egymásnak). Nem lenne-e jó, hogy ha az egyik fél annyira szereti a másikat, hogy az ő szokása (vallása) szerint köti meg a házasságot, mert ezzel is ki akarja fejezni szeretetét leendő házastársa iránt, akkor a keresztények egységre törekvése érdekében a házasulandók saját egyháza (gyülekezete, közössége) erre rábólintson, és ne büntesse őket?

Lakóhelyemtől nem messze van egy, a református egyház kezelésében működő gimnázium. A katolikus klérus tagjai között nagy felháborodást keltett, hogy ott „elhalásszák" a katolikus diákokat. Nem lenne-e helyes meggondolni, hogy az „elhalászás" azért lehetséges, mert akit el lehet halászni, annak mindegy, hogy melyik „vízben" úszkál? Vagy ha nem mindegy, akkor majd visszatalál oda, ahonnan elhalászták. A lényeg az lenne, hogy mind a „halásznak", mind a „halnak" az üdvösség szempontjait kéne komolyan vennie, s nem saját közösségének érdekeit (statisztikailag mennyit szaporodtunk, mennyi a „megtérő", hányan vannak a potenciálisan egyházi hozzájárulást és stóladíjat fizetők stb.). Ha nem a keresztény hit ellen hatna az ökumené, akkor szabad lenne-e akár győzelemként, akár veszteségként elkönyvelni, ha valaki átmegy az egyik keresztény közösségből a másikba, mert ott véli megtalálni az üdvösségre vezető utat? Ha pedig nem ezért vált, hanem mert neki mindegy, hol van, akkor ahonnan elment, ott nem veszítettek, s ahová ment, ott nem nyertek vele. Ebben az esetben viszont elindulhatna a „halászás", mert itt egy hitetlenről van szó, akinek be kellene tagozódnia a keresztény hit (!) közösségébe, a keresztények egységébe.

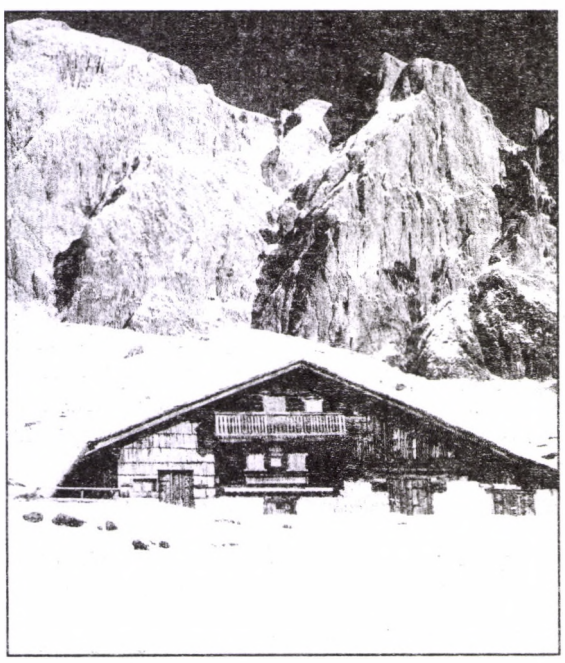

S máris jön a kérdés: Ki az, aki a széthúzás, a békétlenség mögött van? Ki az, aki egészen pontosan tudja, hogyan kell a jót is kiforgatva széthúzásra ösztönözni? Ki az, aki a keresztények között még az imádságot, egy vallásos rendezvény jellegét is felhasználva jót röhög rajtunk? „Ha esztek belőle (ti. a hatalom, az önteltség, a másik lenézése, a kevélység gyümölcséből), olyanok lesztek, mint az Isten!" Nemrégen mondta egyik református lelkész ismerősöm ezt az igen elgondolkoztató mondatot: „A Sátánnak nincsenek gyülekezetei. Sajnos Jézusnak vannak."

HOGY MENNYIRE FONTOS LENNE minden keresztény közösségnek levetnie önmagáról a fölösleges nyűgöt, s a csak önmaga érdekeit szolgáló szempontokat, és hogy mennyire nehezen megy ez, álljon itt az utalás Henri Boulad levelére, amelyet XVI. Benedek pápához írt (ld. „Érted vagyok", 2011. április, 16-17. oldal). Aki olvasta ennek a jezsuitának néhány könyvét, az tudja, milyen tisztán ég lelkében a szeretet Jézus és ügye iránt, és hogy szellemileg sem akárki ő, és mennyire aggódik saját egyházáért. Megvallom, a fenti levél olvastán elszomorodtam, hogy ez az őszinte lelkű ember szinte megsemmisül a levél végén, mert el merte mondani a pápának, hogy min kellene változtatni. Hogy mernének közelíteni más keresztények például a katolikus egyházhoz, ha ott a jóra törekvő és egyházáért aggódó szellemóriás is megsemmisül, ha ki meri mondani azt, amin változtatni kéne. Nem maradnak-e inkább „csak" Jézus mellett, aki mindenkihez így szól: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve"?

Van-e így értelme évente egy hétig azt gondolni, hogy a keresztények egyesülnek (természetesen úgy, hogy betagozódnak az én egyházamba), s az év többi napján nem is gondolni arra, hogy egy vagyok mindenkivel, aki az üdvösségre vezető tanítást elfogadja, és igyekszik is a szerint élni? A keresztények egységéért tartott imahét nem csupán a vallásos élet egyik eseménye-e?

VÉGÜL én sem tehetek mást, mint „megsemmisülök" az olvasó előtt, és bocsánatát kérem, ha megbántottam volna. De azért tanulságos lehet az a történet, amelyet – ha jól emlékszem – XXIII. János pápáról hallottam. Meglátogatta őt a római főrabbi, s amikor elköszöntek egymástól, a pápa szólt, hogy szeretné megáldani a főrabbit. Az szinte fölszisszenve mondta. „Na, de Szentatya!" A pápa szelíd mosollyal valahogy így válaszolt: „Higgye el, testvérem, az áru kifogástalan! Csupán a csomagolás lehet kissé szokatlan." Kölcsönkérem XXIII. János szavait, s ezekkel ajánlom soraimat: Lehet, hogy a csomagolás szokatlan, de az áru kifogástalan.

Sági László

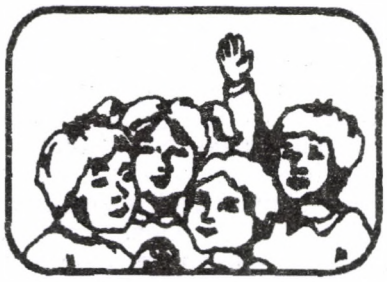

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Fogorvosnál

Történt egy délben – nyolcéves koromban –, hogy amikor ebéd közben inni akartam egy nagyot, a hideg víztől fájdalom nyilallt a fogamba. Édesanyám észrevette, és így szólt: „Úgy látszik, kilyukadt a fogad! Szombaton úgyis be kell menni Vácra, te is velünk jössz, és elmegyünk a fogorvoshoz.”

Ebben a pillanatban megkezdődött bennem egy fázásféle érzés. Ebéd után édesanyám megnézte a fogamat, és elszörnyedt: „Hű, de nagy lyuk!” A fázás érzése erősebb lett: „De ugye, azért nem biztos, hogy ki is kell húzni?” Elhangzott az első megnyugtatás: „Ha ki kell húzni, meglátod, csöppet sem fog fájni.” Rémülten néztem édesanyámra: „Meglátom? Hát bizony ki kell húzni?”

Amikor beléptem a szobánkba, és leültem az íróasztalkámhoz, Gyopár bátyám mesterkélt hangú panasszal felkiáltott: „Jaj, de rengeteg leckém van! Félek, hogy ma el sem jutok a játszórétre.” Tudtam, mit jelent az, hogy másról beszél, és nem a fogorvosról. Ezt jelentette: „Íme, milyen tapintatos vagyok! Igyekszem elterelni a figyelmedet a rád váró szörnyűségekről.” Időnként komoly arccal nézett rám, és a tekintete ezt fejezte ki: „A te bőrödben sem szeretnék lenni!” – és a belső fázás most már külső borzongásban, lúdbőrözésben is jelentkezett.

A tanulással legelőször Ugri Bugri, az öcskös szokott elkészülni, és rögtön el is szokott ugrabugrálni a játszórétre. Ezen a napon azonban megvárt engem. Jólesett a figyelme, de egyszersmind végigfutott rajtam a hideg. A rám váró szenvedések tiszteletét éreztem ki belőle, különösen abból, hogy bal oldalamon lépegetve betegápolói gondossággal kezét nyújtotta egy-egy korlát nélküli palló előtt, és elrugdosta utamból a nagyobb köveket.

Útközben találkoztunk nagynénénkkel, Borbála nénivel, és nagybátyánkkal, Tömzsi bácsival. Amikor megmondtam, hogy szombaton fogorvoshoz kell mennem, Borbála néni elkapta rólam a tekintetét, és a távolba nézett, s mintegy a börzsönyi hegyeknek mondta: „Ennek mindnyájan ki vagyunk téve.” Aztán rögtön másról kezdett beszélni. Tömzsi bácsi azonban harsányan kiáltozott: „Fogorvos! Hiszen az semmi! Nehogy félj tőle, Moha öcsém! Annyi az egész: Happ! – és már kinn is van.” Eközben azonban gyors mozdulatokkal simogatta is a fejemet, és rémületbe ejtett vele, mert úgy gondoltam, félelmem nem indokol ekkora simogatást. Bizonyára a rám váró szenvedés miatt sajnál. Mint kornyadozó virágot az eső, úgy üdített fel, hogy a játszóréti kistörpék sem hallgatni nem igyekeztek a fogorvosról, sem megnyugtatni nem akartak. Magatartásuk, mint Ugri Bugrié is, ezt fejezte ki: „Fogorvoshoz menni nagyon rossz, de hát mit tegyünk?!” Belső vacogásom tomboló ihaj-csuhaj hangulattá alakult. Olyan vadul, lázas duhajsággal játszottam, ahogyan egy halálra ítélt dorbézolhat a siralomházban élete utolsó estéjén.

Hazafelé menet másik nagynénénkkel, Mályva nénivel találkoztunk. Ő is a megnyugtatók csoportjához tartozott: „Semmi az, Mohácska! Csak annyi, mint egy bolhacsípés, a legjobban teszed, ha nem is gondolsz rá.” A belső fázás gyorsan visszatért. Mert ha csakugyan bolhacsípés, akkor miért ne gondolhatnék rá?

Másnap, szerdán, ebéd előtt óriási öröm ért. Észrevettem, hogy mozog a fájós fogam. Rohantam édesanyámhoz a konyhába: „Mozog a fogam! Nem kell fogorvoshoz meni, magától ki fog esni!” De édesanyám határozott hangon kijelentette: „Akkor is megyünk a fogorvoshoz. Inkább szenvednél vele hónapokig, mint hogy megszadulj tőle egy pillanat alatt?”

Ez nagyon fontos szó volt. Elindított bennem ugyanis egy olyan gondolatsort, amelynek a végén kipattant a fejemből egy találmány, mégpedig olyan találmány, amely – nyugodtan mondhatom – boldoggá tett.

Aznap délután Ugri Bugri megint megvárt, kísért, én meg részvételének a melegénél enyhíteni próbáltam belső fázásomat, és félig neki, félig magamnak, mintegy hangosan gondolkodva ezt motyogtam: „Tulajdonképpen nem is a fogorvostól szeretnék szabadulni, hiszen az csak egy pillanat, egy-két perc, és lehet, hogy nem is fog fájni, hanem ettől az érzéstől szeretnénk szabadulni, amit azóta érzek, amióta tudom, hogy menni kell. Vizsga előtt is az volt a rosszabb, hogy féltem, hogy roszszul fogok felelni. Ha előre belenyugodtam volna, hogy az sem baj, ha nem fogik tudni egy szót sem, akkor rögtön elmúlt volna az a...” Ezt a mondatot már nem is fejeztem be, hanem megálltam, és rábámultam Ugri Bugrira, aztán felkiáltottam: „Hát megvan! Megvan a megodás! Megmenekültem! És milyen egyszerű! Azért félek a fogorvostól, mert nem akarok belenyugodni, hogy majd fájdalmat kell éreznem. De ha előre belenyugszom a fájdalomba, ha elhatározom, hogy fájjon, ahogy akar, bánom is én, akkor már nincs mitől félnem. Öcsikém! Vége a bajnak, éljen a nyugalom!” Boldogságomban szaladni és énekelni kezdtem egyszerre: „Föl, föl, vitézek a csatára, a szent szabadság oltalmára...”

Ugri Bugri mellettem futott, ő is fújta a dalt, és nevetett velem érző örömében. Amikor pedig megelégeltem az ujjongást, ő elébem állt: „Moha! Hiszen te hős vagy!” Most én nevettem: „Dehogyis vagyok hős; kópé vagyok, meg akartam szabadulni valami rossztól, és sikerült. Ennyi az egész!” De hiába is tiltakoztam, továbbra is hősnek tekintett. A köveket többé nem rugdosta előttem, de ha leejtettem valamit, ugrott, és tisztelettel felemelte.

A játszórétiekre nem tett ekkora benyomást a találmányom. Figyelmesen meghallgatták, elégedetten elmosolyodtak. Pojáca mintegy mindnyájuk nevében megpaskolta a fejemet: „Van itt ész, törökméz!”– és már játszottak is tovább. Csak Nagy Pici jött oda hozzám kétkedő mosollyal: „Most már csakugyan nem félsz egy csöppet sem? Egy icipicit

sem?” Láttam rajta, tudja, hogy igazat mondok, mégis úgy ingatta a fejét, mintha nem hinné. Játszásomat nem tette duhajjá a rémület, a megkönnyebbüléstől leltem benne százszorosan több örömöt, mint máskor.

Még világos volt, amikor hazaértünk. Szüleink a verandán ültek vendégeinkkel, Borbála nénivel, Mályva nénivel és Tömzsi bácsival. Megörültem, hogy megbámultathatom velük nagyszerű találmányomat, és felrohantam hozzájuk.

„Óriási újság van! Nem félek már egy icipicit sem a doktor bácsitól, mert rájöttem, hogyha abban reménykedem: csak bolhacsípés lesz, meg csak annyi, hogy „Happ!” – akkor félek. De ha belenyugszom, hogy rettenetesen fog fájni, és azt mondonm: Fájni fog, hát fájni fog! Oda se neki! – akkor megszűnik a félelem.” A verandán ülők komolyan öszenéztek, aztán édesanyám felém nyújtotta a kezét: „Jaj, kisfiam, annak persze örülök, hogy már nem félsz, de azért az ilyesmit elhatározni...?!”

Ekkor mind a három vendég egyszerre szólalt meg: Borbála néni háromszor egymás után megrázta a fejét, és minden rázáskor ezt mondta: „Ez sok! Ez sok! Ez sok!” Mályva néni nevetni kezdett: „Jaj, édes gyermekem, elég, ha abban megnyugszol, hogy csak annyi lesz, mint egy bolhacsípés.” Tömzsi bácsi hozzám szaladt, magához szorított, gyors mozdulatokkal simogatta a fejem tetejét, és ezt mondta: „Túlozni nem kell! Csak annyi lesz, hogy Happ!” De édesanyám odaszólt hozzánk: „Lehet, hogy annyi se! Ne félj egy csöppet se, kisfiam, nem fog fájni!” Felkiáltottam: „De hiszen mondom, hogy már nem félek! Éppen ez a nagyszerű! Éntőlem fájhat, ahogy akar, tyuhaj!” – és elfutottam Ugri Bugrival.

A szombatig hátralevő időt valóságos mámorban töltöttem. Most már nem teremtettek bennem vacogást sem a tapintatosan hallgatók, sem a megnyugtatók, sőt elteltek órák, másfél órák is anélkül, hogy eszembe juttott volna, hogy szombaton reggel fogorvoshoz megyünk.

Ki sem tudom mondani, milyen remek érzés volt azzal a gondolattal tátanom ki a számat a fogorvosi székben: „Fájjon, ahogy akar, bánom is én!”

Vártam a fájdalmat. Egyszerre csak így szólt a fogorvos bácsi: „Na, öblítsd ki a szádat, Mohácska!” Rábámultam. De ő a fogamat nézegette a fogóban, mert akkorra már kint is volt.

Ugri Bugri, aki akkor elsőbe járt, tanítás után kijött elém a magyarkúti vasútállomásra. Tudtam, mit jelent kérdező tekintete, és már a kocsi lépcsőjénél válaszoltam rá: „Egy csöppet sem fájt! Semmit sem éreztem!” Ezt felelte: „Jaj, de jó!” – és jobbról is, balról is megcsókolt.

Délután a játszóréten minden csoport abbahagyta a játékot,és odakiáltottak nekem: „Na, mi volt, Nagyon fájt?” „Egy csöppet sem”, mondtam. Erre egyesek ugyanazt felelték, mint Ugri Bugri: „Jaj, de jó!” Mások ezt mondták: „Tiszta szerencse!” Nagy Pici azonban vihogni kezdett: „Akkor hát kár volt elhatározni azt az egészet!” De Rezeda rákiabált: „Miért volt kár? Legalább nem félt tőle! Én is el fogom határozni, ha majd kell: Fájjon, ahogyan akar!”

Uzsonnaidő táján, amikor hazaérkeztem, rokonaink múltkori társasága ismét a verandán beszélgetett szüleimmel. Amikor felmentem, hogy uzsonnázzam, úgy vettem észre, mosolygást fojtottak el. Miután köszöntem, és az asztalhoz ültem, csönd vett örül. Aztán Borbála néni így szólt: „Hát mondd csak, Mohácska! Hogyan bírtad azt a rettenetes fájdalmat?” Elmosolyodtam, és két kézzel megfogtam a bögrémet, hogy igyak: „Úgy bírtam ki, hogy nem fájt egy csöppet sem.” Elmosolyodott Borbála néni is: „Na látod!” Felemeltem a bögrét, inni akartam, de akkor Mályva néni felnevetett: „Na látod, kár volt olyan nagy dolgot csinálni belőle!” Tömzsi bácsi, mivelhogy mellettem ült, áttette a karját a vállamon, arcom és a bögre közé hajolt, és harsányan kacagott: „Kárba veszett, hogy akkora hős voltál!” – és ekkor mindnyájukból kirobbant a nevetés. Tartottam magam előtt a bögrét, és bámultam a kávé köralakú, remegő tavát, és éreztem, hogy kinyomul arcomra, és terjed, erősödik rajta az elvörösödés. Mint fuldokló hajótörött, aki mentőövet keres a hullámokon, úgy kaptam rá a tekintetemet szüleim arcára. De édesapám is mosolygott, édesanyám meg – bár szánakozva, de – őszintén nevetett. Nem akartam, hogy lássa a társaság, amint sírok, letettem a bögrét, felálltam, és meg sem fordulva kiáltásukra – „De Mohácska, mi bajod, gyere vissza!” – elrohantam a kertbe.

Körülbelül egy év múlva megfájdult egy másik fogam, megint ebéd közben történt. Édesanyám ebéd után megnézte, és kijelentette: „Holnapután megyünk Vácra a fogorvoshoz!”

Ugri Bugri már tanulás közben is tisztelettel pillantgatott rám, és megint megvárt, kísért a játszórétre, de nem betegápolói magatartással jött: mellettem, peckesen lépdelt, folytonosan nézett engem. Egyszerre csak ragyogó arcocskával így szólt: „Tudom, hogy megint elhatároztad, fájhat akármilyen rettenetesen, nem törődöl vele, előre belenyugszol!” Válaszom rövidsége és hangom közömbössége által akartam tudatni vele, nem szívesen beszélek erről, és meg sem álltam a válaszhoz, pedig nagy szót mondtam ki: „Nem, öcskös! Nem határoztam el, szégyellem a múltkorit is, hogy olyan nagy dolgot csináltam a fogorvosból.”

Ugri Bugri azonban megdöbbenve megállt: „Nem határoztad el?” – és szinte gyanakodva kérdezte, mintha hibát firtatna: „Talán már nem félsz, hogy fájni fog?” Most már megálltam magam is, és elgondolkodtam: Félek is, nem is. Hiszen valószínűleg nem fog fájni, de lehetséges, hogy fájni fog. Mindegynek éreztem.

Az öcskös arcán még nagyobb lett a megdöbbenés. „Mindegy?” Most már valósággal vádolt a szava: „Moha! Te nem mondasz igazat! Te már nem félsz a fogorvostól!” Elmosolyodtam: „Csakugyan, most, hogy mondod, úgy érzem, nem félek.” Azzal indulni akartam. De Ugri Bugrit annyira lesújtotta, amit megtudott, hogy észre sem vette, már mennék. A közeli kerítéshez lépegetett – majdnem támolygott –, leült a kőpadkára, és maga elé meredve, nagyon szomorúan rebegte: „Nem félsz! Milyen kár! Olyan gyönyörű volt, hogy hős vagy!”

Könyvismertetés

Emelkedő zuhanás

Az emberi élet két felének lelkisége

Talán nem minden olvasó emlékszik vissza kapásból, hogy ezt az izgalmasan kifejező szókapcsolatot – „emelkedő zuhanás” – ***Richard Rohr*** Falling Upward (kb. „felfelé esés”) című könyve magyar kiadásának címéül Pilinszky János Egyenes labirintus című verséből kölcsönözték. Richard Rohr e talányos címmel az emberi érés folyamatának kettős arcát tárja elénk: fogyatkozó életerő és lehetőségek egyfelől, ugyanakkor kitáruló lelki-szellemi távlatok befogadásának esélye másfelől.

Nem vagyok a szerző teljes munkásságának jó ismerője. Ez a könyve azért áll mégis közel hozzám, mert több helyütt saját átélt tapasztalatomra rimel: azzal biztat, hogy élményeimmel nem vagyok egyedül, sőt évtizedes belső átalakulásom rögös útja talán a valódi érés felé tett lépésekké is válhat.

Az emberi életet a szerző – végső leegyszerűsítéssel – mindössze két részre osztja.

Az első életszakasz feladata önazonosságunk kialakítása és védelmezése, a „megkapaszkodás” a világban választott, kiharcolt helyünkön, „vagy-vagy” döntések sorozatában – helytállás és szolgálat az élet minden területén. Úgy gondolhatjuk, hogy mindebben szüntelenül van feladat, sohasem mondhatjuk, hogy már elértük a választott értékeink szerinti tökéletességet, ez az önnevelés és küzdelem mindhalálig szóló életprogram.

A könyv kulcsüzenete az, hogy ez nem elég. A szerző úgy véli, hogy az egyéni emberi érés szempontjából az egész első szakasz csak a kereteket teremti meg, ennek során alakul ki bennünk az az „edény”, amely valóban sajátunk (mi magunk vagyunk), amely megfelelően teherbíró és ugyanakkor nyitott, ezután kezdődhet *életünk második fele*, annak őszinte felvetése, hogy végül is mi legyen az edény tartalma. Ekkor következik eddigi vélekedéseink őszinte megkérdőjelezése, a kétségessé vált, nem teljesen hiteles tartalmak elengedése és a tágabb ölelésű befogadás időszaka, immár az „is-is” állásfoglalások jegyében.

Sokan vannak – a szerző szerint ők vannak többen –, akik nem is jutnak el a második szakaszba, mert megkötözi őket addigi döntéseik sorozata, kialakult helyzetük, hírük, pozíciójuk, a rájuk hallgató többiek ítélete. Annyira hűségesek maradnak életük első szakaszának megharcolt döntéseihez és helytállásához, hogy ez megakadályozza további érésüket, emberi, spirituális kiteljesedésük végső soron félbe is marad. Nemcsak személyek, hanem szervezetek, intézmények, egyházak is áldozatul eshetnek ennek a lelki megmerevedésnek.

Pilinszky János

Egyenes labirintus

Milyen lesz az a visszaröpülés,
amiről csak hasonlatok beszélnek,
olyanfélék, hogy oltár, szentély,
kézfogás, visszatérés, ölelés,
fűben, fák alatt megterített asztal,
hol nincs első és nincs utolsó vendég,
végül is milyen lesz, milyen lesz
e nyitott szárnyú emelkedő zuhanás,
visszahullás a fókusz lángoló
közös fészkébe? – nem tudom,
és mégis, hogyha valamit tudok,
hát ezt tudom, e forró folyosót,
e nyílegyenes labirintust, melyben
mind tömöttebb és mind tömöttebb
és egyre szabadabb a tény, hogy röpülünk.

Életkorunktól függetlenül érdemes elkísérnünk ezt a tapasztalt lelkivezetőt erre a gondolati utazásra, hogy elkerüljük a nem kívánt megcsontosodást és az ebből gyakran következő időskori megkeseredést, ehelyett fedezzük fel életünk következő szakaszának „második egyszerűségét”, hogy részesei lehessünk a ránk is váró „derűs, ragyogó szomorúságnak”.

Először van a bukás, azután a talpra állás.

„Mindkettő Isten kegyelmének köszönhető.” – idézi Rohr atya mottóként Norwichi Juliannát. Könyve elején meghívja olvasóit „egy további útra”: „Igaz Énünk” felismerésére és visszaadására, „belső ujjlenyomatunk” megőrzésére szólít fel, részvételre az „örök áramlásban”. Az ember lényegét az Alkotó alapvetően jó ajándékának tekinti, az ember helyes útja ennek a jónak megtalálása, kibontakoztatása és szabad visszaadása a világnak és Istennek, szeretettel és szolgálattal. Úgy véli, aki megreked élete első felében, az nem járja végig a maga teljességében ezt az utat.

Botlásainkat, kudarcainkat, szenvedéseinket olyan nyersanyagokként mutatja be, amelyek valóban szükségesek a továbblépéshez, nem spórolhatók meg. A tökéletességre törekvés helyett a természetes jóságot ajánlja, mert a tökéletesség illúziója akár csapdává is lehet, amely megakadályozhatja az egészséges növekedést. A természetben is felismerhetjük azt a „mintázatot”, amelynek során az őszi és téli hanyatlás után a tavasz újjászületést hoz, a szerző megfogalmazásában: „a lefelé vezető út vezet felfelé”. Túlzott ragaszkodásunk a sikerhez és a hibák mindenáron való elkerüléséhez megakadályozhatja életünk kibontakozását, gyakran azok zárulnak be a legikább, akik túl gazdagok vagy túl vallásosak.

„Az árnyak országa”

Engem megszólított az a fejezet, amelyik azzal foglalkozik, hogy életünk második szakaszában nem halogathatjuk tovább a saját belső árnyékunkkal való szembenézést. Azok a tulajdonságaink jelennek meg így, amelyeket még magunk előtt is legszívesebben elrejtenénk, letagadnánk. Logikusnak találom azt a gondolatot, hogy ha egyszer életünk második szakaszában fokozatosan elveszíti addigi jelentőségét az a kép, amelyet életünk első szakaszában – önmagunkban és a környezetünkben – gondosan felépítettünk magunkról, és védelmeztünk, akkor itt az ideje, hogy szóba álljunk a bennünk igencsak meglévő árnyékával is. Ennek konkrét vonásaira ráirányíthatják figyelmünket ellenőrizetlenül, oda nem illő módon és intenzitással feltörő érzelmeink, haragunk, félelmeink, esetleg fájdalmunk és szégyenkezésünk.

A „nagy kép"

Nem biztos, hogy minden képet, amelyet a szerző az én börtönéből kiszabadítandó ember, a mindenség, a közösségek, a vallások Istenhez és egymáshoz való viszonyának megjelenítésére használ, minden olvasó a magáénak fog érezni, én is meglehetősen színesnek találom Rohr atya szemléletét. Ez az ábrázolási sokoldalúság, azt hiszem, mégis jól szolgálja az írás fő célját, és talán tényleg sok olyan olvasója lesz, akit valamelyik megfogalmazása végül is személyesen megszólít, megadva neki is a szükséges új nézőpontot, segítve az új felismerést, lendületet ajándékozva a továbblépéshez.

A könyvvel kapcsolatos tengerentúli világhálós naplóbejegyzések között lapozgatva azt tapasztaltam, hogy a könyv általában igazán meleg fogadtatásra talált, többen számoltak be arról, hogy a könyv fontossá vált számukra, és barátaiknak is jó szívvel ajánlják és ajándékozzák. Magam is úgy gondolom, érdemes kézbe venni, és megszívlelni lényegi üzenetét.

Tegzes István

Richard Rohr világhálós naplóbejegyzése 2012. július 18-án

(http://richardrohr.wordpress.com/tag/falling-upward/)

Ahogy idősödöm, egyre több és több olyan emberrel találkozom az élet valamennyi területén, akik, mintegy csapdába esve, szabadságuktól megfosztottnak tűnnek. Úgy látszik, képtelenek hozzáigazodni a bennük kibontakozó igazsághoz. Az ár egyszerűen túl drága, ezért választják a biztonságot a becsületesség helyett. Az ismerőseim között látok olyan püspököket, papokat és lelkészeket, akik a őszinteség intim pillanataiban megvallják, hogy ebben vagy abban nem hisznek többé, de úgy kell tenniük, mintha hinnének, hogy hűségesek legyenek ahhoz a személyhez, akit felépítettek és megvalósítottak magukban életük első 40-50 éve során. Egy idő elteltével talán úgy vélik, *valóban* hiszik, de lelkesedésük, elkötelezettségük és örömük megfogyatkozása megmutatja, hogy mégsem. Sokkal könnyebb kész formulákat ismételnünk, és ezekkel sarokba szorítva tartanunk a többieket – és a saját lelkünket. Azt mondhatnám, ez a jelenség az általános, nem a kivétel, legalábbis az egyházban. Oly sokan élnek ilyen tudathasadásban. És miért ne lennének meghasonlottak? Valójában látnivaló, hogy meg lehet jósolni: Isten misztériuma feltárul, és mindig új lépésekre vezet bennünket. Ha mélyre ásol, a felismert igazság őszinte kimondása ettől kezdve túl sokba kerül. Képzeld el, hány embert fogsz kiábrándítani! Meg fogják kérdőjelezni az állásodat és a saját magadról kialakított képedet. Ráadásul ez olyan, mintha egész eddigi életedet kihajítanád az ablakon, beismerve, hogy egy csomó dolog tévedés volt. Dehát ez van, ha egyszer mindnyájan szüntelenül növekedünk. AZ ÉRETTSÉG FELÉ TETT LÉPÉSEK SZÜKSÉGSZERŰEN ÉRETLENEK.

Ne kapaszkodj túl erősen életed első felének rítusaiba, különben sohasem jutsz el életed második felébe – legalábbis spirituális értelemben nem.

Mindez világosabbá vált számomra sok kérlelhetetlenül őszinte beszélgetés során, amelyet az Emelkedő zuhanás – Az emberi élet két felének lelkisége – megjelenése óta idősebb emberekkel folytattam. Igen, szükséges, hogy megfogalmazzuk életprogramunkat. Nincs más választásunk, de ne tegyük ezt túl nyilvánossá, túl bizonyossá és meghatározottá, mert könnyen egyszer s mindenkorra csapdában találhatjuk magunkat, védelmezve egy éretlen és védhetelen álláspontot. Talán ez lehet az, amit Jézus így fejezett ki: „aki meg nem hal önmagának..."?

Ugyanez természetesen a politikusokra és közszereplőkre is igaz. Sok politikusunk jobban igyekszik lojális demokratának vagy republikánusnak lenni, mint saját emberi tapasztalatához őszintén hűségesnek maradni. A látszat túl sokszor győzi le a lényeget.

A kioltott fény, avagy a felejtésre ítélt világvallás

„Minden út, ha szándékunk jó hozzá,
bennünket az Istenhez vezérel.
Járja azért híven, ki-ki a maga útját!"
Aveszta, Jasna 43 (ford. Zajti Ferenc)

Volt egyszer, hol nem volt, a válságoktól felkorbácsolt globalizált világ idegbajos lüktetésén túl, volt tehát hat magyar tudósember, aki gondolt egy merészet és nagyot: szabad időt és fáradságot nem kímélve, eredeti nyelveikről lefordította a manicheizmus legfontosabb belső és külső forrásait.

A szerzők – Déri Balázs, Hasznos Andrea, Kara György, Kósa Gábor, Simon Róbert és Simonné Pesthy Monika – ezen összefoglaló műve (***Máni és a fény vallása – a manicheizmus forrásai***, Szerk. Simon Róbert és S. Pesthy Monika, Corvina, 2011) „alighanem az első és utolsó *kairosz* pillanatában jelenhetett meg: a megfelelően kommentált – mindig az eredeti nyelvből készült – fordítások nyolc nyelvből készültek (kínai, ujgur, középperzsa, kopt, arab, szír, görög és latin); ilyen szakembergárda létrejötte és együttműködése a könyvkultúra, a felsőoktatás és egyáltalán a kultúra megdöbbentően gyors, a hajszálgyökerekig ható lepusztulása miatt a jövőben teljesen elképzelhetetlen" (6. o.).

Máni, akinek az életét keretbe fogó dátumait – a többi vallásalapítóval ellentétben – egészen pontosan ismerjük (216. április 14. – 277. február 26.), a Perzsa Birodalom területén, valószínűleg Babilóniában született. Családja mindkét szülője révén iráni eredetű, lehetséges, hogy édesanyja párthus hercegi család sarja. Annyi bizonyosnak tekinthető, hogy édesapja egy *elkaszaita* újrakeresztelő csoport vezetője volt, és Máni egészen kitaszításáig, vagyis 25 éves koráig ebben a közösségben élt. Közben – bevallása szerint – két ízben isteni elhívásban lett része: 12, majd 24 éves korában. Ez utóbbi alkalommal engedélyt

kapott az Isten által számára kinyilatkoztatott tanok hirdetésére, amit azonnal meg is kezdett. Ez igen hamar kiváltotta az újrakeresztelő csoportból való kizárását, amelyet követően nekilátott tanait írásba foglalni és e tanok alapján álló egyházat szervezni. „Utolsó” prófétának tekintette magát (mint később Mohamed), Zarathusztra, Buddha és Jézus követőjének, és tanaik kiteljesítőjének. Ennek megfelelően minél szélesebb körben akarta elterjeszteni missziós vallását. Stratégiájának kulcsa (és halála után a követőié is) első lépésben az uralkodó csoportok megnyerése volt. Így jutott el I. Sáhpurhoz, a párthusok országlását megdöntő és magát iráni nemzeti uralkodóháznak (az akhaimenidák követőinek) tekintő szászánida dinasztia második uralkodójához. Sáhpur – akárcsak a *szászánidákat* megelőző, ugyancsak zoroasztriánus párthus királyok – toleránsan viseltetett a más vallásúak iránt. Máni elnyerte az uralkodó kegyeit, s ezután annak kíséretében utazott, „hirdetve az élet szavát... Perzsiában, a párthusok országában... és a Római Birodalom provinciáinak határaiig” (125. o.). Térítő útjain „több (kisebb) királyt és fejedelmet megtérített, így Perózt is, ... aki Sáhpur fivére volt” (396. o.). Sáhpur utódja, I. Bahrám azonban, feltehetően a zoroasztriánus főpap, Kirdir befolyására üldözni kezdte az eretnekségnek tekintett manicheus vallást és egyházat, ennek fejét pedig börtönbe záratta. A börtönben „három, egyenkint 25 kg-os láncot tettek a kezére, hármat a lábára és egyet a nyakára, amiket 26 napig viselt” (397. o.), majd meghalt. Halála után, II. Bahrámtól kezdve (276-293) a királyi hatalom egyre inkább összefonódott a zoroasztriánus papsággal, majd II. Sáhpur hosszú uralkodása idején (309-379) a zoroasztrianizmus a birodalom hivatalos vallása lett, ami a manicheizmus kíméletlen üldözésével járt (a vallásalapító Zarathusztra szándékaival szöges ellentétben, ld. a mottót). Mivel ekkor a nyugati terjeszkedés kapui mindinkább bezáródtak, a manicheizmus kezdett szisztematikusan kelet felé terjeszkedni” (398. o.).

A manicheista tanítás keresztény (kizárólag újszövetségi), zoroasztriánus és buddhista elemekből merít, lényegét tekintve „gnosztikus vallás, vagyis a megváltó tudást állítja középpontba ... azzal a céllal, hogy elindítsa a megváltás folyamatát” (400. o.). Mitológiája két őselvet különít el: a Fényt és a Sötétséget – s ez a dualizmus radikális, eltérően például a Zarathusztra-vallástól, amelyben a Fény az alapprincipium, s ez teremti a Sötétséget mint saját árnyékát. A két birodalom kezdetben (az első időszakban) nem áll kapcsolatban egymással, de határosak. Később (ez indítja el a második korszakot, a „történelmet”) a nyugtalan, aktív Sötétségben feltámad az irigység a fénybirodalomra„ és megtámadja azt. Az egyébként passzív Fény ekkor, védekezésképpen, megteremti az ember ideáját, akit elküld, hogy megvívjon a Sötétség erőivel. A Sötétség „arkhónjai” csapdába ejtik az Első Embert. Ekkor kezdődik a harc a fénymagok visszamenekítéséért. Ennek része az anyagi világ megteremtése is – az anyag azonban eleve sötét természetű, megvetendő, a fénylényegnek átmenetileg szükséges burka, amelyre a megtisztuló fénymagoknak már nem lesz szükségük. A harcba utolsóként belépő küldött a Fény-Jézus. „Ő minden későbbi apostol atyja: az ő – megváltást célzó – üzenetük jut el minden ember lelkébe... A maga eredetét *felismerő* lélek elhagyhatja testi börtönét. Aki erre nem képes, az újjászületik a földi életre, amíg vagy elnyeri egyszer a megváltást, vagy a végítéletkor, az 1468 évig tartó végső világégésben a Sötétség részeként a Bólosz [a Pokol] örökös elzártságában marad” (405. o.). A cselekmény harmadik és utolsó fejezete az Apokalipszis és végítélet (Jézus mint király színe előtt), amelynek során minden lehetséges fénymagot felszabadítanak, az anyagi világ elég, majd a Sötétséget hermetikusan elzárják a Bóloszba, újrakezdés lehetősége nélkül.

Máni maga alkotta meg szigorúan hierarchikus egyházszervezetét, amelynek élére önmagát helyezte. Utódait az egyház élén *arkhégoszok*nak nevezték. A hierarchiában alatta helyezkedett el a 12 tanító, 72 püspök, 360 presbiter, valamint a kiválasztottak *(electi)* és a hallgatók *(auditores)* seregei. Az utóbbi két csoportba tartozók életét előírások szabályozták. A meghatározott számú napi imádság mellett *a kiválasztottaknak* „tilos volt hazudni, ölni, húst enni, alkoholt inni, szexuális életet élni és javakat birtokolni” (428. o.), *a hallgatók* feladata pedig a bálványimádás, hazugság, fösvénység, lopás, paráználkodás, ölés, varázslás elutasítása, továbbá nem szabad kételkedniük a vallásban, és lustának lenniük a munkálkodásban – az utóbbin elsősorban a kiválasztottak teljes kiszolgálását kell érteni, de emellett világi tevékenykedés is engedélyezve volt nekik (nem úgy, mint a kiválasztottaknak).

A könyv szemelvényekben nyomon követi a manicheus egyház ázsiai terjeszkedését és üldöztetését. Rendkívül igényes utószavában Simon Róbert tárgyalja, többek között, a manicheizmus ideológiai kapcsolatát a kereszténységgel, a buddhizmussal, a zoroaszterizmussal, valamint a Mánit közvetlenül megelőző *Elkaszai* és *Bardaiszan* tanaival. A manicheus tanok európai kisugárzását – az albigens, kathar, bogumil mozgalmat – a kötet nem tárgyalja, valószínűleg azért, mert célja a manicheizmus „tiszta” formájának, illetve forrásainak bemutatása volt.

Az egyik legfontosabb manicheus munka, a *Kephalaia* néhány sorával ajánlom a kedves olvasó figyelmébe az ismertetett könyvet (97. o., 19-21.):

„Az új ember ...
szeretetével, hitével, tökéletességével,
türelmességével és bölcsességével uralkodik.”

Ellenes J. Zoltán

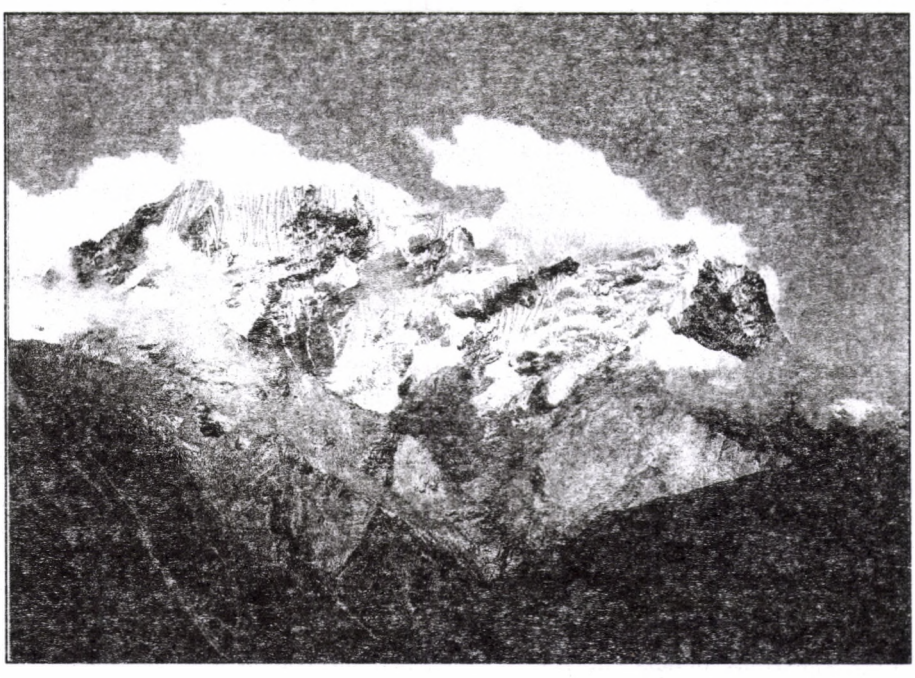

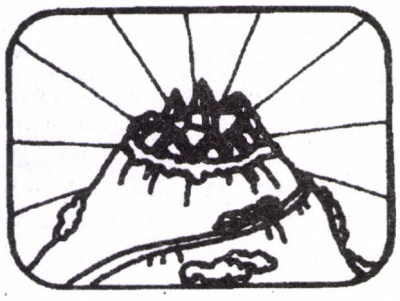

A feketerigó kiáltása

Harald Poelchau börtönlelkész tanúságtétele

Ez a történet kezdődhetne egy kerttel. Akkor legalább az eleje egy kicsit könnyedebben hangzana. „A szolgálati kert a nagy almafával, a málnabokrokkal és a sok virággal valóságos kis paradicsom volt”, írja visszaemlékezéseiben ***Harald Poelchau***. A málnabokrok a nagy falak árnyékában is megélnek. Berlin-Tegel hírhedt börtönének fala és a külső fal között feküdt a börtönlelkész szolgálati kertje, ahol kikapcsolódásként gazolhatott vagy almát szedhetett – de mindenekelőtt szabadon beszélhetett, mert a hivatalnokok furcsa módon nem láthattak be a kertbe, még csak le sem hallgathatták. A kis paradicsom tehát az üldözések legsötétebb időszakában is távol maradt a nemzetiszocialista igazságszolgáltatástól.

Harald Poelchau története azonban kezdődhetne egy tőle származó mondattal is, amely megsejteti a náci korszak idején végbevitt fáradozásait és teljesítményeit: „Helyzetemet csak az értheti meg helyesen, aki tudja, hogy üldözöttekről kellett gondoskodni a börtönön kívül is.”

De talán még célszerűbb, ha elkísérjük Harald Poelchaut azon éjszakák egyikén, amelyeket sok százszor élt át Berlin-Tegel és Berlin-Plötzensee börtönében 1933 és 1945 között, többnyire ártatlan férfiak oldalán. Poelchau azt írja A meggyötörtek rendje c. emlékiratában: „Amikor a halálra ítéltek cellájában derengeni kezdett a hajnal, elérkezett a foglyok számára a válság ideje, s ez senkit sem kímélt meg. A hallgatásba vagy a félhangosan folyó beszélgetésbe rendszerint hirtelen belehasított a feketerigó kiáltása, mivel különösen sokan járkáltak az udvaron. Ilyenkor, az utolsó két órában minden erőnket össze kellett szednünk. Meg kellett írni a búcsúleveleket. A foglyoknak már nem volt hozzá idegzetük. Még megpróbáltam apró eszközökkel segíteni nekik. A cigarettát az utolsó pillanatig kívánták. És rendelkezésemre állt valamennyi bor, ami megmaradt az úrvacsorából. Különös volt, hogy éppen ezek a látszólag mellékes dolgok erősítették meg az elítéltek szellemi és testi tartását.”

Harald Poelchau evangélikus lelkész, börtönlelkész volt a nemzetiszocializmus idején. Eleinte bűnözőket, később azonban mindenekelőtt ellenállási harcosokat kísért a vesztőhelyre. Törődött feleségükkel, családjukkal, weddingi otthonát megnyitotta, és olyan találkozóhellyé tette, ahol a hozzátartozók beszélni és sírni tudtak, és leveleket írhattak, amelyeket aztán Poelchau a foglyok cellájába csempészett. A teológus még a *Helmuth James von Moltke* körüli *Kreisauer Kreis*-hez [Kreisau-i Kör] is csatlakozott, és zsidókat rejtegetett: felesége, Dorothee támogatását élvezve, nem tért ki a veszélyek elől. Életrajzírója, *Klaus Harpprecht* csodának tartja, hogy nem leplezték le, és nem tartóztatták le őt magát is.

Babits Mihály

Ha nem vagy ellenállás...

Úgy élj, hogy a lelked is test legyen
melyen színeket ver vissza a nap.
Foglalj magadnak tért a levegőből,
határozott helyet az ég alatt.

Mert semmi vagy, ha nem vagy ellenállás.
Vigyázz, ne fújjon rajtad át a szél!
Őrizzed árnyékodban szent, komoly
s nyugodt dolgok biztos lélekzetét.

Úgy élj, hogy a lelked is test legyen!
Fordíts hátat a politikus vének
karának, s szögezz mellet a bolond
fiatalok gyanakvó seregének.

Vesd meg a lábad, az idő gonosz
s egy bal léptedre les már a vadon.
Ne táncolj minden ősz füttyére, mintha
virág volnál a saját sírodon.

Ha meghalsz, a lelkedből is virág nő
s ing-leng a hitvány jövendők szelében.
De makacs csontod a virág alatt
üljön súlyosan és keményen.

(1934. december)

Harald Poelchau 1903-ban, egy evangélikus lelkész fiaként született Szilézia egyik falujában. Apjától csak „depresszív reflexióként”, örökös bűnre-gondolásként és önmagunknak tett végeláthatatlan szemrehányásként ismerte meg a kereszténységet. Ennek ellenére evangélikus teológiát tanult, és a neves teológus, *Paul Tillich* közelében megismerte a tetterős vallásosságot. Mint Tillichben, hamarosan benne is rokonszenv támadt a keresztény szocializmus iránt. Megházasodott, majd 1933-ban lelkész lett a Berlin-Tegel-i büntetésvégrehajtási intézetben. 1933. április 1-én kezdte meg szolgálatát – a nemzetiszocialisták által indított zsidóüldözés első napján.

Igen hamar el kell kezdenie együtt virrasztani a halálra ítélt férfiakkal, azok utolsó éjszakáján. Ezek egyelőre kizárólag bűnözők, többnyire egyszerű lelkek, ahogyan Poelchau visszaemlékszik, akik azt kérik tőle, közölje szüleikkel, hogy kivégezték, mielőtt még a rikkancsok kiviszik a reggeli lapokat a berlini utcákra. Ekkor még egyetlen hóhér végzi a munkát, bárddal, egyébként igen jól megfizetve, és a diktatúra utáni évek Szövetségi Köztársaságában majd tisztes nyugdíjjal jutalmazzák emberölési működését.

Hitler számára azonban már a hatalomgyakorlás első hónapjai után világos volt, hogy hamarosan több kivégzést fognak végrehajtani, és a kézi munka már nem lesz elégséges. Húsz guillotine-t rendelt, és Berlin-Tegel börtönének lakatosműhelyében készíttette el azokat.

Poelchaunak mintegy 1000 embert, szinte kizárólag férfiakat kellett előkészítenie az erőszakos halálra. A Biblia egyetlen mondatában talált ehhez gyakorlati segítséget, sőt védelmet ahhoz, hogy a feladat túl ne terhelje. Máté egyik híres szövegében Jézus nem azt mondja, hogy „Börtönben voltam, és kiszabadítottatok”, hanem ahogy Poelchau írja: „Jézus elég realista volt ahhoz, hogy azt mondja: Börtönben voltam, és *meglátogattatok*”.

A tegeli cellák első ellenállási harcosai kommunisták, hajlíthatatlan férfiak, világos tartással, akik gondban voltak hozzátartozóik szomorúsága miatt. Poelchaunak az elítéltek számára nyújtott segítsége most kibővül. Weddingi otthona menedékhellyé válik – mindenekelőtt az ellenálló Kreisau-i Kör tagjai számára. Vezetőjük, *Helmuth James von Moltke* földbirtokos és jogász. Viszonylag kieső kreisaui birtokáról (Szilézia) teremt kapcsolatot hasonló érzületű emberekkel – protestánsokkal, katolikusokkal és szociáldemokratákkal. Eltervezik Németországnak a nemzetiszocializmus utáni rendszerét, olyan demokratikus rendszert, amely – s ez forradalmi gondolat az 1930-as, 1940-es években! – európai szellemiségű. Talán a kreisau-iak az elsők, akik megfogalmazzák a közös európai valuta, sőt a közös európai védelmi politika gondolatát. Még messzebbre néznek a külpolitikában: azt mérlegelik, hogyan lehetne majd kártalanítani a náci uralom áldozatait – munkásokat, zsidókat, lengyeleket.

De hogyan kellene eljutni mindehhez? Nem zsarnokgyilkossággal. Keresztényként Moltke visszariad ettől. 1944 januárjában letartóztatják. Egyenes gerinccel áll a Népbíróság előtt, és halálra ítélik, amint másokat is a Kreisau-i Körből, például *Alfred Delp* katolikus papot [ld. „Érted vagyok", 2008. augusztus]. Megbilincselt kézzel is valamennyien tovább dolgoznak szövegeiken, amelyeket a börtönlelkész celláról cellára továbbít: „A halál közelsége ellenére sem volt nyomott a légkör, hanem nagyfokú szellemi intenzitás jellemezte."

Helmuth James von Moltkét 1945. január 23-án kivégzik. Harald Poelchaunak még e nap reggelén sikerül átadnia neki felesége, Freya levelét, illetve kicsempészni a búcsúlevelét felesége számára. Utolsó gondolatai a távoli jövőre irányulnak: „Jó és igazságos ügyért halok meg, amelyért az embernek készen is kell állnia arra, hogy megöljék. De a mag, amelyet elvetettem, nem fog elpusztulni, hanem egy napon gyümölcsöt hoz majd, anélkül hogy valaki tudná, honnan jön a mag, és ki vetette el." Kreisau-i birtoka hetven évvel később német-lengyel ifjúsági találkozóhely lett. Nagyra becsült barátja elvesztését Harald Poelchau „szinte emberfeletti" önfegyelemmel viselte el, ahogyan életrajzírója, Klaus Harpprecht mondja.

Harald Poelchau a Berlin-Tegel-i börtön celláiban ismerte meg *Eugen Gerstenmaier*t, akiben mindenki számára érthetetlen bizonyosság élt arra nézve, hogy túl fogja élni a nehéz időszakot. Már a börtönben azt tervezte, hogy létrehozza a Német Evangélikus Egyház Segélyszervezetét. Alig múlik el a háború, tervét valóra váltja, és Harald Poelchau 1945-ben ennek a segélyszervezetnek a főtitkára lesz. Később elválnak politikai útjaik. Gerstenmaier a német szövetségi parlament első elnöke lesz, Harald Poelchau pedig az egyház szociális szervezeteiben tölt be különböző tisztségeket. Sőt, 1949-től egy időre ismét börtönlelkész lesz Berlin-Tegelben.

Harald Poelchau 1972-ben, 68 éves korában halt meg, s ez a történet befejeződhetne az általa a vesztőhelyre kísért ellenállási harcosokról írott mondataival: „A halál előtti utolsó óráikban a végső és legmélyebb emberségről tettek tanúságot nekem."

De a történet foglalkozhatna végül Harald Poelchau csodálatos erőforrásaival is. Első helyen a feleségét kell megnevezni, aki sohasem fékezte vagy intette, hanem társa volt mentőakcióiban. (A háború idején zsidókat, köztük két gyereket is rejtegettek Berlinben, amiért később a Yad Vashemben „A népek igaza" kitüntetést kapták.) Mindketten segítséget kaptak egy kvéker csoporttól, amely – ahogyan Poelchau írja – „megingathatatlanul ragaszkodott ahhoz az alapelvhez, hogy minden emberben jelen van a belső világosság, és ezt még az erőszak képviselőiről is feltételezték, amivel sok fájdalom enyhítését érték el, még a koncentrációs táborokban is". Ráadásul a kvékerek elvből védték a zsidókat, ellentétben saját evangélikus egyházával, amelyet Poelchau ismételten bírált a náci állammal kötött kompromisszumai miatt. További segítségnek érezte mélypszichológiai tanulmányait, és mindenekelőtt az ellenálláshoz, a Kreisau-i Körhöz tartozását.

Ezért aztán mégis csak úgy illik, hogy Harald Poelchau története azzal fejeződjék be, ahogyan visszaemlékezett e körből való társaira: „Az emberi élet szemléletét, beleértve annak minden árnyoldalát, az áldozatoknak köszönhetem. Ők lelkiismeretük szerint éltek, és a lelkiismeret szabadságáért haltak meg. Közel voltunk egymáshoz."

Irene Dänzer-Vanotti

Forrás:
Publik-Forum, 2012/14

14. állomás: Jézust sírba helyezik

Az evangéliumok szerint Arimatheai József elkérte Pilátustól a holttestet, majd egy még üresen álló sírba helyezte. Mindennek tanúja még – ebben eltérnek az evangéliumok – Nikodémus (aki a fűszerkeveréket hozza), Mária Magdolna, a másik Mária, galileiai asszonyok. Két titkos tanítvány és szomorkodó, rajongó nők.

A temetés még nem az Isten fiának szól. A temetés egy barát, egy rokon, egy tanító, egy rabbi temetése. Bár Jézus különleges volt a környezete számára, de az eltemetők gondolkodását nagypénteken még nem törte át a feltámadás és az istenfiúság hite. A végtisztesség – bár nem akármilyen, de – mégiscsak az embernek szólt.

Az örökség is csak szellemi. Ruhák, tárgyak, házak, földek nem maradtak. És utód sem volt. Mit gondolhattak? Mi ennek az embernek az öröksége, akit Jézusnak hívtak. És megrendülve, egy kicsit megállva a test előtt, vagy hazafelé az úton talán eszükbe jutott a 3 év sok-sok élménye, a csodák, a tanítások. Az emlékekben és gondolatokban még nincsenek teológiai összefüggések, dogmatikai igazságok. Még nincs ott a Hiszekegy, a zsinati tanítások, még csak gondolatfoszlányok vannak. Próbáljunk most mi is arra gondolni, hogy ott állunk annak a Jézusnak a holtteste előtt, aki még nem támadt fel, aki még nem a hit alfája és ómegája. Tegyünk úgy, mintha az evangéliumok itt és most befejeződnének, és elveszett volna a további pár fejezet. Nincs Húsvét, nincs Pünkösd, nincs Egyház, nincs Szentháromság, nincs Megváltás, nincs semmi, csak a kiterített, megszáradt vértől feketedő test, amely az imbolygó fáklyák fényében kísérteties árnyékot rajzol a durva barlangfalakra. És csak emlék maradt.

Annál is inkább el kell játszanunk ezzel a gondolattal, mert a körülöttünk lévő világ döntő része nem hisz abban, amiben mi hiszünk. Számukra ma sincs Húsvét vagy Pünkösd, nincs Egyház, nincs Szentháromság. Ők a szomszédaink, a munkatársaink, velük találkozunk a buszon, a vonaton, a boltban. Könnyű lenne azt mondani: Hát higgyél! ***Jézus tanításában, örökségében az a nagyszerű, hogy ha komolyan vennénk, a személyébe vetett hit nélkül is átalakítaná a világot.*** Mert mi az öröksége? Lehetne hosszasan sorolni, de talán elég a legfontosabbakat csokorba gyűjteni.

„A szelídek öröklik a földet!” Hogy is van ez? Amikor épp az ellenkezőjét látjuk! Mindenütt az erőszak, a pénz, a fegyver, a hatalom uralkodik. És egyre kevesebb értelmét látjuk a szelídségnek. De a szelídek azért öröklik a földet, mert csak a szelídség hozzáállásával mutatkozik meg a világ a maga teljességében. Csak a szelídségben leszünk igazán önmagunk. Csak a szelídség hozza létre a jó emberi kapcsolatokat, bontja ki a szerelmet, a házasságot, a családot, a barátságokat. Csak a szelídség hozzáállásával tárja fel saját valóságát a természet. A szelídségben bomlik ki az ember és minden kapcsolata, és mutatkozik meg a teremtés gazdagsága. A szelídség által tudjuk örökül venni a világot, a saját emberi voltunkat. Csak szelíden lehet és szabad szeretni, élni, és a szelídség tesz rendet a mai kesze-kusza világban.

„Mossátok meg egymás lábát!” Az emberi kapcsolatok lényege a „lábmosás”, azaz a szolgálat. Mi szülőként, házastársként, felelős tanítóként, nevelőként, értelmiségiként inkább azt gondoljuk, hogy elsődleges a fejmosás, sőt az agymosás. Hatni, befolyásolni, uralkodni akarunk a másik emberen. Az én igazságom legyen az ő igazsága. Az én akaratom legyen az ő akarata. De Jézus követése nem agymosás, nem fejmosás, hanem lábmosás.

„Jobb adni, mint kapni!” Az örökösen kapni akaró emberek a kapzsi emberek. Nekem, nekem és nekem, ide *mindent!* Még ezt is, mert megérdemlem. Kapzsi világban élünk. A Jézus által képzelt világ rendje az adás. Adni szeretetet, pénzt, időt. Mert ha adsz, szelíd és szolgáló vagy, megérzed magadban azt, hogy menynyire több vagy önmagadnál, hogy valami több van benned, mint az anyag, a hús, vagy akár a gondolat, a tudás. Ne legyetek kapzsik, legyetek adó emberek, olyanok akik adnak!

„Köztetek azonban ne így legyen!” A világban érdekek és erőszak mentén történnek a dolgok. Köztetek azonban ne így legyen! Legyetek mások, mert ti a szeretet rendjében álltok. Nem kell utánozni a világot szokásokban, vágyakban, trendekben. Nem kell irigykedni a máséra, nem kell kilépni a szeretet köréből. Köztetek ne így legyen, hanem másképp, azaz a szeretet rendje szerint – mert ezáltal kapjátok meg a százannyit. A kereszténység nem az ötről hatra jutás világa. Vagy legyünk szigorúak magunkhoz: a hatról az ötre jutás világa. A Jézus-követés az egyről százra jutás világa. Az osztozás által – az egyházközségben, az utcában, a szomszédok között.

„Tegyétek ezt az én emlékezetemre!” Jézus annyit mondott, hogy ő benne van a kenyérben és a borban. Ez az ő teste és vére. A kenyér és bor, a két leghétköznapibb dolog, amit csak el lehet képzelni. Ahogy magyarul régen a búzára mondtuk: az élet. És a bor, amely szomjat olt és örömre deríti a szívet. Ami Jézus, és amit Jézus mond, abból fakad az élet és az öröm. Jó életet akarsz, örömben akarod eltölteni ezt a kb. hetvenöt évet? Tégy úgy, ahogy ő! Isten mindenütt ott van, ahol élet és öröm van. Isten nem tartozik egyetlen néphez sem. Sem a zsidóhoz, sem a kereszténységhez. Isten az emberhez tartozik. Az élethez és az örömhöz. Mindannyiunkhoz. Mind a hét milliárdhoz, akik élünk, és tudunk örülni.

„Szeretet az Isten!” Az emberek annyi mindent gondolnak Istenről. A vallások próbálják meghatározni, kisajátítani, monopolizálni. A vallási fogalmakra épülnek aztán a társadalmak is. Isten nem a vérontás, a harag, a halál Istene. Az Ószövetség véres Istene tragikusan mutatja be Isten valóságának félreértését. „Ő nem az a véres Isten, az a véres Isten nincsen. Kard ha csörren, vér ha csobban, csak az ember vétkes abban” – mondja a legjézusibb magyar költő, Babits. „Ubi caritas” – énekeljük mi. Ahol szeretet és jóság, ott van Istenünk.

„Legyetek egyek!” Azért tudtok egyek lenni, mert Isten az emberhez tartozik, és minden ember őhozzá. Az Atyához – aki minden emberbe személyesen belelehelte a halhatatlan lelket. A Fiúhoz – aki minden ember számára személyesen eljött, és utat mutatott az Istennek tetsző, azaz jó és boldog élethez. A Lélekhez – aki minden percben személyesen inspirál bennünket a jóra, szépre és igazra.

Test, lélek és szellem – mert az emberben is van hármasság, nemcsak Istenben. És ha mindannyian ilyen hármas kötelékben élünk/élhetünk Istennel, miért ne tudnánk egymással is így élni. Hiszen minden alap megvan hozzá.

Nem tudom, mik jutottak a Jézus sírja körül ügyködők eszébe. Talán a fentieket tarthatták örökségnek, hiszen Jézus tanításának leglényegibb elemei ezek. De lehet, hogy másra gondoltak, vagy csak fáradtak voltak. Ám szombaton biztosan eszébe jutott mindez a két titkos tanítványnak, az asszonyoknak, Máriának, Magdolnának.

Ekkor még nincs Húsvét, nincs Pünkösd, nincs Egyház – csak egy test van, és az üzenet. Mindez egyszerűen elmondható, embernek való. Nem bonyolult, nagyon emberi. Egy üzenet, amely túlmutat a vallásokon, hiteken, és képes megfoganni minden ember szívében. És akkor megváltozik ez a vesztébe rohanó világ.

Garay András

Kibővített „házi áldás”

Hol hit, ott szeretet.
Hol szeretet, ott béke.
Hol béke, ott áldás.
Hol áldás, ott Isten.
Hol Isten, ott szükség nincsen.

1. Hol hit, ott szeretet

Mit ér az ember hit nélkül? Nem tud alkotni, nincs távlata. Nincs mozgatórugója. Aki hisz, annak jó. A hívő ember erős ember. A hit tízszer erősebb, mint az akarat, és százszor erősebb, mint a lelkesedés. A hit támasz és megtartó erő.

A hívő ember:

- jobban teljesít a munkahelyén,
- kevesebbszer beteg,
- kiegyensúlyozottabb,
- boldogabb a családi élete.

A valóságos hit mindig szeretetet eredményez. Csak az átlagon aluli hit nem eredményezi a szeretet növekedését.

2. Hol szeretet, ott béke

Ki szeret igazán? Az,

- aki elfogadja önmagát, ezért másokkal is gyakorolja az elfogadó szeretetet,
- akinek konfliktusok után minél előbb helyreáll a lelki békéje,
- akinek a lelki derűjét nem teszik tönkre a napi dolgok,
- aki a kis hibákat elnézi, a nagyokat pedig megbocsátja,
- aki képes arra, hogy szeretetben átölelje az egész világot,
- aki még a legutálatosabb, legrosszabb embereket sem hagyja ki napi imádságaiból.

Az igazi, valódi szeretet következménye mindig a béke.

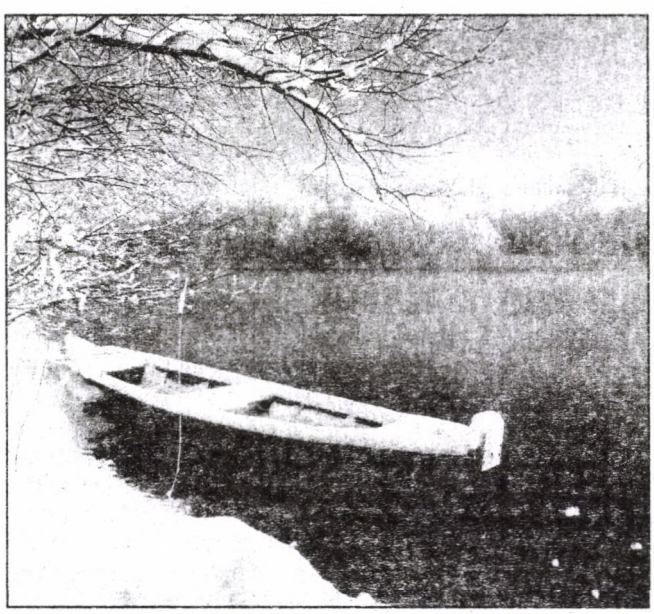

3. Hol béke, ott áldás

Békesség:

- a harcok utáni csend,
- vitatkozásmentes együttlét,
- földöntúli nyugalom,
- a lélek győzelme a test felett,
- a közös megegyezés jó íze,
- a csend következménye,
- a lélek mélyének valósága,
- találkozás Istennel: önmagamban, a természetben, embertársaimban, az Igében, minden eseményben.

Az igazi béke következménye az áldás.

4. Hol áldás, ott Isten

Áldásnak, és nem átoknak szántak minket a Földre. Aki áldást mond másra, és nem átkot, az megszentül. Az áldás a legmélyebb rosszból is Istenhez emel. A jó embert még haló poraiban is áldják.

Mondj áldást életed minden eseményéért, jóért és rosszért egyaránt, akkor nem a feszültség növekedik benned, hanem a béke.

Áldd az Istent:

- a szépért, amit tapasztalsz,
- szeretteidért,
- az életedért,
- az egész világért,
- a betegségért, szenvedésért, amely egy más világot nyit meg,
- a rosszért, amely alkalmat ad arra, hogy még érzékelhetőbb legyen a jó,
- a létezésért, amely minden értelmet meghaladóan felemelő.

Aki áldást mond, Istent magasztalja. Az áldás mindig megtalálja, és jelenvalóvá teszi Istent.

5. Hol Isten, ott szükség nincsen

Ahol Isten jelen van:

- ott nincs aggódás,
- ott nem létezik a félelem a jövőtől,
- ott nem ver gyökeret a gonosz,
- ott az örömhír derűje teszi széppé a mindennapokat,
- ott létezik a megbocsátás, az újrakezdés,
- ott teljes az élet.

Ha Isten velünk és bennünk van, akkor szükségünk nincsen.

Vincze József

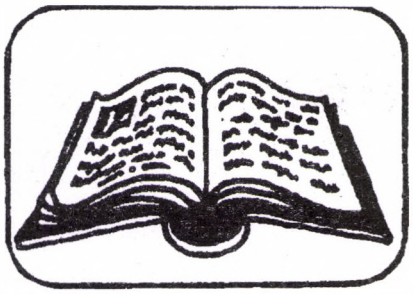

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Horváth József (Tata), a márciusiakat Kovács László (Budapest) készítette.

Február 3. — Évközi 4. vasárnap — Lk 4,21–30 — Ámulat, kétség és düh

Hihetetlen, ami a názáreti zsinagógában történt! Próbálom megérteni a falu lakóit. Ismerősük a szomszédos településen már számos csodát tett, gyógyított. Több követője is lett. Hallották azt is, hogy „jó szövege van”. Érthető, hogy nagyon odafigyeltek, amikor olvasásra jelentkezett. Ráadásul szívet melengető prófétai szavakat olvasott fel. „Elérkezett az Úr kegyelmének esztendeje.” Mintha programbeszédet fogalmazna, itt, a saját falujában. Amikor azonban a prófétai szavakat a jelenre és az ott lévőkre vonatkoztatja, ez kettős érzést indít el bennük. Egyrészt örömöt, hisz szereti őket az Úr! Másrészt kétséget, hisz ez az ember itt szegényekről, rabokról, vakokról beszél. Ne nézze már le őket egy közülük való! Ők nem szorulnak az Úr különös kegyelmére! Hogyan mer ilyeneket mondani. Mindent tudnak róla, ismerik a családját. Benne beteljesedett volna be az Írás?! Még ha igazolná magát egy-két gyógyítással, talán…!

Ezután jön a düh, mert még minősíti, sértegeti is a zsinagógában lévőket: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában.” Ez már sok! Jönne a népítélet, de Jézus hanyagul áthalad köztük.

A zsinagógában a közös ima erősítette az összetartozástudatot, a szentírás olvasása és magyarázata erősítette a hitet. Bárki (nagykorú férfi) jelentkezhetett olvasásra, és a részlethez buzdító beszédet fűzhetett. No persze, meg kellett felelni az elvárásnak.

Jézus mindig megtalálta a fórumot az Üzenet továbbadásához. Mint követőjének, vajon milyen fórumok állnak rendelkezésemre? Talán a templom? Előnyeivel (pl. nem kell a nulláról kezdeni, rendszeres stb.) és hátrányaival (pl. elvárások vannak, „nulláról kell kezdeni” stb.)... Vagy a család, a rokonság, vagy...?

Merek-e próféta, azaz Isten tolmácsa lenni? Milyen tartalommal állok elő? Az Isten Országáról a „már és még nem” dialektikájával tudok szólni? Szolgáló szeretettel, szerényen, mások szabad akaratának tiszteletben tartásával, vagy lehengerlő fölénnyel próbálok „téríteni”?

Kudarcélményeim elgondolkodtatnak- e? Lehet, hogy hiányosságaim botránkoztatják meg az engem el nem fogadókat?

Február 10. — Évközi 5. vasárnap — Lk 5,1–11 — Hivatásváltás?

Jézus Kafarnaum halászai között találta meg első tanítványait. Naponta ott lehetett a tó partján, látthatta kifutni a bárkákat a nyílt vízre. Látta visszaérkezésüket, és ahogy a bárkákból teli kosárban cipelték az egymásra dobált, használható vagy kiselejtezni való halakat. Kivonulásuk holdvilágos éjszakán, vagy kora hajnalban történt. Előfordult, hogy halak nélkül érkeztek vissza, fáradtan. Egy ilyen eset alkalmával történt, hogy Simonhoz így szólt: „Evezz a mélyre, és vessétek ki a hálót!” Ez ellentmond minden halász szakértői véleményének. Mégis… Ismert a folytatás. Talán ez a történés volt a jel számukra, és ezért követték!

Jézus már nem volt egyedül. A volt halászok társul szegődtek hozzá, vele tartottak, hallgatták szavait. Halászlegények, akik nem tudtak olvasni, beszélni sem nagyon. Pár jelentéktelen ember, akiket nem lehetett megkülönböztetni a többiektől. Velük „indította el” az Országot!

Jézusért, akiről még nagyon keveset tudtak, otthagyták a foglalkozásukat, a bárkát, a megélhetést, a családot. Elhagytak mindent, hogy kövessék.

Még ha a szellemük nem nőtt is fel a feladathoz, kicsit nyers és faragatlan, ha néha kételkednek és ingadoznak is, és végül el is hagyják, minden megbocsáttatik nekik – amikor új hűségre térnek! Mert az első hívó szóra követték a Mestert!

Ki volna képes ma utánozni a Genezáreti-tó halászait? Ha a Próféta jönne, és azt mondaná például

- *a tanárnak: szállj le a katedrádról, és hagyd a könyveket,*
- *vagy a politikusnak: hagyd az irataidat és hazugságaidat, az emberek behálózásának eszközeit,*
- *vagy a szakmunkásnak: tedd félre szerszámaidat, más munkát adok neked,*
- *vagy a gazdagnak: ajándékozd el minden vagyonod, hogy énvelem megszámlálhatatlan kincset szerezz!*

Ha a Próféta így beszélne hozzánk, mai emberekhez, vajon hányan követnénk őt az ősi halászok egyszerű készségével?

„Még jó, hogy a Mester ma nem vár tőlünk ilyet!” Valóban?

Ha mégis meghallanánk valami hívásfélét, vajon mit kellene radikálisan elhagynunk? Mit másként tennünk?...

Február 17. — Nagyböjt 1. vasárnapja — Lk 4,1–13 — „Kincs, hír, gyönyör, legyen bár mint özön...”

Jézus küldetésének utolsó cselekedete egy vacsora lesz, de az első egy böjt! A küldetéstisztázás után vagy közben ott a megkísértés.

A Sátán a nagyokat, az elkötelezetteket kísérti meg, a többieknek még hívogató szót sem kell szólnia, a legtöbben maguktól követik.

Jézust a Lélek viszi a pusztába. A Lélek nem tesz értelmetlen bábuvá, tudatunktól megfosztott eszközzé, nem szünteti meg a kísértés és elbukás veszélyét. Sőt, aki a Lélek által Isten fiának tudhatja magát, az különösen ki van téve a kísértésnek. Jézus megkísértése mutatja, hogy működésének földi vonatkozásán túlmenő, kozmikus dimenzió is vannak.

Kenyér! – A kortársak azt várták a Messiástól, hogy kenyeret adjon, mint Mózes a pusztában. A munka nélkül megszerezhető kenyér mindig foglalkoztatta az embereket. A Sátán az igazi küldetéstől eltérő lehetőséget villant fel, akkor Jézusnak, ma nap-nap után nekünk! A mindennapi kenyér gondja sokakat elbizonytalanít. Jézus nem állítja szembe a kenyeret és Isten igéjét, hanem arra emlékeztet, hogy ha az ember alkalmazkodik a Teremtő Isten rendjéhez, megtartja parancsait, végzi munkáját, megbecsüli és segíti embertársait, akkor van kenyér, akkor „él” az ember! Aki hisz Jézusban, az éhség, fájdalom és nyomorúság ellenére is bizalommal van iránta.

Világi hatalom, gazdagság! – Ugye nem kétséges, hogy a földkerekség országait erőszakkal alapították és csalással tartják fenn!? A korabeli zsidók (is!) királyi messiást vártak, aki nemcsak Izrael szabadulását, hanem a világuralmat is meghozza számukra. Nem kétséges, hogy a hatalom – hacsak nem szolgáló! – a Sátán eszköze. Isten Fiának, Isten fiainak (Jézus követőinek) nem szabad ragaszkodniuk hozzá.

Isteni jel! – Az egykori elképzelés az volt, hogy a Messiás az égből száll alá, vagy a templom tetején állva teszi ismertté magát a nép előtt. Egyetemes emberi jellemvonás, hogy szeretnénk kézzelfoghatóan megbizonyosodni Isten jelenlétéről, egyértelmű jelet kapni küldöttéről.

Jézus azonban nem hatalomfitogtatással, uralkodással, hanem mindenkire kiterjedő, szolgáló szeretettel akarja megmutatni az emberek közti jelenlétét.

Figyelmeztető a mondat: „*Egy időre* elhagyta az ördög”.

Nagyböjtben éljen bennünk a tudat, hogy Isten Országa bennünk van!

Amikor az ember jó, szeretetben él. Ha senki nem gondol a kincshalmozásra; ha ahelyett, hogy felélnénk és elvennénk a másokét, mindenki kenyeret ad az éhezőnek, ruhát a fázónak; ha az ellenségek szeretik egymást, ha nem lesz szükség katonára; ha mindenkinek meglesz a maga törvénye a lelkiismeretében; ha az afféle tákolmányok, mint a „társadalom”, az „igazságosság”, el fognak tűnni; ha Jézus szava életté nemesül bennünk: ez lesz majd az igazi jel, és ekkor itt lesz már az Isten Országa.

Miként élem meg az agyagi javak, a hatalmi pozíció és az érvényesülés kísértéseit?

Február 24. — Nagyböjt 2. vasárnapja — Lk 9,28b–36 — Hegyet mászni nem kirándulás!

„Fel a hegyre!” – Ha az embernek sok a teendője, de meg tud állni, és el tud gondolkodni egy pillanatra, máris képes lesz sorrendet felállítani, eltűnik belőle az aggódó, a torokszorító érzés. Naponta „fel kell kapaszkodnunk egy magas hegyre”: vagyis elmélkedve eltávolodni mindentől, mindenkitől, még saját magunktól is. Mert a félrevonulás megadja a lehetőségét annak, hogy felülemelkedjünk a dolgainkon, és egyúttal rálátást is ad. Lehet-e e nélkül napjaink irtózatos kuszaságában nemhogy keresztényként, de egyáltalán emberként élni?!

Egyedül így, felülről szemlélve lehet mindent jól látni. A feladatok, a megoldhatatlannak látszó nehézségek, a bonyolult helyzetek azzal nyomnak a földre, hogy nem látjuk a helyes arányokat. Mivel „nyakig” benne vagyunk az események, teendők, érzések sodrásában, nem láthatjuk, merre van a kiút: Mi mennyit ér, és megéri-e félni tőle, kell-e egyáltalán törődni vele, s ami ma elviselhetetlennek tűnik, mi marad meg abból egy hét múlva?

Addig kell imádkozni, elmélkedni, amíg egyszercsak be nem következik ez az elváltozás. Felismerjük, hogy kicsoda számunkra Jézus, hogy itt és most mi a lényeges tennivalónk, illetve erőt merítünk annak megtételéhez.

Jézus követése nem sétagalopp! – Jézus életútjához a szenvedés és kereszthalál is hozzátartozik A színeváltozás jelenetének szövegkörnyezetében éppen a szenvedésen van a hangsúly. A szakasz előtt és után egyaránt szenvedésről szóló jövendölések olvashatók, amelyeket a tanítványok nemcsak értetlenül, hanem heves tiltakozással is fogadnak. Az Atya szózata – „őt hallgassátok” – mindenekelőtt a szenvedés valóságának az elfogadását jelenti, amivel persze a Jézussal való sorsközösség vállalása is együtt jár.

Ha az ember akarja célt, az Országépítést, a Jézus-követést, akkor el kell vállalnia az eszközöket is, amelyek segítik a cél elérését. Ilyenek pl. az önmegtagadás, a böjt, a bűnbánat stb. A napokban hallottam egy reklámszöveget, amely ide illik: „Ahhoz, hogy sikeres legyél, mindennap le kell győznöd legnagyobb ellenfeledet, önmagadat!” Már a világ fiai is tudják!!

Az Úr pedagógiája – A tanítványok tapasztalása azokra a vallásos élményekre emlékeztet, amelyekben a megtéréskor, vagy az Istennel való találkozás egy-egy felfokozott pillanatában részük volt, s amelyek valamelyest közelebb hozták számukra a természetfelettit. De minden elmélyült Isten-tapasztalás után vissza kell térni a mindennapok szürke, gondokkal és keresztekkel terhes világába. Ám éppen ezek a tapasztalatok tudatosítják újra meg újra az előttünk álló célt.

Jézus beszélget Mózessel és Illéssel, számára fontos a kommunikáció, itt a megerősítés feladatának tisztázásában. Jézus többnyire nem vitt magával senkit az imáihoz. Erre az alkalomra, amikor néhány órára megnyilvánult a dicsősége, magával vitte három apostolát. Jó pedagógusként igyekezett egy kis előzetes biztatást adni neki. Valami olyan élményt, ami nagyon komoly gondolati-lelki támaszt jelent majd akkor, amikor vállalkozása kudarcot vallani látszik, amikor elfogják és halálra kínozzák.

Szükségünk van olyan pillanatokra, amelyek a nehézségek idején biztos alapot adnak a továbblépéshez, mint ahogy az apostoloknak is erőt adhatott a megdicsőült Jézusra emlékezni a szenvedések idején. Szükségünk van élményekre, amelyek – mint az utcai lámpák ritkás fénye – elkísérnek bennünket, és erőt adnak a következő biztos pontig. Ne felejtsünk el a örömökre visszanézni, és erőt meríteni belőlük a nehézségek idején!

Március 3. — Nagyböjt 3. vasárnapja — Lk 13,1–9 — Terroristák és földrengés

A mai evangélium két történetet és egy példát idéz. Mindkettőnek vannak tamulságai számunkra.

1. Két történet

Pilátus katonái a templom udvarán az áldozatbemutatók közé rontottak, és sok ember vérét ontották. Siloéban rádőlt a torony a tömegre, és tizennyolc ember meghalt.

Tegyük át a helyszínt közelebb, hogy még érzékletesebbé tegyük a mondanivalót.

Rádióhír: A Bazilika előtti téren a húsvéti körmenetre induló tömegre terroristák támadtak, és sortüzet adtak le. Az áldozatok száma eléri a százat. – TV-hír: Budapesten a Sziklabarlang fölötti betonkereszt ledőlt, és a barlangkápolna előtt tizennyolc ember halálát okozta. – A riporterek felkeresték az áldozatok hozzátartozóit. A riportalanyok közül a vallásosak csaknem mind azt kérdezték, hogyan engedhette meg az Isten ezt a szörnyűséget, és miért az ő hozzátartozójukat büntette a jó Isten.

A történetek természetesen kitaláltak, de a vélemények nagyon is valóságosak és általánosak. Még ma is Istent okoljuk, ha valami baj ér, és azt gondoljuk, hogy azzal Isten büntet minket.

Újra és újra tudatosítanunk kell magunkban, hogy Isten csak szeretni tud, büntetni csak más emberek vagy mi magunk tudunk. Isten a maga nagy szeretetében szabadságot adott nekünk, de nem azért, hogy embereket gyilkoljunk.

Ami pedig a természeti csapásokat illeti, azok a természet fizikai törvényei szerint működnek, és Isten szándéka szerint nem az céljuk, hogy embereket pusztítsanak. Az ember az alaposabb tervezés és építkezés, másrészt a tudományos előrejelzés fejlesztése révén érheti el, hogy elkerülje a katasztrófákat.

2. A fügefa példája

Arra pedig, hogy rosszindulatúan feltételezzük, hogy mások bűnösek, és azért érte őket szerencsétlenség, Jézus felháborodottan válaszolt.

Valahogy így: Jó lenne, ha a magatok bűneivel foglalkoznátok. Mert ti megúsztátok ugyan a más emberek vagy a természeti folyamatok okozta tragédiákat, de nem fogjátok megúszni azt, hogy magatok el ne vesszetek az Isten Országa számára. Bűneitekkel, így a rosszindulatú gyanúsítgatásokkal is veszélyeztetitek magatokat. Bűnök helyett a szeretet gyümölcseit kellene teremnetek!

A fügefa példája súlyos fenyegetés ugyan, de Jézus még ezt is úgy mondja el, hogy ő most még próbál segíteni. Noha már évek óta beszél, és próbálja termékennyé tenni a lelkiket, de ez eddig semmit sem használt. Még egy esély, hogy ő, az Atya vincellérje most, az idén is körülássa a fát, és megtrágyázza, vagyis szívük keménységét fel akarja lazítani és igéivel termővé akarja tenni, abban bízva, hátha termőre fordulnak.

Március 10. — Nagyböjt 4. vasárnapja — Lk 15,1–9.11–32 —
A moslékos vályú és a vagyon

Nincs a világon szebb és hitelesebb történet Istenről, mint a tékozló fiú története. Ha az összes evangélium elveszne, ebből az egy történetből megtudhatnánk, hogy milyen az Isten. Sajnos még azt is, hogy milyenek vagyunk mi. Kezdjük a végén!

1. Milyenek vagyunk mi?

Mai történet, hogy az „aranyos kicsi gyerek” felnőve fellázad a szülei ellen. Tűrhetetlen a viselkedése szüleivel szemben. A viták, a veszekedések nap mint nap kitörnek, és egyre jobban elmérgesednek. Kijelenti, hogy ő elköltözik hazulról, de az apja adja oda a neki járó pénzt. Feldúltan és köszönés nélkül otthagyja apját, anyját, testvérét. Távol az otthontól elveri a pénzt, elzüllik, munkanélküli és hajléktalan lesz, alkalmi munkából próbája fenntartani magát. Éhezik, kukázik. Ekkor döbben rá, hogy mit tett. Utolsó esélye, hogy hazamenjen, bocsánatot kérjen és mindent megígérjen, csak fogadják vissza.

A történet ettől kezdve más, mint a jézusi példázat. Mert hogyan is beszél egy tisztességes, becsületes és komoly valláserkölcsi alapon álló és élő apa? Az apa, mint minden szigorú, igazságszerető apa kötelességének érzi, hogy megleckéztesse a fiát, valahogy így: „Hogy bántál velünk?! Van képed visszajönni? Azt akarod, hogy visszafogadjalak? Rendben, szó lehet arról, hogy itthon maradj, de a bűnödet és az okozott kárt, amit nekünk erkölcsileg és anyagilag is okoztál, jóvá kell tenned. Dolgozz keményen, és ha kitartóan dolgozol és tisztességesen viselkedsz, akkor visszafogadlak. De előbb vissza kell szerezned a magad és a család becsületét!”

A történet folytatása is más. Mit tesz az idősebb testvér a hazatért testvérrel? Ha rajta múlna, nem engedné meg, hogy egyáltalán betegye a lábát a házukba. Az meg sem fordul a fejében, hogy örüljön öccse hazatérésének, és főleg, hogy lakomát rendezzen neki. Micsoda őrültség azt várni, hogy örüljön annak a léhűtőnek, aki helyett is neki kellett dolgoznia?! Ha az apja örülne, és ünnepelni akarna, nekiesne az apjának, a vén bolondnak, hogy egy züllött alakra veri el ő is a pénzét. Mert neki, aki tisztességesen dolgozott, mikor rendezett lakomát?! Ő bizony be nem teszi a lábát a házba, amíg az a gazember ki nem kotródik onnan. Az ilyennek nincs bocsánat!

Milyenek vagyunk mi? Büszkén mondhatjuk, hogy olyanok, mint a mi Istenünk, aki a jókat megjutalmazza, a rosszakat pedig megbünteti? Vagy olyanok, akik nem ismernek irgalmat még a testvérükkel szemben sem?

2. Milyen az Isten?

Olyan, mint Jézus történetében a tékozló fiú apja. Esztelen. Fia minden bűnét elfelejti afeletti örömében, hogy a fia, aki elveszett, megkerült, aki meghalt, feltámadt, és hazatalált. Eléje megy kitárt karokkal, megöleli, összevissza csókolja, mint egy csupa szív anyuka, ünneplőbe öltözteti, és nagy lakomát rendez a hazatérésére. Így viselkedik a messze távolba szakadt hűtlen fiával.

De hogyan viselkedik azzal, aki nem hagyta el, aki mellette dolgozott éjt nappallá téve, és aki hűségesen teljesítette minden parancsát, de aki most kijelenti, hogy be nem teszi a lábát a házba, amíg az a léhűtő ott van, mert micsoda igazságtalanság, amit az apja művel! Mit tesz az apa ezzel a fiúval? Azt teszi, amit a szíve diktál. Kimegy a fiúhoz, és könyörög: Szeretné megértetni vele, hogy nemcsak igazság van a földön, hanem irgalom is. Megmagyarázza, hogy nem történt vele jogtalanság, hisz övé volt itthon a ház, a birtok. Nem keményedhetett meg ennyire a szíve! Talán fél, hogy nem lesz övé az egész vagyon?! De hát nem ér többet a vagyonnál, hogy a testvére jó útra tért?

Milyen ez az Isten? Több mint igazságos: irgalmas szívű. Bolondul szerető anyai apa, aki úgy örül megtérő gyermekének, hogy mindent elfelejtve öleli keblére őt. Azt a fiát pedig, aki nem tud megbocsátani és gyűlöli testvérét, könyörögve kéri, hogy bocsásson meg ő is, mert semmi nem számít az életben, csak az irgalom.

Március 17. — Nagyböjt 5. vasárnapja — Jn 8,1–11 — Tettenérés és népharag

A házasságtörő asszony története felháborító az igazságosság-etikát valló emberek számára, amint a tékozló fiúé is az volt. Induljunk ki most a múltbeli történetből, és aztán tegyük át a mába!

1. A házasságtörő asszony és Jézus

A Főtanács már eldöntötte, hogy megöli Jézust. Jézus tudja, hogy életére törnek, de felmegy Jeruzsálembe a húsvéti ünnepekre. Ott a templomudvarban tanít, és szellemi csatát vív ellenségeivel, akik le akarják járatni őt a nép előtt.

Így történik, hogy az erkölcs őrei, az írástudók és farizeusok előcibálnak egy nőt, akit tetten értek, amikor éppen megcsalta a férjét. Ezt az asszonyt használják fel arra, hogy Jézust kelepcébe csalják.

Aljas tervüknek megfelelően Mózes törvényét idézik Jézusnak, amely szerint, „aki házasságot tör, azt ki kell irtani” (5Móz 22,22). Mit szól ehhez a Mester? A csapda abban áll, hogy ha jóváhagyja a mózesi törvényt, megtagadja önmagát, de szembekerül a rómaiak törvényével is, mert a kivégzés Róma joga. Ha pedig ellenzi a kivégzést, akkor szembekerül Mózes törvényével, ami Isten törvénye. Az egyik esetben államellenes lázadónak minősül, a másik esetben pedig törvényszegőnek, mert szerintük ellentmond Isten törvényének.

Jézus megoldása eredeti. A porba írogat, majd azt mondja: „Aki bűn nélkül van közületek, az vesse rá az első követ!” Nem tudjuk, mit írt a porba, de annak nyomán a vádlók és az ítéletet végrehajtani készülő lincselők egymás után elkullognak.

Egyedül maradva az asszonnyal, kijelenti, hogy ő sem vádolja, és nem ítéli el. Azzal küldi útjára, hogy ne vétkezzen többé.

A vádlók azt is felfoghatják, hogy Mózes törvénye rossz, számukra is, mert az elkullogók bűneinek kiderülése után esetleg őket is bíróság elé lehetne hurcolni. De legfőképpen a jézusi erkölcsi törvény magasabbrendűsége derül ki, amely szerint Isten csak szeretni és megbocsátani tud, büntetni képtelen, mert ő maga a Szeretet és az Irgalom. Jézus a maga példájával bizonyítja is, hogy ő sem vet követ a bűnösre, mert ő nem büntetéssel, főleg nem halálbüntetéssel, hanem a jósággal akar megmenteni másokat.

2. A bűnözők és mi

Lehetne a mából számtalan példát hozni a házastársi hűtlenségre, a házastárs megcsalására. Végig lehet gondolni, hogy mit tesz egy megcsalt férj vagy feleség a párjával.

Van, aki „kinyírja”, megöli a feleségét vagy a férjét, és még hivatkozhat is a mózesi törvényre, amely bírói és ítéletvégrehajtói felhatalmazást ad a vétkes elítélésére, és bizonyos értelemben a népharag szentesítésére.

A jogállamban az ítéletet és az ítélet végrehajtását az állam vállalja magára. A közbűntényes ügyeket és a polgári pereket, a válópereket is. Ha csak az utóbbit nézzük, hogy mi folyik az ilyen bírósági válópereken, arról azok beszélhetnek, akik így akarták megoldani a sérelmüket. De arról is ők tudnak beszélni, és ha vannak gyermekeik, főleg ők, hogy mi következik az ilyen bírói ítéletek után.

Megoldás lenne a jézusi erkölcs? – kérdezhetjük. De hát ki lenne az az őrült, aki egy házasságtörő bűnét csak úgy megbocsátja? Aki a vétkest újra szeretni tudja?! Mond-e valamit a „vétlennek” ez a jézusi mondat: „Az dobja a másikra az első követ, aki bűn nélkül való”?

Lehet hadakozni, és vitatkozni Jézus igazán: hogy lélektani lehetetlenség megbocsátani, hogy nem érdemli meg a szeretetet, aki ennyire elvetemült, hogy büntetés nélkül a bűnös csak jobban felbátorodik, és úgy sem változik meg soha... De mindez csak önigazolás lenne, és nem őszinte szembenézés önmagunkkal.

Március 24. — Virágvasárnap — Lk 22,14–23,56 — „Hozsanna!” és „Feszítsd meg!”

A Virágvasárnap liturgiája két tömegdemonstrációról szól. Jézus „királyi” bevonulásán a tömeg „Hozsannát” kiált, Jézus perének záróakkordjaként pedig „Feszítsd meg!”-et. Félő, hogy jórészt ugyanaz a tömeg kiált Éljent és Halált ugyanarra az emberre. Ami akkor történt, az gyakran ismétlődik a történelemben.

1. Ami Jézussal történt

A rómaiak által megszállt zsidó nép olyan Messiást várt, aki megszabadítja az országot az elnyomóktól. A názáreti prófétában még a tanítványai is politikai messiást reméltek. Jézus egész személyisége, egész tanítása és apolitikus magatartása ellenére végig ott lappangott bennük is a vágy egy ilyen szabadító után. Még inkább ez mozgatta a népet, amely tömegesen ment utána, hiszen Jézus a gazdagok, a hatalmasok, az erőszakosok ellen prédikált. Nem csoda, ha Jézus utolsó húsvéti zarándoklatán messiáskirályként ünneplik a szamárháton bevonuló Mestert, és pálmaágakat lengetve „Hozsannát” kiáltoznak, követve őt a jeruzsálemi templomtérre. Jézus azonban lázadás helyett erkölcsi prédikációkat tart. A tanítványok közül Júdás csalódásában szakít Jézussal, és el is árulja őt.

A zsidó Főtanácsnak kapóra jön Júdás árulása, mert már elhatározták, hogy az őket lejáratő és eretnek tanokat hirdető „prófétát” végleg félreállítják az útból. Jézust letartóztatják Júdás segítségével, Kaifás főpap pedig halálra ítéli mint eretneket. Kivégezni azonban csak a római helytartó, Pilátus parancsára lehet. Ezért őt politikai lázadónak beállítva elérik Pilátusnál, hogy kiadja a kivégzési parancsot. Ebben Pilátus segítségére van a csalódott nép, amely „Feszítsd meg!”-et kiált a nemrég még imádott prófétára.

2. Ami velünk történhet

Számtalan példa van arra, hogy hívő keresztények a vallási és politikai hatalom hatására pillanatok alatt köpönyeget fordítanak. Gondoljunk csak arra, hogy a második világháború előtt milyen tömegek vettek részt a budapesti Eucharisztikus Világkongresszuson, vagy egy Szent Jobb körmeneten, éltetve Jézust. Aztán a fordulat után szinte ugyanazok vonultak fel óriási tömegben, éltetve a Pártot.

Talán megemlíthetem a saját házunk táján történteket is. A Bokor Közösség az egyház megújulásának reménységeként indult 1945-ben pápai és püspöki támogatással. Aztán fordult a szél. Az államhatalom bebörtönözte a vezetőket, majd később a jézusi ellenségszeretet parancsát követő fiatalokat is, akik megtagadták a katonai szolgálatot. Ebben csak az a szégyenletes, hogy az egyházi hatalom, együttműködve az ateista állammal, ugyanúgy elítélte a közösséget, saját papjait és híveit, és mindmáig gyanakvással fordul feléjük.

A tömeg könnyen irányítható. A tömegben az egyén nehezen tud megmaradni elvei mellett. Csak a tudatos és elkötelezett ember képes az árral szemben úszni, a tömeghatásnak ellenállni.

Március 31. — Húsvétvasárnap — Lk 24,1–12 — A győztes és legyőzött

A Húsvétnak mi az igazi üzenete? Az-e, ami Jézus halála után keletkezett, vagy ami az életéből és halálából kikövetkeztethető? Vizsgáljuk meg a két üzenetet, és keressük azt, hogy melyik lehet a Jézus szándéka szerinti.

1. A vallási üzenet

A történet egy kivégzésről szól, amely többszereplős. A vallásos húsvét a kivégzés utánról szól, és arról, hogy ki a győztes, és ki a vesztes. Vegyük sorra!

Nagypénteken este Kaifás főpap, a papi fejedelmek, az írástudók és a farizeuspártiak azzal a jóleső érzéssel hajthatták nyugovóra a fejüket, hogy az eretnek kiirtva, az ügy lezárva.

Pilátus római helytartó ugyancsak elégedett lehet, mert az állítólagos lázadó likvidálva, a zsidó Nagytanács kívánsága teljesítve, és örömmel jelentheti a császárnak, hogy a zsidó tartományban helyreállt a rend.

Kaifás és Pilátus, a halálos ellenségek most képletesen egymás kezébe csaphatnak: Győztünk!

Nagypénteken este Jézus tanítványai, anyja és az asszonyok, valamint a Jézusban reménykedő nép félelemmel és rettegéssel állapíthatja meg, hogy vége. Minden remény szétfoszlott, az ács fia, a nagyhatású próféta és az imádott Mester elbukott. Vesztettünk!

Arimateai József, a sziklasír tulajdonosa a gyors temetés után még kimegy a sírhoz. És ott akkor valami történik.

Az asszonyok is be akarják fejezni a holttest olajokkal és illatszerekkel való kezelését, és kora hajnalban ők is kimennek a sírhoz. Üresen találják a sírt.

Péter és társai ellenőrzik az asszonybeszédet, és igaznak találják. Majd különös módon többen is találkoznak az élő Jézussal. Ez úgy lehetséges, hogy Jézus a kínzások ellenére sem halt meg, feléledt és él, vagy feltámadt a halálból.

Péter, majd később Pál apostol, akinek csak látomásai voltak Jézusról, megfogalmazza a jó hírt: Isten feltámasztotta Jézust a halálból, és ez a Jézus mégiscsak Győztes, mert halálával és feltámadásával megváltotta a világot!

2. Az erkölcsi üzenet

A történet egy életről szól, amely példaértékű a világ és minden ember számára.

A názáreti ács fia valami nagy dologra jött rá, és ezt a felismerést mindenkinek át akarta adni. A gazdagság, hatalom és erőszak világa nem jó. De lehetne a földön új világot teremteni, ha mindenki adna a nála szegényebbnek, ha senki sem uralkodna a másikon, hanem szolgálná a másikat, és ha mindenki elvetné az erőszakot, nem ütne, és nem ütne vissza, és ha mégis, akkor meg tudna bocsátani a másiknak. Ő ezt nevezte szeretetnek, és ezt kezdte hirdetni: „Szeressétek egymást!”, ahogy én elkezdtem. Tudta, mi lesz a sorsa, de azt is tudta, hogy ha élete árán is kitart a szeretet mellett, akkor „aki elveszti életét, megnyeri azt”. Hiszen „senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért”. A halálig menő szeretet a világon a legnagyobb érték, amit ember adhat embertársainak.

Tanításával és a maga életet is odaadni tudó erőszakmentes szeretetének példájával Jézus erkölcsi forradalmat indított el. Kereszthalálával jobban meggyengítette a római birodalmat, mint ha kardot rántva megöl egy sereg római katonát. Az ókor bitófáján függő Áldozat a gyilkosok, a mindenkori gyilkosok alacsonyrendű etikájának örök ítéletét jelenti, és ezt aligha lehet félretenni a történelem országútjáról. Az általános és egyetemes emberi szeretetet állítja minden kor minden embere elé, és felkínálja mindenkinek: Szeress, életed odaadásával is szeress, mert ezzel győzhetsz a gyűlöleten és az erőszakon, és ettől lesz jobbá, megváltottabbá a világ!

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2013. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

„Keressük az élet urát”

Interjú *Boniface Mabanza* kongói teológussal

Aligha akad még egy olyan nemzet, amelyet jelenleg annyira kiszipolyoznának, mint Kongót. Az ENSZ évente kiadott, Emberi fejlődési index című jelentésében Kongó valamennyi állam közül az utolsó helyen áll. Milyen szerepet játszik az istenhit Kongóban?

Isten nagy és központi szerepet játszik Kongóban – mert mindennapjainkat, az egyszerű emberek életét tartós káosz és válság nehezíti. Az állam, a rendőrség, a nyugdíj, az orvosi ellátás – mindaz, ami Németországban magától értetődő – Kongóban nem működik, vagy teljesen megbízhatatlan. Az emberek rendelkeznek ugyan néhány helyileg alkalmazható túlélési technikával, viszont nincsenek anyagi és lelki tartalékaik. Így, leszámítva az önszabályozó és csodálatraméltó szolidaritási hálózatot a mindennapi túlélés „mikrovilágában”, az egyén számára viszonylag gyorsan lét vagy nemlét, élet vagy halál lehet a tét – például egy közlekedési baleset vagy súlyos betegség esetén. Ebben a helyzetben Isten a kongóiak nagy és bizalmas kísérője, és igencsak jelen van. Az emberek hozzá fordulnak gondjaikkal.

De hát melyik Istenben bíznak?

Az élet és igazságosság urában, aki az elnyomottak és elesettek oldalán áll. Ez az Isten titokzatos módon hű, még ha sokszor erőtlen is – ahogy azt a kongóiak naponta tapasztalják. De a történelem során mindig elkísérte őket: az ősök kollektív szenvedéstörténetében és a 16-19. századi rabszolgakereskedelemben. Velük volt a gyarmatosítások során, amikor a legbrutálisabb gyarmatosító urak, a belgák százezreknek vágták le a kezét, mert nem gürcöltek elég gyorsan. Isten velük van a jelenben is, a világhatalmak új kísérletei során: ezek a korrupt elitek révén ma is ki akarják zsákmányolni Kongót, és féken akarják tartani a népességet. Nálunk a döntő kérdés nem úgy hangzik, mint Európában: Létezik-e Isten egyáltalán? A kongói emberek számára így hangzik: *Milyen* az Isten? Illetve: *Hol* van az Isten? Amikor – mint ahogy az decemberben is történt –, fiatal demokratákat lőnek le, mert békésen tüntetnek az államhatalom választási csalásai ellen – hol is van akkor az Isten?

Isten segít, akármilyen rossz történik is?

Igen, ez központi eleme az emberek Istennel kapcsolatos gondolkodásának. De ez az elképzelés nem bénítja meg őket. Ellenkezőleg: aktivizálja, és egyéni méltóságuk tudatosításához segíti őket, akármilyen nyomorúságos is az anyagi helyzetük. A keresztény népi hit erőt ad az élet aktív megéléséhez és a sokféle nehézség megoldásához. Ez következményekkel jár a politikára nézve is. Ha a nemzeti politika „makrovilágában” tehetetlen vagyok is, életem „mikrovilágában”, piaci árusként vagy taxisofőrként az igazságosságért és emberiességért kell munkálkodnom, hogy se az öregek, se a sérültek ne szenvedjenek hátrányt.

Milyen szerepet játszanak az egyházak a 90%-ig keresztény Kongóban?

Nálunk 1490 óta van egyház, akkor érkeztek ide a portugál misszionáriusok. A nemzet vallási szempontból kreatív. Ezt legjobban a laikus prédikátor, *Simon Kimbangu* testesíti meg. Üzenete Istennek a leigázott feketék iránti szeretetéről olyan veszélyes volt a gyarmatosító rezsim számára, hogy halálra ítélték. Később Elisabethville-be, a mai Lumbumbashiba, Kongó délkeleti csücskébe száműzték, ahol 1951-ben halt meg. Kimbangu, aki vallási alapon volt a gyarmatosítás ellenfele, harminc évet töltött fogságban. Ő alapította „Jézus Krisztusnak Simon Kimbangu próféta közvetítésével létrejött földi egyházát” (Église de Jésus-Christ sur la terre par le prophète Simon Kimbangu). Ennek az egyháznak ma világszerte tizenkét millió híve van.

Milyen teológiát képvisel egy ilyen egyház?

A kimbanguisták kettészakadtak egy pozitívan értékelendő politikai mozgalomra, amely a civil társadalomban az igazságosságért, az emberi méltóságért és jogokért küzd, és egy olyan egyházra, amely egyre inkább hanyatlik, mivel az egyházi vezetés a pénzügyekkel együtt az alapító család kezében van. Kimbangu férfi leszármazottai – hogy megerősítsék állítólag öröklött vezetési igényüket – Kimbangu prófétát „istenné”, önmagukat pedig ősükkel együtt „szentháromsággá” emelték. Ez a pimasz teológiai manőver azonban ütközik a keresztény ökumené hitvallásával, az Egyházak Világtanácsa ezért kizárta a kimbanguistákat.

Hogyan tevékenykednek az egyházak a politikában?

Sok karizmatikus és pünkösdista egyház létezik. Pásztoraik a személyes jólét és felemelkedés evangéliumát hirdetik. Ennek némelykor komikus következményei vannak: Aki egy százdolláros bankót hoz magával, megkapja a prédikátor személyes áldását, beleértve a kézrátételt is, aki csak aprópénzt dob a kosárba, csupán egyszerű áldást kap a többiekkel együtt. Az evangélikus egyházak hagyományosan a hatalommal tartanak, ahogy ez már Mobutu katonai diktatúrájának idején is volt (1965-1997). Lelkészek lesznek képviselők 5000 dolláros havi fizetéssel, miközben a keményen dolgozó betegápolóknak és tanároknak havi 50 dollárból kell megélniük. Mivel az evangélikus egyházak a 70 millió állampolgár 20%-át érik el, az államhatalom egyik fontos támaszát alkotják.

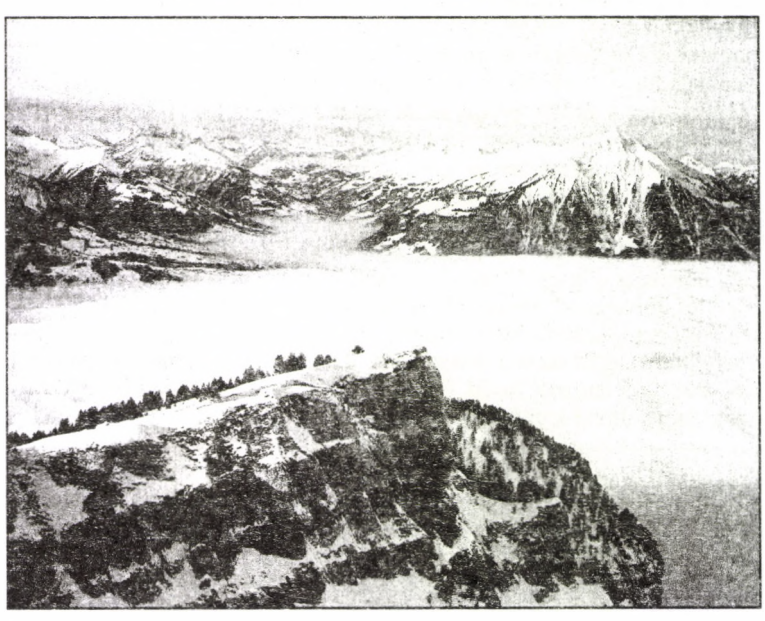

És a katolikus egyház?

Odatartozik minden második kongói. Ez az egyetlen szociális szervezet, amely az egész, részben járhatatlan országban jelen van. Monsengwo bíboros, Kinshasa érseke a kormány egyik legjelentősebb és leghatározottabb kritikusa. Jó, hogy az egyházi törvény minden papnak megtiltja, hogy politikai tisztséget vállaljon. Ez világos távolságot teremt a hatalomtól. A püspökök fellépnek az átfogó fejlődésért és az igazságosabb gazdasági és szociális viszonyokért. Ezért dolgozik a Jezsuiták Szociális Akcióközpontja is.

Hogyan viszonyulnak a kereszténység kettős, elnyomó és felszabadító szerepéhez?

Mi, teológusok a kereszténység kongói „eredet-traumájáról” beszélünk, mivel nálunk súlyos történelmi teher nehezedik a kereszténységre. Már I. Alfonso király (1456-1543), Kongó első keresztény királya felpanaszolta a néphez írt levelében, hogy a fehér misszionáriusok elárulták az evangéliumot. Mégis azt mondta, az emberek éljenek keresztényként, akkor is, ha a misszionáriusok a gazdagságért ácsingóznak, és részt vesznek a rabszolgakereskedelemben. A kongói Jeanne d'Arc-ot, *Kimpa Vita* prófétaasszonyt (1684-1706), aki az ország szegényeiért, illetve a portugál rabszolgakereskedelem ellen harcolt, a kapucinusok sürgetésére 22 évesen megégették. Végül a belgák megszállása alatt (1885-1960) a gyarmati egyház támogatta az elnyomást. Ahol a gyarmatosító hivatalnokok nem voltak jelen, a misszionáriusok felügyelték a kizsákmányolást. Hogy „szívességet tegyenek a Szentléleknek”, elődeink kultikus tárgyait elégették, vagy elrabolták, és Belgiumba vitték. Botrány! Ma a Brüsszel-közeli Tervuren kastélyában vannak kiállítva.

Minden elszenvedett egyházi erőszak ellenére miért olyan vallásos még mindig Kongó?

Ma nincs társadalom szekularizáció nélkül. De Európával összehasonlítva nálunk a kétkedők, teológiai megkérdőjelezők, agnosztikusok és ateisták száma kicsi. Az élet értelmére irányuló, illetve a modernizációval kapcsolatos vallási kérdések, amelyek az európai kereszténységet foglalkoztatják, a mi túlélési harcunkban luxusproblémáknak hatnak. De a kongóiaknak naponta szükségük van az élet bibliai Istenére, az ő felszabadító erejére, bátorítására és örömére.

Thomas Seiterich

Boniface Mabanza Kinshasában tanult teológiát, és Münsterben doktorált. Doktori munkájának címe: „Az igazságosság csak mindenkié lehet. A globalizáció kritikája afrikai távlatból”. A interkulturális teológia frankfurti vendégprofesszora.

Forrás: Publik-Forum, 2012/1

„Ha visszatér a háború, minden hiábavaló volt”

*A 27 éves **Mary Fofana** hat gyermeket hozott világra, az elsőt menekülés közben, a brutális **sierra leonei** polgárháborúban, amely 1991-től 2002-ig tartott (a Forradalmi Egységfront harcolt a mindig változó kormánnyal; a konfliktusban jelentős szerepet játszott az országban fellelhető gyémánt).*

Amikor a nap a falunkban felkel, én már rég talpon vagyok. Hozom a vizet a kútról, meggyújtom a tüzet és megfőzöm a teát. Aztán fölkeltem a férjemet és négy gyermekünket, először a nagyobbakat, akiknek iskolába kell menniük.

Hat gyermeket szültem, kettő meghalt. Az első, John, nem élte túl a menekülésünket. Belázasodott, azt hiszem, kétévesen. Ez még a polgárháború kellős közepén történt. 14 éves voltam, mikor őt megszültem. Apja, velem egykorú, a rebellisek katonája volt. Mikor a faluban élő rokonaitól a bozótba menekültem, elfogott, megerőszakolt, és egyszerűen magamra hagyott. Talán azt gondolta, meghaltam.

Johnt menekülés közben hoztam világra, egy idős asszony volt segítségemre. Valahol a sűrű bozótban rejtőztünk el, és mindig azt hajtogatta, ne sírjak, mert a rebellisek a közelben vannak. Gyermekemet a karomban tartottam, és boldog voltam.

Röviddel John halála után béke lett. Gyermekem nélkül visszatértem szülőfalumba, Benduba. De itt minden megváltozott. Az a kevés kőház, ami még állt, rengeteg belövést kapott, a vályogházak leégtek. Földjeinket gaz borította, bozótvágó késekkel kellett visszahódítanunk a természettől – nekünk, asszonyoknak.

A férfiak vagy elmenekültek az új rendszer elől, vagy halottak voltak. A férjemet akkor ismertem meg, amikor egyik este a faluban menedéket keresett. Gyémántkeresőként járta az országot. De nálam maradt. Együtt építettük fel azt a vályogházat, ahol ma lakunk.

Összesen öt gyermekünk van, a legkisebb Alpha, csak néhány hónapos. A második lányom, Jennifer szintén lázban halt meg, nem egész két éve. Az orvosok azt mondták, tüdőgyulladás. Meghalt, amíg a kórházba értünk. Arra riadtunk éjszaka, hogy Jennifer láza egyre emelkedik. A legközelebbi orvosi rendelő is messze van, két órát rohantunk, mégis későn érkeztünk.

Az orvosok megeskettek, hogy beoltatjuk a gyerekeinket tüdőgyulladás ellen is. Ezt most Alphaval meg is teszem, tényleg. De igazán messze van az orvosi rendelő, viszont minden nap ki kell mennem a földekre, hogy legyen mit ennünk.

A férjem néha hetekre is elmegy gyémántot kutatni más megyékbe. Néha egy kevés pénzzel tér vissza, de a nagy fogás még várat magára.

Sierra Leone még mindig nagyon szegény ország, különösen itt a bozótos vidéken. Azok a szomszédok, akik voltak már Freetown-ban, mesélik, milyen gyorsan növekszik a város, és milyen modern. De itt Benduban nincs áram, és csak egy kút van. Viszont most már tudunk telefonálni, a mobiltelefon-hálózat már minket is elért. A férjem néha küld sms-t az útjáról, akkor tudom, hogy jól van. A mobiltelefont a falu üzleténél lévő akkumulátorról tudjuk feltölteni.

Azt kívánnám, hogy minden ismét úgy legyen, mint a háború előtt volt, ahogy az öregektől hallottuk: bő termés, állami segítség és szoros faluközösség, nem pedig a jelenleg uralkodó ellenségeskedés és bizalmatlanság.

Félek a fiatalemberektől. Naphosszat ülnek az árnyékban, és nem tudják, mit kezdjenek magukkal. Nincs munka, és nekik vagy nincs földjük, vagy nincs senkijük, aki megmutatná, hogyan is csinálják. Ugyanis sok szülő meghalt a háborúban.

Néha hallom, amint azt mondják, a rebelliseknél a férfiaknak mindig volt feladatuk. De a háborúnak semmiképpen nem szabad visszatérnie, mert akkor minden hiábavaló volt.

Forrás: Publik-Forum, 2012/17

TARTALOM

Zsinati évforduló
„A válságban se adjuk alább!" (Interjú Hans Künggel) 2–4
Thomas Seiterich: Útlevélhamisító és pápa (XXIII. János) 5
Christian Feldmann: Emberarcú Péter (I. János Pál) 5–6
Leonard Swidler: Nyílt levél XVI. Benedek pápához 6
Tanulmány
Kovács László: „Júdások vagy Péterek?" 7–9
Gromon András: Nőtlenek vagy „eunuchok"? 10
Interjú
Óháti Károly: Képzeletbeli riport egy 40 éve szolgáló pappal 11–14
Meditáció
Sági László: Dörmögések az ökumenéről 15–16
Garay András: 14. állomás: Jézust sírba helyezik 24
Vincze József: Kibővített „házi áldás" 25
Gyerekeknek Moha-mese
Fogorvosnál 17–18
Könyvismertetés
Richard Rohr : Emelkedő zuhanás (Tegzes István) 19–20
Richard Rohr világhálós naplóbejegyzése 20
Máni és a fény vallása (Ellenes J. Zoltán): 20–21
Vers
Pilinszky János: Egyenes labirintus 19
Babits Mihály: Ha nem vagy ellenállás... 22
Megemlékezés
Irene Dänzer-Vanotti: A feketerigó kiáltása (Harald Poelchau) 22–23
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26–29
Harmadik világ
Interjú Boniface Mabanza kongói teológussal 30–31
„Ha visszatér a háború, minden hiábavaló volt" 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2013. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

KÉRÉS

Kérjük Olvasóinkat, hogy most lejáró (vagy korábbi) képes falinaptáraikat ne dobják el, hanem juttassák el a főszerkesztőnek (tel.: 06-26/334-155, e-mail: gromonandras@gmail.hu), vagy a szerkesztőség címére (Kovács László, 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.) – vagy bármelyik szerkesztőnek (ld. kolofon). Előre is köszönjük!

Kiss Benedek

G. Bruno végső győzelme

Nem vonok vissza, uraim, semmit!
Végesnél tágabb a végtelen hit,
eszméim fonalán a horgot
Isten megpedzette – nem háborgok,
én éreztem őt s ő tudott rólam,
pedzette horgomat az élet-tóban,
próbára tett és próbáját állom,
mert a végtelen óceánon
ő a halász s a hal én vagyok,
de győzedelmem lesz, ha Isten kifog.
Csak ember voltam, de annak tiszta.
Uraim, nem vonok semmit vissza!

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIV/1. (137.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIV. évf. 2. szám
2013. április
250,– Ft

Isten előbb szeretett

Az emberáldozatokról

Jézus erőszakmentessége

Hildegard Goss-Mayr életútja

A közösség: mítosz és utópia?

Moha-mese

Könyvajánló

Interjú Véghné Ilkó Györgyivel

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Szemétből élők

Egy lassító közgazdász

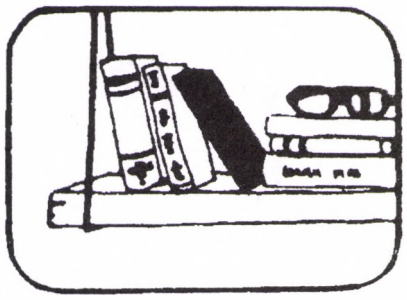

Farkas József

Ő előbb szeretett

A messzeségben is megjelent az Úr:
Örök szeretettel szerettelek,
azért vontalak magamhoz hűségesen.
Jeremiás 31,3

Mi tehát azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket.
János 1. levele 4,19

SÚLYOS DOLGOKRÓL LESZ MOST SZÓ! Mi lehet a súlyos dolog? A súlyos dolog, amiről szó lesz: a szeretet. Erre, azt hiszem, sokan elcsüggednek – ja, akkor ez nem komoly dolog. A szeretet – lehet arról még valami újat, súlyos dolgot mondani? Hát már mindent tudunk!

Azt remélem, hogy fogok mondani egyet-mást, amit vagy nem tudunk, vagy dönteni kell arról, hogy hogyan tudjuk? Tehát a szeretetről lesz szó. János evangéliumában is, de első levelében még inkább középpontba kerül a szeretet. Éspedig ebben a nagyon egyszerű szerkezetben, hogy az Isten szeret, tehát mi szeressük viszont az Istent, és mivel az Isten szeret, egymást is szeressük! Ez tényleg nem nagy dolog, ezt egyszerűen meg lehet érteni.

De hát bonyolódik a dolog akkor, amikor ilyet olvasunk az Igében, hogy az Isten szeret. Az Isten szeretetét kell itt először tisztázni, mert Jánosnak is ez a gondolatmenete: ahogy az Isten, úgy szeressünk mi is! Ha pedig pontosítjuk a dolgot, nem egyszerűen arról van szó, hogy az Isten szeret téged – az Isten úgy szeret, hogy elküldötte Jézust, és Jézus „engesztelő áldozat a mi bűneinkért”.

Hát itt kezdődik az, amiért azt mondom, hogy nagy lélegzetet kell venni, amikor erről beszélek. Tudniillik nagy vakmerően azt állítom, hogy Jézusnak a legközelebbi tanítványai sem értették igazán Jézust.

Ez súlyos mondat, de hát nem olyan nehéz alátámasztani. A helyzet ugyanis az volt, hogy a zsidók felnőttek egy bizonyos vallásos nevelésben, ehhez a vallásos neveléshez jött aztán Jézus gondolata, és birkózott egymással bennük ez a két gondolat: a hagyományos vallásos nevelés, ami körülbelül ezer esztendős volt már akkoriban, és egy új gondolat, amit Jézus hozott. A kettőnek az ötvözete került bele a Bibliába, és ebben is ez szólal meg: „engesztelő áldozat”.

A tanítványok jól értették az ótestamentumi teológiát, csak – meggyőződésem szerint – azt nem tudták, hogy hogyan viszonyul ehhez Jézus teológiája.

AZ ÓTESTAMENTUMI TEOLÓGIA tulajdonképpen egyszerű: az Isten szent, dicsőséges, hatalmas, mindentudó, mindenható, szentségéből következik, hogy gyűlöli a bűnt, márpedig mi, emberek, elbuktunk, halomra vétkezünk, tehát az Isten haragjába kerültünk, kerülünk. Itt valamit csinálni kell, ki kell engesztelni az Istent, aki haragra gerjed a bűneink miatt. Ennek megvan a módja: áldozatokat kell bemutatni. Kisebb bűnért kisebb áldozat, nagyobb bűnért nagyobb áldozat, a nagyon-nagyon nagy bűnökért véres áldozat.

Az Ószövetségnek ez a teológiája, ezt gyakorolták. Jeruzsálemben látványosak voltak a nagy állatáldozatok. Voltak kiemelkedő ünnepek, amikor különösen megrendítő volt a színes, gazdag istentisztelet, a véres áldozat – ez minden idegrostjukban, idegszálukban benne volt a zsidóknak. Ezt nem lehetett megkérdőjelezni, azt mondani, hogy ennek egyszer vége lesz. Hát hogy van ez?

Ez természetes volt, ez volt az alap. Az Isten haragszik, és méltán, mert szent, mi meg bűnösök vagyunk, valahogy jóvá kell tenni a dolgot, és a jóvátételnek a módja az áldozat, végső soron a véres áldozat. Ők ebben éltek. Egy kicsit el kell gondolkozni ezen a véres áldozaton. Nem a zsidók találták ki, hogy az Isten haragját ki kell engesztelni kisebb-nagyobb áldozatokkal, végső soron véres áldozattal, netán emberáldozattal! Az ilyesmit nem a zsidók találták ki, ezt csak átvették.

A zsidó vallás tulajdonképpen nagyon fiatal vallás. Krisztus előtt 1000 körül rendeződtek néppé, aztán jöttek a törvények. De hát már évezredekkel azelőtt volt vallásosság, az ő népük születése előtt több ezer évvel volt már magas rendű vallásosság, és abban volt mindenféle bölcsesség, és nem utolsó sorban áldozat.

Tehát az egész pogány világot bejárta ez, hogy haragszik az istenség vagy haragszanak az istenek; ha több van, akkor többen haragszanak, és ki kell engesztelni az isteneket különféle módokon, végső soron véres áldozatokkal. És nagyon elterjedt világszerte az emberáldozat is.

Vannak teológusok, akik azt mondják, hogy az Ábrahám-Izsák történet igazában azt az üzenetet hozta a zsidóknak, hogy nálatok ne legyen ilyen, hogy föláldozzátok a gyerekeket! Lehet, hogy ez kicsit erőltetett magyarázat, de van ebben valami, hogy Ábrahám-Izsáknál végképp lezárult a gyerekáldozat, a véres áldozat, a Molochnak odadobott gyerek- és csecsemőáldozat. Ilyen nálatok ne legyen! Mert egyebütt volt. Világszerte volt ilyen áldozat.

NEM RÉGEN NAGY HATÁST TETT RÁM egy tévéműsor, amely az inka meg a maja indiánok vallásosságát mutatta be. Egész döbbenetesen közel hozta, életemben még nem éltem át ilyet. Kiderült, hogy a legmagasabb hegyeken, azoknak a csúcsán áldoztak, mert az istenek fönn vannak, a magas hegycsúcsokhoz vannak a legközelebb az istenek, tehát oda kell fölmenni, ott kell áldozatot bemutatni. Ott, Közép-Amerikában ez körülbelül 6000 métert jelent.

Bemutatták, hogy az egyik ilyen magasságban levő hegycsúcson áldoztak. Embereket, közelebbről gyerekeket, 10-14 éves körüli gyerekeket. Megölték őket az istennek. Eltemették aztán a gyerekeket, akiket agyonvertek, de ott örök hó, fagy van, és azok a gyerekek megmaradtak. És most, öt-hatszáz év múlva ki lehet ásni azokat a gyerekeket, nem romlottak meg. Nem bomlott szét a test, mert ott aztán igazán van fagy.

Tehát kiássák őket, ezt lehetett látni, hogy előkerülnek ezek az agyonvert gyerekek. Be vannak takarva valami takaróval, amiben elásták őket, de a hajuk ott van még, a körmük ott van még. Fölvitték őket, képzeljük

csak el, egy 10-14 éves gyereket 5900 méter magasra! Itt, Európában nincs is ilyen magasság. Ilyen csak Közép- és Dél-Amerika tájain van, meg Ázsiában.

Tehát fölvitték ezeket a szerencsétlen tizenéves gyerekeket 5900 méter magasságba, rajtuk van a papucs, amivel a szerencsétlenek tapodták a havat. Orvosok megvizsgálták ezeket a maradványokat: már rég megfagyott a kezük, lábuk, még életükben, mielőtt fölértek volna 5900 méter magasra. És ott agyonverték őket. Lehetett látni a koponyájukon – nem akarom részletezni, borzasztó még elmondani is.

És ezt Isten nevében csinálták, a vallás nevében. Egymás után ássák ki őket, mert nagyon sok gyereket vertek agyon, áldoztak oda az istenüknek ott, azon a „szent” 5900 méteres hegycsúcson. Most jönnek elő a testek, teljesen sértetlenül. Mondom, a hajszálaik, a lábuk, minden megmaradt, az orvosok megmondják, hogy mit ettek-ittak utoljára – mert olyan a modern orvostudomány, hogy mindent ki tudnak elemezni. Tudták a gyerekek, hogy agyon fogják verni őket. Ezt ki lehetett olvasni a testükből. Nem folytatom tovább, borzasztó.

Véres áldozat, emberáldozat, mert az istenek haragszanak. Az istenek éhesek, és ki kell elégíteni őket, és a vér a legkedvesebb ételük-italuk. Hát ez ment már bőven a zsidó nép keletkezése előtt, az egész világon.

Nagyon érdekes lenne megtudni, hogyan jutottak erre a gondolatra? Mert az biztos, hogy ahogy alakult az ember, a homo sapiens, egyszer csak az a tudat alakult ki benne, hogy isten és én, és valamit csinálni kell az isten felé, mert az isten nem feltétlenül jóindulatú irántam. Tehát hogy alakult ki az, hogy vért kell adni, a gyerekemet, az elsőszülöttemet kell odaadni?

Hát kialakult. Világszerte kialakult, és a zsidók átvették a gondolatot. Aztán megtisztultak a gyerekáldozattól, az emberáldozattól, de maradt a véres áldozat. És minden zsidó gyereknek kicsi korától kezdve a szemébe, a fülébe látványként, tanításként bevésődött ez: így kell a jót cselekedni, ezt kívánja az Isten! A tizenkettő is, meg Jézus többi tanítványa is ebben élt. Zsidók között bontakozott ki a kereszténység, de lehetett volna akár Egyiptomban vagy az inka indiánok között, ez volt világszerte.

És JÖTT JÉZUS! Itt van a nagy kérdés: Mit hozott Jézus? Itt kell megkapaszkodni, itt kell nagy lélegzetet venni! Mit hozott Jézus? Erre tett pecsétet? Hogy emberek, hát látjátok, ez az igazság, ezt kell továbbcsinálni... Ezt hozta Jézus?

Jött Jézus, zsidó volt, zsinagógában nőtt fel. Ismerte az írásokat, a szeme előtt zajlottak a szertartások. Volt Jeruzsálemben többször is, láthatta. Az ünnepekre külön fölment.

Még egyszer mondom: a tanítványok nem értették Jézust. Összemosták az évezredes örökséget Jézus gondolatával, és lett belőle keresztény dogmatika. A mai napig ez van. Összemosták, és a mi dolgunk az, hogy próbáljuk kihámozni, hogy vajon Jézus maga hogy gondolta a dolgokat. Mit gondolt Istenről, az Atyjáról?

Nagyon nehéz elvonatkoztatni a keresztény dogmatika nekünk is vérünkké lett tételeitől. Mert mi is abban nőttünk föl, hogy van egy „üdvdráma”, amelyben az Atya úgy határozott, hogy föláldozza a Fiút, hogy az Ő megsértett szentségéért elégtételt vegyen, és a Fiú engedelmesen vállalta, hogy vérét adja azért, hogy az Atya haragját egyenesbe hozza. Ebben nőttünk fel mi is, és úgy tűnik, mintha Jézus is ezt vallaná.

Kérdezem, hogy mit jelent ez: „Örökkévaló szeretettel szerettelek téged”, vagy ahogy János mondja: „Mi szeretünk, mert Ő előbb szeretett”? Mi az értelme ennek, hogy „előbb szeretett”? Megelőzött minket. Amikor mi kezdtük, Ő már rég csinálta – mert ilyesmit jelent az, hogy Ő előbb szeretett. Szerintem ebben van Jézusnak az „újdonsága”, ha szabad ilyen szót használni. Nem újdonság, mert már Jeremiásnál is van ilyen, hogy „örökkévaló szeretettel szerettelek”; Isten szeretete örök szeretet.

Tehát nem úgy van – most kiélezetten mondom a gondolatot –, nem úgy van, hogy van egy haragos Isten vagy akár egy közönyös, semleges Isten, és van az árva ember, aki bóklászik a világban, aztán az Istennel is jóban akar lenni, és akkor csinál valamit, hogy mozduljon az Isten, vagy ha haragszik, akkor ne haragudjék, és szeressen már egy kicsit! Ekkor csinálni kell a dolgokat, vallásosság, áldozat... Jézus nem ezt mondja. Ezt a szót, hogy „előbb szeretett”, ezt a szót ízlelgessük! Mi az, hogy előbb szeretett?

Előbb...

Mielőtt gallyakat, ágakat, fát gyűjtögetünk, hogy áldozati tüzet gyújtsunk, már réges-rég szeret az Isten! Amikor mi elkezdünk engesztelő dolgokat csinálni, hogy ne haragudjék az Isten, Ő már réges-rég nem haragszik, hanem szeret! De ez annyira benne van a keresztyénségben, hogy a reformáció sem hozott újat ebben.

Szerencsétlen Luther Márton vergődött a cellájában: „Hogy tudnék én irgalmas Istenre találni?” És jobbat ő sem talált, mint azt, hogy nem kell cselekedetekkel kifizetni az Istent, mert Jézus már kifizette. Tehát nem a cselekedetekhez kell menekülni, hanem Jézushoz. Csakhogy alapjában véve itt is a Haragos Istenről van szó! Igaz, a Haragos Istentől nem az áldozatok szabadítanak meg, hanem Jézus. De marad a Haragos Isten. A reformáció sem lépett tovább ebben a dologban.

Ugye, kell a mély lélegzet, hogy ezeket a dolgokat tudjuk követni? Arra kell ráérezni, hogy Jézus maga mit hozott! Nem arra, hogy a tanítványok hogyan mosták össze az Ótestamentumot Jézus gondolkodásával, hanem, ha netán lehet, azt kell tisztázni, hogy Jézus mit hozott. És szerintem Jézus ezt hozta, hogy Ő előbb szeret minket.

Az apa már akkor szereti a fiút, amikor az elmegy tékozolni. Még bűnbánatot sem tart a tékozló fiú, már szereti az apa. Folyamatosan, örökké, kezdettől végtelenségig. Ez Jézus evangéliuma. És ezt mosták össze, mondván: De azért ez nem egészen így van, azért azokat a véres vagy kevésbé véres áldozatokat csak be kell mutatni...

ÉLEZZÜK KI EZT A GONDOLATOT: Isten szeretete felelet valamire? Hogy tudniillik mi „csinálunk valamit”, imádkozunk, bűnbánatot tartunk, áldozunk, és akkor megmozdul az Isten: Na jó, akkor szeretlek. Isten szeretete felelet? Vagy pedig Isten szeretete kezdés? Új kezdés, vadonatúj kezdés, attól független kezdés, hogy én szeretek, nem szeretek, áldozok, nem áldozok?

Itt azért, ugye, meg kell kapaszkodni? Tényleg ilyen volna az Isten? Ezt kell eldönteni. Milyen az Isten, kicsoda az Isten? Isten szeretete felelet az én vallásos cselekedetemre, vagy fordítva (ami Jézusnak a gondolata): Isten szeretetére felelet az én cselekedetem? Lényeges különbség van! Isten szeretete nem felelet – „ha nem csinálom, akkor Ő sem csinálja, ha csinálom, akkor csinálja” –, ez teljesen emberi gondolat. Nem felelet.

Isten szeretete kezdés. Örök kezdés. Meg nem érdemelt kezdés, ami bennem netán feleletet ébreszt. Sokszor sajnos nem ébreszt. Veszem a szeretetét, és kész. Visszaélek vele. De egészséges esetben Isten kezdi – én nem kezdhetem, mert Ő mindig megelőz. Az „örökkévaló szeretettel” azt jelenti: még anyám méhében sem voltam, Ő már szeretett. Hogy lehet megelőzni? Csak utána lehet kullogni Isten szeretetének. Az a vallásosság, az a kereszténység, hogy valamivel utána kullogok az Isten szeretetének.

Ez János írásában is szerepel, csak összemosva, vagyis hogy Ő előbb szeretett minket, de hát azért az a bi-

zonyos engesztelő áldozat, az igazította igazán szeretetre Istent.

Nem. Az Isten szeretete igazította áldozatra Jézust! Külön kellene beszélni arról, hogy persze óriási jelentősége, üdvösséges jelentősége van a keresztnek. De hát az ránk nézve üdvösséges, nem úgy, hogy az Istent változtatta meg! Isten szeretetéből vállalta Jézus a golgotai keresztet – erről majd máskor... Most csak ennyit értsünk meg, hogy az Isten szeretete nem felelet az enyémre, hanem kezdés, amelyre feleletül születhetik, és szülessék is meg az én emberi szeretetem!

Ez a keresztény szemlélet, és ez etikailag is így van, hogy amikor én egy emberrel állok kapcsolatban, akkor nem úgy van, hogy az az igazi szeretet, hogy felelek az ő tettére. Ha ő megsimogat, akkor jó, akkor „szeretlek”; ha ő megajándékoz, akkor „szeretlek”; ha ő bocsánatot kér, akkor „szeretlek”. Ez hamis emberi magatartás, mint ahogy Istennek sem ez a magatartása. De hát sokan így gondolják, hogy szeretlek, ha szeretsz; ha jóváteszed, ha megajándékozol.

Az emberi szeretet is akkor isteni, ha nem felelet az emberi dolgokra, hanem kezdés. Új kezdés, független kezdés. Hát ez a keresztény etika problémaköre.

MOST ELMONDOK EGY TÖRTÉNETET arról, hogy Isten szeretete igazában hogy munkálkodik. Egyszerű történet, nincs benne semmi tragédia. Adva van egy mama, aki megöregszik, meghal, két fia van, rendes emberek, nem tékozló fiú egyik sem, szép, tisztes polgári módon nőttek fel, jó magyar polgárok voltak. A mama a halála előtt az egyik gyerekénél lakott, szép békességben, mondom, emberileg minden rendben volt, semmi különös gond nem volt.

Amikor közeledni érezte a halálát az asszony, annak a fiának, akinél lakott, azt mondta: Fiam, most valamit külön neked mondok. Én félretettem egy kis pénzt arra az esetre, ha netán valami baj van – kórház, betegség –, gyűjtögettem, van egy kis betétkönyvem, arról senki nem tud, de most neked odaadom, mert igazán ti érdemlitek meg ezt, hiszen olyan hűségesen gondoztatok engem. (Nem tudom pontosan, mennyi, olyan másfél millió forint volt azon a betétkönyvön.) Tehát ez a tiéd, erről nem kell beszélni, köszönöm nektek, ahogyan szerettetek. Kész.

Meghal a mama, és akkor a fiúban ott van a kérdés, hogy jó, köszönöm szépen, most ez az enyém. Erről nem kell beszélni. A testvéremnek se beszéljek? Nem tartozik ez az örökséghez? És akkor elkezd imádkozni (hű, hívő, imádkozó ember): Istenem, most mit csináljak, az enyém ez a pénz? És az imádságára kapja feleletül azt, hogy a „tiéd”. A tiéd. Jó, hát el van intézve a dolog.

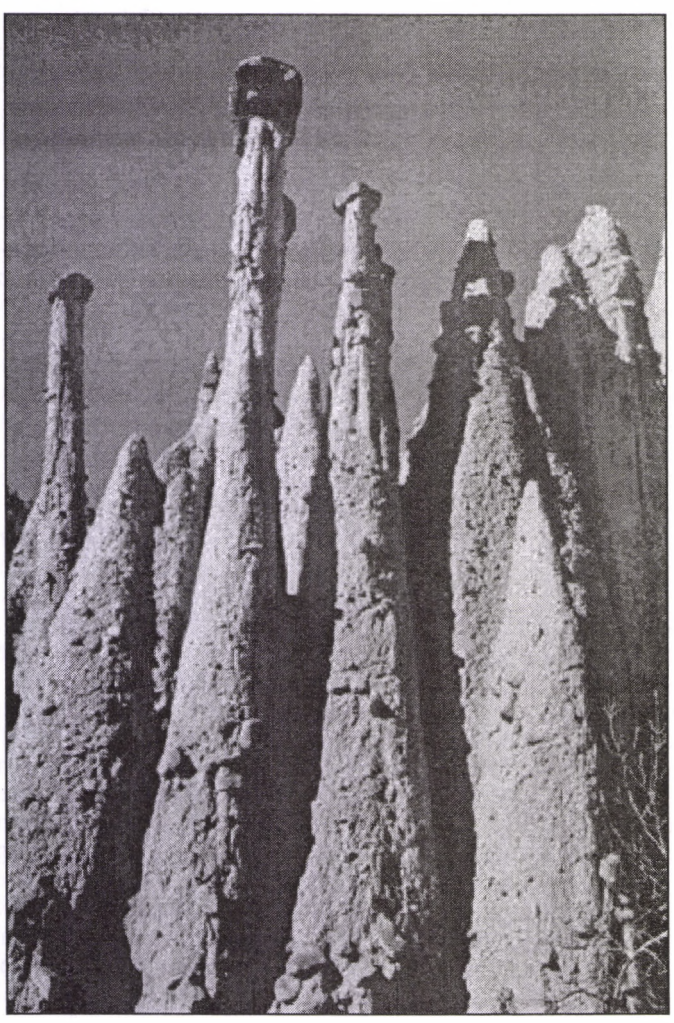

De hát csak nem nyugszik, csak nem nyugszik. Istenem, azért mégis, mégis adjál valami feleletet, hogy mit csináljak? Hallgassak, vagy mégis megosszam ezt a pénzt a testvéremmel? És tényleg őszinte hívő lévén egyszer kap egy Igét. Megszólal benne ez az Ige: „Örüljetek az Urban mindenkor! Ismét mondom: örüljetek!”

Úgy érzi, hogy ez tényleg egyenesen felülről, személyesen neki szól. Azt mondja, jó, köszönöm, Istenem, de hát mi köze ennek ahhoz, hogy megosszam, ne osszam meg? Ha beleéljük magunkat, el tudjuk képzelni: Anyám ezt mondta, Isten szinte megpecsételte, az enyém. Kész. Aztán megértette, hogy ezt, hogy „Örüljetek az Urban!”, úgy kell érteni, hogy úgy elintézni ezt a pénzügyet, hogy öröm legyen a végén.

SZÁMOMRA EZ RENDKÍVÜL TANULSÁGOS ESET. Nem mondta Isten, hogy na, most menj, így és így igazgasd el a dolgot, hanem csak annyit mondott: keress olyan megoldást (itt van az ember szabadsága), keress olyan megoldást, amiből öröm lesz! Így vezet az Isten, így szeret az Isten. Nagykorúságban szeret.

A szabadságunkat tisztelve szeret: Megtarthatod magadnak, jogos, anyád is így akarta, senkinek semmi panasza nem lehet. Ha belül maradéktalan öröm jár ezzel, akkor nyugodtan lehet.

És itt derül ki az ember minősége. Hogy felhasználhatja úgy is, hogy maradéktalanul föléli, és közben tud örülni. De van egy magasabb minőség, amikor nem tud örülni neki, hogyha bezárja magába a másfél milliót. Most már legyen házi feladat kinek-kinek, hogy hogyan oldódott meg a dolog! Találtak jó megoldást, ennyi legyen elég, de tessék kitalálni, hogy ebben a helyzetben mi volt az optimális megoldás.

TEHÁT ÍGY SZERET AZ ISTEN: szeret, eligazít, tanácsot ad úgy, hogy a szívemmel nekem kell a végső szót kimondani. És örökkévaló szeretettel szeret. Megelőz, mindig ő a kezdeményező. Még egyszer mondom az etikai kicsengését a dolognak: valahogy így kell nekünk is szeretnünk. Nem úgy, hogy felelek a másikra, hanem úgy, hogy kezdek valamit a másik felé.

Felelni bonyolult dolog, mert hogyan kell jól felelni? Keveset, sokat? Megbocsátok, nem bocsátok meg? Ha feleletszerű a szeretet, ott már baj van. Akkor spekulálni kell. Ha a szeretet kezdés, akkor nem kell spekulálni. Mindig csak kezdeni kell. Előbb szeretni. Aki megértette Isten szeretetét, az elkezdi gyakorolni azt, hogy előbb szeret. Hát ez a kereszténység.

(Elhangzott 1999. január 24-én.)

Isten nem akarja

Sokféleképpen lehet elmesélni Izsák történetét, akit apja fel akart áldozni. Most az egyszer hagyjuk ki Istent a játékból. Induljunk inkább nyomkeresésre azon helyzetek felé, amelyekért maguknak az embereknek kell felelősséget vállalniuk.

Itt van ez a kislány, Lena Sophie, aki éppen kétéves. Éhen és szomjan halt. A kis Kevint agyonverték, a kis Jessicát pedig, mielőtt meghalt volna, éveken át egy elsötétített szobában tartották, mint valami éjszakai állatot; a végén a saját haját ette.

Gyermekek áldozattá válása nem csupán az ószövetségi apák csontkeménykorában történt meg. Mindennap megtörténik – a gyermekvédelem és az ifjúsági hivatalok ellenére, a családi pótlék és az óvodák ellenére. Ha gyerekek saját szüleik áldozataivá válnak, riadtan és rendkívül nyugtalanul reagálunk. Azok a helyzetek, amelyekben szülők megsértik, megalázzák, sőt megölik védtelen gyereküket, a legérzékenyebb pontunkon érintenek minket.

Ábrahám és Izsák története arra kényszerít minket, hogy odanézzünk, ahonnan szívesen elfordítanánk a fejünket; e történet lidérces álmainkban gyökerezik. Egyfajta brutális családállítás ez, amikor is nem hallgatjuk el: előfordul, hogy szülők áldozattá teszik a gyerekeiket. Önmegvalósításuk áldozatává, érzéketlenségük és közönyük áldozatává, saját elhanyagoltságuk és szenvedélyük áldozatává, de becsvágyuk áldozatává is. Ezzel a jeligével: Én padlóra kerülök, ha a gyerekem nem nyújtja az iskolában azt a teljesítményt, amelyet elvárok tőle… Én, én, én… Jó polgári körökből való szülők is áldozattá teszik gyerekeiket.

Rettenetesen közel áll hozzánk ez a családállítás; mert mi, felnőttek, valamennyien ismerjük ezt a játékot, különböző oldalairól: Ha régóta felnőtt vagyok is, emlékszem tehetetlenségemre uralmat gyakorló szüleimmel szemben, akik engedelmességet vagy valamilyen teljesítményt követeltek. Mindenekelőtt számtalan nő ismeri azt az érzést, hogy gyermekkorától fogva áldozattá tették: a megaláztatás, a pórázon tartottság, az erőszakot szenvedés érzését. Ezért ez a történet megmarad az ember emlékezetében – visszataszítóan és félelmet keltően.

A Biblia első könyve elbeszéli a kis Izsák megakadályozott föláldozásának történetét, hogy mindenkivel tudassa: Soha többé nem lehet Isten gondolataként eladni gyerekek áldozattá tételét. Egyetlen vallásban sem. Mert az azt jelentené: a világ jövőjét helyezni az oltárra, ahogyan Ábrahám Isten ígéretét helyezte az oltárra a fiával, a legkedvesebbet, amije csak volt. Isten nem akarja ezt.

A történet visszautal minket önmagunkhoz. Ha Isten nem kíván tőlünk áldozatot, akkor nem mi magunk vagyunk-e azok, akik áldozatokat produkálunk a megalázás örökös körforgásában? Mind a mai napig nem tűnt el az emberek fejéből az az alapvető téboly, hogy maga Isten akar áldozatokat. Gyakran gyerekek azok – a kis Szahib vagy a kis Mohamed –, akik félrevezettetvén a felnőttek által, dinamitövet csatolnak a derekukra, és megpróbálják a lehető legtöbb ember életét kioltani, miközben a levegőbe röpítik magukat. Azért teszik, mert elhitetik velük, hogy ezt Isten kívánja tőlük. Azért teszik, mert elhitetik velük, hogy Istenért háborúznak.

Ábrahám és Izsák története kristálytisztán kimondja: Nem! Istennek nincs szüksége áldozatokra. Isten nem mentség az őrültségre vagy a kegyetlenségre. Isten nem mentség, amikor másokat áldozattá teszünk, amikor emberek értelmetlenül áldozattá válnak.

De mi a helyzet Alkésztisszel, azzal az asszonnyal, aki szeretetből, önként áldozza föl az életét a férjéért? Föláldozza magát, hogy a másik élhessen. Áldozat szabad akaratból. Aktivitás, nem passzivitás. Odaadás, nem elviselés. Nem fordul-e elő elégszer a világban, hogy emberek odaadják az életüket másokért? Anyák a gyerekükért, férjek a feleségükért, gyerekek a szüleikért. Nem fordul-e elő elégszer az emberek életdrámájában, hogy csak azért keletkezik élet és jövő, mert valaki teljes egzisztenciájával, sőt az életével kezeskedik érte?

Ezért beszéli el az Újszövetség apa és fia egészen más drámáját. Itt azt mondja valaki: Én vagyok az áldozat. Szabad akaratomból. Odaajándékozom magam. Én vetem be az életemet. Nem más. Testemet és véremet adom érted. Magamat adom érted – önként és magától értetődően. Azért teszem, hogy végre elhidd: nem olyan Isten vagyok, aki áldozatot akar, hanem olyan, aki mindent kockára tesz, ha rólad van szó. Áldozattá válok – színtiszta, határtalan, gyémántkemény szeretetből. És nem kérek érte semmit. Nincs köztünk üzlet: én, az Isten, nem várok tőled ellenszolgáltatást. Azon kívül … hogy legyen vége annak, hogy áldozattá teszitek egymást.

Ezt a darabot is naponta játsszuk egymással, mi, emberek.

Egy anya gyereket szül. Sérült gyereket. Ő pedig ennek a kicsi lénynek ajándékozza alvását és gondoskodását, idejét és erejét, hogy annak esélye legyen az élhető életre.

Egy asszonyt agyvérzés ér, nem tud már beszélni, és nem tud járni, a férje pedig vele marad. Neki szenteli az életét. Mellette ül. Nem megy focimeccsre vagy a kocsmába. Föláldozza szabadidejét és szabadságát, minden hobbiját. Felesége semmit sem tud visszaadni neki. Üzlet nélküli szeretet ez.

Egy orvos Afrikába megy. Fizetés nélkül. Korábbi megtakarításából él. Odaadja a tudását. A szegények legszegényebbjeit operálja. Háborús sérülteket és megerőszakoltakat gyógyít. Amikor hazamegy, megkérdezik a barátai: Mi hasznod van belőle? És nem tud rá felelni, azon kívül, hogy ott olykor boldog.

Áldozatot hozni a másik emberért – ez a szeretet pecsétje lehet. A hitelesség pecsétje. Aki látja ezt a pecsétet, tudja, hogy odahelyezheti bizalmát. Aki saját életével kezeskedik egy magatartásért vagy egy másik emberért, az képtelen arra, hogy elárulja a másikat.

Ez az én testem… Ez az én vérem… A kereszt jele a hitelesség pecsétje Isten szeretetén. Ügyelj a különbségre: Isten nem akar áldozatot tőlünk, nem, épp ellenkezőleg: Ő mindent kockáztat értünk.

Ezek olyan történetek, amelyek életet tesznek lehetővé. Magától értetődő, öntudatos, önkéntes szeretetből fakadnak. Bizalommal megöregedhetem, nem kell szégyellnem magam gyengeségeimért és bűneimért, ráhagyatkozhatom a másikra. Ha valaki önmagát veti be egy másik ember gyógyulásáért, ha mindent odaad, akkor élet keletkezhet, és bizalom, és melegség.

Igen, hallom az ellenvetést: Vannak olyan emberek is, akik lemondanak önmagukról másokért, akik megbetegszenek és tönkremennek, mert azt hiszik, az a kötelességük, hogy föláldozzák magukat Istenért és a másik emberért. – Ezt az áldozatot Isten nem akarja.

A golgotai történet és az emberek története fordított logikáról beszél: Az élet akkor nyílhat meg, ha feltétel nélkül szeretetet ajándékozunk. Áldozatok, védtelen és tehetetlen áldozatok akkor keletkeznek, ha már senki sem kockáztatja önmagát, ha senki nem ajándékozza oda magát. Ha nincs jelen önzetlen szeretet. Ilyen egyszerű ez – és ilyen nehéz.

Johanna Haberer

Forrás: Publik-Forum, 2012/2

Emberáldozat a Jahve-vallásban

A vallástörténet azt mutatja, hogy a korai időkben sok vallásban létezett az emberáldozat, amelynek legrettenetesebb formája a saját gyerekek vagy mások gyerekeinek föláldozása volt. Ezeknek az áldozatoknak az volt az értelmük, hogy a számukra legkedvesebbet odaadják az Istenségnek, és ezzel jóindulatra hangolják. Sok-sok korszakra volt szükség, amíg az emberiség maga mögött hagyta ezt a gyakorlatot.

A gyermekáldozatokat az Ószövetség is említi. Mindenekelőtt az az elbeszélés ismert, amelyben Isten megparancsolja Ábrahámnak, hogy áldozza föl a fiát, de aztán az utolsó pillanatban megakadályozza föláldozását (1Móz 22). További ószövetségi szövegek szerint Moloch istennek mutattak be ember-, mindenekelőtt gyermekáldozatokat, ami ellen e szövegek hevesen tiltakoznak (3Móz 18, 21; 20,2-5; 1Kir 11,7; 2Kir 23,10; Jer 32,35).

A Moloch név rövid magyarázatában már *H. Groß* rámutatott arra, hogy „a föníciai-pun feliratok szerint... a Moloch név nem egy istenséget jelöl, hanem egy bizonyos áldozatfajtát”, pontosan az ember- és gyermekáldozatot, de a szerzőnek az a véleménye, hogy Molochot Izraelben azonosították az asszír és ugariti Malik istenséggel, tehát Moloch az Ószövetségben egy (nem izraeli) istenség volt.

R. M. Kerr más véleményen van. Az ókori Közel-Kelet kanadai professzora, az ókori keleti nyelvek ismerője csak az elmúlt évben tett közzé egy monográfiát a latin-pun feliratokról, és egy ugyancsak tavalyi tanulmányban bizonyította, hogy annak az arab írásnak, amellyel a Koránt rögzítették, a kelet-szír – nem pedig az óarab (jemeni) – ábécé az alapja (tehát aligha keletkezett az Arab-félszigeten). Most egy másik tanulmányban a Moloch-fogalom filológiai elemzését készítette el.

Ebben a tanulmányában a Moloch-szóhasználat föníciai-pun példáinak filológiai vizsgálatát kiterjeszti az összes szemita nyelvekre. Meggyőző szabatossággal mutatja ki, hogy a Moloch név egyetlen előfordulásakor sem jelent istenséget, hanem szakkifejezésként mindig egy áldozatfajtát jelöl, mégpedig emberek, mindenekelőtt gyermekek föláldozását annak az istenségnek, aki az adott kultikus cselekvés címzettje. A közös „mlk” gyök azt jelenti: uralom, birtoklás, rendelkezési hatalom (ebből származik a „király” jelentésű héber *melek* szó is). A föláldozással átadták a gyerekeket a szóban forgó istenség „birtokába”, „rendelkezési hatalmába”.

Az izraeli vallásra nézve ez azt jelenti, hogy bár területén az idegen törzsek is mutathattak be ilyen áldozatot Baálnak vagy más isteneknek, de az izraeliták is gyakorolták, és Jahvénak is bemutatták ezt a fajta áldozatot (vö. 3Móz 20,2; 2Kir 23,10; Jer 32,35). Ezeket az emberáldozatokat a Templomon kívül, félreeső helyeken vagy házakban mutatták be, mégpedig „laikusok”; az Ószövetség például a Hinnom-völgyet nevezi meg (2Kir 23, 10; Jer 32,35).

Ennek az áldozatbemutatási gyakorlatnak a legyőzése viszonylag későn történt meg, röviddel a babiloni fogság előtt, a deuteronomista reform során (amelyben különben nem lehet távolságtartást felfedezni az erőszakalkalmazással szemben, ld. a Deutero- nomium, azaz Mózes 4. könyve első négy fejezetét). Ennek az áldozati formának a tilalmát rendszerint arra vezetik vissza, hogy a Jahve-vallás a mélyebb emberség irányába fejlődött.

R. M. Kerr konkrétabb összefüggésekre mutat rá. A Joziás-féle reform meghirdette az ún. kultusz-központosítást: megtiltott minden olyan kultikus gyakorlatot bizonyos magaslatokon vagy házaknál, amelyet bárki végrehajthatott. Jahve tiszteletét már csak a jeruzsálemi templomban volt szabad gyakorolni, és az ottani papokra bízták rá. „Ekkor már nem volt terük olyan áldozatoknak, amelyeket 'laikusok' mutathattak be valahol, papi közreműködés nélkül” (Kerr).

Ettől kezdve a Jahve-kultuszban nem voltak megengedettek a moloch-áldozatok, és ez volt a háttere és egyúttal indoklása az eme áldozati gyakorlattal szembeni, ezután kezdődő ószövetségi fellépésnek; ennek során aztán kifejtették, hogy Jahve nem akar ilyen áldozatokat, s a szövegekben Moloch végül egy másik, nem izraeli istenként jelenik meg, aki ellentétben áll Jahvéval, és akit ezért immár könnyen lehetett bírálni. Ily módon az istenfogalom úgyszólván kerülő úton jutott mélyebb humánus dimenzióhoz a Jahve-vallásban, nagyjából Kr. e. 600-tól.

Karl-Heinz Ohlig

Forrás: Imprimatur, 2011/5

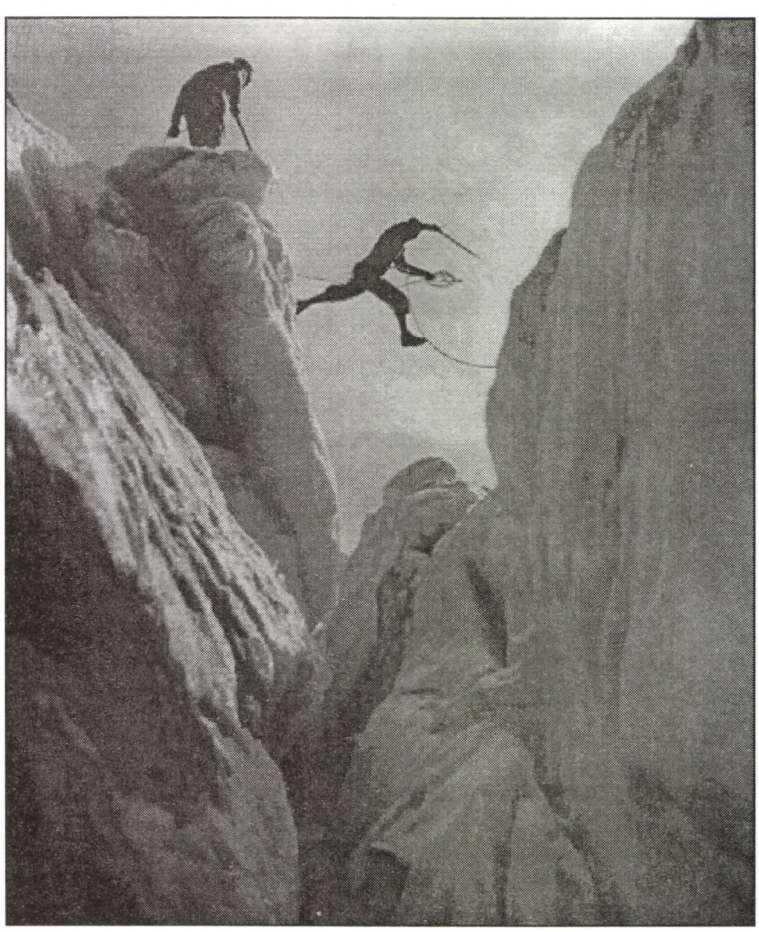

(Fizikai) erőszakmentesség Jézus tanításában

Mivel itt kifejezetten a fizikai, tehát a legszorosabb értelemben vett erőszakmentességről lesz szó, ezért nem beszélek olyan, az erőszakmentességgel különben szorosan összefüggő témákról, mint például a szelídség, a megbocsátás vagy a békességteremtés.

Mindazonáltal elkerülhetetlen, hogy bevezetésként beszéljünk a fizikai erőszakmentességet megalapozó, *általános* jézusi alapelvekről. Az első ilyen alapelv ***az ellenségszeretet „parancsa”***, amelyet most a Lukács-evangélium megfogalmazásában idézek: „Szeressétek ellenségeiteket! Tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnek titeket, áldjátok azokat, akik átkoznak titeket, imádkozzatok azokért, akik gyötörnek titeket” (Lk 6,27-28)!

A második az ószövetségi ***„Ne ölj” parancs jézusi radikalizálása***: „Úgy hallottátok, hogy Isten azt mondta a régieknek: 'Ne ölj! Aki öl, arra ítélet vár.' Én viszont azt mondom nektek, hogy mindenkire ítélet vár, aki csak haragszik is a testvérére” (Mt 5,21-22).

A harmadikat a jól ismert konkoly-példabeszéd tartalmazza, amely szerint a gazda ***megtiltja*** szolgáinak, ***hogy kitépjék a*** búzával együtt növekedő ***konkolyt*** (Mt 13,24-30). Ennek az a háttere, hogy Jézus korában számos olyan irányzat működött, amely – összhangban az ószövetségi alapelvvel: „Irtsd ki körödből a gonoszt!” (pl. 5Móz 13,6) – a „bűnösök” kiküszöbölésével Isten „tiszta” népének közösségét akarta megteremteni. Mindenekelőtt *a farizeusok* mozgalmára kell gondolnunk; ők az *am ha arec*et, „a föld népét” akarták kizárni, az „átkozott népséget, amely mit sem ért a törvényből” (Jn 7,49), és azt vallották, hogy ők maguk alkotják Isten igazi népét (nevük, az „elkülönültek” a „szentek” szinonimája...). *Az esszénusok* rajtuk is túltettek: kivonultak a „bemocskolt szentélyből” a pusztába (Kumrán), és „az új szövetség gyülekezetét” akarták megalkotni. Ebbe a sorba tartozik *Keresztelő János* is, aki tanításával és alámerítési gyakorlatával azt a messiást hirdette meg, aki „megtisztítja majd szérűjét, összegyűjti búzáját a magtárban, a pelyvát azonban olthatatlan tűzzel fogja elégetni” (Mt 3,12)! És ne feledkezzünk meg *a zelótákról* sem, akik a megszállóktól és azok kollaboránsaitól akarták megtisztítani Isten népét (vö. Lk 13,1-3). Mindezekkel *szemben* fogalmazza meg üzenetét Jézus: Ne tépjétek ki a konkolyt, hogy ki ne tépjétek vele a búzát is! Ne akarjátok Isten „tiszta” népét megteremteni: a „bűnösöknek” is helyük van benne! (Vö. Mt 22,10!)

Minden magyarázat nélkül is nyilvánvaló, hogy Jézus felfogásában *ez a három alapelv* eleve kizárja a fizikai erőszak alkalmazását. (Ez egyúttal fontos hermeneutikai szempont is azon szövegek értelmezéséhez, amelyek ebből a szempontból problematikusak, pl. Lk 22,35-38.)

A *konkrét* jézusi útmutatásokat talán érdemes a legenyhébb esettel kezdeni, amelynek két változata is van. Az egyik az, amikor kisgyermekeket vittek Jézushoz, hogy megáldja őket, a tanítványok azonban keményen rájuk szóltak; erre Jézus „bosszús lett”, és (számos kézirat szerint „keményen rájuk szólva”) azt mondta a tanítványoknak: „Hagyjátok, hogy a gyermekek hozzám jöjjenek, és ***ne álljátok útjukat...***” (Mk 10,13-14)! Hasonló, de talán kicsit „erősebb” eset az, amikor a tanítványok látnak valakit, aki Jézusra hivatkozva űz ki démonokat, viszont nem követi velük együtt Jézust, és ezért igyekeznek útját állni [tevékenységének]; Jézus ekkor ugyanazokkal a szavakkal figyelmezteti őket: „Ne álljátok útját..., mert aki nincs ellenünk, az értünk van” (Mk 9,38-40)! – „Valakiknek az útját” elállni nem feltétlenül jelenti fizikai *erőszak* alkalmazását, de nagy valószínűséggel *fizikai* fellépést (is) jelent: fizikai odaállást az illetők és a közé, amit szeretnének elérni.

A következő példa már nagyon kemény helyzetre vonatkozik: „Úgy hallottátok, hogy megmondatott: 'Szemet szemért, és fogat fogért!' Én viszont azt mondom nektek, hogy ne álljatok szembe ellenségesen a gonosz emberrel! Ellenkezőleg: Aki megüti a jobb arcodat, annak ***fordítsd oda a másikat is***” (Mt 5,38-39)! A jobb arcra adott ütés – jobbkezességet feltételezve – kézfejjel történik, s a fizikai fájdalomokozáson túl meggyalázást, megalázást is jelent. A másik arc odatartására való felszólítás azt mutatja, hogy Jézus megkívánja a lemondást a fizikai ellenállásról, az erőszak alkalmazásáról és a fizikai visszavágásról, sőt az ellenség iránti jóindulatot is, ami már több, mint a bántás puszta elviselése: az itt elhangzó két példa (Mt 5,40-41) nyilvánvalóvá teszi, hogy a rossz elviselésén túl valamilyen jótettet is végbe kell vinni: oda kell adni a felsőruhát is, el kell menni kétezer lépésre.

Az alábbi esetben már az emberölés is szóba kerül: Jeruzsálem felé tartva Jézus szamaritánus vidéken halad át tanítványaival. Néhány tanítványát előreküldi, hogy az egyik faluban szállást készítsenek. A szamaritánusok azonban – a zsidókkal fennálló, több évszázados ellenségesség jegyében – nem hajlandók befogadni őket. Jakab és János, „a mennydörgés fiai” (Mk 3,17) erre megkérdezik Jézust: „Uram, akarod-e, hogy azt mondjuk: Tűz szálljon le az égből, és pusztítsa el őket!?” Jézus erre „keményen rájuk szól”, és így utasítja el vágyuk teljesedését: ***„Nem tudjátok, miféle szellem hatása alatt álltok”*** (Lk 9,52-55)! Nyilvánvaló: nem isteni, hanem nagyon is emberi, vagy épp sátáni szellem hatása alatt kívánták villámcsapással elpusztítani az ellenséges szamaritánusokat.

Ez az eset azért is fontos, mert itt már nem csupán arról van szó, hogy Jézus *magánéleti* konfliktusban tiltja erőszak alkalmazását, hanem két népcsoport közötti viszályban, azaz *társadalmi* és – a szamaritánusok Róma-barátsága miatt – *politikai* jellegű összeütközésben, bár ez a mozzanat csak közvetve, rejtetten van jelen. A következőkben már kifejezetten társadalmi-politikai helyzeteket fogunk szemügyre venni, amelyeknek közös vonása a zsidóság és a megszálló római hatalom szembenállása, és azt tapasztaljuk majd, hogy Jézus ebben az egész nép sorsát érintő ügyben is szilárdan ragaszkodott az erőalkalmazás tilalmához.

Az élre a „nyolc boldogság” egyike, Jézus felfogásának alaptételszerű megfogalmazása kívánkozik. Bevett fordításban így hangzik: „Boldogok a szelídek, mert ők fogják örökölni a földet” (Mt 5,5). Nézetem szerint azonban pontosabb ez a fordítás: ***„Szerencsések az erőszakmentesek,*** *mert ők fogják örökölni az országot*.” E mondás megértéséhez azt kell felidéznünk, hogy Jézus kortársainak egy része, a zelóták (de lélekben talán minden kortársa) „Istennel” és erőszak alkalmazásával akarták elragadni „az országot”, Izraelt, nevezetesen a megszálló rómaiaktól (vö. Cum Deo pro patria et libertate!). Jézus azonban itt a szemükbe mondja: Ez a felfogás hamis, és ezért hamis a politikátok is, amely ebből a szemléletből táplálkozik. Nem az erőszakosok fogják birtokba venni az országot; Isten, az ország igazi tulajdonosa (vö. 3Móz 25,23) csak azoknak ajándékozza örökségképpen, akik rábízzák magukat, és lemondanak a háborús erőszak alkalmazásáról.

Jézus e felfogásának az a magyarázata, hogy az általa megtapasztalt és hirdetett Isten a feltétlen szeretet Istene, akinek szeretete kiterjed az ország ellenségeire is (vö. Mt 5,38-41!). Ugyanakkor politikailag hatékony

Isten is Ő: ha „hívei" csak arra törekszenek, hogy az Ő „uralma" (akarata) érvényesüljön Izraelben, az Ő lelkülete hassa át őket (ld. Mt 6,9-10), akkor Isten „megadja nekik ráadásként" azt az országot is, amelyre szükségük van ahhoz, hogy szabadságban és békében éljenek (ld. Mt 6,33).

Ezt a tételt konkretizálja Jézus a Lk 13,1-3-ban olvasható jelenetben. Pilátus áldozatbemutatás közben lemészárolt bizonyos galileaiakat, vagyis zelótákat. Valakik megviszik ezt a hírt Jézusnak, nyilván panaszkodva és méltatlankodva, illetve „mentegetve Istent", mondván, csak azért engedhette meg ezt, mert a szóban forgó „galileaiak" bűnösebbek voltak a többieknél. Erre Jézus azt feleli: ***„...ha meg nem tértek, valamennyien hasonlóan fogtok elveszni!"*** Ismerve Jézus felfogásának egészét, ez nem jelentheti azt, hogy „Ha meg nem tértek, Isten titeket is megbüntet" (akár e világi csapással, akár túlvilági kárhozattal), hanem csak ezt: „Ha ti, akik rokonszenveztek a lemészárolt terroristákkal, azonosultok az ő felfogásukkal, céljaikkal és módszereikkel, nem tértek meg, azaz nem változtatjátok meg gondolkodásmódotokat és viselkedéseteket, konkrétan: ha nem tértek meg *a zelótizmusból*, akkor ugyanúgy konfliktusba fogtok keveredni Pilátussal (Rómával), és ugyanúgy le fog(nak) mészárolni titeket is."

Ugyanezt fejezte ki Jézus akkor, amikor utoljára ment föl Jeruzsálembe; odaérve megrendülten megsiratta a várost, és így szólt: ***„Bárcsak felismerted volna... a békesség feltételeit"*** (Lk 19,42)! A szerető és megbocsátó Istenről, illetve az ellenségszeretetről szóló jézusi tanítás, a jézusi békeprogram (vö. Lk 4,18-19; Mk 11,2) elfogadása fokozatosan elvezethette volna Jeruzsálemet (és egész Izraelt) a valódi és teljes körű békességre. Jézus tanításának és példájának követése megóvta volna Izraelt a Rómával való végzetes konfliktustól.

Ennek tudatában lehet megérteni, hogy „a templom megtisztításával" kapcsolatosan Jézus miért ***„nem engedte, hogy valaki [valamilyen] eszközt vigyen keresztül a templomon"*** (Mk 11,16). Az eredeti görög szövegben előforduló *szkeuosz* mindenféle eszközt jelent, tehát nemcsak „háztartási eszközt" vagy „kultikus eszközt", hanem *„harci eszközt"* is. Az evangélista nagyon jól választotta meg ezt a többértelmű szót, mert a római korban a zsidóknak nem volt szabad harci eszközt (például kardot) maguknál tartaniuk, viszont az ember elrejthetett az öltözékében egy hosszú kést borjúvágáshoz (vagy emberek leszúrásához), egy kisebb baltát fahasogatáshoz (vagy mások koponyájának széthasításához), avagy egy rövid, görbe tőrt („Izrael ellenségeinek" meggyilkolásához), ahogy tették ezt a *zelóták*, más néven szikáriusok (*sica* az előbb említett tőr neve), az erőszakos nemzeti ellenállás képviselői, akiket Josephus Flavius „afféle jeruzsálemi rablóknak" nevezett. Annál is inkább beleillik a „harci eszköz" fordítás a szövegösszefüggésbe, mert Jeremiás prófétát (7,11) idézve Jézus is rablók búvóhelyéről beszél a 17. versben. Ezek a *„rablók"*, zelóták, mai szóhasználattal *terroristák* nem egyszer használták ki a nemzeti szentély ünnepi nyüzsgését arra, hogy „Isten nevében harcolva Isten ellenségei ellen", orgyilkosságokat hajtsanak végre a rómaiak (és velük kollaboráló zsidók) ellen, amire persze véres megtorlás volt a válasz a rómaiak részéről (ld. Lk 13,1).

A fő ellenség, a rómaiak ellen alkalmazott erőszak tiltását Jézus még a keresztúton is megerősítette, amikor azt mondta az őt sirató jeruzsálemi asszonyoknak: *„...ne miattam sírjatok!* ***Sírjatok inkább magatok és gyermekeitek miatt"*** (Lk 23,28)! Jézus kemény elutasítását akkor érthetjük meg, ha tudatosítjuk, hogy ezek nem azok az asszonyok voltak, akik Galileától egészen a keresztig követték őt (Mk 15,40-41), hanem annak a „Jeruzsálemnek a leányai", amely elvetette őt és békeüzenetét (vö. Lk 19,42), s még inkább, hogy az asszonyok sírása aligha csak a természetes részvét megnyilvánulása volt, hanem *Róma-ellenes* tüntetés is: a Jézus (vagy inkább a vele kivégzésre vitt zelóták?) iránti részvét mellett ott izzott benne a rómaiakkal szembeni gyűlölet is. Jézus ezért önmagukra és gyermekeikre irányítja az asszonyok figyelmét: Óvakodjanak maguk is, és óvják gyermekeiket is a fanatikus nacionalizmustól! – Azt, hogy valóban erre gondolt, illetve óvásának az indoklását szavainak folytatása tartalmazza. ***„Mert ha már a nedvdús fával ezeket teszik, mi történik majd a szárazzal"*** (Lk 23,31)? Magyarán: „Ha a rómaiak (pusztán taktikázásból) már velem is ilyen brutálisan bánnak el, jóllehet én csak »nedvdús fa« vagyok, az állam nem igazi, »eltüzelésre« alkalmatlan, veszélytelen »ellensége«, nem valódi lázadó – mit fognak tenni a tüzelésre valóban alkalmas »száraz fával«, a valódi lázadókkal, a »szabadságharcosokkal«, ha egyszer kitör a fegyveres konfliktus?"

Jézus legutolsó megnyilatkozásai arról tanúskodnak, hogy a fentiekben részletezett felfogásához *a végsőkig ragaszkodott*, akkor is, amikor ez a felfogás már az életét veszélyeztette, és azon az áron is, hogy az életébe került.

Az utolsó vacsora egyik súlyos párbeszédének (Lk 22,35-38) hátterében az áll, hogy elmúltak már a szép galileai napok, amikor az emberek mindenütt barátságosan fogadták Jézust és tanítványait. Az ellenséges Jeruzsálemben veszélyes a helyzet, a levegőben lóg Jézus letartóztatása. Ebben a légkörben elfogyhatott a tanítványok Istenbe vetett bizalma, és elkezdhették így gondolkodni: „Most már nekünk kell gondoskodnunk magunkról! Most mindegyikünknek pénzre lesz szüksége, meg útravalóra, és mindenekelőtt fegyverre, hogy megvédhesse magát. Egy tőrre nagyobb szükség lesz, mint egy köpenyre!"

Jézus meghallhatta ezt, vagy tudomást szerezhetett erről (vö. Mk 8,16; 9,33-34), ezért megkérdezi tőlük: „Amikor erszény és tarisznya nélkül küldtelek szét titeket, szenvedtetek-e hiányt valamiben?" Gyanútlanul rávágják: „Semmiben." Mire záporoznak az *ironikus kérdések*: „Úgy? Tehát most már nem érvényes, amit korábban tanultatok és megtapasztaltatok? Most vigye magával a pénzét, akinek van, s ugyanígy a tarisznyáját? És akinek nincs tőre, az adja el még a köpenyét is, hogy vásárolhasson?" Az egyik, tökéletesen süket és vak tanítvány erre rávágja: „Uram, nézd, van itt két tőr!" Mire Jézus csak annyit mond: ***„Elég!"*** Bár az ironikus kérdések után lehetne ezt is ironikusan értelmezni: „Bőven elég. Még sok is – hiszen egyre sincs szükségünk!", de valószínűbb, hogy egyszerűen csak azt jelenti: „Elég ebből az ostoba beszédből" (vö. 5Móz 3,26)!

Tanítását hamarosan, a Getszemáni-kertben önmagára is alkalmazza Jézus, mégpedig közvetlen életveszélyben: Amikor letartóztatják, egyik tanítványa meg akarja védeni őt, előrántja tőrét, és rásújt a főpap szolgájára, Jézus azonban leállítja. Lukácsnál ezt olvassuk: ***„Hagyjátok itt abba"*** (22,51), Máténál pedig a szállóigévé lett szavakat: *„Tedd vissza tőrödet a helyére, mert* ***mindazok, akik tőrt ragadnak, [a] tőr által vesznek el"*** (26,52; ld. még Jn 18,11)! Ennek *közhelyszerű értelmezése* – „aki erőszakot alkalmaz (esetleg az emberölésig menően), az maga is erőszak áldozata lesz (esetleg meg is ölik) – két szempontból sem jöhet szóba: egyrészt Jézus nem azért tanított, hogy közhelyeket ismételgessen, főképp nem olyan végsőkig kiélezett helyzetben, mint az itteni, másrészt ez a közhely a gyakorlatban nem is állja meg a helyét, mert rengeteg gyilkos (sőt tömeggyilkos!) „ágyban, párnák közt" hal meg,

miközben erőszakot nem alkalmazó emberek sokaságát gyilkolják le.

Valójában arról az „elveszettségről” van itt szó, amelyet Zakeus példája mellett (Lk 19,1-10) a „tékozló fiú” esete szemléltet a legjobban: hátat fordított az apai háznak és az ott érvényes törvényeknek, és ezért – bár fizikai értelemben életben maradt! – a szó lelki-szellemi-erkölcsi-egzisztenciális értelmében „elveszett” (Lk 15,24.32). Úgy is mondhatnánk: ez az „elveszettség” az Isten országán, azaz a (jézusi!) *szeretet világán kívüli létet* jelenti, és ezzel együtt az embernek *mint embernek a tönkremenését*, ahogy erről más alkalmakkor beszélt Jézus: „Aki meg akarja menteni életét, el fogja veszejteni [tönkre fogja tenni]...” (Mk 8,35).

Ezek alapján Jézus e mondása azt jelenti, hogy aki erőszakot alkalmaz embertársa ellen, az a *saját maga* által alkalmazott erőszak *következtében* „elvész”, lelki-szellemi-erkölcsi értelemben halott lesz („emberileg tönkremegy”), mert szembekerül a szeretetnek az ellenségre is vonatkozó követelményével (Mt 5,44).

Minderre utolsó előtti szavaival tette rá a pecsétet Jézus, amikor a kereszten azokért imádkozott, akik megfeszítették: ***„Atyám, bocsáss meg nekik”*** (Lk 23,34)! A keresztre feszítés kínjai közepette is hű maradt az általa hirdetett egyetemes szeretethez. Ezzel a maga részéről megtörte a „szemet szemért, fogat fogért”, az erőszak és a viszonterőszak, a gonosztett és a bosszú, a bűn és a büntetés, az „igazságos” megtorlás ősrégi ördögi körét – s ha van egyáltalán valami „megváltói” jellegű mozzanat Jézus szenvedésében, akkor az éppen e *példa értékű* tettében áll (nem pedig valamiféle engesztelő halálban, ahogyan Pál vélte).

A felsorolt esetek kétséget kizáróan tanúsítják Jézus egyetemes, azaz minden helyzetre kiterjedő radikális erőszakmentességét. Valaki azonban ellene vethetné: „Csakhogy mindezt cáfolja, vagy legalábbis megkérdőjelezi Jézus közismert erőszakos cselekedete, ti. hogy korbáccsal űzte ki a kereskedőket a jeruzsálemi templomból” (Jn 2,13-16).

Sok ellenérvet hozhatnék föl, de most csak néhányat említek meg, amelyek azt mutatják, hogy az ezzel kapcsolatos közfelfogás az evangéliumok téves fordításán alapul: 1) A négy evangélista közül csak János szövege (Jn 2,15) tud a korbácsról. 2) Csak János mondja, hogy Jézus „kidobott mindenkit a templom*ból*”, a szinoptikusok szerint „elkezdte kidobni/kidobta azokat, akik a templom*ban* adtak-vettek” (Mk 11,15 // Mt 21,12 // Lk 19,45). 3) Nyelvtanilag nem igazolható, hogy János szövegében a kötelekből font korbács használata az emberekre és az állatokra is vonatkozik, ellenkezőleg: „a juhokat is, meg az ökröket is” (gör. *te... kai...*) az előző félmondatban található „mindenkit/mindeneket” (*pantasz*) értelmezése, *kifejtése*, tehát a korbácsos „kidobás” csak az állatokra vonatkozik. 4) Az a görög ige (*ekballein*, szó szerint: kidob), amelyet a különböző fordítások „kiűz, kihajt, kikerget”-ként adnak vissza, rendkívül sok jelentésű, de csak a legritkább esetben erőszakos vagy annak mondható tartalmú, és van olyan jelentése is, amely pontosan beleillik az itteni szövegösszefüggésbe: „elutasít, kiutasít”.

Tehát Jézus nem „kiűzte, kihajtotta, kikergette” a templomból kereskedőket, hanem kiutasította azokat, akik a templomban (konkrétan a templom udvarán) árusítottak, és nem is csak őket, hanem azokat is, akik vásároltak tőlük (áldozati állatokat). Fellépése nem „a templom megtisztítására”, hanem az áldozatbemutatás megszüntetésére irányult.

Befejezésképpen jegyezzük még meg, hogy a Jézus által hirdetett erőszakmentesség ***nem jelent balekséget*** – ahogyan ő maga erre is példát adott. Amikor az Annás főpap előtti kihallgatáson szájon vágta őt egy pribék, oktatni kezdte: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)?!

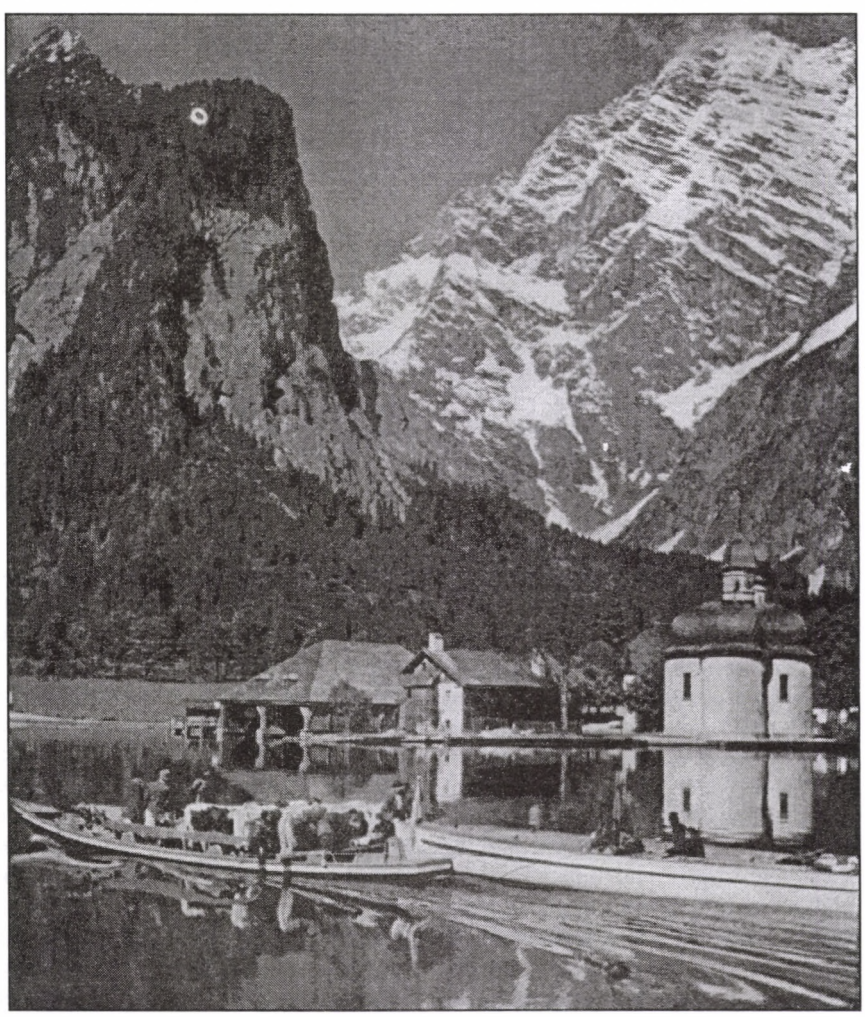

Köztudomású, hogy a vádlottnak, ha jót akar magának, egyetlen helyes magatartása lehet a kihallgatáson, mégpedig hogy mindenre azt mondja: „Igenis!” Minden ezzel ellenkező megnyilvánulással csak ront a helyzetén, és újabb pofonokat provokál ki. Jézus azonban nem önmagának akart jót, hanem az őt verő pribéknek (s ezen az sem változtat, hogy egyúttal síkra szállt saját emberi méltóságáért!): Oktató kérdésével *föl akarta rázni* abból, hogy rutinszerűen („öntudatlanul”) viselkedjék, *el akarta gondolkodtatni* a valóban helyes viselkedésről, *meg akarta nyitni számára az utat* ahhoz, hogy esetleg rádöbbenjen, mit csinál, és változtatni tudjon humánusnak éppen nem nevezhető magatartásán (nemcsak ott és akkor, hanem egyáltalán, ti. ami a pribéki foglalkozást illeti...). Ez a javító szándékú tanítás volt részéről az a többlet, amelyet – a bántások elviselésén túlmenően – követőitől is megkívánt (Mt 5,39-41).

Gromon András

A tanulmányhoz tartozó jegyzetanyagot a szerző kérésre szívesen elküldi az érdeklődőknek.

Jézus erőszakmentessége – egy ateista filozófus szemével

Milan Machoveč gondolatai

AZ ERŐSZAK, KÜLÖNÖSEN A POLITIKAI, vagyis az elnyomó, vagy ellenkezőleg, a forradalmi erőszak problémája már Izrael római megszállása révén adott volt, és még Jézus előtt elkezdett kibontakozni az a forradalmi ellenállás, amely majd a halála után a két nagy felkeléshez (Kr. u. 70 és 135), és a zsidó állam teljes megsemmisüléséhez vezet. Ha a forradalmi erőszak, a hatalommal való megalkuvásmentes leszámolás kísérlete Jézus után az ország pusztulásához vezetett, illetve a tragikus vég egyik körülménye volt, akkor bizonyára már előzőleg fölvetődött az ország felszabadítása érdekében alkalmazott erőszak jogosságának vagy jogtalanságának problémája. Mivel a zsidóságban különleges viszonyulás kezdett kialakulni ehhez a problémához, nyilvánvalóan furcsa lenne, ha Jézusnak nem lett volna egészen személyes álláspontja az ellenséggel és az erőszakkal, a gyűlölettel és a fegyverhasználattal kapcsolatban. Hogy kétségtelenül sokkal közvetlenebb megnyilatkozásai is voltak erre nézve, mint az elszigetelt Hegyi beszédből következik, azt eléggé világosan tanúsítja a szinoptikus hagyomány néhány utalása, legvilágosabban Jézus letartóztatásának jelenete, amely kétségtelenül valamiféle kézitusa vagy harci kísérlet visszhangját őrzi, és amelyben Jézus állítólag megakadályozta barátai fegyveres ellenállásának kísérletét, mondván: „aki kardot ragad, a kard által vész el” (Mt 26,52).

Világos, hogy akkoriban Jézus legszűkebb környezetében más kedélyek is léteztek, nemcsak erőszakmentesek; annál logikusabbnak tűnik akkor, hogy neki magának már előzőleg látnia kellett ezt a problematikát; annál is inkább, mivel az adott helyzett izzó ellentmondást rejtett: Az ószövetségi zsidó hagyományok legjobb összetevői sosem voltak szigorúan nacionalisták, és végképp nem voltak soviniszták, hiszen Jahve végül is minden nemzet Istene volt. A római megszállás azonban a kicsi, büszke, de olyannyira megalázott népben a gyűlöletet és a nacionalizmust erősítette meg, és ez éppen azért vált nehezen megoldható problémává, mert a megszállás külsődlegesen nem primitív brutalitással ment végbe, mint egykor az asszírok vagy a babiloniak hódítása; de éppen az összehasonlíthatatlanul erősebb hatalom bizonyos fokig türelmesebb és engedékenyebb viselkedése miatt kellett „a világosság fiai” gyűlöletének „a sötétség fiaival” szemben olyan formákat öltenie, amelyek az ellenséget nem voltak ugyan képesek megsemmisíteni, viszont képesek voltak mindent megsemmisíteni, ami a tulajdonképpeni zsidó hagyományban valaha értékes, nagy és legyőzhetetlen volt. Így aztán kézenfekvő volt, hogy az évszázad legnagyobb zsidó prófétája – ahogyan ez mindig is jellemző a prófétákra – lényegileg új álláspontot foglalt el. Hogy mindaz, ami a zsidóságban „isteni” és emberi is volt, megmaradjon, mindennek meg kellett újulnia.

JÉZUS TÉZISÉT az ellenség iránt is tanúsítandó szeretetről, a nagylelkű megbocsátásról, a bosszúról és az erőszakról való lemondásról stb. hosszú időn át egyfajta „jézusi etikaként”, illetve a „keresztény erkölcs” alapjaként szemlélték. De emlékezzünk csak arra, hogy a „Szeresd Istenedet teljes lelkedből...” (5Móz 6,4-5) és a „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat” (3Móz 19,18) követelményei az utolsó betűig ószövetségiek, Mózesre nyúlnak vissza, és közvetlen idézéssel vették föl őket a szinoptikus hagyományba (Mk 12,29-31). E tekintetben csak éppen a Jézus által végrehajtott radikalizálás nevezhető újnak, önállónak, az a követelmény, hogy *az ellenséget is* szeretni kell. Ha ezt meg akarjuk érteni és magyarázni, akkor óvakodnunk kell az önkénytől; az értelmezés egyedül helyes alapját kétségtelenül az a kérdés szolgáltatja, hogy a Hegyi beszédnek ezek a kijelentései milyen helyet foglaltak el Jézus gondolkodásának egészében, vagy konkrétabban: milyen szerepet töltöttek be a megtérés ama követelményének keretében, amely az ember „belső megváltozásának” maximális igényét támasztotta. Itt nem a hétköznapi viselkedés szőrszálhasogató szabályairól van szó, hanem a lehetséges emberi aktivitás maximális igényének példáiról, a „hívő”, az „Isten országa” által egészen megragadott ember „én”-jével szemben támasztott igényről, követelményről.

Ezért teljességgel helytelen volt, amikor „a gonosznak nem szabad ellenállni” vagy „az ellenségnek meg kell bocsátani” követelményét passzivitásként fogták föl, abban az értelemben, hogy az ember vesse alá magát a gonosz hatalmának. Ez abszolút ellentmondásban áll az egész evangéliumi hagyománnyal. Maga Jézus mindig és mindenhol szembeszállt a gonosszal, mégpedig kompromisszumok nélkül, bármikor találkozott is vele. Közte és a zelóta ellenállási harcosok közötti, de nyilvánvalóan a közte és kora zsidóságának többsége közötti vita tárgya nem az volt, hogy ellent kell-e állni a gonosznak – ezt vita nélkül elfogadták –; a vita arról folyt, *mi módon* kell küzdeni a gonosz ellen, melyek a hatékonyabb eszközök – mondhatnánk, ami persze modern megfogalmazás. A jézusi üzenet tulajdonképpeni szerkezetének és értelmének jobban megfelel, ha azt mondjuk: a vita arról folyt, miféle aktivitás illik ahhoz az emberhez – ha az emberek közötti kölcsönös kapcsolatról, sajátosan pedig az emberi konfliktusokról van szó –, akit megragadott „az eljövendő kor”, az „Isten országa” ideálja, és aki azon fáradozik, hogy átalakítsa saját életét. Jézus válasza: törekedjünk *erőszakmentes* aktivitásra.

AZ ERŐSZAKMENTESSÉG NEM JELENT PASSZIVITÁST; nem jelent érdektelenséget, közömbösséget, nem jelent behódolást a gonosznak és erőinek – mindez ellentmond a szinoptikus hagyomány lényegi összetevőinek. Következésképpen a megbocsátás nem gyengeségből, megvetésből, büszkeségből stb. következik. Az ellenséget szeretni nem azt jelenti, hogy megbékélünk az ellenségességével, cselekvésének elvével, nem azt jelenti, hogy átsiklunk az álláspontján, még csak a konfliktustól való megfutamodást sem jelenti. Mindez önkényes ér-

telmezése lenne a szinoptikus hagyomány egészéből kiszakított szavaknak; az efféle eljárás a legnagyobb értelmetlenségeket eredményezi.

A szinoptikus hagyomány egészéből világossá válik, hogy aktivitásról, cselekvésről van szó, missziós fáradozásról, tehát a másik ember, annak jövője, „megtérése” és „vallásossága” iránti érdeklődésről. Arról van szó, hogy a másikat – a felebarátot, sőt az ellenséget, az idegent, az emberi társadalom kifosztottjait, a másként gondolkodókat, a „bűnösöket” – ne csupán olyannak lássuk, amilyen most, hanem *már „Isten országának prizmáján át” lássuk* őt, ama radikális, mindent érintő változás prizmáján át, tehát ne csupán olyannak lássuk, amilyen, hanem amilyen lehetne, amilyen lesz (vö. Jn 18,23). Ezért bizonyára szükség van arra, hogy küzdjünk ellene, amennyiben a sötétség hatalmainak szolgál, jobban mondva e hatalmak ellen kell küzdeni, őt magát azonban nemcsak a sötétség szolgájaként kell látnunk, hanem lehetséges jövőbeli megtért mivoltában is. Ezért, ha a gonoszság, a zsarnokság, a kard, a hatalom, a sötétség eszközeit használja, *nem válaszolhatunk neki ezekkel az eszközökkel*. Ha az ő eszközeivel felelnénk neki, hazugsággal, csalással, erőszakkal, hatalommal, akkor megfosztanánk magunkat és őt is a jövőtől és a változás lehetőségétől, örökössé tennénk a gonoszság országát.

Ahogyan később Gandhi fölismerte, hogy a valódi *erőszakmentesség* (*ahimszá*) nem passzivitás, nem behódolás a gonoszság és az elnyomás erőinek, hanem csak *az igazság keresésének* (*szatjágráha*) szerves alkotórészeként van értelme, ugyanaz a helyzet ezzel a problémával a szinoptikus hagyományban is: ebben is elsősorban nem negatív-passzív „erőszaknélküliségről” van szó (gör. *mé antiszténai*), hanem a pozitív aktivitás szerves részéről, a szamaritánusi elv szellemében (Lk 10,37). Akkor az erőszakmentesség sem nem behódolás, sem nem menekülés, hanem a másik iránti maximális felelősség egyik formája, az ellenfél iránti felelősségé is. Nem a buddhizmus értelmében vett „nem cselekvésről” van szó, hanem ellenkezőleg, egy erkölcsileg jobb cselekvés előidézéről, olyan cselekvéséről, amely másokat is magával tud ragadni!

HA AZ ERŐSZAKMENTES AKTIVITÁS TANÍTÁSA vitathatatlanul súlyos következményekkel járt is a humanizmusra és az ember antropológiai önértelmezésére nézve, mégiscsak föl kell hívni a figyelmet arra, hogy e tanítás Jézusnál – eltérően például Senecától – nem az emberi nem rokonságának valamiféle felismeréséből és az ebből fakadó szimpátiából következik, és végképp nem sok olyan ember szentimentális érzékenységéből, aki mondjuk azért „humanista”, mert „nem bír vért látni”. Jézus és kora túl sok vért látott! „A felebaráti szeretetnek” semmi köze sincs a szentimentalitáshoz, a „lágyszívűséghez”, és ahhoz az epikureus vagy kispolgári törekvéshez, hogy az ember távol tartsa magát a történésektől. A jézusi „felebaráti szeretet” egy igen kemény élet gyümölcse, és nem annyira a schopenhaueri „részvét”-tel vagy a másik ember gyöngeségei iránti érzékkel rokon, hanem önmagunkkal szemben támasztott, kemény és kompromisszumok nélküli igény – az a feladat, hogy maximálisan elköteleződjünk másokért, és ennek keretében inkább szenvedjük el a jogtalanságot és erőszakot, semmint hogy magunk alkalmazzuk. Ez azonban nem öncél, mint a személyiségnek valamiféle szotikus edzése, nem is a fauszti ideál, hogy dinamikusak legyünk egy dinamikus világban, és végül Fausztként magunk is elpusztuljunk egy pusztuló világgal együtt – hanem igényességgel, gondolkodásunk és életünk megváltoztatásával történő elővételezése „Isten királyságának”.

Csak ennek az önmagunkkal szemben támasztott igényességnek az elvével magyarázhatjuk meg azt a látszólagos ellentmondást is, hogy Jézus egyrészt *szélsőségesen radikális követelményeket* hagyott ránk, másrészt *szélsőségesen „liberális”, engedékeny viselkedéséről* szóló hírek állnak e mellett, mégpedig éppen olyan emberekkel szembeni engedékenységről, akik messzi távol álltak Izrael és az egész emberiség megmentésével kapcsolatos víziójától. Ne féljünk nyíltan kimondani azt, amit az egyházi hagyomány szégyenlősségből lefordítatlanul vagy „félig lefordítottan” hagyott, ti. hogy Jézusnak a „vámosokkal és bűnösökkel” való kapcsolatai mögött tulajdonképpen az a tény rejlik, hogy – a jámborokat sokkolóan megrendítve – nem habozott kollaboránsokkal és örömlányokkal együtt étkezni (Mk 2,15), hogy érintkezett a római közigazgatás hivatalnokaival (Mt 8,10), hogy leereszkedett Mária Magdolnához, aki eredetileg kétségtelenül a világ legősibb mesterségét űzte, és ráadásul valószínűleg hisztérikus is volt, hiszen hét gonosz lelket űzött ki belőle (Lk 8,2).

Mindez csak látszólagos ellentmondás, valójában ugyanannak az igényességnek két pólusa: aki maga már átment az „Isten országára” való tekintettel végrehajtott megváltozáson (*metanoia*), az a lehető legmagasabb igényeket támasztja *önmagával szemben*, de éppen ezért nemcsak „ingyen” adakozik másoknak (Mt 10,8), mégpedig „jó, megnyomott, megrázott és túláradó mértékkel” (Lk 6,38), hanem nem is kárhoztat *másokat*, türelmes és engedékeny velük szemben, nem ítél el *másokat* gyengeségeik miatt. „Ne ítélkezzetek másokon, akkor [Isten] sem fog ítélkezni rajtatok” (Lk 6,37)! Az embernek maximálisan el kell köteleződnie, hogy megnyerjen másokat, mégsem szabad elítélnie őket, ha ez nem sikerül.

Jézus üzenete nem ellentmondásos, hanem abszolút egyértelmű: az ember maximális, nem közszemlére állított, hanem a legbensejéből fakadó igényessége önmagával szemben, és *ezért* egyidejűleg maximális elnézés és türelem mások iránt! „Mi értelme van észrevenned a szálkát testvéred szemében, és figyelmen kívül hagynod a gerendát a saját szemedben” (Mt 7,3)?

HA KÉT ÉVEZRED KERESZTÉNYSÉGE mindennek gyakran inkább az ellenkezőjét cselekedte is, el kell ismerni, hogy Jézus üzenetével valami mérhetetlenül nagy és fontos dolog kezdődött el. Eltérően az indiaiak és a kínaiak nagy rendszereitől, különösen is ellentétben a perzsa Zarathusztra-vallással és a manicheizmussal, de persze a kumráni-esszénus és egy sor későbbi szektával, a radikalizmus és a megértés jézusi összekapcsolása következtében a kereszténység lényege *nagyigényű* ugyan, de *nem ezoterikus*, vagyis nem csupán a „kiválasztottak”, a „beavatottak”, az „elit” számára való. Jézus önmagunk megváltoztatására irányuló igénye („Térjetek meg!”) ezért lehetett évszázadokon át alapja mind a Nyugat szellemtörténetének, mind az eljövendő demokratikus, humanista és forradalmi szociális fáradozásoknak.

Milan Machoveč 1953-1970 között tanított filozófiát a prágai Károly Egyetemen. Nyugat-Európában mindenekelőtt úgy ismerték mint a kereszténység és a marxizmus közötti nyitott és becsületes párbeszéd elszánt védelmezőjét.

Forrás: M. M.: Jesus für Atheisten, Kreuz Verlag, Stuttgart 1972

Bátorság a jósághoz

Hildegard Goss-Mayr erőszakmentes életútja

Így fest egy forradalmár? Az ajtóban álló hölgy kedvesnek és törékenynek hat, úgyhogy az ember inkább csak nagyon óvatosan viszonozza kézfogását. 83 éves most, de tartása egyenes. A *Nemzetközi Kiengesztelődési Szövetség* (eredeti német neve: *Internationaler Versöhnungsbund*) tiszteletbeli elnökeként *Hildegard Goss-Mayr* még mindig rendszeresen vezet szemináriumokat és tart előadásokat az erőszakmentességről és a jóság erejéről – arról az erőről, amellyel ő és férje, *Jean Goss* felszabadítási mozgalmakat hozott létre Latin-Amerikában és a „harmadik világban”, és így hozzájárultak ahhoz, hogy a Fülöp-szigeteken és Madagaszkáron véget érjen a diktatúra. „Rögtön meg akarok mondani valamit önnek”, mondja nagyon határozottan, amikor leül. „Az erőszakmentesség számomra nem módszer, hanem az életem alapállása.”

Hildegard Goss-Mayr 1930-ban született, Bécsben. A II. világháború mély válságba taszította a fiatal katolikus nőt. Ez azzal a döntéssel végződött, hogy életét az erőszak legyőzésére teszi föl. Az 1950-es években kezdett dolgozni a *Nemzetközi Kiengesztelődési Szövetségben*. A hidegháború idején a vasfüggöny mindkét oldalán a megértésért és a kiengesztelődésért, illetve az újrafegyverkezés ellen lépett föl. Találkozókat szervezett a bécsi *Kommunista Világifjúsági Játékokon*, 1961-ben felszólalt Moszkvában a *Világifjúsági Fórumon*, és férjével együtt azért küzdött – sikerrel –, hogy a katolikus egyház foglaljon állást a háború mint a nemzetközi problémák megoldása ellen.

A *Nemzetközi Kiengesztelődési Szövetség* 1962-ben Latin-Amerikába küldte a házaspárt. Szemináriumokat szerveztek az erőszakmentességről, és együtt dolgoztak a későbbi Nobel-békedíjas *Adolfo Perez Esquivel*lel. Vele együtt alapították meg a SERPAJ rövidítésű erőszakmentes népmozgalmat (*Szolgálat a békéért és az erőszakmentességért*). Ennek a hálózatnak a munkája egész Latin-Amerikában bátorította az embereket arra, hogy ellenálljanak a kínzásoknak és a diktatúrának.

Forradalmár-e? Megismétli a kérdést, mintha még egyszer el kellene gondolkodnia róla. Majd határozottan azt feleli: „Az erőszakmentesség erejére támaszkodó forradalmár vagyok. Arról van szó, hogy erőszak alkalmazása nélkül hozzunk létre változásokat, és legyőzzük azokat a dolgokat, amelyek az ember alapjogai ellen irányulnak. Ez csak akkor lehetséges, ha az igazságosság, az igazság és a szeretet erejét állítjuk szembe velük.”

Szeretettel a kínzások és az elnyomás ellen, az földek igazságtalan elosztása és a pusztító nagyberuházások ellen? Hogyan? „Csakis azzal az alapmagatartással, hogy feltétel nélkül tiszteletben tartjuk az embereket, még ha ellenségnek tekintjük is őket”, mondja Goss-Mayr. Az első lépés mindig az, hogy az érintettekkel együtt végezzünk elemzéseket, s közben azt is meg kell kérdezni, mennyiben felelősek ők maguk is a helyzetért. „Például egy diktatúra csak addig állhat fenn, amíg az emberek engedelmeskednek, és rendelkezésére állnak.” Erre rákérdezni rendszerint nehézségeket okoz, de mégsem marad el a siker: „Nehéz helyzetekben az emberek alternatívákat keresnek.”

Azután sok oktatásra van szükség, és közösen kell megfontolni, hogyan lehetne megtörni az erőszak láncát, és begyakorolni az erőszakmentes ellenállás formáit. „A legfontosabb azonban az, hogy az emberek fölfedezzék maguknak az erőszakmentesség erejét.” Akkor kis csoportok, sőt egyének is messzeható változásokat indíthatnak el.

Saját felelősségük kérdése akkoriban arra ösztönözte a Fülöp-szigeteken a Marcos-rendszer ellenfeleit, hogy minden megtakarításukat kivegyék azokból a bankokból, amelyek támogatták a diktatúrát, és semmilyen árut ne vásároljanak a diktatúrához közel álló cégektől. „Egyidejűleg nagy párbeszédkampányt folytattunk: az egyházakban, a bázisszervezetekben, a politika felelős tisztségviselőivel és a társadalom minden területén”, meséli Hildegard Goss-Mayr. A felek összekapcsolásában egy egyházi rádióadó, a *Radio Veritas* (Igazságrádió) segített.

Oktatás, stratégiák kidolgozása és sok beszélgetés: aki békés úton akar elérni tartós változásokat, annak hosszú távon kell gondolkodnia. Fontos, hogy kicsi és áttekinthető akciókkal kezdjünk, és ismételten elgondolkodjunk azon, készek vagyunk-e vállalni a lehetséges következményeket, hangsúlyozza Goss-Mayr. Így lépésről lépésre meg lehet teremteni a szolidaritást, és a társadalom egyre nagyobb köreit lehet bevonni.

Brazília, 1976. március 9. Hildegard Goss-Mayr Adolfo Perez Esquivellel és más küzdőtársaival együtt São Paolo repülőterén landol. Amikor átveszik a csomagjaikat, körülveszi őket a titkosrendőrség. Fejükre fekete csuklyát húznak, egy hírhedt kínzóközpontba viszik, és fenyegetik őket. Elhatározzák, hogy közösen böjtölnek. *Paolo Evaristo Arns* bíboros végül eléri, hogy szabadon engedjék őket.

„Kétségtelen, hogy nagyon nehéz helyzeteken mentem keresztül, és közben természetesen eljutottam a határaimig”, mondja Goss-Mayr. Hogyan birkózott meg ezekkel az élményekkel? „Úgy, hogy igyekeztem háttérbe szorítani magamat, és engedni, hogy belém áramoljon a jóság és az irgalom ereje, meditáció és csönd révén, olykor azonban más emberekkel folytatott beszélgetések segítségével.”

Az elért változások nem mindig tartósak. A Fülöp-szigetekre ma is jellemzőek a véres összetűzések, napirenden vannak a politikai gyilkosságok. Mi sikerült félre? „A diktatúra befejeződése fontos politikai lépés volt, de túl gyorsan jött, mivel nem végezték el az előzetes munkálatokat: alternatívákat is elő kell készíteni. Ezért nem sikerült földreformot végrehajtani vagy javítani a szegény lakosság helyzetén.” Goss-Mayr általánosságban is az erőszakmentes mozgalom gyengeségének tartja az alternatívák hiányos előkészítését. Ez az egyik oka annak, hogy újabb szövegeiben nem csupán erőszakmentességről beszél, hanem „a jóság erejéről” is, ahogyan már Mahatma Gandhi és más aktivisták meg békekutatók is tették. „Nemcsak az erőszak visszautasításáról van szó, hanem arról is, hogy a jóság erejével valami újat építsünk föl”, hangsúlyozza. „Erőszakmentesség és a jóság ereje – e két fogalom összetartozik.”

Fegyverkereskedelem, atomfegyverekkel fenyegetés, pusztító nemzetközi gazdasági kapcsolatok, éghajlatváltozás: Tekintettel az efféle fenyegetésekre, hol adódik ma még lehetőség az ellenállásra? „Mindezek fontos munkaterületei az erőszakmentes mozgalomnak”, mondja Goss-Mayr. „Mindenekelőtt arra van szükség, hogy minden politikai, gazdasági és ideológiai határt meghaladva összefogjunk, és szolidárisak legyünk egymással.”

Saját felelősségének kérdése a hívő katolikus nő életstílusában is megmutatkozik. Bécs peremén él, egyszerű emeleti lakásban. A berendezés szerény. „Kezdettől fogva arra törekedtünk, hogy minimális bevételből éljünk meg”, mondja. „Ha látjuk, hogy az emberek nagy többsége szegénységben él, akkor számunkra magától értetődő az egyszerű életvitel.”

Mirjam Mahler

Forrás: Publik-Forum, 2012/19

A KÖZÖSSÉG – MÍTOSZ ÉS UTÓPIA?

1

Amikor több ember *egy* egységként dolgozik, szabadon összekapcsolódnak fontosnak ítélt célok érdekében. Amikor valamilyen elhatározásból – külső vagy belső okból kifolyólag – szétválnak, automatikusan szétszakadnak, és odavesznek a kitűzött célok is. Amíg együtt vannak, képesek gyógyító és erősítő energiákat felszabadítani magukból, s konkrét helyre és személyre irányítani azokat: ilyenkor valamennyiüket elfogja a lelki elégedettség, mert a kívánt óhajokat, íme, beteljesítették.

A pszichológia ma különösen aktuálisnak és kényszerítő erejűnek tartja a kisközösségekhez való tartozást. Az egyén soha nem volt enynyire kiszolgáltatott, magára hagyatott, egyedülvalóan ennyire hatástalan. A terapeuták hangsúlyozzák, hogy cselekvőképességük hatékony kibontására már semmiképp sem alkalmasak a nagy (monstre egyházi, mozgalmi, ideológiai stb.) keretekben működő demonstratív (vagy annak tűnő) megnyilvánulások, mert ezekben elvész az egyén, felmorzsolódik a sajátos én, sérül a lélek és a gondolkodás szabadsága: az önállóság feladásával járhat, beolvadással az alaktalan és megfoghatatlan tömegbe.

Az embernek társra és társulásra van szüksége: választott csoportokban a hasonló gondolatok találkozására, szellemi és lelki felüdülésre, a szeretet művelésének megtanulására. A megbocsátás és irgalmasság gyakorlásában, a szükséget szenvedők megsegítésében semmiféle emberi uralomnak nincs helye. Csakis az önkéntesség és a személyiség kiteljesedésének alapján jöhetnek létre életrevaló kisközösségek, teljesen mindegy, milyen elvi útbaigazítások nyomán, ha azokkal a többség egyetért, és kiáll mellettük. Életképességük időtálló próbája belső szerveződésük, egyetértésre törekvő konstrukciójuk. Éppen ezért nem lehet az élükön elnök, vezetőjük is inkább csak moderátori minőségben – ha azt a saját közösségük választja magának –, de nem lehet főnökük, elkülönült központi vezetőségük vagy felügyelő plénumuk sem, mert ez óhatatlanul klikkesedésbe torkollhat, alá- és fölérendeltséget ébreszt a „tagokban”, a kirekesztettség érzetét kelti. Nincs fölöttesünk, csak testvériesen szolgáló szövetségünk lehet, és irtózni fogunk egymás birtoklásának vagy megalázásának még az elképzelésétől is. A kisközösség nem szerveződhet gazdasági alapon, mert akkor azonnal kapitalizálódik, és betagozódik a versenyszférába, a pénz és a teljesítmény kényszere fogja mozgatni.

E bázisoktól mindenki segítséget vár: támaszt igényel mentális, eszmei, egzisztenciális téren. Óriási feladat a létrehozásuk, még inkább a fenntartásuk. Hol van ennyi empátia, gondoskodó kéz, ölelő kar, amennyit most az idő megkövetel?

2

Egy buddhista szerzetes a keresztényi (vagy nem keresztényi), de mindenesetre a nyugati közösségek kudarcait abban látja, hogy az európai gondolkodás nagyon fegyelmezetlen, nem koncentrikus, nem belső ihletettségből fakad. Hol a múltban vájkál, megtörtént és eltemetett dolgokon nosztalgiázik, csupa olyasmin, ami irrealitás, mert *már nincs*. Vagy a jövőn töpreng, mi lesz majd, és hogyan lehetne befolyásolni egy s más várható esemény alakulását, ami szintén irreális, mert annak *még nincs* sem kezdete, sem folytatása. Emiatt aztán rendkívül felszínesen élik meg az egyetlen kikerülhetetlen realitást, a jelent, az itt és most történéseit. Önös érdekből (vagy félelemből) feledik Jézus súlyos figyelmeztetését: „Kövess engem, hagyd a holtakra, hadd temessék halottaikat” (Mt 8,22); „Aki az eke szarvára teszi kezét, és hátrafelé néz, nem alkalmas az Isten országára” (Lk 9,62)! Ezek a múltba merülők ugyanis az emlékek folytonos idézgetésével a tegnapottegnapelőttöt támasztják fel, amely a jelenre rakódik, és eltorlaszolja a jövőt; a mába plántálják a hajdanit, s a jövő mint kísérleti telephely – bár tervek és álmok képében rajzolódik ki – illúziók és ideák bilincseit rakja ránk.

Ha valaki netán törtetőn kiemelkedni szándékozna a csoportból észjárása, műveltsége vagy akarnoksága révén, mert úgy véli, őt külön elismerés és különb tisztelet illeti meg, előbb-utóbb monopolizálni fogja a csoportot. És ékes beszéde, elmemutatványa, a „ki, ha én nem” viselkedés tovább tarthat azután is, hogy a kapott s általa is bővített energiát már szükségszerűen át kellene adnia valamelyik társának, a soron következő megszólalónak. A hallgatásba szorultakat nem engedi hozzájutni a közösből-közösben képződött energiához, s ezzel megfosztja az egész csoportot a még elhangozható gondolatok várható jótéteményeitől. Ha valaki közülünk ellenszenvet vált ki, fenyegetve érezzük magunkat általa, valamilyen visszatetsző vonása ingerel minket, és ahelyett, hogy észrevennénk mélyen rejlő értékeit, és sürgősen mentő energiát küldenénk feléje – idegenkedésünkkel elszívjuk tőle a megmaradtat is, és valójában ártunk neki. Egyre kevésbé lesz magabiztos, mert kiszipolyozzuk belőle azt az erőt, amely a megtartója lehetne. Ez felér a szeretet látványos megvonásával, márpedig az autonóm közösségeknek elsősorban mégiscsak a közösségi szeretet műhelyeinek kell lenniük.

Jól működő csoportban mindenkinek emelkedik az energia- és rezgésszintje, a közös, szétterjedő energiamező létrejöttével növelhetjük a hatóerőt, erősítjük és oltalmazzuk egymást. Minden résztvevő tudja, mikor szólaljon meg, mi érdemlegest tehet hozzá a disputához, mert ebben az energiatérben világosabban és mélyebben látja a fölvetett témákat és a problémák megoldási esélyeit. A kifejlesztett energiamező a tudatosság és az érzelmi reláció bővülésével megtisztulási és gyógyítási küldetést is teljesíthet: intellektuális és emocionális mérgek hatástalanításába foghat, felszívhatja és semlegesítheti az irigység, a kapzsiság, a hatalmaskodás,

az elszegényedéstől való rettegés, az anarchizáló bomlasztás kórokozóit. A tudatosság megemelkedett szintjén a kisközösségeknek mindenkor értékelniük kell az élet vonzó, optimális egyszerűségét és az univerzumból hozzánk eljutó pozitív sugárzásokat, és rendszeresen imádkozniuk kell az egész teremtett világért: a bolygókért, a természetért, az állatok birodalmáért, minden élő emberért és halottért, akikkel egy másik dimenzióban – ahol „(a feltámadás után) nem nősülnek, férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint Isten angyalai a mennyben” (Mt 22,30-31) – a találkozás elkerülhetetlen és elévülhetetlen.

Eddigi történelmi mérlegünk szerint nem voltunk képesek megkímélni környezetünket a szennyeződéstől, demokratizálni bolygónkat a tömegek számára, enni és hajlékot adni a rászorulóknak, nem tudtuk felszámolni félelmünket a szűkülő szükségtől, uralkodási vágyunkat emberek és nézetek fölött, s ezért nem voltunk képesek feltétel nélkül adakozni sem. Nem tudtunk megszabadulni korlátainktól, mert nem volt alternatív életszemléletünk, noha az egyetlen választható megoldás az önkéntes testvéri szolgálat.

3

Vajon meg merjük-e hirdetni szélesebb körben, kiszögezhetjük-e gyülekezetünk ajtajára az alábbi köszöntést: *Üdv, látogató! Nem kérdezzük, ki vagy, / Ha barát, kitárt karunk és szívünk fogad, / Ha idegen, már nem annak tekintünk, / Ha ellenség, rabul ejt szeretetünk.* A közösségben, amit keresünk, leginkább belső lényünk tükörképe vonz, s ha az nem a magunk békéjét és beteljesedését veri vissza, csalódva fordulunk el tőle. Olyan fakultatív és önálló tömörülés lenne ez, amelynek résztvevői, elképzeléseink szerint, harmonikusan és egymásra hangolt összeköttetésben élnek együtt, ahol tehát a döntések automatikusan fognak megszületni mindenki javára és megelégedésére. Az ilyen tömörülés, persze, mind ez ideig merő utópia.

Jézus történelmi és egyúttal társadalompolitikai fölismerése is, hogy az evangéliumot élni és hirdetni csak a pénztől, gazdagságtól, hatalomtól szabadon lehet. Többször is figyelmeztet, és ennek a figyelmeztetésének különösen hangsúlyt ad, mert biztos tudomása van arról, hogy a világ rendje fölborul a kizsákmányolás és a nyomában járó elnyomatás miatt: „Nem szolgálhattok az Istennek is, a Mammonnak is (Mt 6,23-24); „Milyen nehezen jut be a gazdag az Isten országába! Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába” (Mk 10,23-27); annak a gazdag embernek pedig, aki azt állítja, hogy gyermekkora óta lelkiismeretesen megtartotta a tízparancsolatot, ezt mondja: „Egy dolognak még híjával vagy. Mindenedet, amid csak van, add el, és oszd szét a szegények közt, és kincsed lesz a mennyben. Aztán gyere, és kövess engem” (Lk 18,21-23)! Jakab apostol szigorú szavai ugyancsak elítélők: „Az alacsony rangú testvér dicsekedjék felmagasztalásával, a gazdag megalázkodásával, mert mint a rét virága, semmivé lesz. Ha a nap fölkel, perzselő heve kiégeti a növényt, virága lehull, szépsége elenyészik. Így lesz semmivé a gazdag is a vállalkozásaival” (Jak 1,9-11).

Forradalmi kijelentések. Nem véletlen tehát, hogy a klérus századokon át nem engedte nemzeti nyelvekre lefordítani az Újszövetséget, sőt börtönbüntetéssel sújtotta, ma úgy mondanánk, szamizdat terjesztését. A zendülések, lázadó ellenszegülések, gnózisok a krisztusi tanokra hivatkoztak, és ezekből merítettek erőt a hűbérurak, oligarchiák és a tőke kegyetlen uralma ellen. A 19. századi agrárszocialista mozgalmak vezérelve, a szocialista munkásszervezkedések és a munkáspapi működések inspirálója volt, s az amerikai és afrikai revolúciók eszmei táplálója ma is ez a jézusi gondolat (ld. a dél-amerikai jezsuita missziók sorsát a 18. században, vagy a 20-ikban Roger Schutz és taizéi társulásának szorongattatásait, az ún. felszabadítási teológia terjedését, a nicaraguai Solentiname szigetén a Cardenal testvérek fejtegetéseit a parasztoknak a „jó hír” forrásából merítve, ezzel is segítve a népi, úgynevezett szeretetegyház fölépülését stb.). A politikai és a hatalmi összefonódások szétverték ezeket a kezdeményezéseket, borzalmas megtorlások követték őket: az indiánokat elűzték, legyilkolták, megkínozták az angol és portugál zsoldosok, a papokat megfosztották működési lehetőségüktől, a latinamerikai egyházakat kíméletlenül üldözték a katonai junták csapatai, Romero érseket kivégezték az oltár előtt, nicaraguai útja során II. János Pál az amerikai politika nyomására kiközösítette Cardenálékat, és nem akadályozta meg az USA beavatkozását, aminek a harci cselekmények folyamán harmincezer ember esett áldozatul.

Az európai elkülönült „kisekléziák” – szigetek az egyházban? – megpróbálták az apostoli kollektivitás jegyében, birtokló tulajdon nélkül fölépíteni csoportjaikat. Bulányi páter egyik álma volt egy olyan Bokor-közösség létrehozása – angol, amerikai és skandináv példák alapján –, amelyben az anyagi vonatkozások harmadrendűek, minden kö-

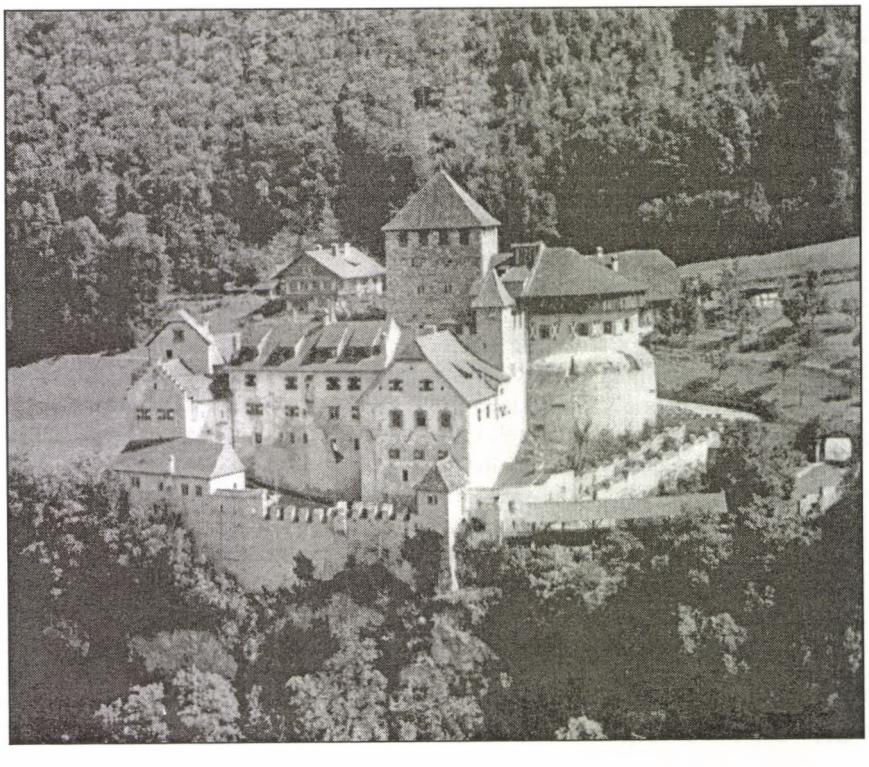

zös használatban van, mindenki dolgozik, és az élet középpontjában Jézus eszménye áll. A tények azt mutatták, hogy ilyeneket vagy csak nagyon szegény országokban, vagy igen gazdag környezetben lehet megteremteni. A pénz, a jólét, a kényelem sokkal jobban vonzza az európai embert, mint az apostolok példája. A mi Csokonaink megfogalmazásában: „Az *enyém*, a *tiéd* menynyi lármát szüle, / Miolta a *miénk* nevezet elűle… / Nem vólt még koldúsa akkor a törvénynek, / Nem született senki gazdagnak, szegénynek” (*Az estve*).

A háttér vagy a semmi, vagy a minden. Vagy a semmiből kell „megalkotni” a *valamit*, a puszta megélhetést, a létfenntartást, mint Assisi Ferenc és követői, vagy tehetős *háttér* (szponzor) támogatását kell megszerezni, amely keretet biztosít a létezéshez (és ahová, szükség esetén, vissza lehet menekülniük az onnan elvándoroltaknak, illetve az oda visszakívánkozóknak). Felipe, a solentinamei kommuna tagja, így replikázott az egyik bibliamagyarázatra: „Ha az ember lelki életet akar élni, akkor azt az anyagiakban kell megvalósítania. Mert ha Istent szeretem (’Én Istennel vagyok!’), akkor tennem kell valamit a társaimért, és meg kell osztanom velük, amim van, mindenkinek a testvérévé kell lennem. Ha ezt nem valósítom meg az anyagiakban, akkor nem szeretek, akkor inkább gyűlölök” (Balássy László fordítása).

Ebből a jézusi tanításból kiindulva születtek a századok alatt a legkülönbözőbb utópista teóriák – Szent Ágostontól Campanellán és Moruson át Marxig, a KALOT mozgalomig és Kerkai páterig –, amelyek a magántulajdon korlátozásában vagy felszámolásában láttak mindennemű közösségi és lelki megújhodást. II. János Pál az ateista kommunista uralom megdöntését tartotta élete legfőbb céljának, ám élete végén, amikor a kapitalizmus már visszanyerte régi erejét és dicsőségét, keserűen vallotta be, hogy „még a kommunizmusnál is veszélyesebb van itt, a tőke, a pénz- és érdekszövetségek mindent felforgató és megrendítő világhatalma”. Kérdés, hogy a keresztényi kisközösségek képesek-e elhatárolódni ettől a harácsoló közegtől, kirekeszthetik-e maguk közül a tőke befolyását és médiapropagandáját? Tetőtől talpig jézusiak tudnak-e maradni: ember- és istenszeretők, és keresnek-e Jézushoz méltó válaszokat a kor kihívásaira? Fontosnak tartják-e részvételüket a folyamatos társadalompolitikai megmozdulásokban, és – ilyen-olyan magyarázatokkal – vajon feladják-e kötelező hűségüket az evangéliumhoz? Hírbe hozzák, támadják-e azokat, akik nem azt vagy nem úgy hiszik, gondolják és fejezik ki, mint ők? Ez eleve ellentmond a Názáreti következetes magatartásának, és mindenkor a közösségek széteséséhez, végső soron a bukásukhoz vezetett. Persze, hogy eszerint minden utópia, és eszerint minden illúzió.

4

Mindezek után szavakba önthetjük-e sürgető, azonnali tennivalóinkat, amelyek elsősorban nem *külső* vallásos megnyilvánulásokban gyökereznek, hanem önmagunkban, a saját *lelkünkben*? Ami bennünk él, tenyészik, forr, gazdagodik, azt nem kaphatjuk meg kívülről, másoktól, holt betűtől, szónoklatoktól – a belső religio halhatatlan, spontán, felülről építkezik, összeköttetésben égi-földi antennákkal; a külső változékony, ki van téve az idők múlásának és ítélkező emberi koncepcióknak, kényszereknek és divatos szokásoknak. Ebből következik első komoly feladatunk: az EMBERISMERET (az-az ÖNISMERET): el kell mélyednünk a pszichológiában (pszichoterápiában) és a pedagógiában (gyógypedagógiában), hogy átalakíthassuk magunkat, a lehetséges határokig csiszoljunk egymás szellemiségén, és erősítsük lelki teherbíró képességünket – s így megfelelő módszerekkel rendelkezzünk majd ahhoz is, hogy szűkebb-tágabb környezetünkben segítséget nyújtsunk, és gyógyírt javasoljunk a hozzánk fordulók problémáira. Fölkészülésünknek (fölkészítésünknek) az a lényege, hogy az egyetlen isteni igazságot a magunk módján és a magunk sajátos útján keressük s találjuk meg, egyénenként és a közösséggel egyaránt.

A másik, a legkevésbé sem elhanyagolható kötelességünk az IMASZOLGÁLAT – a lelkek önfeledt összekapcsolódása és megtisztulása. A gondolatok s a gondolkodás agytornája helyett az összejöveteleinken elmondott harmonikus fohászokkal, illetve magánimák útján, otthon, a „rejtekben” – „Amikor imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót, s imádkozzál titokban mennyei Atyádhoz! S Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz” (Mt 6,5-6) – folyamodjunk belső megújulásunkért, közösségünk tagjaiért, az általános megértésért és megnyugvásért, az istenszeretetért és az embertestvériségért. Nem teológiai okfejtések, egyházpolitikai magyarázgatások, politikai tendenciák stb. mérlegelése a dolgunk, ami mégiscsak szó, szó, szó – ha nem is mindig üres, de majdnem mindig fölösleges szó –, hanem a lélek művelése, a jézusivá válás – ha mégoly csekélyke mértékben is –, viselve természetünk terheit és szellemi befogadóképességünk korlátait. Vajon nevezhetnénk ezt akár profán szakralitásnak is?

Végül a következő, elmaradhatatlan feladatunk a MŰVELŐDÉS, a csoport műveltségi-tájékozottsági szintjének emelése, amely a spirituális információk révén óhatatlanul a lelki ihletettség emelkedéséhez segít. Az alkotásokból sugárzó hitélmények feldolgozásával nemcsak esztétikai-etikai örömhöz jutunk (emlékezetes könyvek, filmek, zeneművek stb. ismeretével, illetve ismertetésével), hanem, meditációink anyagaként, olyan pluszhoz is, amely – példák és sorsok bemutatásával – szellemi és erkölcsi többlettel növeli meg a kisközösség szeretőterejét.

5

És most arra kérem Olvasóimat, akik velem együtt eljutottak idáig, tegyék meg, hogy visszatérnek a cikkem elejére, és újra elolvassák az első ponthoz tartozó sorokat. Itt ugyanis meg kellene ismételnem a fentebb leírtakat, mert azok e végső okfejtéssel együtt nyerik el érvényességüket. Az ideális közösség, amit ott körvonalaztam, mindezen eszközök, tanácsok, elhatározások, belátások felhasználásával megvalósítható lehetne. Van-e elég megértés, akarat, jóindulat hozzá? Vagy csupán a kísértés, hiúság, irigység buktatói léteznek? Van-e őszinte nyitottság, kitárulkozás, elfogultság nélküliség az építkezéshez? Vagy pusztán a kicsinyes kivagyiság, bánatos nosztalgiázás, önsebző vádaskodás a mérvadó? És az a jézusi állapot, amelyre mindannyian vágyunk, keserű ábránd marad? Továbbra is utópia? Szeretet-illúzió? Pedig olyan meghatóan méltó és torokszorítóan gyönyörűséges lenne…

Hegyi Béla

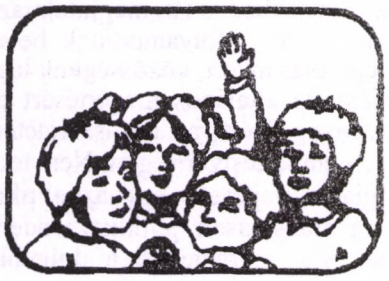

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Tíz éven alul nem ajánlott

Egy tavaszi napon estefelé Törpeháza környékén sétálgattam az erdőben. Egyszerre csak szembejött velem Törpeháza felől két ősz szakállú törpe. Furcsa volt, hogy bár van náluk kampósbot, nem támaszkodnak rá a lejtős úton, hanem csak hozzák a kezükben, és nagyon sietnek. Amikor észrevettek, meghökkenve megálltak, de csak egy pillanatra. A magasabb termetű odasúgott valamit az alacsonyabbnak, és folytatták felém az útjukat. Most már használták öregek módjára a botot, és fejüket lehajtva, mintha a homályosodó utat vizsgálnák, megállás nélkül akartak elsietni mellettem. Mindössze annyit tettek meg, hogy köszönésül süvegük széléhez bökték mutatóujjukat. Én azonban utánuk szóltam: „Szervusztok, öregapáim! Kik vagytok ti?” Nem álltak meg erre sem, csak a magasabb termetű visszaszólt öreget játszó hangon: „Szervusz, Moha. Hát nem ismersz meg? Ejnye, ejnye... De most nagyon sietünk. Szervusz.” És loholtak tovább a völgybeli falucska felé. Én azonban újból szóltam: „Gyertek csak vissza egy kicsit, öregapáim!” Akkor már sejtettem is, kicsodák. Eszembe jutott, kik öltöztek öreg törpének a farsangi törpebálon. A nyolcesztendős Piciszemű és öcsikéje, a hétéves Holacica.

Jól is sejtettem, ők voltak azok. Megálltak előttem, és Piciszemű így szólt: „Ne tessék haragudni, hogy tegeztem Moha bácsit.” Nevettem: „Az itt a legkisebb baj!” Megnéztem az órámat, és azt kérdeztem tőlük: „Voltatok már máskor olyan mozielőadáson, amelyet tíz éven aluliaknak nem ajánlanak?” Piciszemű lesütötte pici szemét: „Moha bácsi mindent kitalál... Most akartunk először bemenni.” Csodálkoztam: „Hiszen ti jól viselkedtek, jól is tanultok, tehát okos kistörpék vagytok. Hogy jutott az eszetekbe ilyen csacsiság?” Ekkor aztán kitört Piciszeműből az elkeseredés: „Mert nem nézhetjük meg a legjobb filmeket. Mindre kiírják: 'Tíz éven alul nem ajánlott.' Pedig ez butaság, mert aztán elmondják, akik látták, és nincs bennük soha semmi olyasmi, ami nekünk nem való. Mosolygós minden héten mehet moziba, mert bolondos. Én egyszerűen nem tudom megérteni, hogy ami való Mosolygósnak, az miért nem való nekem is, meg Holacicának is. Sok dologban még Holacica is okosabb, mint Mosolygós. Ez a 'Tíz éven alul nem ajánlott' a legnagyobb butaság a világon, és engem nagyon bosszant!”

Lépegetni kezdtem Törpeháza felé, a két ősz szakállú meg kénytelen-kelletlen mellettem, és azon gondolkoztam, miként nyugtathatnám meg őket, hogyan bizonyíthatnám be nekik, hogy nem butaság az a tilalom, hogy éppen az ő érdekükben, az ő javukra kerül a filmek címe mellé. Megállapítottam azonban magamban, hogy ezt csakis akkor ismernék el, ha már felnőttek volnának, semmi értelme küszködnöm a bizonyításért. Meg kellett hát elégednem azzal, hogy csak ennyit mondjak nekik: „Ugye, tudjátok rólam, hogy én sose csapok be senkit, legföljebb tréfából. Most azonban komolyan beszélek. Higgyétek hát el nekem, hogy titeket akar megvédeni az a tilalom kellemetlenségektől, bajoktól. Ti ugyanis, tíz éven aluliak, sok mindenről még nem tanultatok, nem hallottatok. Márpedig vannak olyan filmek, amelyekhez már előre tudni kell egyet-mást, hogy hasznunkra váljanak, ne pedig kárunkra.”

Ekkor keresztúthoz értünk, és Piciszemű gyanús megnyugvással és még gyanúsabb sietséggel így szólt: „Értem, Moha bácsi, köszönjük szépen a magyarázatot. Erre mi hamarabb hazaérünk. Jó éjszakát kívánunk!”

Amikor felértem Törpeházára, megnéztem a völgybeli falucska mozijának a hirdetményét. A Robin Hood-mondának egy régesrégi feldolgozását vetítették.

Másnap ebéd után az erdészékhez menet a törpeházi játszótér mellett vitt el az utam, és meglepődve láttam, hogy ott ugrál Piciszemű és Holacica is. Mindkettőjüknél óriási íj volt, folytonosan nyilaztak, rohangáltak, felugráltak faágra, sziklára, még egymás hátára is, és minden ugrás után kacagtak egy nagyot, mutatták mindkét fogsorukat, ahogyan a Robin Hoodot játszó filmszínész tette. Odahívtam magamhoz a két kis utánzót: „Piciszemű! Holacica! Ha jól látom, ti mégis lementetek az este a moziba.” Annyira magukon kívül voltak Robin Hood-lázukban, hogy eszükbe sem jutott szégyenkezni, amiért félrevezettek engem. Piciszemű szinte ujjongta: „Igen, Moha bácsi, lementünk, és nagyon érde-

mes volt! Csuda jól szórakoztunk! Tessék elhinni, egy csöppet sem vált kárunkra, hogy láttuk!” „És tudjátok legalább, ki az a Robin Hood?” A választ Holacica vágta ki: „Egy nagyon klassz, belevaló gyerek! Mindig győz!”

Esti sétából hazajövet még nem is értem Piciszeműék kertje elé, már hallottam a kiáltozást: „Én vagyok Robin Hood!” „Nem igaz! Én vagyok!” Sötét volt már, de a szobai lámpa kiszűrődő fényében láthattam, hogy még mindig rohangálnak a kertben, és felugrálnak a veranda párkányára. Nővérkéjük, Csöndes, kiszólt hozzájuk: „Ti ma még meg sem írtátok a leckéteket. Hogy lehet az?” Piciszemű kacagott egy hosszút: „Ha-ha-ha-ha-ha... A lecke! Ez neked a legfontosabb, ugye? Hosszú haj, rövid ész!” Kiáltott Holacica is: „Meg az is a legfontosabb neki, hogy szépen együnk! Pedig aki legény a talpán, az marokra fogja a sonkacsülköt, és úgy harap belőle!” Ugrott és kacagott ő is: „Ha-ha-ha-ha-ha...!”

Eltelt egy hónap, de Piciszemű és Holacica még mindig íjjal járt, felugrott, ahova csak lehetett, és kacagott az ugrás után, mutatta mindkét fogsorát a leghátsó zápfogig. Az iskolában viszont – amint hallottam – egyre gyakrabban maradt csukva a szájuk, ha a leckét kérdezte a tanító bácsi. Egy délben, amikor ismét lóccsorral baktattak hazafelé, magam is kérdeztem tőlük valamit: „Még most sem hiszitek, hogy titeket védelmez az a tilalom?” Piciszemű mogorván dünnyögte: „De hiszen nincs semmi baj. Egy kicsit rosszabbul tanulunk mostanában.” „Ennyi az egész? Az nem baj, hogy megszűnt a szorgalmas Piciszemű és Holacica? És hogy két silány Robin Hood-utánzat jött létre helyettük?” De Piciszemű ekkor már Holacicát figyelte. Öcsikéje már beszaladt a kertjükbe, felkapott a verandán egy íjat, és felugrott a korlát párkányára: „Én vagyok Robin Hood!” Piciszemű dühbe is jött, nevetett is: „Bocsánat, Moha bácsi ... nem engedhetem ... az én íjamat vette el.” Berohant ő is, és felszökkent Holacica mellé: „Te vagy? Ha-ha-ha-ha-ha... Akkor én ki vagyok?”

Ennek a napnak a délutánján aztán egyszerre zúdult rájuk a sok baj. Kinn ültem ebéd után a kertem ajtaja mellett a padocskán, és látom, hogy íjjal a kezében – és futtában nagyokat szökkenve – kiszalad az utcára Holacica. Fut utána rögtön a bátyja is, és futtából a hátára ugrik a kicsinek. Holacica persze elesik, Piciszemű legurul róla, de már szökken is talpra, kacag egy hosszút, és szalad a rét felé. Talpra ugrik Holacica is, kapja az íját, nyílvesszőt tesz bele, és céloz a bátyja után. Nyilván azt gondolja, nem árthat neki, ha ilyen távolról megüti egy kicsit a hátát a nyíl. Nem is lett volna baj, ha Piciszemű nem fordult volna hátra. De hátrafordult, mégpedig éppen akkor, amikor utolérte a repülő pálcika. Feljajdult, és a szeméhez kapott. Mire Holacicáig értem, már ő is sírt. A nagy ugrálásban ugyanis elesett, fájt és vérzett a homloka, kőbe vágta, amikor elesett.

Siettünk vissza a házukba mindhárman, és megkezdődött a sebek megvizsgálása, kimosása, bekötése. Holacica sérülése inkább csak horzsolás volt, a feje azonban nagyon fájt az erős ütéstől. Lefektették a díványra, és hideg vizes borogatást tettek rá. A nagyobb külső sérülést Piciszemű szenvedte. Annak a pici szemnek a külső csücskében felrepedt a bőr. Csöndes szaladt az orvosért Nógrádverőcére. Ráadásul ezekre a bajokra hazatérő édesapjuk – miután meghallgatta, mi történt – így szólt: „És, sajnos, van még egyéb is. Most beszéltem a tanító bácsitokkal. Mondja, hogy legalább egy hónappal el vagytok maradva. Ezentúl tehát az új leckék mellett régit is fogtok tanulni. Majd átjön mindennap Mosolygós, és foglalkozik veletek.”

Körülbelül két hét múlva egy délután kinn ültem a két fiúval a kertjükben. Még nem jártak el az iskolába. Holacicának időnként még fejfájásai voltak, Piciszeműnek meg a varrás helye fájt a szeme sarkában. Mosolygós azonban már átjárogatott hozzájuk. Őt várták akkor is. A baleset óta most először szóltam ismét arról a bizonyos tilalomról: „Hiszitek-e már, hogy a ti védelmetekben írják ki egy-egy film címe alá: 'Tíz éven alul nem ajánlott'?” Hallgattak. Vagy nem hitték, vagy nem volt kedvük elismerni. Aztán Piciszemű ezt dünnyögte: „Az volt a baj, hogy ezt a vakarcsot is levittem. Ennek még nem való íj a kezébe.” Holacica felfortyant: „Te vagy vakarcs! A hátamra ugrani talán való?”

Ekkor kinyílt a kertajtó, besietett Mosolygós, és bolondozva mentegetődzött: „Késtem egy kicsit, bocsánatot kérek a díszes társaságtól. Ma több volt a leckém, és még uszogató leckén is voltam kies patakocskánkban. Ilyenkor fürdik a tanító bácsi. Ő tanít úszni, megkértem rá.” Felkiáltottam: „Nagyszerű! Már a leckéddel is végeztél, úszni is tanultál!” Erre így felelt: „Az úszást egy film juttatta eszembe. Nagyon megtetszett a főhőse. Az csakugyan kiváló. Testi ügyesség dolgában is, de ami fontosabb, helyén van a szíve. A szegényekkel érez együtt, és cselekszik is értük. Azóta még jobban igyekszem tanulni is.” Álmélkodtam: „Különös film lehet az! Buzdít jó tanulásra is, sportolásra is!” Mosolygós mosolygott: „A főhős ugyan főképp nyilaz, de hát nemdebár, az csak akkoriban volt fontos. A tizenkettedik században.” Piciszemű fölkapta a fejét: „Nyilaz? Mi volt a címe annak a filmnek?” Mosolygós megmondta: „Robin Hood.”

Könyvajánló

Lynne McTaggart: A Kötés

Mit tehetünk széteső világunk megmentéséért?

Ez a könyv egy elkötelezett újságíró, közíró érvelészuhataga, amellyel gondolkodásunk átfordítására hív meg minket, olvasóit. Ha képzeletben az uralkodó szemléletet, a gondolkodás szinte kötelező fővonalát, a *versengő individuumok* elvét helyezzük egy mérleg egyik serpenyőjébe, művében a szerző hangyaszorgalommal gyűjtögette össze a megfigyeléseket, érveket, speciális kísérleti eredményeket a másikba. Azért tette ezt, mert erősen meg van győződve arról, hogy kultúránk elszakadt az univerzum valódi természetétől, vagyis korunk válságai nem egyszerűen gazdasági vagy politikai feszültségeket hordoznak. Az emberiség merőben új tájékozódására van szükség, amely által elkezdődhet a felborult egyensúly helyreállítása, s akit meggyőznek e könyv érvei, az a maga életében és a hozzá közel állók körében el is kezdheti ezt a reformot.

Talán furcsa, de elgondolkodtató már kötet címének választott fogalom, a kötés is. Az evolúció hajtóerejének gondolt „természetes kiválasztódás” az erősebb győzelmén alapul, a piac által szabályozott gazdaságot a szabad verseny elve uralja, a könyv által ismertetett vizsgálati eredmények viszont azt támasztják alá, hogy az ember – valódi természete szerint – mégis elsősorban együttműködő lény: számtalan módon tetten érhető a mindannyiunkat egymással és az univerzum egészével összefűző kölcsönhatások szövete, a „Kötés”: „Bár minduntalan igyekszünk fölülkerekedni, és folyton versengünk egymással, legbelső alapkésztetésünk mégis a kapcsolódás”, mondja a szerző (95. old.).

Engem megszólított ez a gondolat. Az a sejtés foglalkoztatott olvasás közben, hogy rendre azok az általános – a vallások üzeneteire emlékeztető – emberi értékek kerülnek itt elő, amelyekkel a szívünk legmélyén akkor is tudunk azonosulni, ha az adott vallás konkrét mítoszait részben vagy teljesen elutasítanánk. Amikor kitörő örömöt adó, felszabadító belső felismerést, újra ráismerést élünk át, egyben nem az ember valódi benső természetére találunk-e rá?

Az alábbiakban az általam a legfontosabbaknak érzett fejezetekről ejtek néhány szót.

Arra születtünk, hogy valahová tartozzunk

Melyik jövedelemsávban a legnagyobb az öngyilkossági ráta? A bevétel nagysága önmagában számít, vagy a szomszédaimmal, barátaimmal való összehasonlítás a fontosabb? Mi van leginkább hatással boldogságérzésünk létrejöttére vagy hiányára? Egészség és betegség között ingadozva milyen tényezők adnak valamennyire hatékony védelmet, amikor esetleg elveszítjük az állásunkat, és utcára kerülünk? A szerző válasza: „Minden úgynevezett életmódbeli rizikófaktor, amelyet az orvosi közösség a szív- és érrendszeri betegségek okaként pellengérre állított, kevesebb súllyal esik latba, mint az egyszerű elszigeteltség: másoktól, saját érzéseinktől, illetve egy magasabb hatalomtól való elszigeteltség” (112. old.).

Arra születtünk, hogy egyetértsünk

Aki egy embertársának beszámolójára figyel, akkor fogja föl igazán a hallott szavak értelmét, ha azokat leképezi magában, újra átéli. A boldogság és a szomorúság egyaránt közösségi jelenség, „fertőzőek”. Kimutathatóan nagy hatással vagyunk egymásra valamennyien, akik egymás elérhető közelségében élünk. A boldogság ellenpólusa, a magányosság is terjed, szomorúságot kelt maga körül, és a kapcsolatok gyengülését okozza. Azok a hálózatok, amelyekhez tartozunk – egyfajta kollektív személyiséggel rendelkezve – árnyalják, befolyásolják személyiségünket: örömünket, egészségünket, bánatunkat és betegségeinket. Érzelmeink nem annyira individuálisak, mint képzeltük, sok tekintetben a környezetünkhöz fűződő kapcsolataink komplex hatásait is tükrözik.

Arra születtünk, hogy adjunk

Segít-e bajbajutott (számára idegen) fajtársán egy patkány vagy egy majom, ha megteheti? Hajlandó-e akár napokig éhezni, hogy a másikat megkímélje az áramütéstől? A csimpánz segít-e a társának hozzájutni az élelemhez akkor is, ha az ő számára ebből semmi előny nem származik?

Az „önző gén” elméletének hívei kicsit csalódottak lehetnek, mert kísérletek sokasága azt igazolja, hogy az altruizmus nem szabálytalan kivétel világunkban: a természetben igenis jelen van az önzetlen támogatásra, sőt áldozathozatalra való készség is.

Egyszer neked, egyszer nekem

Izgalmas kérdések: Az emberek milyen környezetben tartják be inkább az íratlan társadalmi szerződés szabályait, teljesítik a kölcsönös felelősségvállalás és közös teherviselés arányos elvárásait? Az etnikailag homogén, vagy heterogén összetételű környékeken? Hol kötnek könnyebben barátságot, hol nyitottabbak a szomszéd iránt? Nyerni vagy együttműködni – az egész közösség érdekét tekintve melyik a leginkább hatékony stratégia?

A játékelmélet által ajánlott stratégiákat ki-ki kipróbálhatja saját élethelyzeteiben. Hosszú távon azok a kapcsolatok bizonyulnak alkotónak és eredményesnek, amelyek értéknek tartják a kölcsönösséget: a korrektség és a kölcsönös bizalom sokat számít az üzletben, a társadalmi érintkezésben is, a kiélezett versenyhelyzet ezzel szemben megöli a versengők közötti természetes emberi kötődést.

Jótett helyébe jót adj tovább!

Nipun Mehta informatikus az ingyenes adás gesztusával hívta életre a *Charity Focus* segítő szolgálatát. A *Karma Kitchen* vendéglők hálózatát az alcímben jelzett „add tovább” elvére alapozva a jót szólítja meg az emberekben, önkéntes munkatársaiban és vendégeikben egyaránt: „Ha a társadalom alaptőkéje a nagylelkűség, akkor szélesebb távlatban látja az ember a dolgokat. Máshonnan, a nyitottság felől közelíti meg. Hajlamosabb több szempontot észrevenni. Túlcsordul benne a hála, és az ezerféle módon cselekvéssé alakul”, mondja Mehta (254. old.).

Az a nyitottság, amellyel itt találkozunk, először maga mellé állítja azokat, akik már készek ingyenesen jót tenni, a megajándékozottak pedig, nem kis részben az ingyenes ajándék elfogadásának aktusa révén, sokszor magukévá teszik az elvet: Add tovább a jót!

Az erőszak, a kihasználás, a bizalommal való visszaélés gyakorlata helyett a jó továbbadásának szándéka hassa át egyre inkább világunkat! A könyv üzenete az, hogy ez lehetséges, és hogy rajtunk áll. Kezdjünk hozzá saját lakóhelyünkön, saját közösségünkben, saját munkahelyünkön, családunkban, baráti körünkben!

Tegzes István

A kötetet a Horizone Kft. adta ki Budapesten, 2012-ben; eredetije The Bond (How to Fix Your Falling-down World) címmel 2011-ben jelent meg New Yorkban.

„Arról szeretnék írni, amiről sem írni, sem beszélni nem lehet. Arról, ami nem fér bele a szavak mindig szűknek bizonyuló ketrecébe. Megtapasztalhattuk, mindahányszor a beszéd túljutott a mindennapok egyszerűségén, tétovává válik, cserbenhagynak a szavak, és marad a csend. Közölnivalónk hidjának marad az érintés. Az érintés, amely túl van a szavakon, túl a csenden. Az érintés, amely túl van a test bármely pontjának találkozásán a másik testtel...”

(Biegelbauer Pál)

AJÁNDÉK

Interjú *Véghné Ilkó Györgyivel*

Ködös novemberi nap volt. Ismét, mint már annyiszor, a délutáni tömeg hömpölygése. Legalább kétezer ember mellett álltam, mentem el, érintkeztem velük futólag, amíg a Blaha Lujza térre értem. Ha a helyzet úgy hozta volna, bármelyik válhatott volna felebarátommá. Nem hozta. A Blahán már szakadozott a felhőzet, amikor kiléptem az aluljáróból. És amikor a Rókus-kápolnához értem, a Rákóczi úton végigsütött egy napsugár. Aztán be a sötét Vas utcába. Fenn az emeleten, a körfolyosón Györgyi várt.

Azt javaslom, hogy ne beszélgessünk a múltról, annak eredményeiről, kudarcairól, a sérelmekről és sikerekről. Arról beszéljünk, ami most van bennünk, illetve benned. Én például kicsit „készültem belőled”, aztán sok egyéb minden érintett közben, a nap folyamán, idefelé jövet is, és ez most mind itt van velem. Gondolom, te is hasonlóképpen vagy. Itt a fél világ – az enyém, a tiéd, amiben élek, élsz. Itt és most azt szeretném belőled kicsalogatni, hogy ebben a mai napban hogyan köszön vissza az a tanítás, amelyet a Bokor fedőnév – talán nem is fedőnév, inkább életszemlélet, életvitel – takar, és amelynek az alaptartalma az evangéliumok közösen elfogadott üzenete: adni, szolgálni és békességet teremteni magunk körül a világban, a mi világunkban, vagyis elsősorban bennünk.

Igen. Nagyon is értem, amit mondasz. Mondhatok mindjárt egy példát éppen a mai napomból. Rögtön az elején történt, azonnal meg is érintett, és tulajdonképpen jellemzi is az életemet. Talán ma történt velem először, hogy egy fiatal lány a buszon átadta nekem a helyét. Ezen annyira meglepődtem, hogy meglepetésemben rögtön le is ültem, pedig nagy tömeg volt. De nem ennyi az egész, hanem folytatódott. Munkahelyemre az 5-ös busszal járok, amely elég sok templom mellett halad el. Már többször megfigyeltem, hogy a templomoknál egyes utasok – főleg az idősebbek – keresztet vetnek. Nagy meglepetéssel vettem észre, hogy a Belvárosi templomnál ez a kis fiatal lány, aki átadta a helyét, szintén keresztet vetett. Akkor valahogyan megérintett az a tudat, hogy: Jéé..., nem is ismerem, és mégis „virtuális” közösség van közöttünk. Nem csupán a mozdulat, nem csupán az, hogy tudom, ő is katolikus, hanem annak tartalma: a tevékeny szeretet is jelen volt azáltal, hogy előtte átadta a helyét egy idősebbnek. E mögött sok minden ott van, amit én is átéltem: minden, ami a vallási neveltetés és gyakorlat. No, ezt csak a mi ismerkedésünk miatt tettem hozzá.

És ha már itt tartunk: 55 éves vagyok (bár nem érzem magam ennyi idősnek), a Mérleg jegyében születtem – ez tetszik, a mérleg a mértékletességet jelenti számomra. A Bokorban megtanultam, hogy „a szeretet a csúcsérték”, amit nagyon szorosan követ értékrendemben a „leváltott”, második helyre szorult igazságosság.

Visszatérve: aztán végig ültem a buszon (ez ritkaság ám!), s jó érzéssel kezdhettem el ezt a napot – amely éppen a veled való találkozásra készülés miatt is egy kicsit más volt. Éreztem, nem *tudtam*, hanem *éreztem*, hogy milyen jó is nekem, milyen jól kezdődött ez a nap. És szintén éreztem, hogy ebbe mennyire belejátszik a múlt is. Az a sok minden, amit ajándékként kaptam eddig.

Nem tudjuk elkerülni, talán nem is célszerű kihagyni a kis visszatekintést az indulásra.

Egy Nógrád megyei kis faluból származom, otthonról az erkölcsös életre törekvést, s ezzel együtt a hagyományos, mély vallásosságot kaptam útravalóul, ami számomra a rendes hittanra járást, szorgalmas lelki életet jelentette, nemcsak vasárnapi misehallgatást, gyónást, áldozást. A falunkban ráadásként Tarnai Imre volt a plébánosunk. Mindaz, ami rajta keresztül jött: hatalmas tudása, intelligenciája, közösségteremtő képessége, embersége volt az én ajándékom, hát hogy is mondjam, amit csak úgy, „alapból”, mondhatni tálcán megkaptam még valamikor általános iskolás koromban. Az ő révén kerültem aztán a Bokorba is. '77-ben már Bokor-lelkigyakorlaton vettem részt – M. Imre és Ancsa tartotta hozzám hasonló húszévesek társaságának, Gyuszi bácsinál, Pilisszentléleken.

Jó, jó...! Már látom magam előtt azt a rengeteg indát, amely a múltból kiindulva elkezd burjánzani körülöttünk, és a végén még bele is veszünk, ha nem vigyázunk. Nagyon sok a közös szál, név, helyszín és mély élmény, ami órákra, napokra témát adhatna nekünk, de próbáljunk meg most itt maradni.

Persze, de még annyit, hogy a Pilis a kedvencem. Ugyanis Pilisszántón van egy kis hétvégi telkünk.

Na, ugye, látod... Kiderül, hogy szomszédok vagyunk. Nekünk ugyanis Dobogókőn van egy hasonló kis erdőnk. És még hány ilyen szálon folytatódhatna ez a beszélgetés!

Jó, de annyit még hozzátennék, hogy az „Életbe” induláskor tényleg minden segítséget megkaptam. Tarnai Imrét említettem, de a káplánok is „nivósak” voltak a falunkban, többek között „Beton”, aki újszerűen, modern hangon szólította meg a fiatalságot, s ugye, valamikor ő is szimpatizált a Bokorral. De ezt is csak azért mondom, hogy lásd, sok mindent tálcán kaptam.

András közel 35 éve a férjem. Esküvőnkön az egyik kulcsmondat ez volt: „Ne szabjátok magatokat a világhoz!” Erre valóban törekedtünk. Így aztán – már Budapesten – együtt jártunk Andi csoportjába, úgyhogy... azt élem meg, hogy a régi és mindennapi ajándékok mellett, amiket kaptam, kapok erőt is ahhoz, hogy... végezzem a dolgomat.

Együtt jártunk a közösségekbe, bár most ez a közösségi élet..., hogy is mondjam... elmúlogat. Én az Öregek II-be járok, de amikor oda bekapcsolódtam, András nem jött.

Rendben van, Györgyi! Jöjjünk vissza akkor most ide, a mai napra. Ilyen, mai napi kezdeti élményekkel bejöttél a kis munkahelyedre, ahol... mit is csinálsz?

Honlapszerkesztőként dolgozom. Tudod, bár a munkaeszközöm egy gép, de segítségével hatalmas rálátásom van olyan területekre, mint a pedagógia, az egész nevelésügy, azon belül pedig annak számos speciális területe. Ezen túlmenően ott a Bokorportál, a BOKKE, a Bokor-

porta, Óbudavár és az ezekkel járó összes adminisztratív és alkotó feladatok. Alkotó is, mert például a kilencvenes években, amikor szó volt az erkölcstan közoktatásunkba történő bevezetéséről, az nagy fellángolásra adott alkalmat a Bokorban. Az ehhez kapcsolódó könyvek megírása, amiben többekkel együtt aktívan közreműködtem, aztán konferenciák, tanfolyamok szervezése, tantervek írása stb. Ma újra aktuális lett ez a téma, de nem tudunk tevőlegesen részt venni ebben a munkában, nem nagyon engednek közel a „hivatalos szervek" – sem a minisztérium, sem az egyház részéről. Tudod, itt is megvan a „kiválasztottak" köre.

Szóval bemegyek a kis munkahelyemre... Napi munkám egyébként az internetes portálok frissítése, cikkek, dokumentumok, események stb. megjelentetése. Sajnos a rengeteg oktatáshoz kapcsolódó információ publikálási feladata miatt csak ritkán tudok interjúkat készíteni, de örülök, hogy Bokor-béli barátokkal is beszélgethettem, pl. etikaoktatás vagy erőszakmentesség témában. Hasonló feladataim vannak a Bokorportállal is. Különösen izgalmas terület az érdeklődőkkel való kapcsolattartás és közvetítésük a Bokor megfelelő személyéhez vagy csatornája felé. A gép mögött, a „másik oldalon" viszont már nem gépek, hanem élő emberek voltak, vannak, akikkel élő, levelező kapcsolatban vagyok. Bizony, a minden rendű-rangú emberi kapcsolatokat is mint ajándékokat élem meg.

Nagyon is értelek. Ugyanezt élem meg én is a magam területén. Ajándék és ajándék mindenhonnan, minden szintről és folyamatosan. Ugyanakkor egyre sürgetőbbé válik bennem egy belső kérdés: Mivel fizetsz értük? Fizetsz-e egyáltalán értük? Egyik közös ismerősünk mondta a legutóbbi csoporttalálkozón: egy nagy piramis csúcsán állunk; sokan vannak alattunk, akiknek a vállán állunk. Ezt érzi az ember. De kik állnak a mi vállunkon?

Ez a kérdés is többrétegű. Túl a szomszéd nénin és a hétköznapi dolgokon, tudod, tudatosan vállaltam a Bokorban olyan feladatokat, amelyek nem a közösségünkbe, csoportba szervezést jelentenek, de azért közösségi szolgálatot, mint például az említett dolgok. A Bokorporta ügyeinek adminisztrálása, vagy a Bokorportál, amit szívesen csinálok, bár várom, hogy most már valaki kedvet kapjon a fejlesztésére, megújítására – de ez valahogy nehezen megy. Fontosnak gondolom, hogy mit mutatunk meg magunkról, hogy kincseinket ne ássuk el, és hasznára lehessünk a keresőknek. És ilyen a BOKKE is. Ez B. Gyuri kezdeményezésére indult, igen hosszú neve van: Bokor Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület – amelyet '95 óta erősítgetni kell, valahogyan életben kell tartani, hiszen például az etikaoktatás „projektünkben" is nagyon hasznosnak bizonyult mint „jogi személy". Na, és ott van Óbudavár...– talán olvastad is a felhívásokat, összefoglalókat... Nagy feladat, sok hasznos dologra lehetne használni. Kezdetben a KIO gépelésével fizettem, most ezek azok, amikkel fizetek – ezen a szinten – azokért, amiket kaptam. Nem látványosan nagy „összegek", de szükség van rájuk, és erre van lehetőségem.

A BOKKE közösségszervezési vonala – gondolom, itt a „mindenki hozza létre a maga tizenkettőjét" a cél – hogyan segítette az elképzeléseket?

A BOKKE nem ebből a célból jött létre, közvetlenül ez nem mondható el róla, az egyesületi tevékenység inkább a külső kapcsolatokra irányul, „hivatalos megjelenést" tud biztosítani. Ilyen volt az etikaoktatáson kívül például az a lépésünk is, amellyel a fővárosi önkormányzat civil oktatási programjába kapcsolódtunk; bár most, hogy állami fenntartásba kerülnek az iskolák, nagyon bizonytalanná vált ez a vonal. Talán elsősorban a jogi háttér fenntartását segíti az egyesületi keret. Fontos például a Bokor alapítványai szempontjából, a Bokorporta vagy az óbudavári Bokorház tulajdonjoga és fenntartása miatt. A közösségszervezés támogatásában a Bokorporta jelentős szerepet tölt be, az ehhez szükséges lehetőségeket, a feltételek egy részét, magyarul helyet biztosít ehhez, akár egy-egy személyes beszélgetéshez, akár csoporttalálkozóhoz, akár csoporterősítő rendezvényekhez is.

Itt most el kell mondanom valamit. Van egy szívfájdalmam. A csoportok, a kapcsolattartók valamilyen oknál fogva nem érzik, hogy a Bokorportálnak mekkora a jelentősége a közösség, a Bokor egésze szempontjából. Gondolom, hogy – jézusi szemmel nézve is – mindenki nagyon jól működik a saját kis életében, környezetében. Abban is biztos vagyok, hogy a tíz-húsz-ötven éve összejáró csoportok szintén jól működnek. De azt nem látjuk, hogy ezek a csoportok egymást is képesek lennének „táplálni" egy további szinten, mégpedig ezen a gépiesnek tűnő, de mégis működő kapcsolaton (kommunikációs csatornán) keresztül. Valószínűleg még a szükségét sem látjuk ennek. Pedig ahogy egy ember bezáródhat a saját kis világába, úgy egy csoport is a magáéba. Régebben ennek feloldási „eszköze" volt a csoportokon átnyúló lelkigyakorlat. Ma talán ez a régi, sokkal megfelelőbb és élőbb „eszköz" támadhatna fel a Bokorportálnak mint eszköznek a használata révén. Általában nekem kell megszólítanom, noszogatnom a testvéreket, hogy küldjék el publikálásra a helyi kincseket, a beszámolóikat arról, ami a Bokor élete a hétköznapokban. Felismerve az ebben rejlő közös lehetőségeket, az egymást táplálás lehetőségét, a Portál hatalmas közös forrás lehetne a közös lelkigyakorlatok előkészítéséhez. Nem kellene külső előadók érdeklődési területének, kérdéseinek kiszolgáltatni magunkat, hanem a közösségen belüli élő kérdések adhatnák a lelkigyakorlatok alapját. Meg kellene mutatnunk a Bokor életét úgy, ahogy van. Nemcsak kifelé, hanem magunknak is, egymásnak, egymásért.

Van egy másik „ügy" is, amely kicsit több odafigyelést igényelne. Jónéhány megkeresés érkezik a Bokorportálon keresztül: bizony vannak, akik szeretnék mélyebben meg-

ismerni a Bokor tartalmait, a közösségi életet, vagy akár rögtön csatlakozni szeretnének a közösséghez. Ez nagyon örvendetes, és közvetítem is az illetőt valakihez a lakóhelye közelében, de... ez nincs működőképesen, hatékonyan megszervezve a Bokorban. Sokszor nincs, aki egy közösségből vállalná, hogy megismeri az illetőt, és a klasszikus módon „csoportba szeretgesse”. Az időseknél pedig ez szinte lehetetlen. És ez nagyon sajnálatos.

Tényleg az. Egy növény esetében egyetlen ág sem éli túl, ha végein nem nőnek rügyek. És a növény sem, ha évekig nincs rügy egyetlen ágacska végén sem. A rügy lehetőség az egész ágnak és a növénynek is. Nehéz, sok energia kell hozzá, sok ütközés, feszültség, alkalmazkodás, de ez a súrlódás erősíti az ágat, a növényt. Ha ezt nem értjük, akkor nem értjük az egész csoportozás lényegét: a transzmissziót, az átadását mindannak, amit ajándékként mi is kaptunk.

Valóban így van, nagyon egyetértek. Azt hiszem, túlzottan is zártak, esetleg „nagy múltúak” vagy „beteltek” közösségeink, és ugyanakkor kapacitáshiányban is szenvedünk. Nincs sok visszajelzésem az újonnan jelentkezők sorsáról, de sajnos ismerek példákat, amikor ez a felkarolási dolog nem működött, még fiatalok esetében sem. Mintha belenyugodnánk: akkor, évtizedekkel ezelőtt erre a feladatra szükség volt, és megtettük... Talán belejátszik ebbe az a különös szemlélet is, amit úgy fejeznék ki: „A mór megtette kötelességét, a mór mehet.” Mintha ezt az ügyet abba lehetne hagyni! Mintha ez az ügy le lenne zárva! „Kisközösségek létrehozása a kommunizmus hatása ellen!” És most? Sokkal nagyobb szükség lenne jól működő kisközösségekre, mint a kommunizmusban. Az „ellenség” sokkal nagyobb és sokkal erősebb, rafináltabb, sokkal szétzüllesztőbb. Vagy az ügy másik pillére: az evangéliumok üzenetének minél mélyebb, szélesebb és tágasabb megértése. És most? Már mindent értünk? Eljutottunk a végső megismerésre, és az életgyakorlatunkká is vált?

Nagyon különös számomra az, amit mondasz. Az evangéliumok üzenetének megvan az a mélysége, amely nem Jézus cselekedeteiről, nem is az erkölcsi tanításáról szól, hanem az életgyakorlatáról. Arról, hogy minden tette, amelyről az evangéliumok beszámolnak, és itt azon van a hangsúly, hogy minden, szóval minden tette előtt megállt, és befelé hallgatózott. Nem reagált, nem vitatkozott, nem magyarázott, hanem befelé figyelt, majd amit hallott, azt közvetítette („az az én táplálékom, hogy megtegyem Atyám akaratát...”). És amit közvetített, az gyógyított, az világosított meg, az váltott ki hatalmas pozitív vagy negatív érzelmeket. Szóval, azt akarnám mondani, hogy van még perspektíva.

Ebben talán igazad van, de ez a közeg, amelyben most vagyunk, sokkal nehezebbé teszi ezt a szemléletet. Elmélyülni és elcsendesedni ebben a mai, infokommunikációs világban szinte lehetetlen. Saját életemben tapasztalom ezt a sokkal nehezebbet. Tudom, hogy jó lenne. De akkor miért nem csinálom? Talán elég lenne napi fél óra reggel, vagy egy-egy perc napközben, két telefon vagy két mentés között. „Őrizd meg a rendet, és a rend megőriz téged” – szokta volt mondani Gyurka bácsi, és ő nem, vagy alapvetően nem a külső rendre gondolt. A belső rendre, arra a mércére, amelyhez mindig, bármikor hozzá lehet igazodni. Sokszor eszembe jut. Látod..., az is mekkora ajándék, hogy nála lakhattunk néhány évig!

Van egy nagy területe a mindennapi életednek, amit még nem is érintettünk: a szűkebb és tágabb családod. Közöttük, velük hogyan éled meg ennek a belső mércének a működését? Arra gondolok, hogy egy családtag sokkal nehezebb kapcsolat, mint egy idegen. Sokkal több türést igénylő, sokkal több reflexmozgást kiváltó, mint egy idegen vagy a főnök, amikor is jól érzem, hogyan és mit kell mondanom, hogy elkerüljem a konfliktust.

Négy gyerekünk van. Három fiú és egy leány. Tizenöt évig otthon voltam GYES-en. Számomra mindig elsődleges volt a család és a gyerekek – szellemi, érzelmi, higiéniai – nevelése. Minden azután jött. Nem estem túlzásokba (ld. Mérleg-jegy), így megfelelő időbeosztással konfliktusmentesen meg tudtam oldani a család–közösség problémát. Pedig nem volt egyszerű, mert például egy nagyothalló gyermek kétszer, háromszor annyi türelmet, törődést, odafigyelést igényel, mint halló társai. Gondolj csak bele, hogy az anyanyelvére kell megtanítani valakit. De jó érzéssel emlékezem erre az „életfeladatomra”, mert teljes szívvel vállaltam, és mindent megtettem, ami tőlem telt, és az eredmények sem maradtak el. Viccesen szoktam mondani, hogy a fő nehézség az volt számomra, hogy a férjem, a legnagyobb fiam és ráadásul még a vejem is fizikus. Ilyen tömény természettudományos közegben élni azért nem könnyű, hiszen minden állításomat meg kellett fontolnom: logikus-e, bizonyítható-e, megismételhető-e... Na, képzelheted! Jaj, azért nehogy azt hidd, hogy meg voltam félemlítve, sőt, ez inkább biztonságot adott, mert ha érdekelt valami, mondjuk a fekete lyukakról, akkor megfelelő, érthető, hiteles és logikus válaszokat kaptam (már amennyire lehetséges). A férjem hajlamos és készséges a filozófiai kérdések vizsgálatára, azonban elméleti fizikus fiamnál az eszmecsere már nem haladhat meg egy bizonyos, matematikailag lefedhető szintet, „Isten” szóba sem jöhet – egyelőre, az ő kutatási területén még nem fogalmazódnak meg a filozófiai feltevések, csak a matematika írja le, mondjuk, világunk dimenzióinak számát. Most már csak kettecskén élünk, mind kirepültek, ráadásul eléggé messzire repültek, de van két csodálatos unokánk, s már a harmadikat is várjuk.

Hogyan látod így utólag? Hatott-e a családra az, amit a Bokorban tanultunk és az élet legkülönbözőbb területein próbálunk alkalmazni? Arra gondolok, hogy ha ez a munka, életgyakorlat nem hat pozitívan a szűkebb vagy szélesebb családra, akkor ott valamit elrontottak. Hiszen a csoportban, a csoport közvetítésén át, az ott végzett egyéni és közös „munka” által kapom meg azt a plusz erőt, amire otthon, a munkámban vagy az élet bármely területén szükségem van.

Úgy gondolom, hogy nagyon jó olyan közösségbe járni, ahol hasonló feltételek között élő emberekkel jövünk össze, mert meg tudjuk beszélni a közös problémáinkat. Négy gyerekünk közül a lányunk az, aki belenőtt a Bokorba. A többiek is részt vettek Bokor-rendezvényeken, hittanra jártak Ko. Lacihoz, de közösségbe, csoportba nem szerveződtek. Ez némi hiányérzetet okoz nekem, de érzékenységük, etikájuk persze annak alapján alakult, ami rajtunk keresztül jutott el hozzájuk. Ugyanakkor én sem anyukám vallásosságát folytatom, s nem is a harminc évvel ezelőtti módon szemlélem a világot. Úgy gondolom, hogy ezt mindenki megkeresi magának. Nálunk szinte alapelv volt, hogy „Tudásból sosem elég!”, tehát mindenki minél több ismeretet, tudást gyűjtsön össze, hogy meg tudja találni a helyét a világban. Szóval idő kérdése, hogy mindenkiben kialakuljon a saját istenképe is, meg hogy' is mondjam, az istengyakorlata is. Így aztán nyitott bizalommal vagyok tele.

Nekem nagyon jó volt, hogy a Bokorba kerültem, és megismertem ezt a szellemiséget, nekik pedig ez volt az indulás, ezt kapták, innen indulhattak. Elsőszülöttünk például 3-4 éves korában napi misehallgató volt Gyurka bácsinál. A gondolatok, szavak, hatások nem szállnak el nyomtalanul. Előbb vagy utóbb nekik is rá kell ébredniük arra, hogy mennyi mindent kaptak eddig az életük során, és hogy valamivel, valakinek, valahogyan viszonozniuk

kell majd ezt a sok kapottat. Nyugodtan lehetek türelmes velük kapcsolatban, mert azt látom, hogy nem egy-két évben kell gondolkodni. Tíz-húsz év az az időszak, amely akár pálforduláshoz is vezethet – baráti körömben is ezt tapasztalom. Ezen sokszor csak ámulok. Ugyanígy tapasztalom ezt a Bokor-gondolatokkal a világban is. Amit mi „fülbe súgva", zárt ajtók mögött beszélgettünk, azt ma a sajtóból, az egyházban, emberektől nagyon sok helyről visszahallom. Erre gondoltam, amikor a „mórra" utaltam. Lassan, fokozatosan asszimilálódott a világba a gondolatoknak, az életgyakorlatnak az a lényege, amit annak idején hallottunk, majd alkalmazni próbáltunk. Nem mondom, hogy mindig és mindenhol, de azt mondhatja az ember, hogy csak nem volt hiába. Nem kézzel fogható, csak feltűnik: Milyen ismerős ez a szófordulat, ez a kifejezés vagy ez a gesztus!

Mondd, Györgyi! Van neked szabad időd? És ha van, akkor mire van?

Az első, amit érzek, hogy tele vagyok restanciával. Ezek tolják az életemet. Listáim vannak az elvégzendő feladatokról, amikből aztán este vagy sikerül kihúzni valamit, vagy nem. Szeretek olvasni, persze csak esténként, tudod, az a belealvós fajta vagyok... Kertészkedni is szívesen kertészkednék, csak nem nagyon megy, ritkán jutok ki a telkünkre. Aztán ott az internet, ahol nehéz eldönteni, mi tartozik a szabadidő, a szórakozás kategóriába, és mi az, ami munka. Nálam kicsit összefolynak ezek.

Amikor azt kérdeztem, hogy mire van időd, arra gondoltam, hogy amikor valakit nem nyom a „lista", akkor van lehetősége elmélyülni valamiben. Van-e erre lehetőséged? Benne van-e a „listában" az, hogy néha megállni, és...?

Értelek. Tudatosan igyekszem erre időt szakítani, ha nem is így, de mondjuk egy „Érted vagyok"-cikket elolvasni, vagy a csoporttalálkozóra készülni komoly, elmélyült munkát igényel... Ugyanakkor, ahogy most ezt megkérdezted, elgondolkoztam... Tíz-húsz évvel ezelőtt, amikor pedig ott volt a sok nyüzsgő gyerek körülöttem, mintha több alkalmat teremtettem volna erre a megállásra, elmélyülésre. Ezen most el is csodálkozom! Ezt meg kell vizsgálnom...

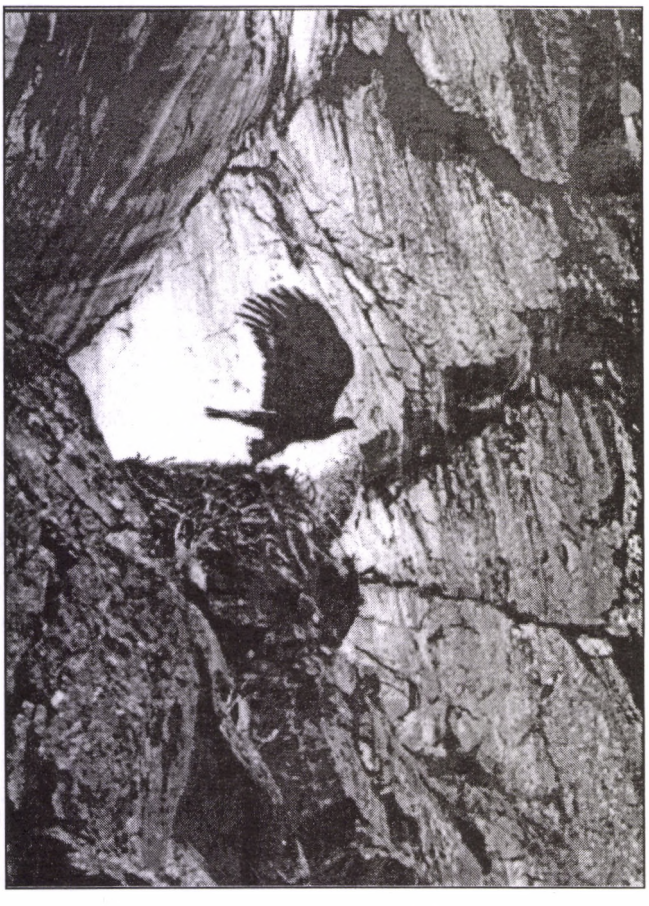

Nem érdemes ezen rágódni. Számomra az a csoda, ha valaki ebben a mai őrült rohanásban képes megállni egy percre, vagy az életében rendszeresen megteremteni a csend hallgatásához szükséges feltételeket.

Ezt, amiről beszélsz, én úgy tapasztalom meg, hogy amikor például G. Bandi Márk-kommentárjának elemzéseit olvasom, érzem, jó lenne hosszabban foglalkozni vele, és nemcsak úgy beleolvasni mondjuk akkor, amikor egy csoporttalálkozóra készülök. Hiszen a hivatkozásai ezt szinte felkínálják. Azért jutott eszembe éppen ez a példa, mert egy baráti házaspárunknak odaadtuk a Márk-kötetet, ők rövid idő alatt kiolvasták, és annyi kérdésük volt, hogy fel kellett írnunk a következő találkozásig. Irigyeltem őket, hogy így egybe látták. Ja, igaz... hát ők is nyugdíjasok!

Előkerült a sós süti és az édes szárított alma is, amit Györgyi külön a találkozásunkra készített. Ezen is „elrágódtunk" kicsit, de még volt mit mondania. Így visszatértünk a „témához".

Bár T. Évával beszélgetve már sok mindent megtudtam a csoportotokról, azért megkérdezném tőled is, hogyan látod a csoportot, a csoportozást?

Félszavakból is értjük egymást – ahogy már beszéltünk róla –, mégis jó, hogy különbözőek vagyunk. Különbözőképpen látjuk ugyanazt, és ez az élethelyzetünkből adódik. Van, aki egy adott kérdésben egyetértő, de a másik, helyzeténél fogva, sokkal mélyebben belelát. A nagy öregek pedig annyi tapasztalattal, életismerettel rendelkeznek, hogy öröm hallgatni őket. Sokszor még a hallgatásuk is beszédes. Egy ilyen közösségi találkozó egészen más világ, mint a szokásos. Pedig amikor összejövünk, mindenki hozza magával a saját külső világát. Aztán, nem azonnal, hanem ahogy körbeimádkozunk, szép lassan, érezhetően megváltozik valami. Ahogy az a vers is említi – most nem jut eszembe a címe –: „adódjatok össze..." Nálunk ezt nagyon segíti, hogy papjainknak köszönhetően mindig misével kezdjük a találkozót. Megjelenhet valami, ami mindig is ott volt, de a zaj, a rohanás elnyomta a hangját. Viszont ahogy elcsendesedünk, lassan „hallhatóvá" válik. Úgy mondjuk: bensőségessé válik. Egyszer volt egy próbálkozásom, amikor én voltam az elmélkedő, és egy relaxáló, alfa-állapotot elérni próbáló elmélkedést vezettem. Érdekelnek ezek a dolgok is. Volt egy időszak, amikor a munkahelyemen, pszichológus vezetésével, minden héten relaxációs szünetet tartottunk. Ezek is ajándékok voltak, és nem is csak a testünket érintette kellemesen. A Bokorban is megszervezett egy ilyen tanfolyamot Andi, a teológiai kurzus keretében, még a MÁV Kórházba is elmentünk gyakorlatra. A Bokor mindig is nyitott volt a „másra", az újra, s ez nagyon vonzó számomra. Hát ennyi!

Azután még beszélgettünk a zenéről, az unokákról, a szülőfalujáról. Megnéztük együtt az íróasztal feletti táblára kiszögezett sok képet a két kis unokalányról, majd elbúcsúztunk.

A délutáni átmeneti napfény ismét visszatért a ködbe. A Bródy Sándor utcai járdán ismét eszembe jutott a sokszor elhangzott szó: AJÁNDÉK. Egy beszélgetés két ember között: ajándék. A délutáni napsugár: ajándék. Az esti köd: ajándék. Miért nem csodálkozunk kicsit többet azon, hogy élünk, hogy VAGYUNK? És mivel fizetünk érte?

Farkas István

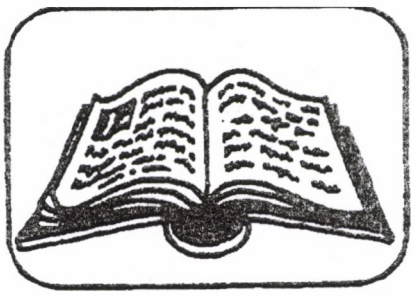

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket a budapesti EK közösség tagjai készítették (sorrendben: Botlik Bence, Bajnokné Benyhe Judit, Schanda Bea, Csontos Barnabás), a májusiakat Vincze József (Pér).

Április 7. — Húsvét 2. vasárnapja — Jn 20,19–31 — „Félelmükben bezárták az ajtót...”

Nehéz azt mondani, hogy félek. A mai világban ez nem jó szó. Erősek vagyunk és bátrak, minden problémát megoldunk. Nem jó dolog a gyöngeség beismerése, mert a gyöngeség védtelenné tesz. „... félelmükben bezárták az ajtót.” Mi is bezárunk ajtókat, olyan sok ajtót bezárunk, hogy nem is tudjuk már, mit zártunk be. Kicsi réseket kellene hagynunk, hogy belépjen valaki, csak egy kis lehetőséget, hogy megfogja valaki a kezünket. Nem kellene tágra nyílt ajtónyílás, mert egy kicsi rés is elég a szeretetnek, sőt a szeretetnek kell a legkisebb rés. Ott van minden mosolyban és érintésben, minden jó szóban, sőt ott van akár az sms-ben vagy email-ben is, számára nincs akadály. Sőt a megtagadott kézfogásban, az elutasított ölelésben is ott van. Mert nem lehet mindig tágra nyitni a szívet, a lelket, mert meg kell néha mutatni, hogyha valami nem jó, éreztetni kell a rosszat, mert a csak befogadó szeretet is csal. Azt az arcát mutatja, hogy „nem baj, hogy te milyen vagy, én szeretlek”. De nem lehet a bűnt, a rosszat szeretni, ki kell mondani, hogy ez nem jó; szeretni kell a bűnöst, miközben gyűlölni kell, el kell utasítani a bűnt. Néha mennyire nehéz ez! Mint ahogyan a másik oldalról is nehéz megérteni, hogy nem engem utasítanak el, hanem csak a bennem élő rosszat. És ez kell a fölismeréshez, hogy most valami rossz történik bennem, nem az Isten munkálkodik itt, hanem a Gonosz. Sokáig nem ismertem ezt, nem fogadtam el, hogy létezik. De nemcsak magasság van, hanem mélység is. Nemcsak Isten jelenlétét és szeretetét tapasztaljuk meg, hanem néha meg kell tapasztalnunk azt is, hogy nem találjuk meg a reményt, ha magunkba nézünk, és nem a szerethető embert látjuk, hanem azt, akit már magunk sem tudunk nem hogy szeretni, de még elfogadni vagy elviselni sem.

Félek, hogy az életnek ezeket a mélységeit is megtapasztalom, és bezárom az ajtót. Sőt az ajtókat. Mert sok ajtó vezet az ember lelkéhez, és nem jó, ha bezárja az ajtókat. A tanítványoknak sem volt jó, persze ők nem tudhatták, hogy az ajtó bezárása nem elég. Olyan történelmi pillanatban éltek, amikor nem számított az ajtó bezárása. Ez nem adatik meg mindenkinek. Nem azért, mert ők kivételezettek voltak, hanem egyszerűen nem adathatik meg mindenkinek. Mert az életnek vannak megismételhetetlen pillanatai. Amikor ott lehettem harmadik és ötödik gyermekem születésekor, azok is megismételhetetlen pillanatok voltak; nem mindenkinek adatik meg, nem tudom miért, de nem. Örökre hálás vagyok, hogy nekem megadatott, és nem keresem azt, hogy miért csak akkor, és a többinél miért nem. Vannak dolgok, amik vannak, ahogyan vannak. Ezt sem könnyű megérteni fiatal fejjel, de így ötvenen túl mintha sikerülne.

Szóval bezárjuk az ajtót, vagy ami még rosszabb, bezárjuk az ajtókat. Már egy ajtó bezárása is rossz, de még rosszabb, ha több ajtót zárunk be. Nem egyszerre zárjuk be az ajtókat, hanem sorban. Akár szép lassan, szinte észre sem lehet venni, csak bezárjuk. Aztán már nincs több ajtó. Sötét van, és már a kopogás sem hallatszik, mert azokat az ajtókat is bezártuk, amelyeken nem jön át a hang. Már a hang sem. Igen, a mai világ sok segítséget kínál erre is. Orvos, pszichológus, terápia, gyógyszer. Csak azt felejti el, hogy az Élő Isten, az Isten hangja az egyedüli megoldás. „Békesség nektek!” Ezt kell, kellene meghallani, ha ki akarunk lépni a zárt ajtók mögül. Mert ki lehet lépni, ha meghalljuk Jézus reménységgel teli szavát, amely nem azt mondja, hogy „Békességet hoztam nektek!”, és azt sem, hogy „Békességet ajándékozok nektek!”, hanem csak annyit, hogy „Békesség nektek!”. Honnan ez a békesség? Hol lehet megtalálni? Lehet, hogy mindvégig itt volt, csak a zárt ajtók mögött nem láttam? Lehet, hogy én magam zártam el magamtól? Lehet, hogy mindvégig itt voltál Szeretmeteddel, Békességeddel? „Én Uram, én Istenem!”

Április 14. — Húsvét 3. vasárnapja — Jn 21,1–19 — „Legeltesd a juhaimat!... Kövess engem!”

A keresztre feszítés és a föltámadás utáni különös találkozások egyikének – a harmadik találkozásnak – részletes elbeszélése a mai evangéliumi szakasz. A tanítványok ismét együtt vannak, és némi tanácstalanság után kenyérkereső foglalkozásuk, a halászat újrakezdése mellett döntenek. A történetet János evangélista csodával is, és apró részletek leírásával is nyomatékosítja: kudarcos halászat után Jézus tanácsára újra kivetett háló, ezután sok, százötvenhárom kifogott hal. A csodás részletek dacára nyilvánvaló, hogy a történet lényege nem a váratlanul sikeressé váló halászat felidézése.

Mint minden feltámadás utáni találkozáskor, itt is Jézus lényegre törő kérdései és utasításai a meghatározóak.

A Jézus és Péter közötti párbeszéd alapján nyilvánvaló, hogy Jézust az elmúlt három esztendő tanításának jövője aggasztja. Péter Getszemáni-kerti forrófejűsége, majd háromszori tagadása nagyon is érthetővé teszi Jézus aggodalmát. Tudni szeretné, hogy Simon hite és szeretete valóban köszikla erősségű-e még.

Az őt háromszor megtagadó Pétert háromszor kérdezi meg szeretete erejéről. A legtöbb magyar bibliafordítás nem tesz különbséget, s a kérdésben és a válaszban egyaránt a *szeretni* igét alkalmazza. Pedig az eredeti görög szövegben Jézus más *szeretet*-igét alkalmaz az első két kérdésben, mint amivel Péter válaszol neki (vö. Csia Lajos Újszövetség-fordítását: A puszta létnél többet). Jézus Péter szeretetét kérdezi, Péter pedig a szeretetnél gyengébb, *„kedves vagy nekem”* kifejezéssel válaszol. Harmadszorra Jézus elfogadja Péter kicsit talán megrendült, összezavarodott érzelmét, és már ő is csak a *„Kedves vagyok neked?”* kérdést teszi föl. És Péter bár szomorúan, de becsületesen válaszol: „Uram, te mindent tudsz. Te tudod, hogy kedves vagy nekem.” Jézus pedig mindhárom válasz után a Péterré választott Simont, a felelős vezetőt szólítja meg, és arra kéri, ne hagyja szétszéledni az egybegyűjtött nyájat. Mert most mindennél fontosabb ez: „Kövess engem!” és „Legeltesd a juhaimat!”

Nekünk is felelnünk kell Jézus kérdéseire! A mi feladatunk is ugyanaz, mint Péteré! Rajtunk is múlik Jézus tanításának jövője!

Április 21. — Húsvét 4. vasárnapja — Jn 10,27–30 — „... senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből...”

Első olvasásra csak felsóhajt az ember: de jó lenne mindig ilyen tudattal, sőt ilyen életérzéssel élni! Hogy nem történhet semmi baj, hogy nem kell félni, hogy minden jóra fordul... Akár a mesében!

Józan, felnőtt ember nem gondolkodhat így! Csak egy kisgyerek, amikor még nem is tudja! És mi, felnőttek irigyeljük tőle az ősbizalom állapotát. Esetleg egy „elvarázsolt” szerelmes érezhet így: számára (akkor éppen!) magától értetődő a „rózsaszín szemüveg”, amellyel hibátlannak látja a kedvesét, és semmibe veszi az esetleges figyelmeztetéseket vagy fenyegető veszélyeket, a külvilág irigységének véli az összes előrevetített csalódásokat vagy nehézségeket.

Aztán újraolvasom a mondatot: „... *nem vesznek el soha, mert senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből...*” Nem ragadhat el senki és semmi, mondja a Pásztor-Jézus. Ez jó. Biztonságos és kényelmes.

De mi van akkor, ha én „kódorgok” el a nyájból? Ha én „veszítem – veszejtem – el” magamat? Erre vonatkozóan nincs semmiféle garancia az ígéretben! Könnyűszerrel megtehetem. És sem a Fiú, sem Atyja nem fog a galléromnál fogva visszaráncigálni, hiszen ezzel a szabadságomtól fosztana meg: a döntéstől, a felelősségtől...

Ha „kalitkába zárnának” (még ha aranykalitkába is), hogy vigyázzanak rám, akkor már nem is örülnék a biztonságnak. Rabságnak élném meg. Mint a kamasz, akit – féltésből – nem engedtek el ide vagy oda.

„... *senki sem ragadhatja ki őket az Atya kezéből. Én és az Atya egy vagyunk.*”

Istenhez tartozom, amíg csak akarom. Amíg a Pásztor hangjára hallgatok, amíg az ő nyomában járok. Ez rajtam múlik. Akár éjjel van, akár nappal; akár süt a nap, akár szakad az eső; akár bőven meg van rakva az etető, akár éppen ínséges napok járnak.

Nem lehet elragadni, mert nincs honnan. Ahol én vagyok, ott lesz Ő is. Mindenhol, mindenkor, mindenkiben. Csak én szakíthatom ki magam ebből az összetartozásból – Ő nem képes rá! Viszont csak én „kerülhetek meg”, térhetek vissza – Ő nem tud visszaráncigálni!

Mekkora felelősségem van! Menynyi lehetőség! Rajtam fordul, hogy Jézus jóslata beteljesedik-e! Isten az ember kezébe – életébe, sorsába – helyezi magát. Ez az igazi emberi méltóság!

Április 28. — Húsvét 5. vasárnapja — Jn 13,31–35 — „Arról ismeri meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok...”

Mi emberek szoktuk mondani, hogy „a madarat tolláról, az embert barátjáról ismerni meg”. Jézus a Szentírásban barátainak nevez minket: „Úgy szólok hozzátok, mint barátaimhoz...” (Lk 12,4). „Ti barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek” (Jn 15,14).

Azok közül, akik megismernek engem, ki ismer rá általam Jézusra? Elveszem, vagy felkeltem a kedvet az Ő követésére? „Arról ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretet lesz bennetek egymás iránt” (Jn 13,35).

Szeretni igyekszem, szeretek, többször sikerül is, de úgy kellene szeretni, ahogyan Jézusunk tette. Félelem, aggódás, kicsinyhitűség, belefáradás nélkül, teljes odaadással, örömmel és bűntelenül. Nekem nem megy. Pedig csak egyetlen szóban sűrűsödik, amit Jézus vár tőlem: Szeress! Oly egyszerű, de oly zavaróan nagy a szakadék az ismert eszmény és megélt, látható gyakorlatom között. Néhány nyamvadt gyümölcs a termés. Időm véges, és ki tudja, mennyi új tavasz adatik az újrakezdésre, a rügyfakasztásra, az életmegújításra, további gyümölcseim érlelésére.

Az egyszer vállalt barátság kötelez. Felismerhetővé kell tennem Krisztust – a hamis krisztusok erdejében.

Segíts égnem a Te szeretetlángoddal, Jézusom! Adj nekem éber, bölcs látást, hogy mindig tudjam, mikor szóljak Rólad, mikor és mit tegyek Érted, mikor segítelek hallgatásommal!

Május 5. — Húsvét 6. vasárnapja — Jn 14,23–29 — „Elmegyek, de visszajövök hozzátok”

1. A szeretet igazi mércéje a tanítás megtartása

Jézus tanításának félre nem magyarázható mondata: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat.”

Sokan vannak, akik magyarázkodnak, kifogásokat keresnek, amikor bizonyítani akarják, hogy Istenhez tartoznak:

- hiszek Istenben, de nem vagyok vallásgyakorló;
- hívő vagyok a magam módján;
- elhiszem, hogy Isten létezik;
- nem kell egyházhoz tartoznom ahhoz, hogy hívő legyek.

De senkitől nem hallottam még: Hívő vagyok, mert megtartom a jézusi parancsokat. Egy kisgyerek pontosan tudja, hogy akkor és úgy szereti szüleit, ha megtartja, amit mondanak neki, ami kérnek tőle.

Nem csupán az általunk kiválogatott, könnyűnek tartott parancsokról van szó. Jegyesekkel beszélgetve sokszor elhangzik részükről ez a mondat: Lehetetlen megtartani az ellenségszeretet parancsát, a megbocsátás tanítását, a mindenkihez lehajló szolgálatot, a mérték nélküli adást.

Aki el akarja mondani magáról, hogy szereti Jézus Krisztust és az őt küldő mennyei Atyát, egyet kell tennie: megtartania a parancsokat, magyarázkodás és kibúvó nélkül.

2. Isten legméltóbb lakhelye a Földön az emberi szív

Aki megtartja a parancsokat, ezzel bizonyítva szeretetét, abban benne lakik az Isten.

Isten lakhelye lehet a Földön minden: templom, természet, otthon, rászoruló embertárs, hívő közösség. Igazán méltó helye az emberi szív.

Hosszú út vezetett addig a saját tapasztalatomig, hogy nem kívülről kell várni, keresni, megtalálni a Mindenhatót, hanem felülről és belülről. Az egyik középkori inkvizítorról írták: mindenhol kereste az ördögöt, csak ott nem, ahol valóban volt, a saját hátán.

Ha Istent keressük, a lelkünk mélyére kell indulni, de nem egyedül, hanem lélektestvéreink segítségével. Kell a magány az Isten-kapcsolathoz, de nem a magányosság. Aminek nincs közösségi mozzanata, az nagyon hiányos értéknek bizonyul. A spiritualitást hirdető könyvek, eszmék nagy része megmarad annál a felhívásnál, hogy valósítsd meg önmagad, legyél jóvá, lelki emberré. Pedig ennek a valóságos menetrendje az, amit egy Isten-kereső mondott: „Kerestem Istent, nem találtam. Kerestem önmagamat, nem találtam. Kerestem embertársamat, és megtaláltam mind a hármat.”

Ha szívünkben vett lakást az ég, annak biztos jele a jóság, az egyenesség, a céltudatosság, a másokért élés.

3. Jézus Krisztus hagyatéka az igazi békesség

Hosszú ideje tanulgatom Jézus hagyatékát. Sokáig összetévesztettem a gondtalansággal. Amikor minden rendben megy, nincs betegség, zavaró körülmény, nehézség – azt hittem, ez a jézusi békesség.

Amikor imádságban megtapasztaltam a lélek békéjét, örültem, hogy megtaláltam a jézusi örökséget. De akkor jöttek a nehézségek, rosszindulat, támadások, kritikák, és gyorsan eltűnt a lelkem békéje.

Ma már egy kicsivel többet tudok a „felülről” jövő segítség által: nem mérgezem magam indulatokkal, hátsó gondolatokkal, értelmetlen kritikával, felesleges harcokkal, sértődöttséggel, önsajnálattal. Azóta több bennem a békesség. Ez valóban más, mint a világ békéje.

Jézus Krisztus elment, de mindennap visszajön hozzánk. Ha akarjuk.

Május 12. — Urunk mennybemenetele — Lk 24,46–53 — Az elengedő szeretet

1. Jézus még elmenetelekor is ajándékoz, a mindenre megtanító Lelket ígéri

Lassanként értjük meg Isten Országának igazságait. Mindig megvilágosodik valami. Bennem is felmerültek azok a gondolatok, amelyek sokakban: Miért ment el közülünk Jézus? Személye mennyi szellemi-lelki vakvágánytól menthetett volna meg minket. De legalább egy könyvet írhatott volna, hogy tanítása egészen világosan maradjon ránk.

Jézus ügyelt arra, hogy a földi lét szabályait betartsa. Számára nem az a fontos, hogy könyvből megtanuljunk valamit, hanem képesek legyünk az önálló gondolkodásra, következtetésre. Ő nem akar közvetlenül irányítani, kivárja, amíg megérik bennünk a gondolat, a cselekedet. Szabadon választhatunk módszert, irányt, utat, társakat, barátokat.

Jézus mennybemenetele segítette a tanítványokat abban, hogy önálló, autonóm személyiségek legyenek. Mások árnyékában, bűvkörében nem alakul ki az önálló személyiség. Ennek a kialakulásához kell Isten Szentlelke, aki segít az igazságok, az életutak felismerésében.

2. A szeretet lényeges része az elengedés tudománya

Elbűvölt, amikor megismertem a jézusi szeretetparancs különböző részeit. Először az elfogadó szeretet gondolata fogott meg. „Kevés szeretet mindenütt sok hibát talál.” Ez nem jelenti azt, hogy mindent el kell nézni, el kell fogadni. „Aki mindent elnéz a másiknak, erkölcsi szörnyeteggé teszi” (Gyökössy Endre). Az elfogadás nem elnézést, cinkosságot jelent, hanem mások tiszteletét akkor is, ha nézeteink különböznek. Ezt csak akkor lehet megtenni, ha senki nem akarja rám erőszakolni látásmódját, gondolatait. Jézus így fogadta el Péter apostolt sziklaalapnak (Mt 16,18-19).

Megismerhettem a szeretet további formáit az evangéliumokból:

- megbocsátó szeretet (Mt 9,1-8 – a béna meggyógyítása);
- gyógyító szeretet (Mt 9,27-31 – két vak visszanyeri látását);
- irgalmas szeretet (Lk 10,25-37 – az irgalmas szamaritánus);
- figyelő szeretet (Lk 10,38-42 – Márta és Mária);
- elengedő, visszaváró, visszafogadó, megtartó szeretet (Lk 15,11-32 – a tékozló fiú).

Jézus mennybemenetele az elengedő szeretetről szól.

3. Mindenki visszakapja azt, akit elenged

Az elengedést gyakorolnia kell a házastársnak, a szülőnek, a tanárnak, a barátnak, a munkatársnak, a közösségvezetőnek. Szinte mindenkinek. A végső elengedés a sír mellett történik. Megdöbbentő, hogy milyen sokan vannak, akik foggal-körömmel kapaszkodnak azokba, akiknek a Szellemhazába kell menniük. Maguk is beleroppannak ebbe, és rosszat tesznek a hazatérőnek is. A birtoklási vágy, a fontossági tudat vagy a majomszeretet megakadályozhatja az elengedést.

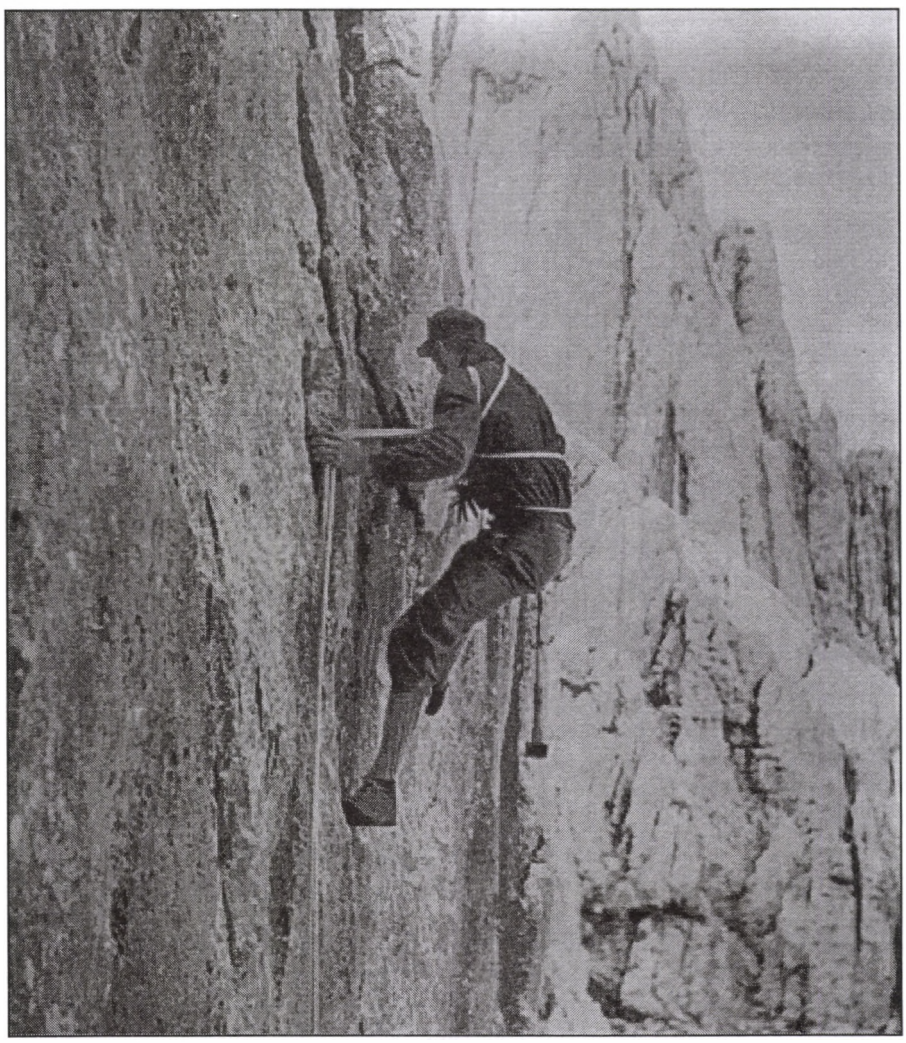

Jézus mennybemenetelekor kinek lehetett nehezebb: a tanítványoknak vagy a Mesternek?

A tanítványokban biztosan felmerült, mi lesz most övelük? Ki fog tanítani? Ki tesz csodát? Ki vitázik a vallási előljárókkal? Elégséges-e a tudományuk, tapasztalatuk Jézus művének folytatására? Jézus szellemi-lelki-emberi nagysága után mit ér az ő kicsiségük? Az biztos, Jézus elengedése nem lehetett könnyű számukra.

Jézus fejében milyen gondolatok járhattak? Mi lesz az ő életművéből? A tanítványok képesek lesznek-e torzításmentesen átadni gondolatait, tanításait? Megállják-e helyüket a kísértés, üldözés idején? Meg tudják-e őrizni a tanítást a korszellemtől? A Lélekkel megvilágosodva tudják-e az idők végezetéig tanúsítani az örömhírt? Képesek lesznek-e generációról generációra torzításmentesen továbbadni a jóhírt? Ellent tudnak-e állni az evilág és a Sátán kísértéseinek?

Jézusnak sem lehetett könnyű a tanítványok elengedése, de jó lélekkel megtette.

Május 19. — Pünkösd — Jn 14,15–16.23–26 — Isten Szentlelke bennünk és velünk marad

1. A pünkösd a mennyei Atya válasza Jézus megölésére

A pünkösd ünnepe a bizonyíték arra, hogy Isten mindent átölelő szeretete a válasz Jézus meggyilkolására. Tűzben és viharban nem pusztulás jött, hanem megújulás. Büntetés helyett ajándék. Megtorlás helyett segítség. Sértődés helyett irgalom.

Jézus világosan fogalmazott: csak kétfajta lélek van, a Szentlélek, vagy a gonosz lélek. Isten Szentlelke segít, felemel, megújít, tanít, lelkesít, ösztönöz. A gonosz lélek gáncsol, becsap, félrevezet, rosszra indít.

Isten Szentlelke töltötte be: Máriát (Lk 1,35), Erzsébetet (Lk 1,15), Simeont (Lk 2,25), Jézust (Lk 3,22), a tanítványokat (ApCsel 2,4), az első keresztény közösségeket (ApCsel 10,44-48).

Jézus biztos tanítása, hogy újjá kell születnünk Isten Szentlelkéből, másként nem mehetünk be Isten Országába (Jn 3,5).

2. Sokat mondanak a Szentlélek jelképei

Forrás – „Az a víz, amelyet én adok, örök életre szökő vízforrás lesz benne” (Jn 4,15).

A forrás:
- mélyről jön, mélyből fakad;
- rejtve van, meg kell keresni;
- vize felüdít, mert télen meleg, nyáron hideg;
- tiszta, nem szennyezett;
- nem apad el, tartós;
- élteti a környezetét;
- valóságos, nem mesterséges.

Szél – „Ami lélekből születik, az lélek... Újra kell születnetek... A szél ott fúj, ahol akar, nem tudod, honnan jön és hová megy. Ez áll mindazokra, akik Lélekből születtek” (Jn 3,6-8).

A szél:
- állandó mozgásban van;
- nagy ereje van;
- kisöpri a szennyezett levegőt;
- esőt hoz, tereli a felhőket;
- mozgásban tartja a tenger vizét, különben posvány lenne;
- ereje felhasználható, hasznos;
- beporozza a fákat, gyümölcsérlelő;
- felszárítja a földet;
- oxigénnel dúsítja a levegőt.

Tűz – „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a Földön, mennyire szeretném, ha már föllobbanna” (Lk 12,49). – „Szétoszló, tüzes nyelvek lobbantak fel előttük és leereszkedtek mindegyikükre” (ApCsel 2,3).

A tűz:
- fényt és meleget ad;
- felemészti önmagát, állandóan lobog;
- megolvasztja az ércet, elválasztja a salakanyagot a lényegtől;
- nagy ereje van;
- gyorsan terjed.

Galamb – „Láttam a Lelket, amint galamb képében leszállt az égből és rajta maradt” (Jn 1,32).

A galamb:
- képes repülni, legyőzi a gravitációt, a Föld vonzerejét;
- párja mellett életre szólóan megmarad;
- kihasználja a légmozgást repülés közben (ideális erőbeosztás);
- keveretlen, nincs benne gonoszság;
- remekül tájékozódik, mindig hazatalál;
- megkeresi táplálékát, és gondoskodik utódairól;
- a ragadozók elől elbújik.

E jelképek sokat mondanak el Isten Szentlelkéről és a saját feladatainkról.

Május 26. — Szentháromság vasárnapja — Jn 16,12–15 — Isten és ember igazi létmódja a közösség

1. Isten belső élete nem titkos

Teológiai tanulmányaim idején, amikor tanultuk a Szentháromság igazságait, nagyon megijedtem. E témában több mint tíz elképzelést vázoltak fel teológiai tanáraink, egyik bonyolultabb volt, mint a másik. Arra gondoltam, soha nem fogom megérteni a Szentháromság titkát. De kisközösségi lelkigyakorlatokon, beszélgetéseink után megértettem: az Isten szeretetközösség, minden közösség ősmintája.

A mennyei Atya a szeretet létrehozója, minden tőle ered, tőle indul. Jézus a szeretet hirdetője, bemutatója, tanítója; tőle tudjuk, hogyan kell igazán szeretni. A Szentlélek a szeretet megvalósítója.

Aki Isten szeretetközösségéhez csatlakozik, csak úgy teheti, ha embertársaival is közösségben van.

2. A Krisztus-követő nemcsak tanítvánnyá lesz, hanem tanítvánnyá is tesz

Minden keresztény feladata a tanítványgyűjtés. Aki bármely okból kibújik a missziós parancs alól, a kereszténység lényegét szabotálja. Aki viszont gyakorolja a tanítványgyűjtés parancsát, az maga is gazdagodik, nem is akárhogyan.

A tanítványgyűjtés fokozatai:
- Becsületes, elkötelezett tanítványság. Aki tanítványnak nem jó, abból nem lesz tanító.
- Jó közösségben jó közösségi taggá válni. Aki ad, az kap igazán.
- Tanúságtevő élet. Ha nem vagyunk különbek a világ fiainál, nem tettünk semmit.
- A tanítványok közösségbe gyűjtése. A jó közösség túlél minden nehézséget (üldözés, válság, jóléti társadalom negatív hatása).

3. „Merítsétek be őket az Atyába, a Fiúba és a Szentlélekbe!”

Ez a missziós parancs nem egyenlő a vízkeresztséggel, hanem annál jóval több.

Aki bemerítkezik az Atyába:
- szomjazza és éhezi az igazságot;
- vágyakozik arra, hogy élete értelmes, tartalmas legyen;
- minden nap fejlődni akar;
- törekszik az életszentségre.

Aki bemerítkezik Jézus Krisztusba:
- tudni akarja a lélek titkait;
- ismerni akarja a szellem mélységeit;
- mélységes vágy hajtja Jézus tanításának megismerésére;
- tisztán akar látni a világ dolgaiban;
- ismerni akarja a szeretetparancs értelmét és mélységeit.

Aki bemerítkezik a Szentlélekbe:
- életre szólóan dönt Jézus Krisztus tanítása, követése mellett;
- nagy lelki élményként éli meg az Isten Országának munkájához való csatlakozást;
- erőt kap felülről;
- elmúlnak a félelmei, kisebbrendűségi komplexusai;
- határozottan és erővel járja élete útját.

Istennel közösségben lenni, Országát kisközösségben építeni – ennél nagyobb cél és élmény nincs.

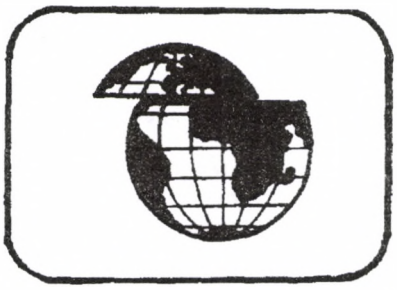

A kairói szemétgyűjtők

A 8 MILLIÓS KAIRÓ északi negyedeiben az utcák porosak, nem aszfaltosak. Korábban a városnak ez a része zöldellő, termékeny oázis volt. Erre ma már csak a neve emlékeztet: *Ezbet El Nakhl*, vagyis „a pálmák vidéke”. Pálmák már régen nincsenek errefelé. Helyette lakótelepek nőnek ki a földből, gyakran 15 emeletes házak. Az olcsón felhúzott házak többsége csak félkész, vakolatlan. Mégis családok tucatjai laknak bennük, szűk helyen összezsúfolva.

Egy müezzin imára hívása hangzik a szűk utcákon. A pékek a piszkos, homokos földre rakják ki a kenyeret. Egy kislány fonnyadt zöldségeket kínál. Ebben a tarka káoszban már messziről feltűnik a *Szalam Központ* [*Salam Center*] tiszta, rendesen vakolt fala.

HUSZONÖT ÉVVEL EZELŐTT ISMERTEM MEG a Szalam Központot. Akkor egy nemzetközi munkatáborban vettem részt. Amikor fiatal egyiptomiakkal együtt egy iskolát újítottunk föl a legszegényebb kairóiak gyerekeinek, engem mint fiatalembert nagyon megérintett ez, és talán a további életutamra is hatással volt. Ezért örültem, amikor egy újságírói munka alkalmával, amely az egyiptomi koptokkal foglalkozott, véletlenül ismét a Szalam Központba kerültem. Még ma is a kopt apácák működtetik a központot. A keresztény koptok a legnagyobb vallási kisebbséget alkotják Egyiptom túlnyomórészt muszlim társadalmában. Korábban a központ környezetében még volt néhány mező, azóta a település lakossága valószínűleg megduplázódott, és ma már csak egy kis zöld kertrész van a Szalam Központ vaskapuja mögött.

Mária nővér, a Központ elöljárója üdvözöl. Tolókocsiban ülő gyereket tol az aszfaltos bejárati úton. „Odakint az utca tele van emberekkel”, mondja. „Nincsenek növények, semmi, ahol a gyerekek játszhatnának. Ha ide jönnek, itt békés, nyugodt légkört találnak. Fákat láthatnak, és megmutatjuk nekik, hogyan nevelhetnek növényeket otthonaikban.”

Mindjárt a kert mellett áll egy épület, ahol 40 súlyosan sérült gyermeket gondoznak. Legtöbbjük a felsőegyiptomi sivatag falvaiból való. Ha a családjukban maradtak volna, kevés esélyük lett volna a túlélésre. A Szalam Központban az ápoló személyzet szeretetteljesen gondoskodik róluk. Egyik gondozójuk a 25 éves tanár, *Neder*. „Itt lakok a gyerekekkel”, mondja. „Szükségük van segítségre. Nem tudnak egyedül enni, fürödni. Tanítjuk őket írni, olvasni is.” Neder kinyitja a fürdőszoba ajtaját. Hirtelen feléje szalad egy fiatalasszony. Portörlő a kezében, átöleli, de tényleg szorosan és boldogan. Kérdezem a tanárt, hogyan gondolkodnak az egyiptomiak ezekről a gyermekekről. „Sokan azt gondolják, hogy valami gond van a fejükkel, soha semmit nem tudnak megtanulni. Ezért nem akarnak velük kapcsolatot.”

A SZALAM KÖZPONT iskolájába 2800 gyerek jár. Legtöbbjük a környező szemétgyűjtő telepekről származik. Nekik itt nemcsak képzést nyújtanak, hanem nyugalmat és változatosságot is, mert egyébként monoton, fáradságos az életük. „Egy fiú, aki reggelenként szemetet gyűjt, ötkor kel, és felkantározza a szamarat”, mondja Mária nővér. „Aztán a kordéval házról házra jár, hogy begyűjtse a szemetet. Délben jön vissza, és átadja a szemetet válogatásra a nőknek és gyerekeknek. Majd folytatja a gyűjtést. Ha az ifjú már 11-12 éves, délutánonként talán elmegy egy kávézóba, és megiszik egy teát. Néhányuk bangót, azaz marihuanát is szív. Ilyen itt azoknak a gyerekeknek az élete, akik a szemét között élnek, és nem járnak iskolába.”

A Szalam Központ legnagyobb épülete a kórház. Hosszú lépcső vezet föl a tetőre, ahonnan rémséges kilátás nyílik. Szemétből készült kunyhók tárulnak elém, amelyeket feldarabolt és kisimított palackokból építettek. Az emberek a szeméttel dolgoznak, amit éjszaka a város utcáin gyűjtenek. Szortírozzák a műanyagot, üveget, fémet, rongydarabokat és az organikus szemetet; az utóbbival aztán az állatokat etetik.

Eléggé nyomasztó. Nem tudom elképzelni, hogy az itt élő emberek boldogok lehetnek. Állandó szembetegséggel, gyomorpanaszokkal, tüdőgyulladással küszködnek. De a szemétgyűjtő gyerekek ezt másként látják. Sokan büszkék arra, hogy segíthetnek szüleiknek, és hozzájárulhatnak a család létfenntartásához. Mindenesetre a 12 éves Marina nem gondolja, hogy őt kizsákmányolják. „Reggelenként megcsinálom a reggelit a fiatalabb testvéreimnek”, meséli. „Így tudok anyámnak segíteni. Aztán megyek iskolába a Szalam Központba. Délutánonként a testvéreimmel szortírozunk néhány szemétkupacot, mielőtt kimosom a testvéreim ruháit. Ők napközben úton vannak a szamaras kordéval. Aztán van még egy kis időm játszani.”

A SZEMÉTGYŰJTŐ TELEP LAKÓINAK TÖBBSÉGE Felső-Egyiptomból származik. Mintegy 50 évvel ezelőtt el kellett hagyniuk az oázist, mivel éveken keresztül nem esett elegendő eső. Kairóban aztán Egyiptom legalsó társadalmi rétegébe kerültek, mert koptok. A többségében muzulmán városvezetés megengedte nekik, hogy begyűjtsék a város szemetét, és hogy minden használhatót felhasználjanak. Röviddel ezelőttig a sertéstenyésztés volt a legfontosabb bevételi forrásuk, mivel a muszlimoktól eltérően a kopt keresztényeknek szabad sertést hízlalniuk. De aztán elterjedt a világban a sertéspestis veszélyének híre, mire az egyiptomi kormány elővigyázatosságból minden kairói sertést levágatott. Ez katasztrófa volt az egyiptomi koptok számára.

Az *Unicef* tanulmánya szerint a szemétből készült kunyhóban született gyerekek 40%-a élete első évében meghal. A felnőttek életkilátásai is csekélyek, mindenekelőtt azért, mert a használhatatlan nylonzacskók égetésekor keletkező sűrű füst megtámadja a légutakat és a szaruhártyát. Sokan megvakulnak.

Ráadásul a kairói szemétgyűjtőket nem nézik szívesen. A „szabalin” szitokszó, azt jelenti: „szemétgyűjtő”. Sok egyiptomi gondolja azt, hogy a szemétgyűjtők bűnözők is. De a munkájuk mindenkinek jól jön, tisztán tartják Kairót. Ha felhagynának a szemétgyűjtéssel, Kairó hirtelen rettenetesen piszkos várossá válna.

Ezbet El Nakhlban a legtöbb szemétgyűjtő mindmáig kopt keresztény, de egyre több az olyan muszlim is, aki a szeméttel keresi megélhetését. Ezbet El Nakhlban a keresztények és muszlimok békésen élnek együtt. Mária rendfőnöknő mégis azt

gondolja, hogy amióta az egyiptomiak megdöntötték a despota Mubarak hatalmát, a legszegényebbek körében egyre nő a bizonytalanság: „Kezdetben minden egyiptomi örült a forradalomnak. Érezték a szabadságot. Azt gondolták, hamarosan demokrácia lesz. De egy idő után a koptok és a muszlimok is elbizonytalanodtak.”

A katonai hatalom engedélyével néhány egyiptomi vette a bátorságot, hogy büntetlenül koptokat bántalmazzon. Ennek legborzasztóbb következménye volt a Maspero téren, a rádió épülete előtt történt tömegmészárlás. 2011. október 9-én a hadsereg katonái megöltek 27 koptot, akik szabad vallásgyakorlásukért akartak tüntetni. „Innen is voltak keresztények a Maspero téri demonstráción” emlékezik Mária nővér. „Sok szemétgyűjtő is tüntetett. Egy embernek, aki tőlünk szokta elvinni a szemetet, a lábába lőttek. Ezek bátor emberek, akik büszkék a kereszténységükre.” Röviddel Mubarak megbuktatását követően, a Szalam Központ tanárai felvették új tantárgyként az iskolai tanrendbe a „demokráciát”.

AZ APÁCÁK A FELELŐSEK ennek a nagy központnak a működtetéséért és irányításáért. Ez szokatlan, hiszen az ortodox kopt egyházban a nők szerepe erősen a férfi tisztségviselők irányításával végzett szolgálatra korlátozik. A kopt hierarchia egy része nem szívesen látja, hogy az apácák sikeres szociális projektet hoztak létre, önállóan és felelősségteljesen. „Soha nem lehetünk papok”, panaszolja Mária nővér. „Sok kötelességtudó nő van, aki soha nem tölthet be helyet a hierarchiában. Egyszerűen csak Jézus Krisztust szolgálják. Egyházunkban csak azok a nők lehetnek teljes értékű apácák, akik kontemplatív zárdában élnek. Nem léphetnek ki a világba, hogy szolgáljanak. De ez téves felfogás. A társadalomnak szüksége van az elkötelezett nők munkájára.”

Mária nővér nevet. Közben nagy magabiztosság sugárzik belőle. Tudja, hogy tevékenysége sok nőnek nyit lehetőséget, nem csupán a kopt egyházban. „Ajtót nyitunk azoknak a nőknek, akik felelősséget akarnak vállalni. Megerősítjük az identitásukat. Vannak itt olyan asszonyok, akik teljesen önállóan árulják a szemetet; ezeket megtanítjuk írni, olvasni. Biztatjuk őket, hogy kérvényezzék saját személyigazolványukat, és tudatosítjuk bennük, hogy vannak jogaik és kötelességeik. A jövőben el akarjuk érni, hogy nőket is beválasszanak az önkormányzatba.”

Az Arab Tavasz kezdete óta sok minden megváltozott az egyiptomi társadalomban. Mária nővér hiszi, hogy e fejlemények révén egyháza is változni fog. „Különösen a fiatalok kezdik másként látni a dolgokat, és változásokat szeretnének, az egyházban is.”

Andreas Boueke

Forrás: Publik-Forum, 2012/16

Ajantha missziója

Nemzetközi tudományos karrier vagy a szemétből élő emberekkel végzett munka? Aki ez előtt a választás előtt áll, nem fog sokáig habozni. *Ajantha Perera* éppily kevéssé habozott. Amikor ilyen választás előtt állt, a sri lankai nő határozottan hátat fordított az egyetemek világának, és visszatért hazájába – azokhoz az emberekhez, akik számára nem maradt más, mint összegyűjteni azt, amit a kiváltságosak kidobtak a szemétbe.

Pedig egészen másként is történhetett volna minden. Egy szingaléz diplomata lányaként nyitva állt előtte a világ. Fiatalon az angliai Sheffieldbe ment tanulni. „Mindig is érdeklődtem a természettudományos összefüggések iránt, ezért vegyészetre iratkoztam be”, emlékezik. Ezt sem néznénk ki feltétlenül az ötvenedik éve felé járó, anyainak és meleg szívűnek ható nőből. Szembetalálkozva vele, „nevelőnőnek” gondolnánk. E mellett szól gondoskodó viselkedése és sugárzó humora is. De Perera nem illik bele semmilyen sémába. Vegyészeti tanulmányait olyan sikeresen fejezte be, hogy megkapta a Carl-Duisburg Gesellschaft doktori ösztöndíját, amiért aztán Münchenbe költözött. Megtanult németül, és környezeti technológiából doktorált a Ludwig Maximilian Egyetemen. Úgy tűnt, abszolút szerencséje van, és annak, hogy látványos karriert csináljon a sokat magasztalt Nyugaton (ami nem csupán számos sri lankai embernek a vágyálma), már semmi sem állt útjában – kivéve a belső hangját. „Amikor minden nyitva állt előttem, hirtelen világossá vált számomra, hogy vissza kell mennem a hazámba; hogy ott lesz a helyem.” És szívből jövő mosollyal hozzáteszi: „Mindmáig nem bántam meg.”

E figyelemreméltó lépésben döntő szerepet játszott a kereszténység, amellyel Sheffieldben került kapcsolatba. Tartósan hatása alá került, anélkül hogy teljesen elvetette volna a gyökereit, ahogy ez néha megtörténik az áttérőkkel: „A buddhizmus csodálatos tanokat közvetít, és ma keresztény nőként azt mondom, jobb buddhista vagyok, mint sokan mások. De teljesen magára hagyatva az embernek nehéz megvalósítani Buddha minden követelményét. A kereszténység ismeri Isten kegyelmét, ha hibázunk, és meg tudja bocsátani a bűnöket. Ez nagyon megnyerő volt számomra.”

Amikor a vallásáról beszél, erősen elgondolkodóvá válik. Úgy érzi, a kereszténységben jó helyen van, ugyanakkor ismételten párbeszédet folytat buddhista gyökereivel. Az új hit nem csupán lelki békét adott Ajantha Pererának, hanem társadalmi kihívást is jelentett, mert új világlátást közvetített számára. A természettudós nő a fogyasztás kritikusává vált.

„A belélegzett levegő, aminél fontosabb nincs, teljesen ingyen van, Isten ajándéka. Ugyanez érvényes a vízre, ha megtanuljuk ismét fölhasználni az esővizet, ahelyett hogy a csapból eresztenénk a drága vizet. Ezenkívül minden országtól elvárhatjuk, hogy biztosítsa saját ellátását. Aki saját szükségletére termeszt, az független, mert Isten gondoskodik az emberekről és az állatokról.” Ez a vallási megalapozottságú ökológiai és kapitalizmusellenes világnézet arra ösztönözte Pererát, hogy teljesen a környezetért végzett munkának szentelje az életét. Ezzel a misszióval szűzföldre lépett hazájában, a környezeti tudatosság ugyanis nem különösebben fejlett Sri Lankában – ahogyan a legtöbb ázsiai országban sem –, ráadásul egy hagyományos társadalomban keveset számít a nők szava, legalábbis akkor, ha közügyekről van szó. De Ajantha Pererának sosem voltak illúziói mindezekkel kapcsolatban. Mégis szeretné meggyőzni honfitársait a maga ökológiai missziójáról, és ez csak gazdasági ösztönzéssel lehetséges.

Egyik legfontosabb célcsoportját a szemétből élő emberek alkotják. A Dél szinte minden metropoliszában százával vannak olyan családok, amelyek a szeméttelepek peremén telepszenek le, és abban keresik a megélhetésük szempontjából értékesíthetőt, amit a gazdagabbak eldobtak. Nem kivétel Colombo, Sri Lanka fővárosa sem, jóllehet az itteni életszínvonal a legmagasabb Dél-Ázsiában. A szeméthegyek árnyékában nyomornegyedek alakultak ki, s ezeknek lakói – anélkül, hogy elter-

vezték volna – a szemét szétválogatásával és újrahasznosításával foglalkoznak azáltal, hogy kihalásszák azt, ami félig-meddig még használható. Ez persze nem ökológiai belátásból fakad, hanem gazdasági szükségből.

A Metodista Egyház segítségével Ajantha Perera kísérleti jellegű újrahasznosítási programot indított el. Ennek keretében arra buzdítják Colombo kiválasztott negyedeinek magánháztartásait, hogy eleve különítsék el a műanyag-, papír-, üveg- és elektronikai szemetet, amelyet aztán speciális szállítóvállalatok elszállítanak, és nagy gyűjtőhelyekre visznek. A szorgalmas szemétszétválasztók pénzt kapnak fáradozásukért, és így adott a motiváció, hogy részt vegyenek a kísérleti programban. A szemétlerakatoknál élő emberek ettől még nem veszítik el különben is szerény megélhetési alapjukat, mert az ottani szemét nagy része cégektől származik.

Amikor a colombói projekt már nélküle is fut majd, Perera tovább akar menni az ország más részeibe. Tervei szerint a következő állomás Vavuniya, egy északi város, a tamilok és a szingalézek közötti határ mentén. Ajantha Perera úgy érzi, összetartozik a szemétből élő emberekkel. „A polgárháború idején különösen nehéz dolguk volt. Olyan szegények, hogy mindenki visszaélhet a helyzetükkel. Ezt számos terrorista kommandó kihasználta, s a biztonsági erők ezért nagyon bizalmatlanok voltak velük szemben, és még jobban megnehezítették az életüket, pedig nagyon nehéz az különben is.”

A háborúnak három éve vége van, és a kormányzat nemzeti kiengesztelődést hirdetett a többségi szingalézek, illetve a kisebbségben lévő tamilok között, akik hiábavalóan harcoltak az önálló állami létért. Ezért aztán a kormány sok pénzt pumpál az egykori polgárháborús területekbe. A szemétből élő emberek számára azonban nem létezik semmiféle állami gondoskodás. Ajantha Perera számára világos, hogy csak ők segíthetnek magukon, és a környezeti aktivista azt szeretné, ha felelősséget vállalnának sorsukért. Ismételten mennek hozzá asszonyok és gyerekek – férfiak ritkábban –, és könyöradományt kérnek tőle: beteg anyjuknak, alultáplált gyerekeiknek vagy iskolaszerekre. Ilyen esetekben ez a meleg szívű nő igen szigorúvá válik: „Az alamizsna senkinek sem segít, alapjában véve senkinek sem adok, mert csak még passzívabbakká teszi az embereket. Címeket adok nekik, ahová fordulhatnak, például olyan orvosok címét, akik ingyen gyógyítanak, vagy olyan intézmények címét, amelyek iskolaszereket forgalmaznak. Ekkor nekik maguknak kell aktivizálódniuk.”

Ajantha Perera különös nyomatékkal száll síkra azért, hogy a szegények gyerekei olyan oktatásban részesüljenek, amely jobb jövőt ígér nekik. A környezeti aktivista nő számára ugyanis végső soron nem egyes környezetvédelmi programokról vagy nyomornegyedi fejlesztésekről van szó. Az ő víziója arra az új emberre irányul, aki jobb világot teremt. Az újrahasznosítást ama mélyreható változás jelképének tartja, amelynek eredménye lesz aztán az az új életstílus, amelyet általában „fenntarthatónak” szoktak nevezni. Ez az elképzelés is idegen az ázsiai népesség nagy részétől. Tehát szövetségesekre van szüksége. E tekintetben mindenekelőtt az egyházakban reménykedik, még ha látja is a határaikat: „A kereszténységnek az éllovas szerepét kellene betölteniük a világért és az emberért vállalt felelősség minden kérdésében. Nekünk kellene az első helyen állnunk ebből a szempontból, mert a Biblia megbíz minket ezzel. De sajnos nagyon távol vagyunk attól, hogy tettekre váltsuk ezt az igényt. Ezért kezdeményeztem azt a projektet, amelyet így hívunk: 'Újuljunk meg mi magunk!' Gondolkodásunkat éppúgy meg kell újítanunk, mint céljainkat és vízióinkat.”

Szelíd hangja azt a benyomást kelti, mintha Ajantha Perera olyasmiről számolna be, amivel épp most találkozott: nem valami banális dolog, de nem is különösebben fontos. De minél tovább beszél, annál világosabbá válik, hogy – minden indulat nélkül – ahhoz a témához érkezett, amely legbelül mozgatja: „Ha megértjük, hogy téves úton járunk, akkor képesek leszünk megváltozni, és ezzel másokat is befolyásolni, de az a legfontosabb, hogy saját magunkon kezdjük. Erősen hiszek abban, hogy az embernek meg kell élnie azt, amit helyesnek tart.”

E tekintetben kihívást jelent számára két gyermeke. Anyjukhoz hasonlóan először ők is az „arany Nyugat” mellett döntöttek, és Angliában kezdték meg tanulmányaikat. Ők lennének Perera üzeneténeк első címzettjei? „Nem. Szeretném hagyni, hogy a saját útjukat járják, ahogyan a szüleim is hagyták, hogy a magam útját járjam, noha ez nem volt egyszerű számukra mint mélyen hívő buddhisták számára. Természetesen nagyon fogok örülni, ha a gyerekeim egyszer úgy döntenek, hogy az én utamra lépnek. De ha a fogyasztás csábításai nagyobbak lesznek, nem fogom a szemükre vetni.”

Klemens Ludwig

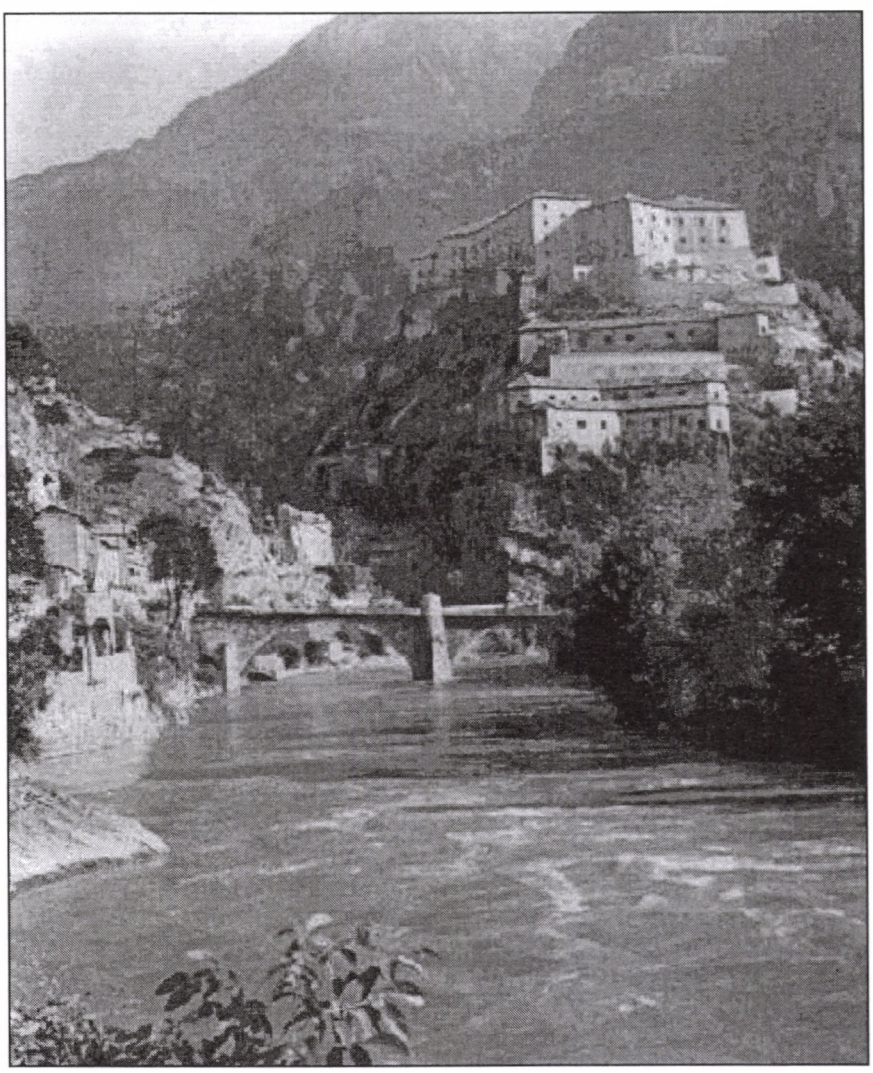

Fordítva a lovon

Veretes munkáikban a jövővel foglalkozó szakemberek, neves közgazdászok felvázolják, hogy milyen lesz a földi élet 20, 50 vagy 100 év múlva, s hogy a szép új világ, a kecsegtető lehetőségek megvalósításához milyen gazdasági növekedésre, ahhoz pedig mennyi nyersanyagra, energiára lesz szükség.

A politikai arénákban valóságos számháború folyik: ki tud nagyobb nemzeti jövedelem-növekedést ígérni, illetve megvalósítani.

Csak kapkodjuk a fejünket: Valóban a technikai haladás által biztosított korlátlan lehetőségek, anyagi gazdagság, kényelem és jólét világa felé haladunk? Nagyon sokan szívesen elhiszik, hogy igen: a jót mindig könnyű elhinni. Aki azonban veszi a fáradságot, s ahogy az a gondolkodó emberhez illik, eltöpreng ezeken a kérdéseken, az egy idő után kínzó nyugtalanságot érez: Itt valami nincs rendben! Rövid töprengést követően a kellemetlen közérzet magyarázata is megszületik: *Fordítva ülünk a lovon!* Egy józan, értelmes ember, mielőtt célokat tűz ki, számításba veszi a körülményeket, azt, hogy mije van, s ez itt a bökkenő!

Élünk egy Föld nevű bolygón, amelynek több mint 7 milliárd lakójához véges nyersanyag- és energiaforrások, korlátozott mennyiségű termőföld és hasznosítható vízkészlet társul; ráadásul a népesség rohamosan nő (évente kb. 80 millió fővel), míg az említettekkel való ellátottságunk egyre romlik.

Először tehát azt kellene eldönteni, hogy szeretnénk-e az emberi civilizáció hosszú távú fennmaradását bolygónkon. Ha igen, akkor ez a cél – planétánk véges erőforrásait figyelembe véve – milyen emberi életet tesz lehetővé az elkövetkezendő időben?

Szinte hallani vélem a demagóg megszólalásokat: „Megint azzal jönnek, hogy menjünk vissza a fára!" Aki össze tudja egyeztetni létét a fa létével, természetesen ezt is megteheti, de egyáltalán nem erről van szó!

Ha röviden kell megfogalmazni, akkor azt lehet mondani, hogy ***mennyiségi élet helyett minőségi életet kell élni!***

Kicsit bővebben:

Anyagi gazdagság helyett lelki-szellemi gazdagságra kell törekedni, amiről könnyen megtapasztalható, hogy tartósabb és nagyobb boldogságot nyújt az előbbinél.

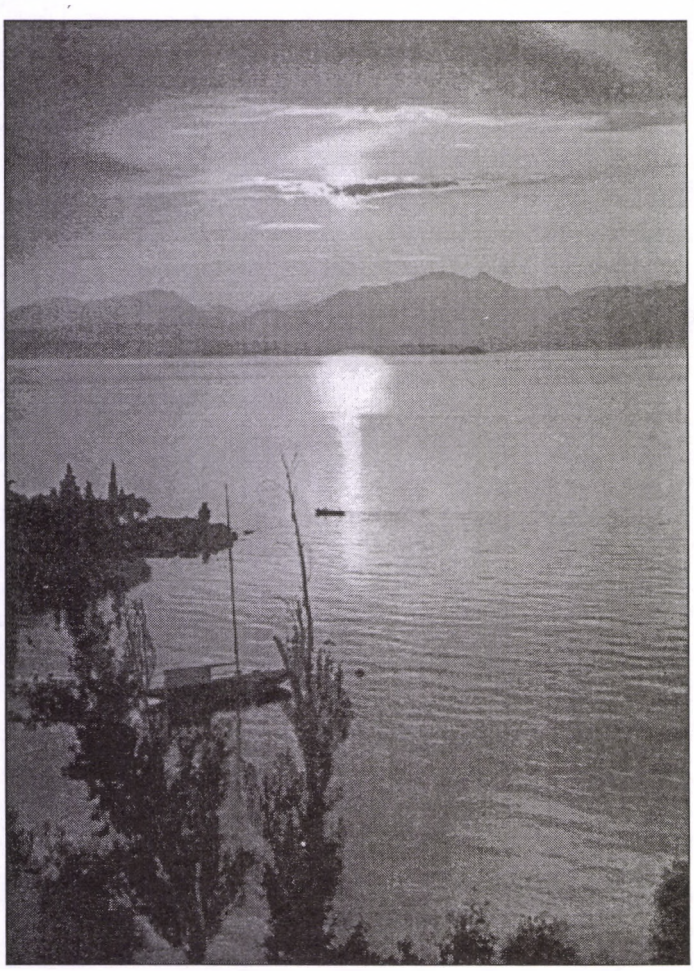

Ez a gazdagság Istenhez és embertársainkhoz történő nyíltszívű, őszinte odafordulással érhető el.

Az eddigieknél sokkal jobban kell becsülnünk embertársainkat, élő és élettelen környezetünket. *Csak egy életközpontú, szeretetelvű, a teremtett világgal összhangban élő emberiségnek van esélye a fennmaradásra.*

Lármás, zajos világunkat olyan világnak kell követnie, amelyben jóval nagyobb szerepe lesz a csendnek; az alkotó gondolatok megfogalmazására a termékeny csend a legalkalmasabb, az Istennel való találkozáshoz pedig a misztikus csend nyújtja a legkedvezőbb közeget.

A helyes következtetések levonásához pontos, hiteles képet kell kapnunk a bennünket körülvevő világ, s benne az ember működéséről; ehhez koncentrált figyelemre, gyakoribb elmélyedésre, elfogulatlan szemlélődésre, az előítéletektől való megszabadulásra van szükség.

Értékeinket ne magunkon, hanem magunkban hordjuk; ez takarékos, szerény, minden hivalkodástól mentes életet tételez fel.

Felelősséget kell éreznünk embertársaink, minden teremtménytársunk és bolygónk jövője iránt: kizárólag egy felnőtt emberiség válthat hosszú távú bérletet erre a kék színben tündöklő, élő űrhajóra.

Meg kell teremteni, helyre kell állítani, illetve helyes vágányra kell terelni Istennel való kapcsolatunkat, mert a Teremtésről a Teremtőnek vannak leghitelesebb információi, és helyes életvitelünkhöz a legmegbízhatóbb útmutatást, földi küldetésünk betöltéséhez a legtöbb energiát Tőle kaphatjuk.

Istennel kapcsolatban se fogadjunk el kész paneleket: legyünk lankadatlan keresők, akik nem a piacról szerzik be istenképüket, illetve nem úgy öröklik meg, hanem keserves, izzadságos, ugyanakkor mégis izgalmas és felemelő munkával maguk alakítják ki, s egész életükben tovább csiszolják, mint a gyémántot.

Végezetül:

Nem kell hozzá egy lovas nemzet tagjának lenni, hogy belássuk, az imént említett pozitúra roppant előnytelen: amellett, hogy így legföljebb a ló boldogabbik felében gyönyörködhetünk, minél nagyobb sebességre ösztökéljük vágtató paripánkat, a szemünk előtt lebegő vágyott cél annál messzebb kerül, viszont nem látjuk azt a szakadékot, amely felé rohanunk.

Égetően szükséges mielőbb rájönnünk, hogy rossz módszerrel rossz irányba haladunk, s megálljt parancsolnunk, hogy elkerüljük a kataszt-rófát.

Ezt követően az „emberiség lovát" helyesen megülve, helyes irányba fordítva megfontoltan és kitartóan kell haladnunk a tartalmasabb, felelősségteljesebb, minőségibb emberi élet felé.

Zámbó Zoltán

A lassító

Niko Paech közgazdász portréja

Nincs mobiltelefonja. Nincs autója. Nincs televíziója. Gyűlöli a mértéktelenséget, és számára a világ legdrágább kincse az idő. *Niko Paech* elutasítja a gazdasági növekedést, meggyőződése, hogy „a világot csak akkor lehet megmenteni, ha radikálisan megváltoztatjuk az életstílusunkat”.

Magas, izmos, haja néhány milliméteres. Az oldenburgi egyetemen lévő kis irodájának falán a *Soft Machine* nevű brit jazzrock együttes posztere, a könyvespolcon ilyen című könyvek: A lassúság kreativitása, Előre a mérséklet felé, Belépés a kiszállásba.

„Régóta tudjuk, hogy a korlátlan növekedés mítosz”, mondja Paech. „Végső soron a *Római Klub*nak a növekedés határairól szóló tanulmánya már 1972-ben kimutatta, hogy a világ szakadék felé rohan. Utána sokan azt gondolták – kezdetben én is –, hogy új technológiákkal meg lehet oldani olyan problémákat, mint a környezetpusztítás, az éghajlatváltozás és a források szűkössége. De a 'zöld' növekedésbe vetett hit nagy önbecsapás: egyfajta valláspótlék, amely mindmáig visszatart minket attól, hogy helyesen viselkedjünk.”

Passzív házak, elektromos autók, energiatakarékos hűtőszekrények, ökoáram: Paech szerint egyelőre még ezek az újítások is több kárt okoznak, mint hasznot. Miért? „*Újabb* termelés eredményei. Olyan újítások, amelyek elnapolják a problémákat, ahelyett hogy megoldanák őket.” A közgazdász az energiafordulat példáján világítja meg álláspontját. Amíg Németország az atomenergia használatából való kiszállást szinte kizárólag új szénerőművekkel ellensúlyozza, a megújítható energiák kiépítése egyszerűen további megterhelést jelent. „Nem zöldre mázolt 'Csak így tovább!'-ra van szükségünk”, háborodik fel Paech. „Végre lomtalanítanunk és lassítanunk kellene az életünket. Takarékoskodni, leépíteni, zsugorítani, röviden: szerényebben élni! Ez a lényege annak, amit én 'a növekedés utáni közgazdaságnak' nevezek.”

Paech tudományosan alapozta meg, miért van itt a legfőbb ideje a növekedés nélküli gazdaságnak, és saját példáján mutatja meg, hogyan fest a részletekben „a csökkentés művészete”: nemcsak autója nincs, jó harminc éve nem eszik sem húst, sem tojást, nem ül repülőgépre, és előadásain egy 1987-ből való zakót visel. Az olyan „jóléti ballasztoknak” és „energia-rabszolgáknak”, mint a mikrosütő, az MP3-as lejátszó vagy a digitális kamera, végképp nincs helyük a lakásában. Arra a kérdésre, melyek a legnagyobb bűnei a környezet ellen, ezt feleli: „Túl sokat utazom vasúton.”

Hogyan következik be az, hogy valaki ilyen radikálisan átállítja az életét? „Tulajdonképpen mindig is álmodozó voltam”, vonja meg a vállát Paech. Öt gyerek közül a legidősebbként egy kis faluban nőtt fel, közel a holland határhoz. Apja asztalosként, kőművesként és burkolóként dolgozott, mielőtt lakókocsik szerelőjeként és kereskedőjeként önállósult volna. Szüleitől tanulta meg, mint jelent spórolni, mondja Paech.

Ma kulcsélménynek nevezi azt, hogy az 1970-es években végigélte két új autópálya létrejöttét lakóhelye közelében. Később az atomreaktorok, a mezőgazdasági gyárak, az erdők kihalása és a légiforgalom őrületes terjeszkedése okozott neki gondot. Amikor 17 évesen az ochtrupi gimnáziumba vezető úton defektet kapott a mopedje, egy szárnyastelep területén találta magát. A nyitott ajtón keresztül az épület belsejébe esett a tekintete, s az állatok megpillantása sokkolóan hatott rá: „A mai napig sem fogtam föl, hogyan fogadhatjuk el ezt. Lázadásnak kellene kitörnie!” Az autót, amelyet a jogosítvány mellé ajándékoztak neki a szülei, egy év múlva eladta.

Mindezek ellenére Paech nem örömtelen aszkéta. Életstílusát nem érzi lemondásnak: „Nem az a gazdag, akinek sok pénze van, hanem az, akinek kevésre van szüksége”, mondja Paech, és vigyorog. A boldogsághoz mindenekelőtt két dologra van szüksége: könyvekre és zenére. Kedveli a jazzt, két együttesben is szaxofonozik. Élettársával koncertekre jár, barátaival szívesen tölt el hosszú estéket a kocsmában. Harmincas évei közepén nagy vágyát teljesítette be: elment Izlandra – biciklivel.

Paech nemcsak a kevesebb fogyasztásért küzd. Az is fontos számára, hogy hosszabban használja a tárgyakat, megossza, megjavítsa vagy a legjobb esetben maga állítsa elő őket. Teljesen következetes dolog tehát, ha a közgazdaságtan rendkívüli professzora szabad idejében kenyeret süt, gyerekeket korrepetál, szaxofonját generálozza saját kezűleg, és a szomszédokkal szerszámokat cserél, hogy régi számítógépeket és kerékpárokat bütyköl hessen. Meggyőződése, hogy a boldogságkeresésben a legtöbb embernek nem a pénz, hanem az idő hiányzik. Ezért azt javasolja, hogy heti húsz órára csökkentsék az átlagos munkaidőt: „Akkor az embereknek kevesebb pénzük, de több idejük lesz, amit arra is használhatnak, hogy kézműves tevékenységeket folytassanak.”

Vissza az önellátáshoz? Paech további követelményei nem csengenek kevésbé radikálisan. A fenntarthatóság kutatója nemcsak a maximálisan 2,7 tonna/éves egyéni széndioxid-büdzsé bevezetését ajánlja (egy átlagos német több mint 10 tonnát „termel” évente); ha rajta múlna, akkor a német autópályák és repülőterek több mint felét lezárnák: „Meglehet, túl sokat követelek az emberektől”, ismeri el, aztán hozzáteszi: „De nincs más választásom.”

Előadásain Paech tomboló tapsot arat, mérhetetlen mennyiségű postai és elektronikus levelet kap, és hamarosan megjelenik legújabb könyve. A fenntarthatóság kutatója tagja az *Attac* tudományos tanácsadó testületének, társkezdeményezője a *Wachstumswende* [Növekedési fordulat] hálózatának és elnöke a *Vereinigung für Ökologische Ökonomie*-nek [Ökológiai Közgazdasági Egyesület]. Jóllehet diákjai is tisztelik őt, Paech olykor magányosnak érzi magát: Még azok között is, akik osztják nézeteit, alig akad olyan, aki úgy szeretne élni, ahogyan ő.

Közgazdász kollégái között Paech igen vitatott személyiség. „Ugy tűnik, sok olyan közgazdász van, aki nem akarja, hogy köze legyen hozzám”, mondja. Időnkint roszindulatú mondások is a fülébe jutnak: „Tartsátok távol tőlünk ezt a dadaista közgazdászt!” Eddig abban is meggátolták, hogy tartós egyetemi professzori állást kapjon: „Olykor az a benyomásom, hogy az embernek kerozinfüggőnek kell lennie ahhoz, hogy megpályázhasson egy professzori állást.” Energikusan megrázza a fejét, aztán kitekint az ablakon az esőbe, és folytatja: „Sokan azt mondják: 'Ez a Paech olyan barátságos, olyan optimista ember!' De egyáltalán nem vagyok az.”

Röviddel ezelőtt visszautasított egy indiai konferenciára szóló meghívást. Végül is nem akar azoknak a „klímavédelmi nagymenőknek” egyike lenni, akik „a jó ügy nevében szüntelenül és hatástalanul röpködnek a föld körül”. Ehelyett ma délután vonattal falura utazik: egy biogazdálkodó már régóta kérte, hogy a kis település parókiáján bemutathassa a növekedési őrülettel szembeni elképzeléseit.

Amikor élete álmáról kérdezem, Paech hosszasan rázza a fejét: „Tudom, hogy szomorúan hangzik, de már nincsenek nagy álmaim.” Töprengve néz íróasztalára. Aztán mosoly jelenik meg az arcán: „De mégiscsak. Természetesen a növekedés utáni közgazdaság eszméjéről álmodom. De ez nem látványos napfelkelte lesz, hanem szerény élet – igen-igen helyhez kötött, megtelepedett élet... kicsi boldogság.” Ezután nem sokkal Niko Paech felül a biciklijére, és az esőben a pályaudvarra hajt.

Teresa Schneider

Forrás: Publik-Forum, 2012/8

TARTALOM

Tanulmány
Farkas József: Ő előbb szeretett 2–4
Johanna Haberer: Isten nem akarja 5
Karl-Heinz Ohlig: Emberáldozat 6
Gromon András: (Fizikai) erőszakmentesség Jézus tanításában 7–9
Milan Machoveč:
Jézus erőszakmentessége – egy ateista filozófus szemével . 10–11
Életpélda
Mirjam Mahler: Bátorság a jósághoz (Hildegard Goss-Mayr) 12
Teresa Schneider: A lassító (Niko Paech) 31
Meditáció
Hegyi Béla: A közösség – mítosz és utópia? 13–15
Zámbó Zoltán: Fordítva a lovon 30
Gyerekeknek Moha-mese
Tíz éven alul nem ajánlott 16–17
Könyvismertetés
Lynne McTaggart: A Kötés (Tegzes István) 18
Interjú
Farkas István: Ajándék (Véghné Ilkó Györgyi) 19–22
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 23–26
Harmadik világ
Andreas Boueke: A kairói szemétgyűjtők 27–28
Klemens Ludwig: Ajantha missziója 28–29
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

A címlapkép a Német-Alpokban (Tiefencastel) található Szent Péter templomot ábrázolja (a VIII. század végén épült).

Könyvajánló

Ismét megjelent Kovács László **Erkölcsi világörökség** c. műve, a Bokor Közösség etikatankönyv-sorozatának negyedik kötete; főbb fejezetcímei: Vallás, Kereszténység, Erőszakmentesség, Szerelem – házasság – család, Öregség.

A főként középiskolás korú fiatalok számára készült tankönyvet nyitott szellemű iskoláknak és pedagógusoknak is ajánljuk; 1500,– Ft-os áron (plusz postaköltség) megrendelhető a szerzőtől: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6. Tel.: (1) 312 16 95.

Az ellenségszeretetről

„Ha megütik a jobb arcodat, fordíts oda a másikat is...!" – Nagyon keserves és visszariasztó elrendelés ez. Jézus azonban sohasem mondta, hogy könnyű teljesíteni. Sohasem állította, hogy lehetséges ... kemény lemondások, gyötrelmes és szakadatlan belső harcok nélkül, a régi Ádám megtagadása és az új ember megszületése nélkül.

Mindazonáltal, akár tetszik, akár nem, Krisztus parancsa az egyetlen, ami meg tudja oldani az erőszakoskodás problémáját. Az egyetlen, ami nem tetézi a rosszat rosszal, ami nem százszorozza meg a rosszat, ami megakadályozza a seb elmérgesedését, ami még pattanás korában kivágja a daganatot.

Csak az győzheti le ellenségeit, aki legyőzte önmagát; csak a szentek tudják szelídségre bírni a farkasokat; csak aki átformálta a tulajdon lelkét, csak az formálhatja át testvérei lelkét, és cselekedhet akként, hogy a világ mindenki számára kevésbé fájdalmas legyen.

Az ellent-nem-állás gyümölcsei, ha nem is érnek meg mindig, ha el is senyvednek a rossz idő első visszatértekor, mégis hasonlíthatatlanul különbek az ellentállás és a menekülés gyümölcseinél. Ezt el tudjuk képzelni, ha megerőltetjük magunkat. Bizonyítani nem tudjuk, hiszen sokkal kevesebb efféle példában volt eddig részünk, semhogy akár csak részleges tapasztalatra is hivatkozhatnánk...

Részletek **Giovanni Papini** *Krisztus története* c. művéből.

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIV/2. (138.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIV. évf. 3. szám
2013. június
250,– Ft

A korai egyház és a katonáskodás

Katonaság-megtagadás a XX. században

Erőszakmentesség és mentálhigiéné

Prédikáció a gyarmatosítás ellen

Megemlékezés Bulányi Györgyről

Moha-mese

Interjú Csizovszki Sándorral

Meditációk

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

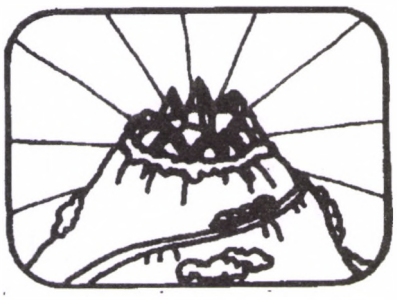

A BOKOR idei nagyközösségi ünnepének témája a jézusi erőszakmentesség volt. Az ott elhangzott előadások közül négyet közlünk az alábbiakban.

Az erőszakmentesség és a korai egyház

„Hogy is tudná valaki a háborúkat minden esetben, általános érvénnyel elutasítani, ha maga Isten is indít és vezet ilyeneket?” (Adolf Harnack)

A kereszténység első három évszázada úgy él a mai köztudatban, mint az erőszakos üldözöttség korszaka. E sztereotípia szerint a római hatóságok tűzzel-vassal próbálták irtani a Krisztus-hívőket, azok pedig, ha letartóztatták őket, büszkén megvallották hitüket és vállalták az ezért járó kínzást és kivégzést is. Az őskeresztények nemcsak szavakban hirdették az „evangéliumi” szelídséget, szegénységet és alázatosságot, hanem gyakorlatban is megélték azt. Mi sem állt távolabb tőlük, mint az erőszak alkalmazása, netán a katonáskodás! A hitükhöz való őszinte ragaszkodást a legsúlyosabb üldözések sem tudták megtörni, s számuk nőttön-nőtt, míg végül Nagy Konstantin császár belátta, hogy ha nem lehet elpusztítani ezt a „szektát”, akkor helyesebb a maga oldalára állítani, s az üldözött hitből előbb elfogadott, majd (néhány évtized múlva) államvallást csinálni. Ez az írás nem kívánja (nem is tudná) alapjaiban cáfolni az imént vázolt közhelyszerű képet. Mindössze arra vállalkozom, hogy árnyaljam az őskeresztények szelídségéről és katonaság-ellenességéről alkotott sommás vélekedésünket.

Rögtön az elején szeretném bemutatni, hogy a kereszténység első három évszázada során az erőszakmentesség és a katonaság kérdésében óriási változás állt be. A jézusi szelídség és ellenségszeretet parancsa mindnyájunk számára ismert – de vajon mennyire visszhangozzák e szavakat a kereszténység első századának nem újszövetségi szövegei? A *Didakhé, avagy a tizenkét apostol tanítása* című, a Kr. u. I. század végén keletkezett iratot igen nagy becsben tartották az első századok keresztény gyülekezetei – nem véletlenül, mert a rövid írás első fele, a „két út”-ról szóló tanítás szorosan követi a jézusi elveket:

„...áldjátok azokat, akik átkoznak titeket, imádkozzatok ellenségeitekért, tartsatok böjtöt azokért, akik üldöznek titeket. Milyen érdem az, ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek? Nemde ezt teszik a pogányok is? Ti viszont szeressétek azokat, akik gyűlölnek benneteket, és ne legyenek ellenségeitek (vö. Mt 5,44–47; Lk 6,32-33). *... Ha valaki megüti jobb arcodat, tartsd oda a másikat is, és tökéletes leszel* (vö. Mt 5,39). *Ha valaki arra kényszerítene, hogy menj vele ezer lépést, tégy meg vele kétezret* (vö. Mt 5,40-41). *Ha valaki elkéri felső ruhádat, add oda neki alsó ruhádat is* (vö. Lk 6,30). *Ha valaki elveszi, ami a tiéd, ne kérd vissza, úgysem tudod”* (vö. Lk 6,30). (Didakhé 1,3–4)

E bizonnyal Jézusnak tulajdonítható mondások után nem sokkal még jelentősebb szavakat olvashatunk:

„Minden rossztól óvakodjál, gyermekem, és minden hozzá hasonlótól. Ne légy haragos, mert a harag gyilkossághoz vezet, féltékeny se légy, se viszálykodó, se erőszakoskodó; mindezekből gyilkosság származik” (Didakhé 3,1).

E tanítás jelentőségét abban látom, hogy nem pusztán kinyilatkoztatja a lényeget, hanem egyszerű, rövid magyarázattal is szolgál. Így nem arra tanít, hogy a tanítást kinyilatkoztató személy tekintélye okán kell így vagy úgy cselekedni, hanem érthetővé teszi a tanítvány számára, hogy miért nem szabad haragosnak, erőszakosnak lenni. Ésszel belátható, hogy a gyűlölködésből erőszakos tettek, sőt akár gyilkosságok származhatnak. Ha pedig ésszel is belátható, akkor nincs szükség vallásos hitre. Nem hittartalmak (például Jézus istenfiúsága vagy megváltó halála) miatt nem szabad erőszakot alkalmaznunk, hanem azért, mert ebből gyilkosság származik. A szelídség tehát a korai keresztény közösségek logikus érveléssel alátámasztható erkölcsi eszménye volt.

Az erőszakhoz és különösen a katonáskodáshoz való keresztény hozzáállás évszázadok alatt végbement gyökeres megváltozásának érzékeltetésére lássunk egy példát a konstantini fordulat korszakából. A Kr. u. 314-ben tartott Arles-i Zsinaton (azaz két évvel a nevezetes Milvius-hídi csata, és egy évvel a milánói türelmi rendelet után) az alábbi kánont fogadta el az egyház: *„Akik a békében eldobják a fegyvert, közösíttessenek ki. Azokról, akik a béke idején eldobják a fegyvert, azt határoztuk, hogy maradjanak távol a közösségtől* (az Arles-i Zsinat kánonjai, 3).

Jól tudjuk, hogy Konstantin császár győztes hadseregében nagy számban szolgáltak keresztény katonák is. A keresztény katona fogalma, ami a Krisztus utáni évtizedekben még bizonyosan fából vaskarika volt, ekkorra bevett gyakorlattá vált, s az egyház rendelete nem a fegyver megragadását tiltotta már, hanem a fegyver letételét. Nincs többé lehetőség arra, hogy valaki „világnézeti” vagy bármi egyéb okból megtagadja a katonáskodást: aki így tesz, azt saját vallásának elöljárói közösítik ki. Az egyház demonstrálni akarta, hogy a császár számíthat rá.

Az ide vezető út azonban hosszú volt, s a katonáskodáshoz való hozzáállás nem egyik napról a másikra változott meg. Jézus azt tanította tanítványainak, hogy még az ellenséget is szeretni kell, és sosem rejtette véka alá a hatalmasokról alkotott véleményét. Nincs okunk kétségbe vonni, hogy életpéldájával megpecsételt tanítását híven követték az első keresztények, ám már Pál apostol leveleiben is, amelyek döntő hatással voltak a kialakuló egyház teológiájára, találunk több olyan részletet, amelyek utat nyitottak az erőszakmentesség későbbi átértelmezéséhez. Az efezusiakhoz írt levélben ezt olvassuk:

„Nem annyira a vér és a test ellen kell küzdenünk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok, ennek a sötét

világnak kormányzói és az égi magasságoknak gonosz szellemei ellen. Ezért öltsétek fel az Isten fegyverzetét, hogy a gonosz napon ellenállhassatok, és mindent legyőzve megtarthassátok állásaitokat. Így készüljetek föl: csatoljátok derekatokra az igazság övét, öltsétek magatokra a megigazulás páncélját, sarunak meg viseljétek a készséget a békesség evangéliumának hirdetésére. Mindehhez fogjátok a hit pajzsát, ezzel elháríthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Tegyétek fel az üdvösség sisakját, és ragadjátok meg a lélek kardját, vagyis az Isten szavát” (Ef 6,12–17).

Kétségtelennek tűnik, hogy a fenti sorok írója nem valóságos, hanem átvitt értelemben ír a páncélzat felöltéséről és a kard megragadásáról, azaz nem háborúra, hanem a hit megőrzésére szólít. Mondatai azonban megteremtették az alapot ahhoz, hogy az egyház Krisztus seregeként (*militia Christi*) tekintsen magára. A hitért küzdő sereg csakhamar rájött, hogy Krisztus ellenségeit valóságos fegyverekkel is le lehet, sőt le is kell győzni. A spirituális had előbb-utóbb tényleges hadsereggé vált. A hit védelmében hadra kelt egyház: ez a kép adja a muníciót a pogányok elleni, mind véresebb harcokhoz a középkor és az újkor során is, gondoljunk csak a keresztes hadjáratokra! Bár Pál apostol aligha gondolta, hogy képletes értelmű sorait így értelmezi majd a „hálás” utókor, másutt maga is megerősíti, hogy létezik jogos, Isten akaratából elkövetett erőszak:

„Minden lélek vesse alá magát a fölöttes hatalomnak. Mert nincs hatalom, csak az Istentől, és ami van, azt Isten rendelte. Ezért aki a hatósággal szembeszáll, Isten rendelésének szegül ellene. Az ellenszegülő pedig magára vonja az ítéletet. Az elöljárók nem azért vannak, hogy a jótettől ijesszenek el, hanem a rossztól. Azt szeretnéd tehát, hogy ne kelljen tartanod a hatalomtól? Tedd a jót és megdicsér, mert az Isten segédje ő a javadra. De ha gonoszságot művelsz, rettegj, mert nem hiába viseli a kardot. Isten eszköze, a harag jogos végrehajtója ő a gonosztevővel szemben” (Róm 13,1-4).

A világi hatalom tehát Istentől ered, és Isten nevében bünteti meg mindazokat, akik rászolgáltak. Jézus Istene a tékozló, bűnök sorozatát elkövető fiát is szeretettel visszafogadó, megbocsátó Atya volt, ám Pál Istene könyörtelenül megbünteti azokat, akik rosszat tesznek, s ebben a büntetésben a világi hatalmak lesznek Isten segédjei. Jézus istenképe keveretlen: Istene a feltételek nélkül irgalmas, szerető Abba, Pálé viszont a feltételekkel irgalmas, máskülönben bosszúálló Úr: *„azon könyörül, akin akar, és azt teszi megátalkodottá, akit akar”* (Róm 9,18; lásd még Gal 6,16; 1Tessz 1,10; 4,6 stb.).

Az istenkép kevertségének oka alighanem az ószövetségi hagyományban keresendő. Ezt az örökséget a korai keresztények nem tudták megfelelően kezelni. Az ószövetségi Isten ugyanis kétarcú: tud irgalmas, de tud bosszúálló is lenni. Óvja népét a gonoszoktól, de olykor azt üzeni prófétáival, hogy pusztítsák el ellenségeiket. Isten akaratából a zsidók megütköznek az amalekitákkal, és amíg Mózes széttárt tartott karral könyörög az Úrhoz, a zsidók vannak fölényben (2Móz 17,11). A Tóra hagyománya, hogy az Isten akaratából vívott háború igazságos, és nincs benne semmi elítélendő. Hiába szállt szembe Jézus ezzel az istenképpel, hirdetve az Atya megbocsátó szeretetét. A büntető Isten hagyománya olyan erős volt, hogy fönnmaradt a keresztény gyülekezetekben is, és még maga Pál apostol sem tudott megszabadulni tőle: *„Ne álljatok bosszút magatokért, szeretteim, hanem hagyjatok teret [az Isten] haragjának, hiszen írva van: «Enyém a bosszú, én majd megfizetek» – mondja az Úr”* (Róm 12,19, idézet: 5Móz 32,35 stb.).

Megállapítható, hogy a korai kereszténység gyakorlatban az erőszakmentességet tanította, tehát emberi eszménye a szelídség. Eközben pedig azzal vigasztalta az egyént, hogy szelíd életében elszenvedett sérelmeiért az Isten bosszút áll érte. Az istenkép és az emberkép diszharmóniája azonban szükségképpen maga után vonja az emberkép fokozatos hozzáigazítását az istenképhez. Ha Isten bosszúja igazságos, akkor ennek eszközei miért ne lehetnének éppen a hívő keresztények? Ezáltal feltárul az út az Isten akaratának megfelelő igazságos erőszak, az igazságos háború felé. (A keresztes háborúk csatakiáltása: „Isten akarja!”)

Az ószövetségi hagyomány válaszút elé állított minden korai keresztény gondolkodót. Miként viszonyuljunk egy olyan könyvhöz, amely szerint Isten elpusztítja ellenségeit, noha a mi mesterünk azt tanította nekünk, hogy „szeressétek ellenségeiteket”? A keresztény apologéták és az egyházatyák munkáiban háromféle hozzáállás kristályosodik ki.

Vannak, akik *elutasítják a teljes Ószövetséget*, mert az nem hangolható össze Jézus üzenetével. Eme egyszerű és világos álláspont legnevezetesebb képviselője a II. század első felének híres-hírhedt tanítója, az eretnekként számon tartott szinópéi *Markión*. Szerinte az anyagi világot egy gonosz, tehetségtelen és kicsinyes bosszúra hajló alkotó, a Démiurgosz teremtette, és a

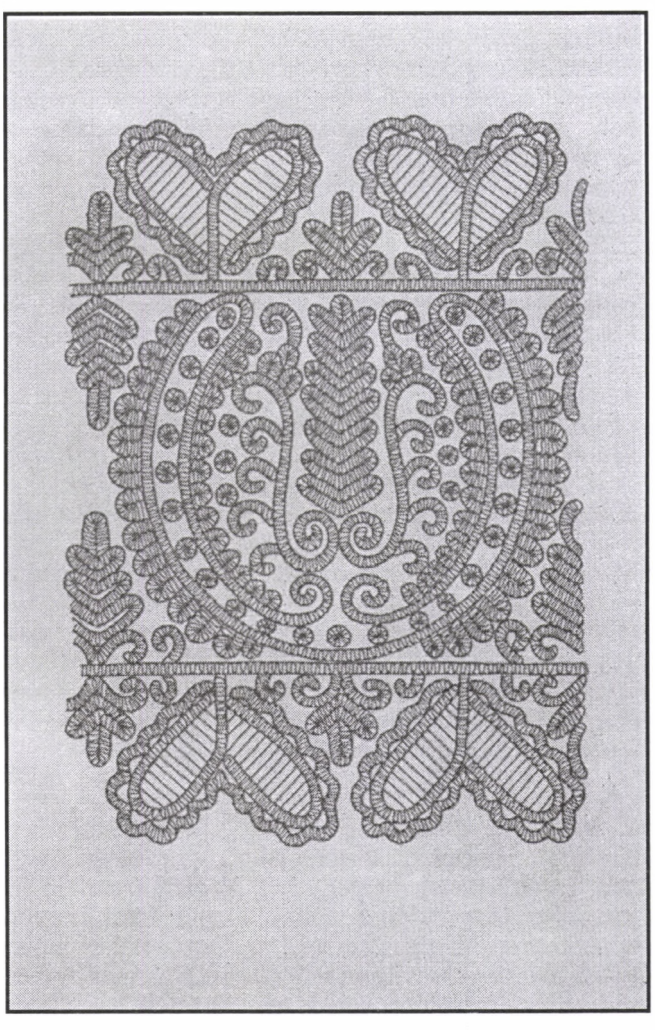

zsidó hagyomány őt nevezi Jahvénak. Jézus a valódi, nem anyagi világban élő, szerető és szelíd Isten követe volt. Markión elutasította a Tórát mint jézustalan művet, és csak a páli leveleket, valamint Lukács evangéliumát tartotta hiteles forrásnak. Tanítását a születő egyház nem fogadta el, és 144-ben kiközösítették. A kereszténység főárama nem állt szóba a zsidó hagyomány teljes elutasításával.

Mások úgy tartották, hogy az Ószövetségben leírtakat *nem szó szerint, hanem allegorikusan* kell értelmezni. Legfontosabb alakjuk *Órigenész* (185–254) volt. Ő úgy vélte, hogy „a harcokról, győztesekről és legyőzöttekről szóló történeteken keresztül kimondhatatlan misztérium nyilvánul meg azok számára, akik képesek ezek megítélésére” (A princípiumokról, 4,2,8). Ezek a véres történetek belső, lelki vívódások irodalmi reflexiói, és ekképp is értelmezendők. Mindezek nem történtek meg a valóságban, hanem az a feladatunk, hogy a történetekből kihámozzuk a spirituális igazságot. Egy példa: „Ha pedig egyszerre kell magyarázattal szolgálni az ellenség leölése és az igaz mindenekfölötti uralma kapcsán, a következőket mondhatjuk. Amikor azt állítja, *reggelenként kiirtottam a föld minden bűnösét, hogy kigyomláljak az Úr városából mindenkit, aki törvénytelenséget művel*, a próféta átvitt értelemben mondja földnek a testet, amelynek *törekvése Isten ellensége*, az Úr városának pedig saját lelkét, melyben *Isten temploma* volt...” (Kelszosz ellen, 7,22).

A harmadik, végül túlsúlyra jutott álláspont szerint a Biblia véres valósága *történeti tény*, amely megfelelt a Krisztust megelőző kor szükségszerűségeinek, ám a Krisztus-esemény felülírta és megváltoztatta a háborúhoz való hozzáállást. Nem szabad többé úgy viselkedni, mint az Ószövetség nagyjai tették, de ettől még cselekedeteik a maguk korában értelmezve érvényesek és Istennek tetszők, hiszen Isten maga is részt vett e csatákban: „az Úr angyala megölt az asszírok táborában százhetvenötezer embert; és mi is elfogadjuk ezt, sőt így is tartjuk” – írja a 165 körül mártírhalált halt *Jusztinosz* (Párbeszéd a zsidó Trüphónnal, 83). *Tertullianus* (160–225 k.) pedig Krisztus megváltó kereszthalálának szimbolikus előképét fedezi föl Mózes fent említett imájában, kihasználva Józsue és Jézus névazonosságát: „De hát miért csak akkor imádkozott Mózes széttárt kézzel, leülve, amikor Józsue (= Jézus) Amalek ellen harcolt? Az ilyen feszült helyzetben inkább térdre esve, mellét verve, szemét lesütve kellett volna imádkoznia! Nyilván azért, mert ugyanott, ahol az úr nevét viselő (Józsue) harcolt, fog majd egykor küzdeni maga az Úr az ördöggel, és keresztalakra volt szükség, amely által majd Jézus (= Józsue) győzelemre jut.” (Tertullianus: Markión ellen, 3,18. Lásd még: *Iréneusz*: Az eretnekség ellen, 4,24, *Jusztinosz*, i. m. 90.) Isten tehát vagy korábban volt véres hadúr, és mostanra megenyhült, jóságos Atyává szelídült, vagy most is képes mindarra, amit az Ószövetség lapjain tesz, csak éppen szolgáinak tiltja meg ugyanezt. Akárhogy is, e hozzáállás tovább erősítette az istenkép imént említett kevertségét.

A korai kereszténység viszonya a hadsereghez nem kevésbé ellentmondásosan alakult. Az egyházatyák nem mulasztják el megjegyezni, hogy Keresztelő János, Jézus, Péter és Pál is szóba állt katonákkal, és egyik alkalommal sem tudunk arról, hogy e tisztek lemondtak volna hivatásukról. Keresztelő János általános emberségre intette a zsoldosokat, de nem követelte meg, hogy hagyják ott a hadsereget (Lk 3,14). Jézus meggyógyította a kafarnaumi százados szolgáját (Mt 8,5, ill. Lk 7,1), Péter megkeresztelte Corneliust, a római centuriót (ApCsel 10), és Pál sem utasította másra a fegyveres börtönőrt, mint hogy higgyen Krisztusban (ApCsel 16, 27-34). Ennek ellenére nincs tudomásunk arról, hogy az I. században bármely megtért keresztény katonának állt (vagy az maradt) volna. Csak a II. században emelik fel szavukat egyes egyházatyák a keresztény hívek katonai szolgálata ellen. Az alábbiakban elsősorban Tertullianus véleményét ismertetem, akinek egyik korai műve, a 197-ben íródott *Apologeticum* azt próbálja igazolni, hogy a keresztények akkor is hasznos és hűséges alattvalói a birodalomnak, ha nem akarnak katonáskodni – ők ugyanis nem fegyverrel, hanem imádsággal támogatják a császárt:

> *„Mindnyájan folytonosan könyörgünk az összes császárokért: hosszú életet kérünk nekik, zavartalan uralkodást, biztonságos házat, vitéz hadsereget, hűséges szenátust, becsületes népet, nyugodt földkerekséget, s amit csak óhajt még az ember és a császár”* (Apol. 30,4).
>
> *„Ámde még más, erőteljesebb szükség is adódik, hogy a császárokért, sőt egyáltalán az egész császári birodalom fönnállásáért s a római államért is imádkozzunk. Nagyon jól tudjuk, hogy az egész földkerekséget közelről fenyegető szörnyűséges összeroppanást és a borzalmas szorongásokkal ijesztő idők végzetét a Római Birodalom fönnállása tartóztatja csupán. Így azután, mivel magunk is fázunk e dolgok megtapasztalásától, míg elhalasztásukért könyörgünk, Róma uralmának tartósságát is előmozdítjuk. ... Isten állította a császárokat a nemzetek élére”* (Apol. 32,1).

Tertullianus olyan „munkamegosztást” javasol, amelyben a császár és csapatai megvédik a birodalom biztonságát a külső és belső veszélyektől, a keresztények pedig imáikkal segítik az uralkodót. A II. század végén már világos, hogy a barbár invázió veszélyét a császár szilárd uralmán kívül semmi sem akadályozhatja meg, így a keresztények feladata – saját érdekükben is – az uralkodó spirituális támogatása (vö. *Órigenész*: Kelszosz ellen, 8,65-70). E támogatás egyáltalán nem jelentéktelen, hiszen a keresztények létszáma nagyon megnövekedett: *„Tegnapiak vagyunk, és betöltöttünk már mindent, ami a tiétek: a városokat, a szigeteket, a várakat ... magát a hadsereget, a kerületeket, a tízes csapatokat, a palotákat, a szenátust, a forumot, és csupán a templomokat hagytuk meg nektek”* (Apol. 37,4). Kétséges, hogy mennyire hihetünk Tertullianusnak a keresztény katonák számának túlsúlyra jutásáról, de azt a sírfeliratok is tanúsítják, hogy a II. században már voltak keresztények a hadseregben. Ezt bizonyítják a szerző későbbi művei is (elsősorban: a bálványimádásról [De idolatria] és a katonai koszorúról [De corona]), amelyekben kifejti, hogy kereszténynek nem volna szabad katonáskodniuk. Nem érdektelen, hogy mivel indokolja álláspontját:

> *„Nem fér össze a kettő, isteni és emberi eskü ... egy lélek nem kötelezheti el magát kétfelé, Istennek és a császárnak”* (A bálványimádásról, 19). *„Hitünk szerinti meggyőződésünket nem adhatjuk fel a kényszerítő körülmények fellépésekor. Nincs olyan kényszerítő ok, ami miatt ezzel felhagyhatnánk ... Még az áldozatbemutatás esete sem, vagy a nyílt hittagadás kényszere sem, ami meglehet, gyötrelmekkel és kínzásokkal jár, de még ezen kényszerítő körülmények sem mentenek fel, mert még ennél is erősebb a hittagadástól való félelem kényszere...”* (A koszorúról, 11).

A keresztények tehát azért nem katonáskodhatnak, mert esküvel megpecsételt hűségük kétfelé húzná őket: a császár felé és az Isten felé is. Az uralkodó irányában tanúsított hűség elsősorban a hadseregben is rendszeres áldozati szertartásokon nyilvánult meg, amelyeket a keresztények bálványimádásnak tekintettek. De nemcsak az áldozatok számítottak rituális cselekménynek, s ezáltal a keresztények számára tilalmasnak. Tertullianus elismerően számol be egy katonáról, aki egy díszfelvonuláson nem volt hajlandó viselni a katonák tölgyfaágakból font koszorúját, és amikor felelősségre vonták, azt felelte, hogy ő nem hordhatja a koszorút, mert keresztény, és vállalta a mártírhalált (A koszorúról, 1). A III. század végéről fennmaradt számos vértanúakta szereplői közt akadnak katonamártírok is, mint például Marcellus, aki centurióként megtagadta részvételét a császár születésnapjának tiszteletére rendezett lakomán, mert *„mostantól fogva nem harcolok a császárnak, megvetem a kőből és fából faragott istenek tiszteletét, mert azok néma és süket bálványok”.*

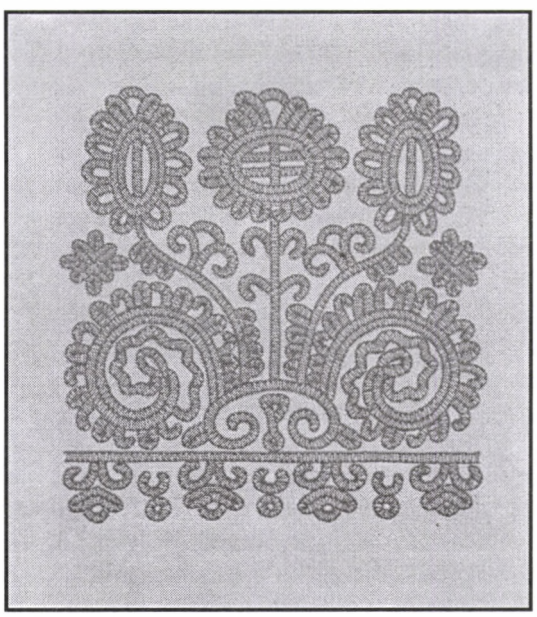

Ezen a ponton fontos megállapítást tehetünk. A katonamártírok rendre keresztény hitükre és a bálványimádás tiltott voltára hivatkoztak. Ha fölmerült is, hogy egy kereszténynek nem szabad gyilkolnia (lásd pl. *Tertullianus*: Koszorú 11,2), az mindig csak másodlagos érv lehetett – ám leggyakrabban elő sem került. A II–III. századi keresztény hitű katonák sosem azért vállalták a mártírhalált, mert nem akartak gyilkolni, hanem azért, mert nem akartak a bálványimádás bűnébe esni! Úgy is fogalmazhatunk, hogy a szolgálatmegtagadás vallásuk szabályaiból, és nem erkölcsi eszményükből fakadt. A bálványimádást minden körülmények közt elkerülendő bűnnek tekintették, sokkal súlyosabbnak, mint az emberölést.

Az a tény, hogy a keresztényeknek nem annyira magával a katonáskodással volt gondjuk, mint inkább az ezzel járó rituális cselekményekkel, rávilágít a kereszténység és a bevett római vallások közti alapvető különbségre. A rómaiak eredendően is sok istent tiszteltek, de hódításaik során igyekeztek a legtöbb leigázott nép isteneit is becsatolni a maguk vallásosságába. Hallatlan expanziós sikereiket gyakran éppen annak tulajdonították, hogy ők a „legvallásosabb nép”. Ez a vallásosság a katonaság esetében előírt bizonyos kötelező rítusokat (például áldozatbemutatás a császárnak), és lehetővé tette számtalan egyéb helyi, egzotikus kultusz gyakorlását is (például Mithrasz, Ízisz, Attisz és Kübelé stb.). A római vallásosság központjában elsősorban nem hittartalmak álltak, hanem a kultuszcselekmények. A rítusokban nem hinni kell, hanem végre kell őket hajtani: ez a kéz vallása, nem szívé. A kereszténység azonban (zsidó hagyományként) képtelen volt nem hinni abban, amit vallási cselekményként végez. A katonamártírok felettesei gyakran adtak hangot értetlenkedésüknek, hogy a keresztények miért nem hajtják végre az áldozatot, aztán állnak tovább. Nem értették, hogy miként lehet a szív dolgává tenni a rítuscselekményt. A keresztények pedig úgy érezték, ha végrehajtják az előírt áldozatot, akkor rögtön bálványimádóvá is válnak, és ezt mindenáron el akarták kerülni. A római kultuszok vallásgyakorlókat kívántak, a kereszténység viszont hívőket.

Éppen ez a kétféle hozzáállás segít megértenünk, hogy miért nőtt meg igen nagy mértékben a keresztény katonák száma a III. század során. A római megközelítés („a kéz vallása”) teret nyert a keresztények körében is. Azok a keresztény katonák, akik nem vállalták a mártírhalált, vallásgyakorlóként voltak keresztények, nem pedig valódi hívőként. Végrehajtották a kötelező római rítusokat, majd éltek így vagy úgy keresztényként is. A mártírakták éppen azoknak állítanak emléket, akik nem voltak hajlandók vallásgyakorlókká válni, és a szív vallásaként tekintettek a keresztségre. Az emlékezet a vértanúkat tartja nagyobb becsben, de a túlnyomó többség nem olyan volt, mint ők.

A „vallásgyakorló” többség hatására a katonaság megítélése is megváltozott. *Lactantius* (240–320 k.) már megkülönbözteti a hagyományos háborúskodástól az Isten népe által vívott háborút, mert az előbbi rút, ez utóbbi viszont dicséretre méltó dolog. Tertullianusszal és Órigenésszel ellentétben egyáltalán nem tartja visszásnak, hogy keresztények katonaként szolgáljanak. A konstantini fordulat idején alkotó *Euszebiosz* (263–339) számára végképp nem kérdés már a katonáskodás. *Egyháztörténet* című művének propagandisztikus célja bemutatni, hogy Konstantin uralmával elérkezett az új Jeruzsálem birodalma, és a háborúkkal sincs semmi gondja, föltéve, hogy a császár ellenfelei (Maxentius, majd Licinius) véreznek el bennük. Konstantin császárnak hadseregre volt szüksége, és a keresztények nem bizonyulhattak hűtlennek ahhoz, aki vallásuknak privilégiumokat nyújtott. Bár nyilván akadtak néhányan, a történeti emlékezet nem tud olyanokról, akik keresztényként megtagadták volna a szolgálatot Konstantin seregében. Elérkeztünk az Arles-i Zsinathoz: „Akik a békében eldobják a fegyvert, közösíttessenek ki.”

A korai keresztény közösségekben tehát tovább élt Jézus tanítása a szelídségről, de a katonaság elutasítását elsősorban nem erkölcsi, hanem vallási okokkal magyarázták. A Didakhé „értelmes” erőszakmentessége nem folytatódott. A „szeressétek ellenségeiteket” nem azért maradt érvényben, mert ésszerű, hanem azért, mert egy tekintély (Krisztus) ezt parancsolta. De nem telt bele három évszázad, és a vallás megtalálta a kiskapukat az Istennek tetsző háborúhoz. A keresztény hívek közt is tért hódított az üres vallásgyakorlat, és így az „átlagkeresztény” nem is különbözött már olyan nagy mértékben az „átlagpogány”-tól. Mindkettő megélhetést akart, vallási nyugalmat és a birodalom biztonságát. Konstantin számíthatott rájuk.

Bajnok Dániel

Ádám, hol voltál?

Én, kérem, sorozáson.

Idős úr ül kempingszéken Kesztölc közelében, a Kinizsi Túra ösvénye mellett. „Tudod, kit vár?” – kérdi Zoli nevű túratársától Zsuzska. – „Az apukáját.” – „Te jó Isten, hiszen maga is van már hatvanéves” – válaszol a másik. Bizony, a fiatalember nagyon jól becsülte meg az idős úr életkorát: Jocó tavaly májusban már betöltötte 55-ik évét. Jó a közelítés, csak tíz százalékos az eltérés.

Vándorlunk, kedves barátaim, az élet különféle ösvényein, öregek és fiatalok. Harminc évvel ezelőtt, harminc-egynéhányan közülük, nemet mondtak a fegyveres erőszak szolgálatára. Az idős úr meg az apja is közéjük tartozott. Mintha tegnap lett volna. Most újra kell kezdenünk a tiltakozást? Mi történt itt három évtized alatt? Nem tudtunk élni a szabadsággal? Eltékozoltuk az időt, és most reményeink romján ülve töprengünk?

Öreg ember beszél hozzátok. Miért hívtátok? A pálya mellől beszél, kötelezettség nélkül. Tud használhatót mondani három generációval későbbi fiataloknak is? Ellenkező esetben, Horatius szavait használva, *risum teneatis amici* – meg tudjátok állni nevetés nélkül, barátaim?

Tárgyilagosnak kell lenni, ezért felsorolok néhány múltbeli tényt. Gyermekként nagyon lelkesedtem a katonaságért. Voltak ólomkatonáim, megcsodáltam a kecskeméti utcán végighaladó fogatolt tüzérséget, szerettem nézegetni a hadijelentések színes képeit és a csonka országhoz visszatérő területek rajzát a filmhíradókban. Pár év múlva óvatosan kerülgettem a lakásunkba berepült, fel nem robbant ágyúlövedéket, meg egy másikat, amely egy árok szélén hevert. Az osztályteremben, lőporral játszva, szerencsésen megúsztuk a lehetséges baleseteket. Középiskolában más bajok is voltak, semhogy érdekelt volna a haza védelme. Egyetemen heti három órában tanultunk honvédelmi ismereteket. Fontosnak tartottam, hogy jeles eredmény kerüljön az indexembe, ennek érdekében összekülönböztem a katonai tanszékkel. A lehetséges konfliktust az évfolyam párttitkára elsimította, viszont két év múlva alkalmatlannak minősítettek a katonai szolgálatra. Szomorúságomat az oldotta, hogy a nyár folyamán kiszállt politikai tiszt kijelentette, hogy ilyen emberből nem lehet a néphadsereg tisztje. A részleteket mellőzöm. Katonakönyvem birtokában még jó húsz évig teljes értékű állampolgár lehettem, mígnem több társammal együtt bíróság elé állítottak, mivel lelkiismereti ok miatt már vagy még nem tekintettük kötelezőnek a katonai szolgálat vállalását. A büntetések kortól, illetve a megtagadás idejétől függően változóak voltak, de ki lehetett számítani az időtartamukat. A nyolcvanas években lazulni kezdett az engedetlenek kezelése, nemzetközi alternatív szervezetek is közbeléptek, minek folytán a rendszerváltás idejére megszűntek a kemény ítéletek, hamarosan megvalósult a fegyver nélküli katonai szolgálat, és elismerték a lelkiismereti alapon történő ellenvetést is. Mindez azért nem volt teljesen sima ügy. Nekem öt bírósági tárgyalásra és egyéb adminisztrációs huzavonára volt szükségem, hogy megszabaduljak a katonakönyvemtől, de mint látjátok, jó egészségben állok előttetek. A szabadság, persze, anyagiakba is kerül, de kigazdálkodható.

Menjünk vissza még az időben egy keveset, hogy jobban értsük a történteket. A katonai szolgálat elutasítása nem hirtelen ugrás a semmibe, megvan annak is a személyre szabott története, különösen akkor, ha az illetőt kereszténynek mondott társadalomban, jó hazafinak nevelték. Én így indultam, és negyed századig így is folytattam. Új hatások 1957 után értek, amikor *Gandhi* és *King* – immár hozzáférhető – írásaiból megismertem az erőszakról lemondás elvét és gyakorlatát. Láttam, hogy a keresztény katona alakja nem illik bele az evangéliumba akkor sem, ha folyton a szegény kafarnaumi századosra hivatkoznak. Ezután következett az öntudatos jenki, *David Thoreau*, aki nem volt hajlandó adójával támogatni a Mexikó elleni hadviselést. Kiderült, hogy antikváriumban nagy anyaga van a háborúellenes, keresztény szellemiségű irodalomnak, csak el kell indulni a szelídség szellemében egyik gondolkodótól a másik felé. Legfontosabbak azok a szövegelemzések voltak, amelyeket *Bulányi György* vezetésével, a hatvanas évek közepétől rendszeresen és alaposan végeztünk, és amelyek szintéziseként 1968-ra elkészült a „Keressétek az Isten Országát” első kiadása. Ebben a széles spektrumú munkában, amelynek publikálását külföldön sem vállalták, központi helye volt az erőszakról lemondás elvének. Nem kellett különösebb erőfeszítés ahhoz, hogy a figyelmes olvasó megállapítsa: a meg nem csonkított vagy át nem értelmezett evangélium alapján, a Jézust követő ember nem engedelmeskedhet az erőszaknak, nem lehet a Tulok szentségének híve, csak a Bárányé. Biztos talajon éreztük magunkat, hiszen támaszkodhattunk a II. Vatikáni Zsinat nyilatkozataira, különösen a *Gaudium et spes*-re, amely kifejezetten támogatta azokat, akik fegyver nélkül, békés formában akarják szolgálni a társadalmat. Többször újragondoltuk és megvitattuk felfogásunkat, felhasználtuk a zsinat után megjelent irodalmi anyagot. Ezek összesítéséből keletkezett az „Utópia vagy valóság” című cikk, amely az 1972. évi Karácsonyi Ajándékban jelent meg. Bulányi javasolta, hogy legyen írásos nyoma a munkánknak, hiszen ilyenek jelzik egy élő munkaközösség meglétét. Mivel 1970-ben megjelent a Valóságban Vitányi Iván „Ideológiai vallomások” című cikke, ezen felbátorodva és Vekerdi László támogatását kérve, elvittem a kéziratot a szerkesztőségbe. Vitányi jóindulatúan fogadta az írást, elmondta, hogy az egész redakció el-

olvasta, de nem tudják közölni, mert a „Jancsó-ügy miatt” éppen most utasították rendre őket. Ha hozzájárulok, akkor Simai Mihály, a Magyarok Világszövetsége révén, megpróbálhatja külföldön elhelyezni a cikket. Hozzájárultam, mert divat volt abban az időben külföldön festeni nyájas képet olyan nézetekről, amiknek itthon nem volt helyük. Nem tudom, merre vándoroltak a papírlapok, de nem is ez volt a fontos, hanem az, hogy biztosnak éreztük gondolkodásunk alapjait.

A RENDSZERVÁLTÁS IDEJÉN megjelentek a humánus törekvések. Az állammal – és a vele mindig *entente cordiale*-ban lévő egyházi hierarchiával – folytatott küzdelmeink folytán bizonyos ismertségre tettünk szert, így nem volt nagyon meglepő, hogy a halálbüntetés eltörlése érdekében indított mozgalom számításba vett minket is. Neves közéleti személyiségekkel együtt képviseltük ezt az ügyet, és a Bokorban, valamint azon kívül is sok támogatót szereztünk. Az Alkotmánybíróság döntésének kihirdetésekor az előterjesztő Horváth Tibor egyetemi tanár mellett én képviseltem a „társadalmat”. Ezután továbbléptünk a hadkötelezettség eltörlése felé. *Farkas Henrik* elévülhetetlen érdeme volt, hogy széles támogatói kör jött létre olyan, különböző felfogású emberekből, akiket egyesített a lelkiismereti döntés elfogadása a fegyveres erőszak elutasításában. A Ligában [Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája] megtalálta helyét az átlagos állampolgár, a tanár, a lelkész, a tudományos kutató, az irodalmár, a diplomata és a politikus egyaránt, ha híve volt a lelkiismereti meggyőződés követésének. A politikai helyzet kedvező alakulása következtében 2004-ben a Liga figyelőbizottságott hozott létre, és felfüggesztette a működését. Ez utóbbira azért volt szükség, mert hamar észre lehetett venni, hogy a hadkötelezettség megszűnése bármikor politikai játszmák függvényévé fog válni. Így is lett, és a 2013-ban életbe lépett honvédelmi törvényben már nem lehet megtalálni a szabad lelkiismereti döntés nyomát.

Ide jutottunk, sejtésünk igazolódott. Az új politikai áramlat, saját biztonsága érdekében, visszatér a korábbi erőszakos módszerhez. Úgy látszik, hogy újra el kell indulnunk a magunk útján. Annyiban azért más a helyzet, hogy az elmúlt négy évtized során használható elméleti és gyakorlati tapasztalatokat szereztünk a szelídség vállalásában. Egyeseknek egészen elölről kell kezdeniük, másoknak lehetnek használható előismereteik. Valakiknek el kell kezdeniük szentírást olvasni, másoknak folytatniuk kell, mégpedig történelmi tanulmányokkal a kereszténység őszinte történetéből, és ismét másoknak a hamisításoktól mentes világtörténetből. Több mint két évtizede művészekért imádkoztam, akik a szelídség dícséretével hatnak lelkünkre. Irodalmi anyag bőven van. Majd fél évszázaddal ezelőtt Vitányi azt írta, hogy bárki igen könnyen összeállíthatna egy tartalmas antológiát az erőszakmentesség témájából. Igaza volt. Nem lehet megindultság nélkül olvasni a háború utáni irodalom termését. Beszámolókat a szervezett őrültség tombolásáról Európában, mivel bennünket igazában ez érdekel. Az őrült diktátor művéről, amelynek milliók – felnőttek és egészen fiatal gyerekek – estek áldozatul Beethoven, Goethe és Kant országában, mert a dübörgő bakancsok eltaposták a szellem alkotásait. Soha többé háborút – hangzott a túlélők ígérete, és a történelmet nem két választás időtartamában vizsgáló emberek jól tudják, hogy sem Szent Szövetség, sem Népszövetség, sem Egyesült Nemzetek Szövetsége sem tudja meggátolni a népek közti vérontást. A múlt megismerhető, a múlt bevallható. Van rá példa, de van az ellenkezőjére is. Mit lehet tenni? Hol kell kezdeni? Egyszer már megpróbáltuk. Van még remény?

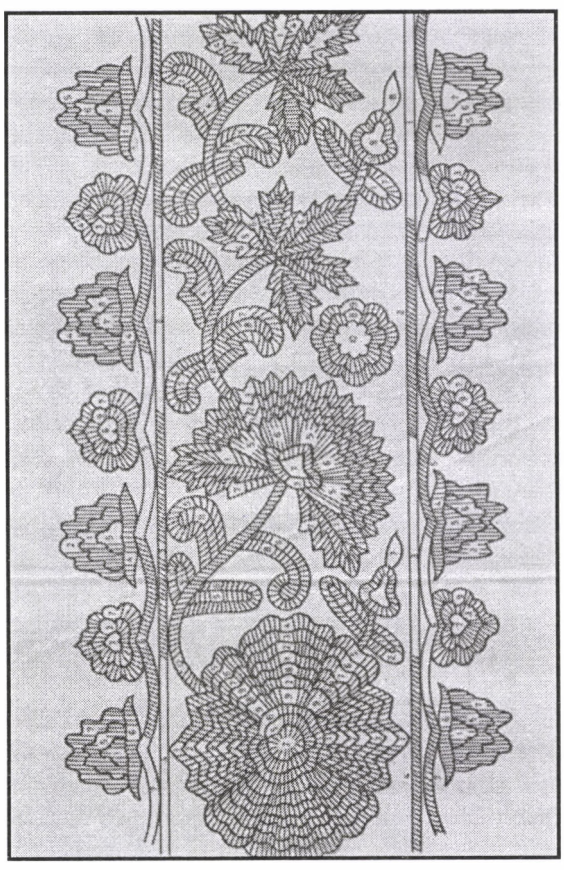

Az ókori ember tanácsa így szól: *Principiis obsta* – Kezdetben állj ellen! Későn készül az orvosság, ha a hosszas késlekedés miatt a baj már elharapózott. Láthattuk a késlekedés eredményét. Ha a Sándor-palota lakója nem veszi komolyan, hogy ablaka alatt vad bakancsok dübörögnek, mivel ő onnan felülről messzebbre lát, mint a lent lévők, ha mindig akad katolikus pap, aki megszenteli az erőszakosok zászlóit, ha az erőben hívő ember azt hiszi, hogy két pofonnal el tudja zavarni azokat, akikre egyébként neki szüksége van, ha tízéves gyerekeket avatnak be az erőszak vallásába, akkor igen nagy vakság kell ahhoz, hogy ne lássuk ennek a viselkedésnek várható következményeit.

POLITIZÁLSZ? Ha a politizálás azt jelenti, hogy lepaktálok az erő embereivel, hogy részt kapjak hatalomból és pénzből, akkor a válaszom: nem. Ha azt jelenti, hogy ismerem a hatalmi politikát, annak ismételten újratermelődő természetét, akkor a válaszom: igen. Ha azt jelenti, hogy elfogadom az erőszak, a leigázás világát, akkor ismét nem. Ha azt jelenti, hogy Jézus nyomán kemény, mondhatnám nyomdafestéket nem tűrő szavakkal (meszelt sírok, tessék egy kicsit belegondolni) minősíteném a farizeusokat, akkor újból igen.

Itt az ideje, el ne felejtkezzünk róla! Már az elején fel kellett volna je-

gyeznünk a lap tetejére a háború romantikus teoretikusának, *Carl von Clausewitz*nek a mondását, miszerint a háború a politika folytatása más eszközökkel. Mondhatnánk ezt úgy is, Herr Clausewitz, hogy a politika egy lehetséges háború előkészítése ostoba eszközökkel? Ha ez így lenne, akkor nagyon vigyáznánk, és nem feltétlenül csak a világháborúkkal hozakodnánk elő. Beszélhetnénk például a volt Jugoszláviában lezajlott és félelmetes tömeggyilkosságokat produkáló, szinte jelenkori háborúról, de a korábbi öszecsapásokról is, amikor a tegnapi szomszédok baltával rontottak egymásnak a Kárpát-medencében, mert egy nemzeti ideológia megrontotta a lelküket. Akkor emlékezhetnénk Wesselényi Miklósra, aki 1840 előtt jól látta, hogy Ausztria-Magyarország az első megrázkódtatásra szét fog esni. Minden restaurációs igyekezet emberhalálhoz fog vezetni. Honvédelmi minisztertől hallottam, hogy az országokat nem hadsereggel, hanem helyes külpolitikával kell megvédeni.

És ki a reménytelen rendteremtés eszköze? A katona. Az esküt tett harcos, aki parancsnak engedelmeskedve fogja embertársai vérét ontani. Lehet ez emberhez méltó hivatás, lehet az Isten képére teremtett ember műve, amikor megöli a másik, szintén Isten képére teremtett embert? Isten-képmások egymást gyilkolása? El tudja mondani az evangéliumot ismerő és vállaló ember a katonai eskü végén azt, hogy Isten engem úgy segéljen? Tudnia kell, hogy Isten nem fogja segíteni, Jézus anyja, Mária sem tudja segíteni, mert ha megpróbálná, szent Fia azt kérdezné tőle: Anyám, ki tett minket bírává ezek között a verekedők között? Mivel minden zászlók és egyenruhák ellenére csak egy Mária van, akinek egyképpen gyermekei a párizsi Notre Dame-ban, az ő Szeplőtelen Szívéről elnevezett madridi katedrálisban, a drezdai Frauenkirchében, a krakkói Mariackiban éneklő hívek. Neki gyújtanak gyertyát ortodox tisztelői a halála emlékére épített moszkvai Uszpenszkij katedrálisban, ő néz ránk szomorú szemmel az ikonok aranylemezei mögül, ő tekint elgondolkodva a csíksomlyói kegyhelyen imádkozó zarándokokra, és a Nemzet Üdvözülésének nevére épülő hatalmas bukaresti katedrális népére. Ugyanazon Mária, minden Jézusban hívő édesanyja, aki – anyaként – nem tudja elviselni, ha gyermekei gyűlölik egymást. Az anyák másképp gondolkodnak.

Itt állunk. Mit tegyünk? Valamit már tettünk, amikor másfél éve időben reagáltunk a készülő honvédelmi törvényre. Nem hallgatták meg, várható volt. Most az erő politikájáé a szó. Kereszténynek hitt vagy akart országban nem hallatszik a Bárány igazi himnusza. A múlt század két világháborújában sem hallatszott, és ebbe nagyon, de nagyon sokan belehaltak. Ma is magunkra vagyunk hagyatva, mert százezrek mennek el, százezrek nem születnek meg. Panasz helyett azonban meg kell találnunk a továbbélés lehetőségét. Európa elvesztette a reményét – állapította meg múlt szeptember végén az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsa. Már a fiatalok sem lázadnak, tehetetlennek érzik magukat. Mi, egykori mintaország, többek között azt az immanens reményt is feladni látszunk, hogy a magyarság legyen a kiengesztelődés, a béke munkálója ebben a térségben. Sérelmi politikánk, kishatalmi bánatunk következtében új ellentétek keletkeznek, és nem tudunk példát adni egymásnak, akik pedig – évszázadok együttélése folytán – legjobban megérthetnénk egymást. De Gaulle és Adenauer békét teremtett, Mitterrand és Kohl kezet fogott a verduni csatatéren a térségben meghalt hétszázezer katona emlékére. Kohl apja az első világháborúban harcolt ott, Mitterrand saját maga, ugyanott, a másodikban. Ők tudták, mi a háború és mit ér a béke. Willy Brandt pedig azt tudta, mi a bocsánatkérés, amikor '70-ben térdrehullott a varsói felkelés áldozatainak emlékműve előtt. Erős férfiakról van szó, akik nem az iskola padjaiból léptek elő, hanem egy drámai korszak világából jöttek. Boldog vagyok, hogy láthattam őket, hogy tanulhattam tőlük. Amikor rájuk gondolok, akik le tudták győzni magukban az erőszakot, akkor azt kérdem: Mi akarunk teljesíthetetlen mitologikus álmokkal, irreális vágyakkal, a valós helyzetben, új viszályt szítani a térségben? Erre valók a körmenetek, a himnuszok, a feltűzött szuronyok és az Istent botránkoztató eskük? Erre jó a körkörös védelem? Kiért szól a harang? Értem, érted, mindnyájunkért? Ez is a témánkhoz tartozik.

Körülnézek, és csak panaszt hallok. Uram, zűrzavarban élek én. Azt kérdem: Mindennek vége? Vége? Békíts ki Magaddal, magammal, mutass utat! Hiszen Te vagy a Béke. Nyolc évtized van mögöttem. Azt kérdeztem az elején, hogy mi haszna van egy öregember szavának. Válaszolok. Az én szüleim *tudták,* mi a Trianon. Öt gyerekkel lettek hontalanná az első világháború után. Újrakezdték. Én is átéltem korszakváltásokat, benne a második háborút, személyi kultuszt, diktatúrát, eltékozolt rendszerváltást. Kritikus helyzetben azt kérdezték, ha nem tetszik, ami van, miért nem megyek külföldre. Azt mondtam: ez a hazám. Bár megvisel mindaz, ami történik, de száraz szemmel nézek előre. Tanúsítani akarom, hogy még remélek. Ezért vagyok itt, és ezért érzek együtt a mindennapjaikért megküzdő emberekkel. Van szeretet jegyében fogant célom, és vannak csekély, szelíd eszközeim. Nincs szovjet elnyomás, nincs ÁEH. Katolikus vagyok, egyházam rangban első embere fiatal ember, éppen 60 éves. Jelentős szerepet tölt be Európa vallási életében. Nemzetközi látótere van. Ismeri a zsinati megújulás elveit. Nagy tekintéllyel képviselheti a világegyház tanítását a lelkiismereti szabadságról és az erőszakról lemondásról úgy, amint az a zsinati dokumentumokban benne foglaltatik. Van megbízható indulási alapunk. Kezdődhet a kis lépések kényszertől mentes politikája. Van cél és van út. Meg kell hirdetni.

Valamelyik este szembetalálkoztam a tandíjügyben tüntető fiatalokkal. Meglepett az a frissesség, amivel lányok és fiúk siettek a találkozóra. Később nézegettem az újságokban a felszólalók rokonszenves arcát. Igen, gondoltam, immanens célra is szükség van. Gandhi erőszakmentes mozgalma sikeresen tudta párosítani a *szatjagraha* elvét India felszabadulásának reményé-

vel. Az amerikai négerek polgárjogi mozgalma támaszkodhatott egy karizmatikus lelkészre, aki meggyőzte az embereket, hogy nem téglák dobálásával kell válaszolni az őket ért kizsákmányolásra. Mindketten életüket adták erőszakmentes álmukért. Van Szent István országában tömegeket megmozgató immanens cél, amellyel kezet tudnánk nyújtani minden körülöttünk vagy velünk élő népnek az emberszeretet és/vagy istenszeretet jegyében? Cél, amely nem a megkülönböztetésre, hanem az uralkodásmentes együttélésre irányulna? Nyomatékosan kérdem: Van ilyen cél? Mit adnánk érte? Mivel lelkiismeretes emberekként akarunk élni ebben a világban, saját magunknak, egyenkint kell erre válaszolnunk. A döntés órájában mindenkinek magának kell megírnia együtt-nem-működési nyilatkozatát, ahogy pusztai imája után Jézus is tette. Aztán a szép szó és írás után valaki lépni fog. Kell, hogy lépjen valaki. Ha nincs ilyen ember, akkor remény sincs. De lesz.

Az erőszakmentes ember kettős arculatú. Egyrészt benne él a társadalomban, dolgozik az emberek közösségéért, társai, barátai vannak. Másrészt figyel lelkiismeretének szavára, és ehhez magányra van szüksége, ahol megszólal a Lélek. Szabaddá kell tennie magát: a nagyok, gazdagok és erőszakosak helyett a kicsik, szegények és szelídek világával kell közösséget vállalni. Egyenes gerinccel megállva a hitben, ellene kell mondani az erőszakos megoldásoknak. *Simone Weil* polgárháború és világháború után győződött meg arról, hogy nem a vallás a népek ópiuma, hanem a forradalom. Ma is nagyon időszerű gondolat. Letéve a fegyvereket, kiüresítve magunkból a csábító vágyakat, könnyű lélekkel kell kezdeni napjainkat. Az ókori ember valójában ugyanolyan ember volt, mint mi. Hallgassuk meg e témához illő tömör megállapítását. Így szól: „Énekel a rabló előtt az üres zsebű utas.” Valószínűleg azért, mert a kincsét nem a zsebében, hanem a szívében őrzi. Nem kell aggódnunk kicsinységünk miatt. Egy pár túracipőre még futni fogja. Egy másik ókori bölcsességet pedig átírunk. Így: Ha békét akarsz, készülj rá, és dolgozz érte szelíden mindennap.

Merza József

Katonaság-megtagadó kisegyház-tagok Borban (1943–1944)

A Horthy korszakban a kisegyházakat üldözték. Nem fogadták el egyháznak, szektáknak nevezték őket, és tagjaikat felekezeten kívüliként tartották nyilván. A kisegyházak közül néhányan a második világháború alatt is kitartottak politikai semlegességük, antimilitarista nézeteik mellett, és elutasították a fasiszta eszméket, valamint megtagadták a katonai szolgálatot. A kisegyházak tagjait 1942 őszén összegyűjtötték a korabeli Magyarország egész területéről. A nőket az apácák által felügyelt márianosztrai, a férfiakat pedig különböző börtönökbe vitték. A férfiakat először halálra, majd kegyelemből életfogytig tartó, esetleg 5–8 évi fegyházbüntetésre ítélték. Közülük választották ki a Jászberénybe felállított 801. különleges büntető munkászázad tagjait. A kb. 160 Jehova Tanúból, 18 szombatistából (reformadventistából) és 8 nazarénusból álló munkaszolgálatos századot hajón szállították Jugoszláviába. A kisegyházak tagjai mellett mintegy 3000 zsidó munkaszolgálatost is – ugyan ezen útvonalon – Borba vittek. A hajóúton a Jehova Tanúk közül sokakat megvertek, vezetőjüket pedig félholtra verték, mert ők nem voltak hajlandók felvenni a katonaruhát, a magyar címerrel díszített katonasapkát és a piros-fehér-zöld karszalagot.

A Jugoszlávia (ma Szerbia) délkeleti részén lévő Borban a kisegyházak tagjai a központi Berlin-táborba kerültek, zsidó társaikkal együtt. Magyar katonai parancsnokság alatt éltek, de német munkairányítással dolgoztak a bori bányavidéken. A rossz élet- és munkakörülmények ellenére lelkiismeretesen végezték három műszakban végzett kényszermunkájukat, ezért különösebb bántódásuk nem esett. A szombatistákat azonban megverték, mert szombaton nem voltak hajlandóak dolgozni. Bibliájukat elvették, viszont vallási szertartásaikat megtarthatták. Kényszermunkájuk ideje alatt, azaz 1943. július 2. és 1944. szeptember 17-e között négy Jehova Tanú halt meg balesetben vagy betegségben. (1944-ben ide szállítottak újabb kb. 3000 zsidó munkaszolgálatost. Az összesen 6000 zsidó munkaszolgálatos közül mintegy 70-en vesztették életüket Borban.)

A háborús helyzet megváltozása miatt a bori munkaszolgálatosokat hazarendelték. A Radnóti Miklóst is sorai között tudó gyalogmenetet 1944 szeptemberében indították el Borból. A menet zsidó tagjait a magyar és német katonák útközben szisztematikusan gyilkolták. A kisegyház-tagok útközben sem voltak hajlandóak katonai munkát (pl. lövészárokásás, lőszerpakolás, tankcsapdaépítés) végezni sem magyar, sem pedig német parancsra. Életük ezért többször veszélyben forgott, megverték őket és nélkülöztek, de túlélték a zsidó bajtársaikat viszont nem kímélő mészárlásokat.

A kisegyházak tagjai 1944 októberében érkeztek meg Szentkirályszabadjára. Innen Szombathelyre vitték őket további kényszermunkára. Ebben a térségben szabadultak fel 1945. április 1-én. A felszabadulás egyben megszállást is jelentett, így közülük sokan hadifogságba kerültek. „Málenkij robotra” végül egy Jehova Tanú, három nazarénus és négy szombatista került a Szovjetunióba. A katonaság-megtagadásért bebörtönzött, elítélt, majd a németeknek és magyaroknak kényszermunkát végzett kisegyház-tagokat hadifogolyként dolgoztatták tovább; éveket töltöttek a gulág táboraiban és közülük két szombatista ott vesztette életét.

Csapody Tamás

Erőszak és erőszakmentesség a mentálhigiénés gyakorlatban

A mentálhigiéné a lelkileg egészséges személyiség kialakítására, valamint a mentálhigiénés elvek társadalomban való érvényesítésére és fejlesztésére irányuló mindenfajta igyekezet és erőfeszítés közös elnevezése.

A mentálhigiéné olyan szemlélet, amely új típusú hozzáállás: nemcsak a meglévő tünettel foglalkozik, hanem a problémának a háttérben meghúzódó gyökerére is rálát, és így okokozati összefüggésben képes gondozni, segíteni és gyógyítani. Jellemző rá a holisztikus gondolkodás, a „test, szellem, lélek” rendszerelvű megközelítés, az egészségközpontúság, a megelőzés (prevenció).

A mentálhigiénés szemlélet irányultságai: értékorientáció, szeretetkapcsolat, altruizmus (önzetlen módon a másik javát keresni), kreativitás, önértékelés, stresszkezelés, belső egyensúly.

Mentálhigiénés szemlélet a segítő kapcsolatban

Részvétel egy másik ember problémájában, de nem annak átvétele; beleélés, de nem megélés; elfogadás, de nem azonosulás; támogatás, de nem gondoskodás; alternatíva keresése, de nem a másik helyett munkálkodás.

Ha így vagyunk jelen egy másik emberrel való kapcsolatban, nem vesszük el tőle a felelősségét, viszont segítjük önbizalmának megerősödését.

Az érzelmeknek nagy szerepük van életünk alakulásában. Azok az érzelmek, amelyeket nem akarunk meghallani, átveszik a hatalmat. A negatív erők kihasználják az érzelemnélküliséget és a bizonytalanságot. Meg kell tanulnunk szembenézni az érzelmeinkkel.

Családgondozói munkám során egyszer bejött hozzám a szolgálatba egy hajléktalanszállón lakó fiatalember, végtelen indulattal, gyilkos haraggal. Mi sem bizonyította ezt jobban, mint a zsebéből előkerült kés. „Kitiltottak a szállóról, most megyek, és megölöm a vezetőnőt!”, mondta, s ezzel elém tette a kését. (Sok balhéja és szipuzása volt a kizárás oka.) Azt válaszoltam, hogy ő bizonyára alapvetően jó ember, ezért ezt képtelen megcsinálni. Könny jelent meg a szemében, lehajtotta a fejét, és eltette a kést. Beszélgettünk, majd megnyugodva távozott.

Meg kell tanulnunk szembenézni az érzelmeinkkel. Az érzelmi éretlenség erőszakban, agresszióban mutatkozik meg, és vesztünket okozhatja.

ÉRZELMI ÉRETTSÉG az, ha az ember kilép önzéséből, és képessé válik az önzetlenségre, önfeláldozásra, felelős lesz magáért és másokért; megtanulja jobban kezelni belső állapotát, felméri félelmeit és haragvásait, lecsendesíti szorongásait; képessé válik a harmonikus együttélésre; nem lesz érzéketlen mások sorsa iránt, nem tudja elfogadni az igazságtalanságot és a szenvedést.

A szorongás, a félelem és a bizonytalanság, illetve a harag éretlen formája az AGRESSZIÓ. A szeretetre éhes, dühös ember agresszív. A tekintélyellenes magatartás gyermekkorban alakul ki. Az ilyen ember nehéz helyzetben képtelen irányítani az érzéseit, kifejezni a szükségleteit és azokat kielégíteni. A gyereknek a megbecsülés, az erő, az igazság és a jövő perspektívája hiányzik. A fusztráció okát önmagunkban kell megkeresni, személyiségünk történetének mélyebb rétegeiben. A szeretetéhség oka az, hogy a felnőttek nem tudják, hogyan fejezzék ki szeretetüket, és nem is törődnek vele. Haragszanak, mert valami miatt szoronganak, mert veszély fenyegeti őket. Fontos, hogy megértsük a folyamatot, és így a magunk és mások haragját.

Mentálhigiénés szemlélet a gyermeknevelésben

A szülők elsődleges feladata, hogy gyermekük lélekben egészséges felnőtté váljon, aki képes problémáinak a megoldására; képes kézben tartani, ellenőrizni a gondolatait és indulatait; képes a konfliktusokat kezelni; érzelmileg stabil, érzelmeit ki tudja fejezni, tud szeretni és szeretetet elfogadni; nem kritizál állandóan, mert ezzel „törpésíti” a másikat. Hogy erre képes

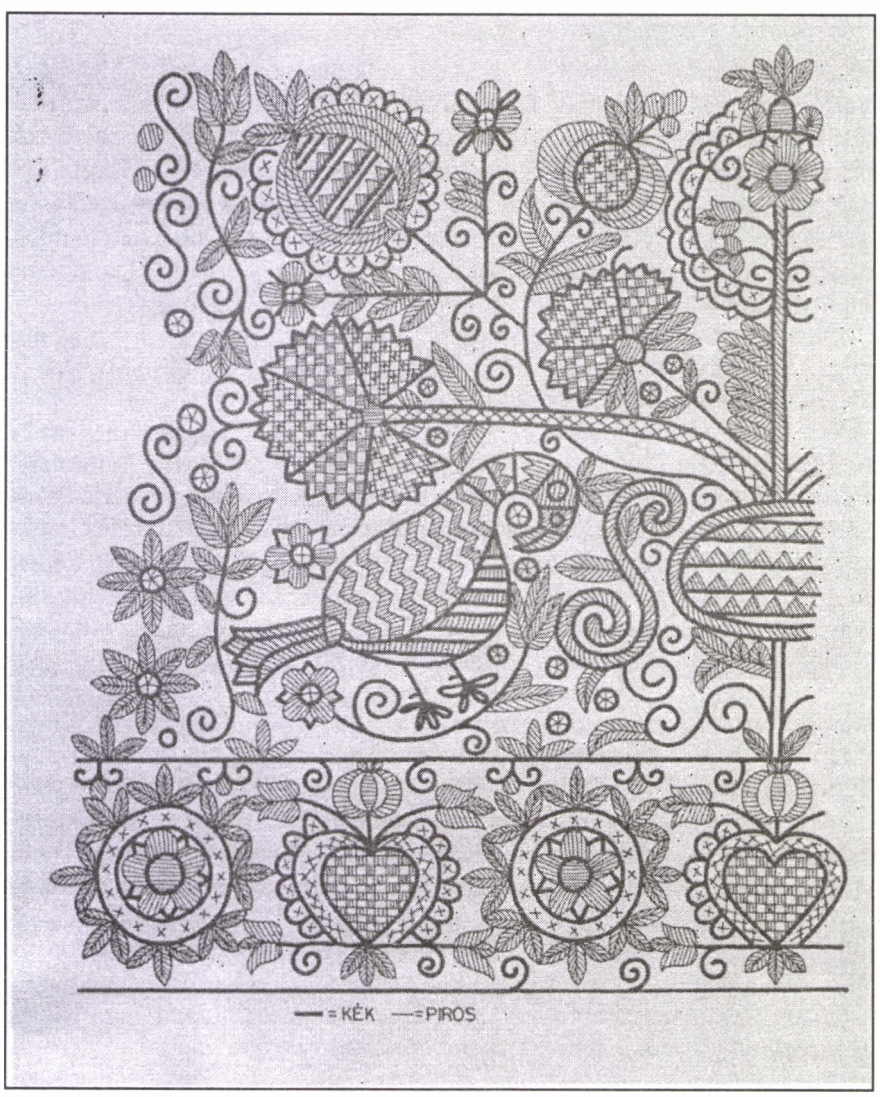

legyen, fontos, hogy a szülőktől megkapja a feltétel nélküli elfogadást és a szeretetet: „Elfogadlak olyannak, amilyen vagy, és megértelek, csak a cselekedeteidet nem tudom elfogadni.” Tehát a gyermek és szülő kapcsolatában a szeretetnek állandóan jelen kell lennie. A gyermeknek éreznie kell, hogy minden körülmények között elfogadott, megértett és szeretett személy. A gyermeket meleg családi légkör és szülői bizalom fogja körül, ha a szülői követelmények nyíltan és rugalmasan igazodnak a gyermek képességeihez és lehetőségeihez. Az elvárások következetessége erőt és oltalmat sugároz a gyermek felé, aki megérzi, majd pedig megérti, hogy a szülői terelés, szoktatás érte történik. A szülő segítse gyermekét abban, hogy felnőtté válása során kialakuljon a helyes önismerete, önértékelése, önbecsülése és önbizalma. A legalapvetőbb és legmélyebb ezek közül az ÖNBIZALOM, a saját gondolatok helyességébe vetett bizalom: ez teszi lehetővé, hogy a szociális hatásoknak ellene álljon, és önállóan gondolkodjék. Érezze, hogy mások szemében ő létezik, szülei és a környezete megbecsüli.

A megbecsülés ahhoz segíti hozzá a gyermeket, hogy egyre jobban fejlődjön, ezáltal védve legyen a különböző függőségektől. Ha rendszeresen és kellő mennyiségben kap pozitív értékelést, erősnek, boldognak érzi magát, és kialakul az érzelmi közösség. A szülői szeretet és a dicséret érzése szorosan összefügg az önszeretet érzésével, hiánya önbecsülési zavart okoz. Fontos, hogy a felnőtt szükség esetén bocsánatot kérjen, ne éljen vissza a hatalmával. Végtelen tiszteletet kell tanúsítani a növekvő élet iránt. Beszéljünk az érzéseinkről! Aki ezt nem teszi, árkot ás! A felnőttek modellt nyújtanak viselkedésükkel!

Tanítsuk meg gyermekeinket a tudatosságra, felelősségre és arra, hogy vállalják cselekedeteik következményeit. Csak a család tudja megadni az intimitást és a lelki hálót, azaz a biztonságot. Ha mindez jelen van, neveltetése nyomán a gyermek képessé válik arra, hogy kiálljon magáért, megvédje magát, azaz képviselni tudja saját magát, azt az értéket, amelyet fontosnak tart.

A környezet hatása akkor erősödik föl, ha a szülők, a család nem tölti be a funkcióját; ha nem ad át humán értékeket, akkor a gyermek nem érzi fontosnak, lényegesnek a családi köteléket.

Felelősséget kell vállalnunk érzelmeinkért és szükségleteinkért! A harag felhalmozódott elhallgatásokból épül fel! Olyan méreg, amely elsősorban azt mérgezi, aki hordozza. Ahhoz, hogy igazán megszabaduljunk a szenvedéstől, először is fel kell ismernünk annak teljes valóságát, és végig kell haladnunk a hozzá kapcsolódó érzelmeken. A megbocsátás a tények, a felelősség és az érzelmek tudatosításának belső munkája végén érkezik el.

Egy alkalommal egy serdülőkorú, drogos fiatalembert akarata ellenére, nagyon erőszakosan hozott el az édesanyja a segítő kapcsolatba. Hatalmas indulatokkal szidta nekem a fiát, hogy nem tud a sarkára állni, és miket csinál.... Szidta, csak szidta. Hagytam az anyát panaszkodni. A fiú összeroskadva ült, és lehajtott fejjel hallgatott. Majd hirtelen felugrott, és rákiáltott az anyjára: „Már nincs sarkam, mert te elvetted tőlem! Mindig azt kellett tennem, amit te mondtál és akartál!” Szerettem volna megnyerni a fiút, hogy szabad akaratából jöjjön el hozzám, ezért próbáltam visszatükrözni számára azokat az érzéseket, amelyeket ebben a lehetetlen helyzetben érezhet, miután erőszakkal elcipelték a segítő szolgálatba. Beszélgetésünk végére teljesen megnyílt, és szívesen egyeztetett időpontot a következő találkozásra. Nagyon együttműködővé vált, és sikerült neki segíteni, megoldani a lehetetlen helyzetet. A fiúval egyénileg, az édesanyjával párterápiában foglalkoztunk tovább. Tehát az elfogadással és megértéssel, a feltétel nélküli szeretettel segítő kapcsolatba lehet hívni az embert.

A serdülőkori harag

Természetes érzés. A fontos az, hogy hogyan lehet felülkerekedni rajta, ezért meg kell tanulni kezelni! A serdülőnek meg kell tanulnia, hogyan tudja a haragját helyes mederbe terelni, és azt egészséges módon levezetni.

A harag kezelésének legjobb módja: szóban, barátságosan, nyíltan, a haragot kiváltó személlyel megbeszélve a helyzetet, törekedve a megbékélésre.

Ha mérgünket szóban és barátságosan fejezzük ki, feloldódik a konfliktus! Az elfojtott harag öntudatlanul is negatív viselkedési formában tör elő!

Passzív agresszió

Az agresszió kifinomult változata. Logikátlan, tudat alatt történik. A következő jelenségekben mutatkozik meg a gyermek életében: féktelen beszéd és agresszió, házi feladatokkal kapcsolatos feledékenység, depresszív magatartás, elpiszmogja az idejét, halogatás, semmittevés, konokság, sikertelenség, duzzogás, makacsság, szándékos ügyetlenség, dacos csökönyösség. Szomatikus tünetei: fejfájás, gyomorfekély, bőrbetegségek.

A passzív agresszió önsorsrontó magatartást eredményez, amely szenvedélybetegségek kialakulásához és öngyilkossághoz is vezethet!

A passzívan agresszív gyerek az ellenkezőjét teszi annak, amit várnak tőle, célja a bosszantás. Minél jobban meg akarják változtatni a szülők a gyermek viselkedését, annál kevésbé megy. A gyermek önmagának árt vele a legjobban. Ha a gyermek nem tud megküzdeni a szülei haragjával, nem tud védekezni azzal szemben, és ez befészkeli magát lelkébe, ebből tekintélyellenes magatartás alakul ki. Sok esetben ez is vezethet a dohányzáshoz, a drog- vagy alkoholfogyasztáshoz.

Ha a szülő megengedi, hogy üvöltsön, rugdaljon, üssön, zúzzon a gyermek, akkor nem a haragját csillapítja, hanem az agresszivitását növeli.

A kitüntető figyelem különösen az apa részéről a későbbi életkorban is nagymértékben javíthat a gyermek önpusztító magatartásán.

Kitüntetett figyelem

Teljes lényünkkel gyermekünk felé fordulunk. Őszintén szeretjük, s ő érzi ezt. Fontos az osztatlan érdeklődés, elismerés, törődés: „ő a világon a legfontosabb”. Minden alkalmat jól ki kell használni a beszélgetésre. Ez minden kamasz létfontosságú szükséglete.

Ezek hiánya esetén szorong és labilis, érzelmi és lelki fejlődése lelassul. Ilyenkor hiányzik belőle a magabiztosság, éretlen a viselkedése, visszahúzódik, nehezen barátkozik, hamar feladja a küzdelmet, konfliktushelyzetekre nem jól reagál.

Néhány önvizsgálati kérdés

Gyakran érzek-e haragot, amelyet nem tudok feloldani? Tisztelem-e családom valamennyi tagját, és igazságosan bánok-e velük? Inkább derülátó vagy inkább borúlátó vagyok-e? Pozitívan vagy negatívan gondolkodom? Akarom-e jobban megismerni magam? Elfogadom-e azt, hogy nem kell feltétlenül mindennek úgy történnie, ahogyan azt én elképzelem, mert Istennek lehet jobb ötlete, amely által szeretne tanítani, vezetni...

Csertáné Bohn Judit

Ők talán nem emberek?

Egy prédikáció – messzeható következményekkel

Az *Aquinói Tamás* által megfogalmazott életelv: „amit elmélkedéseink során felismertünk, adjuk tovább másoknak”, ismételten fejlesztő hatásúnak bizonyult a domonkos rend (Ordo Predicatorum) történetében, hiszen ezzel a mondattal azt kívánta meg a prédikáló szerzetesek újonnan alapított rendjétől, hogy az evangélium szerint tájékozódó reformmozgalmat kapcsolja össze kapcsolja összse a teológia intellektuális úttörésével, ahogyan ez a 13. században bekövetkezett a felvirágzó városi környezet egyetemein.

Aquinói Tamás formulája az évszázadok során ismételten igazolta ihlető erejét. Például *Marie-Dominique Chenu* francia teológus, a teológia 20. századi megújítóinak egyike rendtársának erre a belátására hivatkozott, amikor megfogalmazta programadó történeti és rendszeres teológiai vázlatait.

A megújulási mozgalmaknak gyakran csak helyi vagy regionális jelentőségük volt, de újból és újból akadtak tartós és globális hatásúak, még akkor is, ha korlátozott összefüggésből fakadtak. A szintén domonkos ***Antonio de Montesino*** (1485-1540) 1511. december 21-én, tehát több mint 500 éve elmondott prédikációja – amely Santo Domingónak, a mai Dominikai Köztársaság fővárosának főtemplomában hangzott el – olyan esemény volt, amelynek hatásai korunkig fölismerhetőek.

A domonkos rend liturgikus útmutatójának megfelelően *Antonio de Montesino* a János-evangélium 1,19-28-ban foglalt szakaszról prédikált; ez a rész arról számol be, hogy a farizeusok hogyan érdeklődtek a pusztában prédikáló Keresztelő Jánosnál, kicsoda ő. János pedig ezt a választ adta: „Én a pusztában kiáltónak szava vagyok” (1,23). A vasárnapi szónok magáévá tette a Keresztelő ezen önmeghatározását.

A misén résztvevő politikai elit füle hallatára – többek között *Diego Columbus* admirális, Kolumbusz Kristóf fia is jelen volt – „halálhozó pusztához” hasonlította azt a lelkületet, amellyel az uralkodó spanyolok viszonyultak a bennszülött népességhez: „Azért léptem erre föl erre a szószékre, hogy ezt tudassam veletek, én, aki e sziget pusztájában Krisztus hangja vagyok; ezért aztán kívánatos, hogy figyelmesen hallgassátok ezt a hangot, mégpedig nem olyan figyelemmel, amilyen nektek jónak tetszik, hanem egész szívetekkel és minden érzéketekkel; ez a hang szokatlanabb lesz számotokra, mint amit valaha is hallottatok, a legnyersebb, a legkeményebb, a legrettenetesebb és legveszélyesebb, amit valaha is hallani véltetek.”

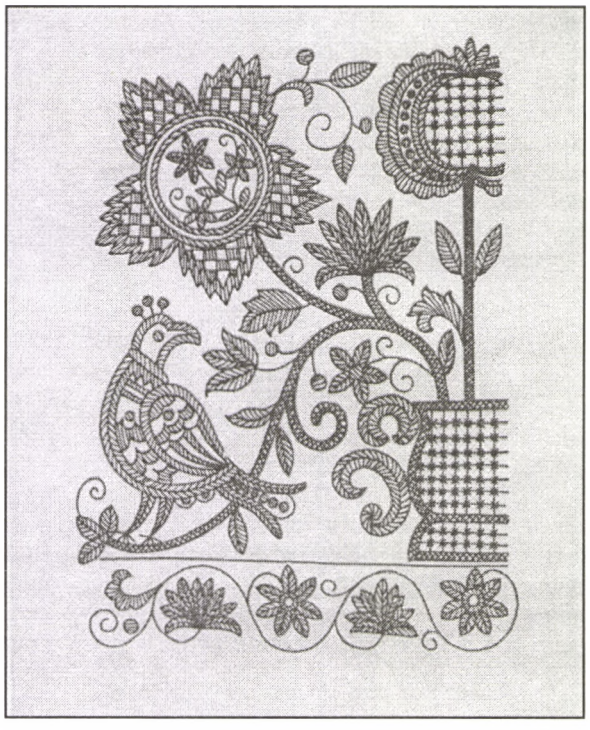

Bartolomé de Las Casas arról számol be *Historia de las Indias* c. művében, hogy a jelenlévők rémülettel és megdöbbenéssel reagáltak e szavakra. A prédikáció folytatásából világossá válik, hogy Antonio de Montesino meg akarta nyerni magának hallgatóit, és így akarta őket helyzetük belátására indítani.

Beszédének főrészében ugyanis kérdések sorával fejtette ki gondolatmenetét, s így a hallgatókra bízta, hogyan akarják megválaszolni ezeket a kérdéseket: „Mondjátok meg, milyen jogon és miféle igazságosság alapján tartjátok ezeket az indiánokat ilyen szörnyű és rettenetes szolgaságban? Milyen felhatalmazással folytattatok ilyen undorító háborúkat ezek ellen az emberek ellen, akik nyugodtan és békésen éltek országukban? Milyen felhatalmazással öltetek meg végtelenül sokakat közülük? Hallatlan pusztítással miért irtottátok ki őket? Miért nyomjátok el, és kínozzátok őket, nem adva nekik enni vagy nem ápolva őket azokban a betegségekben, amelyek az általatok rájuk erőltetett mértéktelen munka miatt sújtják őket? Nem látjátok, hogy a ti lelketeken szárad a haláluk, vagy jobban mondva ti ölitek meg őket, hogy napról napra több aranyat préseljetek ki belőlük? Ők talán nem emberek? Nincsen értelmes lelkük? Nem kötelességetek-e úgy szeretni őket, mint önmagatokat? Nem értitek ezt? Nem érzitek ezt? Hogyan merülhettetek ilyen mély, ólmos álomba? Legyetek biztosak abban, hogy mostani állapototokban nem menekülhettek meg könnyebben, mint a mórok vagy a törökök, akik nélkülözik a Jézus Krisztusba vetett hitet, és akik nem is akarnak hinni benne!”

Antonio de Montesino kijelentései többszörösen is rettenetesek voltak; nem csupán egy súlyosan negatív magatartást pellengéreztek ki, hanem megkérdőjelezték azt az alapot is, amelyen a gyarmatosítás, s ezzel hallgatóinak politikai és gazdasági hatalma nyugodott. A spanyol király abból a tényből vezette le a nyugat-indiai szigetek fölötti uralmának jogszerűségét, hogy politikai hatalma az ottani helyi egyházban betöltött kegyúri szerepéhez kötődött.

A mise résztvevői hevesen és elutasítóan reagáltak Antonio de Montesino kijelentéseire; fölismerték, hogy kritikájával alapjaiban kérdőjelezte meg a gyarmati rendszert. Ezért aztán panaszt tettek a domonkos közösség főnökénél, *Pedro de Córdobá*nál, és követelték, hogy a prédikátor vonja vissza vádjait, mondván, viselkedésükkel szembeni szemrehányásaival kétségbe vonta a spanyol király Nyugat-India fölötti uralmát, hiszen számukra a király biztosította birtoklásuk jogcímét.

Erre a nyomásra Antonio de Montesino megígérte, hogy a következő vasárnapon nyilvánosan állást foglal előző prédikációjával kapcsolatban.

Aztán fölhasználta az alkalmat, hogy megismételje szemrehányásait, sőt még inkább szigorította azokat, kijelentve, hogy egyetlen gyarmatosító gyónását sem fogadja el a jövőben, ha az nem kész a gyökeres megtérésre és az elkövetett jogtalanságok jóvátételére.

A két párt képviselői azután az anyaországban akarták döntésre vinni a dolgot. Antonio de Montesino személyesen utazott Spanyolországba, mivel azt remélte, hogy támogatást kap ügyéhez, ha a király jogérzékéhez fellebbez. Elérte, hogy *Katolikus Ferdinánd* szakértői bizottságot hozott létre a kérdés megvizsgálására. Az ún. Burgoszi Junta 1512-ben hét irányelvet fogalmazott meg a gyarmati törvénykezés újrafogalmazásához, s ezek még ugyanabban az évben törvényerőre emelkedtek („Burgoszi törvények”).

Antonio de Montesino és rendtársai szemében az új rendelkezések a gyarmati rendszer rögzítését jelentették, noha azokat összekapcsolták néhány olyan határozattal, amely korlátozta a gyarmatosítók („encomoderos”) jogait. Ezért aztán folytatták tiltakozásukat. Az ezek nyomán 1513-ban kiadott „Valladolidi törvények” azonban nem eredményezték a bennszülött népesség helyzetének hatékony javulását.

Antonio de Montesino adventi prédikációja e nyilvánvaló vereség ellenére is tartós hatást ért el. Az általa akkor megfogalmazott érvek folyamatosan előkerülnek azokban a politikai, jogi és teológiai vitákban, amelyeket Katolikus Ferdinánd, I. Károly és II. Fülöp spanyol király folytatott a „nyugat-indiai kérdésről”.

Befogadói közül a leghíresebbek minden bizonnyal *Bartolomé de Las Casas* (1484-1540) és *Francisco de Vitoria* (1483-1546), mindketten domonkos szerzetesek. Az előbbi számára Antonio de Montesino prédikációja döntő lökést adott ahhoz, hogy lemondjon gyarmatosítói („encomodero”) jogcíméről, és haláláig szerzetesként, püspökként és íróként küzdjön a bennszülött népesség jogaiért.

Francisco de Vitoria 1539-ben előadásokat tartott a „nyugat-indiai kérdésről”, s ezekben felülvizsgálta a spanyol korona jogi igényeit. Már ez a kritikus vállalkozás is figyelmet érdemel, még ha az előtt a megoldhatatlan feladat előtt állt is, hogyan kell bánni a gyarmatosítás kezdete óta megteremtett politikai és jogi valósággal. Tekintettel erre a helyzetre, Francisco de Vitoria azt az álláspontot képviselte, hogy minden jogigényt „nemzetek feletti” mércének kell alávetni. Ezzel a követelményével a modern nemzetközi jog alapfeltételét fogalmazta meg.

Nikolaus Klein

Forrás: Imprimatur, 2012/1

Franziska Jägerstätter

Életének 101. évében elhunyt *Franziska Jägerstätter* (ld. „Érted vagyok”, 2008. február). Férje, *Franz Jägerstetter* a Hitlerrel szembeni erőszakmentes ellenállás kiemelkedő képviselője volt; azt kérdezte: „Miért öljek meg valakit, aki semmi rosszat nem tett velem, és talán ugyanolyan családapa, mint én vagyok? Csak azért, hogy Hitler kormányozhassa a világot?” – és vallotta: „Inkább a kezünk legyen megbilincselve, mint az akaratunk.” Megtagadta a katonaságot, ezért 70 évvel ezelőtt, 1943. július 6-án, 36 éves korában kivégezték (ld. „Érted vagyok”, 2007. augusztus).

Franziska Jägerstätter †

Csendes, mélyen vallásos felesége, Franziska nélkül azonban nem maradt volna olyan eleven Jägerstätter vértanúsága. Franziska kitartott férje mellett „a sötét korszakban” is, majd megőrizte férje életének tanúságát: gondosan eltette, és így megmentette az utókor számára a férje noteszeiben foglalt feljegyzéseket, lehetővé téve ezzel, hogy aztán elkészüljön Jägerstätter hiteles életrajza.

2007. október 26-án, Ausztria nemzeti ünnepén az Egyház boldoggá avatta Franz Jägerstettert.

Forrás: Kirche In, 2013/4

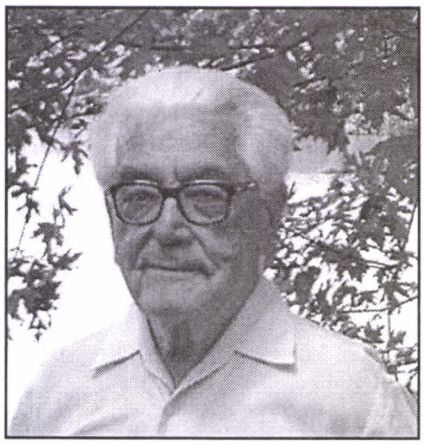

Halálának harmadik évfordulója alkalmából egy régi írásának közlésével emlékezünk szeretettel Gyurka bácsira.

Egyházi, világi, Jézusra emlékeztető…

Irodalomtörténésznek indultam hetven éve. Ez volt az első szerelem, melyhez rendre, anyagához meg folyton-folyvást visszatérek, mert nagyon sokat mond nekem; olykor bizony többet, mint akármi más. Ilyenkor hazamegyek. Honnan? A végső szerelemből, amely ma is tart. S innen nézek vissza Toldy Ferenc, Beöthy Zsolt, Horváth János és Nemeskürty István műveire. Toldyt még hallgathatta az egyetemen Beöthy, Beöthyt Horváth, Horváthot hetven éve magam is, Nemeskürty pedig kortársam. A négy szerző egyetlen századon belül született: Toldy még kortársa volt Vörösmartynak, Beöthy Aranynak, Horváth Adynak, s Nemeskürty a múlt században születetteknek. Mind a négyen irodalomtörténészek. Tudják, hogy irodalmunk latin nyelvűnek, egyházinak s közhasznúnak indult, s csak jó két százada váltott magyarra, profánra, szépirodalmira. Négyük közül a szakma csúcsa máig Horváth János, aki hajlandó volt tudomásul venni: nem ősmondáinkkal, nem a volgai lovassal, nem a Szent Gellért hallotta *magyarok szimfóniájával* indul irodalmunk, hanem a Zobor-hegyen remetéskedő Szórád latin nyelvű jámbor legendájával. Nincs tehát pogány kori irodalmunk, legfeljebb ezer évvel későbbi, az Arany utáni, az elmúlt századi… – lesz majd nevezhető annak is, nem is tudom, hogy mennyi joggal.

A nyári napok kánikulájában vettem le a polcról Horváth két kötetét: irodalmi műveltségünk kezdeteiről és megoszlásáról. Mind a kettő Mohácccsal ér véget, s kezdet és megoszlás egyaránt latin nyelvű. Az elsőnek kiemelkedő alakja Szent István, a másodiknak a Hunyadi család s főleg Mátyás király. Az első alapít tíz püspökséget, számtalan monostort, és életszentségét legendák dicsérik. A másik a pogány Rómát magasztaló olasz humanizmus szálláscsinálóinak osztogatja a püspökségek javadalmait, de azért maga sem fordít hátat elődjei vallásának. Mátyás osztja meg irodalmi műveltségünket: a középkori egyházi eszményeket és az egyházi latint leváltja az ókori latin élet- és stíluseszményeivel. S ahogyan olvasom e hetven-nyolcvan évvel ezelőtt írt munkákat, melyekben csak visszaköszön az első szerelem, megszólal bennem a mostani, és megkérdezi, mi a különbség kezdet és megoszlás között? A lényeget illetően semmi. Az egyik ugyanúgy jézuselőtti, mint a másik. Csak az egyházi latin mellé állít a megoszlás – világi latint (az egykorit, az ókorit). Csak az egyházi élet mellé állít a megoszlás – világi életet.

Szórád öngyötrései, melyekkel Istennek óhajt kedveskedni, vagy Janus Pannonius Európa-szerte csodált versei, akármilyen latin stílusban megírva, csak irodalmi kísérőjelenségei annak, amit Szent István és Mátyás egyaránt tett. Mit tettek? Folytatták őseinket: Atilla vagy Árpád művét, egy nép életének teremtettek jelent és jövőt. Hogyan? A központi fejedelmi-királyi hatalom mindenekfeletti értékké tevésével. Sikerrel is: hiszen úgy-ahogy, de sikerült nekik. Ahogyan Nagy Sándornak, Nagy Konstantinnak, Nagy Károlynak és a történelem összes többi nagyjainak: *mások kiontott vére által*. S ahogyan nem sikerült mindez Jézusnak, aki elmenekült az őt királlyá tenni akarók elől, mert nem akarta kiontani senkinek a vérét. Ki is ontották az övét. Kik? Az urak, akik a vérontásban nagyok, s mindennek fölibe emelik a hatalmat és annak eszközeit.

Hasonlítsam össze szent királyunk szent jobbjának cselekedeteit Mátyásával? Minek tegyem? Volt hadserege mind a kettőnek, mellyel véresen leverték, ha tudták, hatalmuknak minden magyar és nem magyar akadályozóját. Sem az egyháztörténelem, sem a világtörténelem időközben megkeresztelt munkásainak nem tűnik fel, hogy ez az egész *egyházi-világi kezdet és megoszlás* még teljesen jézuselőtti. Hogy nincsen a történelemnek jézusi vonulata, csak jézuselőtti, csak hatalmi, csak véres. Hogyan lehet az Isten ennyire sikertelen?

Nem ennyire sikertelen. Ha az életünknek nem is, irodalmunknak van – s most csak a magyar irodalomra gondolok – isteni/jézusi vonulata is. Akkor születik meg, amikor a 18. század végén bekövetkezik irodalmunknak nem megoszlása, hanem *váltása*. Megszűnik latin nyelvűnek és egyházinak lenni, és lesz belőle honi nyelvű és profán. S nem lesz többé közhasznú (= hatalmi érdeket szolgáló) sem, csak merőben esztétikai, szépirodalmi – emberi lesz. Nehéz volt a váltás. A reformáció még folytatja a középkort, az egyházi tekintély uralmát, de a francia forradalom Ész-istennő szobrát állítja az egyházak szobrainak helyére. S a Sárospatakon csak hat osztályt végzett tiszántúli, berceli református ifjú, Bessenyei György Mária Terézia udvarában megismeri Voltaire és Rousseau írásait. A megismerés következtében felszabadul egyháza tekintélye alól, gondolkodni kezd, s – irodalmunkban elsőként – jó kétszáz évvel ezelőtt eljut a *természet* fogalmához, mellyel elutasítja magától a világtörténelem s benne a keresztény egyházi múlt egész jézustalanságát. Versének ezt a címet adja: *Vallás*. Ez az, amit le akar váltani. Azt, ami Szent Istváné és Mátyás királyé. (Kihagyásokkal közlöm a szöveget.)

Nagy Isten! Miképpen végeztél felőlünk?
Hogy kívánsz mindenkor tiszteltetni tőlünk?
Add ki akaratod teremtéseidnek,
Ne nézd tévelygésit ily sok népeidnek.
…
Örök tetszésének magyarázója lett
a földön tévelygő nagy emberi nemzet.
Istenét a lélek látni jól akarta,
Mely miatt világunk magát annyit marta.
Kain áldozott vólt először Ábellel,
Kik frigyet akartak kötni istenekkel.
Ez bárány vérivel kiált az egekre,
Más gyümölcsöt hány az óltári tüzekre.
A két testvér ezen egymás ellen kelvén
Kain Ábel öccsét vérébe kevervén
Gyilkossá lesz önként az igaz istenért,
Kit áldozatjával engedelemre kért.
Igy mondják ezt köztünk a nagy történetek,
Beszélhetünk véle a keresztyéneknek.
Ekképpen a világ vérrel kezdette el
Azt érteni, kit még nem ismért lélekkel.

Az első emberek véres áldozatjok
Meghagyták utánnok szenyvedt is magzatjok.
Őket a nagyvilág továbbá követte,
mely örök urát jól még meg sem érthette.
Az emberi nemzet magától áldozván,
Fegyvert fog, istenét sokként magyarázván.
Egyik, én értem csak, ugy mond, az egeket
Kimagyarázhatom a végezéseket.
Másik ellent szökik s eztet hazudtolta,
Áldozat tételét mérgesen vádolja.
Ki-ki tüzesedik, a buzgóság hevül,
Fegyver, mely bizonyit s vérünk a földön hül.
Pogány mint keresztény egymás közt csatázott
– Istenünk nevéért, ki ellen hibázott.
Amely igaz Isten nevébe egyik rész
Öldöklött, a többi ugyanezért elvész.
Egyik úgy sohajtoz: uram, érted halok.
Másik ismét kiált: Istenért bosszulok.
Az öldöklő fegyvert buzgóság vezette,
Mely a természetet ekkor felejtette.
Igy vérezte magát Istene nevébe
Az emberi nemzet sokszor fegyverébe.
Nagy károkat tehet a vakult buzgóság
Hol jó cselekedet lehet sok gonoszság.
Irgalmas urunkat nevéért bosszuljuk,
Ember teremtésit prédába felduljuk.
A természet, melynek józan érzései
Igaz Istenünknek bölcs rendelései,
Maga ellen fordult egy oly Teremtőért,
Ki nem szenvedheti az érte ontott vért.
Szerencsétlen ember, ki csak okoskodol,
S gondolataidba szüntelen hánkódol,
Tudjad, hogy az elme megtévelyedhetik
S okoskodásoddal elhitettethetik.
Világunk mélyébe alásüllyed lelked,
De fed a természet s elveszted Istened.
Mély okoskodásod több-több semmiségre
Vezeti életed kétségeskedésre.
Légy józan erkölcsü, emberséggel érezz
Élj jól, s mint a vadak, másokat ne vérezz.
Gondolkozzál léted belső törvényére,
Vigyázzál lelkednek igaz ösvényére.
Ezek felsőbb részek halandó sorsunkba,
Ezentul háboru minden világunkba.

Mondanivalója: 1. Az ember keresi az Istent. 2. Mindegyike más és más eredményre jut, s ezért gyilkolják egymást. 3. Isten nem szenvedheti az érte ontott vért. 4. Erre, a gyilkosság elutasítására tanít a *természetünk, az emberség, a lélek, létünk benső törvénye.* – Amikor Bessenyei elhatárolja magát a vallástól, rátalál Jézus tanítására, a régieknek mondottnak a tagadására: Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet! Rátalál a háborúk elutasítására: Szeresd ellenségedet!

Mindez még csak irodalom. Bessenyei lelkes támogatója Mária Terézia uralmának, ő meg Bessenyeinek. De hamarosan jó hír lesz belőle Párizsban. Jézusra emlékeztető jó hír: *szabadság, egyenlőség, testvériség.* A múlt történelmének nagyjai Jézus nevében gyilkoltak. A felvilágosodás majd Jézus nevének említése nélkül gyilkol, s folytatja azt, *ami mondatott a régieknek*: nem méregpohárral, kereszttel, máglyával, de guillotine-val. Az ember marad csak ember, de ennek ellenére is újra becsülethez jut a jó hír: *Semmiképpen sem gyilkolhatsz*! Meg is fogalmazhatod már, s nem égetnek el érte máglyán. Az egyház a II. Vatikáni Zsinaton sem jutott el ide. Nem mondta ki, hogy Jézus nevében nem háborúzhatunk. Nem tanította, hogy semmiképpen sem lehetünk katonák.

Tiszabercel szülötte kimondott valamit. Azt, amit a Betlehemi Gyermek mondott. S amit Bécsben s a Tisza mellett kimondtak, abból lett valami… legalábbis a magyar irodalomban. Meg lehetne írni a magyar irodalomnak e Bessenyei-féle váltás utáni történetét: azaz meg lehetne írni irodalmunk jézusi ágának történetét. Kicsiny kis ág lenne. S nagyobbára csak olyanok kerülnének bele, mint maga Bessenyei is: részint Mária Terézia embere, részint az *emberi* váltásé. Még nem Jézusé, de Jézus tanítására legalább emlékeztető. A javát felsorolhatom. Felsoroljam? Teszem.

Csokonai: Az estve (*Az enyém, a tied mennyi lármát szűle, / Miolta a miénk nevezet előle.*) – Berzsenyi: Fohászkodás – Kölcsey: Zrínyi második éneke – Vörösmarty: A Guttenberg albumba, Az emberek, A vén cigány – Petőfi: Én, Az apostol, A XIX. század költőihez – Arany: Fiamnak, Domokos napra, Magányban – Ady: Karácsony (*Nem lenne más vallás, /összesen csak ennyi: / az Istent imádni, / az embert szeretni*), Gyáva Barla diák, Felszállott a páva – Babits: Zsoltár gyermekhangra, Vers az apostolokról, A magyarok Istenéhez, Eucharistia, Jónás könyve – Kosztolányi: Számadás – Tóth Árpád: Tetemrehívás – Juhász Gyula: A tápai Krisztus – Harsányi Kálmán: A Balkánt jártuk – Sík Sándor: Megyeri hitvallás – Sinka István: Virág ballada, Ének a Don hőseiről, Végül sírig feketébe, Hontalanok útján – Szabó Lőrinc: Vang-An-Si – Illyés Gyula: Ditirambus a nőkhöz – Horváth Béla: A megváltó üzenet – Vas István: Katakomba, Ima a Szent Péter-templomban – Wass Albert: Előhang – Stetka Éva: Elszántak – Székely Magda: *Leüthetsz, én nem ütök vissza. / Az én kezem gyönge a rosszra. / Hulló testem helyén leüthetetlen, / erősen áll az igazi testem.*

E néhány tucat versből össze lehetne állítani a magyar irodalom jézusi kánonját. Szövegeket, melyek Isten akaratának teljesítéséről beszélnek; arról, hogy miként legyünk istennektetszők. Címe lehetne e másfajta Bibliának: *A jézusi váltás utáni magyar irodalom gyöngyszemei.* Lehetne, de minek? Hatástörténete vetekedhetnék a négy evangéliuméval: a világ úgy megy tovább már kétezer éve, mintha el sem mondta volna, amit elmondott az, aki Betlehemben született. Ennek a kánonnak is annyi az esélye, mint az evangéliumoknak. Ha annyi is, az sem semmi. Az van mind a kettőben, aminek a szívünk, a lelkiismeretünk nem tud ellene mondani. Csak az életünk. De talán van még Istennek olyan nevelőiskolája számunkra, amely majd hatékony lesz. Kettő az, amit még nem látott senki. Az egyik az Isten, a másik a jövő. Nincs okunk pesszimistának, optimistának lenni. Csak reménykedni van okunk: Isten csak nem átabotában dolgozik. Csak lesz belőlünk valami olyan, amit Ő is akar. Ő igazán.

Ennek az új kánonnak a szerzői kétszáz évet ölelnek át. A négy evangélium szerzői negyvenet, s ha Jézust is szerzőjének tekintjük, akkor nyolcvanat. Hol mondta el Jézus, tudjuk: Izrael földjén. Hol jegyezték le? Valahol a mediterráneumban. Ezt a magyar kánont, mely Tiszabercelen indult, hol jegyezték le? A Kárpát-medencében születtek, akik írták. Közelebbről? Megyek sorban a szerzők születési helyein: Tiszabercel, Debrecen, Egyházashetye, Sződemeter, Kápolnásnyék, Kiskunfélegyháza, Nagyszalonta, Érmindszent, Szekszárd, Szabadka, Debrecen, Szeged, Mezőkövesd, Budapest, Nagyszalonta, Miskolc, Rácegres, Budapest, Budapest, Válaszút, Szeged, Budapest. – Az összesen 22 névből a négy pesti frissen asszimilált magyar, négyen dunántúliak, a többiek alföldi, nagyobbára tiszántúli származékok, s van köztük egy erdélyi is.

Évekkel ezelőtt kért tőlem egy érettségi előtt álló diák tíz verset, melyeket a legtöbbre értékelek irodalmunkban, mert Jézus lelkét árasztják magukból. A mostani gyűjtemény teljesebb, s talán rámutat válogatásom alapokára is. Más népek irodalmából is ki lehetne gyűjteni ilyen szövegeket. Ezek lehetnének szentmiséink második olvasmányai. A mieink pedig adhatnák az első olvasmányt. Alighanem jobban figyelnénk rá, mint az egyiptomiaknak a Vörös-tengerbe fojtására, vagy arra, hogy miként engesztelődött ki az Isten irántunk, mert a Fiát Kaifás meg Pilátus keresztre feszítette.

Bulányi György

Százéves lenne „Speckpáter”: Werenfried van Straaten

PÁTER WERENFRIED VAN STRAATEN, a *Kirche in Not* [Szükséget szenvedő egyház] nevű, nemzetközi katolikus segélyszervezet alapítója tulajdonképpen szívesen megélte volna még századik születésnapját. Magas korában is sok terve volt, még oroszul is meg akart tanulni. E vágyai nem teljesülhettek: két héttel 90. születésnapja után, 2003. január 31-én elhunyt.

Századik születésnapján azonban életműve aktuálisabb, mint valaha.

PÁTER WERENFRIED EGYKORI HALÁLOS ELLENSÉGEKET VETT RÁ arra, hogy segítsenek egymásnak és imádkozzanak egymásért. Ezért Béke Nobel-díjra jelölték. Ékesszóló prédikátorként számtalan embernél érte el, hogy „a szeretettől elveszítse a fejét”, úgyhogy spontán módon rábízták pénzüket, autójukat vagy ékszereiket a szegények javára. Ő „fedezte föl” Kalkuttai Teréz anyát, amikor a hatvanas évek elején nemzetközileg még ismeretlen volt; négy pápának volt bizalmasa, és közeli barátja II. János Pál pápának. Fantáziadús úttörőként sosem fogyott ki az ötletekből, amikor arról volt szó, hogy „föl kell szárítani Isten könnyeit”. A lelkipásztorkodás olyan eredeti megoldásait találta ki, mint a gördülő kápolnák vagy az úszó templomok. Volt humora, és szerette az embereket. Segélyszervezete is, a *Kirche in Not* (korábbi nevén *Ostpriesterhilfe* [Keleti papok segélyezése]), amely 1947 karácsonyán indult, tulajdonképpen egyszerűen csak „megtörtént” számára.

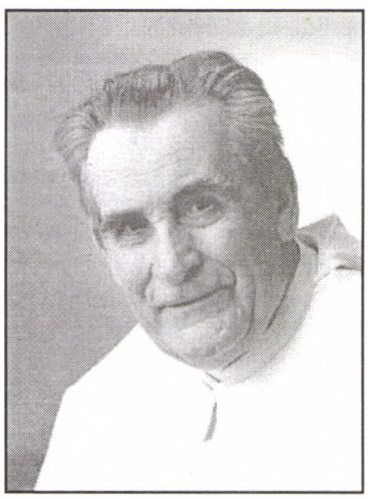

A halálára kiadott emlékképen ez állt: „Odaígérte azt, amije nem volt, és Isten megadta neki.” Sosem a vállalkozási tanácsadók, bankárok és üzemgazdászok logikája szerint cselekedett, sikere egyedül és kizárólag Istenbe vetett mérhetetlen bizalmán nyugodott. Ha szükséget látott valahol, enyhíteni akarta. Gyakran ígért meg hatalmas segítséget anélkül, hogy pénze lett volna rá. Isten azonban mindig segített neki, hogy teljesíthesse vakmerő ígéreteit.

Hosszú élete során egy egyszerű fekete kalappal – amely „milliós kalapként” fog bevonulni a történelembe – három milliárd dollárt gyűjtött össze. Lángoló szavával elérte a szíveket. Kalapját még magas korában is kinyújtotta, amikor a prédikáláshoz már gyenge volt, és kerekes székben kellett ülnie. A *Kirche in Not* sok jótevőjének még ma is szeme előtt van a „milliós kalap”, amikor adományt utal át a segélyszervezetnek. A fáradhatatlan szerzetes kreativitását még azok a lyukak is felpezsdítették, amelyek a végén már megmutatkoztak a kalapon – mert így mindig hunyorítva mutathatott rá arra, hogy jobb, ha bankjegyeket adnak, mert a pénzérmék kihullanának a lyukakon.

DE MI VOLT WERENFRIED PÁTER TITKA? Őt magát az mozgatta, amit saját szemével látott, és amiről nem tudott hallgatni. Számos útja során beleégett a lelkébe a nyomor térképe. Világgá kiáltotta, hogy Krisztust mindmáig megfeszítik, a Golgota nem múlté. Werenfried páter számára a szükség sosem volt távoli és elvont, sosem csak egy tétel a statisztikájában, hanem mindig arca és neve volt. A holland premontrei szerzetes mindig „a szeretet iskolájának” nevezte segélyszervezetét.

Werenfried páter elsősorban nem adománygyűjtő volt, hanem együttérzéssel és tisztelettel teljes szemtanú. Becsületbeli kötelességének” tartotta megőrizni azok emlékezetét, akiket hitük miatt üldöztek. Mélységesen hitt abban, hogy Isten ereje működik gyenge emberekben. Ezt saját bőrén tapasztalta, mert impozáns testi megjelenése ellenére mindig gyenge volt az egészsége. Ifjúságában még a szokványos plébániai szolgálatra is túl gyengének tűnt. De a *Werenfried* név, amelyet rendi fogadalma letételekor kapott, és amely azt jelenti, „a béke harcosa”, működésének programja lett a következő négy évtizedben. Legjobb korszakában átlagosan hetven prédikációt tartott havonta.

WERENFRIED PÁTER PRÓFÉTA VOLT, AKI FÖLISMERTE AZ IDŐK JELEIT. A 2. világháború után megértette, hogy újabb katasztrófa tör rá Európára, ha nem sikerül legyőzni a gyűlöletet az emberek szívében. Így az ő kezdeményezésére gyűjtöttek Hollandiában és Belgiumban élelmiszert, ruhát és más javakat a szükséget szenvedő német lakosság számára, s ez nem pusztán humanitárius akció volt, hanem lényeges hozzájárulás is ahhoz, hogy a népek megértsék egymást, s és kiengesztelődjenek egymással. *Romano Prodi*, az Európai Bizottság akkori elnöke 2002-ben „Európa békéjének angyalaként” méltatta őt.

A „tegnapi ellenségek” iránti tevékeny felebaráti szeretet e kezdeményezéséből jött létre az a segélyszervezet, amely néhány éven belül az egész világon aktív lett. Werenfried páter gyakran megelőzte a korát. Már az 1960-as években megjósolta, hogy a kommunizmus meg fog bukni Kelet-Európában: „A modern Góliát szuperportréi, amelyek kihívóan tekintenek le a Kreml falairól az embertömegekre, szétfeslenek majd, és maradványaik a porba hullanak. A portrék helyet adnak az ikonoknak, és örökre igaz marad, amit az egyház húsvétkor Krisztus szájába és a mi szánkba ad: „Feltámadtam, és veled vagyok, alleluja! Rám helyezted kezedet, alleluja! Csodálatos a te bölcsességed, alleluja, alleluja!”

A történelem igazat adott neki, és 1992-október 13-án a moszkvai Vörös téren, a Lenin-mauzóleum előtt nyilvánosan imádkozta a rózsafüzért. „Végső és legnagyobb örömét” abban látta, hogy a kommunizmus összeomlása után II. János Pál pápa kívánságára az oroszországi testvéregyháznak is segítő kezet nyújthatott, „hogy helyreálljon a szeretet”. Ebben is úttörő volt – ahogyan fáradhatalanul figyelmeztetett a mai kor hit- és értékvesztésére is.

EGYÉRTELMŰ VISELKEDÉSÉVEL nemcsak barátokat szerzett. Egész életében az igazság elkötelezettjének érezte magát, hamis kompromisszumokra sosem volt kész. Mindenben, amit tett, mindenekelőtt papnak tartotta magát, papnak, aki egyedül Krisztust és a rábízott emberek lelkét köteles szolgálni. Inkább beletörődött abba, hogy kényelmetlen igazságok kimondásával megütközést keltsen, és ezáltal adományozókat veszítsen, mint hogy elhallgassa az igazságot. „A szeretet óriásának” üzenete tíz évvel a halála után aktuálisabb, mint valaha. Működése milliók szívében talált visszhangra.

Forrás: Kirche In, 2013/2

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A baj

Hétesztendős koromban egy nyári reggel már korán felébresztett az öröm. Utazom nagymamához és nagypapához Pöttöndre, és két hétig vendégeskedem náluk unokaöcséimmel, Porcikával és Pottyanóssal együtt. Zörrent is nemsokára kertünk ajtaja, jött értem nagynéném, Hajnalicska néni a két kisfiával, és már fél kilenckor le is szálltunk a vonatról Nógrádon. Onnan visz fel az erdei út Pöttöndre. Ebéd után Hajnalicska néni visszautazott Törpeházára. Lekísértük a vasútállomásra, aztán Porcika meg Pottyanós arra kérte nagymamát, hazamenet ejtsük útba a krétabarlangot.

Maga a barlang természetesen mészkőbarlang, fenn van egy függőleges sziklafalban, de alatta is lehet találni a fűben krétaként használható mészkődarabokat. Pottyanós ötéves volt, Porcika azonban majdnem egyidős velem, mégis ugyanúgy előreszáguldozott, mint öcsikéje. Én nagymama mellett lépegettem. Egyszerre csak – már a barlang alatt – látjuk, hogy a két fiú rohanni kezd, aztán elvágódnak és birkóznak, dögönyözik egymást. Amint kiderült, először Pottyanós kezdett szaladni, Porcika azt hitte, mészkövet lát, rohant hát ő is, és akadályozta a futásban. Pottyanós meg azt hitte, Porcika lát mészkövet, akadályozta hát ő is, és elbuktatták egymást. Nagymama barackot nyomott a fejükre: „Ejnye, ejnye, fityfirittyek! Az egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz!” És valószínűleg erről az első rosszalkodásról jutott eszébe, amit minden unokájának el szokott mondani: „Jegyezzétek meg idén is a három pöttöndi tilalmat! Az első: Nagypapa műhelyébe csak akkor szabad bemenni, ha ő is ott van. A második: A pónilovakon majd lovagoltat titeket nagypapa, egyedül azonban ne menjetek közel hozzájuk. A harmadik: Az éléskamrába bemenni tilos.” Nagyapánk asztalos volt, és deszkaszállítása, bútorszállításra tartott pónilovakat.

A három tilalom közül csak az utolsónak volt nehéz engedelmeskedni. A műhely úgyis csak akkor vonzott minket igazán, ha figyelhettük nagypapa munkálkodását, a ravasz, harapós pónilovaktól különben is féltünk, a dúsan megrakott kamra iránt viszont semmi sem csorbította igen nagy érdeklődésünket. Mondta is tüstént Porcika huncut sóhajtással: „Milyen kár, hogy nagymama is félti az éléskamráját!” Pottyanós még zsörtölődött is: „Pedig vagy vendégek vagyunk, vagy nem!” Nagymama nevetett is, fejét is csóválta: „Nem a kamrát féltem én tőletek, hanem titeket féltelek a kamrától. Ahogyan titeket féltelek fűrésztől is, a satutól is, meg a harapástól, rúgástól.” De Porcika nem fogadta el ezt a magyarázatot: „ A kamra nem csípi oda az ujjunkat, mint a satu.” Pottyanós meg hozzátette: „És se nem rúg, se nem harap. Ott csak mi haraphatnánk, ha szabad volna. A kamrában nem érhet minket semmi baj.” Most már nem nevetett nagymama: „Tévedtek, gyerekeim. Tudjátok meg, hogy aki tilalom ellenére bemegy a kamrába, azt igenis egészen biztosan baj éri.”

Nagyon elcsodálkoztam ezen az állításán, és amikor magunkra maradtunk, megkérdeztem: „Ugye, csak elriasztásul tetszett mondani neki, hogy egészen bizonyosan?” De még jobban kellett csodálkoznom a válaszán: „Azért mondtam, mert úgy van. Egészen bizonyosan baj éri, aki bemegy. Gondolkozzál rajta, és rá fogsz jönni, hogy igazam van.” Ottlétünk harmadik-negyedik napján fánk volt ebédre. Nagyanyánk mindegyikünknek tálalt három evőkanálnyi baracklekvárt is, mártogassuk bele a fánkot, de jól osszuk be, mert többet nem kapunk. Nagyon ízlett mindhármunknak a pompás illatú, világossárga lekvár, Pottyanós nem is mártogatott, hanem kávéskanállal ette meg, de csakugyan hiába kértünk még. „Baracklekvárból ennél többet nem szabad enni egyszerre, mert megárt.”

Ebéd után, mialatt nagymama szokása szerint szundikált egy kicsit a szobájában, fent játszottunk a hegyoldali kertben. Egyszerre csak Porcika meg én észrevettük, hogy Pottyanós eltűnt valahová. Hosszas keresés után ott találtuk meg, ahol a legkevésbé számítottunk rá, a szobánkban. Feküdt az ágyán, mindkét kezével fogta a fejét, és sírt. Láttam, hogy felnőtt segítség kell, felébresztettem nagymamát, és neki aztán elsírdogálta Pottyanós, már hidegvizes kendővel a fején, mit cselekedett. Hogy feljusson a baracklekváros üvegekig, létraként használta a kamra polcait, de megcsúszott, lepottyant, hiszen nem ok nélkül nevezték Pottyanósnak, és belevágta a fejét az ajtófélfába. Kívül, a haja közt csak egy kicsit sérült meg, de a fejfájása olyan erős és tartós volt, hogy másfél napig raktuk rá a hideg vizes borogatást. A második nap estéjén nagymama így szólt hozzám: „No, most láthattad, hogy egészen bizonyosan baj éri, aki tilalom ellenére bemegy a kamrába.” Megint elcsodálkoztam: „De, nagymama!... Hiszen Pottyanóst csak azért érte baj, mert olyan pottyanós, ügyetlen.” Nagymama azonban kijelentette: „Akkor is baj éri azt, aki bemegy, ha olyan ügyes, mint valami cirkuszi akrobata. Gondolkozz csak rajta még egy kicsit, és azt fogod mondani, igaza van a nagymamának.”

Néhány nap múlva, ismét baracklekváros sütemény volt ebédre, rácsos tészta. Nagyon finom, omlós linzertésztából készült, Porcika mégis kifogásolt valamit: „Milyen kár, hogy megsült benne a lekvár is. Én a sületlen baracklekvárt szeretem.” Nagymama nevetett: „Te, ugye, azt se bánnád, ha a leves is, a főzelék is sületlen baracklekvárból lenne?” Porcikának felcsillant a szeme: „Nem is bánnám!

Holnap abból tessék főzni az egész ebédet!” Nagymama most már elkomolyodott: „Csak utólag bánnád, de akkor nagyon. Baracklekvárból még tésztával is csak keveset szabad enni.”

Ennek a napnak az éjszakáján arra ébredtem, hogy valaki nyögdécsel a szobánkban. Holdvilág volt, láttam tehát, hogy Porcika, párnáját a hasára szorítva, jobbra-balra hentereg az ágyán. Amikor észrevette, hogy nézem, nyögdécselve is, dühösen is rám suttogott: „Nehogy szólni merj nagymamának! Csikar egy kicsit a hasam, de majd… elmúlik…” A csikarás azonban három ízben is olyan sebbel-lobbal kergette ki őkelmét a szobánkból, hogy zajjal nyitotta az ajtókat, és egyszerre csak bejött nagymama. Már hozta is magával a törölközőbe burkolt, forró cserépzsindelyt. Fél éjszakán át váltogattuk Porcika hasán a zsindelyeket, felébredt Pottyanós is, és amikor megtudta, hogy egy egész üvegnyi baracklekvárt lakmározott be a bátyja, szörnyülködve dünnyögte: „Jaj, micsoda rosszaság!” Nagymama azonban rápirított: „Nem hallgatsz, fityfiritty?! No nézzék! Mintha nem is pottyant volna le a polcról! Ha Porcika tizenkilenc, te egy híján húsz vagy!” Másnap Porcika, hogy egészen meggyógyuljon, csak teát, kétszersültet, húslevest meg reszelt sárgarépát kapott, tőlem pedig nagymama ismét megkérdezte: „No, Moha, hiszed-e már, hogy egészen bizonyosan baj éri azt, aki tilalom ellenére bemegy a kamrába?” Én azonban megint bámultam: „De nagymama!... Porcikát csak azért érte a baj, mert meggondolatlan volt, és egy egész üveggel megevett a baracklekvárból.” Nagymama viszont ismét kijelentette: „Akkor is baj éri, ha olyan meggondolt, mint egy patikus. Gondolkozzál csak tovább, rá fogsz jönni, hogy nagymamának igaza van.”

Az elutazásunk előtti napon kora délután bementem vizet inni a konyhába. A konyha már rendben volt, nagymama a szobájában szundikált. Ittam, kiöblítettem a bögrét, letettem, és akkor észrevettem, hogy tárva a kamra ajtaja, hadd járja a légvonat az élelmiszereket. Láttam a mogyorós, mandulás, diós ládikókat… a mazsolás edényt… és nem bírtam ellenállni. A következő percben már eszegettem odabent, hevesen dobogó szívvel hallgatóztam a szoba felé, de az is eszembe jutott, milyen kár, hogy nem mondhatom el ezt a beosonásomat nagymamának. Bebizonyíthatnám vele, hogy igenis, csak azt éri baj, aki ügyetlen vagy meggondolatlan. Mert, íme engem semmi baj sem ér, és nem is fog.

Másnap délelőtt átjött értünk Törpeházáról Hajnalicska néni. Az esti vonattal akart hazavinni minket. Délután, az uzsonna vége felé egyszerre csak így szólt nagymamához: „Még nem is kérdeztem édesanyámtól, jók voltak-e a fiaim, nem szegték-e meg a három pöttöndi tilalmat?” Eközben Porcikára meg Pottyanósra nézett, és lesütött szemükön meglátta, hogy valami nem volt egészen rendben. Nagy-

anyánk éppen azzal szokott rámutatni rosszalkodásunk csekély voltára, hogy nem titkolta el szüleink előtt. Ezt mondta most is: „Ha követtek is el valamicske hibát, már meg is szenvedtek érte szegénykék. A maguk kárán tanulták meg, hogy aki tilalom ellenére bemegy a kamrába, azt egészen bizonyosan baj éri.”

Ekkor már bosszantani kezdett, hogy ilyen állhatatosan hiszi ezt, és elhatároztam, hogy uzsonna után négyszemközt – lesz, ami lesz – megmondom neki, hogy én is beosontam a kamrába, eszegettem, és íme, mégsem ért semmiféle baj. Oda is súgtam neki tüstént: „Majd mondok valamit.” Hajnalicska néni ezalatt szomorú tekintettel nézte a két fiút, és így szólt: „Miért nem tudtok ti is olyanok lenni, mint Moha? Különösen te, Porcika. Hiszen te majdnem egyidős is vagy vele.” Ekkor nagymama, védeni akarva Porcikát, ezt mondta: „Egyidősek, az igaz, de azért Mohához mégse mérjük őt. Moha olyan kifogástalan viselkedésű, amilyen ezer között csak egy akad. Gyöngyszem Porcika is, Pottyanós is…, de Moha…, Moha a jó viselkedés tekintetében valóságos drágakő.” És hozzám fordult: „No, gyere, kedveském, hozzuk be a gyümölcsös rizskását.” A konyhában meg így szólt: „Azt súgtad, mondani akarsz valamit. Mondjad hát!” Eközben bement a kamrába, és kiemelte a jeges dézsából a rizskásás tálat. Én meg ott álltam mögötte, néztem a mogyorós, mandulás, diós ládikákat, néztem a mazsolás edényt, és hallgattam. Óriási szomorúságot éreztem, olyasféle szomorúságot, mint két évvel előbb, amikor fehér csipkegallért vásároltam édesanyám születésnapjára, és amikor levelet is akartam írni az ajándék mellé, véletlenül ráborítottam a hófehér gallérra a tintát. Nagymama a konyhai asztalra tette a tálat, és rám nézett: „Mondjad hát, Mohácska, figyelek.” Nagy nehezen összeszedtem magam: „Én csak azt ... csak azt akartam mondani…, hogy igaza van nagymamának. Rájöttem, hogyan éri baj azt is, aki ügyes, és azt is, aki meggondolt. Úgy éri baj, hogy… folt esik a jóságán.” Nagymama örült: „No látod, kedveském! Tudtam én, hogy rá fogsz jönni! Mert nemcsak a szíved drágakő, hanem az eszed is. De hát ezt megmondhattad volna odabent is, nem titok. No, gyerünk! A rizskását te viszed, a kistányérokat én.”

Elvettem a tálat az asztalról, nagymama meg ezt kérdezte: „Csak nem nehéz?” Rábámultam: „Miért tetszik gondolni, hogy nehéz?” „Mert sóhajtottál. Miért sóhajtottál?” Hebegtem: „Talán… talán azért, mert… mert már elutazunk.” És dugtam előle az arcom, féltem, hogy meglátja rajta, mitől fáj olyan keservesen az a drágakőnek dicsért szívem. Indultam hát gyorsan, vittem a gyümölcsös rizst. Nagymama meg gyanútlanul, örömmel, mosolyogva hozta mellettem a kistányérokat.

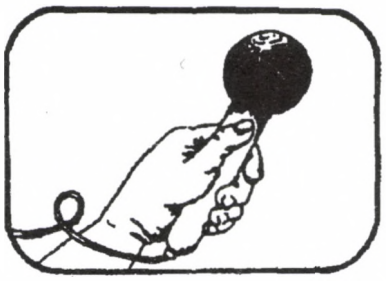

„A hierarchikus viszonyok nem őszinték”

Interjú *Csizovszki Sándorral*

Csizovszki Sándor, szerzetesi és ma is használt nevén Róbert barátunkat már ismerhetik az Olvasók: 1996. decemberi számunkban olvashatták a vele készült első beszélgetést. Azóta sok víz lefolyt minden patakocskán, és Robi fél éve a soproni kórház (szinte pályakezdő!) mentálhigiénés szakembere. Január elején beszélgettünk.

Az életemben vannak igencsak állandó és erősen változó elemek. Az állandóságot az Istenre és az emberekre való odafigyelés, a segítő szándék és felelősségvállalás, a családi és közösségi elkötelezettség jelenti: ezek jórészt belső tulajdonságok; szeretném azt hinni: személyiségjegyek. A változók inkább külsők: élethelyzetek a novíciusságtól a családapaságig (sőt: már a nagypapaságig!), az iskolaigazgatóságtól az önkéntességig vagy az '50-es pályakezdőségig. Persze ezekbe is bele kell állnom teljes valómmal!

Szerencsés indító „batyut” kaptam otthonról: a küzdeni tudástól a munkában való kitartáson át az édesanyámtól kapott nagy lelki érzékenységig, a nagymamámtól kapott természetes intelligenciáig sok mindent. A hazulról hozott örökséget gimnazista koromtól jól kiegészítette a bencéseknél elérhető és személyiségbe építhető tudás, kultúra, klasszikus műveltség. Rendkívüli képességekkel nem rendelkezvén, nekem mindenért keményen meg kellett küzdenem, de lelkesedésem és szorgalmam eredményessé tett. Így is maradtak hiányosságaim, többek között a nyugat-európai nyelvek elsajátítása, s ez a teher mindmáig elkísér, mert így bizonyos kapuk és lehetőségek bizony bezárulnak előttem.

Amikor három és fél év bencés novíciátus után úgy döntöttem, mégsem a szerzetesség útján megyek tovább, akkor lelkileg meggyötörve ugyan, de erős hittel, öntudatosan és a jövőbe vetett reménnyel kezdtem 21 évesen újraépíteni az életemet. Tudtam, hogy civilként is aktív keresztény életet akarok élni, és hogy hivatásszerűen tanár akarok lenni. Persze motivált a bizonyítási vágy is: bizonyítani akartam, hogy egy kilépett szerzetesjelölt élete nem feltétlenül csődtömeg, hogy képes vagyok embereket szeretni, egybeszeretni.

„Similis simili gaudet”, azaz: a hasonló a hasonlónak örül. Kisközösségeket kereső, aktív keresztény életre motivált egyéniségemnek nem volt nehéz rátalálnia Sopronban Simonyi Béci virágzó közösségeire, amelyek egyikébe egy beszélgetést követően azonnal bekerülhettem. Béci – akivel fél évet közös albérletben is laktam – elmenőfélben volt Sopronból (tudva, hogy a katonai szolgálat megtagadása miatt börtönbünetés vár rá), gondosan odafigyelt arra, hogy minden, általa fontos tartott gondolatot és praktikus közösségépítési tanácsot átadjon nekem. Erővel ruházott fel, megtanított belső energiáimat mozgósítani. Igyekeztem hamar megtalálni a saját utamat, s Isten Országának építése szempontjából életem egyik legaktívabb évtizede következett.

Ez tehát a felnövekedés, a pályakezdés, a családalapítás, az otthonteremtés, az emberi kapcsolati hálózat kialakításának a korszaka. Jó azt hallani tőled, hogy ezt ma is ugyanolyan jónak, sikeresnek értékeled, mint bő másfél évtizeddel ezelőtt: jó helyre tetted le a voksodat és magadat!

Igen, így gondolom. Ha életem első felét kell leírnom, akkor azt mondom: aktív, alapvetően kifelé, mások felé fordított élet, sok jó ügy melletti kiállás, profi szervezések, határozott döntések és következetesség jellemez. Három fő területen: a munkahelyi és a közösségi életben, illetve a mindezek hátterét jelentő, a biztonságot nyújtó családi életben.

8-9 év alatt hivatásommá vált a munkám: elköteleződés a gyógypedagógiai és az intézetben nevelt gyermekek ügye iránt. Elvileg is, gyakorlatilag is szinte 100 %-ban azonosultam vele. 1995-től szinte kizárólagosan ez lett az életem. Ez lett a hivatásunk feleségemmel, Zsókával és jó néhány közösségi barátunkkal együtt, akiket többnyire én hívtam erre a szakterületre, és ebben dolgoznak ma is. A Bokor-közösségben Bulányi Gyurka bácsi markánsan képviselte, hogy mindenkinek egyetlen, közös hivatása van: az apostolkodás, az evangélium továbbadása; a kenyérkereset csupán foglalkozás lehet. Hát én bizony ezt „megvétóztam”! Eszményem az volt, hogy maximumot kell adni önmagunkból, nem pedig fél gőzzel, lézengve. A munkahelyi „szent kísérletünket” úgy definiáltam, hogy kisközösségi életünkből, elveinkből semmit nem dobunk ki, de a munkahelyünkön – a gyógypedagógiai iskolában, sőt, mondhatom azt: a gyógypedagógiai iskolából! – építünk Isten Országát, nem csupán szép szavakból vagy összejáró baráti közösségekben.

Elsősorban erről olvashattak az „Érted vagyok” olvasói a bő másfél évtizede megjelent beszélgetésünkben. Három alkalommal pedig az egész Bokor-közösség személyesen is meglátogatta ezt a csodás iskolát,

amikor a nyári nagytábor 4-500 fős rendezvényének voltatok a házigazdái. Azután 2010-ben hallottuk a hírt, hogy újabb igazgatói pályázatodat a fenntartó – a nevelőtestület támogatása ellenére – nem fogadta el, és néhány hónap után felmondtak neked.

Közel három évizedet töltöttem a Doborjáni Ferenc Nevelési-Oktatási Központban, vagy ahogyan sokan emlegetik: az Erdei Iskolában, és ebből mintegy 20 évig voltam intézményvezető, munkáltató. A sikertelen pályázat persze elkeserített, hiszen nem arról volt szó, hogy akadt egy jobb! Kiszorítás, bizalomvesztés, ellehetetlenítés – ezek a szavak, és a hozzá kapcsolódó indulatok jutnak eszembe, ha az első hetek-hónapok reakcióira gondolok vissza. Persze megpróbáltam elemezni a múltat is. Két évtizedes vezetői munkámnak a mérlege tanulságos: pozitív és negatív eredményei egyaránt vannak.

A pozitívakat mérő serpenyőbe nagyon sok közösen, a Doborjániban megteremtett értéket sorolhatok – álszerénység lenne mindezt elfeledni! Ezek részben szakmai sikerek és eredmények, részben pedig az a biztonságot nyújtó szeretetlégkör, amely sokáig védőburkot biztosított a ránk bízott gyermekek és munkatársak számára egyaránt. Folyamatos átalakításokkal, fejlesztésekkel és új szakmai programokkal azzá tettük ezt az intézményt, aminek valójában lennie kell, hogy speciális küldetését betölthesse. Ebbe beletartozott az iskola új épületeinek a kialakítása éppúgy, mint például a rendszeressé vált külföldi szakmai cserekapcsolatok. Az intézményfenntartó ezt a tevékenységet többnyire – és viszonylag sokáig – elismerte, bár mindig gyanakodott, és szeretett volna „belelátni a lapjaimba”, az agyamba. Szuverén és önálló döntéseket hozó emberekhez nem voltak hozzászokva. De az eredményeim miatt átmenetileg megtűrtek öntörvényű vezetőként.

Ma is a pozitív serpenyőbe helyezem, hogy mindenkor igyekeztem megvalósítani az éppen aktuális politikai hatalomtól való távolságtartást, a különböző politikai erőktől való egyenlő távolságban maradást – legalábbis naivan azt hittem, hogy ez lehetséges. A politika azonban akkor is besorol valahova, ha te nem akarod. Aki nincs egyértelműen mellettünk, aki nem kapaszkodik egyértelműen az uszályunkba, az biztosan máshol, másokkal van. A 2010-ben szinte totális hatalmat kapó pártszövetség ezt a besorolást egyértelműen és határozottan elvégezte. Egy „kritikus, önjáró vezető inkább veszélyes, mint értékes” – mondták. A hatalomváltók sosem a szakmai eredmények mentén mérlegelnek!

De ma már látom a heroikus és vitathatatlanul eredményes évek-évtizedek negatív hozadékát is. Érdekes, hogy ezt közben alig-alig lehetett látni, érteni, érezni! Minden pozitív eredmény ellenére a hatalmi helyzetben óhatatlanul besározódtam. Sokszor átéltem, hogy a hatalom elvakulttá teszi az embert, mert minden adott mások manipulálására. Persze lehet azt hinni és mondani, hogy én csak a jóra manipulálom őket, de attól az még manipuláció! Azután sok kíméletlen döntést kellett hoznom az évek során. Olyanokat, amelyekről szentül hittem, hogy ésszerűek (bár néha kényszerűek), és törekedtem arra, hogy a lehető legkevésbé fájó megoldásokat válasszam. Igenám, de kinek a szempontjából?! Akit egzisztenciálisan hátrányosan érintett egy általam meghozott döntés, annak a döntésem igenis fájt, az keserű lett és dühös. A sajátomként kezeltem az Erdei Iskolát: a gazda gondosságával, szükség esetén akár önfeláldozóan is, a sikereken érzett személyes büszkeséggel; de a „tulajdonos-érzést” nem vette mindenki jóneven, és talán én is belekényelmesedtem.

Ambivalens, furcsa és ellentmondásos viszonyban voltam a munkahelyen közösségi barátaimmal. Azt hiszem, nem törődtem velük eléggé, nem mindig figyeltem jelzéseikre. Döntéshozó vezetők nem lehettek, mert mindenki a szájára vette volna őket, mondván: csak a barátság miatt kaptak fontos megbízatásokat Ugyanakkor kollégaként tőlük mindig a maximumot vártam úgy, hogy döntéseim miértjeihez nem mindig kaptak tőlem elegendő információt.

Lassan világossá vált: ennek így már semmi köze nincs Isten Országához, a szeretet rendjéhez. Egy munkahelyen a vezető nem lehet csupán az emberiességi szempontokra figyelemmel, és pláne nem tud mindig mindenkire tekintettel lenni! Arra is rá kellett döbbennem, hogy a munkahelyi demokrácia káoszhoz vezet. A hierarchikus viszonyok meg nem őszinték: nem a személynek, hanem a pozíciónak szól a látszólagos szeretet és elfogadás; ráadásul csak addig, ameddig erősnek látszik az aktuális vezető. (Aki meg attól erős, hogy fölébe nő a többieknek, az akarva-akaratlanul talán még „kiskorúságban” is tartja őket.) Amikor a fenntartói támogatás gyengül, akkor a korábbi „hódolat” az ellentétébe csap át. A háttér meggyengülését tapasztalva lassan az ellenségek száma is megnövekedett, akik a politika megengedő szavára elvégezték a hóhérfeladatokat. Így „kerültem az utcára” – igaz, a magyar átlaghoz képest még aránylag jó helyzetben: nyolc hónapnyi felmondási idővel.

Azért ez nyilván sokk volt számodra! Valószínűtlennek tűnhetett...

Igen, így igaz. Én nagyon erősen azonosultam a – lényegében egyetlen! – munkahelyemmel, és éppen ezért más lehetőségeket szinte meg sem fontoltam. Például amikor 2007-ben megszereztem Pécsett a szociálpolitikusi oklevelet, már építgethettem volna új kapcsolatokat, akár „barátokat szerezve a hamis mammonból...” – de nem tettem. Most egyszeriben személyesen átélt, a saját bőrömön megtapasztalt lett, hogy „én is csak ember vagyok, velem is megtörténhet, ami másokkal előfordul”! Korábban sem voltam érzéketlen – legalábbis nagyon remélem! –, de egészen biztosan érzékenyebb, empatikusabb lettem.

Válsághelyzet, válságperiódus következett. De ennek a fő tanulsága az, hogy nem szabad összezuhanni! Nyilván sokat segített ebben a család és a közösség, de nekem is meg kellett tennem a magamét: a lelki útkeresés és a napi aktivitás, a „minden napnak van feladata” hoz-

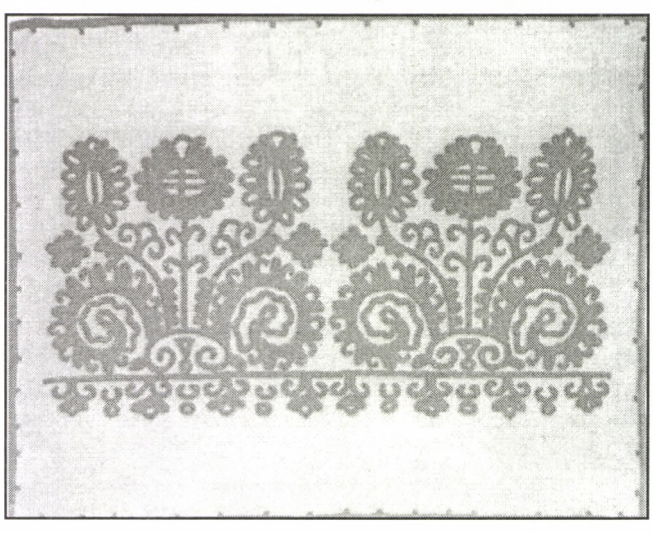

záállás egyszerre volt jelen. Persze, voltak jobb és rosszabb periódusok. De a célt tudtam: talpon kell maradni, sőt: nemcsak állni kell, hanem továbblépni is! Ez az én megküzdési stratégiám. Mára letettem a Doborjánit, már más érdekel. A mókuskerékből történő kipottyanásnak ébresztő hatása is van; például beláttam, hogy 50 fölött már nem kéne annyit „pörögni”, hanem inkább összegezni és a tanulságokat továbbadni kellene. Ugyanakkor egzisztenciálisan lényegében pályakezdő helyzetbe kerültem: kb. egy évnyi keresés-várakozás után a Városi Kórház mentálhigiénés osztályán találtam munkát, ahol különböző egyéni és csoportos terapeutamunkát végzek, végül is a testi-lelki gyógyításban veszek részt. Egy csomó mindent nekem magamnak kell kitalálnom, kezdeményeznem, kijárnom. De ez előhívta a huszonéves énem emlékét: a bizonyítani akarást, az azért-is-győzni-fogok hozzáállást!

Számtalan pszichológiai és szociológiai tanulmány szól arról, hogy az emberi kapcsolatoknak, a közösségi hálózatnak milyen óriási szerepe van az egyén életében – akár krízisben van, akár éppen „normálisan”. Beszélgetésünkben már többször utaltál arra, hogy a közösségi élet végigkísérte az eltelt évtizedeket.

Életem egyik biztonságot és támaszt nyújtó alappillére az a közösségi kapcsolatrendszer, amelynek a közegében jól érzem magam. Olyan ez, mint a levegő, ami éltet. Egyszerűen jelen van az életemben, s nélküle szinte nem is tudnék létezni. Mindig mozgatott az egyház megújulásának az ügye, így folyamatosan azon fáradoztam, hogy a kisközösségi munka gyümölcse a nagyközösség életét is pozitívan befolyásolja. Ez szinte folyamatos konfrontációt jelentett az egyházi vezetőkkel. Azonban sok nagyszerű emberi kapcsolatot, általunk irányított programot és egyúttal élményt is jelentett. Közösségi életünk gyümölcsei sajnos nem a közösségek számának gyarapodásában mérhetőek, az apostolkodás személyes vállalására nem tudtam elegendő bátorsággal és erővel felruházni testvéreimet az évtizedek során. De most éppen büszke vagyok arra a lelkes, adásban-szolgálatban és ötletekben gazdag, aktív életre, melyet a helyi társadalomban betöltünk. Például a téli hónapokban a rászorulóknak biztosított hétvégi étkeztetés mellett minden szombat-vasárnap délután szellemi-szabadidős programokat is szervezünk a soproni Bokor-közösségek, valamint két katolikus plébánia, a baptista, az evangélikus és a református gyülekezetek, és néhány további önkéntes bevonásával.

Én magam időszakonként eltérő intenzitással kapcsolódtam a Bokor nagyközösségi életébe. 2007-ben egy előadással a professzionális megújulás irányába próbáltam elmozdítani. Nagy átalakulást nem tudtam elérni, a menedzserszemléletre biztató szövegem sokaknál „kiverte a biztosítékot”; de akadtak, akik megértették, és talán gyakorlatukba is építették. A Bokor fiataljai számára általam szervezett Közösségvezető-képző Tanfolyam (KKT) egyfajta generációs értékátadási folyamatot jelentett. Véleményem szerint eredményei nem csupán a hagyományos Bokor-közösségek számbeli gyarapodásában mérendők. Egyáltalán: a fiatalok irányába az ideges, türelmetlen elvárások helyett fontosabb az egymásra figyelés, a türelem, a másfajta értékek tisztelete és a dicséret alapállása. Sőt, talán az idősebbek felé is csak ez a járható út…

Meg kell vallanom, egyre növekszik bennem a feszültség amiatt, hogy a Bokor-közösségnek sokkal karakteresebben kéne képviselnie nyilvános fórumokon a felismert tiszta evangéliumot, akár a napi aktualitásokhoz kapcsolódóan is! Annyi probléma vesz körül: a hatalom és a hatalommal való visszaélés kérdései, az állam és a történelmi egyházak „egymás keblére borulása”, a rasszizmus, a kirekesztés, a mélyszegénység és még sorolhatnám… A társadalom élő lelkiismeretének kell lennünk, persze ehhez igazított – áldozatokban valószínűleg bővelkedő! – élettel!

Ezek a gondolataid visszavisznek oda, hogy szinkronba kell hozni koncentrikus köreinket: az egyéni, a családi, a kis- és nagyközösségi, a munkahelyi, a társadalmi létünket, megnyilvánulásainkat. Csak így leszünk hitelesek – akár egyénileg, akár közösségileg. A legtöbb bírálatot valószínűleg éppen azoktól fogjuk kapni, akik közelről ismernek. Igaz, talán a legtöbb elismerést és bíztatást is!

Életem mindent átfogó, biztonságot nyújtó közege a családom. Bennünket Zsókával a közös célokra irányuló élet tartott meg egymás mellett most már több mint 30 éve. Ezen kívül az a belső hit, hogy a problémák – bármilyen természetűek is legyenek – feloldhatók. Máig izzó szerelem és őszinte csodálat kapcsol Zsókához. Ebben a forgatagos, mások felé talán sokszor túlzottan is nyitott családban igyekeztünk „elég jó” szülei lenni Orsinak, Barninak, Dávidnak és Verának, akik „nem is tudom hogyan”, de nagyszerű felnőttekké váltak.

A legeslegbelső körben pedig ott vagyok jómagam, akinek aztán ebből a legbelső körből kell mindig újra elindulnia „kifelé”. Ki vagyok, milyen vagyok? Olyan ember, aki figyelmes a változásaira. Belső útkereséseim eredményeként megtaláltam lelkiéletem mai szintézisét a kontemplációban megélhető élményekben, azok feldolgozásában és értelmezésében. A szintézis tudományos hátterét a transzperszonális pszichológia – Carl G. Jung, Roberto Assagioli, Barbara Sommers, Ken Wilber által leírt – eredményei nyújtják. A buddhista meditációs gyakorlatok segítettek eljutni a meditáción túlmutató szemlélődéshez. Szemlélődni annyit jelent, mint megtanulni a lehető legteljesebben átélni a jelen pillanatot. Mindezt úgy tehetjük, ha lemondunk gondolatainkról, elképzeléseinkről, egónkról. Elhagyunk minden magunk alkotta vagy készen kapott illúziót önmagunkról, másokról és Istenről. A szemlélődés a hit imádsága is, mert meg kell tagadnunk, el kell engednünk önmagunkat még azelőtt, hogy a Másik fél megjelenne, és nincs rá semmi garanciánk, hogy meg fog jelenni. Ez a hit ugrása a Másik felé. Jean-Paul Sartre szerint „az egyetlen dolog, ami számít, a teljes elköteleződés”. Ez a lelkiség erővel tölt el és energizál az evangéliumi eszmények megvalósításának útján, hiszen keresztény voltom és küldetéstudatom sem kopott meg! Ez a lelkiség volt képes megtartani, segített felegyenesedni az olyan nehéz pillanatokban, amikor meglegyintett a munkanélküliség, az egzisztenciális ellehetetlenülés réme. Ez a lelkiség adott erőt, hogy kivárjam azt a nehezen érkező pillanatot, ami a nulláról újra felépíthető jövő reményét felcsillantotta. Most ebben a boldog és kiegyensúlyozott folyamatban élek. Új munkahelyen, új szakterületen, kezdőként, de az élettapasztalatom és tudásom átadásának lehetőségével vehetek részt emberek gyógyításának fantasztikus folyamatában.

Köszönöm a megerősítő beszélgetést!

Schanda Beáta

Madárfütty és szimfónia

„...csábítás, szóval, tettel való csalogatás ellenére csak olyat tégy és olyat mondj, aminél jobbat nem tudsz.” *(Püthagorasz)*

KINT ÜLTEM A KILÁTÓBAN – mint már annyiszor –, és vártam a napfelkeltét. A sokéves „rutin” sem halványította el a Nap keltének illúzióját. A fejem már régen tudta, amit Galilei is tudott annak idején, sőt a Hubblenak és az együttgondolkodásoknak köszönhetően sokkal többet is, de a szavak varázsa makacs, és az érzés hozzájuk igazodik, nem a valósághoz: én most itt állok, és várom, hogy felkeljen a Nap – nem kellett ezt gondolnom, benne volt a tartásomban, a tekintetemben, a légzésemben. Mindez értem van! És eszembe jutott az az asszony, aki pár nappal ezelőtt szintén kint ült hajnalban a padon, hangosan zsoltárokat dúdolgatva a kilátóban, mert nem vette észre, hogy ott állok mögötte. Várta a neki felkelő napot, ami talán további illúzióira emlékeztette – ki tudja. Most rajtam kívül más nem volt kinn. A madarak teli torokból dicsőítették a tavaszt. Lenn a völgyben egy kakukk szólt, és ahogy vártam a pillanatot, amikor a Naszály mögül előbukkan a naponta ismétlődő csoda, egy arany málinkó kezdett klarinétozni alattam, az egyik bükkön. Az a bizonyos öröm és hála költözött a szívembe, amely mindig meglepett, de jól ismert ízű volt. Valami rezonált bennem a madarak hangjára; még a hosszú hajókürt trombitája is, amely lassan úszott fel Dömös felől, és a szemetesben motozó egér is beletartozott ebbe az együtthangzásba. Aztán hirtelen emberi beszéd foszlányai érkeztek lentről, valahonnan a Szerkövek alól, és hirtelen keserű lett az íz, és az összhangból kakofónia lett. Valami megzavarodott. Nem értettem, hiszen a hangfoszlányok jóval gyengébbek voltak a kakukk vagy a málinkó hangjánál. Mi történhetett? Mi zavarta meg a hallásomat, majd azon keresztül a teljes áhítatos „szertartást”?

AMIKOR PÜTHAGORASZ KILÉPETT A KOVÁCSMŰHELYBŐL, ahol a kalapácsok csengésének összhangját és disszonanciáját a hagyomány szerint felfedezni vélte, ismét meglepte az a különös íz, amely élete során már többször meglátogatta. A felfedezés, az evidencia íze. Ez volt a jelzés, hogy jó úton halad. Hogyan lehetne javítani az emberek hallását, hogy hallván, jobban halljanak? Ez volt, ami akkoriban foglalkoztatta. Aztán nekiállt kísérletezni. És kísérletezett és kísérletezett, majd miután megölték, tanítványai tovább kísérleteztek. Létrejött – ismét megjelent, mint már annyiszor – a zene elmélete, a számok misztikája és elmélete, a társadalmi együttélés misztikája és elmélete. Majd hangszerek és muzsika lett belőle, tudomány lett belőle és demokrácia. Valami hatalmasan kifejlődött, valami pedig lassan elveszett. Szerencsére egyik sem örökre. Kísérletei során Püthagorasz arra jött rá, hogy a hangok rezgésszámai pontos, számokkal leírható szabályoknak megfelelően kapcsolódnak, kerülnek összhangba, vagy sem. Az általa felállított húrok között három olyan együtthangzást talált, amely a füle számára „kellemes” rezgést eredményezett. Ennek alapján állította aztán fel azt a számsort, amely az egyszeres és kétszeres rezgésszám közötti tartományt a „kellemes hangzás” szabályai szerint nyolc részre osztotta. Ebben a felosztásban a tartományok nem voltak egyenlő hosszúak, így a hangok rezgésszáma nem lineárisan változott. Gyorsulások, lassulások, sőt lépcsők is voltak ebben a felosztásban. Kísérletei alapján tehát rájött, hogy lehetséges bizonyos hangok esetén egy kezdeti „dó” hatására az együttrezonálás. Ez a hatás nem volt korlátlan kiterjedésű, és bizonyos hangok esetén be sem következett. Amikor viszont létrejött, önmagától, pusztán a jelenlévő megfelelő körülmények miatt megjelent egy vagy több úgynevezett „együtthangzás”. Később ezeket a tapasztalatait tanítványaival együtt a közösség, a városállam belső összhangjának megteremtésében hasznosította. Megértette, hogy egy kezdeti, megfelelő minőségű „hanghatás” és a megfelelő körülmények kedvező összejátszása, illetve bizonyos akadályok elhárulása törvényszerűen magasabb minőséget, „jobb” hallást, vagy egy városállamban jobb életminőséget eredményez.

A NAP FELKELT – vagyis a Föld odafordult ahhoz az erőforráshoz, amely a felszínén létrehozta, majd ezen az ismétlődő hatáson keresztül fenntartja, élteti a bioszférát. Minden fűszál, minden madár és felhő, minden hangya és gomba erről beszél. Erről mesélnek a hegyek és a patakok, és erről az öreg kőrisek a dagonya mellett, csak én nem hallok, értek ebből semmit. Nem hallom a beszédjüket, a jelentésüket. Pedig valami kivisz hajnalonként a kilátóba, és másokat is. Mi akadályozza a hallásunkat? Egyáltalán, akarunk hallani? Hiszen azt gondolom, úgy tudom és minden vissza is igazolja, hogy már hallok. Mit akart akkor Püthagorasz, és miről beszélt a Mester is?

„Hallván halljatok, de ne értsetek, látván lássatok, de ne ismerjetek! Mert megkövéredett e nép szíve, fülükkel nehezen hallanak, szemüket behunyták, hogy szemükkel ne lássanak, fülükkel ne halljanak, szívükkel ne értsenek, hogy meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket” – idézi Izajást, majd így folytatja: „A ti szemetek pedig boldog, mert lát, és fületek boldog, mert hall. Bizony, mondom néktek, hogy sok próféta és igaz kívánta látni, amit láttok, de nem látták, és hallani, amit hallotok, de nem hallották. Ti tehát halljátok meg a magvető példázatát!” (Mt 13,14-17)

Püthagorasz nem hallhatta őt, de már tudta, hogy valami baj van a hallásunkkal. Látta a viselkedésünkön, a megnyilvánulásainkon. És igen, most, itt megzavarta a hallásomat valami, ami pedig csak csaknem ugyanolyan zaj volt, mint a többi. Mi az oka? Hogy is csinálta Püthagorasz? Megpendített egy húrt, és figyelte, hogy a többi a sorban hogyan rezonál a kezdeti hangra, mivel hangzik össze – kerül „szümphoniába”. De mi a kezdeti hang? A bioszférának nyilván a Nap adta azt a kezdeti impulzust, amely azóta is folyamatosan élteti, rezgeti, rezgésben-mozgásban tartja valamilyen kozmikus ok miatt. Talán ez a csoda visz ki önkéntelenül engem is a hajnali kilátóba. A Nap nem beszél nekem, a fejemnek, mert az nem érti, de a testem mint a bioszféra része valószínűleg érzékeny valamire, amire a fejem már nem. Egyszer, ugyanilyen helyzetben, fenn a Gellért-hegyen egy hajnali részeg társaság jött

felfelé a Gellért tér felől. Tördelték a bokrokat, felgyújtották a kukákat, üvöltöztek, röhögtek. Amikor alattam felmásztak egy sziklára, éppen kelt fel a Nap. Teljesen elcsendesedtek, csak álltak és nézték. Aztán az egyik megszólalt: „A rohadt anyját, de gyönyörű!” Mi történt hirtelen, és mi az akadály különben? Miért nem hallom a kezdeti hangot, amely mindent éltet, még a Napot is? Egyáltalán hallhatom? Vagy csak a környezetem zajaira vagyok hangolva – legjobb esetben fel tudom idézni Jézus szavait? Hogyan tudnám segíteni őket? – kérdezte Püthagorasz. Hogyan kérdezhet ilyet, ha nincs lehetősége a készüléknek a tisztább hangok vételére? Nem. Nem erről van szó. Már Püthagorasz is tudta: nem a készülékkel, hanem a hangolásával van a gond. Hamis, de tisztának hallom, ezért aztán nem is akarom megjavítani. És már mióta! Valami nagyon komoly akadálynak kell lennie, hogy ennyire szívós, ennyire képes még azt is visz- szacsinálni, ami létrejött! Nem számolt volna ezzel a Mester? Pedig, amikor itt járt, szólt a kezdeti hangzás, és hallották is sokan. Beszámoltak róla. Vagy csak színes mese lenne az egész?

Amikor a zúgás támadt, összefutott a sokaság, és nagy zavar keletkezett, mert mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni. Megdöbbentek, és csodálkozva mondták: „Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e? Akkor hogyan hallhatja őket mindegyikünk a maga anyanyelvén.” (ApCsel 2,6)

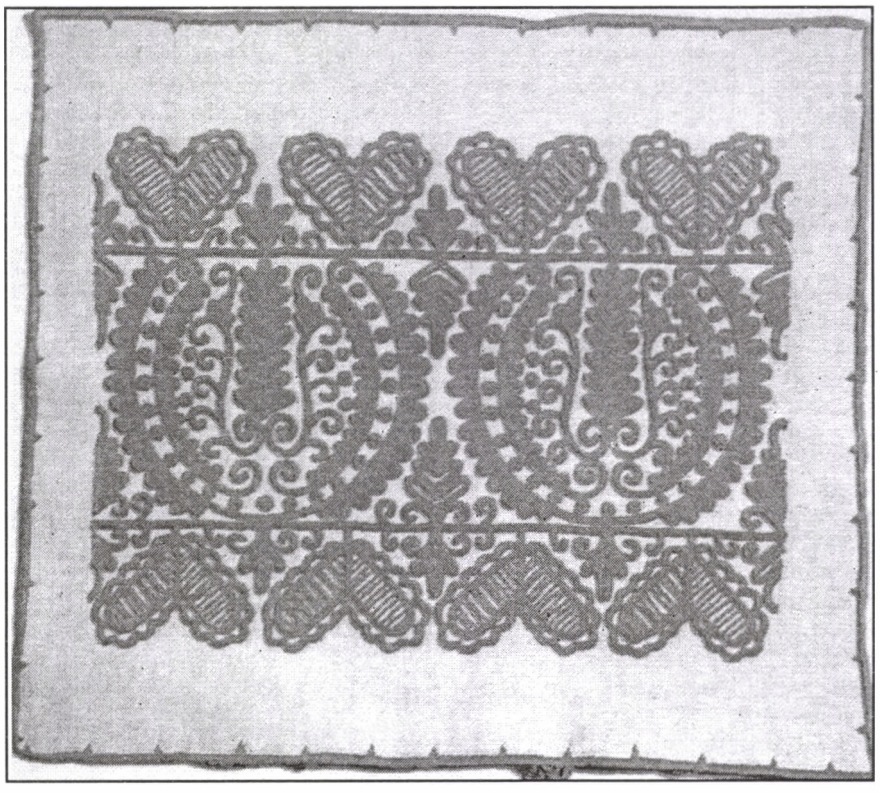

A LAKÓTELEPEN, AHOL LAKUNK, a hangok nagyon egyértelműek. Mindegyik pontosan beszámol arról, amit jelent. És érthető is mind. Az első hang, amire ébredek, öt óra felé szólal meg. A motoros megnyomja az elektromos zár gombját: a készülék éles hangon jelzi, hogy elvégezte a zár kinyitását. Ezután beindítja a motort, amelynek meglehetősen erős hangja betölti a két tízemeletes ház közti teret. Járatja a motort, amíg felveszi a sisakját és felköti a csomagot a csomagtartóra, majd kis melegítés után elindul. Pár másodperc az egész. Hallható, érthető miről szól. Majd csend. Azután elindul a beszélgetés a közterület-fenntartó irodája előtt gyülekező alkalmi és állandó munkások között. Másnaponként a kukásautó jön pontosan, jól azonosítható és pontos jelentésű hangjaival. Felkelésem után aztán bekapcsolódok a kollektív, a mozgásokkal járó hangkeltésbe. Világos, tiszta jelentések, tiszta hangzás. Hol a baj? Mindent jól hallok! Néha még a kilométerre lévő kápolna harangjának a hangját vagy Kőbánya-Kispest vasútállomás bemondójának hangját is. Ezekről lenne szó, vagy valami egészen más hallásról, valami egészen más összhang hallásáról? Azt már Püthagorasz is kikísérletezte, hogy a felhangok csak bizonyos korlátok között képesek megjelenni. A korlátokat a kezdeti „dó” erőssége, a húrok minősége és feszessége, valamint a kísérleti környezet hozza létre. Semmilyen felhang sem képes megjelenni, ha más rezgések már össze-vissza rezgetik a húrokat, ha lazák vagy nincsenek pontosan összehangolva, vagy a húrokat rezgető személy idegállapota ezt lehetetlenné teszi. A Mester mintha erről beszélt volna a tanítványai legbelső körének:

„Nektek azonban, akik hallgattok engem, ezt mondom: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnek titeket; áldjátok azokat, akik átkoznak, és imádkozzatok azokért, akik bántalmaznak titeket. Aki arcul üt, annak tartsd oda a másik arcodat is, és aki elveszi felsőruhádat, attól alsóruhádat se tagadd meg. Mindenkinek, aki kér tőled, adj, és attól, aki elveszi a tiedet, ne követeld vissza.” (Lk 6,27-30)

Tartsátok meg azt a rezgést, amelyet tőlem, rajtam keresztül kaptatok, ne hagyjátok magatokat alacsony frekvenciák által össze-vissza rezegtetni – mondhatta volna a zene, a rezgések nyelvén –, vagy másképp szólva, ahogy mondta: Ne álljatok ellen a gonosznak! De a kérdés még ott van. Ma honnan jön a kezdő „dó”? Feléje lehet-e fordítani az antennát, hogy vegye az adást? És egyáltalán, rá lehet-e találni, vagy olyan messziről jön, hogy elhal, mire ideér? Reménytelen lenne az egész? Vagy majd odaát…? Nem hiszem, sőt!

„… amikor azonban eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra; mert nem önmagától szól, hanem azokat mondja, amiket hall, és az eljövendő dolgokat is kijelenti nektek. Ő engem fog dicsőíteni, mert az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek. Mindaz, ami az Atyáé, az enyém; ezért mondtam, hogy az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek.” (Jn 16,12-15)

AKKOR ÉS OTT VOLT EGY ÁTJÁTSZÓ ÁLLOMÁS, amely felerősítette az adást, lehetővé tette a vételét. Pontosan volt hangolva. Ugyanazt adta, mint a nagy adó. Ő volt a Nagy Adó. És a legérdekesebb az, hogy aztán ezt a képességet átadta egyszerű embereknek. Azt mondta, hogy képesek lesznek ők is ugyanazt az adást venni és adni. Ez volt az az örömhír, amelyre a zsidók – és az emberek mindenütt – mindig is vártak. Először egy kézzel fogható, látható, hallható közvetítői kapcsolat, majd egy közvetlenül megnyilvánuló. És akkor így is történt – ahogy a fenti idézet mondja. Aztán ismét történt valami a készülékkel, és a közvetítés egyre torzabban jött át. Meglazultak a húrok, a doboz eltömődött, és a laza húrok egymáshoz kezdték hangolni magukat. Elveszett az alaphang ismerete. Már a kilátóban sem beszél a napfelkelte és a madarak sem, csak a Szép, és a mögötte lévő csend. Ez a

csend mint alaphang azonban nem az enyém, nem belőlem fakad. Mostanában mintha az asztrofizikusok, néhány biológus és hát mint mindig, a művészek egy része ráérez az alaphangra, alaprezgésre. Pedig látszólag minden ugyanúgy működik – és ez a borzalom. Mindenki úgy gondolja, hogy zenél és zenét hallgat, bár a hamis hangok mértéke és ereje mára már akkora, hogy a legtöbb ember számára, nyilvánvalóvá vált: valami nem az igazi.

AHOGY ÉN IS, MÁS IS KERESNI KEZDTE AZ IGAZ HANGOT. Ilyen profi keresők egy csoportjában aztán egyszer lehetőségem volt megtapasztalni, mi is ez a munka. Zenészek, profi zenészek voltak mind, rajtam kívül. Mindenki felkészülten érkezett, de semmilyen közös elképzelés nem volt az előadandó darabokra vonatkozóan. Csak elkezdtek játszani. Majd csönd. Néhány szó. Ismét játék, talán még kétszer. Újabb darab. Rövid egyeztetés. És így tovább. Másnap előadás nézők előtt. Nem az előadás sikere volt a cél és a mérce, hanem a minél őszintébb, vagyis tisztább együttzenélés, közvetítése annak, ami rajtuk keresztül megjelenhetett. Képes volt megjelenni valami közös, ami több volt az egyes zenészeknél, hangszereknél, nézőknél és daraboknál. Valahogy az egész felett volt: közös volt. Mintha onnan jött volna a hang, és nem az egyes hangszerekből. Aztán találkoztam másféle „zenészekkel" is, együttesekkel is, akikből tiszta hang áradt. Nem a szavaik értelme volt magasszintű, bár az sem volt átlagos, hanem a hangszín, a tónus, a gesztus, a megnyilvánulás és a hatására bennem keletkező íz volt valahogyan érzékelhetően tisztább, „kellemesebb", emberibb. Ahogy egy kedves ismerősöm kiállításán, vezetése mellett megéreztem ezt az ízt vagy tónust, amikor és ahogy az általa festett, rá ható fák útjáról, vezetéséről beszélt. De ahogy magam is figyelni, kísérletezni kezdtem, rá kellett jönnöm, hogy egyedül képtelen vagyok megváltoztatni, másfelé irányítani a hallásomat. Nem arról volt szó, hogy ne hallottam volna meg a felém irányuló kérést, szükséget, jó vagy éppen rossz szót, tapsot vagy füttyöt, ne éreztem volna a durva és finom közötti árnyalatokat. Arról volt szó, hogy szinte mindent meghallok, mindenre rezonálok, kivéve azt a bizonyos adást, amelyről a mesterek beszélnek. És akkor az akadályok keresése vált kutatásom fő irányává.

ÉSZREVETTEM, HOGY SZÁMTALAN BELSŐ HÚR REZEG BENNEM. Feltárult egy végtelenül érzékeny és bonyolult szervezet, amely mindenre képes reagálni, és reagál is. Felkészültsége csodálatra méltó, megújulási képessége lenyűgöző. Egy orgona hozzá képest gyerekjáték. Ez rezonált ott hajnalban a kilátóban is olyan érzékenyen az emberi hangfoszlányokra, amelyek valahogyan disszonánsak voltak számára a korábban tapasztalt összhanghoz képest. És hosszas kísérletezés után fel tudtam fedezni azt is, aki ezen a csodálatos szervezeten játszik. És elcsodálkoztam. Nem egy zenei virtuózt találtam, aki a készülék minden adottságát kihasználva „szférikus" zenét sugároz a környezete épülésére, gyógyulására, hanem valakit, aki vagy egyetlen dallamot játszik, amikor nem figyelnek rá, vagy éppen azt, amelyet adott hallgatója, karmestere, megrendelője óhajt. Olyannak tűnt, mint aki teljesen a környezetét szolgálja, de látszott, hogy fogalma sincs, min játszik és milyen szolgálatra van rendelve ezen lehetőségen keresztül. Bármilyen beavatkozási kísérletet azonnal visszavert, átalakított, letompított, és mindig győztesen került ki belőle. Hiába mutattam neki Mozart-, Beethovenvagy akár még Bach-kottát is, csak legyintett, és folytatta a saját dallamát. Megvolt a koncepciója és világnézete, és ezen képtelen volt – nem is akart – változtatni. Bármilyen új dallamot azonnal transzponált, áttette más hangnembe, ritmust váltott, és a jellemző pontokat feloldotta, amíg a régi, ismert dallam és ütem ismét elő nem állt. A maga nemében virtuóz volt, de mire szolgált ez? Egy látszólagos és meglehetősen alacsony szintű állandóság fenntartására, miközben a készülék hangja az állandóan ugyanolyan dallam következtében eltorzult, csapjai, billentyűi meglazultak, s csak kopott és egyre gyengébb teljesítményre volt képes. Látszólagos állandóság, mert minden pillanatban környezete igényeihez igazodott. Ez biztosította számára állandósága látszatát. Ezt akarta fenntartani. És sikerült is neki, hiszen minden bejövő energia neki volt alárendelve. A gondolatok, az érzelmek és az akarat ereje őt táplálta. Szerves működés helyett mechanikus működés jellemezte. És akkor megértettem, hogy nem elég a húrokat karbantartani, a kalapácsok filcezését cserélni, a csöveket kitisztítani, a csapokat cserélni, hanem a játékossal kell valamit tenni. Az ő hallásával, vagyis eredeti tanárával volt az alapvető gond. Nem tehetett róla. Ilyennek alakították ki. Így nevelték. Nem ismerte a hangszert, a lehetőségeit, a célját, és semmit sem tudott a saját emberi szerepéről: képessé válni a „szférák" zenéjének hallására, és lehetőleg minél pontosabban továbbadni azt a környezete javára, ahogy a Mester mondta tanítványainak:

„Többé nem mondalak titeket szolgáknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Titeket azonban barátaimnak mondalak, mert mindazt, amit hallottam az én Atyámtól, tudtul adtam nektek. Nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki, és rendeltelek titeket arra, hogy elmenjetek és gyümölcsöt teremjetek, és gyümölcsötök megmaradjon, hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Ezeket azért parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást." (Jn 15,15-20)

MÁRA TALÁN MINDEN LEHETŐSÉG ELVESZETT – alig marad gyümölcs –, de az ízét itt érzem a számban, és ez nem képzelődés. Valóságos íz. Ez az íz nem maga a világosság vagy harmónia. Nem mondhatom: én vagyok a világosság, én vagyok a harmónia. De mint élő tapasztalatról be lehet számolni róla, ahogyan a Keresztelő mondta és tette: „Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!" – hogy ha el tud jönni, jöhessen. Ez a feladat már Püthagorasz idejében is csak iskolaformában volt megoldható. Más iskolaforma és más tanárok. Nem bennlakásos, hanem életbe ágyazott. Ma már az élet maga ez az iskola, ahogy a legtöbb mesternél, Jézusnál is az volt. Nemrég egy közösségben felvetettem, hogy hozzunk létre Magyar Egyetemet a kifejezés alapvető értelmében: az Egy-en alapuló, felsőfokú hallás-, látás- és értéstanulmányozás magyar nyelven. Olyanra gondoltam, ahol a tanárok, néhány érdeklődő tanuló kíséretében maguk is részt vesznek a kísérletezésben. Együtt próbálják a látó-hallókészüléket helyreállítani, és önmaguk játékosa tekintetét, gondolkodását, értését megfordítani. Azt mondták, hogy már volt ilyen kísérlet, és megbukott a tananyag és tanrend elképzeléseinek különbségén, valamint a tanárok koncepcionális különbségein. Igen ismerős volt, amit mondtak. Teljesen összevágott korábbi kísérleteim, megfigyeléseim eredményeivel. Mégis. Hátha lehetséges, hátha már lehetséges kétezer év után megismételni, felújítani a kísérletet. Nem a végső győzelem, hanem a hozzá vezető út egyengetése reményében. Hogy létrejöjjön az, ami még nincs, de van. Az a bizonyos eredeti rezgés – ABBA, Apuka hangja.

Farkas István

Szentháromság vasárnapjára

Dénes és a Szentháromság

„Légy hű…” (Jel 2,10)

Dénes szüleinek, a több gyermeket nevelő kolozsvári értelmiségi házaspárnak már nem tellett arra, hogy harmadik gyermeküket is drága magánóvodába adják. Az állami helyeken pedig, az egyre szűkülő létszámú magyar csoportokban a kicsik, még mielőtt valóban fel tudnák dolgozni a különbözőséget, többnyire zsigeri szinten „tanulják meg”, hogy velük valami nem stimmel, mert ők „furcsán” beszélnek.

Ezért aztán a szülők kapva kaptak a katolikus egyház nagylelkű ajánlatán, hogy költségtérítés nélkül veszik gondjaikba a kolozsvári magyarság zsengéit. Így hát Dénes, az ősi református család sarja katolikus óvodában kezdte meg ismerkedését a nagyvilággal.

Az első nap az óvodából hazatérve, a vacsora előtti imádkozáskor Dénes rögvest bemutatta a családnak újdonsült tudományát. A „Jövel, Jézus” kezdetű étkezési imában „az áldd meg, amit adtál nékünk” után a többiek „Ámen”-t mondtak volna, ha nem tátják el a szájukat Dénes produkcióján. Ő ugyanis szabályos keresztvetés után így folytatta: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, aki felállt, leül. Ámen.”

A hatás nem maradt el. A szülők egy kis ideig némán emésztgették a frissen hallott imaformulát, amíg meg nem pirkadt az agyukban, hogy a csöppségek az óvodában valószínűleg már nem bírták fenékkel a Szentháromság-tant, s ily módon a rendbontók fegyelmezése is szent szöveggé kanonizálódott Dénes memóriájában. Akárhogyan történt is, még a szülőknek sem volt merszük protestálni a sajátosan új tan ellen, mert ha egyszer Anikó óvó néni így tanította ezt, akkor „eszi, nem eszi – nincs más”. Dénes az étkezések előtt hűségesen csak így imádkozik.

Itt most hirtelen megáll a kezemben a ceruza (régiesen szólva), mert a történet kapcsán sokfelé ágaznak a gondolataim, s hirtelen nem is tudom, melyiknek menjek utána.

Mert ez a kis szösszenet elég arra is, hogy rácsodálkozhassunk a

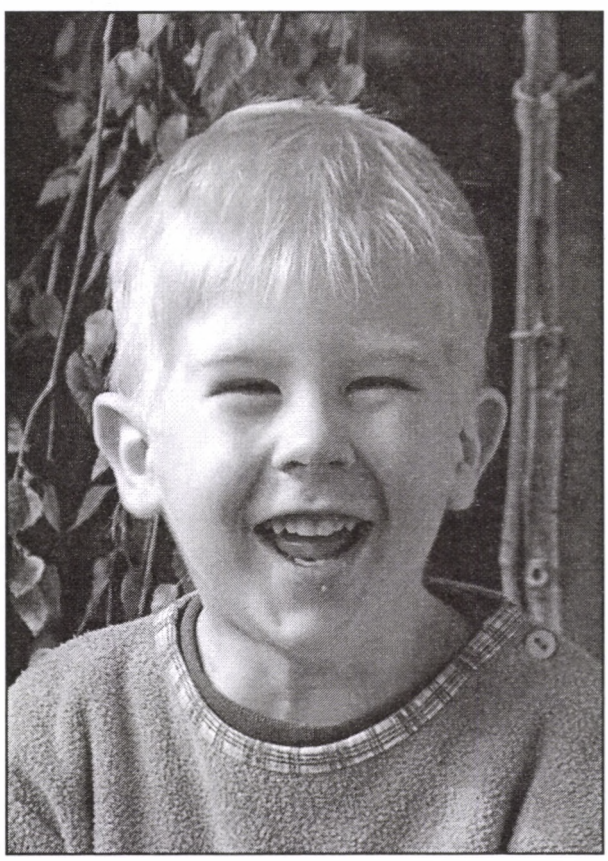

kontextuális teológia igazára. Ennek az irányzatnak a képviselői – a sztorit hallván – nyilván mind a tíz ujjukat megnyalnák örömükben, mert ez a történet arról is szól kicsiben, amit ők régóta hirdetnek nagyban: azt ugyanis, hogy nincsen vegytiszta hit. Mert a leghűségesebb hallgatók is rengeteg adalékanyaggal adják tovább a tanultakat. Ezért aztán az Egy Igaz megszámlálhatatlan variációval ötvöződik. A transzcendencia és az immanencia sajátos keverékeiért pedig – lásd a fentieket – az Anikó óvó nénik igazán nem felelősek. Mert hát tehetnek ők arról, hogy adott esetben a kolozsvári főtéri oviban a Szentháromságtan csak ilyen intéscsatolmánnyal működik? Különben is, ezeknek a ragadványelemeknek különös bájuk van. Lehet, hogy még az Úristennek is tetszenek. Mert valóságos emberi-isteni történésekről üzennek. Meg persze a felfogóképességünk, hitünk és türelmünk határairól is. Mégis szabad megkülönböztető jegyeinkkel ellátnunk az örökkévaló Igét. Azokkal a teológiailag és logikailag nem mindig követhető elemekkel, amelyeknek mégis van legalább egy elévülhetetlen érdemük: szívből, mégpedig teljes szívből jövők. Olyanok, amiket kizárólag csak én, vagy te, vagy ő (és persze Dénes) mondhatott, imádkozhatott az élő Istennek.

Nyilván az sem egyszerűen emészthető teológiai tétel, mi van olyankor, ha egy idő után már szét sem lehet választani a tant és a toldalékot, sőt nemegyszer a vivőanyag kezd önálló életet. Amikor elkopik, kiüresedik a Szentháromság, és már csak a Transzcendens Fegyelmezési Eszköz marad meg. Mert az is megérne egy misét, miért is dagad egyre jobban az az egyháztörténeti példatár, amelyben a klasszikus istenképhez akarva-akaratlanul is szigorú intési elemek tapadnak? Sőt, olyan vastag rétegben hordódnak fel rá, hogy már erőfeszítésünkbe kerül a szerető Isten felidézése, mert minduntalan csak a haragvó Isten kerül képbe.

Messzire vezet ez a történet, nekem most mégis leginkább a cím alatt jelzett Ige vált fontossá. Dénes kapcsán rácsodálkoztam a tejnek italával élők szöveghűségére. Hatalmas téma ez napjainkban. Talán nem kellene ezt olyan szélsebesen kinőni! Mert az mégiscsak nagy dolog, amikor egy ilyen kicsi emberke az óvodából hozott „új tudást” még a saját családjával szemben is elimádkozza.

Vörös Éva

Úrnapjára

Molnár Béla

VÉGTELEN KÖRMENET

Eddig tartott.

Vágytam a föld
kenyerére,
borára,
jöttem hát,
ettem és
ittam.

Kezdetben
néztem
a földeket,
az üres tájakat,
száraz dombokat,
az embert,
ahogy magot vet,
ahogy körbe-körbe
járva

gyomot tépdes
a tőkék körül,
a barázdákat
arca verejtékével
öntözi;
föltekint a néma
égre,
a könnytelen
felső világra:
bizony,
a föld újra meg újra
tövist és bojtorjánt
terem.

Ha kínok között
született kenyér, bor,
megbújt
kosárkában,
kicsiny pohárban.

Ízlelni vágytam
egy falatot,
egy kortyot…

Ahogy forgott körbe
a világ,
úgy éheztem,
szomjaztam,
vágytam közéjük jönni.

Nem a kenyér,
nem a bor
íze
hívott.

Éhségükre éheztem,
szomjúságukra
szomjaztam.

Voltam magvető,
álltam a szélben,
madarak röptére
figyeltem,
még a sziklát is
megsirattam,

szántam a szomorú
töviseket,
nem sajnáltam
a magot.

Holnapra
leszek
földbe hullott mag,
malom kövei közé
jutott,
aranyló új búzaszem.
Földben nyugvó
szőlőtőke.

Eddig tartott,
ezen az estén
az asztalt figyeld.

Eddig tartott az út,
az asztalig.

A szem látja ezt.
Láss tovább:

Több ez,
mint hat kőkorsó,
és tizenkét kosár.

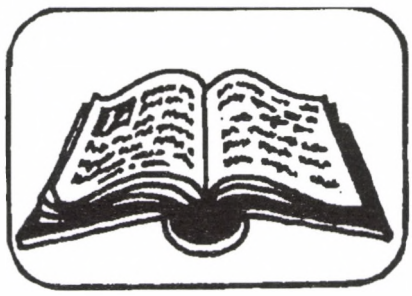

BIBLIA

Az első júniusi elmélkedést Csíky Lajkó (Budapest) írta, a többit pécsi testvérek (sorrendben: Kőszegi Júlia, Kőszegi Sámuel, Stölkler Nándorné, Kőszeginé R. Melinda), a júliusiakat Vinczéné Géczy Gabriella (Budapest).

Június 2. — Évközi 9. vasárnap — Lk 9,10–17 — Jézus gondoskodik rólunk

Amikor az apostolok felmérték a helyzetet, szóltak Jézusnak, bocsássa el a sokaságot, hogy élelmet tudjanak vásárolni. Mivel óriási létszámról, legalább ötezer emberről volt szó, meg sem fordult a fejükben, hogy másképpen is meg lehetne oldani a helyzetet, hiszen csak öt kenyerük és két haluk volt. Jézus alighanem nagyon is jól tudta, hogy az apostolok nem lesznek képesek ekkora sokaságot jóllakatni, mégis felszólította őket: „Ti adjatok nekik enni!” Vajon miért? Miért kérte tanítványait a Mester olyan dologra, amelyet nem voltak képesek teljesíteni? A tanítványok látszólag teljesen logikusan gondolkodtak. Öt kenyér és két hal valóban nem elég ennyi ember megvendégeléséhez, más élelmük pedig nem volt. A szituáció, ha csupán az emberi lehetőséget tekintjük, valóban reménytelennek látszott. Sok az eszkimó, kevés a fóka.

Amikor az apostolok tehetetlenségüket fejezték ki Jézusnak, megesett rajtuk a szíve, és jóllakatta a népet. Jézus talán próbára tette apostolait, felismerik-e, hogy nem emberi léptékkel kellene a megoldást keresni? A tizenkettő közül egyik sem felelte azt: „Noha csak öt kenyerünk és két halunk van, DE mivel benned itt van köztünk az Isten, ha akarod, hatalmadnál fogva csodát tudsz tenni. Neked csak egy szavadba kerül, és az emberek jóllaknak”.

A tanítványoknak azt kellett megérteniük, hogy ha Jézus velük van, ő gondoskodik róluk, nem szabad aggodalmaskodniuk. Nem az a lényeg, hogyan történt a csoda, milyen módon lett két halból és öt kenyérből még vagy tizenkét kosár maradék is, ahogy ezt nem is írja le az evangéliumi részlet. Mindössze annyit tudunk, hogy Jézus az égre emelte tekintetét, hálát adott, majd mindannyian ettek, és jóllaktak.

Mi is gyakran reménytelennek látjuk a helyzetünket. Úgy érezzük, kevesek vagyunk, és nem tudjuk, merre induljunk. Úgy érezzük, nehéz sorsunk van, másoknak több jutott, és nincs elég erőnk.

Ha úgy érezzük, nem tudjuk, merre forduljunk, próbáljuk rábízni magunkat Jézusra, keressünk „öt kenyeret és két halat”, amiért hálásak lehetünk, és az meg fog sokszorozódni. Mert „öt kenyere és két hala” mindenkinek van, csak sajnos ezt gyakran elfelejtjük. Úgy látjuk, hogy másoknak tíz kenyerük és hat haluk van, esetleg még több, és ezt igazságtalannak érezzük.

De ahogyan ebben a történetben is, Jézus mindig gondoskodik rólunk, hogy jóllakjunk. Olyannyira, hogy önmagát adta értünk. Mert Jézus most is jól tart, éltet, ő az, akivel soha sem lehet betelni. Nélküle üresnek érzi magát az ember, és éhezik. Ezt az éhséget csak ő tudja csillapítani, mégpedig Isten gazdagságával és nagyvonalúságával, oly módon, hogy soha nem kaphatunk belőle eleget, mert ez a lelki táplálék, amit nyújt nekünk, végtelen. Ha hálásak vagyunk a kenyereinkért és halainkért, akár tizenkét kosár maradékot is összeszedhetünk.

Június 9. — Évközi 10. vasárnap — Lk 7,11–17 — Miért csak félelem hatására?

Vajon mit tudnánk még elmondani egy feltámasztós történetről? Milyen plusz tartalmat vagy cifrát adhatnánk neki? Ha azt mondom, semmilyet, csak saját nevemben mondom. A halottak feltámasztása Isten leglátványosabb csodája, amit Jézuson keresztül visz véghez, aki saját magával is „produkálja” ezt élettörténetének végén. Avagy vége felé, mert tudjuk, halála után itt él még egy kicsit. Isten és fia kénytelenek ekkora volumenű dolgot felmutatni, hogy az okos, intelligens, tudós csúcsteremtmény is kénytelen legyen felfogni: Isten mindenek felett áll, mindenek Ura. De hát ezt tudtuk eddig is.

Az sem új számunkra, hogy Jézusnak vannak érzései. Megrendíti egy-egy ember hite, vagy éppen megesik a szíve valakin, s kiemeli őt szomorúságából, nyomorából. Persze, ez egyértelmű. Kinek ne esne meg a szíve egy asszonyon, aki a férje után egyetlen fiát is elveszti? Én is feltámasztanám, ha tudnám. Ez csak természetes. Annak vesszük. Jézus mindenben tud segíteni, hát segítsen! Hiszen látja, hogy szükségem van rá. De mennyire, hogy látja! Még akkor is, amikor mi nem érzékeljük. „Istenem, bár későn indultam el, add, hogy odaérjek a megbeszélésre, nagyon kínos lenne most elkésni!” Odaérek. Isten segített? Vagy mindegy? Mindegy. Most az életemre kell koncentrálnom.

Azt a reakciót is ismerjük, amikor egy számára megmagyarázhatatlan történés láttán félelem fogja el az embert. Jézus megérint egy halott ifjút, rászól, hogy keljen fel, s az felkel. Csoda. Mi inkább a thrillerekből ismerjük az efféle jeleneteket, izgalomfokozó zenei aláfestéssel. Na de akkoriban film kizárva, tényleg megtörtént, jogos hát, hogy „mindnyájukat elfogta a félelem, és magasztalták Istent”. Hoppá! Előtte nem magasztalták. Csak utána. Pedig Jézus az apró dolgokban is kitett magáért.

Mindig bosszankodom, amikor az iskolában a tanítványaim csak akkor hajlandók odatenni magukat, ha valamivel megfenyegetem őket. Ha „elfogja őket a félelem”. Hát nem lenne egyszerűbb stresszmentes, oldott hangulatban dolgozni? Felfoghatatlan. Nekik lenne jobb, miért nem értik? Ja, hogy én ugyanígy viselkedem Istennel? Csak akkor jut eszembe, ha félek és szükségem van rá? Vagy ha valami erős „természetfelettire” utaló élményben van részem, ami megijeszt? Miért kell Istennek állandóan valami lenyűgöző és egyben félelmetes dolgot produkálnia annak érdekében, hogy bele tudja csempészni magát az életembe?

Isten nem várja el, hogy írjak egy ezerháromszázhatodik mélyen szántó gondolatsort a naimi ifjú feltámasztásáról, s ez igazán megnyugtató. Cserébe szerezhetnék neki egy kis örömet azzal, hogy megpróbálom őt mindennapjaim részévé tenni. Teszem azt, magasztalom egy kicsit. Néha. Még ha nem varázsolta is a szemem láttára borrá a vizet, vagy tízezres vacsorává az öt kenyeret. Nekem lenne jobb. Miért nem értem?

Június 16. — Évközi 11. vasárnap — Lk 7,36–50 — Erősítsük hitünket!

A történetet olvasva hamar megnyilvánulnak Jézus legjellemzőbb tulajdonságai. Szelídség, irgalmasság, szeretet, minden bűnünk megbocsájtása. Ha megkérnének minket arra, hogy soroljuk fel ezeket a tulajdonságokat, azonnal menne. Azonban a gyakorlatban, a mindennapi életben mennyire vagyunk tisztában ezekkel? Mindenki volt, van és lesz olyan helyzetben, amikor nehéz ezeket elhinni, sőt akár egészen képtelenségnek tűnik. Ekkor van szükségünk a hitre. Vajon képesek vagyunk-e úgy leborulni a lába előtt, és őszintén, tisztán hinni benne, ahogy ezt a bűnös nő tette?

„Hited meggyógyított.” Jézus a Szentírásban többször is kiemeli, hogy bármit is teszel, ha teljes szívedből megbánod, bocsánatot nyersz. Bármit kérsz is, ha hiszel, megkapod. A hétköznapi ember ezt a mondatot meghallva esetleg jót kacag az egészen, majd rögtön elfelejti. Sokszor tapasztalhatjuk, hogy mi is tiszta szívből imádkozunk valamiért, kérünk valamit, és nem teljesül, sőt néha az ellentéte valósul meg. Akkor most hogyan is van ez? Vannak a hitnek határai? Vagy mindenre képes? Egy ilyen csalódás után, főleg ha igazán komoly dologról van szó, fel tudunk-e állni, újra hinni és befogadni őt, majd a lábához borulni? Biztosan nem könnyű. Azonban ha képesek vagyunk hitünket erősebbé tenni, „megedzeni”, akkor ez lehetségessé válik. Tapasztalataim szerint apránként kell építeni, erősíteni a hitet. Meg kell találni az apró, megfelelő „téglákat”, és ezeket pontosan egymáshoz illeszteni. Talán úgy lehetséges ez, hogy minden nap keresünk olyan dolgokat, pozitívumokat, amikből erőt meríthetünk. Ha mindig csak a bajt látjuk, és nem tudunk örülni, hálát adni minden piciny örömért, akkor vajmi kevés esélyünk van hitünk házát megépíteni, azaz olyan szilárddá tenni, hogy ne omolhasson olyan könnyen össze egy-egy csalódástól.

Az igeszakasz nemcsak a nő szempontjából érdekes, hanem a farizeusból is. Ő a vendéglátó, aki befogadja Jézust a házába. Véleményem szerint minden emberben többé-kevésbé jelen van a történet két szereplője. Érdemes beleképzelni magunkat a helyükbe, és átgondolni, hogy mi miként cselekednénk?

Mi hogyan fogadjuk el az Urat nap mint nap? Szeretjük-e őt igazán, és elhalmozzuk-e ezzel az érzéssel?

Június 23. — Évközi 12. vasárnap — Lk 9,18–24 — Kinek tartjuk mi Jézust?

Ha ma tenné föl ezt a kérdést, mit válaszolnánk Jézusnak?

– *Kötelező tananyag*: Minden gyerek tanul irodalomórán a Bibliáról, olvas Jézusról is. Vajon megértik-e, megérzik-e, hogy ki ő valójában? Ha nincs családi háttér, ha a tanár nem hívő ember, Jézus csak egy réges-régen íródott irodalmi alkotás szereplője marad.

– *A műveltség része*: Évszázadok zenei, irodalmi, képzőművészeti alkotásait, újabban a filmeket nem érthetjük igazán, ha nem ismerjük Jézus életét, példabeszédeit. Van, aki ezért foglalkozik a Bibliával, az Újszövetséggel.

– *Szupersztár*: Jézus nevét hallva sokaknak Lloyd Webber zenéje ugrik be. Júdás a nagy áriájában a mai emberek értetlenségét énekli meg. Jézus szenved, meghal, de nincs föltámadás.

– *Jézus úr:* Őseink így találkoztak a kereszténységgel. Ellenfeleik „Jézus, Jézus!”-kiáltással indultak a harcba, és végül legyőzték őket. Jézus úr erősebb volt az ősi istennél. A későbbi keresztény századok csak erősítették a hatalmas, szigorú, büntető Isten képét.

„Hát ti kinek tartotok engem?” Péter helyesen válaszolt, de Máténál és Márknál olvashatjuk, hogy Jézus nemsokára lesátánozza, mert kiderült, hogy a korabeli zsidósághoz hasonlóan az ő messiásképébe sem fért bele a szenvedés, amire Jézus megpróbálja őket felkészíteni.

Nekünk kicsoda Jézus? Vajon helyesen látjuk őt? Nekünk nem mondaná, mint Péternek, hogy „emberi módon, s nem Isten tervei szerint gondolkodol”?

Június 30. — Évközi 13. vasárnap — Lk 9,57–62 — Mennyit adunk magunkból?

Vajon már rátettük-e kezünket az eke szarvára? Vagy még tervezgetjük, hogy ha elég tudásunk lesz, s a körülmények is olyanok, akkor szóval és tettel is Isten útját akarjuk járni? Ha elindultunk, vajon elég mélyen nyomjuk-e Isten szántóföldjébe a vasat, vagy csak a felszínen vakargatunk? Csak annyit adunk magunkból és a magunkéból, ami még nem kényelmetlen? Olyat, amitől még nem csökken az életszínvonalunk, ahol a tanúságtevés során biztosan nem kerülünk kínos helyzetbe, ahol nem kell bepiszkolnunk a kezünket a szolgálat során, s ahol testi-lelki rászorulók nem igénylik túlságosan az időnket?

És hogy állunk a hátratekintéssel? Hányszor mondtuk már lelkesen Istennek, hogy számíthat ránk, mindenünk az övé? A visszatérő lelkigyakorlatos vagy újévi fogadalmak azt jelentik, hogy az idők folyamán szép lassan visszalopkodtuk a már neki ígérteket.

Tény, hogy nehéz teljes odaadottsággal élni, hiába tudjuk, hogy nekünk is, az Ország ügyének is az lenne a legjobb. Naponta sok-sok döntéshelyzet elé állít az élet, s sokszor nincs erőnk és/vagy bölcsességünk a megfelelőt választani.

Pedig a fenti Ige nagyon kemény! Mennyei Atyánk mindenkit alkalmasnak teremtett arra, hogy rátaláljon, átalakítsa gondolkodását, s vele egyesülve járja az élet útját. Hajlamosak vagyunk elhinni, hogy mindent megbocsátó Istenünk elnéző, s megérti gyengeségeinket. Ez biztosan így is van! Csak nem kellene ezzel visszaélnünk! Nem tudjuk, hogy az „aki sokat kapott, attól sokat is kérnek számon” szellemében vajon meddig terjed Isten béketűrése. És mi történik azokkal a helyzetekkel, ahová minket küldött volna? Ott, ahol nekünk kellett volna az ő eszének, kezének-lábának, szemének lennünk?

Isten soha sem kér tőlünk többet, mint amire képesek vagyunk. Nem akar agyonnyomni elvárásaival! Azt szeretné, ha örömteli, boldog, de egyben aktív, tanúságtevő életet élnénk. Hát akkor rajta, testvérkéim, menetirányba állva, ekeszarvat s egymást szorosan tartva haladjunk a Cél, a Fény, a Végtelen Ölelés felé!

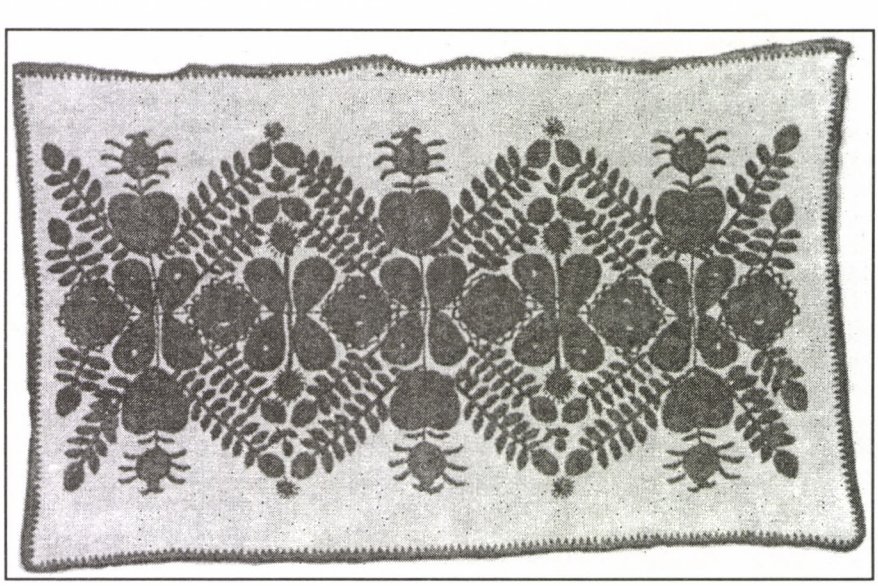

Július 7. — Évközi 14. vasárnap — Lk 10,1–12.17–20 — Közel van az Isten országa

Jézus gondosan választja ki tanítványai közül azokat, akiket maga előtt küld a városokba és a falvakba. Azzal a feladattal bízza meg őket, hogy tanítsanak és gyógyítsanak, hirdessék az Úr örömhírét. „Az aratnivaló sok” mondja Jézus, mert jelentős azok száma, akik várakozással, felkészülve várnak erre a szóra, erre a hírre. Sokan vannak, elszórtan élnek. Kiben-kiben előrehaladott állapotban van, vagy befejeződött az érési folyamat. Megértek arra, hogy várakozásuk nyomán örömmel fogadják a hírt: közel van hozzájuk az Isten országa.

Jézus választása a tanítványi körből azokra esett, akiknek a személyi minőségét nemcsak az elkötelezettség, az ismeret, a gyógyítási képesség, hanem nagyfokú önfegyelem és bizalom is jellemzi. „Ne köszöntsetek az úton senkit”, „ne vigyetek magatokkal erszényt, tarisznyát, sarut” – mondja Jézus. Ne ossza meg figyelmeteket semmilyen, a küldetéssel összefüggésben nem álló körülmény, eszköz, üdvözlési vagy egyéb szokásrendszer.

Az így felkészítetteknek feladataik vannak a célállomáson. Az a pont tekintendő célállomásnak, ahol szívesen fogadják őket. A célállomás bárhol lehet. Nincs előre egyeztetve, nincs foglalás előre, nincsenek regisztrálva. Nyitott lélekkel kell menniük a bizonytalanba. Magatartásukra két ellentétes jellemző szót találhatunk: rugalmatlanság és rugalmasság.

Rugalmasságot kell tanúsítaniuk azokkal szemben, akik befogadják őket. Elfogadni a szeretetet, és beilleszkedni a család életébe; enni-inni azt, amijük van, amit eléjük tesznek, egynek lenni életvitelben a családtagok között. Közben tanítani és gyógyítani. Átadni a hírt, az üzenetet. Megélni velük a hír valóságát.

A küldetés eredményességéhez azonban rugalmatlanságra is szükség van. Az úton is, az ott tartózkodás idején is. „Ne járjatok házról házra!” Különös, de érthető tanács. Vetélkedést okozhat a szomszédok, a szegények és a módosak között, hogy a küldöttek kikhez térnek be legközelebb, vagy kiket hanyagoltak el ottlétük alatt. Emberi tulajdonság, hogy az új házigazdák rendre – akár erőn felül is – túl akarnak tenni a korábbiakon. A vendéglátói szerep eltereli nemcsak a házigazdák, hanem a vendégek, azaz a házról-házra járó, mindig másokhoz alkalmazkodni kénytelen tanítványok figyelmét is a lényegről. A pletyka, az összehasonlítgatás eredménytelenné teszi azt az erőfeszítést, amelynek célja a Hír átadása.

Jézus üzenete a barátságtalanok, az elutasítók számára is hír. Közléséhez bizony rugalmatlan hozzáállásra van szükség. Nincs felmentés, nincs olyan ok, ami indokolhatná az Örömhír átadásának mellőzését.

A pontosan végrehajtott jézusi elgondolás működik. Mindaz, amit vártak tőle, bekövetkezett, és az, amit még titkon sem reméltek, szemük láttára megvalósult. Igazolódott, hogy az Örömhírt hirdető élet örömmel teli, és a hirdető számára képes legyőzni minden ellenséges erőt. Isten számon tartja övéit, élhetünk Benne és Általa, ha Örömhírét átadjuk, és annak valósága szerint élünk.

Július 14. — Évközi 15. vasárnap — Lk 10,25–37 — Felebaráttá válnunk kell

A példabeszéd központi alakja, a szamaritánus nagyon érdekes ember, integrált személyiség. A rugalmasság, a racionalitás, az áldozatkészség, az empátia, az emberismeret és a felelősségvállalás ritka egyensúlyát figyelhetjük meg személyében. Bizonyos objektivitással viszonyul az események során a helyzethez, jó döntéseket hoz a maga és a rászoruló érdekében. Ha magatartását követni akarjuk, cselekedeteit érdemes szembesíteni saját tapasztalatainkkal.

Nem ráérősen üti el az idejét, megrakott teherhordó állata mutatja, hogy dologban jár. Időre el kell jutnia valahová, mert a sivatagon átkelőnek fedél alá kell érni, még mielőtt leszáll a nap. Váratlanul éri, és megérinti a véres ember látványa. Fontossági döntésre jut. Irigyelhetjük nagyvonalúságáért, azért, hogy felül tud emelkedni az általános előítéleteken, miszerint a sérült ellenségnek tekintendő. A szamaritánus teljes egészében magáévá teszi a sérült baját. Érintettként viselkedik, ugyanúgy, mint az, akit elvertek. Irigyelhetjük azért a természetes magatartásért is, amely megtalálja a beteg ellátásának legcélszerűbb módját, figyel a rendelkezésére álló lehetőségekre. Áldozatot hoz, amikor a szamara mellett gyalogol, amikor a fogadóban a beteg mellett tölti az első, kritikus időt. Csodálhatjuk racionalitását, ahogy megtalálja azt a megfelelő pillanatot, amikortól személyes jelenléte már mellőzhető, illetve távolléte idejére az ésszerű és megnyugtató megoldást. Csak a legszükségesebb, de nélkülözhetetlen időre engedi kizökkenni magát a saját munkájából. Emberismerete realitásokon nyugvó. Nem vár el sem a fogadóstól, sem másoktól olyasmi empátiát, mint amit maga élt át, látva a sebesültet. Nem időz el annál a gondolatnál, hogy ki mindenkinek lett volna egyszerűbb vagy praktikusabb segítenie.

Segíteni sokféle okból, sokféleképpen lehet. Lehet egy emberi játszma része, fontoskodás, pótcselekvés vagy menekülés egyéb feladatok elől. Esetleg kibúvó: állandó és a környezet általi méltányolást igénylő mentség. Lehet az alárendelt szociológiai státusz kompenzálása, esetleg gyors siker- és komfortélmény (hála) elérésének módja.

Felebarátnak nem születik, hanem azzá válhat az ember. Ahhoz, hogy ember voltunk a teljesség felé bontakozzon, s örök életre jussunk, felebaráttá kell válnunk valakik számára. A felebarát szó tartalma csak kapcsolatban, viszonyrendszerben és szükséghelyzetben értelmezhető. Viszonyrendszerben önmagammal és a velem kapcsolatban állókkal, viszonyrendszerben általában a segítséget kérőkkel, és viszonyrendszerben azokkal a feladataimmal, amelyek egyénileg rám vannak bízva, amelyek miatt megszülettem.

Annak válhatunk felebarátjává, aki valóban szükséget szenved, és akinek a bizalom nagyságát és intenzitását tekintve ugyanakkora szeretetet, féltést, gondoskodást nyújtunk, mint amekkorával önmagunkat tartjuk fizikai, szellemi, lelki jólétben.

Július 21. — Évközi 16. vasárnap — Lk 10,38–42 — Egy a szükséges

Nehéz úgy dolgozni, sürögni-forogni, hogy valakik mellettünk nem teszik a dolgukat. Ki hibáztatná azt, aki eleinte csak magában mérgelődik ezen, aztán pedig kifakad? Ez elkerülhető, ha a helyes magatartási modellt, azaz az együttműködést követve Mária segített volna Mártának, így hamarabb végeztek volna a házimunkával, és mindketten odaülhettek volna Jézus lábaihoz – hallottuk egyszer a szentbeszédben. Erre a logikus megoldásra jutnánk, ha elegendő lenne pusztán az ésszerű munkaszervezésre felhívni a figyelmet. Alaposabban végiggondolva azonban mégsem a racionalitás keretei között kell keresnünk az evangéliumi szakasz kulcsát.

Márta gyakorlati ember, és egyáltalán nem tartja fontosnak a szócséplést. Sőt. Szerinte az nemcsak nem fontos, hanem egyenesen felesleges és káros is. Agyaskodás. Véleménye szilárd, (és/mert) egyezik a „mindenki” által általánosan elfogadott renddel és szokással. Egyébként meg: Hogy nézne az ki, ha egy betérő azt látná, hogy a háziak tátott szájjal ülnek Jézus körül, miközben szalad a konyha?

Márta méltatlankodása, idegeskedése világosan mutatja, hogy saját maximalizmusával küzd. Mindent jobban (nemcsak jól) akar csinálni. Éppen ezért gyanítható, hogy Márta Mária se-

gítsége mellett is mindig találna annyi munkát, hogy végeredményben egyiküknek se maradjon ideje leülni a Mester lábához. Akinek volt bármilyen köze már háztartáshoz, tudhatja, nem létezik olyan pillanat, amikor a gondos háziasszony mindent a legnagyobb rendben valónak lát, és nem talál több teendőt.

Nem tudhatjuk, hogy Mária mikor látta be ezt, adta fel, és ült oda hallgatni az Urat, de ez mellékes. Érdekesebb, hogy Márta számára kizárólagos fontossággal bír a sok házi dolog, ettől érzi magát fontosnak, ez adja neki a biztonságot, és ez képezi önbecsülésének stabil alapját. Kötelességtudata határtalan: nem engedi meg magának, hogy feladatait csökkentse, vagy elhagyja – ha ott van Jézus, ha nincs. Nézetrendszerébe semmi egyéb nem fér bele, ennek következtében az idejébe sem.

Ha szegény nem volna erről 200%-ig meggyőződve, nem tenné szóvá Jézusnak testvére „hanyagságát”. Biztos abban, hogy Jézus is ugyanúgy látja a világot, mint ő: mindent el kell végezni, nem érünk rá másra. A férfiak járathatják az agyukat mindenféle Isten országán, de a nőknek helyt kell állniuk számtalan házi dologban. Csoda, ha ideges ettől az ember? Egy háziasszony soha nem lehet tétlen, nélküle összedőlne a világ. Óriási felelősséget kell viselnie. Persze a lusta, hanyag, felelőtlen asszonyokra is van példa, sajnos. Lám.

Nincs a szívedben senkinek és semminek hely, Márta – mondja Jézus. Pedig csak egy a szükséges. Cseréld a szívedben a „sok házi dolgot” Isten országára. Prioritást kell váltani. Ezzel a váltással Mártának többé nem a suvickolt tűzhelytől kell várnia a saját biztonsága, nyugalma, fontossága visszaigazolását. A hangsúlyok a helyükre kerülnek.

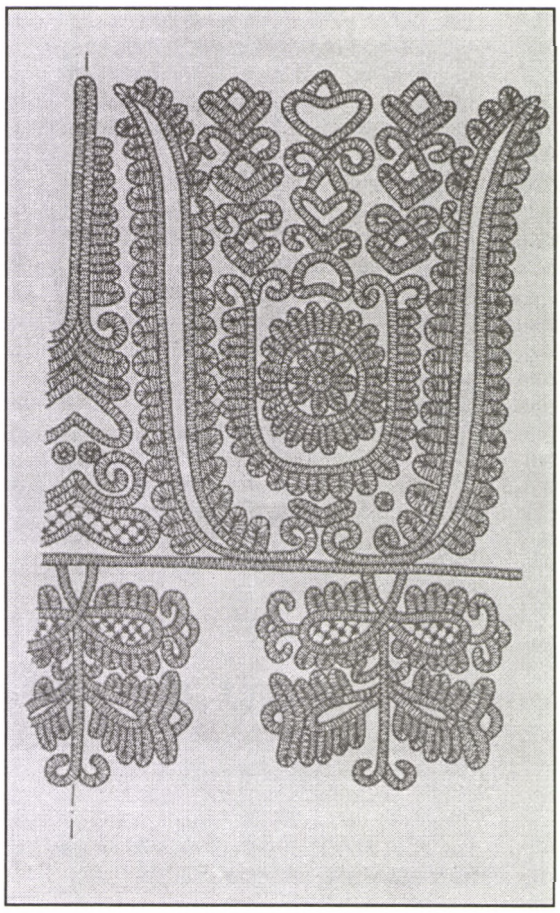

Olyan egyszerű okosnak lenni ekkora távolságból. Megállapításainkat azonban magunkra is vonatkoztathatjuk: talán nem merészség azt állítani, hogy mi magunk vagyunk/lehetünk egyszemélyben, különböző arányokban Márta és Mária is. Elég csak arra gondolnunk, milyen gyakran fordul elő, hogy egyáltalán nem, vagy csak elenyésző időnk jut éppen azokra a teendőinkre, amelyeket igazán fontosnak tartunk: párkapcsolat, család, gyerek, ima, Örömhír, kapcsolattartás, kapcsolatépítés. Napi időelszámolásunkat este végiggondolva rendre olyan időigényes tételekre bukkanunk, amelyek inkább tartoznak Márta, mint Mária tevékenységi körébe. Ugyanezt tapasztaljuk nagyobb, akár évtizedes időtávban is.

Gondoljuk végig: Számunkra biztosan csak egy a szükséges? Biztosan jól ítéljük meg napi és éves vonatkozásban energiánk, tudásunk, pénzünk, időnk, szeretetünk helyét és arányait? Milyen (gátló) elvárásrendszernek akarunk megfelelni nap mint nap? Eltűnődtünk-e már idegeskedéseink és maximalizmusunk összefüggésén?

Július 28. — Évközi 17. vasárnap — Lk 11,1–13 — Mert mi is megbocsátunk

Az imádságnak nagy irodalma van. Vannak fajtái, metódusai. Szemlélődő, kérő, hálaadó, dicsőítő ima és még ki tudja, hányféle.

Jézus nem tart tudományos értekezést az imáról. A lehető legegyszerűbb, a lényeget megragadó módon, a mindenki által ismert, használt szavakkal és kifejezésekkel fogalmaz. Mi a fontos Istennek? Mi fontos nekünk, embereknek?

Istennek az a fontos, hogy Országa megvalósuljon a földön. Ez az akarata. Azért fontos ez neki, hogy gyermekei boldogok legyenek, és övék legyen a föld. Gyermekei ezért szólítják így: Atyánk.

Két entitás szerepel az imádságban. A megszólított Atya az egyik. Mi, azaz az emberek összessége a másik. Nem én, egyes ember a magam nevében szólok az Istenhez, hanem úgy, mint az emberek összességének egy tagja. Az Úr imádságában ezért megjelenik az emberben lévő belső, és az őt körülvevő külső viszonyrendszer. Magánimát nem tanított nekünk Jézus. Nem azért használ többes számot, mert több tanítványnak felel; hanem azért, mert éppen akkor, amikor mint gyermekei Atyánknak szólítjuk az Úristent, ez a megszólítás egységet hoz létre bennünk és közöttünk. Valamennyiünk nevében szólunk hozzá, valamennyiünk nevében fogalmazzuk meg, mit kérünk tőle, mit tettünk egymásért.

Ezt azért tehetjük, mert általános félelmek és aggódások között élünk valamennyien. Tartunk attól, hogy elveszítjük, amink van, akár kevés, akár sok is az. Nem lesz állásunk, nem tudunk enni adni a ránk utaltaknak vagy értékeinkre rablók fenekednek.

Nyomaszt a rossz lelkiismeret hibáinkért és bűneinkért, amelyeket magunk ellen vagy egymás ellen követtünk el. Megterheli szívünket és megbetegíti szervezetünket, leköti energiáinkat a harag, a sértések nyilvántartása és ápolása, a megbocsátani nem tudás. Eltévesztettük az utat, amelyet keresünk és amelyre vágyunk, elszabotáltuk a küldetést, másra fordítottuk a rendelkezésre bocsátott, kiszabott időnket. Mindezt abban a kapcsolatrendszerben tettük, amelyben valamennyien az Atya gyermekeiként tagok vagyunk, és amelyben saját felelősséget kell viselnünk tetteinkért.

Szabadulásra vágyunk félelmeinktől, belső bizonytalanságunkból, fékezett vagy béklyókba szorított önmagunktól. Jöjjön el a te országod, mondjuk, mert a te országod egy és oszthatatlan a mennyben és a földön. Ha itt van köztünk is, akkor vége a szorongásnak, nem kell tovább félnünk. A magam részéről saját akarattal, szándékkal, erőfeszítéssel tehetek ezért: a mi Atyánktól bocsánatot kérek, és az engem ért sértések megbocsátásáról számolok be neki.

Jézus nemcsak atyánkként mutatja be nekünk Istent, hanem barátunkként is: olyannak, akinek fontos, hogy a valódi szükségben szenvedőt ne hagyja magára, ne küldje el, hanem meghallgassa. Amikor a támogatását kérjük, rávezet minket arra, valójában mire is van szükségünk. Akinek élete központi törekvése Isten akarata/országa keresése, és bizalommal fordul Istenhez, mint atyjához a gyermek, vagy barátjához az a barát, aki éjfélkor is mer zörgetni, az nem csalódik. De ehhez rendszeresen zaklatnunk kell Őt.

Szélhordta sugárzó por

Uránbányászat Nigériában

A magenergia nem csupán egy óriási atombaleset veszélye vagy a radioaktív hulladékok végső tárolásának lehetősége miatt rendkívül problematikus. Már az alapanyag, az urán bányászata is árt az embernek és a környezetnek. Például Nigériában.

„Közülünk senki sem tudott semmit a radioaktivitásról”, mondja *Almoustapha Alhacen.* Ez 1968-ban volt, amikor a francia nukleáris konszern, az *Areva* megnyitotta első uránbányáját Nigériában. Alhacen nigériai tuareg [a Szaharában élő, nomád életmódot folytató nép tagja]. Tizennyolc évesen szerződött az Arevához, és Arlitban telepedett le. Éveken át sejtelme sem volt arról, mivel foglalatoskodik nap mint nap ő maga – és vele a kezdetben mintegy 8000 munkás. „Sokan a bányában ettek és aludtak”, meséli. „Vagy, mivel munkaruházat nem volt, radioaktív porral szennyezett ruhájukban mentek haza a családjukhoz.” Alhacen mindmáig az Arevának dolgozik, egy ideje a radioaktivitás-mérési osztályon. Ugyanakkor a nigériai uránbányászat legkeményebb kritikusai közé tartozik. Be nem tartott munkavédelmi előírásokról számol be, vegyszerekről és radioaktív részecskékről, amelyeket az eső kimos a meddőtárolókból. Tud a gázosodó radonról és a sugárzó porról, amelyet a száraz időszakokban vagy a robbantások után több száz kilométerre terít szét a szél az országban. És a szaharai övezet egyik különösen fenyegető problémájáról: „A talajvíz szintje süllyed, mivel az uránbányászat szélsőségesen sok vizet nyel el. A még megmaradó ivóvíz pedig radioaktívan szennyezett.”

2000-ben, amikor a környezetében egyre több idő előtti haláleset történt, és az állatokon rejtélyes betegségek jelentkeztek, Alhacen nem akarta tétlenül nézni tovább a dolgokat: megalapította az *Aghirin'man*, magyarul „A lélek védelme” szervezetet. „Célunk jobb munkafeltételeket és nagyobb átláthatóságot teremteni.” Emiatt sem a hatalmas cég nem kedveli, sem egyes kollégái, akik jobban féltik a munkájukat, mint az egészségüket, de ő létrehozott egy olyan hálózatot, amely nemcsak kapcsolatokat tesz lehetővé számára, hanem valamelyest védi is. „Összeköttetésben állok sok olyan csoporttal, amely a környezetért vagy az emberi jogokért dolgozik.” Időközben az arliti polgármester helyettesévé is lett.

Alhacen tudja, hogy az Areva fontos munkaadó Arlitban, ezért a cég bezárása nem tartozik céljai közé. „Nem állíthatjuk le a bányászatot, de bele akarunk szólni abba, mi történik országunkban.” Hála a különböző szervezetek támogatásának, nemzetközileg képes fellépni ezért. Az elmúlt évben fellépett a Public Eye on Davos-on, az évenkénti Világgazdasági Fórum ellenrendezvényén. Akkor az Areva kapta meg az emberrel és a környezettel szembeni különösen felelőtlen viselkedés negatív díját. Ez év nyarán Alhacen Németországban járt, és látogatást tett a *Deutsche Bank*nál is: ez a pénzintézet az egyik finanszírozója az Areva nigériai tevékenységének.

Az Areva most már két bányát működtet Arlitban, és májusban hozzákezdett egy harmadik megnyitásához – s persze tagad minden szemrehányást. Franciaország állami sugárvédelmi és nukleáris biztonsági intézete 2005 óta mégis jobban megköveteli a sugárterhelés mérését. Az amerikai *National Academie of Sciences* kijelentette, hogy a legcsekélyebb sugáradag is növeli a rákos megbetegedések és a genetikai károsodás veszélyét. „A radon, ez a radioaktív nemes gáz, amely az uránbányászat során felszabadul, határozottan növeli a tüdőrák kockázatát”, mondja a német *Szövetségi Sugárvédelmi Hivatal* szóvivője, Werner Nording. Ezenkívül az urán mint nehézfém – az ólomhoz vagy a higanyhoz hasonlóan – mérgező és terméskárosító.

Alhacen bosszankodik, hogy az uránvállalkozások minden tudományos tanulmány ellenére az éghajlatra, a rossz életstílusra vagy az AIDS- re fogják a sok betegséget és halálesetet. Az uránforrások keresése teljes gőzzel folyik, mindenekelőtt Afrikában. Nigériában az elmúlt két évben 120 engedélyt adta ki próbafúrásokra. Ehhez társul a Namíbiában, Tanzániában, Malaviban és Dél-Afrikában folytatott kutatás. A svájci *Green Cross* és az amerikai *Blacksmith Institute* környezetvédelmi szervezet tanulmánya kimutatta, hogy a tíz legnagyobb uránkitermelő ország közül hétben nem tartják be a szükséges szabványokat. E két intézet ezért a tíz legveszélyesebb környezeti méregforrás közé sorolta az uránbányászatot.

„A bányászati ipar szegény országokra összpontosul, ahol kisebb ellenállás várható a politika és a lakosság részéről”, véli Günther Wippel, a német *Uranium-Network* munkatársa. De ebből sem az afrikai államok, sem azok lakosai nem húznak hasznot. „A nyereségek külföldre kerülnek, vagy 'felszívódnak', a munkahelyek száma csekély, s a helyben élőknek gyakran még áramuk vagy tiszta ivóvizük sincs”, mondja Wippel. Nigériában ez 2007 óta a *Nigériaiak Igazságossági Mozgalma* és a hadsereg közötti harcokhoz vezet: lázadó tuaregek erőszakosan követelnek részesedést az uránüzlet nyereségéből, illetve jobb életfeltételeket. Mindkettőt 1990 óta ígérik nekik.

Günther Wippel azt tapasztalta, hogy ott, ahol az atomerőművek állnak, gyakran elfedik ezeket a problémákat. „A radioaktív hulladékok tárolásának kérdését fontosabbnak érzik, mivel az a saját portájuk előtt történik.” Alhacen véleménye szerint ennek gyorsan meg kell változnia. „Hogy jobb feltételeket tudjunk érvényesíteni, szükségünk van azoknak az országoknak a támogatására, ahol az emberek felhasználják az atomenergiát.”

Petra Hannen

Forrás: Publik-Forum, 2009/20

TARTALOM

Tanulmány
Bajnok Dániel: Az erőszakmentesség és a korai egyház 2–5
Merza József: Ádám, hol voltál?..... 6–9
Bohn Judit: Erőszak és erőszakmentesség a mentálhigiénés gyakorlatban 10–11
Katonáskodás
Csapody Tamás: Katonaság-megtagadó kisegyház-tagok Borban..... 9
Történelem
Nikolaus Klein: Ők talán nem emberek? 12–13
Megemlékezés
Franziska Jägerstätter 13
Bulányi György: Egyházi, világi, Jézusra emlékeztető..... 14–15
Százéves lenne „Speckpáter": Werenfried van Straaten..... 16
Gyerekeknek Moha-mese
A baj 17–18
Interjú
Schanda Beáta: „A hierarchikus viszonyok nem őszinték" (Csizovszki Sándor)..... 19–21
Meditáció
Farkas István: Madárfütty és szimfónia 22–24
Vörös Éva: Dénes és a Szentháromság..... 25
Molnár Béla: Végtelen körmenet 26
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 28–30
Környezetvédelem
Petra Hannen: Szélhordta sugárzó por 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Könyvajánló

Ismét megjelent Kovács László **Erkölcsi világörökség** c. műve, a Bokor Közösség etikatankönyv-sorozatának negyedik kötete; főbb fejezetcímei: Vallás, Kereszténység, Erőszakmentesség, Szerelem – házasság – család, Öregség.

A főként középiskolás korú fiatalok számára készült tankönyvet nyitott szellemű iskoláknak és pedagógusoknak is ajánljuk; 1500,– Ft-os áron (plusz postaköltség) megrendelhető a szerzőtől: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6. Tel.: (1) 312 16 95.

Erőszak – erőszakmentesség

„Fölösleges fegyveres csapatokat alakítani Isten törvényeinek védelmére, mert ezek a törvények bele vannak írva minden létező lény szívébe. Csak egy mód van Isten boldog birodalmának megvalósítására: a szeretet, a megértés, a méltányosság. Istennek nincs nagyobb ellensége a fegyvernél. A fegyver félelmet támaszt, a félelem védekezést, a védekezés támadást."

Kodolányi János

„Nincs olyan nép a világon, amelynek támadó szándéka lenne, mert a népek sohasem támadnak. Támadásra csak a kormányok ingerlik a népeket, amikor kölcsönösen gyűlöletet ébresztenek bennük egymás iránt. Mikor aztán lángra lobbant a gyűlölet, s a hazafias érzelmeket is sikerült felébreszteni, akkor minden ékesszólással bizonyítják e kormányok, hogy a haza veszélyben forog, s hogy a hazát meg kell menteni."

Lev Tolsztoj

„Az erőszaknélküliség az emberi nem törvénye, mint ahogy az erőszak a vadállatok világának törvénye. Az erőszaknélküliség nem csupán a szentek számára rendeltetett, hanem a közönséges nép számára is. Ha azzal vádolnak, hogy túlságosan becsvágyó vagyok, elismerem. Ha azt mondják, hogy ábrándom sohasem valósítható meg, azt felelem: lehetséges, és megyek a magam útján tovább. Az erőszaknélküliség kitartó katonája vagyok, s elég okom van rá, hogy megmaradjak hitem mellett."

Mahátma Gandhi

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIV/3. (139.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIV. évf. 4. szám
2013. augusztus
250,– Ft

Spiritualitás ma és holnap

Zarándokúton Norvégiában

Kelta spiritualitás

Interjú Galzan Csinag sámánnal

Jézus az Andokban

Benyhe Jánosné emlékezete

Arcképvázlatok az új pápáról

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Globális földrablás

Az éhezés okairól

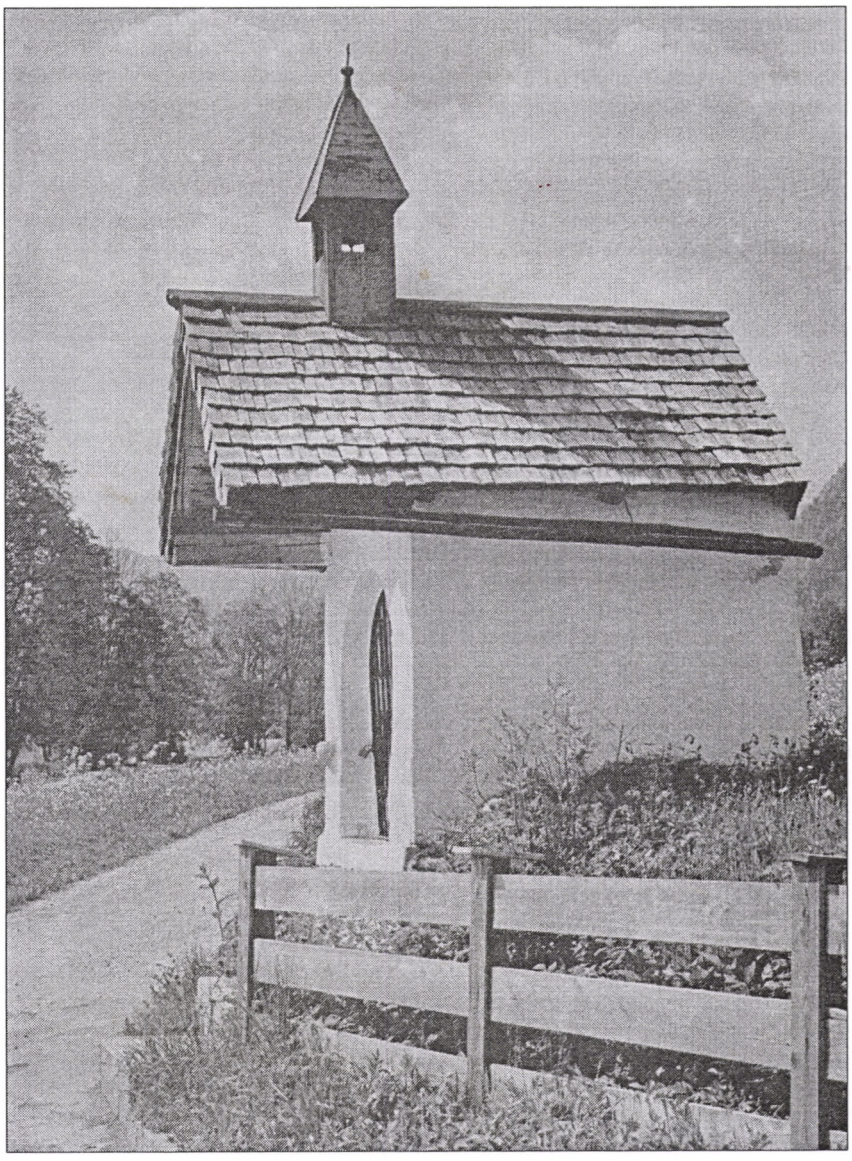

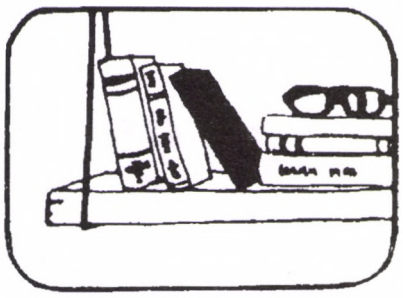

Garay András

A holnap embere és a holnap Istene

1. A ma embere

Ahogy a problémás gyereket elvisszük a pszichológushoz, nekünk is alapvető kérdéseket kell tisztáznunk. Az alapvető kérdések túlmennek a mindennapi kenyérgondokon, és személyi érettségünk szintjét vizsgálják.

Ki vagyok én? Ez *az önismeret útja:*

Mi motivál bennünket? Kényszer, hogy másoktól elismerést nyerjünk, *vagy* hívás, hogy önmagunkat kibontakoztassuk mások javára?

Mi a létezésünk témaköre? Mi felé vonzódunk? Önmagunk és önértékünk, *vagy* a külső világ felé és a hívó érték felé?

Mi az irányultságunk? Tekintélyre irányul, és vakon követ valamit, *vagy* az értékre irányul, minden felszólítás nélkül tesz valamit? A múltra irányul, ismételve a múlt alapparancsait vagy fáradozva, hogy azt végképp eltörölje – *vagy* a jövőre irányul, és a múlt csak ugródeszka az újabb értékek felfedezésére?

Milyen a növekedésünk? Állandósult a létünk, tehát statikus, ahol nincs növekedés, nincs tanulás, nem vagyunk képesek alkotóan közeledni egy új helyzet felé, és csak ismételjük a múlt alapparancsait, *vagy* dinamikus, ami azt jeleni, hogy tudatában van az értéknek, és van hozzá érzéke, ezért növekszik, fejlődik, és képes az új helyzetekhez alkalmazkodni?

Milyen a bűntudatunk? Sürgetjük-e a büntetést és a bűnhődést, amely sokszor nem arányos a megsértett értékkel, *vagy* látjuk a jóvátétel szükségességét, de úgy mint a jövőre irányuló érték átrendezését, és arányosan a megsértett értékkel?

Milyenek a változásaink? Hirtelen, gyors változások jellemeznek a lelkesedéstől a mélybe zuhanásig, *vagy* fokozatos a fejlődésünk, és arányos a lét majdnem minden dimenziójában?

Nézzük meg *a vallásosságunkat, a hitünket* is, mert a fenti általános elveket a vallás, az Isten és ember viszonyaiba rendezve még jobb tükröt tarthatunk magunk elé!

Vallásosságunk belülről bontakozike ki bennünk, vagy kívülről (törvények, szokások, rendek alapján) meghatározott? Mert az első esetben vallásosságunk a miénk, az mi magunk vagyunk, a második módon viszont csak egy ruha rajtunk, amit vagy félünk levetni és szorongatjuk, mint a babaruhát, mert biztonságot ad, vagy egyszerűen ledobjuk magunkról.

Ma, ha körülnézünk, azt látjuk, hogy mindenki válságról beszél: gazdasági válság, politikai válság, morális válság. A fentiek fényében azonban már láthatjuk, hogy minden válság alapja az ember válsága.

De lépjünk az emberen is tovább! Az ember kapcsolatokba ágyazott lény, aki lesöpör magáról mindent, ami nem működik az életében. És lesöpri Istent is, pontosabban azt az istenképet, amit tanult, amit mutattak neki, ami ma általános. Tehát a válságok legfőbb oka az istenkép válsága. Mert torz istenképből torz emberek következnek, akik torz társadalmakat hoznak létre, torz egyházakat, torz gazdaságot, és lassan úgy érezzük, hogy nincs menekvés ebből a lefelé húzó örvényből. De mi itt élünk, ebben az eltorzult világban, keressük és meg akarjuk teremteni Isten országát.

Tehát újra kell fogalmaznom önmagamat: Ki is vagyok valójában, hol állok, hol tartok ezen az úton?

2. A ma Istene

„Istent még senki nem látta" – tehát csak az emberi tapasztalás, gondolkodás, hit, személyesség alakította ki azt az istenképet, amelyet ma gondolunk, amely megjelenik az egyházak tanításában. Abban a tanításban, amely évtizedek óta – itt Európában – egyre inkább elveszti az emberek szimpátiáját, és azok tömegesen hagyják ott az Egyház által képviselt dolgokat. S ha formálisan még ott vannak is, moráljukban, gondolataikban, mindennapos életvitelükben már nem követik. És bizony, amikor a népszámlálás kérdőívét kitöltöttük, magunk is elbizonytalanodtunk, hogy beírhatjuk-e még, hogy katolikusok vagyunk. Nyilván túlléptünk ezen, életkor függvényében beírtunk valamit, de „titkon éreztük", hogy ha igazából válaszolnánk, azt írnánk be: „vallásos vagyok a magam módján" – és a vallásszociológiai szerint ez ma messze a legnépesebb réteg a társadalomban (az emberek kb. 50%-a válaszol így, szemben a „vallásos vagyok az Egyház tanítása szerint" válasszal: a népesség 10%-a). Ha kitekintünk – például az „Érted vagyok" segítségével –, a nemzetközi teológia világában is láthatjuk a vitákat, a különvéleményeket. Az Egyház Jövőkutató Intézete – mert ilyen is van (neves teológusokkal, szociológusokkal, szakemberekkel) – vagy a változás azonnali szükségességéről beszél, vagy sürgeti a fundamentalizmushoz való visszatérést. Mindkettőre látunk példákat.

Ne gondoljuk, hogy ez csak egyházvezetési ügy. Mindezek csak jelenségei annak a ténynek, hogy az Istenről alkotott régi elképzelések ma nem működnek. Az, amit várnánk, amit képzelünk, amiben hiszünk, nem működik, sőt: tömegesen nem működik. A nem működés könnyen belátható: az istenkép nem tud összekapcsolódni az emberrel, aki Isten képére lett teremtve. Persze ezért az embert kiáltjuk ki hibásnak. Valljuk be, nem mai találmányként.

De lássunk egy-két példát az istenkép sokszínűségére, és lássuk be, hogy ezek bennünk is harcolnak ezek egymással! Például: Kicsoda Jézus?

Teológia az Újszövetség (elsősorban Pál) alapján

Az ember és Isten közötti viszony megromlott Ádám vétkével. Ezt a viszonyt Jézus Krisztus megváltó áldozata állította helyre: a keresztáldozat kiengesztelte a haragvó Atyát, és ezért Jézus Krisztust az Atya feltámasztotta, így legyőzte a halált: Jézus vére lemosta az emberről a bűnt, és megváltott minket a halálból.

Teológia Jézus tanítása alapján

Az emberek félreértették Istent. Jézus eljött az Isten világából, hogy bemutassa, milyen az Isten valójában. Meghirdette az örömhírt, a szeretet országát, ezért elfogták és kivégezték, s mivel a kereszten is megvallotta Istenhez tartozását, nem lépett ki a szeretet világából, visszament az Atyához. Nekünk, követőinek is így kell cselekednünk, és az Atya bennünket is befogad.

Teológia a gnosztikus tanítások alapján

Az Atya első teremtménye Jézus, aki első a teremtettek között. Az Atya első teremtménye különböző történelmi időszakokban és kultúrákban eljön, és meghirdeti Isten valóságát, az Istenhez vezető utakat. A történelem őt Ekhnatonként, Buddhaként, Szókratészként, Jézusként stb. ismerheti meg, akik

mind ugyanannak az első teremtménynek megjelenési formái.

Jézus a történelem alapján

Jézus Krisztus történelmi személy, a qumráni esszénus közösség tagja, akire ráaggattak számos mitikus elemet, tanítását és teológiáját összeollózták a kor vallási megfelelni-akarásának és hiedelmeinek sokszínűségéből, és a történelmi Jézus és a hit Krisztusa között számos ellentmondás van. Az „összeollózáshoz" felhasznált források például: a kánaánita természetvallások tana a meghaló és feltámadó Istenről; e szerint minden ősszel rituálisan megölték Istent, és tavasszal feltámasztották; vagy a tavaszi napéjegyenlőség rituális szexorgiái, ahol az Isten egyesül az emberrel; a Moloch-kultuszban a Bika-véráldozat, mint a bűnöktől való megtisztulás; Héraklész, aki ember és Isten gyermeke, népének megváltója, aki alászállt a poklokra stb. És ott a felirat a denderai Ízisztemplom falán: Ízisz mondja: „Ti akik megfáradtatok, gyertek hozzám, nálam felüdülést találtok".

3. A holnap embere

A holnap embere – mint érett személyiség – személyességre vágyik Istennel. És elindul egy úton, amely ma nagyon nincs kivilágítva, sokszor tapogatóznia kell, és könnyen szakadékba esik vagy eltéved. De mégis egyre többen járnak ilyen utakon – ha nem is mindnyájan szimpatikusak nekünk, és vallásosságunk okán tiltakozunk ellenük.

Mert mi történt? Ha az inga kileng, előbb-utóbb visszaleng, és lázas keresés indul meg: Hogyan is van ez az ember- és Isten-dolog?

Az erre a kérdésre érzékeny ember másként kezd tekinteni önmagára. Pszichológiai kutatások ma nagyon átírják az ember önmagáról alkotott képét. A kutatás és a világ kinyílása: az utazás, az internet, más kultúrák és vallások, ember- és istenképek megismerése következményeként az ember átérzi, hogy saját kultúrája mennyire gettó a szabadon szárnyaló gondolatokhoz képest.

A kérdés – amely szerintem alapkérdés – ma így fogalmazható meg: El-e a bennem az Isten Lelke, vagy nem él? Bővebben: A teremtettségben Isten a saját Lelkét belénk leheli-e? Tehát van-e az ember személyiségén belül egy isteni rész, vagy nincs?

Erre lehet igennel válaszolni, ahogy még Szent Pál írja a tesszalonikaiaknak: „Maga a békesség Istene szenteljen meg titeket mindenestül, hogy a ti egész szellemetek, mind lelketek, mind a testetek feddhetetlenül őriztessék meg a mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelére". Magyarán az ember hármas lény. Ahogy az Isten hármas, az ember is az. „Amint a mennyben, úgy a földön is." Pál szerint össze kell törni a cserépedényt, hogy a bennünk lévő kincs a napvilágra kerüljön. Ha csak test vagyunk – akár egy szeretetkapcsolatban is –, csak két szálból sodorjuk a köztünk lévő kötelet; ha test és lélek vagyunk, akkor már négyből; de ha a magunk és a másik hármasságát komolyan vesszük, akkor már kilencből! A kilenc szálból sodort kötél szinte elszakíthatatlan.

Jó, ez így van, de mi ezzel a baj? Hát az, hogy ez nem katolikus tanítás. A 4. Konstantinápolyi Zsinaton (869-ben) hoztak egy dogmát, amelyben az ember személyiségét úgy definiálták, hogy testből és lélekből áll (tehát az addigi hármasság helyett – test, lélek és szellem – csak két részből). Azaz megfosztottak bennünket annak hitétől (és valljuk be: gyakorlatától), hogy Isten Lelke bennünk él. Ez a lépés beláthatatlan következményekkel járt, hiszen a felvilágosodáskor, a tudományos gondolkodás hatására a lelket beszuszakolták a test egy bonyolult funkciójába, és utat nyitottak a csak testben gondolkodás, azaz a materializmus előtt.

Érdekes dolgot olvastam a keleti egyházak elszakadásának okairól. Nem politikai, gazdasági vagy hatalmi okok játszottak abban szerepet, hanem az ún. dogmafejlődés elutasítása. Megunták, hogy a nyugatiak állandóan változtatták, fejlesztették a dogmákat. A keleti egyházak csak az első 6 egyetemes zsinaton (681-ig) hozott dogmákat fogadják el, tehát az ottani tanításban még él a hármasság ténye. Ezért a spirituális élet nagyon intenzív, és ma Magyarországon is hatalmas vonzása van. Ma bizony sokan Athosz hegyére emelik a tekintetüket. A keleti egyházatyák tanításának egymondatos összefoglalása Szent Atanáztól származik: „Isten emberré lett, hogy az ember istenné legyen."

Tehát az alapkérdésre válaszolhatunk igennel is, és nemmel is.

Ha igennel válaszolunk (és ezt komolyan is gondoljuk), lázas nyugtalanság vesz rajtunk erőt: Isten Lelke bennem van! De: Hol, miképpen van bennem, és hogyan tudom őt megismerni, megtapasztalni, és teret engedni neki magamban? És ezen az úton az emberkép változása után az istenkép is megváltozik. Mit kell csinálnom? Hogyan kell lebontanom az egóm gátjait, hogy Isten érvényre jusson bennem?

De válaszolhatok nemmel is. Isten nem lakik bennem, de a személyiségem olyan lehet, hogy a tőlem független Istent (Lelket, Atyát, Fiút) megismerhetem, ráhangolódhatok.

Ha a két választ a praxis oldaláról nézzük, alig találunk különbséget!

4. A holnap istenkapcsolata

Tehát utak Istenhez. Mielőtt erről beszélnénk, meg kell kérdezni: Hihetünk-e abban, hogy az emberiség jövője attól függ, hogy az ember miként lesz képes felülemelkedni önmagán, képes-e „átszellemiesülni", és visszatérni az Isten világába, az Isten szempontjai szerinti életbe?

Látva a válságokat, azt gondolom, semmi másban nem hihetünk! Akár a mi személyes szeretetünket vagy annak hiányait nézzük, akár az emberiség nagy gondjait – a válasz itt van.

Valószínűleg nem sok újat mondok, és az utak és módszerek egy-egy emberen belül is összeadódnak. Itt nincsenek receptek, csak az egyéni utak meg a közösségi tapasztalat és tanúságtevés segítheti közös utunkat.

a. az azonosság útja

Bulányi Gyurka bácsi teológiájának alapvető tézise (természetesen ez is 2000 éves múltra vezethető vissza), hogy a Jézussal való magatartásazonosság jutalma a létazonosság, következménye pedig a sorsazonosság. Tehát ha az Istennel kapcsolatba akarsz kerülni a lét síkján is, a szeretet magatartását kövesd: „Kapzsi helyett adzsi ember légy!" Az adással saját magunkban teljesítjük ki a teremtés folyamatát, hiszen boldogságunk csak az osztozásból származhat, mert ez legbelsőbb lényegünk. Ez legyen szabad, áramló (flow), viszonzást nem váró! Ezzel felszabadítjuk isteni természetünket. Törekedjünk idő, pénz, szeretet adására, adjunk ma többet, mint tegnap.

b. az erények útja

Az ember lényege a morális fejlődés. Ez belső erőfeszítés és tudatos munka eredménye. A bennem élő Isteni Lélekhez (vagy Szellemhez – itt zavaró a fogalmi pontatlanság!) úgy juthatok el, ha a körülötte – előtte – lévő burkokat leszedem magamról, vagy kitisztítom, gyógyítom. Ez a két burok: a testem és az én lelkem. Mivel minden mindennel összefügg, ha a testem és a saját lelkem transzparenssé válik, megnyitja az utat az isteni Lélek előtt.

Nem új találmány ez sem: ép test és ép lélek. A saját lélek tisztítása pedig az erények gyakorlása. Csak röviden összefoglalva: az emberben akarati, érzelmi és gondolati erények vannak. Ezek tudatos építése, fejlesztése teszi saját lelkünket transzparenssé. Sok módszer van erre, és talán az a legjobb, ha egy tanulási folyamatban ezeket végigelmélkedjük: adunk egy-egy hetet mindegyiknek, és felírjuk a hűtőszekrény ajtajára vagy a noteszünkbe, hogy ez a hét pl. a béketűrés erénye növelésének a hete. Erre gondolunk, erről elmélkedünk, hozzáolvasunk, beszélünk róla. S ha van 36 erény, mert miért ne lenne ennyi, hiszen a teljesség száma a 12, és 3x12=36, akkor 36-hetente megállapíthatjuk: végighaladtunk a soron, és reményeink szerint magasabb szintre emeltük őket.

Persze az evangéliumokat is segítségül hívhatjuk. Jézus a Hegyi beszédben módszert ad az erények növelésére – és itt visszatérünk a hagyományosabb vallási eszköztárhoz –: a birtoklásnak (akaratvilág) az adakozás, a belső feszültségnek (érzelemvilág) az imádkozás, a szétszórtságnak (gondolatvilág) a böjtölés a javasolt megoldása.

Az azonosság útját és az erények útját Anselm Grün a magasból építkező lelkiségnek nevezi, és figyelmeztet bennünket, hogy a fiatalkori ideák korlátosak, és mellettük a mélyből forrásozó lelkiség útja ajánlható. Így a harmadik út:

c. a Krisztussal való átitatódás útja
(de mondhatjuk hagyományos Bokorbeli vagy egyházi útnak is)

Önerőből nem vagyunk képesek rá, szükségünk van a kegyelemre. Ez az út eléggé ismert számunkra, de a mai szellemi vezetők összekötik a jungi mélylélektani vonulatokkal, amit talán Anselm Grün meseelemzései is mutatnak: A Holle anyó c. mesében a kislánynak be kell ugrania a kútba, hogy azon a virágos réten találja magát, amely visszavezeti őt önmagához. Ezt a magyar népmesék is bőven sugározzák. A keleti egyházatyák mellett azért hasonlóan gondolkodó nyugatiak is voltak, de Aquinói Tamás dominikánus teológiája kiütéssel győzött a ferences Duns Scotusszal szemben.

Ezen az úton az alázat, az aszkézis, az imádságos élet, a Krisztus- (Fiú-) központúság a főbb jelzőkövek, persze már megújítva sok módszerrel, gyakorlattal, legyen az drámapedagógia vagy a láthatatlan evangélium. A karizmatikus utak vagy a hagyományos utak is ajánlhatók.

És végül egyre növekvő módon és sokszor kommercializálódva jelentkezik, mondjuk így:

d. a belső utazások útja,

ahol a kereső és Istenre nyitott, de az egyházakat elutasító emberek keresik Istent és a vele való kapcsolatot. Az ezoterika és keleti vallások útjainak eredményeit ma nem lehet sem megkérdőjelezni, sem megkerülni. Ezek lényege az, hogy az ember induljon el egy belső utazásra. Rengeteg iskola és módszer van. Sajnos a legtöbben nem jutnak el az élményen túl a szeretet gyakorlati megvalósításáig, de az biztos, hogy élhetőbb életet élnek, és szerethetőbb emberek lesznek.

Az utak itt már nagyon szerteágazóak, s egyesek teljesen kihagyják Istent a dologból, mások viszont a bennük lévő isteni erőnek tulajdonítják azt az utat, amelyen járnak, a megélt változásokat, az erőfeszítéseiket és azok eredményeit. Azt gondolom – utalva a Jakab-levélre –, a hitek cselekedetek nélkül halottak, és a ténylegesen megtapasztalt élmények, inspirációk, intuíciók és belső látások eredményeként ezeken az utakon el lehet is jutni a szeretet mindennapos megéléséhez, és a világ átszellemiesítéséhez ők is nagyban hozzájárulhatnak.

Mivel ezek a csoportok lassan világméretű mozgalommá, sőt egyházakká szerveződnek, nem lehet egy kézlegyintéssel elintézni őket, sőt lehet tanulni tőlük. Valószínűleg a globalizálódó világ globális vallásának csírái ezek, és szinkretista módon szippantják be a legjobb keresztény hagyományokat. „Nem az a kérdés, milyen világ vesz körül bennünket, hanem hogy milyen világ él bennünk" – írja Popper Péter.

Ha az istenkeresés új útjait megismerjük, és komolyan vesszük, azt láthatjuk, hogy nincsenek is olyan távol egymástól, és ha jó szándékkal párosulnak, együtt sokat tehetünk. Azonban felvetődik egy nagy kérdés: Az igényes és időt rászánó, nem rutinszerű istenkeresés végén milyen Istent fogunk találni?

5. *A holnap Istene*

Említettem az elején, hogy tudomásul kell vennünk: az Istennel kapcsolatos hitünk, hiedelmeink egy része nem működik. Becsületesen elkezdjük keresni Istent, és óhatatlanul a vallásokba botlunk.

Egy vallás csak akkor sikeres, ha elhiteti az emberekkel, hogy szükség van rá. A vallások sikeresek akarnak lenni, és erre nagyon sok eszközük van. A vallások nemcsak az istenképet monopolizálják. További monopóliumuk a halál, a bűn és az ítélet, magyarán a félelem. „Felejtsd el, hogy van fejed" (Ch. Lubich egyik emblematikus mondata volt ez), hallgass ránk, mi majd megmondjuk a tutit. Aki nincs velünk, Istennel sincs.

Azt gondolom, túl vagyunk már a valláskritikán, és mi magunk is sok vállalható értéket találunk a vallásban. De tudomásul kell vennünk, hogy a spiritualitás megtalálása sok esetben eltávolít bennünket a vallásoktól. Tehát a lelkiélet útjai, a spiritualitás ilyen értelemben kockázatos. A vallás is változik, alakul, és szerencsésen alakulhat a szerepe a mi életünkben is. Sok ember életében nagyon pozitív szerepet játszik, és sokszor lehet a spiritualitás előszobájának tekinteni.

DE:

– a vallás tanított arra, hogy közvetítőre van szükséged ahhoz, hogy Istennel kapcsolatba kerülj – *holott* a holnap embereként azt gondoljuk, hogy egyszerűen kapcsolatba kerülhetünk vele, ha tiszta és igaz módon Istent keresve éljük az életünket;

– a vallás parancsolt rá az emberre, hogy szeressük Istent – *holott* a holnap embereként azt gondoljuk, hogy lehetetlen őt nem szeretnünk;

– a vallás tanított arra, hogy Istentől és a többi embertől elkülönítetten létezünk – *holott* a holnap embereként azt gondoljuk, nem különülünk el egymástól;

– a vallás hintette el az emberekben a félelmet Isten haragjától – *holott* a holnap embereként azt gondoljuk, Isten nem megteremti, hanem eloszlatja félelmeinket;

– a vallás teremtette meg azt az Istent, aki hatalmas, és uralkodik rajtunk és a világon – *holott* a holnap embere azt gondolja: Isten legnagyobb ajándéka, hogy megosztotta velünk isteni képességeit, hogy olyanok legyünk, mint ő.

Így aztán gondjaink lehetnek! Mert a holnap Istene

– nem különül el tőlünk, sem a világtól, és mindenütt jelen van;

– szükségek nélkül való: nem volt szüksége a Fia halálára, és nincs szüksége a mi hitünkre, imánkra vagy szolgálatunkra sem;

– nem zárta le a kinyilatkoztatást, hanem folyamatosan kommunikál velünk;

– nem rendelkezik nemmel, fajjal, formával, nagysággal, és más, az emberre jellemző tulajdonságokkal;

– feltételek nélkül szeret bennünket, senki felett nem mond ítéletet, és senkit nem büntet meg.

6. *Befejezés*

Amiről most beszéltem, arra kívánt inspirálni, hogy ha megrekedünk egyéni vagy közösségi utunkon – legyen az pasztoráció vagy karitász, vagy csak a jövő féltése, vagy ha csak tapasztalatokat szeretnénk szerezni Istenről, vagy ha a világ válságoktól szenvedő sorsa felett sopánkodunk: van olyan út, amely egyéni, közösségi és emberiség léptékű megoldásokat kínál.

A spiritualitás útját sokszor háttérbe szorítottuk, nem tartottuk praktikusnak, hasznosnak. Pedig önmagunkat megmutatni így is lehet, hiszen a körülöttünk élő emberek arra várnak, hogy válaszoljunk az Istennel és az emberrel kapcsolatos alapkérdésekre.

Ezért dolgunk is van: Fel kell ébresztenünk a közösségek életében a lelki és szellemi élet igényét, és ennek nagyszerű valóságát fel kell tárnunk. Akkor tudunk boldogan adásban, szolgálatban és szelídségben élni, ha gazdag a spiritualitásunk. Keressük ennek útjait! És éljük meg határozottan, ami ebből következik: a hegyre épült város tudatát és virtuális valóságát! Ez majd elvezet a tényleges valósághoz is.

A mai élet versenyfutás az idővel. A rombolás és az építés harca folyik. Legyünk bátrak, ha úgy tetszik: kalandorok! És még miről ismerjenek meg bennünket? Arról, hogy a holnap Istenének és a holnap emberének követei vagyunk.

Többet, mint kegyes adományt!

A nyitott szemek spiritualitása

Példaszerű konfliktus volt ez akkoriban, a 19. század végi Ausztriában. Hogyan kellene legyőzni a munkásság égbekiáltó szegénységét? Ausztria Szocialista Munkáspártjának lapja 1898-ban szemére vetette a katolikus egyháznak, hogy csupán „a perselyezés társadalmi reformját” gyakorolja. A brutális korai kapitalizmus korában az egyház kézzelfoghatóan segített az embereknek, sok munkanélkülinek is, és főként nekik. A kereszténységszocialisták segítőkészségét nem is vitatták, de kifogásolták, hogy csupán pénz kerül át a gazdagoktól a szegényekhez és a szükséget szenvedőkhöz, ám ez mit sem változtat azokon a viszonyokon, amelyek szegénységbe kergetik az embereket, és ott is tartják őket. Ez a kritika, amelyet hívő keresztények csodálatra méltó segítőkészségén gyakoroltak, nem volt alaptalan. Különben *Joseph Cardijn*nak, a munkások bíborosának nem lett volna szüksége arra, hogy a keresztények fejébe verje: Bár jó dolog az éhezőknek halat adni, de még jobb megtanítani őket halászni. A segítő diakónia [szolgálat] jó dolog, a politikai diakónia viszont jobb. És természetesen mindkettőre szükség van!

„A perselyezés társadalmi reformjának” harci fogalma a felebaráti szeretetnek azt a gyakorlatát bírálja, amely rövid távon segít – hosszú távon azonban éppen nem. Csak rövid távon enyhíti a tüneteket, ami nyilván értelmes dolog, ha valaki az éhhalál küszöbén áll. Aki azonban hosszabb időn át nem tesz mást, mint „a perselyezés társadalmi reformját” hajtja végre, arra egyre inkább annak a gyanúja vetül, hogy végső soron egyáltalán nem akar változtatni a viszonyokon. Ilyesmit lehet a szemükre vetni egyes gazdagoknak, akiket az az aggodalom vezérel a segítésben, hogy a szegények esetleg szerveződni kezdenek, és forradalmi módon megfosztják őket magángazdagságuk alapjaitól.

Ráadásul a gyors segítség könnyen teremt jó lelkiismeretet. Az ember gyakorolja „az irgalmasság cselekedeteit”. A modern lélektan „segítő tünetegyüttesként” leplezte le az effajta stratégiai okosság bizonyos megnyilvánulásait. Az érintettek végül is nem a rászorulóknak akarnak segíteni, hanem lelkileg saját maguknak, azokra a viszonyokra való tekintettel, amelyeket szeretnének saját előnyükre olyanoknak megtartani, amilyenek.

„Láttam, igen, láttam”

Mindenesete valamit még „a perselyezés társadalmi reformjának” is javára kell írni: észrevette oly sok ember nyomorát. Éppen abban az időszakban, amikor Ausztriában a szocialista újság az egyházak szemére vetette „a perselyezés társadalmi reformját”, a korai kereszténységszocialista mozgalomhoz tartozó nagyszerű férfiak járták Bécs elővárosait, hogy semmi mást ne tegyenek, mint először is odanézzenek, és észrevegyék a valóságot. A kereszténységszocialisták és az ausztromarxisták [osztrák reformisták] különben ellenséges táborának közös erőssége volt, hogy szenvedélyesen odafigyeltek. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy minden szolidáris cselekvés a szemek és a fülek kinyitásával kezdődik. Ennek megvannak a bibliai alapjai, és óriási jelentőségű a saját korunk szempontjából is. Az odanézés egyik bibliai alapját a Kivonulás könyve (Mózes 2. könyve) 3,7-10 tartalmazza. Ott ez áll Istenről: „Láttam, igen, láttam népem nyomorát Egyiptomban. Hallottam, igen, hallottam hajcsáraik miatti hangos kiáltásaikat. Ismerem szenvedésüket.” Maga Isten tehát olyan valaki, aki lát és hall. A héber szöveg megkettőzi, és ezzel hangsúlyozza a látást és a hallást. A rokokó egyes építőmesterei ismerték Istennek ezt a legbelső tulajdonságát: mellékoltárokra háromszögeket illesztettek, és ezekbe vagy Isten szemét, vagy Isten fülét szerkesztették be.

A keresztény spiritualitás tehát mindig a *nyitott szemek* spiritualitása. De a *nyitott füleké* is. A bibliai hagyomány ismeri „a szegények kiáltásának teológiáját”. Az ezzel kapcsolatos bibliai szövegeket gyűjtötte csokorba az égbekiáltó bűnökről szóló katechetikai tanítás – az a hagyomány, amely a gazdagság kontextusában elnémult.

„Ismerem szenvedésüket”

Izrael alapítási története, amely Isten látásáról és hallásáról beszél, még jobban tömöríti Istennek ezt a tulajdonságát, hiszen azt olvassuk: „Ismerem szenvedésüket.” Ez az ismeret szoros kapcsolatban áll azzal a megismeréssel, amely a szerelmesek erotikus-szexuális intimitását jellemzi (vö. Teremtés könyve 4,1: „Az ember megismerte feleségét, Évát, és az fogant…”). A keresztény teológia, ha következetes, nem képes megmagyarázni, hogy a jó Isten világában miért van annyi szenvedés, hogy „Isten miért hagy minket szenvedni” (*Karl Rahner*). Ugyanakkor az is biztos, hogy Isten jól ismeri az emberek minden szenvedését. Isten ezt az árat „fizette” az Istenfia emberré válásának titkáért.

Ez viszont azt jelenti, hogy az irgalom (ld. Lk 15,11-32: „a tékozló fiú” példabeszéde) – vagy ahogyan *Johann B. Metz* nagy nyelvi érzékenységgel mondta: az „együtt szenvedés” – Isten legbelső tulajdonsága, amely egybefogja, és felül is múlja a szeretetet és az igazságosságot. „A nyitott szemek spiritualitása” ezért mindig összekapcsolódik „az *együtt érző szív* spiritualitásával”. Mások szenvedése ekkor saját szenvedésünkké válik, együttérzéssé, együtt szenvedéssé.

„Hogyan nyomják el őket az egyiptomiak”

A nyitott szem és fül, valamint az együtt érző szív mellett a szolidaritás avagy a lábmosás (Jn 13,1-20) spiritualitásához hozzátartozik az *éber értelem* is. A Kivonulás könyvének beszámolója szerint Isten lát és hall, és belülről ismeri a szenvedést. De látja a szenvedés okát is: az elnyomást. Az érdekek és a hatalom lehetővé teszi személyek és nemzetek egy kisebbsége számára, hogy az egységesülő Földön kivételezett módon férjenek hozzá az életben maradás egyre szűkösebbé váló eszközeihez, másokat pedig, az emberek és a népek nagyobb részét kizárják mindebből. *A kizsákmányolás és az elnyomás elleni küzdelem* a legszorosabban hozzátartozik a keresztény spiritualitáshoz, amely mindig kontempláció és küzdelem egyszerre. „A felebaráti szeretet leghatékonyabb formája a politika”, hangsúlyozza a katolikus társadalmi tanítás (VI. Pál pápa). Már csak ezért is kifejező lenne, ha a katolikus egyház nem csupán Teréz anyát, a felebaráti szeretet csodáját avatná szentté, hanem olyan valakit is, aki megtervezett és előmozdított egy igazságosabb világgazdasági rendet, például *Dag Hammarskjöld*öt (még ha ő nem volt is katolikus).

A kizsákmányolás és az elnyomás elleni küzdelem nem kizárólagosan marxista sajátosság. A jogtalanságok elleni harc – az igazságosság iránti ér-

zékként – mélységesen benne rejlik a zsidó-keresztény hagyományban, mégpedig azért is, mivel Jahve nemcsak szeret, hanem igazságos is. A zsidó-keresztény hagyományra jellemző a tartós küzdelem az igazságtalanság ellen, mivel az nem egyeztethető össze az igazi szeretettel. Ennélfogva *nem* zsidó-keresztény a spiritualitásnak az a fajtája, amelyről sokan úgy vélik, hogy nárcisztikus kultúránkban időközben a spiritualitás uralkodó fajtájává vált, éspedig a „wellness-spiritualitás". Ennek célja nem az elszegényített emberekért vállalt társadalmi elköteleződés, hanem az illetők saját jó lelki közérzete, az alábbi jelszó szellemében: „Járj templomba, és jobban fogod érezni magadat!"

„Leszálltam…"

Nyitott szemek és fülek, együtt érző szív, éber értelem. A felebaráti szeretet, a lábmosás, a segítő és politikai diakónia mindezen érzékletes mozzanatai ideális esetben az *elkötelezett kezek* spiritualitásában teljesednek ki, vagyis a tevékenységben, a munkához látásban, a cselekvésben, az elkötelezettségben, manapság mindig úgy, hogy egy összeszokott, világos elképzelésekkel bíró csapat áttekinthető projektmunkát végez, konkrét célokkal és konkrét lépésekben.

Vajon csak hívő emberek, keresztény nők és férfiak képesek effajta spiritualitásra? A nagy német-francia politológus, *Alfred Grosser* – agresszív-misszionáriusi új-ateista kollégáitól eltérően – sok jó szót ejtett keresztény barátai szociális elkötelezettségéről. De refrénszerűen mindig hozzáfűzte: Minderre mi, ateisták is képesek vagyunk. S valóban: Mind a kizsákmányoló erőszakot, mind a szolidáris szeretetet keresztények és ateisták között egyaránt megtaláljuk. Teológiai szempontból ez nem meglepő, mert a szolidáris szeretet képessége minden ember alapadottsága, hiszen meggyőződésünk, hogy az ember isteni természetű (ApCsel 17,28), Isten szeretetének mélységéből született (Bölcsesség könyve 11,24). Persze az embernek ezt a „jó természetét" megrontotta a félelem rejtélye: ez a magva az „értelmetlen, az atyáktól örökölt életmódnak" (1Pét 1, 18; az iskolás teológia „áteredő bűnnek" nevezi ezt). De ha az ember lelke mélyén meggyógyul a félelem, akkor szabadon kibontakozhat annak a szeretetnek az ereje, amelyre minden ember teremtetett, függetlenül attól, hogy keresztény vagy ateista-e. Ha megtörténik ez a gyógyító csoda, akkor ez a Szentlélek műve, tesszük hozzá a teológiai értelmezést. De ha valaki ezt nem látja be, ha valaki elől el van takarva, és nem tudatosul benne – talán egy egész életen át sem –, emberiessége akkor is növekszik, és az ilyen út maradandóan a teljességhez vezet. Mert a végső ítéleten (Mt 25,31-46) nem hangzik majd el kérdés vallásos cselekedeteinkre vonatkozóan, hanem kizárólag a kézzelfogható szeretettel kapcsolatban. A nyitott szemek és fülek, az együtt érző szív, az éber értelem és az elkötelezett kezek spiritualitásában az isteni jóság és emberbarátság sűrűsödik össze; most sokak javára, odaát pedig üdvösségére annak, aki emitt oly kézzelfoghatóan szeretett minden érzékével.

Paul M. Zulehner

Forrás: Publik-Forum Extra, 2011/1 (Erbarmen)

A rettenthetetlen pásztor: Pedro Casaldáliga

Nyolcvannégy éves, és a legkevésbé sem csöndes: Ez év elején ismét jelentkezett a *Periodistadigital* nevű blogban a felszabadítási teológus, költő, São Felix nyugalmazott püspöke, Pedro Casaldáliga. Ezt írta: „Néhány hetet távol kellett töltenem a postától, az internettől és a könyvektől az életemet ért fenyegetések miatt, amelyek a földekkel kapcsolatos konfliktusból fakadnak. De most megnyugszik az otthoni helyzet, és folytatódik a harc Isten országáért."

São Felix-i házacskájától mintegy ezer kilométerre rejtette el és őrizte őt a brazil rendőrség, mert túlságosan erősek voltak az idős, vézna, nemzeti hírességé vált püspök elleni halálos fenyegetések. A brutális nagybirtokosok ellen, illetve a kisparasztokért és a bennszülöttekért folytatott fáradhatatlan, erőszakmentes harcáért *Dilma Roussef* államelnök nem régiben tüntette ki – püspöktársával és régi barátjával, *Tomas Balduinó*val együtt – a Brazil Emberjogi Díjjal.

A katalán származású Pedro Casaldáliga 15 évesen lépett be a klaretiánusok (Mária Szeplőtelen Szívének Misszionáriusai) rendjébe. 1968-ban Brazíliába ment, és sokáig ő volt az egyetlen állandóan jelen lévő plébános a 150 000 km^2 területű régióban, Mato Grosso szövetségi állam félreeső északi részén. Ott lett püspök 1971-ben. Ekkoriban VI. Pál pápa volt hivatalban. A fiatal Casaldáliga merészkedett feltételeket szabni neki – és VI. Pál belement. Első feltétele az volt, hogy meg kell kérdezni a népet és az Araguaia-folyó mentén működő összes papokat, ő legyen-e a püspökük. A második feltétel így hangzott: ne legyen püspöki címere. Püspöksüvegként csak a kisparasztok széles karimájú szalmakalapját fogadta el, püspöki gyűrűként és pásztorbotként pedig csak az egyházmegyéjében élő indián népek jelképeit: a tucum-pálmából készült fekete gyűrűt és a tapirapé-indiánok evezőjét.

„Sosem akartam pásztorbotot. Most vezeklésül az öreg emberek sétabotjára kell támaszkodnom", meséli nevetve. Az agilis idős férfi rövid ujjú, kockás inget és strandpapucsot visel: „A pásztorbot, a püspöksüveg, a címer – nagyon kiábrándít, amikor látom, hogy frissen kinevezett fiatal püspökök címerükkel és jelvényeikkel közlekednek, mintha nemesek lennének, mintha valami különleges emberfajtához tartoznának."

Pedro Casaldáliga a radikális egyszerűség képviselője. Nem szeretne különbözni óriási püspökségének szegényeitől. Amikor 17 évi püspökség után először parancsolták Rómába, és a Hittani Kongregáció akkori főnöke, *Joseph Ratzinger* a felszabadítási teológia kérdéseivel kapcsolatban kemény kihallgatásnak vetette alá az Amazóniából érkezett férfit, Casaldáliga radikalizálódott. Nyilvánosságra hozta Ratzinger kérdéseit, és beszámolt a kúria kétes dolgairól. Beszámolója irodalmi értékű, és Dosztojevszkij A nagy inkvizítor c. regényére emlékeztet. Majd hosszú levelet írt a pápának, védelmezve a szegények egyházát. És rendíthetetlenül tovább harcolt – mind a mai napig. „Az Isten országáért", ahogy mondja.

Forrás: Publik-Forum, 2013/2

Pedro Casaldáliga személyéről és tevékenységéről többször is beszámoltunk már (ld. „Érted vagyok", 2000. február és december, 2004. június). Legutóbb 80. születésnapja alkalmából a rendtársa és jó barátja, Josef Garcia-Cascales által megrajzolt portrét közöltük 2009. augusztusi számunkban.

Titkok és egyszerű méltóság

Zarándokúton Norvégiában

Kezdetben volt a kétség. Zarándokolni – nem azt jelenti-e ez, hogy reggeli ima, déli áhítat, vacsora? Éjszakázás régi parasztportákon, ifjúsági szállásokon és matracos táborokban? Úton lenni mindenféle időben, hátizsákkal és hálózsákkal? És 25 kilométert gyalogolni naponta? Ennek tegyem ki magam 72 évesen? És pacifistaként voltaképpen mit kerestem én ennek a furcsa szentnek, Olafnak az útján, aki ezer évvel ezelőtt erőszakkal egyesítette és keresztény hitre térítette Norvégiát?

Sem feleségem, Bigi, sem én nem voltam még korábban soha zarándoklaton. Mindazonáltal már a zarándoklatot vezető lelkészünk, a hamburgi *Bernd Lohse* egyik első imája mélyen meghatott minket *Hamar* üvegtetejű székesegyházában egy ősi katedrális romjait üvegfalakkal vették körül, és üvegtetővel borították : „Amikor most útnak indulunk abban a hitben, hogy Isten tenyere hordoz minket, és ismeretlen vidékeknek vágunk neki, emlékezzünk Isten ígéreteire, amelyek egész életünk utazására vonatkoznak!"

Zarándokutunk kiindulópontja a Norvégia déli részén fekvő Hamarban volt, mégpedig „a világ legszebb temploma" – ahogyan egyik társnőnk mondta. Az ősi katedrális eszményi starthely egy másik lelki központ, Nidarosz katedrálisa felé, ahogyan Norvégia harmadik legnagyobb városát, Trondheimet hívták a középkorban. „488 km til Nidaros" – áll egy kilométerkövön az üvegkatedrális mellett.

Igen, hamar megtanultuk, hogy zarándokolni más, mint túrázni. A zarándoklás lelassítja lázas életstílusunkat. A járás, hallgatás, imádkozás, meditálás, éneklés, az egyszerűség, a közösség rituáléja nemcsak a testnek tesz jót, hanem mindenekelőtt a szellemnek és a léleknek.

A zarándoklás során csoportunk sok kis „csoda" tanúja lett az út mentén: A tiszta norvég levegőben különösen buján tenyészik a moha és a zuzmó: a zöld, a sárga és a vörhenyesbarna szimfóniája. Napról napra élénkebben éltük meg a „csodákat". Amikor hallgattunk, hallottuk a fák beszédét, a vizek énekét, a szél susogását. Zarándoklelkészünk friss vízzel adta mindegyikünkre az áldást.

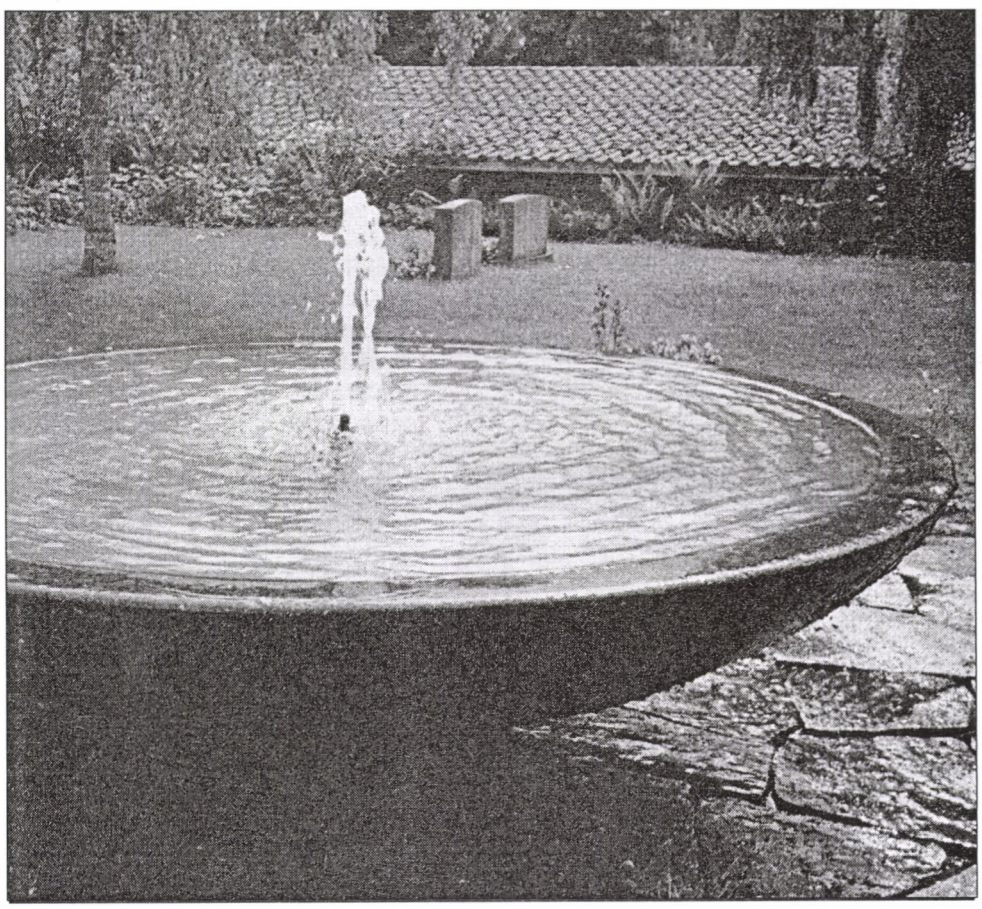

És hirtelen megértettük, hogy 900 évvel ezelőtt Szent Ferenc miért nevezte anyánknak a Földet, nővérünknek a Napot, testvéreinknek a növényeket és az állatokat. Ő sem a tudósok szobájában élte át ezt a mély összetartozást minden élettel, hanem Isten szabad természetében. Nincs erősebb istenbizonyíték, mint Isten teremtett világa.

A zarándoklás mindenkit megváltoztat! Utána tudatosabban és figyelmesebben élsz. Idegen tájakon jársz, jó időben, rossz időben, de valójában önmagad felé vagy úton. És megtapasztalod, hogy többre vagy képes, mint gondoltad volna. „A hallgatás a lélek fürdője", mondja *Anselm Grün* bencés szerzetes. „Nincs erőteljesebb tisztító fürdő, mint a hallgatás. A hallgatás a szív nyugalmához vezető út." Romantikus völgyeken és vad magaslatokon keresztül végül eljutottunk a lelki központba, Trondheimbe. Ez Észak Jeruzsáleme.

A Nidarosz-dómban nyugszik Olaf király. 1030-ban halt meg, a Stiklestad melletti csatában. Ám halála után sok csoda történt a sírjánál, s ezek arra ösztönözték ellenfeleit is, hogy áttérjenek a kereszténységre. Már egy évvel halála után szentté avatták. Isten útjai kifürkészhetetlenek. Az Olaffal kapcsolatos csodatörténeteket mindmáig mesélik. Népi szent, a norvégok ős-királya. Középkori tisztelete egész Európát elérte. Csak a reformáció tiltotta be a zarándoklást a protestáns Skandináviában. Luther „túlságosan katolikusnak" tartotta a zarándoklást. Ma mégis zarándokolnak a protestánsok is.

Mi, katolikusok, protestánsok és ateisták az olafi spiritualitás hét kulcsszaváról meditáltunk utunkon: Erőteljesség. Határozottság. Életkedv. Szolgálat. Éles felfogás. Kiengesztelődés. Megszentelődés. Valamennyi inkább a férfi spiritualitás kifejezője. Lelkészünk ezért Svédországi Brigitta női spiritualitásának jegyeivel kapcsolta össze az említett kulcsszavak mindegyikét: Lassúság. Szabadság. Egyszerűség. Gondtalanság. Csend. Közösség. Lelkiség.

A közös zarándoklás erőteljes partnerségi és szeretetrituálévá válhat. A hétköznapokban rohanunk – a zarándoklás során érzelmileg megélt egységgé olvad lélek és szellem, test és természet, teremtő és teremtés. És a különösen erős pillanatokban, például Trondheimbe érkezésünkkor vagy közös vacsoránkon a dóm gyertyákkal megvilágított Mária-kápolnájában, vagy amikor lelkészünk megáldotta egy folyó vizét, mielőtt átkeltünk volna, ez az érzés a leírhatatlan boldogság érzésévé változott.

Megtörténhet, hogy útközben – napsütésben vagy esőben-szélben – a lélek táplálékhoz jut: a hallgatás vagy az imádság, az éneklés vagy vándorlás, a beszélgetések vagy az eukharisztia ünneplése, vagy régi bibliai történetek olvasása idején. És az is előfordulhat, hogy az egyháztól távoli emberek elkezdenek vallásos énekeket énekelni. A zarándoklás megteremti az Istennel találkozás terét. A természetnek van ereje gyógyítani és segíteni. A németben a vándorlásnak (*wandern*) és a változásnak (*Wandlung*) közös gyökere van. Aki vándorol, minden lépéssel változik.

A norvégok magas színvonalon élnek és laknak. Nem csoda, hiszen az ország termékeny, és csak gyéren lakott: 14 ember él egy négyzetkilométeren, miközben Németországban 247. Norvégiával bőkezűen bánt a természet, s a norvégokra olyan nyitottság jellemző, amely eleve spirituális életre rendeli őket. A „mi" Olaf-utunk grandiózus tájakon vezet keresztül, sok lelki hellyel, valamint egyszerű zarándokházakkal, titkokkal teli templomokkal és egyszerű méltósággal. Még harminc, mondákkal övezett törzstemplom létezik. Az Európai Tanács 2010-ben „Európai kultúrútnak" ismerte el az Olaf-utat, és ezzel egyenrangúvá tette a spanyolországi Jakab-úttal („El Camino"). A különleges helyek lelki töltést hordoznak: imakövek, Olaf-források, sírok és zarándokállomások, például a kis kápolna a *Fokstugu-tanyán*. A norvég kormány akarata szerint húsz évvel ezelőtt itt kellett volna létrejönnie Európa legnagyobb atomhulladék-tárolójának. Bátor természetvédőknek, és a birtok mai tulajdonosainak, *Christiane* és *Laurits Fokstugu*nak sikerült megakadályozniuk ezt az eltervezett bűncselekményt Isten szép teremtése ellen. A protestáns Fokstuguk hálából naponta háromszor harangoznak egy kis Úrangyala-haranggal.

A norvégiai zarándoklás a szellem és a természet harmonikus összjátéka. Az érintetlen természet gazdagsága gyógyítóan hat a testre, a szellemre és a lélekre. Egy helyi paraszt így vélekedett: „Amikor Közép-Európában teljes erejével tombol majd az éghajlatváltozás, akkor jó levegőjével, egészséges talajával és tiszta vizével Norvégia lesz egész Európa szanatóriuma." A közép-norvégiai erdők csendje éppúgy szól hozzánk, zarándokokhoz, mint a sok patak csobogása vagy a nyári hegyi rétek szépsége és a szél susogása.

Időközben ismét népszerű dolog lett a zarándoklás. Az Olaf-úton még kevesen voltunk. De ugyanebben a 2010-es évben állítólag félmillió ember járta meg a Jakab-utat. Olyan új „földalatti mozgalom", „kapun kívüli" teológia és elemi vallás van itt keletkezőben, amilyen minden kultúrában fennmaradt: az új-zélandi maorik, az ausztráliai bennszülöttek, a két Amerika indiánjai vagy Szibéria sámánjai körében. Kelet-Ázsia taoistái között más dimenziókba vezet „a mérték útja" (*tao*). A beduinok azt mondják: „A sivatagban semmit sem találsz önmagadon kívül. A bölcsesség útjai a sivatagon vezetnek keresztül."

> Ami mögöttünk van és ami előttünk van, parányi ahhoz képest, ami bennünk van. A zarándokok nem azért zarándokolnak, hogy új dolgokat lássanak, hanem azért, hogy megújuljanak.

Közös tulajdonunkká válik annak tudása, hogy Isten az általa teremtett világban nyilvánul meg. Az upanisádok [indiai vallásfilozófiai írások] ezt így fejezik ki: „Isten a kövekben alszik, az állatokban álmodik, a növényekben lélegzik és az emberekben ébred fel."

Ugyanezt a vallási érzést „*minden* élet iránti tiszteletnek" nevezi *Albert Schweitzer*. Mire lenne nagyobb szüksége a mai világnak, mint erre a túlélési segítségre, amelyet a régi vallási bölcsességek nyújtanak? Csak azoknak a kultúráknak van esélyük a fennmaradásra, amelyek elismerik, hogy a természet az alapjuk.

A zarándoklás minden kultúrában már évszázadok óta a spirituális élet fontos tapasztalata. A zarándokutak régóta európai utak is. Itt keletkezett a középkorban a békésen egyesült Európa eszméje. A keresztény zarándoklatok klasszikus célállomásai: Jeruzsálem, Róma, Santiago de Compostella, és Norvégiában a sokáig elfeledett Nidarosz; a muszlimok Mekkába, a hinduk a Gangeszhez utaznak. Jézus korában Felső-Galileán vándoroltak keresztül Mesterükkel a tanítványok: ez már akkor sem a valóságtól menekülés volt, hanem egy mélyebb valóság megélése.

Az Oslóból Trondheimbe vezető Olaf-út a figyelmesség gyakorlásának útjává vált számunkra. A zarándoklás megtanított minket arra, hogy észrevegyük a szent tereket – az égbolton és a hegyekben, a fenyőerdők vagy őserdők megpillantásakor, a napfelkeltékben és naplementékben. Ilyenkor felfedezed a kicsiben rejlő szépséget, és nyitottá válsz a váratlan dolgokra – a többiekkel folytatott beszélgetésben is.

Mi, öt nő és tíz férfi, barátokká lettünk. Immár nagy cél köt össze minket: Isten keresése. A norvégiai zarándoklaton – ahogyan feleségemmel együtt megtapasztalhattam – jó földbe hullhatnak Jézus szavai, és megérhetnek a szívben. A zarándoklás azt jelenti, hogy keressük a gyökereinket, és egyúttal van bátorságunk új utakra indulni: eltávolodni kifelérögzültségeinktől, és odafordulni más értékekhez, odafordulni Istenhez és a veszélyeztetett teremtés iránti új érzékenységhez. A csend, a hallgatás és a nem-cselekvés terében szívünk hangjára fülelhetünk.

Az egyház ismét zarándokló, kérdező és kereső egyház lesz, vagy – úgy gondolom – semmilyen egyház nem létezik többé. A zarándoklás megtanít a csodálkozásra, az elvarázsolódásra, és arra a kalandra, hogy új szemmel lássuk a világot. Ezen az ezeréves Olaf-úton Isten zöld katedrálisának élhettük meg Közép-Norvégia természeti világát: egyedülálló módon tárja elénk a Teremtő szépségét és az élet csodáját.

Ami mögöttünk van és ami előttünk van, parányi ahhoz képest, ami bennünk van. A zarándokok nem azért zarándokolnak, hogy új dolgokat lássanak, hanem azért, hogy megújuljanak.

Ma úgy vélem, hogy a zarándoklásnak nagy jövője van. A zarándoklás út hazafelé, az eredethez, a gyökerekhez, önmagunkhoz. Befelé vezető út. Talán az örök hazába vezető út is.

Hálaadással ér véget.

Franz Alt

Forrás: Publik-Forum, 2011/2

A vágy szárnyain

A szabadságszerető kelta spiritualitásról

A katolikus egyház zátonyra futott saját megmerevedett szabályai miatt. Valódi újrakezdés csak akkor lehetséges, ha nem a korábbi stratégiákat követi még több energia bevetésével, hanem letér a megszokott sínekről. Az alternatívák keresésekor segíthet, ha messzebbre tekintünk az orrunk hegyénél – például szemügyre vesszük Írország kelta egyházának történetét. Ezt az egyházat nem szabad összekeverni a mai Írország katolikus egyházával, amely legalábbis a szexuális visszaélések okozta botrányok óta csak tengődik. A ma gyakorolt katolicizmus a 19. században gyökerezik, s az őskonzervatív Paul Cullen bíboros (1803-1878) örökségét testesíti meg.

Nem, hanem arról az egyházról van szó, amely évszázadokon át ellenállt az őt körülvevő római egyháznak, és hű maradt gael kultúrájához, illetve eredeti szabadságtörekvéséhez. Hogy mennyi alkotóerő és életerő rejlik mindmáig a kelta spiritualitásban, írországi, angliai, wales-i és skóciai kezdeményezések mutatják. Az olyan mozgalmak, mint a *Northumbria Communitiy*, a *Iona Community* vagy a *Brigidine Sisters* közösség, továbbá számos teológusnő és teológus a kelta kereszténység aranykorához kötődik. A kelta egyház más volt, mint a római, szellemiségét és konkrét struktúráját illetően egyaránt.

Ízelítőt adnak ebből az egyházból *Peter Tremayne* krimijei, amelyekben Fidelma nővér, egy ír apáca súlyos bűnügyi eseteket old meg. Fidelma bírónő, és nagy társadalmi tekintélyt élvez. E krimik a 7. században játszódnak, és kitalálások. De mivel a szerző történész, sok háttértudást sző bele regényeibe.

A források igazolják, hogy a kelták körében a nők egyenrangúak voltak a férfiakkal. Az ír Brehon-törvények több jogot és nagyobb védettséget biztosítottak a nőknek, mint bármely más nyugati törvénykönyv egészen a legközelebbi múltig. Ez az egyenrangúság az ír egyházban maradt fenn a legtovább: a nők vezető egyházi hivatalokat is betöltöttek, így például Kildare-i Brigide († 523). Egyes történészek úgy vélik, hogy pappá is szentelték, mindenesetre különböző források említik, hogy apátnőként nem csupán egy férfi és női kolostort felügyelt, hanem egy püspököt is. A kelta egyháztól tanulni azt jelentené tehát a katolikus egyház számára, hogy egyenrangúan kezeli a nőket és a férfiakat, és nők számára is lehetővé teszi vezető (papi) hivatalok betöltését.

A kelta spiritualitás azonban abban is segíthetne, hogy „érzékibbé” tegyük a keresztény hitet. A kelta keresztények számára az élet egységet jelentett: szellem és anyag, ég és föld, test és lélek, idő és örökkévalóság nem egymástól elválasztott területek voltak számukra, hanem egymásba fonódtak. A *Carmina Gadelica* – kelta ének- és áldásgyűjtemény, amelyet a 20. századba nyúlóan használtak – megmutatja, mennyire két lábbal a földön járó a kelta spiritualitás. E gyűjteményben vannak olyan imádságok is, amelyeket nem a templomban mondtak, hanem a hétköznapi munkák közepette, s ezekben az a tapasztalat fejeződik ki, hogy Istent nem az életen túl, hanem a hétköznapok forgatagában lehet megtalálni.

Az 5. században nagy küzdelem tombolt az ír *Pelagius* és az észak-afrikai *Augustinus* (Szent Ágoston) között. A téma az emberben lévő jó és rossz, valamint az emberi természet romlottsága volt. Ágoston érvényre juttatta az áteredő bűn koncepcióját, s ezzel az elvi bizalmatlanságot az emberi természettel szemben. Pelagius és a kelta egyház szemében viszont az ember alapjában véve jó; Pelagiusnak meggyőződése volt, hogy minden emberben az isteni fény világít.

A kelta keresztények úgy látták, hogy az ember bele van szőve a teremtett világba. Megsejtették, hogy a természet ciklusai és a lélek ciklusai összefüggenek, s azt is, hogyan. Minden növényben, minden fában és minden állatban Isten erejének működését látták. Az ír egyház átvette a kereszténység előtti világnézet ősi bölcsességét. A druidák természeti misztikája olyan szerepet töltött be a kelta keresztények között, mint az Ószövetség: meggyőződésük szerint az evangélium nem lerombolta, hanem beteljesítette a régi mitológiát, ezért nem semmisítették meg a már létező kultúrát, hanem szervesen beépítették a kereszténységbe. Így aztán Írország keresztény hitre térítésekor nem folyt vér.

Az inkulturációnak ez a formája mintaszerű. A bizalom abban, hogy Isten más vallásokban is működik, éppen manapság nyer új és döntő jelentőséget a vallások közötti párbeszédben.

Írország sosem volt része a Római Birodalomnak. Így aztán az írek anélkül építették be a kereszténységet a kelta valóságba, hogy átvették volna a római egyházi struktúrát. Abban a törzsi társadalomban, amelyben nem léteztek városok, a püspökök és az egyházmegyék peremjelenségek voltak. Döntően a kolostorok számítottak, amelyek mindenütt létrejöttek, és lazán kapcsolódtak egymáshoz. A kelta egyház ennélfogva nem a közigazgatáshoz és a hivatalhoz igazodott, hanem ahhoz a belső tekintélyhez, amely tényleges vallási tapasztalatokból fakad. Az egyiptomi pusztai atyák példájára egyesek a magányba vonultak, hogy ott keressék Istent. Karizmájuknak köszönhetően hamarosan tanítványok gyűltek köréjük. A laza összefogásból az évek során kialakultak azok a kolostorok, amelyek körül azután városok keletkeztek.

A kontinens római jellegű kolostoraitól eltérően az ír közösségek színesebbek voltak. Egymás mellett éltek a nem házas és a házas tagok, mivel a kolostori közösséghez számították azokat a kézműveseket és parasztokat is, akik családjukkal ott telepedtek le. A számos kolostori szabályzat inkább költeményekhez hasonlított, mint szigorú előírásokhoz. Az ifjabb Kolumbán († 615) azt írta: „A szeretet semmilyen rendhez nem igazodik.” Ebben a mindenfajta egységesítéssel szembeni ellenszenv nyilatkozik meg. A kelta spiritualitást nem az intézmény érdekelte, hanem az egyén és annak belső növekedése. A legfontosabb intézmények egyike nem a püspök volt, hanem a lelki barát vagy lelki kísérő, akinek az ember kiönthette a szívét.

Amikor a kelta és a római egyház képviselői 664-ben zsinatra gyűltek össze az angliai Whitbyban, hogy a helyes útról vitázzanak, világosan kiderültek a különbségek. A római hagyomány Péterre hivatkozott, aki a Mennyek országának kulcsaival együtt állítólag magától Jézustól kapott formális tekintélyt. A kelta keresztények viszont Jánosra hivatkoztak, arra a tanítványra, aki szerintük a szívével értette meg Jézust. A kelta egyháztól tanulni azt jelentené tehát, hogy az intézmény csak a keretet alkotja, spiritualitás nélkül azonban halott.

A kelta egyház nem zárkózott be önmagába: ismerte a zarándoklás eszményét. Kis csoportokban férfiak és nők indultak el, határozott cél nélkül, egyházi hatóság megbízása nélkül, olyan kicsi csomaggal, amilyennel csak lehetséges volt, de mindig vittek magukkal könyveket az útra. Ráhagyatkoztak Isten Lelkére, akivel a természet elemeiben, saját lelkükben és bibliai olvasmányaikban találkoztak. Ahol letelepedtek, ott felvirágzott az élet.

A kelták számára a vadliba volt a Szentlélek jelképe. A vándormadarak kiáltása felkeltette bennük a vágyat Isten országa iránt. Ezért aztán Iona közössége, amely ma a kelta egyház spiritualitásához kapcsolódik, a vadlibát választotta logójául: „Mindig úton, sosem megzabolázva, együtt repülve, megbotránkoztatóan a röghöz ragaszkodó telepesek számára, de a nyugtalan lelkek ihletőjeként.”

A jövő egyházának ilyennek kellene lennie: életerővel teltnek, félelem nélkülinek, elkötelezettnek a világ szolgálatára, és attól a szabadságtól lelkesültek, amelyet az evangélium ajándékoz nekünk.

Hans-Joachim Tambour

Forrás: Publik-Forum, 2010/12

Mint a vadludak

Lelkigyakorlaton hallottam ezt a példát; szép, megragadó és megfontolandó.

1

A vadludak V-alakban repülnek, mert így 71%-al több utat tudnak megtenni, mintha egyedül repülnének. Az elöl repülő madarak szárnymozgása felhajtó erőt hoz létre, ezért könnyebb a repülés csoportosan. V-alakban repülve a legfiatalabb, a legidősebb és a legbetegebb madár is célba ér.

Ennek a példának kisközösségi vonatkozása: a közösség a legalkalmasabb eszköz arra, hogy eljussunk a célunkhoz, hogy többet tudjunk teljesíteni önmagunk erejénél.

Mindenki felhajtóerőt hoz létre, aki felfelé, Isten Országába törekszik, így lehet a legjobban segíteni társainkat.

Minden közösség igazából akkor kezdődik, amikor Jézus Krisztus miatt jövünk össze, az ő Országát akarjuk építeni adással-osztozással, békességteremtéssel, szolgálattal.

A jó közösség elbírja a gyengéket, de elbírja az erőseket is, és esélyt ad annak, akinek az életben nem lenne sok esélye.

2

A vadludak váltogatják egymást a vezetésben. Vezetni csak a legstrapabíróbbakat engedik, hiszen a vezetés a legnehezebb feladat. Sem öreget, sem beteget, sem túl fiatalt nem engednek vezetni. Ezt az erős középkorosztály végzi.

A kisközösségben igazán az lehet tekintély, aki lelkileg erős, tud tájékozódni. Aki még saját magát sem tudja navigálni, az ne vállalkozzon mások vezetésére.

Az élen állni, járni a legnehezebb feladat, a felelősség miatt is, a szerep miatt is (célba kell juttatni a rám bízottakat).

Amelyik közösség éretlen, tájékozódni képtelen, túl rutintalan vezetőre bízza magát, az eltéved. Aki eltéved, az nem ér célba.

3

A V-alakban való repülésnek szigorú sorrendje van: elöl megy a vezető, utána az erőteljes fiatalok, középen a középkorosztály, utána a betegek, majd végül az öregek.

A vezető, miután átadta a helyét, a V-alak közepében foglal helyet. Hátul már olyan nagy a felhajtó erő, hogy az öregek is bírják a sok ezer kilométeres repülést.

Ahogy a vadludak V-alakú repülésének szigorú sorrendje van, úgy a kisközösség is szigorú szabályokra épül.

Szolgáljon az, aki vezetni akar. Tájékozódjon az (szellemi-lelki értelemben), aki célba akar érni. Dolgozzon a közösségért az, aki nem akar lemaradni. Értékrendünkben kerüljön igazi helyére a közösség. Aki lelkesíteni akar, az égjen. Aki Isten Országába akar eljutni, annak legyen erős és mély istenkapcsolata.

4

A vadludak összefogása a nagy kihívás eredménye: évente költözniük kell, sok ezer kilométert repülve. Amelyik vadlúd nem hajlandó alakzatba rendeződni, amelyik elsodródik és kiáll az alakzatból, az elpusztul.

Korunk kihívásaira ma is a közösség a legjobb válasz. Aki közösségbe jár, jól választott, annak van esélye, jövője, igazi segítsége.

Megteheted azt, hogy csak látszólag állsz be az alakzatba (a közösségbe). Megteheted azt, hogy kilógsz a sorból. Megteheted azt, hogy nem veszed igénybe társaid felhajtóerejét. De akkor kisközösségi sorsod megpecsételődött.

Ne az bántson, hogy nem lehetsz vezető. Erre még eljutatsz, megérhetsz. Dolgozz lélekkel, keményen, becsületesen a közösségben!

5

A vadludak három funkcióra a legalkalmasabbat nevezik ki:

- vezetői,
- kísérői,
- figyelői posztra.

Minden közösség halála, ha nem az alkalmas tagok jutnak pozícióba. Van, aki vezetni tud. De csak az tud vezetni, aki hagyja magát „felülről” vezetni a Szentlélek által. A kísérői poszt a vadludaknál azt jelenti: ha lemarad valamelyik társuk vagy beteg lesz, ketten közrefogják, leszállnak vele, és megvárják, amíg megerősödik vagy elpusztul.

A kísérői poszt a közösségben mindenkinek megadatik. Kísérd lélektestvéredet figyelemmel, hordozd imádságodban és szeretetedben. Ez erősíti a közösséget.

A figyelői poszt is lehet mindenkié. Ha figyelmes vagy, kérés nélkül észreveszed, kinek kell segíteni, kit kell támogatni, szeretni.

6

Amikor a vadludak éjszaka leszállnak, kinevezik a figyelőket, akik jeleznek, ha veszélynek vannak kitéve.

Aki a közösség életében veszélyt lát, annak azonnal szólnia kell. A felhalmozott probléma, szólni nem akarás vagy nem merés csak idült betegséget okozhat.

A világi veszélyekre is figyelmeztetni kell egymást. Így látunk tisztán, világosan, egyértelműen.

7

A vadludak alakzatba rendeződése a felszállás után a leglátványosabb rész. Kb. 2-3 kilométer megtétele után sikerül ez a művelet.

A kisközösségbe rendeződés, az alakzat felvétele a legeseménydúsabb, legélményszerűbb a közösségek életében.

Éveknek kell eltelniük ahhoz,

- *hogy megtanuljuk az elfogadó szeretetet,*
- *hogy egymás értékeire, és ne a hibáira figyeljünk,*
- *hogy legyőzzük önzésünket, és mások érdekeit nézzük igazán,*
- *hogy megtanuljuk a felejtés és megbocsátás művészetét,*
- *hogy leszokjunk a csipkelődésről,*
- *hogy megtanuljunk gondolkodni, beszélgetni, meghallgatni,*
- *hogy a barátságok életre szólóvá erősödjenek,*
- *hogy lelki emberekké váljunk az imádság, az elmélkedés, az istenkapcsolat hatására,*
- *hogy súlyunk legyen a közéletben, lakóhelyünkön, embertársaink között.*

8

A vadludak gondolkodás nélkül ráhagyatkoznak a vezetőre, aki a legrosszabb időjárási körülmények ellenére is (köd, felhő, sötétség) biztosan vezeti a csoportot.

A jól vezetett közösség a legsötétebb időket is túléli, a leghevesebb viharokat is kibírja, a legnagyobb elnyomásban és üldöztetésben is erősödik.

A közösség által mindenki lehet erős. A közös és ütemes szárnyalás eljuttatja céljához a leggyengébbet is.

Vincze József

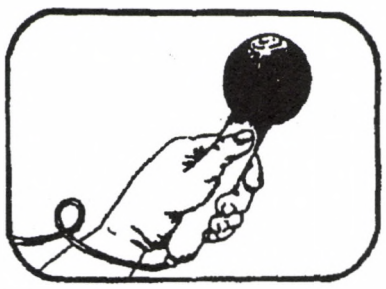

A szellemek vidámak

Interjú *Galzan Csinag* sámánnal

Csinag úr, ön világok között vándorol: Mongóliában született, Lipcsében tanult, németül ír történeteket a hazájáról, sámán és regényíró. Hogyan tudja mindezt összefogni?

Apám juhász és csikós volt Altájban. Gyermekként nem tudtam elképzelni, hogy más foglalkozást válasszak, mint az övét, de aztán minden másképp történt. Előbb kiválasztottak sámántanulónak, majd iskolába kellett mennem. Akkoriban kezdtem el verseket írni egy számomra idegen nyelven, mongolul. Ezzel akartam híressé válni, de ez nem sikerült nekem. Tehát elhatároztam, hogy tudós leszek, és hirtelen Lipcsében találtam magam, ahol germanisztikát tanultam, és lelkesedtem a német kultúráért. Egyidejűleg azonban nem tudtam lemondani arról, hogy történeteket írjak gyerekkorom világáról. Amikor végeztem tanulmányaimmal, elhatároztam, hogy németesítem Mongóliát.

„Németesíti Mongóliát?” Mit jelent ez?

Még jól emlékszem arra a beszédre, amelyet tanulmányaim befejeztével, 1968. július 13-án tartottam a lipcsei városházán. Igen programmatikus beszéd volt ez – és őszintén szólva igen komikus: mongolra akartam fordítani Goethe Faustját, minden jurtában meg akartam szólaltatni Beethoven Kilencedik szimfóniáját, minden mongol gyerekkel meg akartam ismertetni Dürer Húsvéti nyusziját. Ebből aztán nem sok lett, csak Beethovennel volt sikerem. De megvolt bennem a mély hála a német kultúra és a németországi emberek iránt. Ezt akartam kifejezni. Mongóliába visszatérve elkezdtem tehát németet tanítani – fanatikusan, mint egy őrült, heti 52 órában, négy főiskolán egyidejűleg. Számomra ez túlélési stratégia volt, mert a kommunista rezsim Mongóliájának életkörülményeiről mindent lehet mondani, csak jót nem.

Ön németül írt Mongóliáról, mindenekelőtt gyermekkora Mongóliájáról, amely paradicsominak tűnik a német olvasók számára. Mindenesetre ezzel lehetne magyarázni könyvei sikerét. Vagy mit gondol erről?

A németek egészen mások, mint mi, mongolok. Mi, mongolok lassúak és kényelmesek vagyunk, a németek viszont fürgék. És Németország olyan gazdag! Mennyire csodálkoztam annak idején! Ennyi ház, és mind tele van székkel és asztallal. „Ez aztán a gazdagság”, gondoltam akkoriban, „ez remek! Az utcák tele autóval – nagy ég! –, magánembereknek is van autójuk!” Akkortájt arról álmodoztam, hogy mindezt lehetővé tegyem otthon nálunk is. De ez nem tartott sokáig. Hamar felébredtem, és gyorsan rájöttem, hogy ez az élet csak látszólag gazdag, hogy álszent – és hogy hazám élete valódibb és hitelesebb. Ekkoriban fedeztem fel a nomád kultúra értékét és életmódunk minőségét. Erről akartam mesélni kedves német olvasóimnak. Exportálni akartam az értékeinket Németországba.

Mi adja a nomád élet értékét?

A nomádok élnek, a németek dolgoznak. És nemcsak erről van szó. Güriznek. Tönkreteszik magukat. És az életük idejével fizetnek ezért. A nomádoknál minden játék. Természetüknél fogva vidámabbak. Ha nálunk, vidéken ön valakinek a szemébe néz, lángot lát égni benne. Lehetnek az emberek mégoly szegények, de valódiak. Ha nevetnek, akkor nevetnek. Ha sírnak, akkor sírnak. Megmutatják érzelmeiket. És még a nehéz helyzetekben sem veszítik el alapvető vidámságukat. Ha valaki ötvenévesen rákos lesz, egy ideig döbbenten ül. De aztán azt mondja: „Na jó, az apám még korábban halt meg. Hálás vagyok, hogy tíz évvel többet élhettem. És ha így kell lennie, hát elmegyek.” Aztán többé nem eszik és nem iszik. Háromnapos ügy ez.

Mi az alapja ennek a vidámságnak? Valamilyen spiritualitás?

Tökéletesen így van. A nomád kultúrában az a tudat vezérli az embereket, hogy szálkák egy nagy, kerek egészben. A mindenség, a levegő, az ég, a nappali kék égbolt, az éjszakai sötétség: mind tele van testekkel, tele lelkekkel, tele szellemekkel. Egy testekkel, lelkekkel, szellemekkel benépesített világegyetemben létezünk. És ebben minden ember egy apró szemcse – de értékes szemcse. Mert ha az Egész szent, akkor ez minden részére is érvényes. Az Egész iránti tisztelet ezért saját személyünk tiszteletével kezdődik. És ha én magam szent szálkácska vagyok, miért ne legyek vidám? Ez az önértékérzet tölti el a nomád embert: a Szent Valóság része vagyok.

És mit jelent ez a másokkal való bánásmódra nézve?

Az egyenrangúság valódi érzését: valamennyien összetartozunk. Mindenki ember. Ön is ember, én is ember vagyok. Hogy egy kicsit más a külsőnk, nem számít. Ereinkben ugyanaz a piros vér folyik, s ha szomorúak vagyunk, ugyanolyan sósak a könnyeink. És ez minden élőlényre érvényes. Nem szabad gyötörnöm a lovamat, mert a lovak is csontból, húsból, vérből és könnyekből vannak. Tovább megyek: a füvek, a fák, a virágok – ők is élőlények, amelyek növekedni szeretnének, szeretik a napot, szeretik a meleget. De tovább is van: A sziklák, a föld, a homok, a víz – ezek is élőlények. Nélkülük nem állna fenn a föld. Lelke mélyén minden nomád tudja, hogy valamennyien egységet alkotunk. A nomád ember belülről fakadóan erős, igen erős.

Mit jelent ebben a lelkekkel teli kozmoszban sámánnak lenni?

Ha az embert sámántanulónak választják ki, az nagy dolog, amire büszke lehet. A sámán különleges ember, gyógyító, költő, ő az a tekintély, akinek a szavát követik. Ő a nagy, kimeríthetetlen segítő erő.

Akkor mondja meg nekem: Mi különbözteti meg önt mint sámánt a többi embertől? Különleges tudása, különleges képességei vannak?

Önöknél, Nyugaton létezett egyszer egy nagy filozófus, Szókratésznek hívták. Ez a Szókratész azt mondta: tudja, hogy nem tud semmit. Én azonban a nomádok buta, felvilágosulatlan világából jövök – viszont tudom, hogy mindent tudok. Most csodálkozik, nemde?

Talált. Csodálkozom.

Jó, akkor hadd mondjam így: Tudom azt, amit tudnom kell. Azokat a dolgokat, amik nem érintenek, nem is kell tudnom.

Hogy érti ezt?

Természetemnél fogva éber vagyok. Természetemnél fogva jóságos is vagyok – nemcsak az emberek iránt, hanem az egész világegyetem iránt is. Miért? Mivel mélyen hívő vagyok. A mélyen hívő lények mindig jóságos lények. Semmiről és senkiről nem gondolok rosszat. Amikor azt mondom, „Atyaég”, akkor e mellé az Atyaég mellé állok. Amikor azt mondom, „Anyaföld”, akkor megpróbá-

lok valami jót tenni ezzel az Anyafölddel. Amikor megidézem az ún. tízezer sámáni segítő szellemet, akkor szilárdan abból indulok ki, hogy ezek a szellemek léteznek. Segítségükkel a vízen tudok járni. Talán nem éppen úgy, mint Jézus, de a magam módján tudok lebegni, távolságokat tudok legyőzni.

Ön gyógyító is. A gyógyítás hasonlóképpen történik?

Igen. A „gyógyítás" (Heilung) a németben a „heil" szóból származik, az pedig azt jelenti, hogy „egész" (ganz). Ezt szó szerint veszem. Ha emberek jönnek hozzám, és meg akarnak gyógyulni, akkor tudom, hogy valami hiányzik nekik. Ekkor az a feladatom, hogy megadjam nekik ezt a hiányzó valamit. Ezt annak tudatából fakadóan teszem, ami vagyok: értékes ember vagyok, jóságos ember vagyok; az apád lehetnék, a férjed lehetnék, a gyereked lehetnék. Részei vagyunk az élet ugyanazon nagy szövetének. Nélküled szegényebb leszek, nélküled éhséget fogok szenvedni. Szükségem van rád, ahogyan neked is szükséged van rám. Ezzel az alapmagatartással viszonyulok azokhoz, akik segítséget kérnek tőlem.

És aztán mit tesz?

A gyógyító üléseken rendszerint több ember gyűlik össze. Ott ülök, és az emberek szemébe nézek. Akkor meglátom, ki van soron, és mi van soron. Olykor azt mondom: „Gyere ide, és ülj az ölembe!" És tudja, mi történik ekkor? Az emberek elkezdenek mesélni. Feltárják szívük és lelkük legtitkosabb és legmélyebb rekeszeit. És milyen furcsa: minél nagyobb a publikum, annál szabadabban beszélnek. Az a döntő, hogy az emberek lazábbá és oldottabbak legyenek. Enélkül nincs gyógyulás.

Így tesz a súlyos betegekkel is?

Igen. Ha egy rákos ember jön hozzám a szenvedésével, akkor eljuttatom arra, hogy elfelejtse a rákját. Csak akkor történhet gyógyulás, ha elérte ezt a pontot.

Így történik tehát a gyógyítás?

Pontosan. És az a vicc benne, hogy erre mindenki képes. Olykor azt hiszem, abban áll a feladatom, hogy megmondjam a nyugatiaknak: a sámánságban semmi különleges nincs. Alapjában véve mindenki sámán. Mindenki segíthet önmagán. Az emberi test csodálatos módon egészséges életre teremtetett. Megvan mindenünk, amire szükségünk van. Csak az a bölcsességünk hiányzik, hogy méltányoljuk, azaz békén hagyjuk ezt a nagy ajándékot, és egyetértésben éljünk az összes jó szellemekkel. A bölcsesség azt jelenti, hogy nem szegülünk szembe a dolgok folyásával. Mi, sámánok, követjük azt, megmaradunk a folyóban, és elfogadjuk, ami jön. Olykor nehezünkre esik, de tudjuk, hogy minden változik. Ma esik, holnap majd süt a nap. Ha az ember ily módon összhangban él a világegyetemmel, akkor nincs oka panaszkodni.

Nyugaton, éppenséggel Németországban is élénk érdeklődés van a sámánizmus iránt. Attól van ez, hogy itt különösen sok ember szorul gyógyulásra?

Lehetséges. Számomra azonban az a fontos, hogy az emberek ne várjanak el túl sokat. Az a feladatom, hogy abban támogassam az embereket, hogy megtalálják saját útjukat – abban támogassam őket, hogy felfedezzék a bennük lévő gyógyító erőket. Ebből a szempontból a vidámság a legfontosabb. Németországban attól szenvednek az emberek, hogy olyan komolyak. Sokat dolgoznak, de a munka vesződség számukra. Kikészíti az embereket, kiszívja az erejüket. Ez gyilkos dolog. Még amikor lustálkodnak, akkor is dolgoznak – teljes komolysággal és erőfeszítéssel. Én is dolgozom, de az én munkám másmilyen. Lassú és lebegő. Élvezem az életemet. Játszom a szellemekkel, és játszom önmagammal. Az életkorommal is játszom. Ez rendkívül nehezére esne a nyugati embernek, aki nem képes játszani, és ezért boldogtalan.

Miért oly kevéssé vidám a nyugati hozzáállás az élethez?

Mert egydimenziójú. Az élet nyugati látásmódja csak a testre irányul. De nem csupán test vagyok. Legalább három részből állok. Lelkem is van, szellemem is van. A modern nyugati gondolkodás zárójelbe tette ezt a két dimenziót, s így meglopta az embereket, elrabolta méltóságukat. A testre korlátozta az embert, aki része a nagy Szent Valóságnak. S ami még rosszabb: a mohóságára korlátozta. Kiszolgálja legalacsonyabb ösztöneit, és azzal ámítja, hogy mihelyt eleget szerzett és eleget kebelezett be, boldog lesz.

De egyre nagyobb ellenállás alakul ki ezzel a gondolkodással szemben. Újból feltámadt az érdeklődés a spiritualitás iránt. Egyes gondolkodók már új spirituális szakasz kezdetét látják a nyugati kultúra fejlődésében. Ön hogyan látja ezt?

Amit ön elmond, az nagy reménnyel tölt el. Valóban sok minden történt az utóbbi másfél évtizedben. Ténylegesen új paradigma született. Amikor Európába jöttem, nem volt lehetséges számomra, hogy felhívjam az emberek figyelmét hiányosságaikra. Minden tanácsot elhárítottak. Ez az akaratoskodás alábbhagyott. Sok kereső ember van. Felfedezték, hogy léteznek más értékek és kultúrák, amelyek szebbé és emberibbé teszik az életet. Például hazám nomád kultúrája.

Nyugaton növekszik annak a tudata is, hogy nem vagyunk egyedül a világon. A küszöbön álló klímaváltozás annak belátására kényszerít, hogy csak akkor maradhatunk fenn, ha megtanulunk globálisan gondolkodni és érezni. Ténylegesen valamiféle globális spiritualitásra van szükségünk?

Igen, globális spiritualitásra van szükségünk. És jó filozófiára van szükségünk. A jó filozófia az egység filozófiája lenne. Az európai szellem azonban évezredeken át mindent szétválasztott, felosztott és szétvágott: kicsi szeletecskékre, amelyek beleillenek a maga által gyártott fiókokba. Ti, nyugatiak, az egész világegyetemet fiókosítottátok. A mi nomád filozófiánk egészen másképp ketyeg. Mi testvérek és nővérek után sóvárgunk. Mi mindent elfogadunk. A mi szellemünkbe minden beleillik, benne minden összetartozik. Egység van benne. Ha valamennyien kifejlesztenénk ezt az egységtudatot, sokkal jobban tudnánk emberekként élni.

Lát-e lehetőséget a hagyományos nagy vallásokban arra, hogy kifejlesszék ezt az egységtudatot?

Egészen általánosságban szólva: a vallások rendben vannak. A kereszténység alapeszméjét éppúgy elfogadom, mint más vallásokét. De mihelyt egy vallás egyházzá vagy intézménnyé válik, mihelyt hatalmat és gazdagságot halmoz fel, problematikussá válik. Akkor megvastagszanak a válaszfalak. Akkor minden lehetőség veszendőbe megy. A mai kereszténységből legjobban a vidámságot hiányolom. A keresztények annyira komolyan veszik magukat! Ez nem jó. Ha az ember ennyire komoly, akkor minden egy pontra húzódik össze. Akkor semmi és senki más nem érinti meg az embert. Ha azonban játszom, akkor képes vagyok befogadni, képes vagyok kisugározni, képes vagyok segíteni. Az erő belülről jön, nem lehet közvetíteni. Mindazonáltal még tovább megyek, és azt mondom: Az embernek mindennap újból meg kell teremtenie önmagát. Csak akkor lehetünk valóban emberek, ha megmaradunk ebben a teremtési folyamatban, ha pezsgünk és forrunk. Rizsszemecskék vagyunk egy hatalmas kondér forrásban lévő, bugyborékoló levesében. Naponta újból meg kell teremtenünk magunkat ahhoz, hogy az élet ne váljék unalmassá, és ne vénüljünk meg.

Forrás: Publik-Forum, 2009/1

Jézus az Andokban

Interjú *Josef Estermann* teológussal

Milyen szerepet játszik Isten az Andokban?

Van itt Bolíviában egy film, amelynek ez a címe: Az Andok nem hisz Istenben. Ezt a kihívó címet kitűnő alkalomnak tartom arra, hogy kissé megmagyarázzam az Andokban uralkodó istenfelfogást. Ez a filmcím nem jelenti azt, hogy az Andokban élő emberek nem vallásosak – ellenkezőleg! Rendkívül vallásosak, csak épp meglehetősen másképp, mint a nyugati keresztények. Egy friss közvélemény-kutatás szerint a bolíviaiak 98%-a vallásos.

Miben áll hát a különbség?

A probléma a transzcendens, tehát mindent fölülmúló, személyes Isten, akit az európai filozófiában és teológiában – a Nyugat beszédformáiban – kidolgoztak; ez az Isten az elhárítás sokféle formájába ütközik, nagy nehézségeket okoz az Andok embereinek.

A gyarmatosító spanyolok misszionáriusai sok nemzedéken át misszionálták az indiánokat. Egy emberöltő óta az USA-ból érkező pünkösdisták különböző irányzatai teszik ezt.

Az Andok lakói hisznek Jézus Krisztusban, Szűz Máriában, sok szentben és a hegyi szellemekben is. „Jesucristo” be van ágyazva az „istenek egébe”, egy „apu” a többi között, azaz afféle védőisten – a gyülekezet számára ő az „Apu Taytayku”, amit nagyjából úgy lehetne lefordítani, hogy „a Miatyánk istene”. Az emberek persze tudják a katekézisből, hogy nem léteznek istenek, de Mária és „Pacsamama”, vagyis az Anyaföld nagyjából az egy Istennek alárendelt istennőknek számítanak. Ezek az alakok közvetítőkként működnek. Mert Isten távol van, messze van az emberektől. Ezért a vallási hétköznapokban döntő szerepet játszanak a közvetítők: a védőszentek a maguk ünnepein, Szűz Mária a maga regionális megjelenéseivel, valamint Jézus. De Jézus sem egyetlen valaki, hanem különböző alakokra oszlik; például tisztelik a Gyermek Jézust, de a Szent Keresztet is. A Húsvét ünnepe, a „Pascuas” is közvetítő, úgy tisztelik, mint más szenteket.

Hol marad ebben a sokféleségben Isten?

Sem a kecsua, sem az ajmara nyelvben nem létezik Isten fogalma, de az indiánok többé-kevésbé bizalmas viszonyt ápolnak a női és férfi közvetítőkkel. A legtöbb ember nem ismeri a szentek élettörténetét, és rendszerint nem tudnak sokat Jézusnak az életéről sem, ahogyan az evangéliumok leírják azt. A döntő azonban az, hogy minden közvetítőnek megvan a maga fontos szerepe. Mindegyik a létezés valamely területén illetékes: egészség, állatok, időjárás… Santiago szentje, Jakab – aki különösen fontos volt a spanyol misszionáriusok számára – a hegyek világában a halálos villámcsapástól véd, s egyúttal ő az illetékes minden fölfelé mutató kapcsolatban, a meteorológiai és a csillagászati jelenségekben.

Végső fokon ugyanazt az Istent tisztelik-e az Andok őshonos lakói, mint az egyházak?

Ha nagyon szorosan vesszük, voltaképpen igen. – Az európaiak számára meglepő: ahogyan a 17. századi első krónikások beszámolnak róla, pontosan ez a kérdés foglalkoztatta már a korai misszionáriusokat is. Ezek azon fáradoztak, hogy megmutassák: ugyanarról az egyetlenegy Istenről van szó. Ez bizonyos szándékkal történt, mert akkoriban úgy tartották, hogy aki nincs megkeresztelve, és nem hisz Jézus Krisztusban, az kárhozott, és a pokolba kerül. Ezt mondták a keresztelés előtt álló indiánoknak, és azt tanították nekik: a szüleid és az elődeid, akik nem voltak megkeresztelve, és mit sem tudtak Krisztusról, mind a pokolban vannak. Ez volt a Firenzei zsinat kihatása, amely 1455-ben kihirdette és az emberek lelkére kötötte, hogy az Egyházon kívül nincs üdvösség, és a megkereszteletlenek mind a pokolban égnek. Ez a prédikáció mély kétségbeesésbe taszította a megkeresztelt indiánokat. Ezért fáradoztak a misszionáriusok azon, hogy bebizonyítsák: bennfoglaltan az elődeik is évezredek óta az egy Istent tisztelték, még ha más neveken is.

Miféle teológiával történt ez?

Egyfajta „előevangelizálást” szerkesztettek meg, és ehhez Tamás apostolt hívták segítségül. Hiszen a legenda szerint ő vitte el az evangéliumot Indiába – földrajzilag az indiánok felé – és a legtávolabbi messzeségbe. Ezért Tamás – bizalmas nevén Tunupa – népszerű az Andokban, és mindmáig élő a tisztelete. Egy bolíviai ötezres csúcs, a Potozi tartománybeli Tunupa-vulkán viseli a nevét.

Milyen szerkezetű az őshonosok világa?

Az Andok emberei számára a vertikális, a fönt és a lent az alapvető. Ez kézenfekvő az Andok térségének helyrajza alapján: hegyvidékek és mély völgyek váltakoznak. A horizontális valóságot a komplementaritás, a férfi és a női elem alkotta pár uralja. Ez a komplementaritás minden tevékenységi területen jelentkezik, az élet és a kultúra teljes világát ez rendezi. A nők végzik a női tevékenységeket, a férfiak a férfi tevékenységeket. A bal oldal női, a jobb oldal férfi jellegű. Minden tárgyat besorolnak ebbe a komplementaritásba: a Hold női, a Nap férfi valóság. Az Andok-beli létet ez a fajta vertikális és horizontális tér határozza meg.

Mi jellemzi az indiánok spiritualitását?

A mi nyugati kultúránkra mindenekelőtt a vizualitás nyomja rá a bélyegét, az Andok kultúrája mindenekelőtt auditív. A hallás a legfontosabb. Ez abból fakad, hogy az Andokban használt nyelveknek nincs írott változatuk. A hallás pedig másfajta tájékozódást eredményez. A sámán vagy a gyógyító azt mondja: „Hallom a természetet, tudom, mit mond nekem a hegy.” A természet, a *pacsamama* beszél. A hegyi istenek beszélnek. Amikor a spanyol hódítók 1532-ben, Cajamarcában letartóztatták az inka Atahualpát, a spanyol pap, Valverde odanyújtotta az uralkodónak a Bibliát. Az inka a füléhez tartotta a könyvet. Az nem szólt hozzá – a spanyolok számára ez jeladás volt a népirtásra. Ez a történelmi jelenet találóan írja le a kultúrák különbségét.

Hatással van ez a hallás a vallásra?

Isten szava az Andok emberei számára azt jelenti: fülelni kell a kozmoszra, a természetre, arra, amit az anyaföld mond. Tehát arra, amit Isten a természet által mond. Ugyanakkor a könyvek nem olyan fontosak.

Szerepet játszik-e az individuum, az egyén, amelynek Nyugaton a legnagyobb a szerepe teológiailag?

Az indiánok másmilyenek. Életük a kapcsolatokban áll fenn. Nyelveik kapcsolati nyelvek, amelyekben az ige áll a középpontban. Az igékhez aztán olyan ragokat kötnek, amelyek viszonyokat fejeznek ki. A nyugati nyelvek, amelyeken mindmáig megalkotják és megfogalmazzák az Istenről szóló gondolatokat, a dogmákat és a teológiákat, egészen mások. Az alany-állítmány-tágy alapmintája – például „Isten szeret minket” – határozza meg a nyugati filozófiát, a világ megértését és a teológiát. Az Andokban szertefoszlik az Istennel kapcsolatos nyugati gondolkodás egyetemességi igénye. Ott megmutatkozik: másképp is lehetségesek a dolgok.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2011/9

Josef Estermann 1956-ban született a svájci Sursee-ben. Missziótudományt, keresztény etikát és vallástudományt tanít Bolívia fővárosában, La Pazban (Instituto Superior Ecuménico Andino de Teología). Emellett az Andokra jellemző filozófia professzora La Paz állami egyetemén.

Ahol a spiritualitás áruvá válik

Buddhista szerzetesek Tibetben és Kínában

A hír bejárta a világot: a legutóbbi népi kongresszus előtt Pekingben ismét fölgyújtotta magát néhány tibeti. Hat halálos áldozat volt. Ennek nyomán rögtön feltámadtak az ottani kolostorokban tett látogatásaim emlékei.

2008 óta minden évben jártam a tibeti települések övezeteiben. Különösen a magas hegyekben fekvő Kumbum-kolostor egyik szerzetese maradt meg emlékezetemben. A szerzetesek a vendégházban találkoztak velem, mivel túl veszélyes lett volna, ha egy külföldivel a kolostorba mennek. Ott, a fogadóban meséltek nekem bajukról a testvérek: Egyik fiatal társuk apró tibeti zászlót festett egy nagy falfestményre. A következő napon nyomtalanul eltűnt. Mindmáig nem tudnak róla. Csak azért, mert odafestette a kis zászlót, a függetlenség iránti vágyakozás jelképét.

A pekingi vezetés bizonyos nyitása ellenére a tibeti helyzet nem javult, különösen a kolostorokban nem. Ellenkezőleg. 2008 óta határozottan nőtt az elnyomás. A kolostorokat kamerákkal és belső kémekkel figyelik meg, a szerzeteseknek ún. hazafias nevelőkampányokat kell végigcsinálniuk. Ez azt jelenti: arra kényszerítik őket, hogy szidalmazzák a Dalai Láma képét, vagy levegyék azt a falról, vagy kifejezetten hűséget kell esküdniük a kommunista pártnak. Ha nem teszik meg, azzal fenyegetik őket, hogy kiutasítják őket a kolostorból, vagy lázító tevékenység miatt letartóztatják és elhurcolják őket.

A kínai kormány szemszögéből a kolostorok az ellenállás fellegvárai, mivel kapcsolatban állnak száműzetésben élő tibetiekkel, és eszmecserét folytatnak más kolostorokkal. A megfigyelési rendszer tökéletesen működik. 2012 eleje óta új kolostorigazgatási bizottság létezik, amelynek a kiválasztott szerzetesek mellett immár állami káderek is tagjai. A kommunista rendszer ily módon közvetlenül ellenőrzi a kolostorok tevékenységét.

De a szél fordulni látszik, mert időközben Kínában néhány tibeti szerzetes „élő Buddhaként” egyre nagyobb szerepet játszik. Az „élő Buddhák” (tibetiül *tulku*k, azaz „újjászületett tanítók”) ugyanolyan rendkívül megvilágosodott szerzeteseknek számítanak, mint maga Buddha. Ezért tulajdonképpen kitörhetnének az örökös újjászületés körforgásából, és elérhetnék a nirvána, a teljes béke és nyugalom állapotát – de az emberek iránti részvétből a világban vagy a kolostorokban maradnak tanítóként, és segítenek másokat a megvilágosodás útján. A legismertebb „élő Buddha” a Dalai Láma mint minden tibeti feje és legfőbb tekintélye.

A 12. század óta a tibeti buddhizmus minden nagy iskolája elismer *tulku*kat. *Françoise Pommaret* francia tibetológus szerint jelenleg kereken 500 „élő Buddha” létezik. Ők egy olyan reinkarnációs láncon belül állnak, amely valamelyik meghatározott kolostorhoz kötődik. Ennélfogva a *tulku*kat nem csupán spirituális tanítókként, hanem a tibeti telepek befolyásos tekintélyeiként is elismerik a Kínai Népköztársaságban. Mindenekelőtt Kína legnagyobb etnikai csoportjának tagjai, a han-kínaiak özönlenek hozzájuk meglepően nagy számban, valamint az értelmiségiek, de pártkáderek és vállalkozók is.

Az utóbbiak ráadásul arra is használják az „élő Buddhákat”, hogy befolyásra tegyenek szert, és üzletekhez jussanak. Adományokat juttatnak azoknak a kolostoroknak, amelyeknek a Buddhák az elöljárói, cserébe pedig politikai és gazdasági kapcsolatokhoz jutnak. Sok Buddha időközben regionális politikai szerephez jutott, például alelnökök lettek. Ezek a jelenségek annak a kínai társadalomnak a kifejeződései, amely egyre bonyolultabbá válik. A hivatalos vezetés ily módon szorult helyzetbe kerül. Egyre nehezebbé válik számára, hogy kiszolgálja a pluralistává váló társadalom minden elvárását. Erre egyrészt az elnyomás újabb változataival reagál, másrészt viszont megpróbál egyre több engedményt tenni, például az egészségügyi ellátásban vagy az oktatásban. Újdonság a vezetés csúcsán, hogy egyensúlyba kell hoznia a párton belüli eltérő érdekeket. A társadalmi változások nem mennek el nyomtalanul a párt mellett.

Az „élő Buddhák” ugyanakkor megjelenítik a vágyakozást arra spiritualitásra, amelynek semmi köze sincs a szervezett vallásossághoz. Ennek a spiritualitásra és az élet értelmére való vágyakozásnak társadalmi okai is vannak: Korábban elterjedt volt az a nézet, hogy ha Kínában elég pénze van valakinek, akkor biztonságban van. De hirtelen nehézségek támadtak a környezetvédelemmel vagy az elegendő élelmiszer biztosításával, és fölvetődött a kérdés, mit kezdjenek az esetleges természeti katasztrófákkal. A spirituális kérdések elsősorban a jól kereső középrétegben vetődnek föl: Mi okból és mi célból élek? Miből áll az életem azon kívül, hogy pénzt keresek? Miben áll az emberi méltóságom? Az erkölcsileg felelősen vállalható élet keresése oly mértékben tárgya a beszélgetéseknek Kínában, mint soha korábban. Ugyanígy az a kérdés is, mitől igazságos egy társadalom. Másfelől létezik a vágyakozás arra, hogy kapcsolatot találjanak egy transzcendens lénnyel, aki értelmet ad az ember életének, méltóságot és tartást ad neki. Egyre több értelmiségi és egyetemista tölt el egy-három hónapot a kolostorokban, ahol meditálnak és eszmét cserélnek, és beszélgethetnek az „élő Buddhákkal”. E Buddhák pedig a nagy érdeklődés miatt rendszeresen elutaznak a nagyobb városokba, előadásokat és szemináriumokat tartanak. És a pekingi vezetés? Amíg ellenőrizni tudja a „Buddhákat”, addig inkább bekapcsolja őket a rendszerbe. Ha kizárná őket, akkor ellenfeleket szerezne magának. Amíg nem szervezkednek, addig veszélytelenek a kínai rezsim szempontjából.

A változó társadalom vallási nyitásának ezen fényes oldala mellett kézenfekvő a veszély is: az, hogy a spiritualitás áruvá válik. Kérdések vetődnek föl: Honnan van a han-kínai vállalkozóknak és káderekeknek olyan sok pénzük? Valamit jóvá akarnak tenni ily módon? Ha igen, mit? Egy szerzetes azt mondta nekem: „Ezt egyáltalán nem akarjuk tudni. Mindez rendben van, amíg renoválni tudjuk a kolostorainkat vagy támogatni tudjuk a helyi kultúrát.”

Kristin Kupfer

Forrás: Publik-Forum, 2012/22

A Bokor Közösség első nemzedékének egyik legkiemelkedőbb egyénisége volt ***Benyhe Jánosné Bolarics Andrea*** *(1931-1993), számunkra persze csak „Andi” vagy „Andi néni”.*

Elköltözésének 20. évfordulója alkalmából azt az elmélkedését idézzük fel, amely a Karácsonyi Ajándék 1983/1-es kötetében jelent meg.

Három közösség

Elmélkedés „a sertésekbe űzött ördögökről” (Mt 8,28-34; Mk 5,1-20; Lk 8,26-39)

Nehéz téma, és talán nem is aktuális! Már-már félretettem, hogy valami mást keressek, de a szöveg rabul ejtett, nem tudtam szabadulni tőle. Máté leírása után Márk és Lukács párhuzamos részeit is elolvastam, s már bizonyos voltam benne: alapigazságokra akar tanítani az Úr.

A szinoptikusok beszámolója

Hogy mennyire fontos anyaga lehetett ez a téma az apostoli igehirdetésnek, arra az is bizonyíték, hogy mind a három szinoptikus evangélium feldolgozza. Máté híradása a legrövidebb: hat versben, hat mozzanatban számol be az eseményekről.

1. Jézus a Tízvároshoz tartozó, pogányok lakta gadarai tartományban két riasztó külsejű ördöngössel találkozik.

2. A megszállottakban lakó ördögök megszólítják Jézust, s arra kérik, hogy legalább az arra legelésző sertéskondában adjon számukra életteret, ha már az embereket nem tarthatják megszállva továbbra is.

3. Jézus beleegyezik.

4. A hatás irtózatos: a megszállott sertéskonda mind egy szálig a tóba vész.

5. A kanászok megviszik a városba az emberek csodás gyógyulásának és a sertések rettentő pusztulásának a hírét.

6. Az odacsődülő gadaraiak arra kérik Jézust, hogy távozzék el tőlük.

Márk és Lukács tudósítása terjedelmesebb. Bár csak egy megszállottat mutatnak be, de ennek félelmes elvadultságát, fékezhetetlen és önpusztító erejét részletesebben írják le, s beszámolnak gyógyulás utáni állapotáról, tetteiről is.

A műfaj és a mondanivaló

Vajon valóságos esemény a sertésekbe űzött ördögök históriája, vagy csupán példázat? Nehéz volna eldönteni. De ez talán nem is annyira lényeges kérdés, mert Isten üzenetét bármely szentírási műfaj közvetítheti, ha valóban Isten üzenetének tekintjük.

Mire akar tanítani Jézus ezzel a kissé problematikus, sőt talán groteszknek is mondható történettel? Groteszk, mert vannak benne félelmes és nevetséges elemek is. A Sátán pusztító hatása félelmes, a sertésekbe masírozó ördögök rajzában pedig van valami komikus. A groteszkben jelentkező kontraszt azonban szemléletes, szuggesztív hatású; pusztán művészi szempontból is rendkívül alkalmas a lényegi mondanivaló kiemelésére. Ez a megoldás is azt mutatja, hogy Jézus alapvető fontosságú ismereteket akar itt tanítványainak – s minden idők tanítványainak is – átadni a Sátánról, az emberről és az Istenről, s azokról a közösségi törekvésekről, amelyek minden létezőre jellemzőek.

A Sátán

Előbb-utóbb az ember kénytelen rádöbbenni, hogy a Gonosz a világban jelenlévő valóság. Tapasztalati tény, hogy van – még akkor is, ha másokban könnyebb felismerni, mint önmagunkban. Lényegi vonásairól, mibenlétéről azonban különbözőek a vélemények. A XX. század átlagembere csak mosolyogni tud, ha ördögről hall, ugyanakkor nagymestere a különböző személyekben, közösségekben, társadalmi rendszerekben jelentkező Rossz éles leleplezésének. A Biblia személyes létezőnek mutatja be a Sátánt: értelemmel, érzelemmel, akarattal rendelkező lénynek. Ebben a történetben is megszemélyesítve szerepel, még meg is szólal.

Értelme, okossága nem lebecsülendő. Sokat tud nemcsak az emberről, hanem Istenről is. Tudja, hogy Isten szabad szellemi létet adott neki, módja van rá, hogy befolyást gyakoroljon arra, akire tud. Szó sincs azonban arról, hogy mindentudó lenne. Bizonytalan abban, hogy Jézus meghagyja-e a szabadságát. Erre utal Jézushoz intézett kérdése: „Azért jöttél, hogy *idő előtt* gyötörj engem?” Mivel felismeri Isten Fiát, azt is elképzelhetőnek tartja, hogy Jézus nemcsak elvi, hanem egyre inkább gyakorlati győzelmet is arat rajta. Tisztában van vele, hogy éppúgy alárendeltje Jézusnak, mint az Atyának.

A Sátán nemcsak értelmi, hanem *érzelmi lény* is. Vannak vágyai: kapcsolatokat szeretne teremteni. A félelem érzése is jellemző rá. Fél a magányos, kietlen pusztaságtól, s attól a gyötrődéstől, amit végső veresége jelent majd számára.

Akarati vonásai a lényegéből következnek. Úgy jelenik meg itt ugyanis, mint sokaság (légió), amelynek az a legfőbb törekvése, hogy más létezőkkel is közösséget teremtsen. Képes is a közösségteremtésre – természetesen a saját lényege, saját szándékai szerint. A Sátán fő jellemvonása hatásában, gyümölcseiben mutatkozik meg leginkább. Az embert magányossá, félelmessé, pusztítóvá, önpusztítóvá, szinte élő halottá teszi (olyanná, aki a sírboltokban él). Igazi ereje az emberi javak megsemmisítésében látható; az általa megszállott sertéseket valóban a pusztulásba kergeti.

A sátáni negatív közösség a pusztításra szövetkezik. Az emberrel s az emberalatti létezőkkel kapcsolatba tud kerülni. Egyedül Istennel nem képes közösséget teremteni.

Az ember

Az embert árnyaltan, sokszínűen jellemzi Jézus e történetben. Egy személyben két típust is meg tud mutatni: a megszállottat és a meggyógyítottat. A harmadik embertípust nem egyetlen személy, hanem a gadaraiak képviselik.

A megszállott

A megszállott (illetve megszállottak) előtörténetét nem ismerjük. Nem tudjuk, miként jutott ebbe az állapotba, csak annyi biztos, hogy régóta szenved már a Sátán rabságában. Ember nem segíthet rajta. Úgy tűnik, egyedül Jézusnak van hatalma megszabadítani az embert. Mégis, némi szerepe az embernek is van a szabadulásban. Magának a betegnek is, és az ismerőseinek is. Ez a megszállott is feltehetőleg emberi segítséggel kerülhetett közelebb a gyógyuláshoz. Többen is kísérletet tettek rá, hogy visszatérítsék az emberi társadalomba. Eközben beszélhettek neki Jézus gyógyító erejéről. Közvetve segítettek neki abban, hogy mégiscsak kimerészkedett a gadarai útra, ahol összetalálkozott Jézussal. A gadarai ördöngösben élt a hit csírája, amelyet emberi segítséggel meg tudott őrizni. Ez a Sátántól megnyomorított emberi roncs is képes volt a hitnek minden emberi szónál többet érő gesztusára: szabadulásvágyát azzal fejezte ki, hogy leborult Jézus lábai elé.

A meggyógyított

A megszállott mustármagnyi hite elég volt ahhoz, hogy Jézus megszabadítsa a Gonosz rabságából. Újjászületett, meggyógyult. Többé már nem fél, tőle sem félnek, egészséges tagja az emberi közösségnek. De ennél végtelenül többet ér az, hogy az Istennel kerülhetett közösségbe. Jézus csodája megerősítette a hitét. S a gyógyulás után rögtön kiállja az első próbatételt. Szép jellemvonása, hogy nem sértődik meg, amikor Jézus nem engedi a Tizenkettő körébe kerülni. Csak hála volt a szívében, bizalom és szeretet. S aki szeret, az nem sértődik meg. Viszonzásul Jézustól azonnal más feladatot kap: azt, hogy otthonában tegyen tanúságot Isten jóságáról. Készséges, sőt lelkesen vállalja a küldetést. Ez abból is látszik, hogy nemcsak övéi körében, hanem szerte a Tízvárosban mindenütt hirdeti Jézus szabadító erejét. Megvalósította azt, amire mindnyájan áhítozunk: Isten tanúja lett a történelemben.

A gadaraiak

Az átlagembert a gadaraiak képviselik. Azoknak a népes táborába tartoznak, akik még nem szembesültek a végső értékkel. Életüket látszólag nem befolyásolja sem az Isten, sem a Sátán. Saját javaikat tekintik a legbecsesebb kincsnek. Jézus csodája nem hatol el igazán a szívükig. Szinte közömbösen veszik tudomásul a megszállott gyógyulását, nem rendülnek meg tőle. Miért? Ennyire elvetemültek? Talán nem, csak rájuk is érvényes Jézus megállapítása: „ahol a kincsed, ott a szíved”. Életük csúcsértékének, sertéseiknek a pusztulása vakká teszi őket. Talán nem minden dilemma nélkül, de végül is elküldik Jézust. Kemény csattanója, fájdalmas igazsága ez a történetnek: sok ember még csodát tapasztalva sem akar Isten közösségébe kerülni.

Az Isten

Istenről kevés szóval is sokat tud mondani ez a történet. Sejtetni engedi a Szentháromság belső életének lényegét: a szeretet hatalmát. Jézus szabadító jóságában az Atya hatalma és irgalma érvényesül. Ő és az Atya egyek a szabad szeretet életadó Lelkének erejében, közösségében. Az isteni szeretet közösséget akar teremteni az emberrel. Mi jellemző erre a szeretetre?

· Szabad szeretet ez, mert meghagyja teremtményei döntési jogát.

· Kezdeményező szeretet ez, mert elébe megy a rászorulónak.

· Figyelő szeretet ez, mert hallgat a másikra.

· Tanító szeretet ez, mert értékfelismerésre nevel.

· Irgalmas szeretet ez, mert gyógyít és megbocsát.

· Igényes szeretet ez, mert áldozatot kíván.

· Vonzó szeretet ez, mert Isten karjába vezet.

· Küldő szeretet ez, mert megnyit mások felé.

· Életadó szeretet ez, mert közösséget teremt.

Isten és ember

Van egy alapfeltétele annak, hogy az ember szeretetközösségek építésével belekapcsolódhasson az Isten szeretetközösségébe: az, ha Istenhez hasonlóan *ellene mond a Sátán közösségi törekvéseinek*. Mindenekelőtt ezt akarja a szívünkbe vésni Jézus az ördögtől megszállott sertések sorsának bemutatásával. A Gonosz pusztító hatását ennél megrázóbban, szemléletesebben nemigen lehetett volna bemutatni. S ha a disznók netán a megvetett, bűnös embert is jelképezik, akkor egészen egyértelmű ez a jézusi tanítás: még a zsidók által tisztátalannak tartott disznók sem akarnak a Sátánnal együtt élni, s inkább vállalják a fizikai pusztulást, mint a közösséget az ördöggel. A „készebb vagyok meghalni, mint Téged megbántani” radikalizmusára van szükségünk. Ha az ember elborzad a sátáni rabság pusztító hatásától, könnyebben rátér a „gadarai útra”, arra az útra, ahol a szabadítóval találkozik. S aki nem félti „sertéseit”, az soha nem fogja elküldeni Jézust, hanem igent mond Isten és ember közösségére. Aki önkéntesen Isten rabja lesz, az nem él magányosan, elvadultan, félelemben, hanem ellene mondva a személyi és a kitágított önzésnek, kapcsolatot, közösséget teremt Isten közösségének erejében embertársaival is. Képes lesz rá, hogy barátokat szerezzen nemcsak a hamis mammon által, hanem a hamis mammon világából is. A barátságnak az első fázisa nyilvánvalóan a kapcsolatteremtés. Barátság csak úgy alakulhat ki, ha képes vagyok a kapcsolatteremtésre. Nincs rendben a jézusi életem, van még bennem valami ördögi, ha elhidegülnek a kapcsolataim, s ha nem azzal a vággyal és készséggel vagyok jelen a világban, hogy valakiket megnyerjek Isten közösségének.

A másik szembetűnő jele annak, hogy igent mondtam az Isten közösségére, *ha nem félek*. Nehezen szabadul meg az ember a különböző félelmeitől. A félelem legyőzésének útja sokszor hosszú és kanyargós. Ahhoz, hogy valamikor bátran nézhessek szembe még az oroszlánokkal is, apróbb félelmeimet is le. kell tudnom győzni. Mindenekelőtt legyen bátorságom az embert megszólítani. Aki fél az emberektől, az nem tud igazán barát lenni. Jézus barátkozásai is rendre megszólításokkal, kezdeményező kérdésekkel indultak. A jó kérdéstechnika kialakítása akkor nem pusztán „technika”, ha a másik iránti figyelem, érdeklődés, felelősség, segítő szándék, vagyis a szeretet motiválja. A bátortalanság, a félelem legyőzése s a jó kapcsolatteremtési készség persze nem elegendő a barátsághoz, sőt, a figyelmességre, segítségre, szeretetszolgálatra irányuló szándékunk sem. De mindenképpen az alapja. További útját jelzik azok a sajátságok, amelyekre fölfigyelhettünk az evangéliumi szakasz istenképének jellemzőiben: szabad és kezdeményező, figyelő és tanító, irgalmas és igényes, vonzó és küldő, életadó, sőt örök életet is adó szeretetre kell törekednünk ahhoz, hogy állhatatosak tudjunk maradni a barátságban. Ilyen igaz barátságok nélkül, bármennyire is vágyik rá, Isten sem tud tartós barátságot, közösséget teremteni az emberrel.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A zsineg

Tízéves koromban egy nyári estén már korán hazaindultam a faluvégi rétről. Földigszakáll bácsi jött hozzánk aznap vacsorára, és meg akartam mutatni neki a bábszínházamat, el akartam játszani neki a Babszem Jankót. A bábszínházat nemrégiben készítettem egy nagy dobozból, magam csináltam a bábukat is, és fölülről mozgattam őket a fejük búbjára erősített vékony zsineggel. Legjobban annak örültem, hogy azt is kitaláltam, miként világíthatom meg villannyal a színpadot. Súgólyukat készítettem, éppen akkorát, hogy beleállíthassam a zseblámpámat. Magára a villanyfényre azonban még várnom kellett egy kicsit. Zseblámpám eleme ugyanis kimerült, és akkoriban annyi mindenre kértem pénzt szüleimtől – festékre, függönykarikákra, vékony zsinegre –, hogy nem mertem még erre is kérni. Tartottam is tőle, hogy azt mondanák: elégedjem meg egyelőre gyertyavéggel, mint a többi kistörpe, akiknek volt bábszínházuk.

A kistörpék egyébként éppen ezekben a hetekben, ha volt is bábszínházuk, nem törődtek vele. Ekkoriban másvalami érdekelte őket. Mialatt hazafelé siettem, legalább tíz kistörpével találkoztam, és mind a tíz jojózott. A jojó játékszer. Öklömnyi fakorong. Ha megfogjuk a rátekert fonal végét, és engedjük, hogy a korong leperegjen a fonálról a föld felé, akkor a mozgási energia vissza is pergeti a magasba, egészen a kezünkig. Ezt a játékszert évezredek óta ismeri az emberiség, de nem gyártják folyamatosan, mint például a labdát vagy a játéktrombitát. Azon a nyáron azonban elterjedt az egész világon, valóságos hóbortként eljutott Törpeházára is, és minden kistörpe naphosszat jojót pergetve járt-kelt. Alig négyen-öten voltunk, akik nem vásároltunk magunknak. Földigszakáll bácsinak, amikor hazafelé siettemben találkoztam vele, az volt az első kérdése: „Hát neked nincs még ilyen pergős bolondságod?” Nevetve válaszoltam: „Nem érzem hiányát.” Láttam rajta, hogy elégedett a feleletemmel, és tíz perc múlva már játszottam is neki bábuimmal Babszem Jankó meséjét.

Az előadás végére édesapám is bejött a műhely szobácskájából, s minthogy aggasztotta a papírdíszletek között égő gyertya, megmutattam, miként világítom majd villannyal a színpadot, ha lesz elemem. Tetszett édesapámnak, hogy elemre már röstelltem pénzt kérni, s mintegy jutalmul már nyújtotta is felém a szükséges pénzdarabot. Nemsokára megérkezett a rétről Ugribugri öcsém, jojózva szaladgált a verandán, és megjött a völgybeli falucskából, ottani barátaitól Gyopár bátyám is. Neki eddig nem volt jojója, sőt fitymálva beszélt róla, most mégis jojózva állított be, buzgón pergette le s föl a korongot, kérdésemre pedig vállat vont: „Mindenkinek van, éppen nekem ne legyen?” A le-föl futkosó korongok minduntalan magukra vonták a szememet, hol Ugribugritól, hol Gyopártól kértem el a jojót, pergettem magam is, és észrevettem közben, hogy Földigszakáll bácsi, mialatt édesapánkkal beszélget, gyanakodó szemmel figyeli érdeklődésemet.

Földigszakáll bácsit, ha nálunk vacsorázott, el szoktam kísérni egy darabon hegytetői háza felé. Ezen az estén nem volt holdvilág, csak egészen lassan haladhattunk a koromsötét erdőben. Egyszerre csak eszembe jutott valami, és felkiáltottam: „Hát persze! Ezért is kell mindig elemnek lennie a lámpámban! Hogy ha hazakísérem vendégeinket, világíthassak nekik. Csodálom is Gyopárt, hogy jojót vett, pedig még tegnap is azt mondta, elemre gyűjt. Mert az övé is kimerült.” Ekkor Földigszakáll bácsi nagyon különöset mondott. Ezt mondta: „Hja, úgy kellett táncolnia, ahogyan a zsineg táncoltatta.” Annyira elbámultam, hogy még meg is álltam: „Miféle zsineg?” Megállt Földigszakáll bácsi is: „Az a zsineg, amely ugyanúgy a fejetek búbjára van erősítve, mint a bábuidnak. A másik végét pedig a többi kistörpe tartja a kezében.” Azt persze tudtam, hogy képletesen érti, amit mond, de még képletesen sem voltam hajlandó elismerni: „Hogy Gyopár miért vett inkább jojót, nem tudom, de azt tudom, hogy az én fejem búbján nincs ilyen zsineg!! Engem nem táncoltat a többi kistörpe!” Hallatszott Földigszakáll bácsi hangján, hogy mosolyog, tetszik neki a szavam: „Remélem is, hogy nem táncoltat. De ilyen zsineg akkor is van. Még neve is van, mégpedig nagyon sok ne-

ve!” „Tessék mondani egyet!” De most már továbbindult. „Majd máskor. Várjuk meg előbb, mint hoz a holnap!”

Másnap délelőtt, amikor elemet venni indultam a völgybeli falucskába, már a kertünk ajtaja előtt összetalálkoztam Bérci Bercivel. Jojózott, és sajnálkozva odaszólt nekem: „Mi az, Moha? Neked még nincs jojód?” A szomszéd kert előtt a szintén jojózó Csuhaj pillantott rám csodálkozva: „Mi az, Moha? Neked nem vesznek jojót?” Az erdei úton a völgybéli falucska felé Rezeda meg Pojáca jött szembe velem, mindkettő jojózott, és Rezeda úgy szólt oda nekem, mint aki biztos az igenlő válaszban: „Jojót venni mégy?”

Mire a vegyeskereskedés elé értem, már ötször is elmagyaráztam magamnak gondolatban, hogy ostoba különcködés volna nem vennem jojót, nevetséges is a gőgösködésem, hogy íme, én más vagyok, mint a többi kistörpe. Amikor egy óra múlva buzgón jojózva visszaérkeztem Törpeházára, amint az már történni szokott, Földigszakáll bácsi volt az első, akivel találkoztam. Egy pillanatig szomorúan nézett rám, de aztán elmosolyodott: „No, Mohácska, melyikünk szóljon előbb? Te mondod-e meg előbb, miért vettél jojót, vagy én mondjam-e meg előbb annak a bizonyos zsinegnek az egyik nevét?” Zavaromban tüstént beszélni kezdtem: „Azért vettem mégis jojót....” – ekkor azonban Földigszakáll bácsi – szokása ellenére – belevágott a szavamba: „Hadd mondom meg mégis én előbb a zsineg egyik nevét. Jól figyelj, mert több szóból áll. Így hangzik ez a név: Mert mindenkinek van. No, folytasd most, amit elkezdtél, mondd meg, miért vettél jojót.” A folytatásból persze semmi sem lett. Rémülten bámultam Földigszakáll bácsira, és szinte éreztem a fejem búbján a zsineget, amellyel a többi kistörpe úgy táncoltatott, hogy elem helyett jojót vegyek. Földigszakáll bácsi azonban értett a vigasztaláshoz is. Megsimogatott, és így szólt: „Máskor majd nem hagyod magad rángatni.” Elővette bugyellárisát, és átadott egy pénzdarabot: „Nesze, elemre.”

Jojómat már aznap este Ugribugrinak ajándékoztam, másnap délelőtt pedig ismét lementem a völgybeli falucskába. Ezen a napon várakoznom kellett a boltban, amíg sorra kerülök. Nézelődtem hát azalatt, és egyszerre csak megpillantottam egy furcsa fémtárgyat. Olyan volt, mint egy kicsinyke, négyzet alakú ablakkeret. Az egyik oldalán réz hengerecske, a hengeren betűk. Amikor sorra kerültem, és megkérdeztem a boltos bácsitól, hogy mi az, mosolyogva tette elém: „Hej, milyen jó szemed van neked, Mohácska! Ilyen sok holmi között is észreveszed a ritkaságot! Ez titkos lakat. Nem kulccsal nyílik, hanem

jelszóval. Úgy kell forgatni ezeket a rézgyűrűket, hogy a jelszó betűi kerüljenek egymás mellé. Csak ez az egyetlen példány van, véletlenül jutottam hozzá.” Hirtelen nagyon nagy vágyat éreztem a titkos lakatra. Zseblámpája más kistörpének is van, de titkos lakatom csak nekem lenne egész Törpeházán! Aggódva kérdeztem meg, mennyibe kerül, és óriási örömmel tudtam meg, hogy elég rá a pénz, amit Földigszakáll bácsitól kaptam.

Az egész nap mutogatással telt el. „Panna” volt a jelszó, de azt persze nem mondtam meg senkinek. A lakatot viszont mindenkinek a kezébe adtam, próbálja meg kinyitni, ki lehet nyitni kulcs nélkül is, jelszóra jár. Egész nap élveztem pajtásaim ámuldozását, milyen csodálatos holmim van nekem. Még a beteg Pipirgyihez is elvittem megmutatni, és már egészen sötét volt, mire hazaértem a kertünk elé. Már nyitottam a kertünk ajtaját, de akkor megszólalt valaki az utcai padunkon: „Te vagy az, Mohácska?” Földigszakáll bácsi ült ott. „Édesapádnál voltam, és gondoltam, megvárlak. Légy szíves, kísérj el egy darabon!” Megszeppentem. Mindjárt megtudja, hogy nem elemet vásároltam. És csakugyan. Amikor az út kapaszkodójához értünk, ahol sok kő is volt, Földigszakáll bácsi megállt, és így szólt: „Itt most nem bánnám, ha világítanál egy kicsit.” Ekkorára azonban összeszedtem magam, elmúlt a megszeppentségem, sőt annyira biztos voltam helyes választásomban, hogy szégyenkezés nélkül közöltem vele: „Nem elemet vettem, hanem titkos lakatot.” Földigszakáll bácsi csodálkozva ismételte: „Titkos lakatot? De hiszen úgy tudom, te nem zársz be semmit.” Ez igaz volt. Függött ugyan lakat a szekrényem ajtaján, de sose kattintottam rá. Idegenkedtem tőle, hogy zárjam a holmimat a testvéreim elől. El is csodálkoztam most rajta, hogy sem a vásárláskor, sem az egész napon át nem jutott eszembe, hogy hiszen nekem nincs szükségem lakatra. De ha nem volt is szükségem rá, olyan értékes ritkaságnak véltem, hogy hevesen védeni kezdtem vásárlásomat: „Azért vettem meg ezt a titkos lakatot...” Ekkor azonban Földigszakáll bácsi a karomra tette a kezét: „Ne haragudj, Mohácska, hogy megint közbeszólok. De hadd mondom meg előbb annak a bizonyos zsinegnek egy másik nevét is. Jól figyelj, mert ez a név is több szóból áll. Így hangzik: Mert ilyen nincsen senki másnak. No, folytasd! Miért vetted meg a titkos lakatot?” Most már persze nem volt mit mondanom, de nem is bírtam volna megszólalni. Csak álltam a sötétben, és szégyelltem magam.

Lassan fél év telt el ***Ferenc pápa*** *megválasztása óta.*
A vele kapcsolatos hatalmas sajtóanyagból közlünk válogatást az alábbiakban.

Milyen pápában reménykedhetünk?

Részlet a *Leonardo Boff* felszabadítási teológussal a pápaválasztás előtt készült interjúból

Mit kellene tennie a következő pápának annak érdekében, hogy elkerülhessük sok hívő elvándorlását más egyházakba, mindenekelőtt a pünkösdista felekezetekbe?

Az új pápa profiljának véleményem szerint nem szabad hasonlítania sem a hatalom emberéhez, sem az intézmény emberéhez. Ahol hatalom van, ott nincs szeretet, és veszendőbe megy az irgalom. Az új pápának olyan pásztornak kellene lennie, aki közelebb van a hívőkhöz és minden emberhez, függetlenül azok erkölcsi, politikai és etnikai helyzetétől. Jézusnak azt a mondását kellene mottóul választania, hogy „aki hozzám jön, azt nem utasítom el”, mert a názáreti Jézus mindenkit szívesen fogadott, a prostituált Mária Magdolnától a teológus Nikodémusig. Ne a nyugati kultúrkörből való legyen, de mégis a tágas, globalizált világ embere, aki részvétet érez a szenvedők és a meggyötört Föld iránt, amelyet a fogyasztói magatartás pusztulással fenyeget. Ne legyen a bizonyosságok embere, mégis olyan valaki, aki mindenkit arra bátorít, hogy jobb utakat keressen.

Egy effajta pápa következésképpen az evangéliumokat választaná vezérfonalul, de a szektás térítés szelleme nélkül, annak tudatában, hogy a Szentlélek már a misszionáriusok előtt megérkezik mindenhová, és hogy az Ige mindenkit megvilágosít, aki e világra jön, amint János evangélista mondja.

Az új pápának mélyen spirituális embernek kellene lennie, aki nyitott minden vallási útra, hogy azok együttesen életben tartsák azt a szent lángot, amely minden emberben ég: Isten titokzatos jelenlétét. Végül nagy jóságnak kellene eltöltenie őt, XXIII. János stílusában, gyengédségnek a kicsik iránt, valamint prófétai szilárdságnak, hogy pellengérre állítsa azokat, akik a kizsákmányolás mozgatói, és akik az erőszakot és a háborút használják eszközként arra, hogy uralkodjanak embertársaikon és a világon.

Bárcsak egy ilyen ember kerekedne felül a bíborosok tárgyalásai során és a különböző áramlatok közötti feszültségen! A Szentlélek működése titok. A Szentléleknek ez esetben nincs más hangja és feje, csak a bíborosoké. Bárcsak sikerülne neki érvényre juttatnia a fentieket!

Forrás: Imprimatur, 2013/2

(Az interjú egy hónappal a pápaválasztás előtt készült.)

Ferenc pápa az egyház újjá építésére hív fel

RÖVIDDEL EZELŐTT internetes fórumokon előre megmondtam, hogy a következő pápát Ferencnek fogják hívni. Nem tévedtem. Miért Ferenc? Mert Szent Ferenc akkor lépett a megtérés útjára, amikor San Damiano kápolnájának keresztje megszólította. „Ferenc, menj, és építsd fel ismét a házamat! Hiszen látod, hogy összeomlik” (Szt. Bonaventura, Legenda Maior, II, 1). Ferenc először szó szerint vette ezt a megbízást, és újból fölépítette Portiunkula kicsi templomát, amely még mindig áll Assisiben, és egy hatalmas katedrális belsejében található. Később világossá vált számára, hogy spirituálisan kell értelmeznie a megbízást: ismét fel kell építenie „azt az egyházat, amelyet Krisztus a vérével váltott meg” (uo.). Onnan kiindulva jött létre mozgalma annak az egyháznak a megújítására, amelynek élén a történelem leghatalmasabb pápája, III. Ince állt. Elkezdett leprásokkal együtt élni, és egyiküket karonfogva hirdette az evangéliumot, a nép nyelvét használva, nem pedig a latint. Jó tudni, hogy Ferenc nem pap volt, hanem egyszerű laikus. Csak élete vége felé – amikor a pápa megtiltotta a laikusoknak a prédikálást – fogadta el, hogy diakónussá legyen, de csak azzal a feltétellel, hogy szolgálataiért nem kap javadalmazást.

DE MIÉRT VÁLASZTOTTA *Jorge Mario Bergoglio* bíboros a Ferenc nevet? Véleményem szerint azért, mert tudatában volt annak, hogy az egyház az összeroppanás szélén áll a különböző botrányok okozta tekintélyvesztés következtében, és el kellett veszítenie a legértékesebbet, amivel csak rendelkezett: az erkölcsöt és a hitelességet.

A Ferenc nem csupán egy név, hanem annak az egyháznak a programja is, amely szegény és egyszerű, amely az evangélium szerint tájékozódik és amelyet megfosztottak hatalmától. Olyan egyház ez, amely a legkisebbekkel indul útnak, amely az első szerzetesi közösségeket hozta létre olyan férfiaknak és nőknek, akik a fák alatt a verebekkel együtt imádkozták a breviáriumot. Ökologikus egyház ez, amely minden élőlényt „testvérkéjének és nővérkéjének” nevez. Szent Ferenc engedelmes volt az Egyház és a pápa iránt, ugyanakkor mégis a saját útját járta, hóna alatt a szegénység evangéliumával. A teológus Joseph Ratzinger egyszer azt írta: „Ferencnek az olyannyira uralmi egyházat elutasító magatartása nem lehetett volna radikálisabb. Mi prófétai tiltakozásnak neveznénk az ilyesmit” (In Zeit Jesu, Herder Verlag 1970, 269).

AZT HISZEM, Ferenc pápa olyan egyházat tervez, amely kívül van a palotákon, és mentes a hatalmi jelképektől. Ezt megmutatta már első nyilvános fellépésekor. A pápák rendszerint mocétumot hordanak, aranyszövésű vállgallért, amely eredetileg a császároknak volt fönntartva. Ferenc pápa csak egyszerű fehér ruhában jelent meg.

MEGÉRI, hogy székfoglaló beszédéből kiemeljünk három olyan pontot, amely nagy szimbolikus jelentőséggel bír.

Először is azt mondta, hogy *„a felebaráti szeretetben* akar elnökölni”, amire a rerformáció idején törekedtek, illetve az ökumené legjobb teológusai. A pápának nem abszolutista monarchaként kellene elnökölnie,

szent hatalommal fölruházva, ahogyan a kánonjog előirányozza. Jézus üzenetének megfelelően a szeretetben elnököljön, hogy megerősítse fivéreit és nővéreit a hitben.

Másodszor: *Isten népét* állította a középpontba, ahogyan azt a II. Vatikáni Zsinat akarta, de amit az előző két pápa a hierarchia javára figyelmen kívül hagyott. Ferenc pápa alázatosan arra kérte Isten népét, hogy imádkozzék érte, és kérje számára Isten áldását. Csak ezután áldotta meg Isten népét. Ez azt jelenti: szolgálni akar, és nem azt akarja, hogy őt szolgálják. Segítséget kér a közös út kereséséhez, és mindazok testvériségéért kiált, akik már nem ismerik fel egymást testvérekként, hanem a gazdasági kötelékek foglyainak élik meg magukat.

Végül *került minden látványosságot*, amely a pápa alakjának sajátossága. Nem emelte föl karját a nép üdvözlésére, hanem csöndben maradt, állhatatosan és komolyan, szinte azt mondanám, megrettenve. Fehér alaknak láttuk őt, aki szelíden tekintett az emberek tömegére. De békét és bizalmat sugárzott. És humorról tett bizonyságot, amikor minden hivatalos retorikát mellőzve úgy beszélt, ahogyan egy pásztor a híveihez.

MEG KELL EMLÍTENI, hogy olyan pápa ez, aki a messzi délről jön, ahol a legszegényebb emberek élnek, és ahol a katolikusok 60%-a található. Lelkipásztori tapasztalatával és „alulról induló” látásmódjával képes átalakítani a Kúriát, decentralizálni az ügykezelést, és új, hiteles arcot kölcsönözni az egyháznak.

Leonardo Boff

Forrás: Kirche In, 2013/4

„Megváltozott”

Interjú Ferenc pápáról
Tere Carillo Buenos Aires-i iskolavezetővel

Találkozott-e valaha személyesen Bergoglio bíborossal?

Igen, az utóbbi időben kétszer találkoztam vele. Fölkeresett minket a plébániánkon, amikor „Gyülekezeti hálónk” munkatársaival és a régióban dolgozó papokkal jöttünk össze, hogy közösen gondolkodjunk el a peremre szorult fiatalokkal végzett munkánkról. Együtt mérlegeltük, mit tehetnénk még jobban, különösen azokkal a fiatalokkal, akik drogfüggők vagy drogkereskedők.

Milyennek látta a bíborost?

Figyelmesnek és fogékonynak. Bergoglio nem pöffeszkedett, hanem valóban érdeklődött a tevékenységünk iránt. Meggyőzött minket arról, hogy kiemelkedőnek tartja a munkánkat. Nem túlozta el a dicséretet. Ez tetszett nekem.

Mi az a „Gyülekezeti háló”?

Az ilyesmi valószínűleg ismeretlen Európában. Különböző szociális szolgálatok összekapcsolódásáról van szó; olyan szolgálatokról, amelyeket főállásúak és önkéntesek kínálnak föl az embereknek. Ezek közé tartozik a *Copa de Leche* („Egy pohár tej”) – étkeztetési program olyan gyerekek számára, akik kicsi súlyúak és éheznek. A *Taller Juan Diego* nevű műhelyekben sérült gyerekek és fiatalok találkoznak. Van óvodánk és találkozóink idősek számára. *Mujeres 2000* („Asszonyok 2000”) a neve annak az irodának, amely nőknek nyújt segítséget, s az ő képzésükkel foglalkozik. Mozgó egészségügyi központjaink azoknak az embereknek segítenek, akik nem jutnak hozzá a drága magánorvosokhoz. *Nuestras Huellas*-nak („Ujjlenyomataink”) hívják az általunk működtetett alternatív bankot. Aztán ott van még a plébániai Karitász... A plébániák mindezzel foglalkoznak Argentína szegénynegyedeiben, mivel nálunk sajnos nem létezik az állami szociális ellátás abban a formában, mint például Németországban.

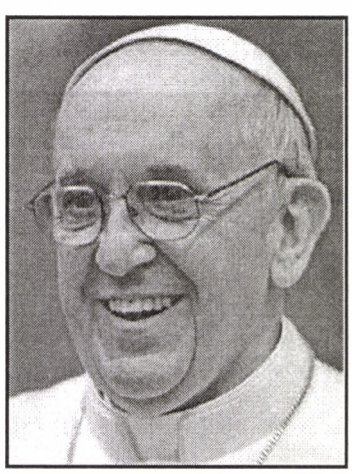

Mi volt az első reakciója a pápaválasztás eredményére?

Először nem tudtam elhinni, de aztán óriási öröm töltött el – mindenekelőtt azért, hogy a bíborosok végre nem európait választottak, hanem egy közülünk valót. Nem ragyogó teológust a világ egyik leggazdagabb országából és egyik leggazdabb egyházából, hanem egy latin-amerikait, egyet közülünk. Környezetemben mindenki ugyanígy volt ezzel. A *Taller Fatima* oktatási központban, amelyet én vezetek, a gyerekek és a fiatalok nagyon lelkesedtek, mert ők már személyesen találkoztak Bergoglióval, amikor a bíborosunk volt.

Mi jellemzi Ferenc pápát?

Elkötelezett baloldali katolikusként azt mondom önnek: Ez az ember jobboldali volt, és hibákat követett el a „Piszkos háború” idején. De nem maradt meg tragikus tévedéseinél, hanem felállt, és ismét útnak indult. Hasonló a helyzet a mi argentin nemzetünkkel. Nézze meg a történelmünket! Gondoljon a katonai diktatúra borzalmaira, a brutális gazdasági válságokra: Utána ismét talpra álltunk. Sokan úgy vannak ebben a negyedben, mint Bergoglio páter. Súlyos hibákat követnek el, de aztán ismét felállnak. Gondolom, ez a lényeges a keresztény életben.

Mit vár ön az új pápától?

Hogy ne felejtse el, amit Buenos Aires-i érsekként megtanult: talpra állni, és támadni a halál erőit. Bergoglio az évek során egyre nyitottabbá, egyre kapcsolatképesebbé, sőt lazábbá vált. Megtanult beszélni a reménytelenül kirekesztettekkel vagy a szeméttelepeken élő emberekkel. Ez nem csekélység egy idősebb férfi részéről, akinek egy nagy érsekséget kell vezetnie.

Mindenekelőtt mit kellene tennie Ferenc pápának?

Ha tanácsot adhatnék neki: Semmiképp se hagyja cserben a szegényeket! Őket kellene a középpontba állítania, az ő reményeiket, erősségeiket, gyengeségeiket. Első alkalommal oly hosszú idő után. Láthatóvá kellene tenni a láthatatlanokat, és kőkemény kritikát kellene gyakorolnia a neoliberális kapitalizmuson, mert az hamarosan tönkreteszi az egész világot, ha nem ügyelünk és nem tanúsítunk energikus ellenállást.

És teológiailag?

Ha nekilát annak, hogy elsőként a szegényeket, a kirekesztetteket és a peremre szorítottakat állítsa az egyházi munka központjába, akkor már hallatlanul sokat tett. Ehhez képest a többi ügy szerintem másodrendű. Remélhetőleg nem fogják őt elsodorni a másodrangú dolgok. Nem szabad túl sokat követelni tőle. Ő természetesen nem

csúcsteológus, de nyitott, okos szakértők állnak rendelkezésére a jezsuita rendben.

Mit fog tenni a nőkért?

Ferenc pápa mély Mária-tiszteletben gyökerezik, ami jellemző a latin-amerikaiakra. Mária, a megértő és kitartó nő példaképe. De női papok? Ez iránt nem mutat semmi rokonszenvet, ami érthető egy idősebb latin teológus részéről.

Csalódást fog okozni az európaiaknak?

Ezt könnyen el tudom képzelni. Mert nekik más forgatókönyvük van, mint ennek a pápának. Ő nem egy magától értetődően demokratikus jóléti és fogyasztói társadalomból jön. Az ő szíve eddig a szegényekért dobogott, nem a bebiztosítottakért. Közöttük szakadék tátong. A liberális, a szó legjobb értelmében polgári reformkezdeményezések idegenek tőle. Ezekkel még ezután kell élénken foglalkoznia.

Mi szól mellette?

Van humora. Nem a más nemzetekre jellemző dübörgő humor ez, hanem inkább az argentinok kissé önirónikus humora. Szívesen főz. Jól szót tud érteni az emberekkel. És szívesen él.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2013/6

Terre Carrillo 56 éves, szociálpedagógus. Húsz évvel ezelőtt oktatási központot alapított hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok számára a 13 milliós Buenos Aires peremén, s mindmáig ő vezeti azt az iskolát, amelybe jelenleg 250 gyerek és fiatal jár.

Szent Oscar Romero?

Ferenc pápa mostanában sokféle javaslatot kap. Az enyém így hangzik: Kérem, végre avassa szentté Oscar Romerót! Törje át az expápa, Benedek által felállított blokádot! Mert nincs még egy olyan vértanú, akit annyira tisztelnének Latin-Amerika szegénynegyedeiben, mint Oscar Romero érsek. 1980-ban az oltárnál, a szentmise bemutatása közben lőtték le. A gyilkosság a katonai vezetés megbízásából történt. A sűrűn lakott kávéköztársaságban, El Salvadorban a hadsereg akkoriban – az USA segítségével – háborút folytatott saját népe ellen. Az ötmillió polgárból 70 ezren haltak meg. Romero közbenjárt a szegényekért, akiket ezrével mészároltak le. Csak Zacamil község, amelyet a háborúban ismételten fölkerestem, 600 megölt polgárát siratta.

Romero érsek egyre kétségbeesettebben próbálkozott, siker nélkül. Amikor világossá vált számára, hogy a hatalmasoknál nem talál meghallgatásra, a katonákhoz fordult, és parancsmegtagadásra szólította fel őket. „Vessenek véget az elnyomásnak!" Ez volt a halálos ítélete.

Nem sokkal Romero érsek halála után a San Salvador-i érsekség elindította a szentté avatási eljárást. Miután minden aktát megvizsgáltak, elküldték azokat Rómába. Ott azonban a Vatikán 2007 óta akadályozza a szentté avatási folyamatot. XVI. Benedek pápa ezt mondta indoklásul: „Az a veszély fenyeget, hogy a politika eszközként használja majd Romerót..." Lehetséges. Viszont a Vatikán sosem gátolta a nagyszerű lengyel ellenálló pap, az 1984-ben a lengyel titkosszolgálat által meggyilkolt Jerzy Popieluszko szentté avatását.

Kétféle mérce! Mert az „antikommunista" Popieluszkót éppúgy eszközként használhatja a politika, mint a „baloldali demokrata" Oscar Romerót.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2013/7

Romero érsekről 2010. áprilisi számunkban írtunk (19-20. o.).

A tanácsadó testület összetétele sokat elárulhat arról, mi várható Ferenc pápa kormányzásától.

Az új pápai kurzus

A nyolctagú tanácsadói testület

Fizikát, matematikát, kémiát, filozófiát és pszichológiát tanult Tegucigalpában (Honduras), Rómában és Innsbruckban. Folyékonyan beszél spanyolul, angolul, franciául, olaszul, németül és portugálul. A Don Bosco által alapított szalézi rend tagja, a filozófia és a teológia doktora, s az innsbrucki egyetem pszichitáriai klinikáján klinikai pszichológusi és pszichoterápiai diplomát szerzett. Tagja a Viselkedésterápia Európai Társaságának. Továbbá helikoptervezetői jogosítványa van, és szenvedélyes muzsikus: szaxofonozik és zongorázik. Ő **OSCAR ANDRES RODRIGUEZ MARADIAGA** (71 éves), a honduras-i Tegucigalpa érseke, akit a nyolcas tanácsadói testület koordinátorának nevezett ki Ferenc pápa. Hazájának ő az első bíborosa, és már 2005-ben pápajelöltnek számított. Hogy azután egy másik zongoristát, Joseph Ratzingert választották meg pápának, az kevésbé a Szentlélek műve volt, inkább a reakciós egyházpolitikáé. A Latin-amerikai Püspöki Konferencia elnökeként Maradiaga ismételten rámutatott a szegény népek adósságterhére. Vállalta a globális adósságelengedési kampány védnökségét, és ezáltal világszerte ismertté vált. A kölni G7-es csúcson 17 millió aláírást nyújtott át a német szövetségi kancellárnak. A nemzetközi Karitász vezetője.

Hozzá hasonlóan a tanácsadói testület másik hét tagja is többé-kevésbé mérsékelten konzervatív, reformokra kész férfiú. Az egyház megújulását sóvárogva váró, és azon dolgozó milliók számára jó hír: E bíborosok egyike sem tagja vagy szimpatizánsa újkonzervatív csoportosulásoknak, nem tartozik „Benedek nemzedékéhez" vagy „tanítványi köréhez", és távolról sincs közük az Opus Dei-hez. Hárman valamely szerzetes rend tagjai, a többiek világi papok, s az utóbbiak közül ketten kifejezetten jezsuita tanítványok.

SEAN PATRICK O'MALLEY bíboros (69), Boston érseke kapucinus szerzetes. Washingtonban tanult filozófiát és teológiát. Olyan ember, aki mindig kiállt a szegények és a kirekesztettek mellett. A washingtoni Katolikus Egyetem professzoraként (1969-1973) megalapította a Spanyol Katolikus Központot, amely a bevándorlók oktatásával, orvosi ellátásával és jogi támogatásával foglalkozik. Ennek a központnak az igazgatója volt 1973-tól 1978-ig. Amikor az egyházmegyéjében történt szexuális visszaélések miatt Bernard Law bíborosnak le kellett mondania, II. János Pál pápa O'Malleyt nevezte ki a bostoni érsekség püspökévé. Hogy az áldozatok kártalanítása, illetve a bíró-

sági költségek 75 millió eurós összegét elő tudja teremteni, O'Malley eladta többek között a bostoni érseki palotát.

GIUSEPPE BERTELLO bíboros (71) a pápai diplomáciai akadémián tanult, és röviddel 1976-os pappá szentelése után a Vatikán diplomáciai szolgálatába lépett. Nyugat-Afrikában (Togo, Ghana, Benin) és Mexikóban volt nuncius. A Vatikán megfigyelője az ENSZ genfi hatóságainál és Világkereskedelmi Szervezetben. 2011. október 1-e óta az elnöke a korrupció gyanújába keveredett vatikáni államot, illetve a Vatikán gazdasági vezetését ellenőrző pápai bizottságnak.

A tanácsadói testület további tagja **FRANCISCO JAVIER ERRÁZURIS OSSA** (80). A chilei bíboros a mérsékelten konzervatív *Schönstatt-mozgalomhoz* tartozik. Először magasabb matematikát tanult Chile fővárosának Pápai Egyetemén, majd teológiát a svájci Freiburgban. 1974-ben kinevezték a németországi Schönstatt-mozgalom általános elöljárójává, majd 1990 decemberében „A Megszentelt Élet Intézete Kongregációjának" titkárává (ez a vatikáni intézet illetékes a szerzetesek és apácák, illetve különböző világi intézmények ügyeiben). További kúriai hivatalai közé tartozik tanácsadói tevékenysége a Hittani Kongregációban, a Latin-amerikai Pápai Tanácsban és az emigránsokkal kapcsolatban.

LAURENT MONSENGWO PASINYA bíboros (74) a Kongói Demokratikus Köztársaságból jön. A bibliatudós és később világszerte ismertté vált milánói bíboros érsek, Carlo Maria Martini tanítványaként bibliatudományt tanult. Ő az első afrikai, aki a római Pápai Biblikus Intézetben biblikus doktorátust szerzett. 1976 és 1980 között a kongói püspöki konferencia elnöke volt. Mellesleg: a jezsuita Martini bíboros is a pápajelöltek közé számított 2005-ben, de a Vatikánon gyakorolt kritikája és haladó nézetei miatt Ratzinger árnyékában neki sem volt esélye, akárcsak rendtársának, Bergogliónak.

Az indiai (Mumbai, régebben Bombay) bíboros érsek, **OSWALD GRACIAS** (69) egy karácsonyi napon jött a világra. A mumbai jezsuita kollégium diákja volt. Pappá szentelése után 1976-ig Jamshedpur püspökének, a jezsuita Joseph Rodericksnek a titkára és irodaigazgatója volt. A római Urbania Egyetemen tanult, és ott szerzett egyházjogi doktorátust. 1982-ben kinevezték a mumbai érsekség irodaigazgatójává, 1988-tól pedig annak jogi tanácsadójaként működött. Akárcsak a többi bíboros, ő is tagja különböző vatikáni szervezeteknek. Az indiai püspöki konferencia elnöke, továbbá 19 ázsiai püspöki konferencia föderációjának főtitkára, ezért a pápa minősített tanácsadója lehet az indiai kontinens ügyeiben.

München bíboros érseke **REINHARD MARX** (60) – őt aligha kell különösebben bemutatni [*német nyelvterületen – a ford.*]. A közérdeklődés nem annyira gazdasági és társadalometikai eszméire irányul, mint inkább egyházpolitikai és egyházfegyelmi intézkedéseire. Világszerte feltűnést keltett, hogy megrendszabályozta Gotthold Hasenhüttl teológiaprofesszort, mivel az egy ökumenikus istentiszteleten evangélikus lelkészekkel együtt konszekrálta a kenyeret és a bort, illetve Regina Ammicht-Quinn tübingeni teológusnőt, akitől megtagadta a tanítási engedélyt a saarbrückeni egyetemen. Majd meglátjuk, hogy Marx milyen szerepet fog betölteni a pápa tanácsadói testületében, de tény, hogy bizonyos rugalmasságot nem lehet elvitatni tőle.

Végül **GEORGE PELL** ausztrál bíboros (72), Sydney érseke kapott meghívást a testületbe. Apja, egy vallását nem gyakorló anglikán, bokszbajnok volt, anyja ír származású, hithű katolikus. Nyilvánvalóan a sportos apai mintakép ösztönözte arra, hogy belépjen a richmondi futballklubba, ahol ifjúsága idején buzgón kergette a labdát – mígnem hirtelen papi hivatást érzett. Sydney érsekeként azt panaszolja, hogy az utóbbi 50 évben megnőtt azoknak az embereknek a száma – az ország lakóinak ötödére –, akiknek semmilyen vallásuk sincs. Szerinte minden monoteistának, kereszténynek, zsidónak, muszlimnak és szikhnek oda kell hatnia, hogy ez a fejlemény a visszájára forduljon. Nem engedhetjük meg, hogy rosszabbá váljon a helyzet, mint Illés idejében, Kr. e. 850 évvel, amikor a monoteizmus szinte eltűnt Baál isten híveinek agresszív pogánysága miatt. Pell érsek nyilvánosan bírálta Benedek pápa visszalépését, illetve a környezetét, amely nem nyújtott neki segítséget szolgálatának ellátásához. Benedek inkább jó teológus volt, mint jó egyházfő, véli.

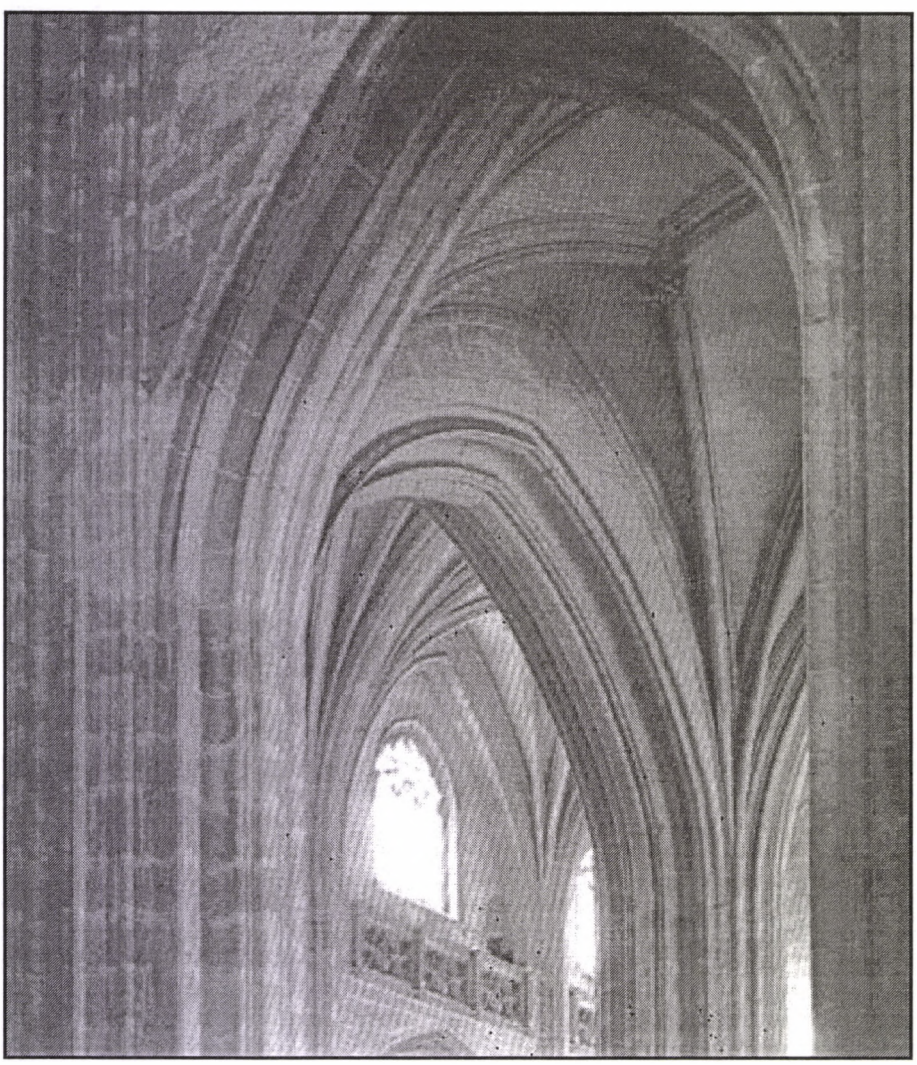

Ferenc pápa biblikusan megalapozott és a zsinathoz hű menetirányа egyre világosabbá válik. Egyelőre szerencsésnek tűnik tanácsadóinak kiválasztása, akiknek októberig van idejük arra, hogy állandó kapcsolatot tartva vele, átgondolják reformjavaslataikat.

Walter Axtmann

Forrás: Kirche In, 2013/5

A Szentírás vasárnapjára

A Biblia

Arisztotelész vallomását alkalmazom a Bibliára, a bibliakutatásra, a teológiára: „Platón kedves nekem, de az igazság még kedvesebb.” Ez a néhány szó ilyesmit jelent: Szeretem Platónt, mert ő is keresi az igazságot, amiként én is keresem. Többnyire igaza van, amikor tanít. Ilyenkor nincs gond: lehet együtt kedvelni Platónt és az igazságot. Előfordulhat azonban, hogy Platón nem látja jól az igazságot. Ilyenkor döntenem kell: Platónt, vagy az igazságot kedvelem? Vallomásomból egyértelműen kiderül: Ha eltávolodik egymástól a kettő, akkor azonnal döntök, éspedig Platón rovására, és az igazság javára. Nem állítom, hogy mindig jól mérlegelek. Megtörténhet, hogy miközben az annak gondolt „igazság” mellett döntöttem (és ugyanakkor Platón ellen), a későbbiekben kiderül, hogy mégis Platónnak volt igaza. Az ilyen lehetőséget is beleszámítva mégis érvényes az elvi döntés: Az igazság fontosabb, mint a Platónhoz fűződő érzelmi kötődés.

Ezt vallom én is: Szeretem – például – Pál apostolt, de az igazságot még jobban szeretem. Erre jön a felháborodás és a fundamentalista tétel: „De hiszen Pál apostolnál van az abszolút igazság. Nincs helye a kettéválasztásnak!” De igenis van helye a gondolkodásnak, van helye a megkülönböztetésnek.

Isten kinyilatkoztatását inkarnációnak szoktuk nevezni. Az eredendően szellemi valóság az anyagba öltözik. A legcsodálatosabb eset: „Az Ige testté lett” a názáreti Jézusban. Az abszolút beleöltözött a relatívba. A mindenestül hozzánk hasonló ember-Jézusból kifénylik, kiragyog, kiszól az Üzenet, a Kérügma, az Ige.

Az isteni Logosz egyik inkarnációja a názáreti Jézus, a másik pedig a Biblia: az abszolút (az Ige) a Bibliában is beleöltözött a relatívba: tekercsbe, tintába, szövegbe, betűbe. És ami ennél is fontosabb: Isten gondolata beleöltözött az emberek gondolatába. Közelebbről és pontosabban: a szentírók felnőttek egy adott kultúrában: patriarkalizmusban, rabszolgatartó társadalomban, zsidó nacionalizmusban, idegengyűlöletben, Mózes vallásos rendszerében, ezen belül szektás elkülönülésekben (farizeusok, szadduceusok, írástudók, esszénusok…). Nem volt kérdés számukra, hogy a Tórában (Mózes valláserkölcsi rendszerében) Isten végső Rendje jelent meg.

Ezek a szentírók írták a Bibliát. Nem is lehetett másként, mint hogy saját (vallásos) gondolataik belemosódtak – például – Jézus gondolataiba. Beidegződött vallásosságukat Istentől valónak és érvényesnek tekintették, és természetesnek tartották, hogy ebbe a „kontextusba” beleágyazva mondják el Jézus Krisztus Igéjét. Természetesen ők is érzékelték azt, hogy Jézus növekvő feszültségbe került a megszokott vallásos „renddel”, de azt senki sem pontosította (maga Jézus sem!), hogy hol van ennek a feszültségnek a határa. Mi az, ami elmúlt, mi az, ami továbbra is érvényes: templom, szombat, áldozatok, étel-ital-szabályok, a zsidó nép kiváltságai, zsidó apokaliptika, az Emberfiának közeli megjelenése.

De hát akkor a Biblia ki van szolgáltatva az emberi önkénynek? Így igaz. Az egyik bibliamagyarázó szerint „ez már nem időszerű” (szombat, véres engesztelő áldozat, zsidó apokaliptika…). Ugyanazt a Bibliát olvassuk mindnyájan, nem lehetne közös nevezőre jutni? Nem lehet. Miért nem?

Azért, mert mindenki ezt mondja: Én a teljes Szentírás igazságát hirdetem, ebből nem lehet engedni. Holott az igazság az, hogy mindenki kiválaszt és kigyűjt magának a teljes Bibliából egy-egy Ige-csokrot, azt elrendezi szép harmóniába, és kijelenti: „Ezt mondja a Biblia.” Hiába mutatnék rá olyan Igékre, amelyek kimaradtak az Ige-csokorból, pedig fontos Igék. Nem lehet érdemleges vitát folytatni. Azért nem lehet, mert a hiúság ereje erősebb, mint a logikáé. Odakötik egész emberi egzisztenciájukat ahhoz az értelmezéshez, amit „teológia” címén kidolgoztak maguknak, és ahhoz senki ne nyúljon!

Ha mégis volna megoldás, hol lehetne azt megtalálni? Egyszerű a válasz: Jézus Krisztusban van a megoldás. Őbenne jött el a végső isteni Kijelentés. Minden előző vagy következő kijelentés őbenne kapja meg teljes értelmét. Minden más kijelentéstől őhozzá lehet fellebbezni. Ő fölötte van Mózesnek, Dánielnek, Pálnak... – és őfölötte nincsen senki. Nagy lépés volna, ha ebben egyetértenénk. Ám ha ez a csoda bekövetkeznék, még mindig messze volnánk a keresztények egységétől. Ugyanis olyan sokszínű bizonyságtételek hangzanak el a Bibliában Jézusról, hogy a különböző Jézus-képek fölmutatásával megint lehet táborokat szervezni: zsidó Jézus, Mária jó fia Jézus, kozmikus Krisztus, bűnösök barátja, ítéletre visszajövő apokaliptikus Jézus, orvos Jézus, egyházalapító Jézus (aki elrendelte Péter primátusát!)… Reménytelen a helyzet.

Illetve van reménység. Ennek neve: Szentlélek Úristen. „Nyelveket egyező hitre” vezetni csak a Szentlélek tud. Ő meg is teszi ezt mindazokkal, akik engednek neki. Ám itt megint elakadhat a dolog. Sokan mondják, hogy engednek neki, de nem engednek. Én is azt mondom, hogy engedek neki – tegyünk próbát!

A bibliakutatás első feladata annak tisztázása, hogy mire gondolt Pál, Máté és a többiek, amikor a szövegüket leírták. Ha ezt mellőzzük, biztosan eltévedünk a Kijelentés csodálatosan gazdag világában. Ha megértettük a szöveg első értelmét, akkor kezdődhet az értelmezés.

Szemléltető példa: Jézus megátkozza a terméketlen fügefát (Máté 21. és Márk 11. f.). Bizonyos vagyok abban, hogy Jézus nem átkozott meg élő fát. Egyik verzió szerint azonnal elszáradt a fa, másik verzió szerint másnapra, miközben „nem volt fügeérés ideje”! Az evangélisták lelkületétől nem állt távol az átok (ld. pl. Lk 9,51-56!), mert be volt építve a lelkükbe az ótestamentumi történelem, benne a sok büntető istenítélettel. Jézus soha nem tett büntető csodát. Bizonyára az történt, hogy Jézus egyszer példázatot mondott Izraelről, a „terméketlen fügefáról”, amely megérdemelné, hogy kivágják... A büntetésre mindig készen álló tanítványok körében a példázatból megtörtént eset lett. „Márk kedves nekem, de az igazság még kedvesebb!”

Kérdések: Ragaszkodunk-e ahhoz, hogy ez a megátkozás valóban megtörtént? És hogy a fügefa azonnal vagy másnapra, de valóban elszáradt? Akarta-e Jézus a bűnösök igazságos bűnhődését? Miért akarta az ártatlan fügefa bűnhődését? – Máris elválnak, vagy éppen összetalálkoznak a „lelkületek”! Vagy tudjuk, vagy reménytelenül nem tudjuk együtt olvasni a Bibliát.

Farkas József

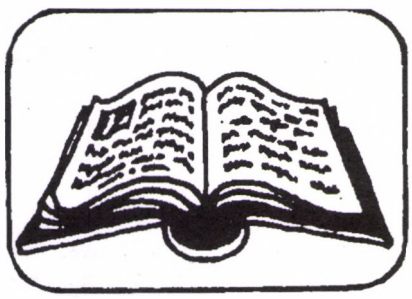

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Sulyok Gábor (Budapest) írta, a szeptemberiek közül az első hármat péceli testvérek: Dévai Zoltán, Szekeresné Kaszap Ágnes és Fityusné Apáti Zsuzsa, az utolsó kettőt Rohonczi Gábor (Budapest) és Bandula Mária (Szigetszentmiklós).

Augusztus. 4. — Évközi 18. vasárnap — Lk 12,13–21 — Ki akarja magát velem igazolni?

Az ember legyőzhetetlen vágya, hogy olyan világot rajzoljon maga köré, amelyben két dolog fontos: az egyik, hogy minden meglegyen és úgy legyen meg, ahogy „én” akarom, a másik pedig, hogy velem szemben, a játékszabályaimmal szemben senki sem élhet kritikával.

Nem véletlen a Jézushoz intézett kérés, hogy bírálja felül azt, amit mi, emberek írtunk (öröklési, birtoklási szabályok), aztán ha felülbírálta, akkor egy vállrándítással el tudjuk intézni a kritikát: „Kérem, ezt nem én csináltam, hanem a sors, az Isten vagy a jószerencse.” „Jókor voltam jó helyen, mások meg rosszkor rossz helyen!” „Ha valaki felelős is mindezért, egy biztos: Nem én!”

A történelem másról sem szól, mint hogy megállás nélkül lerángatjuk Istent saját cselekedeteink igazolásául, akár jóllakottságról, akár éhezésről, háborúról, önvédelemről van szó, akár a társadalom erkölcsi állapotáról vagy a környezetünkkel való visszaélésekről: célzott szenteltvízhintéssel akarjuk megáldani vallási, törvényi vagy harci fegyvereinket.

Azt mondják, Jézus legkegyetlenebb szava anyjához, Máriához szólt, amikor úgy szólította meg, hogy „Asszony”! Legalább ilyen kemény a válasza itt is: „Ember! Miért akarod saját vágyaidat, saját önző törvényeidet velem igazolni? Ahogy a másik ember sem lehet az eszközöd, úgy Istent sem silányíthatod akaratod végrehajtójává. Szabad vagy, szabadon választhatod azt, amiért aztán vállalnod kell a felelősséget! Ne mutogass – se föl, se le, se emberre, se társadalomra, se Istenre, hanem a rád bízott életet, értékeket arra használd, amire valók: építésre, másokért valóságra! Te legyél önmagad bírójává, aki tudja, mit miért tesz.

Augusztus 11. — Évközi 19. vasárnap — Lk 12,32–48 — Uram, kiknek beszélsz?

Íme az evangéliumok egyik legmegnyugtatóbb, legkellemesebb üzenete: „Ne félj, picinyke nyájacska, hiszen tiétek az ország!” És ennek az országnak az ölünkbe hullásához csupán egy kell, az, hogy tudjunk türelmesen várakozni a „mikor”-ra.

Veszélyes mondat ez a jézusi ígéret, mert magában hordozza a téves biztonságérzést: Isten megígérte, akkor annak be kell következnie, de azt is, hogy ez az ország nekünk van félretéve, és ami a legfontosabb: készen van, hiszen Isten ajándéka. Egyetlen egyet kell tennünk ebben a nagy várakozásban: aranyos nyájként engedelmesen bégetni az ámen mindarra, amit elkészítenek nekünk, hogy szent passzivitással bégessünk rá.

A probléma ott van, hogy Jézus boszszantó figyelmeztetéssel folytatja: *Metanoeite*! Ébredjetek fel! Nem elég ájtatosan és imádságos lelkülettel várakozni, hanem gyökeres aktivitással élni kell azt, ami eddig „majd ha ráérünk” volt. Ami eddig mindent megelőzve betöltötte életünket, azt ki kell onnan hajigálni, hogy ami nem fért bele mindennapjainkba, mert a munka, a család, a társadalom, az érvényesülés lefoglalta minden energiánkat, az vezérelvvé váljék. Ami távol volt, mert idegennek, szokatlannak, betegesnek, sőt sokszor visszataszítónak találtuk, annak mostantól értékké, kinccsé kell lennie.

Ha arra várunk, hogy valaki majd beint a zenekarnak, akkor hiába várunk, ha arra várunk, hogy valami pásztorféle utat mutasson, hiába várunk. Nekünk kell meggyújtanunk saját fáklyánkat, nekünk kell kinyitnunk saját ajtónkat az előtt, aki Jézusként ment el, de most kolduskénti, nyomorékként, hajléktalanként, mélyszegényként, büdösen, összeverten akarja átlépni küszöbünket. Nemde ők a mi kincseink?!

És itt van az evangélium legjobb vicce: „Akkor Péter megkérdezte: Uram, ezt nekünk mondod, vagy (úgy általában) mindenkinek?” Mint aki elaludt a film legizgalmasabb részénél, aztán álmosan kérdezi, ki volt a gyilkos, ki az áldozat, és egyáltalán... – Olyan kérdés ez, amelyre Péter helyett nekünk kell megtalálnunk a választ!

Augusztus 18. — Évközi 20. vasárnap — Lk 12,49–53 — Lángra merem lobbantani?

Jézus választásra késztető volt egész életében. Szembeállította a jámborokat a bűnösökkel, az igazakat a vámszedőkkel, a templomi kultuszt az emberbaráti élettel, az elvetettséget a kiválasztottsággal. Isteni tüzet akart gyújtani, de már kortársai sem nézték jó szemmel. Nem tartotta szükségesnek, hogy az áldozati oltárról hozza a tüzet, mert úgy ítélte meg, hogy az áldozati oltár tüze nem hoz életet. Olyan tüzet akart fellobbantani, amely megújítja a földet, ahogy a biológusok is értéknek tartják akár az erdőtüzeket is.

De sokan akarták ezt a tüzet eloltani, vagy legalábbis biztonságos falak közé zárni, és jámbor gyertyafénnyé vagy mécsessé csendesíteni. De az élet él, és élni akar, és ki mondhatja a tűznek, hogy ne égjen? A Jézus által hozott isteni életet de sokan akarták már bedugni templomok ájtatos árnyai közé, viszont a Tamás-evangélium így fogalmaz: „Tüzet dobtam a világra, és most őrzöm, amíg ég”!

Hányan akarták már szembeállítani a jézusi életet a gonosz hétköznapok értéktelenségével. Pedig ha a jézusi élet tüze szól valamiről, akkor arról, hogy nincs profán és nincsen szent, nincs hétköznap és nincs vasárnap, és a meghasonlást meg kell szüntetni, még azon áron is, hogy kitagadnak a családból, a barátságból, talán még a közösségből, a társadalomból is.

Jézus valóban vízválasztó volt, de a kettősség nem őbenne, hanem bennünk van, akiket – valljuk be – sokszor egészen más tűz éget: ég a munka a kezünk

alatt, égeti a pénz a kezünket. Jézus más tűzről, más szenvedélyről beszélt; arról, hogy vigyük vissza a forráshoz a világot, az életünket, tegyük újra természetessé az isteni életet, a nyitottságot mindenki iránt. Ne akarjuk kisajátítani a tüzet a saját kiskályhánkba, hanem legyen szenvedélyünkké az az isteni tűz, amelynél melegedhetnének az emberek, akkor is, ha szemben állnak velünk, ha kinevetnek, ha megvetnek, ha ostobának tartanak minket.

Mennyire engedjük, hogy ez a tűz átjárjon minket, és mindent átértelmezzen bennünk és általunk: a munkát, a pihenést, a mienkét és másokét, a megimádkozottat és a megdolgozottat, a megérdemeltet és a szétosztottat?

Augusztus 25. — Évközi 21. vasárnap — Lk 13,22–30 — A kibic kérdez, és nincs válasz?!

Első hallásra teljesen fölösleges és fontoskodó a kérdés: Hányan vannak, akik üdvözülnek? Valójában az egyik legnagyobb kérdésünk bújik meg a látszat mögött. Látszólag másokról szól a kérdés, valójában önmagunkat és Istent kérdezzük: Van-e értelme az életünknek, van-e jövője annak, amit nap nap után teszünk? Van-e remény, ha nem azt tesszük, amit tennünk kell? Van-e út a seholból a biztonságos hazaérkezéshez?

Kétszeres bizalmi felülvizsgálat ez, de az igazi az, ami Isten bizalmát, türelmét, szeretetét kérdőjelezi meg. Az ember sokféleképpen be akarja biztosítani magát Istennel szemben. Ilyen-olyan áldozatokkal, szertartásokkal, szentségekkel és szentelményekkel, egyedi közösséghez tartozással. Nagy kísértésünk, hogy éljünk Istentől soha nem kapott jogunkkal, és meghatározzuk, kinek milyen sorsot szánunk, ki üdvözül és ki nem, eleget tesz-e azoknak a feltételeknek, amiket mi támasztunk, tulajdonképpen Istennel szemben. Ezeket a feltételeket természetesen úgy igyekszünk megállapítani, hogy mi még beleférjünk a keretbe. – Ne akarjunk Isten helyett istenek lenni, mert azokból volt már elég a történelem folyamán!

Jézus azonban félreérthetetlenül kimondja az egyetlen választ: Ne azon agonizáljatok, hogy kit és hogyan, hova lehet bejuttatni, vagy onnan kitagadni, hanem azon, hogy látva életeteket, szavaitokat és tetteiteket, meggyőzővé váljon az Istenbe vetett bizalom hitelessége.

Megdöbbentő a gondolat, amit talán Lisieux-i Teréznek tulajdonítanak: „Nem érdekel az örök sorsom, mert rábízom Istenre.” Vagyis teszem a „dolgomat”, aminek az a lényege, hogy a jézusi élet értékei: a szolgálat, az élet szétosztása, a másokért valóság meggyőzze az embereket – mert Isten megérdemli bizalmunkat.

Az igazi válasz az elején föltett kérdésre: Úgy éljek, hogy a másik ember is beférjen azon a kapun, amely az életre vezet.

Szeptember 1. — Évközi 22. vasárnap — Lk 14,1.7–14 — Törődni a szegényekkel

Első olvasásra úgy tűnik, Jézus csak jó tanácsot ad arra vonatkozóan, hogyan viselkedjünk lakodalomba történő meghívásunk alkalmával. A lakodalmi ülésrend kialakítása ma is sok odafigyelést és sok szempont figyelembevételét igényli a szervezőktől. Ki kinek a barátja, kivel tud azonos témákról beszélgetni. Fokozottan igaz volt ez a Jézus korabeli zsidó társadalomban. Szigorú szabályok szerint kellett kijelölni a helyeket, figyelembe véve a meghívott társadalmi rangját és rokoni fokát is. Nem megvárni, hogy a helyemre vezessenek, hanem a magam feje után menni, és elfoglalni egy helyet, főleg az első helyet, nemcsak bárdolatlanság, hanem súlyos sértés, és a házigazdát kellemetlen helyzetbe hozó tett is volt. Ezt egyetlen házigazda sem tűrhette, és akár az elkövető megszégyenítését is vállalva kellett rendre utasítania az illetőt.

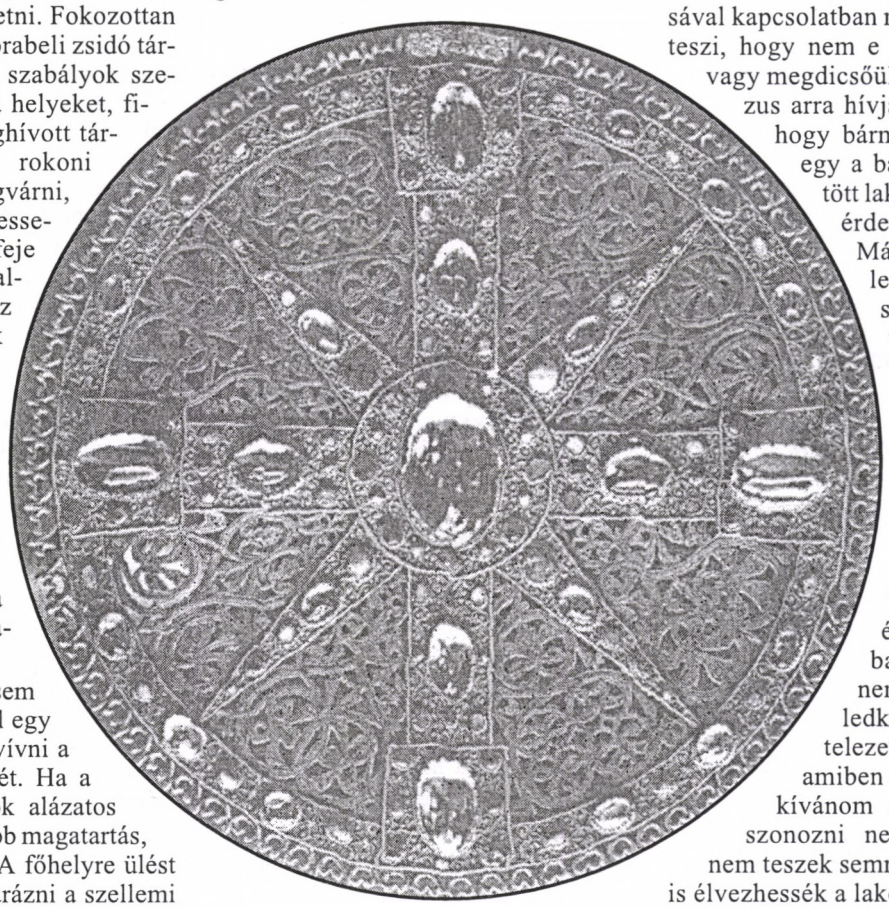

A példabeszéd mégsem arról szól, hogyan kell egy kis alakoskodással kivívni a környezetem tiszteletét. Ha a megbecsülésért akarok alázatos lenni, akkor ez rosszabb magatartás, mint a főhelyre ülés. A főhelyre ülést még meg lehet magyarázni a szellemi képességek hiányával, az utóbbi magatartást azonban már nem. Ez a magatartás már a gőgnél is veszedelmesebb alázat volna. A példabeszédnek az utolsó mondat ad valláserkölcsi felhangot a magát felmagasztaló megalázásáról és a magát megalázó felmagasztalásáról szólva.

Hogy itt valóban nemcsak e világi okoskodásról és praktikus tanácsról van szó, azt jelzi az is, hogy valószínűleg Jézust sem az utolsó helyről kísérték előre, és nem hangzik el ajkáról az „ahogy példámon látjátok” sem. A folytatásban a lakomára való meghívást viszonozni nem tudók meghívásával kapcsolatban már egyértelművé teszi, hogy nem e világi jutalomról vagy megdicsőülésről van szó. Jézus arra hívja fel a figyelmet, hogy bármilyen jól sikerül egy a barátainkkal elköltött lakoma, annak nincs érdemszerző ereje. Más szóval nem feledkezhetek meg a szegényekről, kitaszítottakról. A feléjük fordulást nem helyettesíti semmi. Jézus elfogadta a felkínált helyet az asztalnál, nem vonult ki a lakomáról. Nem az a baj tehát, ha jól érzem magam a barátaimmal, hanem az, ha megfeledkezem az adás kötelezettségéről, és a jót, amiben részem van, nem kívánom másoknak, a viszonozni nem tudóknak, és nem teszek semmit azért, hogy ők is élvezhessék a lakoma örömeit.

Szeptember 8. — Évközi 23. vasárnap — Lk 14,25–33 — Jézus követése

„Aki hozzám jön…” Sokan akarhatnak Jézushoz menni, hisz ő a Gyógyító, a Megszabadító, a Csodatevő! „Itt vagyok, Uram! Tégy velem, amit akarsz!” – mondják. De lehet-e valakihez tartozni, valakihez közel kerülni anélkül, hogy nekünk ne kéne tenni ezért a kapcsolatért bármit is?

Ebben az evangéliumi részben is azt olvassuk, hogy mit kell tennünk, ha Jézushoz akarunk menni, őt akarjuk követni. Kemény szavakat használ: Gyűlölnünk kell! Olvasatomban ez a legnegatívabb érzelem, ami első hallásra nem is fér meg a keresztény lelkülettel. S kiket „kell” gyűlölni? Akiket a legjobban kéne szeretni ezen a világon!? Hogy kérhet ilyet Jézus?

Az őt követő embernek ezt másképp kell gondolnia, megélnie! Mindennél előbbre való az Isten szeretete, Isten Országának építése, a jézusi úton járás! S ebben nem akadályozhat meg a rosszul értelmezett szülői szeretet, rokoni kapcsolat. Ha szeretem Jézust, és követője akarok lenni, minden gondolatomat-energiámat-cselekedetemet ez járja át, önmagamról is képes vagyok elfelejtkezni, nem lesznek fontosak a saját vágyaim, önző igényeim, s nem hagyom, hogy bárki eltérítsen erről az útról, még ha szülőm vagy rokonom is az illető! Ez a küzdelem keresztté is válhat számomra, de hordoznom kell, így lehetek tanítvánnyá!

S mint ahogy a toronyépítés és a harcba vonulás, úgy a Jézust követés is tudatossá, cél-tudatossá kell, hogy tegyen. Ebben segítenek rendszeres elszámolásaim: idő, pénz és szeretet számbavétele annak tükrében, hogy adtam-e, eleget adtam-e, többet adtam-e, mint tegnap. Akkor tudom, mi az, ami a tulajdonom, amivel gazdálkodhatom, hogy közelebb lehessek a célhoz: Isten Országához, közelebb Jézushoz és az Atyához.

Nagyon sokat hallom emberektől, hogy imádják ezt vagy azt: zenét, filmet, ételt, társat… stb., pedig csak egy valakit kellene imádni, azaz életünk középpontjává, mindennél előbbre valóbbá tenni, s a többi mindről lemondani!

Mi: Te, én… Hogy állunk ezzel?

Szeptember 15. — Évközi 24. vasárnap — Lk 15,1–32 — Öröm az elveszettek megtalálásán

Ennek a fejezetnek a történeteit az elveszett megtalálásán érzett öröm köti össze. Mind a három példabeszéd a bűnbánó vétkes megtérésére irányul.

Jézus közvetlenül hallgatóihoz szól. „Ha valakinek közületek…” Nem valószínű, hogy hallgatóságából mindenki az egy elveszett bárány után indulna, de ennek a túlzón különös gondoskodásnak a varázsa egyetértésre készteti a hallgatókat. Egy pillanat alatt Isten világába kerülünk, és úgy látunk és cselekszünk, ahogyan ő tenné.

A pásztor öröme olyan, mint Isten öröme, az egyes juh iránti odaadása, amint visszaviszi azt a nyájhoz, Isten szeretetét tükrözi.

A második példabeszédben másik hasonlat fejezi ki ugyanezt. Az asszony elveszít egyet a tíz ezüstpénzéből, s hogy megtalálja, az egész házat felforgatja. Öröme hasonló ahhoz az örömhöz, amelyet egy megtért bűnös okoz a mennyben.

Ezt a nagy örömet meg kell osztani. Az asszony és a juhász hálaadó vacsorára hívja barátait, szomszédait. Mi a helyzet a többi kilenc ezüstpénzzel és a kilencvenkilenc juhval? Ők is fontosak, de ami elveszett, amiről már lemondtak, és mégis megkerült, olyan, mint egy új élet, mint a feltámadás, meg kell ünnepelni.

Jézus példabeszédei közül talán a tékozló fiú története a leghíresebb. E történet által Jézus megvilágítja, milyen megdöbbentő méretű fogadtatás lehetséges az Isten országában. A történet egy apáról és két fiúról szól, de lényege az apa mindkét fia iránt tanúsított tékozló szeretete.

A zsidó törvény értelmében az elsőszülött fiúnak kétszer annyi jár az örökségből, mint a többi gyermeknek. A fiatalabb fivért ebben az esetben a vagyon harmada illeti meg. A vagyon elosztásával általában várni szoktak az apa haláláig. De a fiatalabb fivér nem akar várni, kiköveteli a részét, elmegy hazulról, sajnálkozás nélkül vágja el az őt és családját összekötő köteléket. Mindent elvisz magával, semmi remény sincs arra nézve, hogy valaha is visszajön. A család vagyonának jelentős részével való távozása apjának és fivérének is veszteséget okoz, s ez növeli az utóbbi gyűlölködését.

A vagyon azonban hamar elfogy a léha életmód és a költekezés következtében. Törvényszerűen bekövetkezik a bukás. A zsidó emberek számára a disznóőrzés a hitehagyást, a családhoz és Isten népéhez tartozás teljes elvesztését jelenti. De a tékozló fiú még a disznóknál is alávalóbb, hiszen még moslékot sem kap. Szerencsétlensége végül észre téríti. Béresként akar visszatérni otthonába. Rideg, tartózkodó fogadtatásra számít, de apja már várja, és tárt karokkal siet eléje, nyakába borul és megcsókolja. Bocsánatkérését elfogadja, és örömében a legdrágább ruhát, gyűrűt, sarut hozatja elő, és lakomát rendez. Nem az a fontos, hogy mit tett a fiú, hanem hogy bár elveszett, de megkerült.

A történet így is teljes, de kiegészíti egy másik történet az idősebb fiúról. Az idősebb fiút mérge és önelégültsége neheztelővé teszi, nem örül testvére visszatérésének, és nem hajlandó részt venni a család ünneplésében. Ismét az apa szeretete a lényeg. Idősebb fia elé éppúgy kimegy, az ő számára is boldogságot akar. Az idősebb fiú számára csak a vagyon létezik, és saját erényességének foglya. Az apa nem tagadja idősebb fia hűségét, de ez most különleges pillanat, egy fiú, egy testvér tér vissza a halottak közül. „Illett, hogy vigadjunk és örvendezzünk!”

Ha belehelyezkedünk a történetbe, átélhetjük a mennyei örömet, a fiatalabb fiú teljes befogadását, az apában pedig megláthatjuk Istent.

Az apához hasonlítok? Az idősebb fiúhoz? Vagy a fiatalabbhoz? Mindhármukból van bennem valami?

Szeptember 22. — Évközi 25. vasárnap — Lk 16,1–13 — A hűtlen intéző

Jézusnak ez a példabeszéde egy magas beosztásban levő emberről szól, egy birtok intézőjéről, akit ura vagyonának, gazdasági ügyeinek intézőjévé tett. Kiemelt beosztás, kiemelt fizetés. Az intézőnek ez mégsem volt elég. Visszaélt helyzetével, rendszeresen sikkasztott. Így a más vagyona által a saját maga gazdagodásán fáradozó, hűtlen sáfár lett. Amikor ez a gazda tudomására jutott, hívatta, számadásra szólította, majd menesztette állásából. Még annyi intézkedésre maradt ideje, hogy gazdája adósaival új adóslevelet írasson, kevesebb adósságot tűntetve fel. Ezt a jövőjére való tekintettel tette, hogy majd ennek fejében legyen, aki befogadja őt házába, miután elbocsátották. Eddig a történet.

Az Úr megdicsérte okosságáért a hűtlen intézőt, amiért előre gondoskodott jövőjéről, hátralevő életéről. Ezzel a történettel a világ fiait példaként állította abban az értelemben, hogy a

Mammont szolgálva mi mindent meg nem tesznek gazdagodásukért, az anyagi javak célként való megszerzéséért. Övéinek, a világosság fiainak életében is szerephez jutnak az anyagi javak, de nem cél, hanem eszköz formájában. Övéinek is barátokat kell szerezniük maguknak a hamis mammonból, hogy majd befogadják őket mint jótevőket az örök hajlékba. Ennek feltétlen feltétele az adástörvény teljesítése, az anyagi javak helyes, Istennek tetsző használata.

Kik lehetnek a befogadók? Azok, akik már korábban szintén teljesítették az adástörvényt, s lettek befogadottakból befogadók. A Legfőbb befogadott-befogadó maga Jézus, aki életével példát adott az Atya akaratának teljesítésére. Meg is kapta érte jutalmát. Nekünk is követnünk kell őt a szeretet útján, ha az örök hajlékba akarunk jutni, ahová előrement, hogy helyet készítsen számunkra (Jn 14,2).

„Aki a csekélyben hű, az hű a sokban is, aki pedig hűtlen a csekélyben, a sokban is hűtlen” – olvashatjuk ebben a részben. Isten szemében az anyagi javak csekély értékkel bírnak, csak eszköz értékűek. Aki ennek kezelésében hűtlen Istenhez, az oktalan, esztelen, istentelen. Az Úr így szól hozzájuk: „Ha tehát a hamis mammonban hűek nem voltatok, ki bízza rátok azt, ami az igazi érték? S ha a máséban hűek nem voltatok, ki fogja odaadni nektek azt, ami a tiétek (Lk 16,12)? Mi a miénk? E világi értelemben azt szoktunk mondani, hogy az a miénk, amit megeszünk. Országbeli értelemben az adásainkkal gyűjtött mennyei kincs, amely tőlünk el nem vehető, másnak át nem adható (Mt 6,20; 25,1-13). Ehhez viszont táplálkoznunk kell Isten igéjével, hogy hűségesek tudjunk maradni (Mt 4,4).

Tudatosul-e bennem, hogy az életem során adásaimmal gyűjtött mennyei kincs lesz az örök hajlékba való befogadásomnak a záloga.

Jó Uram! Imádlak! Lakhelyet szeretnék Tenálad!

Szeptember 29. — Évközi 26. vasárnap — Lk 16,19–31 — Kövessük a lelkiismeretünket!

Ez a példabeszéd az ellentétekre épül. Az e világi aiónban megélt jómód és gazdagság, illetve a szegénység ellentétére, majd az ezek következtében kialakult másik aiónbeli kétféle élet különbözőségére. Nyilvánvalóvá teszi, hogy két aión van, és a másik aiónon belül van Mennyország, és van Pokol. Azt is nyilvánvalóvá teszi, hogy e világi életünkkel lezárul egy korszak. A dolgokat nem tudjuk többé meg nem történtté tenni, viselnünk kell e világi életünk következményeit. Nem tudom, melyik kellemetlenebb: lángokban gyötrődni, vagy tehetetlenül, a módosítás legkisebb esélye nélkül nézni, hátrahagyott szeretteink hogyan rohannak a vesztükbe.

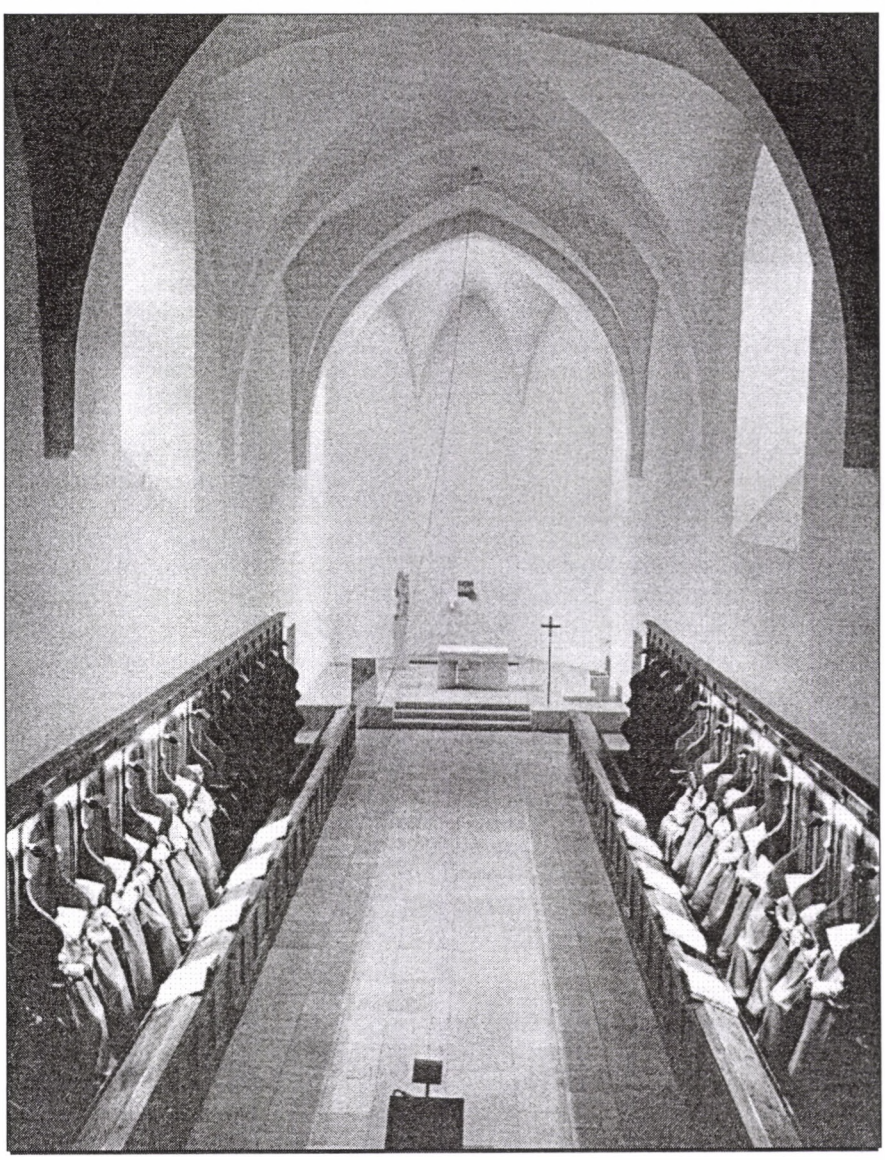

A példabeszéd tanúsága szerint nem kell a holtaknak visszatérniük ahhoz, hogy felismerjük a helyes utat. „Van Mózesük, és vannak prófétáik”, mondja Ábrahám.

Halljuk még a próféták szavát? Figyelünk a lelkiismeretünkre, vagy elnyomja a reklámok harsogása? Elnyomja a „Fogyassz, fogyassz többet, mert megérdemled!” kórusa? Addig kell hatással lenni a környezetünkre, amíg ebben az aiónban élünk!

Most nézzük Lázárt!

Csak azért fekszik Ábrahám kebelén, mert e világi életében a nyomor volt osztályrésze? Nem hiszem. A nyomorhoz is többféleképpen lehet viszonyulni:

- Fellázadok, elveszem a mását.
- ☐ Igyekszem munkámmal elérni, hogy ne hiányozzon semmi. Eközben taposom magam körül a többi nyomorultat...
- ☐ Szorgos munkával törekszem rá, hogy ne nélkülözzek, de nem szorítok háttérbe senkit.
- ☐ Miközben dolgozom, ha tudok, próbálok segíteni azoknak, akiknek nálamnál is kevesebbjük van.

Meggyőződésem, hogy Lázár ez utóbbi kategóriába tartozott.

Istenem! Add meg nekünk, gazdagoknak, hogy lelkiismeretünk szavát követve tudjunk mértékletesen élni, növekedjék bennünk az irgalom, és megtaláljuk a másokon segítés csatornáit, példát adva közvetlen és tágabb környezetünknek egyaránt! Add meg a Lázároknak is, hogy szegénységüket Neked tetsző módon éljék meg, és ezáltal megszűnjön a szakadék ember és ember között! Ámen.

Fred Pearce

Globális földrablás

A Wall Street spekulánsainak, az Arab-öböl olajsejkjeinek, számos indiai vállalkozónak és olyan pénzügyi befektetőknek, mint Soros György, a vásárlási listáján egészen az élen áll a föld. A föld forrón vágyott áru. Luxemburg-méretű és még nagyobb földterületek eladók Afrikában, Délkelet-Ázsia és Latin-Amerika őserdeiben. Az *Oxfam* nevű brit segélyszervezet becslése szerint a földvásárlók az elmúlt évtizedben mintegy 220 millió hektárt szereztek meg – akkora felületet, mint Németország, Nagy-Britannia, Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Belgium és Hollandia együttvéve.

A vásárlók azt állítják, azért vesznek földet, hogy a világ növekvő népességét élelmezhesék. Csak az a probléma, hogy olyan emberektől veszik el a földet, akik a legszegényebbek és a leginkább szenvednek az éhezéstől. Ezeknek az embereknek szükségük lenne a földre, hogy egyáltalán táplálkozhassanak, de nincs elég hatalmuk annak megakadályozásához, hogy kormányuk a hátuk mögött eladja a földet.

Olyan emberekről van szó, mint *Omot Ochan*, akivel Etiópia egyik félreeső provinciájában, Gambellában találkoztam. Az Addisz Abeba-i kormány egy *Saudi Star* nevű társaságnak adta el Omot földjét. E társaság tulajdonosa Mohammed Al Almoudi, Szaud-Arábia második leggazdagabb polgára. Al Almoudi egyidejűleg az egykori etióp miniszterelnök, Meles Zenawi barátja, akinek korábbi választási kampányát ő finanszírozta.

Abban a kis erdőrészben, amely Omot Ochan számára még megmaradt, kétórányi autóútra a legközelebbi várostól, egy őzbőrön ülünk. Hogyan változott meg az élete? „Korábban mindig mézet adtunk el, de két évvel ezelőtt a Saudi Star elkezdte letarolni az erdőnket, s így elűzte a méheket. Mindig vadásztunk is, de azután, hogy egy nagyfarmot hoztak létre, eltűntek a vadak. Most már csak halászhatunk.”

Fejlődés vagy nagyobb szegénység?

Miközben beszélgetünk, felesége halat főz a kunyhóban. Csak néhány száz méterrel arrébb a Saudi Star munkásai csatornát ásnak, hogy lecsapolják azt a földet, amelyen Omot ezidáig halászott. Ennek is hamarosan vége lesz.

A Saudi Star nem kedveli a „földrablás” fogalmát. A vállalkozás makacsul állítja, hogy befektetései rizs és más értékes szántóföldi növények termesztését szolgálják. Bár a termést exportálni fogják, de állításuk szerint a bevétel hozzájárul majd ennek a szegény, elképesztően fejletlen régiónak a fejlődéséhez.

Csakhogy: Milyen jogon vásárolja meg a Saudi Star ezt a földet, ha Omot és szomszédai ellenzik azt? És másodszor: Valóban van-e értelme tönkretenni Omot, a családja és világszerte több száz millió vadász, kisparaszt és pásztor életmódját azzal az érvvel, hogy hozzá akarnak járulni a legszegényebbek élelmezéséhez? A földrablás fejlődést hoz majd az érintetteknek, vagy még nagyobb szegénységbe taszítja őket?

A modern földrablás 2008-ban kezdődött. Ebben az évben megduplázódtak a nemzetközi élelmiszerárak, s ez sokkolta világot. Éhséglázadások törtek ki, kormányok buktak meg. Sok egyiptomi és tunéziai, akik az Arab Tavasz idején tüntettek, éppúgy tiltakoztak a növekvő kenyérárak, mint a rossz kormányok ellen.

A legfontosabb élelmiszer-importáló országok kormányai idegesek lettek – egyformán féltek attól, hogyan fogják ellátni népességüket élelmiszerrel, illetve a növekvő élelmiszerárak politikai visszahatásaitól. Ezért aztán elkezdtek világszerte olcsó földeket keresni, hogy ott élelmiszert termeljenek lakosságuk számára. Szaud-Arábia szerződéseket kötött más iszlámista államokkal, és olajat kínált a földért. Dél-Korea annyi külföldi terület megművelését tűzte ki célul, hogy azokon 2030-ig az ország teljes élelmiszer-szükségletének negyedét termelhesse meg.

Spekulánsok és agrobiznisz-vállalkozások is új nyereségforrást látnak a növekvő élelmiszerárakban. Ők azért keresnek szántóföldeket, hogy az export révén tegyenek szert nyereségre. Soros György, a pénzügyi guru azt mondta: „Meggyőződésem, hogy korunkban az egyik legjobb befektetés a szántóföld.” Ő maga nagy területeket vásárolt – és sok spekuláns követte példáját.

A befektetési bankok és alapok 2008 óta mindenekelőtt Afrikában biztosítottak maguknak földet, mert az a legolcsóbb. Egyesek mindent megvásárolnak, a brazil szójaföldektől a kínai tyúkfarmokig.

A földfoglalók gyakran valójában vizet vásárolnak. Becslések szerint a föld ötödén nem a föld hiányzik az élelmiszer-termeléshez, hanem a víz. A szaudiaknak például roppant mennyiségű földjük van, de csak kevés vizük.

A földfoglalók vizet vesznek

A Szahara peremén lévő Maliba utazom. Ott a kormány a Niger folyóból vesz ki vizet, hogy kínaiak, líbiaiak, katarok és mások öntözni tudják cukornád- és rizsültetvényeiket. A probléma: folyásirányban egy Belgium nagyságú nedves terület van a Niger deltájában. Kétmillió ember él ott halászatból, továbbá kölest termesztenek vagy állatokat tenyésztenek. Az egész élet attól a víztől függ, amely a folyóból érkezik a deltába. Ha egyre több vizet csapolnak meg a Szahara peremén, a delta kihal.

Kenyában, a Viktória-tó szélén olyan embererekkel találkozom, akiket éppen most űztek oda a yalai mocsárból. A yalai földvásárló egy Calvin Burgess nevű, pünkösdista amerikai ingatlankereskedő, aki USA-beli privatizált börtönökkel szerezte pénzét. Most ki akarja szárítani a yalai mocsakarakat, hogy ott rizst termesszen.

Az áttelepültek közé tartozik *Onwek* és *Dalmas*. A 74 éves Dalmas meséli: „A mocsarakban éltünk. Tizenhét tesvéremmel együtt valamennyien ott születtünk. Nagyapám

ott halt meg. Kb. száz tehenünk volt, jómódúak voltunk.” Az eredeti lakók közül már csak mintegy 1500-an élnek összezsúfolva a Burgess-farm körül. Állataikat el kellett adniuk. Ha a farm egyáltalán hozzá akart járulni a szegény vidék fejlődéséhez, akkor is csődöt mondott. Az emberek itt most még szegényebbek.

Gyors megoldások régi problémákra

Miért engedik meg ezt az afrikai államok kormányai? A korrupció természetesen sok mindent megmagyaráz, de gyakran eluralkodik az a hit is, hogy a küldöldi befektetések mindig jók. A kormányok hibásnak érzik magukat, mivel nincsenek abban a helyzetben, hogy a mezőgazdaságba fektessenek be. A külföldi befektetésekben gyors megoldást látnak régóta fennálló problémákra, de közben nem tesznek különbséget a jó befektetések között, amelyek támogathatnák a helyi népességet, és a spekulatív befektetések között, amelyek csak kevéseket tesznek gazdagokká.

A küldöldi befektetések nem feltétlenül rosszak. Utazásaim során megismertem Líbiában egy brit pálmaolajtársaságot, amely újjáélesztett egy elhagyatott régiót. Megveszi a helyi kisparasztoktól azok termékeit, új iskolát épített, továbbá egy klinikát, és megjavította az utakat. De ez kivétel. A legtöbb esetben a helyi lakosoknak, a parasztoknak le kell mondaniuk földjükről, és semmiféle kártalanítást nem kapnak. És közben nem csupán gazdaságról van szó, hanem az igazságosságról is; a kisparasztok jogait lábbal tapossák.

A globális földfoglalás időközben elképesztő méreteket öltött. Amikor Dél-Szudánban az új állam 2011-ben először vonta föl lobogóját, területének tizedét az ideiglenes kormány már bérbe adta külföldieknek. A nyugat-afrikai Libéria, amely éppen csak most heveri ki a hosszú polgárháborút, egész földterületének háromnegyedét adta oda külföldi társaságoknak, amelyek kaucsukot ültetnek, pálmaolajat nyernek, érceket kutatnak és erdőket irtanak.

Ez a földfoglalás az egész világon zajlik, Latin-Amerikában éppúgy, mint Ázsiában, vagy éppen Kelet-Európában. De a földért folytatott globális harc szíve Afrikában van. A washingtoni székhelyű Világbank négymillió négyzetkilométernyi, esőerdők és sivatagok közötti szavannát azonosított „a kevéssé kihasznált földek világszerte legnagyobb tartalékaként”. Csak az a probléma, hogy ez a „kevéssé kihasznált” föld 500 millió afrikai kisparaszt, vadász és pásztor hazája. Ők a világ legszegényebb emberei közé tartoznak, és sürgős gazdasági fejlődésre van szükségük – de nem arra, amit a Világbank szán nekik.

De egyáltalán képes-e a világot élelmezni a paraszti mezőgazdaság? Szükség van-e az ipari mezőgazdaságra ahhoz, hogy elegendő termést állítsunk elő? Egyes szakértők igennel válaszolnak az utóbbi kérdésre. Ám számos olyan tanulmány is létezik, amely azt támasztja alá, hogy a kisparasztok gyakran nagyobb hozamokat gazdálkodnak ki, mint a nagy farmerek.

Az egész világon előállított élelmiszerek 60%-át még mindig kisparasztok termelik meg, mégpedig nagyon jó minőségben, főleg Afrikában. Ezért inkább ezekbe a kisparasztokba kellene befektetni ahelyett, hogy elvennénk és bekerítenénk a földjeiket, őket pedig a városokba űznénk el. Segítenünk kellene nekik, hogy új gyümölcsfajtákra és új piacokra találjanak, és bízzanak a jövőben.

Találkoztam Afrikában olyan kisparasztokkal, akik az öbölbeli államokban adják el termésüket, európai szupermarketeknek, illetve a növekvő afrikai városoknak szállítanak friss zöldséget.

Elegendő élelmiszer mindenkinek

Egyik tájékoztatójában – amely az afrikai földfoglalás kiáltványaként hangzik – még a Világbank is elismeri: kevés bizonyíték van arra, hogy az ipari mezőgazdaság modellje szükségszerű, vagy hogy különösen sokat ígérő lenne Afrika számára. Másképpen kifejezve: a földfoglalás a kapzsi külföldi cégek nyereségvágyát elégíti ki, de a földvásárlók nem tarthatnak igényt arra, hogy éppen ők lennének birtokában annak az eszköznek, amely által az éhező afrikaiak több táplálékhoz juthatnának.

És nem csupán erről van szó. A világ már ma is elegendő élelmiszert állít elő ahhoz, hogy tízmilliárd embert lehessen élelmezni. De ennek a mennyiségnek csak kb. két harmadát esszük meg – a többi elrothad, patkányok eszik meg, eldobjuk vagy bioüzemanyaggá alakítják át.

Egymilliárd ember nem azért éhezik, mivel túl kevés az élelmiszer, hanem azért, mert a meglévőt nem igazságosan osztjuk el. Bármikor tör ki éhínség Afrikában, mindig elegendő élelmiszer van a raktárakban, de azok, akik tárolják, nem adják el, vagy az éhezők túl szegények ahhoz, hogy meg tudják fizetni. Aki ilyen feltételek mellett még szegényebbekké teszi az éhezőket, mint amilyenek, az nem tud majd jobb életet kínálni nekik, ha elrabolja a földjüket.

Forrás: Publik-Forum Dossier, 2013. április

A szerző tudományos újságíró, Londonban él. Földrablás c. könyvének megírásához több mint egy tucat országot keresett föl Afrikában, Ázsiában és Latin-Amerikában.

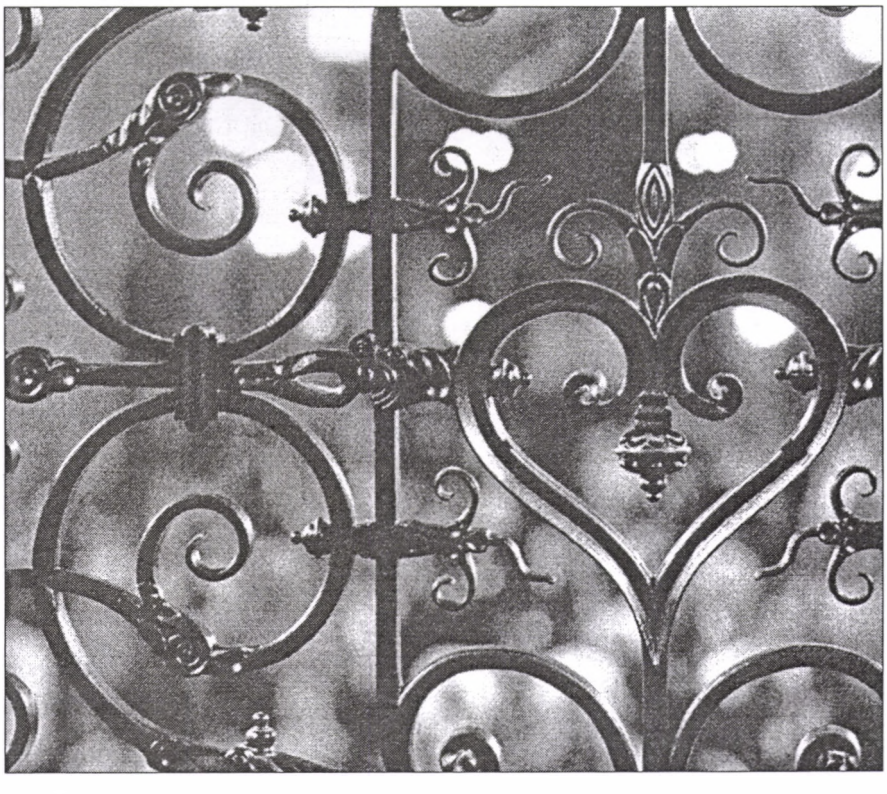

A lelkiismeret lázadása

Interjú *Jean Ziegler* szociológussal

Valóban az éhhalálba taszítjuk-e Dél lakóit, ahogyan az ön legújabb könyvének címe állítja?

Az ENSZ táplálkozási és mezőgazdasági szervezete nem régen állapította meg, hogy a világ mezőgazdasága tizenkét milliárd embert tudna kielégítően élelmezni, tehát a jelenlegi népességnek csaknem kétszeresét. Nincsen objektív hiány. Az éhségkatasztrófák nem sorscsapások, hanem arról van szó, hogy az a gyermek, aki most, miközben beszélgetünk, éhenhal, gyilkosság áldozata. A probléma abban áll, hogy emberek milliói a szegénységük miatt nem jutnak hozzá élelmiszerhez.

Ön újból és újból a tőzsdei spekulációkat bírálja. Ezek valóban olyan jelentősek a világ élelmezése szempontjából?

Mostanában jártam Lima egyik nyomornegyedében. Napnyugtakor az anyák sorban állnak a rizsraktár előtt. Csaknem éjfélig figyeltem az eseményeket, de egyetlen anya sem vásárolt két, vagy legalább egy kiló rizst. Csak egy papírpohárnyit vettek, mivel a rizs ára drámaian fölment. Egy tonna rizs világpiaci ára az utóbbi egy évben 120 dollárról 1100 dollárra kúszott föl. A búza világpiaci ára egy éven belül megduplázódott. És mindez csak azért történt, mert a spekulánsok fölsrófolták az árakat. Az élelmiszerárak robbanása azt eredményezi, hogy az emberek már nem képesek megvásárolni napi élelmüket, és tönkremennek. A tőzsdei spekuláció gyilkos hatással van a legszegényebb emberekre.

Milyen mértékű a spekuláció?

Heiner Flassbeck az ENSZ világkereskedelmei szervezetének vezető közgazdásza; az ő számítása szerint a mezőgazdasági nyersanyagok tőzsdéjén cirkuláló tőke 42-szer nagyobb, mint azoknak az áruknak az értéke, amelyekkel ott kereskednek. Tehát óriási spekulációs léggömbbel van dolgunk.

Mennyiben felelősek a globális éhezésért a világszerte működő élelmiszerkonszernek?

A világkereskedelemben megjelenő élelmiszer 85%-át tíz nemzetekfeletti konszern ellenőrzi; nekik vannak szállítóflottáik, megfelelő raktáraik, és ők állapítják meg az árakat. Ezek a magánvállalkozások a nyereség maximalizálására irányulnak, nem pedig arra, hogy megmentsék az éhező bangladesi vagy guatemalai gyerekeket.

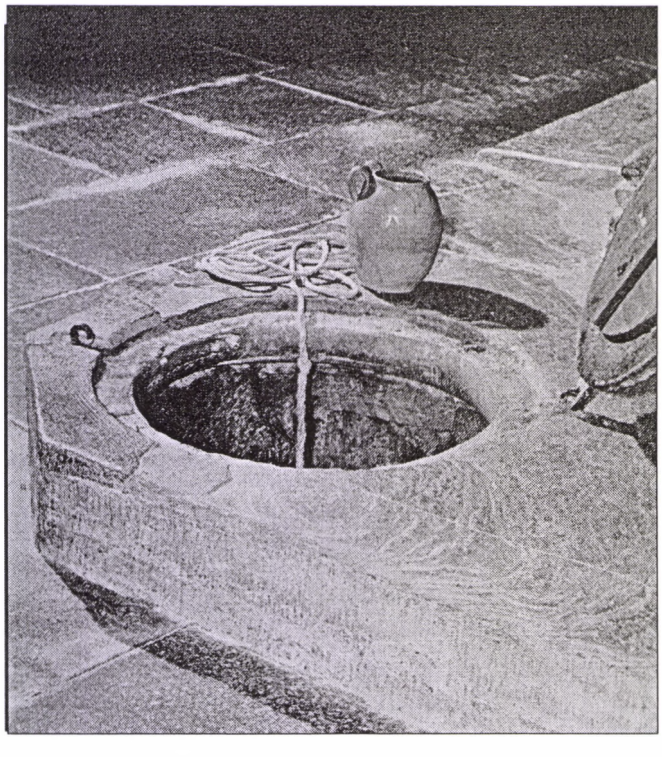

Mi a felelősségük a konszernek főnökeinek, például Peter Brabeck-Lemathének, a Nestlé igazgatótanácsa elnökének?

Erősen függő helyzetben van. Ha Peter Brabeck-Lamethe, aki okos, civilizált férfi, nem növeli minden évben a legnagyobb élelmiszerkonszern tőkehozamát, akkor három hónap múltán már nem ő az elnök. Nem arról van szó, hogy jókra és rosszakra osszuk föl az embereket, hanem a strukturális erőszakról, s azt csak a demokratikus jogállam törheti meg.

Az utóbbi időben erősödik az ún. „Land Grabbing”, a kormányok vagy konszernek által kierőszakolt földfoglalás. Egyik oka-e ez a világéhezésnek?

A Világbank tájékoztatása szerint az utóbbi évben csupán Afrikában 41 millió hektár föld ment át konszernek és befektetési alapok tulajdonába. A termékeny termőföld rendkívül látványos befeketetési lehetőséget jelent az említett alapok és a nagybankok részére.

Hogyan történik ez?

Vagy 99 évre szóló bérleti szerződést kötnek egészen alacsony pénzbefektetéssel, vagy egyszerűen korrupció útján. Például az ember Zürichben befizet egy bizonyos összeget a kameruni államfő számlájára, és aztán Kamerunban átírnak a nevére 50000 hektár mezőgazdasági területet. Azokat a parasztokat, akik ezeken a földeken tengetik szegényes életüket, a hadsereg elűzi Addisz Abeba, Dakar vagy Lome nyomornegyedeibe, majd helyettük Sri Lankáról vagy Pakisztánból hozott napszámosokkal termeltetnek a konszernek burgonyát, zöldséget, gabonát vagy rizst, a termést pedig exportálják. Afrikában ugyanis kicsi a vásárlóerő.

Milyen szerepet játszik a világéhezés szempontjából a bioüzemanyag-előállítás céljából folytatott növénytermesztés?

Agrárüzemanyagokkal helyettesíteni a fosszilis üzemanyagokat – ez első pillantásra értelmesnek tűnik. Mindazonáltal 50 liter bioetanol előállításához 352 kilogramm kukoricára van szükség. Ennyiből egy éven át tudna megélni egy gyermek Zambiában vagy Mexikóban, ahol a kukorica alapélelmiszer. Ehhez társul, hogy a bioetanol előállítása hihetetlenül környezetkárosító. Egy liter bioeta- 4000 liter vízre van szükség, egy olyan
amely már különben is szűkében van a víznek.

A fejlődő országok éhezésével a nyugati ipari országok hallatlan pocsékolása áll szemben...

Becslések szerint az összes élelmiszerek negyedét nem fogyasztják el. Nyugaton ennek a pocsékolás az oka. Például egy francia állampolgárra évente mintegy 400 tonna élelmiszer megsemmisítése jut. A fejlődő országokban hiányoznak a tárolási lehetőségek. Túl kevés raktár, tároló, siló van, amelyek lehetővé tennék, hogy például az esős évszakban megóvják a patkányoktól a kölest, amely alapélelmiszer a szaharai övezetben.

Mennyire hatékonyak az éhezéssel szembeni különböző kezdeményezések, amelyekben nem egy nagy szervezet dolgozik?

Demokráciáinkban három cselekvési síkjuk van a szabad polgároknak. Az adományozás az egyik. Túl minden politikán, jó dolog minden pohár tej, amelyet egy szomáli-

ai vagy nigériai gyerek megkap. A második sík a fogyasztásé. Fogyasztóként nem lenne szabad genetikailag módosított élelmiszert vásárolni, ugyanis ez függővé teszi a parasztokat. Annak a parasztnak, aki a Monsantótól vásárol rizsmagot, nem szabad a termésből vetőmagot félretennie. A húsfogyasztás is túl magas. A világ éves gabonatermése normális években kétmilliárd tonna. Ennek a kétmilliárd tonnának jelenleg 25%-át fordítják vágómarhák intenzív táplálására. Ezt az arányt csökkenteni lehetne. De nézetem szerint a harmadik sík a legfontosabb: azoknak a polgároknak a tudatváltozása, akik fölismerik a helyzet drámaiságát, és hatást gyakorolnak a kormányukra.

Látja-e jeleit ennek a tudati változásnak?

Meggyőződésem, hogy lelkiismereti lázadás előtt állunk. Nem tudom elképzelni, hogy tájékozott, civilizált, művelt európai emberek továbbra is elfogadják ezt a kannibalisztikus világrendet. Minél ismertebbé válik, hogy a növekvő munkanélküliség az emelkedő élelmiszerárak saját civil egzisztenciájukat fenyegetik, annál valószínűbbé válik a tudati ébredés.

A politika tehet-e egyáltalán valamit azon hatalmas érdekek ellenében, amelyek az éhezést okozzák?

Az alapélelmiszerekkel folytatott tőzsdei spekulációt egyik napról a másikra be lehetne tiltani minden olyan piaci résztvevő számára, aki sem nem termelő, sem nem fogyasztó. Egyetlen tőzsde sem működik jogmentes térben. Németország Európa legnagyobb demokráciája, s a világ harmadik legerősebb gazdasági hatalma. Ha a lelkiismereti lázadás kiterjedne a közvéleményre, minden jogi lehetőség meglenne arra, hogy a szövetségi parlamentet a tőzsdei törvény felülvizsgálatára bírjuk. Vagy a német polgárok nyomást gyakorolhatnának a kormányra, hogy vizsgálja felül a vámtarifákat, hogy ne lehessen többé bioüzemanyagokat importálni. A demokráciában nem létezik tehetetlenség.

Vajon az eljövendő években további éhséglázadásokat fogunk megérni?

Nem tudok mást elképzelni. Az Arab Tavasz éhséglázadással kezdődött, és még mindig az tüzeli. Például Tunéziában 2011. december 10-től, az első demonstrációk időpontjától 2012. január 24-ig, amikor a tunéziai elnök, Ben Ali Szaud-Arábiába menekült, 35%-kal nőtt a kenyér ára. Ugyanez érvényes az egyiptomi forradalomra és az egyiptomi elnök, Mubarak megbuktatására. 2012. január 25-én egymillió ember tüntetett Kairóban Mubarak és a hadsereg ellen, de mindenekelőtt a köleslepények árának robbanása ellen. Ez váltotta ki az egyiptomi forradalmat. Ez a fajta Arab Tavasz ismétlődni fog – fokozott formában.

Forrás: Publik-Forum, 2013/1

Jean Ziegler 1934-ben született Svájcban, és 2002-es nyugdíjazásáig a szociológia professzora volt Genfben, valamint a párizsi Sorbonne vendégprofesszora. 2008-ban beválaszották az ENSZ Emberjogi Tanácsába, s mindmáig annak alelnöke. Legújabb könyvének címe magyarul: Éhhalálba taszítjuk őket: A harmadik világban zajló tömegpusztítás.

Forrás: Publik-Forum, 2013/1

Az éhezés okairól

Bizonyos összefüggések olyan logikusaknak tűnnek, hogy folytonosan ismétlik, de nemigen kérdőjelezik meg őket. Ezek közé tartozik az a hit is, hogy a világméretű éhezést egyszerűen le lehetne győzni több élelmiszer előállításával. A valóság megcáfolja ezt a látszólag rendíthetetlen logikát. Évről évre elegendő kalória áll rendelkezésre világszerte, még a növekedő emberiség számára is. Annak, hogy a vitákat mégis az élelmiszerhiányról szóló mese uralja, mélységes oka van: a politika és a gazdaság sok felelős személye, de sok „normális” polgár sem akar szembenézni a világéhezés valódi okaival.

2009-ben kereken 2200 millió tonna gabonát termesztettek. Ennek azonban csak valamivel több mint a fele állt rendelkezésre közvetlenül élelmiszerként. Több mint 800 millió tonna *állati takarmányként* szolgálta az USA és Európa, de Kína, India, Brazília és Indonézia magas húsfogyasztását is. Mivel egy kalória hús eléréséhez legalább hét kalória gabonát etetnek meg az állatokkal, nagy mennyiségű élelmiszer megy rá a luxusfogyasztásra. Mindennek tetejébe növekvő mennyiségű gabona áramlik a *bioüzemanyagok* növekvő termelésébe. A mennyiség még viszonylag kicsi, de a bioüzemanyagok robbanásszerű elterjedése tovább csökkentheti a világszerte rendelkezésre álló élelmiszerek mennyiségét.

Éppígy felelősek a világéhezésért *a világkereskedelem végzetes struktúrái* és *a nagybirtokosok uralma* Dél sok országában. Noha a gazdag országok kormányai bőségesen támogatják saját mezőgazdaságukat, az agrárjavak lehető legszabadabb világkereskedelmét mozdítják elő: olcsón akarják elvezni a Délről jövő élelmiszereket. Ez azonban súlyos következményekkel jár: Dél nagybirtokosai kukoricát és szójababot exportálnak Északnak, és szívesebben termesztenek olyan exportgyümölcsöket, mint az ananász, ahelyett hogy olyan élelmiszereket termesztenének, mint a köles. Ily módon a helyi lakosság élelmiszert veszít. „Ellenszolgáltatásként” aztán az európaiak és amerikaiak a fölöslegükből olcsó – mivel államilag erősen támogatott – élelmiszereket szállítanak Délnek, s ezzel *lerombolják a helyi mezőgazdasági piacokat*! (Az odavitt élelmiszerek különben is csak egy vékony városi réteghez jutnak el.)

A – szinte – szabad világkereskedelemből elsősorban a nagybirtokosok húznak hasznot, gyakran óriási földbirtokaiknak többnyire mégis csupán kicsi részét művelik meg. Ezzel szemben több mint 600 millió ember *szívesen művelne földet, de nincs nekik* – vagy csak olyan kicsik parcellák, hogy azzal nemigen tudják eltartani családjukat. Az éhezők közé tartoznak azok a számos milliók is, akik a Harmadik világban vidékről *a városokba költöznek*, és ott éheznek, mivel nem képesek elegendő élelmiszerhez jutni.

És mintha nem lenne már épp elég probléma, még *a spekulánsok is befurakodnak* az élelmiszer-kereskedelembe. Az Öböl-menti államok, Kína és más országok hatalmas földterületeket szereznek meg Afrikában és Dél-Ázsiában, hogy ott saját szükségletükre termesszenek élelmiszert. *Nagy tőkebefektetők* óriási területeket bérelnek a világ déli részén, mivel tudják (vagy remélik), hogy az élelmiszerek hamarosan drágulni fognak. Így nagy nyereségek kecsegtetik őket.

Tehát nincs élelmiszerhiány. Azért éheznek egyre többen, mert *az ipari országok jómódú lakói és a küszöbországok újgazdagjai* egyre több élelmiszerre tartanak igényt iparosodott gazdasági- és életstílusuk biztosításához. Ilyen feltételek mellett nem segít, ha egyszerűen több élelmiszert állítunk elő. Aki le akarja küzdeni a világéhezést, annak meg kell kérdőjeleznie a gazdagok gazdaságát és életstílusát, a világkereskedelem struktúráit és Dél vidéki régióinak hatalmi viszonyait.

Wolfgang Kessler

Forrás: Publik-Forum, 2010/13

TARTALOM

Tanulmány
Garay András: A holnap embere és a holnap Istene 2–4
Paul M. Zulehner: Többet, mint kegyes adományt! 5–6
Hans-Joachim Tambour: A vágy szárnyain 9–10
Úti beszámoló
Franz Alt: Titkok és egyszerű méltóság 7–8
Meditáció
Vincze József: Mint a vadludak 10
Benyhe Jánosné: Három közösség 15–16
Farkas József: A Biblia 23
Interjú
A szellemek vidámak (Galzan Csinag) 11–12
Jézus az Andokban (Josef Estermann) 13–14
Gyerekeknek Moha-mese
A zsineg 17–18
Világegyház
Leonardo Boff: Milyen pápában reménykedhetünk? 19
Leonardo Boff: Ferenc pápa az egyház újjáépítésére hív fel 19–20
Tere Carillo: „Megváltozott" 20–21
Thomas Seiterich: Szent Oscar Romero? 21
Walter Axtmann: Az új pápai kurzus 21–22
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 24–27
Harmadik világ
Fred Pearce: Globális földrablás 28–29
A lelkiismeret lázadása (Interjú Jean Zieglerrel) 30–31
Wolfgang Kessler: Az éhezés okairól 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Könyvajánló

Ismét megjelent Kovács László **Erkölcsi világörökség** c. műve, a Bokor Közösség etikatankönyv-sorozatának negyedik kötete; főbb fejezetcímei: Vallás, Kereszténység, Erőszakmentesség, Szerelem – házasság – család, Öregség.

A főként középiskolás korú fiatalok számára készült tankönyvet nyitott szellemű iskoláknak és pedagógusoknak is ajánljuk; 1500,– Ft-os áron (plusz postaköltség) megrendelhető a szerzőtől: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6. Tel.: (1) 312 16 95.

Jánosy István

Spinoza – César Franck

(részlet)

Isten nem az, ki a zord időfolyásban
egymásra görget népeket, kiirtván
egymással őket. Kedvenc népe sincsen,
kire az ember üdvét bízta volna,
melynek Fölkentje végső győzelemben
vasvesszejével legeltetné a többit.
A bűnt, mit az ember ember ellen követ el:
háborút, kínzást – nem az Isten akarta.
Az Istenség: a Mindenség egésze,
energiája, s vég törvényhozója.
Ő hozta létre a fényévmilliókat:
a kháoszon hogy úr legyen a Törvény,
s végsőt karolva hív mindent magába.
Az embernek szabadságot adott, hogy
magát kiirtsa, avagy boldogítsa –
így rajtunk múlik, mit alkottunk magunkból,
személyünkből, akár a Földgolyóból.
Mégis, ha múló életünk lepergett,
rá visszatekintvén, érezzük: fölöttünk
egy szerető kéz, az vigyázta mindig
jártunk, bukásunk, és emelte meddő
létünk dadogását értelmes egésszé.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIV/4. (140.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIV. évf. 5. szám
2013. október
250,– Ft

Ki az ember?

Tervek, kudarcok, újrakezdések

Az ember tragikuma

Interjú a 80 éves Merza Józseffel

Moha-mese

Meditáció a kiteljesedésről

Egy protestáns szent emlékezete

Apokaliptika vagy morál?

Vasárnapi szentírási elmélkedések

A közjó gazdasága

Halálos kapzsiság

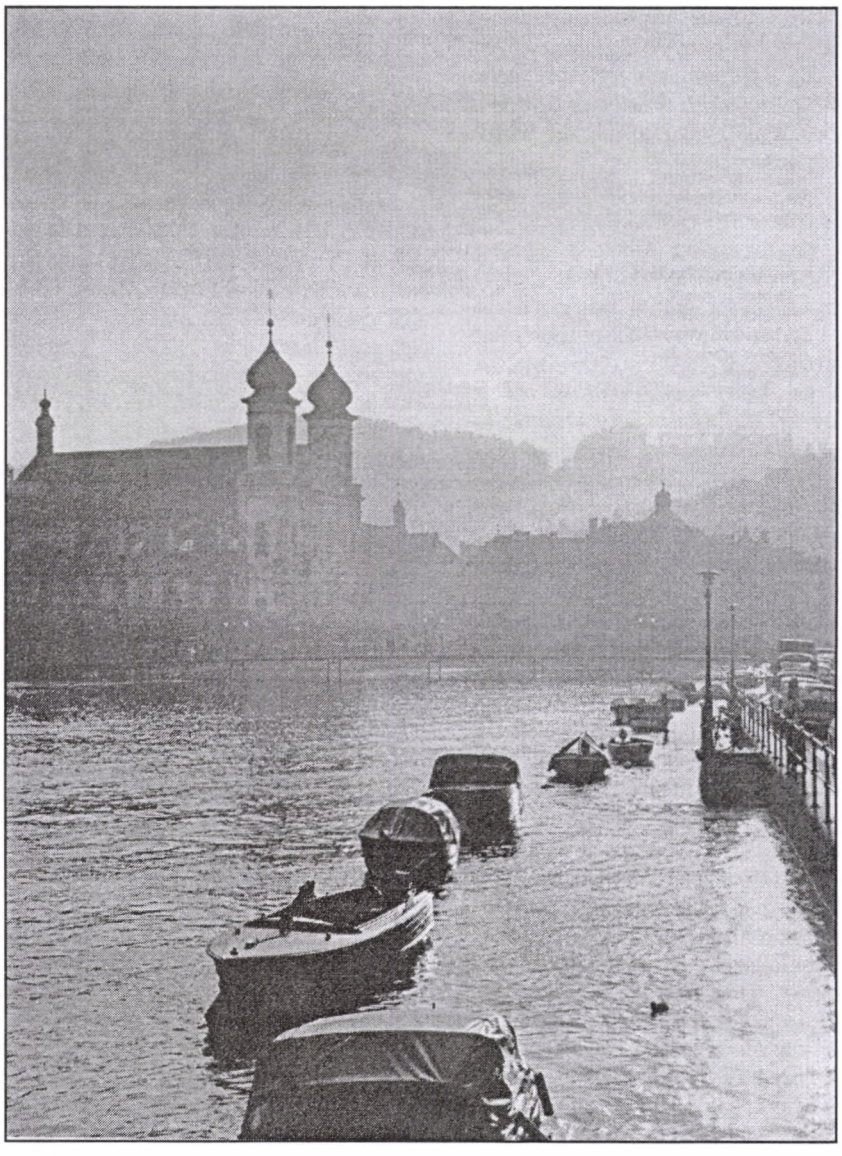

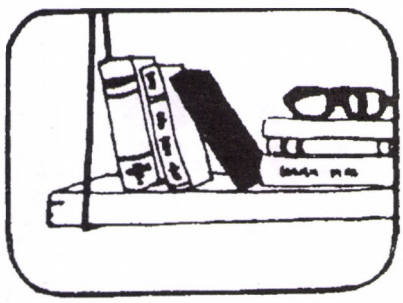

Erich Fromm

Ki az ember?

A kérdés: „*Ki* az ember?", közvetlenül a probléma lényegéhez vezet. Ha az ember valami dolog lenne, akkor kérdezhetnénk, hogy *mi* az ember, annak érdekében, hogy meghatározzuk, ahogyan egy természeti tárgyat vagy egy ipari terméket határozunk meg. Az ember azonban *nem dolog, és nem is lehet úgy meghatározni, mint egy dolgot.* Mégis igen gyakran dolognak tekintik az embert: Azt mondják róla, hogy munkás, gyárigazgató, orvos és így tovább, de ezzel csupán társadalmi szerepét jelölik meg, vagyis társadalmi állása alapján határozzák meg.

Az ember nem dolog, hanem élőlény, aki ***a folyamatos fejlődés folyamatában leledzik***. Életének egyetlen pontján sem az még, ami lehet, és ami esetleg lesz is.

Bár az embert nem lehet úgy meghatározni, mint egy asztalt vagy egy órát, de az ember nem is egészen meghatározhatatlan. Többet is el lehet mondani róla annál, hogy nem dolog, hanem élőlény. Az ember meghatározásának legfontosabb mozzanata az, hogy *gondolkodásával az ember túl tud nyúlni szükségletei kielégítésén.* Számára a gondolkodás – az állattal ellentétben – nem csupán eszköz ahhoz, hogy a kívánt javakat elérje, hanem annak eszköze is, hogy felfedezze saját létének és környezetének valóságát, függetlenül vonzódásaitól és ellenszenveitől. Más szavakkal: az embernek nemcsak intelligenciája van, mint az állatnak, hanem ***értelemmel is fel van ruházva***, s azzal képes igazságokat felismerni. Ha az ember hagyja, hogy értelme vezérelje, akkor mind testi, mint szellemi lényként saját legigazabb javát mozdítja elő.

A tapasztalat azonban azt bizonyítja, hogy magánéletében sok ember – elvakítva a bírvágytól és a hiúságtól – nem cselekszik ésszerűen. S ami még rosszabb: a nemzetek még kevésbé cselekszenek az értelem szerint tájékozódva, mivel demagógok túlságosan könnyen elfeledtetik a polgárral, hogy romlásba dönti városát és a világot, ha az ő tanácsukat követi. Sok nép pusztult már el amiatt, hogy képtelen volt megszabadulni azoktól az irracionális szenvedélyektől, amelyek meghatározták cselekvését, és nem volt képes elérni, hogy az értelem vezérelje. Ebben állt az ószövetségi próféták fontos feladata: nem a jövőt mondták meg előre, ahogyan általában feltételezik a prófétákról, hanem az igazságot hirdették, és ezzel közvetve a nép jelenbeli cselekvésének jövőbeli következményeire mutattak rá.

Mivel az ember nem dolog, amelyet bizonyos mértékig le lehet írni kívülről, ezért *csak magának az emberlétnek a személyes tapasztalatából kiindulva lehet meghatározni.* Így az a kérdés, hogy „Ki az ember?", ahhoz a kérdéshez vezet: ***„Ki vagyok én?"*** Ha nem akarunk abba a tévedésbe esni, hogy dologként kezeljük az embert, akkor a „Ki vagyok én?" kérdésre adott választ nem hangozhat másképp, csak így: „egy ember".

A legtöbb ember persze még soha nem élte át ezt az azonosságot; mindenféle lehetséges illuzórikus képet alkotnak önmagukról, tulajdonságaikról és azonosságukról. A helyzetnek megfelelően azt mondják: „tanár vagyok", „munkás vagyok", „orvos vagyok" – de ez a felvilágosítás egy ember tevékenységéről semmit nem mond nekünk *róla magáról*, és nem tartalmaz választ arra a kérdésre: „Ki ő?", „Ki vagyok én?"

Itt jelentkezik egy további nehézség. Mindenkinek van valamilyen társadalmi, morális, pszichológiai stb. iránya. Mikor és honnan tudhatom, hogy a másik által megcélzott irány az ő végleges tájékozódása, vagy hogy bizonyos meghatározó tapasztalatok hatására képes-e, és meg fogja-e változtatni ezt az irányt? *Létezik-e olyan pont, ahol az ember már annyira rögzült*, hogy joggal jelenthetjük ki: ő az, aki, és soha nem lesz más? Statisztikailag nézve talán lehetséges, hogy ezt sok emberről elmondjuk. De mindenkiről el lehet-e mondani halála napja előtt, és még azon a napon is el lehet-e mondani, ha meggondoljuk, hogy mássá válhatott volna, ha tovább élt volna?

Az embert még más módon is meg lehet határozni, ugyanis ***kétfajta szenvedély és ösztön határozza meg***. *Az egyik* fajta ***biológiai*** eredetű, és lényegileg *minden ember esetében azonos:* a fennmaradás szükségletét tartalmazza, s ebbe beletartozik az éhség és a szomjúság csillapításának szükséglete, a védelem szükséglete, a társadalmi struktúra valamilyen formájának szükséglete és – sokkal kevésbé kényszerítő mértékben – a szexualitás szükséglete. *A másik fajtába* tartozó szenvedélyek nem biológiai gyökerűek, és *nem* minden ember esetében *ugyanazok*: ezek különféle ***társadalmi*** struktúrákból származnak. Ilyen szenvedély a szeretet, az öröm, a szolidaritás, az irigység, a gyűlölet, a féltékenység, a versengés szelleme, a mohó vágy és így tovább. Ami a gyűlöletet illeti, különbséget kell tennünk reaktív és endogén gyűlölet között. E fogalmakat itt ugyanúgy használjuk, mint a reaktív depresszió és az endogén depresszió szembeállításakor. A reaktív gyűlölet *reakció* a saját személyünket vagy csoportunkat ért támadásra vagy fenyegetésre, s többnyire szertefoszlik, ha elmúlt a veszély. Az endogén gyűlölet *karaktervonás;* az ilyen gyűlölettel eltelt ember folyton új lehetőséget keres arra, hogy kiélje gyűlöletét.

A biológiailag megalapozott szenvedélyekkel ellentétben az említett társadalmi gyökerű szenvedélyek *a mindenkori társadalmi struktúra termékei.* Abban a társadalomban, amelyben egy kizsákmányoló kisebbség uralkodik a védtelen, szegény többségen, mindkét oldalon megtalálható a gyűlölet. A kizsákmányoltak gyűlölete nem igényel magyarázatot. Az uralkodó kisebbség viszont azért gyűlöl, mert fél az elnyomottak boszszújától, de azért is, mivel gyűlölnie *kell* a tömeget ahhoz, hogy elfojthassa saját bűntudatát, és bizonyíthassa kizsákmányoló magatartásának helyességét. A gyűlölet nem tűnhet el, amíg hiányzik az igazságosság és az egyenlőség. Éppígy nem létezhet semmiféle igazság, amíg az embernek hazudnia kell ahhoz, hogy igazolhassa az egyenlőség és az igazságosság elvének megsértéseit.

Egyesek azt állítják ugyan, hogy az olyan elvek, mint az egyenlőség és az igazságosság csak ideológiák, amelyek a történelem során alakultak ki, és nem tartoznak az ember természetes alapalkatához. Ezt a nézetet itt

nem tudjuk részletesen cáfolni, egy valamit azonban emeljünk ki: Hogy az emberek a szívük legmélyén hordozzák az egyenlőség és az igazságosság iránti érzéket, ez abból következik, hogy érzékenyek arra, ha egy ellenséges csoport megsérti az egyenlőség és az igazságosság elvét. Az emberi lelkiismeret érzékenysége sehol sem mutatkozik meg világosabban, mint abban, ahogyan a legtöbb ember reagál az igazságosság és az egyenlőség elleni mégoly csekély vétségekre, feltéve persze, hogy nem őket magukat vádolják ilyen vétségekkel. Így jut erőteljesen szóhoz a lelkiismeret valamely nemzeti csoportnak az ellenségeivel szemben emelt vádjaiban. Ha az embereknek nem lenne természetes erkölcsi érzékük, akkor miért ingerelné őket azonnali heves szenvedélyekre az, ha okkal vagy ok nélkül olyan rémtettekről tájékoztatják őket, amelyeket az ellenség állítólag művelt?

Az ember egyik további meghatározása azt közli, hogy ő az az élőlény, akiben ***a cselekvés ösztönös irányítása minimálisra csökkent***. Nyilvánvalóan megtalálhatóak az emberben is az ösztönös motivációk maradványai, például az éhség és a szexualitás, de az ember csak akkor vezérelteti magát nagymértékben ezektől az ösztönöktől, ha veszélyben van az egyén vagy a – kisebb-nagyobb – csoport fennmaradása. Az embert motiváló legtöbb szenvedély, például a becsvágy, az irigység, a féltékenység, a bosszúvágy, bizonyos társadalmi konstellációkból ered és táplálkozik. E szenvedélyek erejét azon lehet lemérni, hogy még az életben maradás ösztönénél is hatalmasabbak tudnak lenni. Az emberek készek életüket adni a gyűlöletért és a becsvágyért, de szeretetükért és lojalitásukért is.

Minden emberi szenvedély közül *a legrettenetesebb az a hajlam, hogy saját hatalmi fölényünk alapján önző céljainkra használjunk egy másik embert*, s ez aligha valami más, mint a ***kannibalizmus*** kifinomult formája. A neolitikus társadalmakban még nem létezett ez a szenvedély, hogy saját céljaink érdekében kizsákmányoljunk másokat. Szinte minden mai ember számára igen furcsa és csaknem felfoghatatlan gondolat, hogy létezett olyan történelmi korszak, amelyben az ember nem akart kizsákmányolni másokat, és őt sem zsákmányolták ki. És mégis így volt! A földművelők és vadászok korai kultúráiban mindenkinek elég tápláléka volt, és értelmetlen lett volna dolgokat felhalmozni. A magántulajdont még nem lehetett tőkeként befektetni, és az senkit nem ruházott fel hatalommal. A gondolkodásnak ez a szakasza tükröződik legendaszerűen az Ószövetségben (2Móz 16,16-21): A pusztában manna táplálta Izrael gyermekeit; volt belőle elég, és mindenki annyit ehetett belőle, amennyit bírt, de a mannát nem lehetett felhalmozni; amit nem ettek meg az adott napon, az tönkrement és eltűnt. Jövőbeli mannaszállítmányokra spekulálni teljesen értelmetlen lett volna. Az olyan javak azonban, mint a gabona vagy bizonyos eszközök, nem olyanok, mint a manna, fel lehet halmozni őket, és végül hatalommal ruházzák fel azokat, akik a legtöbbet birtokolják belőlük. *Csak a fölösleg bizonyos mértékének meghaladásával vált értelmessé hatalmat gyakorolni más embereken* – annak érdekében, hogy kényszerítsék őket: a hatalmat gyakorló osztály javára dolgozzanak, a maguk részeként pedig elégedjenek meg a létminimummal. A patriarchális állam győzelme után a rabszolgák, a munkások és a nők voltak a kizsákmányolás legfőbb tárgyai.

Kannibáli előtörténetünk csak akkor érhet véget, s a valóban emberi történelem csak akkor kezdődhet meg, ha az ember többé nem jelent fogyasztási cikket erősebb embertársai számára. Ez *a változás* előzetesen *megköveteli*, hogy teljesen *tudatossá váljon* bennünk, mennyire bűnösek kannibáli erkölcseink és szokásaink. Ennek világos tudata azonban hatástalan, ha nem jár együtt átfogó *bűnbánattal*.

A bűnbánat több, mint sajnálkozás. A bűnbánat erős érzelem: ***a bűnbánó ember*** *undorodik önmagától és tetteitől*. A valódi bűnbánat és a hozzá kapcsolódó szégyenérzet az egyetlen olyan emberi tapasztalat, amely képes megakadályozni, hogy ismételten elkövessük ugyanazt a bűntettet. Ha hiányzik, akkor az a benyomás keletkezik, hogy a bűntettet sosem követték el. De hol találunk valódi bűnbánatot? Megbánták az izraeliták a kánaáni törzsek között végbevitt népirtást? Megbánták az amerikaiak az indiánok csaknem teljes kiirtását? Az ember évezredek óta olyan rendszerben él, amelyben a győztesnek semmit nem kell megbánnia, mivel a hatalom egyet jelent a joggal.

Mindenkiben határozottan tudatossá kellene válniuk azoknak a bűntetteknek, amelyeket mi magunk, kortársaink vagy elődeink követtek el, akár ténylegesen mi követtük el azokat, akár a mi hallgatásunk révén mások. *Nyílt* – szinte azt mondanám: rituális – *beszéddel be kellene vallani* őket. A római katolikus egyház lehetőséget kínál az egyes ember bűnvallomására, és ezzel teret ad a lelkiismeret hangjának. De az egyéni gyónások nem elégségesek, mivel nem érintik azokat a bűntetteket, amelyeket egy *csoport*, *osztály* vagy *nemzet* követ el, és különösképpen a szuverén *állam*, amely nincs alávetve a lelkiismeret követelményeinek. Amíg nem szánjuk el magunkat a „nemzeti bűnvallomásra”, addig az emberek továbbra is kitartanak majd az ősrégi dolgok mellett, és erős érzékük lesz az ellenségek bűncselekményei iránt, de nem lesz szemük a saját népük által elkövetett bűncselekményekre. Hogyan kezdheti el az egyén komolyan követni a lelkiismeret parancsait, ha a nemzetek – amelyek pedig az erkölcs képviselőivé tolják fel magukat – a lelkiismeret semmibevételével cselekszenek? Ez csak oda vezethet, hogy minden egyes állampolgárban elhallgattatják a lelkiismeret hangját, a lelkiismeret ugyanis éppúgy oszthatatlan, mint az igazság.

Ha azt akarjuk, hogy az emberi értelem hatékony legyen, akkor nem szabad irracionális szenvedélyeknek uralniuk azt. Az intelligencia intelligencia marad akkor is, ha rossz célok szolgálatába állítják. Az értelem ellenben, a tudomás a valóságról úgy, amint az van, és nem úgy, amilyennek látni szeretnénk, hogy az hasznosabb legyen a mi céljaink szempontjából – ez *az értelem csak olyan mértékben hatékony, amilyen mértékben legyőzzük az irracionális szenvedélyeket*, vagyis olyan mértékben, amilyen mértékben az ember valóban emberivé vált, és már nem irracionális szenvedélyek határozzák meg fő hajtóerőkként a cselekedeteit.

Itt botlunk bele azoknak a szenvedélyeknek a fontos kérdésébe, amelyek szükségesek az emberiség életben maradásához. Noha az agresszió és a destruktivitás szolgálhatja azt, hogy az egyik csoport megsemmisítsen egy másikat, és így ő maga fennmaradjon, de egészen más a helyzet, ha az egész emberiséget tartjuk szem előtt. Ha ***az agresszió*** általánosan elterjedne, akkor ez nem csupán az egyik vagy másik csoport pusztulásához vezetne, hanem végül az emberi nem kipusztulásához. Ez a gondolat korábban pusztán valóságidegen spekuláció volt. Manapság azonban kérdésessé vált az emberiségnek mint olyannak a fennmaradása, minthogy az ember birtokában vannak önmaga elpusztításának eszközei, és ténylegesen is ennek gondolatával játszik, mivel mélypontra süllyedt az élet szeretete. Ma el lehet mondani, hogy az erősebb túlélésének elve – a szuverén államok [és még inkább a nemzetek

feletti vállalatok – *a ford.*] féktelen érvényesülési igénye – az emberiség kiirtásához vezethet.

A 19. században Emerson azt mondta: „A dolgok ülnek a nyeregben, és az emberen lovagolnak.” Ma azt mondhatjuk: „A dolgok az ember bálványai, és imádásuk megsemmisítheti az embert.”

Korábban egyesek ismételten azt állították, hogy az ember határtalanul alakítható, és első hallásra ez találónak is tűnik. Ha áttekintjük az emberi viselkedést az idők folyamán, azt látjuk, hogy a legnemesebb dologtól a legaljasabbig nincs olyan, amit az ember ne tehetne meg, és ne tett volna meg. De ***az ember alakíthatóságáról*** tett kijelentés korlátozásra szorul. *Minden olyan magatartásmód, amely nem az ember fejlődését és tökéletesedését szolgálja, megköveteli az árát.* A kizsákmányoló fél a kizsákmányolttól; a gyilkos fél a tette következményeként bekövetkezhető elszigeteléstől, még akkor is, ha az elszigetelés nem börtönben történik; az örömtelen fogyasztó attól fél, hogy csak vegetál, ahelyett hogy valóban élettel teli lenne.

Az a mondat, hogy az ember határtalanul alakítható, magában foglalja, hogy az ember fiziológiailag eleven lehet, ugyanakkor emberileg mégis nyomorék, s az ilyen ember boldogtalan, nélkülözi az örömöt, tele van nehezteléssel, haraggal, és emiatt destruktívvá válik. Csak akkor nyílik meg számára ismét az öröm lehetősége, ha kiszabadul ebből a szövevényből. Eltekintve a genetikai okkal bíró patologikus állapotoktól, *az ember lelkileg egészségesen születik*, s csak azok torzítják el, akik tökéletes uralomra törnek, akik gyűlölik az életet, és ki nem állhatják az örömteli nevetést. Ha aztán a gyermek nyomorékká vált, jó ürügyük van ellenséges beállítottságukra, amelyet nem a hibás gyermeki magatartás okaként, hanem következményeként értelmeznek.

De miért akarna valaki nyomorékká tenni egy másik embert? E kérdésre a választ abban kell keresni, amit a még ma is meglévő kannibalizmusról mondtunk. A pszichikailag megnyomorított embert könnyebben ki lehet használni, mint az erős embert. Az erős visszaüthet, a legyengített nem: tehetetlenül ki van szolgáltatva a hatalmas gonoszságának. Egy uralkodó csoport minél inkább pszichikai nyomorékokká teszi azokat, akiken uralkodik [például reklámokkal, valóságshow-kkal, szappanoperákkal és egyéb sorozatokkal – *a ford*], annál egyszerűbb kizsákmányolnia őket, azaz táplálékként kihasználnia saját céljai érdekében.

Minthogy az ember értelemmel van felruházva, képes kritikusan elemezni tapasztalatait, és felismerni, mi szolgálja fejlődését, és mi akadályozza. *Az ember arra törekszik,* hogy a lehető legharmonikusabban kifejlessze minden szellemi és testi erejét, azzal a céllal, *hogy elérje a jól-lét állapotát.* A jól-lét ellenkezője a levertség vagy depresszió, ahogyan Spinoza kifejtette. Ennek értelmében az öröm az értelem terméke, a levertség vagy depresszió pedig a hamis életmód következménye. Ha tehát az Ószövetség súlyos bűnként veti az izraeliták szemére, hogy örömtelenek a bőség közepette (5Móz 28,47), akkor ez a lehető legvilágosabban igazolja az iménti alapelvet.

Az ipari társadalom alapértékei konfliktusban állnak az ember jól-létével. Melyek az ipari társadalmak alapértékei?

Az első alapérték az *uralkodás a természeten*. De az ipari előtti társadalmak nem uralkodtak szintén a természeten? Magától értődik, különben az ember már rég éhen halt volna. A természeten való uralkodásnak a mikéntje azonban más az ipari társadalomban, mint a mezőgazdasági társadalmakban. Ez különösen is érvényes azóta, mióta az ipari társadalom *a technika által* uralkodik a természeten. A technika azon alapul, hogy a gondolkodás képességét tárgyak előállítására használjuk. A technika a női öl férfi pótléka. Ezért ábrázolja úgy az Ószövetség eleje a világ teremtését, hogy Isten a szavával hozza létre, viszont a régebbi babiloni teremtésmítoszban még a Nagy Anya szüli a világot.

Az ipari társadalom értékrendszerében a második érték *az ember kizsákmányolhatósága* erőszakkal, jutalmazásokkal vagy – többnyire – e kettő ötvözetével.

A harmadik alapérték azt mondja ki, hogy *a gazdasági tevékenységnek nyereségesnek kell lennie*. Az ipari társadalomban a nyereségvágy elsősorban nem a személyes kapzsiság kifejeződése, hanem a gazdasági cselekvés helyességének mércéje. Nem használatra termelnek, még ha a legtöbb árunak bizonyos használati értéke is kell, hogy legyen, hanem azért termelnek, hogy nyereségre tegyenek szert. Ez azt jelenti: gazdasági tevékenységem eredményének végső soron annak kell lennie, hogy többet keresek, mint amennyit kiadtam a termékem előállítására vagy amennyiért beszereztem azt az árut, amit eladok.

Elterjedt félreértés úgy beállítani a dolgot, hogy a profitra törekedés kapzsi emberek *személyes* lélektani vonása. Természetesen lehet ez is, de ez nem sajátosan jellemző arra, ahogyan a nyereségről gondolkodnak a modern ipari társadalomban. A nyereség csupán utalás a sikeres gazdasági magatartásra, és ezáltal az üzleti ügyesség mércéje.

Az ipari társadalom negyedik klasszikus ismertetőjegye *a verseny*. A fejlődés azonban azt bizonyította, hogy az egyes vállalkozások növekvő központosítása és nagysága következtében – és ezenfelül a bár törvénytelen, de mégis meglévő ármegállapodások következtében – a verseny meghátrál a nagyvállalatok együttműködése elől, és inkább két kis magánkereskedelmi ügylet között lép fel, mint két ipari konszern között. Manapság egész gazdasági tevékenységünkből hiányzik az eladó és a vásárló közötti érzelmi kapcsolat. Régebben még különleges viszony volt a kereskedő és vevője között. A kereskedő érdeklődött vevője iránt, és az eladás több volt, mint pénzügyi tranzakció. Az üzletember bizonyos kielégülést érzett, ha a vevő megvett egy olyan árut, amely számára hasznos és megfelelő volt. Biztosan van még ma is ilyesmi, de csak kivételként, és lényegileg az ódivatú kis üzletekre korlátozottan. A mai drága áruházakban az eladószemélyzet mosolyog, az olcsó áruházakban pedig közömbösen bámészkodik. Fölösleges hangsúlyozni, hogy a mosoly nem valódi, és azokkal a magasabb árakkal fizetik meg, amelyeket az áruház elkér a vevőktől.

Ötödikként azt kell megemlíteni, hogy századunkban *jelentősen csökkent az együttérzés képessége*. Talán hozzá kellene tenni, hogy a szenvedés képessége is eltűnt. Ezen természetesen nem azt értem, hogy az emberek kevesebbet szenvednek, mint korábban; ám annyira elidegenedtek önmaguktól, hogy nincsenek is egészen tudatában szenvedésüknek. Akárcsak az a személy, akinek krónikus fájdalmai vannak, adottnak fogadják el a szenvedést, és csak akkor veszik észre, ha intenzitása meghaladja a megszokottat. Ám nem lenne szabad elfelejtenünk, hogy a szenvedés az egyetlen olyan érzelem, amely valóban minden emberben, sőt talán minden érzékelésre képes lényben közösnek látszik. Ezért az a szenvedő, aki felismeri a szenvedés általános elterjedtségét, elnyerheti az emberi szolidaritás vigaszát.

Nagyon sok olyan ember van, aki soha nem élt át boldogságot, de senki sincs, aki ne szenvedett volna, még ha konokul fáradozik is azért, hogy elfojtsa a szenvedés tudatát. Az együttérzés elválaszthatatlanul össze van kötve az emberek iránti szeretettel. Ahol nincs szeretet, ott nem létezhet együttérzés sem. Az együttérzés ellentéte a közömbösség, a közömbösséget pedig skizoid jellegű patologikus állapotnak lehet nevezni. Másfelől: amit az egyes ember iránti szeretetnek neveznek, az gyakran csupán egyfajta függőségi köteléknek bizonyul; aki csak egy embert szeret, az senkit sem szeret.

(1979)

Forrás: *E. F., Über die Liebe zum Leben, közr. Hans Jürgen Schultz, dtv, München* ^{3}*1987*

Nem muszáj mindent elérni

Tervek, kudarcok, újrakezdések

Adrián tizenkét éves, és már megvan az életterve: „Azt kívánom, hogy sikeresen befejezzem majd a középiskolát, aztán szívesen tanulnék jogot, majd könyvesboltot nyitnék, ahol főleg gyermek- és ifjúsági regényeket árusítanék.” Adrián előtt áll az élet. Tágas tér ez, de Adrián még nem ismeri életének térképét, semmit sem tud még azokról a kerülőutakról, amelyek arra kényszerítik majd, hogy megváltoztassa menetirányát, s azokról a magaslatokról és völgyekről sem, amelyeket be kell majd járnia; de van terve, és ezzel megkezdődik számára az élet kalandja.

A brémai életrajzkutató, *Annelie Keil* azt mondja: „Az élettervek azt a nagy témát érintik, hogy életünk út az idegenbe. Az ember megpróbálja meghatározni a célját, és útjelzőket készít magának. Ilyen útjelzők például a tervek. Máshová akarok költözni, meg akarok házasodni, gyerekeket szeretnénk – de az olyan kis tervek is, mint hogy hol szeretnénk nyaralni, vagy mit akarunk tenni a következő héten.”

Vagy az egy napra szóló tervek. Valakire rámosolygok. Elégedett leszek magammal. Fönn leszek már, amikor a nap felkel. Nem fogom átaludni az értékes időt.

Szép dolog, ha az embernek vannak tervei, de a tervek teherré is válhatnak, ha hajszolttá teszik az embert – hogy egyre gyorsabban, egyre messzebbre, egyre magasabbra jusson. Mikor mondhatom azt, hogy nem muszáj mindent elérni? És ha ezt mondom, vajon korlátozottságom okos belátása ez, vagy rezignáció, mivel túlságosan becsvágyóak voltak céljaim, és most kifogytam a szuszból?

„Az élet kötéltánc”, mondja Annelie Keil, „és a tervek nem mentesítenek minket attól, hogy életünk minden egyes szakaszában megkérdezzük: Valóban az *én* tervem ez még, az *én* életemet élem-e – vagy már csak eszköz vagyok, például a terveim megvalósításának eszköze?” Az a személy vagyok-e az élettörténetemben, aki lenni akartam? Vagy mássá váltam az idők során? Helytálló még az a tervezet, amelyet önmagamról készítettem? Vagy az élet már túllépett rajtam és a terveimen? Ki vagyok ma? Annelie Keil szerint: „A tudományban mindig azt mondjuk, hogy szép dolog az életről fizikai modelleket készíteni, amelyekről leolvashatjuk, hogyan működik az élet. E modellek nagyon logikusnak tűnnek számunkra. De nem adnak választ olyan kérdésekre, hogy a valós életben mi a megterhelő, vagy mi fog balul kiütni. Ha az a veszély fenyeget minket, hogy az élet modelljét tartjuk magának az életnek, akkor elvesztünk. Ha statikus élettervet készítünk, ha azt mondjuk, fő, hogy a tervünk megvalósuljon, akkor problematikussá válik az élet, mert hajlíthatatlan a tervünk, s ezzel megfosztjuk elevenségétől az életet.”

Nyitottnak maradni az élet csodáira, és ugyanakkor célra törni! Kíváncsian hagyni, hogy ismeretlen világok mozgassanak minket, anélkül hogy elveszítenénk tájékozódásunkat! Álmodni, és mégis ébernek lenni! Az életművészethez hozzátartozik, hogy a szabadság és a kötöttség közötti helyes mértéket a saját terve-

inkre vonatkozóan is felismerjük, és ne fosszuk meg magunkat a változások esélyétől.

Szívből kívánunk minden jót: amikor gyerek születik, amikor valaki házasságot köt, amikor a gyerekünk másik városba megy tanulni, amikor valaki megkezdi tanult szakmájának gyakorlását. Minden jót a jövőre nézve, kívánjuk, hogy terveitek megvalósuljanak.

Aztán minden másképp történik. A tanulás kudarcba fullad, mivel az illető nem neki való területet választott. A nevelés kudarcba fullad, mivel a gyerek a saját útját járja, s a szülők zsákutcának tartják azt. A foglalkozás kudarcba fullad, mivel a munkahely a leépítések áldozatává válik. A házasság kudarcba fullad, mivel túlságosan nehéznek bizonyult az az ígéret, hogy egy életen át egymásért fognak élni. A sors könyörtelen. Baleset, betegség, halál semmisíti meg a terveket. És már semmi sem jó.

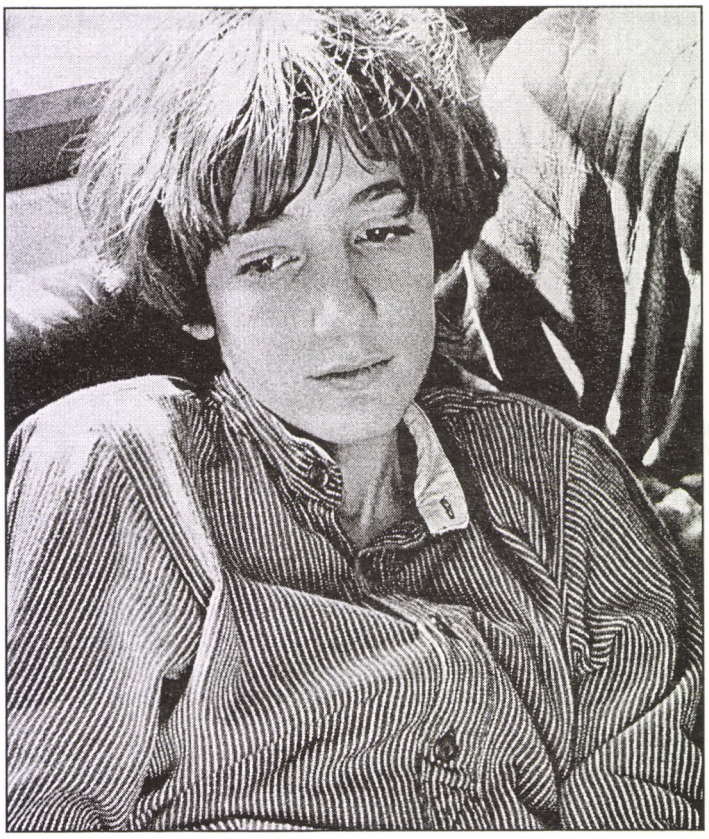

Bizonyára nincs egyetlen olyan sikeres élettörténet sem, amelyet ismételten ne kísérnének kudarcok. A balsikerek elbeszélése nélkül a sikeres emberek életrajza is csak néhány sovány oldalból állna, s az is meglehetősen unalmas lenne. Kudarcot vallani nem szégyen; az élet legjobb dolgai közé tartozik, ha engedélyt adunk magunknak az újrakezdésre, ha merjük elhatározni: Változtatok magamon és az életemen! Ekkor kezdődik az ember számára a nagy tanulóidő, mondja *Alain Guggenbühl* svájci pszichoanalitikus. Aki külön utakon jár, intenzívebben él c. könyvében ezt írja:

„Kudarcot vallva kezd el gondolkozni az ember, kudarcot vallva kezd – szerencsés esetben – tanulni is. Nem a siker idején. Mert a sikerrel az ember mindig csak azt akarja igazolni, amit tulajdonképpen már megtett. Mindnyájunknak meg kellene tanulnunk, hogy itt és most igazán megbukjunk, és elfogadjuk, hogy valami nem megy. Társadalmunk számára fontos lenne, hogy tiszteljük a kudarcot, hogy például ha valakit fölvesznek egy céghez, ne csak azt kérdezzék meg: Mi mindent ért már el Ön?, hanem azt is: Miben vallott már kudarcot? Akkor élünk értelmes életet, ha keresők vagyunk, és nem hagyjuk, hogy rabjává tegyen minket az, amit a társadalom elénk állít. Civilizációs lármának nevezem azt, ami itt folyik. Mintha a társadalmi lárma, a társadalmi szenzációk jelentenék az élet tulajdonképpeni tartalmát. Ez tökéletes tévedés.”

A civilizációs lárma – a többiek hangja: a szülőké, a szomszédoké, az iskoláé, a társadalomé. Kórusban kiáltják felénk: Neked muszáj..., neked kell..., neked szabad..., neked nem szabad... És semmi esetre sem szabad kilógnod a sorból! Így jó mindnyájunk számára!

De olykor búcsút kell vennünk az olyan élettervektől, amelyek nem teljesülhetnek, mivel ellentmondanak saját karakterünknek és temperamentumunknak. Olykor nagyon üdvös, ha megválunk saját terveinktől, mielőtt még azok hamis pályára állítanának minket. Alain Guggenbühl szerint ekkor vetődik fel a kérdés:*Ki vagyok én?* Mi az, ami számomra értékes az életben? „A kudarcot elviselni nehéz, fájdalmas dolog. Az ember úgy érzi, semmit sem ér már, nincs már helye az életben. Kudarcot vallani nagyon-nagyon nehéz. De ezek a depressziós szakaszok nem egyszerűen csak problematikusak, ezek nagyon fontosak! Nem kell gyógyszerekkel elsöpörnünk őket. Ezek az érzések megtanítanak valamire, új irányt adnak az életünknek.”

Légy jó magadhoz, semmire sem mész, ha hamis tervekkel nyomás alá helyezed magad, tanácsolja *Klaus Mertes*, a berlini jezsuita gimnázium, a *Canisiuskolleg* igazgatója. Ma sok ember hajlik arra, hogy könyörtelenül egyre messzebbre hajszolja önmagát. Ezért mondja Klaus Mertes: „Engedd, hogy jól alakuljanak a dolgok! Légy, aki vagy! Fogadd el, hogy nem vagy hős, ne tartsd olyan fontosnak magad! Ne fuss önmagad elől, és ne rohanj szakadatlanul becsvágyó terveid után! Lemondani bizonyos tervekről nem jelenti szükségképpen azt, hogy az ember megadja magát az életnek, nem jelent rezignáltságot, amellyel azt mondja: Úgy sem vagyok képes rá! A lemondás okos belátás is lehet, annak bizonyossága, hogy nem muszáj mindent elérni az életben. Ne hagyd, hogy a terveid tévútra vigyenek, ne engedd, hogy mások tőled idegen pályára vigyenek! Ne ragaszkodj a terveidhez, és ahhoz az illúzióhoz, hogy bármit megtehetsz!” A jezsuita pedagógus szerint a tervek szilárd vázat, célokat és tartást adnak az életnek a válságos szakaszokban. Ez az érem egyik oldala. „Másfelől persze minden kudarc esélyt jelent, mivel megszabadít az illúzióktól, és egy lépéssel közelebb visz a valósághoz. Hogy teológiailag fejezzem ki: Isten csak a valóságban tud találkozni velünk, illúzióinkban nem. Az illuzórikus önképek virtuális világokba vezetnek. Illuzórikus világban élni azt is jelenti, hogy veszélyesen élni, mivel konfliktusba kerülünk a valósággal, és a valóság mindig erősebb az illúzióinknál. A kudarc során átélt fájdalom összhangban van az evangéliummal is, hiszen abban az áll: Változtassátok meg a gondolkodásotokat, változtassátok meg önmagatokról alkotott alapfelfogásotokat, mert ez az egyik feltétele annak, hogy egyáltalán élhessetek! Hiszen a valóság tulajdonképpen az az ajándék, amelyet Istentől kapunk. A kudarc lehetővé teszi – bibliikusan szólva – a megtérést.”

És esélyt ad az embernek arra, hogy még egyszer újragondolja önmagát. Klaus Mertes szerint a tervek mindig az értékelképzeléseink kifejeződései is, ezért olyan fontosak az életben: „A terveimmel kezdődik a dolog. De amikor útra kelek, akkor olyan jövőbe in-

dulok el, amely nyitott, s amelyet nem tudok kézben tartani a terveimmel, és az első nagy felfedezésem az – már ezt is értéknek kell tekinteni! –, hogy annak is van értéke, amit nem lehet megtervezni. Találkozom valakivel, és már nem stimmelnek a terveim, és ekkor döntenem kell. Megbetegszem, és már nem stimmelnek a terveim. Meghal egy jó barátom, és már semmit sem érnek a terveim, vagy változtatnom kell rajtuk… Azért olyan fontos a megtervezhetetlen megtapasztalása, mert megszabadít minket attól az elképzeléstől, hogy nekünk magunknak kell 'megcsinálnunk' az életünket. Pedig az élet nem azáltal válik értelmessé és teljessé, hogy tervet készítek, amit aztán megvalósítok. Az értelmes élet úgy jön létre, hogy felfedezem annak az életnek az értelmet, amelyet élek.”

... rajtunk múlik, mit alkottunk magunkból,
személyünkből, akár a Földgolyóból.
Mégis, ha múló életünk lepergett,
rá visszatekintvén, érezzük: fölöttünk
egy szerető kéz, az vigyázta mindig
jártunk, bukásunk, és emelte meddő
létünk dadogását értelmes egésszé.

Jánosy István: Spinoza – César Franck (részlet)

Így avatkozik be a sors az emberek terveibe. Vagy más, jó hatalmak vesznek oltalmukba minket? Avagy idegen hatalmak tesznek ki minket az élet ridegségének? Létezik-e az ember tervei mögött egy másik, még nagyobb terv? Isten terve, amely ismét viszonylagossá tesz mindent, hogy az ember ne váljék áldozatává annak a gőgnek, amellyel azt képzeli, hogy ő az egyedüli tervező, kivitelező és uralkodó? Ezek a kérdések éppoly régiek, mint az emberiség – és mégis újra meg újra fölvetődnek. Klaus Mertes jezsuita kétkedően tekint a mindenható Isteni Tervezőről alkotott képre: „Azért nem kedvelem az 'Isten tervének' képét, mivel ilyenkor mindig egy zsinóron rángatott bábu képe áll előttünk, amelynek zsinórjait az égben trónoló Isten tartja kezében. Ezt tagadom. Isten nem olyan Isten, aki a maga tervei szerint rángatja a bábukat. Ha Istennek van terve, akkor az a legkevesebb, hogy képesnek kell lennem ahhoz igazodni, és ha az Isten és ember közti kapcsolat eleven a valóságban, akkor ez azt is jelenti, hogy kölcsönös. Isten aszerint változtatja meg velem kapcsolatos terveit, ahogyan én magam változom. Számomra nagyon fontos Sören Kierkegaard kulcsmondata: Az életet előrefelé éljük meg, és visszafelé értjük meg. Utólag felismerhetem az engem kísérő vezetést, azt, hogy a Jóisten semmi mást nem tesz, mint vezérel, s hogy a végén visszatekintve mélyebb értelmet nyer minden, ami történt, a kudarc is; felismerhetem, hogy Isten a kudarcot is olyasmivé alakítja, ami jót tesz nekem.”

A híres lelki író, *Anthony de Mello* mesél egy ügyvédről, akinek egy bádogos kiállított egy számlát. Az ügyvéd így szólt a bádogoshoz: „Idefigyeljen, ön kétszáz eurót kér egy órára. Ügyvédként nem keresek ennyit!” Mire a bádogos: „Amikor még ügyvéd voltam, én sem kerestem ennyit.” – Hogy az ember bádogos, ügyvéd, üzletember vagy pap-e, nem érinti a tulajdonképpeni „én”-t. Ha holnap megváltoztatnám a terveimet és a foglalkozásomat, az olyan lenne, mintha ruhát cserélnék. Én magam ugyanaz maradnék. Ön azonos a ruházatával? Vagy a nevével? Vagy a foglalkozásával? Többé ne azonosuljon ezekkel a külsőségekkel, mindez megváltozhat egyik napról a másikra. Ha ön valóban megértette ezt, akkor már semmilyen kritika nem érheti önt. Sem a hízelgés, sem a dicséret nem fogja többé meghatni. Ha valaki azt mondja önnek: Ön remek fickó!, miről beszél akkor? Ez azon skatulyák egyik, amelyekbe tetszés szerint berakják az embert. Ezek gyorsan változnak, és a társadalom által állított mércék szerint változnak. Ezeknek azonban nincs közük az ön „én”-jéhez. Az „én” nem passzol egyik skatulyába sem.

Így ír Anthony de Mello A skatulya embere c. történetében. Az emberek nagy tervei közé tartozik, hogy boldog életet éljenek, olyat, amelyben megtalálják magukat, amelyben önállóan gondolkodhatnak és érezhetnek. De az emberek többnyire akkor beszélnek boldogságról, ha az élet külső dolgaiban minden a terveik szerint alakul. *Otfried Höffe* tübingeni filozófus szemében ez kérdéses magatartás. Bár az erényes élet boldogságra törekszik, de egyúttal gyakorolja a tökéletlennel, a befejezetlennel szembeni alázatot – s az alázatot azzal szemben is, ami minden fáradozás ellenére sikertelen marad; jóllehet reális tervekre épít, de számol a kudarccal és az újrakezdéssel is; nem vár tökéletes életet, nem akar mindent birtokolni. Sőt, az okos életvezetés egyik vonása lehet lemondani arról az elgondolásunkról, hogy a boldogságnak feltétlenül hozzá kell tartoznia az életünkhöz. Hiszen meglehet, életünknek az a célja, hogy végrehajtsunk bizonyos feladatot, teljesítsünk valamilyen kötelességet, gyerekeket neveljünk föl, és így tapasztaljuk meg teljes terjedelmében a lét bőségét.

E szerint az erényes élet egyszerű élet. Olyan élet, mondja Otfried Höffe, amely nem abból indul ki, hogy a sors pont számomra tartogat valami rendkívülit: „A boldogságot ígérő célok kérdése nem abban áll, hogy mérlegeljük, hová igyekszem éppen, vagy mi a következő lépés a karrieremben; sokkal inkább az a kérdés, milyen célok vezérlik az életemet. Nagyon fontos erény, hogy az ember tudja: nem úr; nem ura sem saját adottságainak, sem embertársainak, akikkel találkozik, sem a természeti körülményeknek, hanem sokféle módon függ más emberektől és más dolgoktól. És ezt is el kell fogadnunk, de ebben az elfogadásban nem muszáj passzív tárggyá, idegen erők labdájává válnunk, és az idegen erők elfogadása ellenére nem muszáj lemondanunk önmagunkról mint aktív, autonóm személyről. A higgadt hozzáállás mutatkozik meg abban, ha úgy tartjuk: a sikeres élet csúcspontjai olyan dolgok, mint a barátság vagy a szerelem. És ezeket a dolgokat az élteti, hogy az ember elismeri a másikat annak más voltában, és egy kicsit megfeledkezik önmagáról.”

…meg a terveiről. Mert nem muszáj mindent elérni az életben. A bölcsességi irodalom a szűkkeblűségtől való megszabadulásnak nevezi, ha ilyen békésen tudunk tekinteni a dolgok menetére. Jól van úgy, ahogyan van. Aki ezt ki tudja mondani, az *Annelie Keil* szerint valami fontosat tanult meg: „Nevezetesen azt, hogy az életre jellemző ez az idegenség, ez a bizonytalanság, ez a nyitottság, és hogy olykor eltévedünk ebben a nyitottságban. De az ilyen ember azt is megtanulta: abból, ami lehetséges lenne ebben az életben, talán tíz százalékot valósítunk meg. Ezt elfogadni: egy adag életművészet és életbölcsesség, mint ahogy a valóság reális értékelése, az önreflexió, a szerénység, a megelégedettség – de az elért dolgok miatt érzett öröm is az.”

Doris Weber

Forrás: Publik-Forum, 2010/20

„Ti úgy gondolkoztok, hogy az életben problémák vannak, és megoldásokra van szükség. Én úgy gondolkozom, hogy az életben tragédiák vannak, és irgalomra van szükség."
(Pilinszky János)

Az ember tragikuma

AZ EMBER TRAGÉDIÁJÁRÓL SZÓLOK MOST. Ez a témakör, ez a probléma ismeretlen az egyházi gyakorlatban, az egyházi gondolkodásban, azért, mert a vallásos emberek mindig bűnről, bűnhődésről beszélnek. Bűnről, ítéletről, kárhozatról, pokolról, vagy a büntetés elhárításának a módozatairól – bocsánatról, kegyelemről, örök üdvösségről. Tehát ebben a szemléletben élnek, és a tragédia fogalma idegen számukra. A vallásos szemléletben általában nem jut szóhoz az emberlét gazdagsága, tágassága, szépsége, bonyolultsága, és nem jut szóhoz az, hogy milyen sok veszély fenyegeti az emberlétet.

Van úgy, hogy elakad az emberlét. Beszorul valahova. A modern nyelvezet egyik legjellegzetesebb szava ez, hogy „szorongás". A magyar szó nagyon szépen mutatja, hogy valahova beszorult egy élet, és az a tágasság, ami lehetőség volna az élet számára, beszűkült. Tehát a vallásos szemlélet szűk metszetben nézi az emberi életet – a bűn, a büntetés, a kegyelem vágányán járnak a gondolatok –, de én most kiterjesztem, kiszélesítem gondolkozásunkat, és ebben a tágasságban beszélek az ember tragédiájáról.

Az ember az a különös lény, aki az Isten és az állat közé helyezve önmagában hordozza a tragédia lehetőségét, valószínűségét, szinte-szinte azt merem mondani, hogy a szükségességét. Meggyőződésem szerint az ember nem bűne által lett tragikus lénnyé; az ember önmagában, létének szerkezete következtében tragikus lény. Ez az én alapállásom. Ezt fogom most fejtegetni. Tehát még egyszer mondom: nem a bűn felől közelítem meg az embert, hanem létének szerkezete felől, és meggyőződésem szerint az emberlét szerkezete tragikus. Tragikumhoz vezethet és vezet, jóllehet van megoldás. Ez a boldog meggyőződésem: van evangélium, és ezt is szeretném elmondani.

Elindulhatunk onnét, hogy ebben a világban megrendítően nagy bűnök nem kapják meg a büntetésüket, és ártatlan emberekre irtózatos szenvedések zuhannak. Ha ezeket a valóságokat figyelembe vesszük, akkor innét bizony súlyos árnyék esik arra a bizonyos „erkölcsi világrendre", amely állítólag létezik. Magyarázhatatlanok azok a nagy bűnök, amelyek nem kaptak büntetést, és azok az ártatlan szenvedések, amelyekben milliók pusztulnak el. El lehetne indulni innen – és méltán lehetne beszélni az emberiség tragédiájáról. Én azonban nem ezt az utat járom, én kicsiben kezdem: az egyes ember életéről, életének a tragédiájáról szólok. A hétköznapi ember, a mi életünk, kicsi életünk tragikus feszültségeiről, az életünkben rejlő tragikumról szólok először. Majd a Bibliát is fogom olvasni a későbbiekben, de most egy másik idézetből indulok el.

Itt Budapesten is látni lehetett Bergmann egyik újabb filmjét: Szemben önmagunkkal, amely egy szorongásos nőnek a kínlódását, vergődését, halál közeli küszködését, tragédiáját tárja elénk. Mondja, mondja a megrendítő igazságokat ez a nő, és ebből egy mondat nagyon belém ragadt, és most ez az idézet lesz az „Ige", mert Ige van ebben, amit ez a nő mond a vallomásában. Így mondotta: „Mindig útjában vagyok magamnak!" Ez egyfajta meghatározás az emberlét tragikumáról: mindig útjában vagyok magamnak.

Óriási dolog, ha valaki már eljut idáig, hogy én vagyok magamnak útjában. A legtöbb ember már előtte elakad valahol; mások áldozata vagyok, mások állják az utamat, mások miatt nem teljesedhetett valami – és így tovább. Az már nagy dolog, ha valaki eljut erre a felismerésre, hogy mindig útjában vagyok magamnak. Tehát a tragikum valahol bennem van. Magamra nézve is végiggondoltam ezt, és itt szeretném ünnepélyesen kijelenteni – bárcsak sokan felzárkóznának e vallomásomhoz! –, szeretném ünnepélyesen kijelenteni, hogy senkit sem hibáztatok azért, hogy csak annyira jutottam, ameddig eljutottam ebben az életben. És elmondom azt is, hogy ha valamire eljutottam – és most a „valamit" nem úgy értem, hogy karrier meg pénz, hanem az emberlét igaz valóságaira: ha eljutottam békességre, szeretetre, türelemre, megértésre, valamiféle látomásra az élet értelméről és így tovább –, ha valamire eljutottam, azért juthattam el, mert tanulgatom, sok év óta tanulgatom, hogy ne álljak önmagam útjába. Tehát érdemes megjegyezni ezt a mondatot, és még sokáig meditálni azon, amit ez a nő vall: „Mindig útjában voltam magamnak!"

Valaki útjában van valakinek, de mindez az én sorsomon belül játszódik le. Ezt kell megfejteni, ez a mai leckénk, hogy ezt a mondatot igyekezzünk a Biblia világosságában, és bátran mondom, azon túlmenően is az ember értelmezésének modern tágasságában, világosságában megérteni. Hogy kell érteni azt, hogy „mindig útjában vagyok magamnak"?

ITT AZ EMBERRŐL VAN SZÓ, AZ EMBEREN BELÜL VAN A FESZÜLTSÉG, A KETTŐSSÉG. Ezt most egy kicsit leegyszerűsítve így mondom: a feszültség abból adódik, hogy van bennem állat, és van bennem Isten. És az egyik mindig útjában van a másiknak. Mindig útjában vagyok magamnak. Az az állat is én vagyok, aki az Istennek útjában van; és az Isten is én vagyok, aki az állatnak útjában van! Amikor azt mondom, hogy „állat" van bennem, azt nem rosszalló, leértékelő értelemben mondom, sőt nagyon is megbecsülöm magamban – és becsüljük meg magunkban! – ezt az elemet, ezt a létvalóságot, hogy „állat". És a másikat is, hogy Isten.

„Az állat bennem" nagyon sok mindent jelent: a teljes valómat. Jelenti azt, hogy anyagba szerkesztve élek. Porból vétettem és porrá leszek. Megelevenített anyagban élek, a biológiai törvények érvényesek reám is. A bennem működő magasabb rendű összefüggéseknek, pszichológiai törvényeknek is alá vagyok vetve. Az együttélés törvényeinek, a szociológiai törvényeknek is alá vagyok vetve. Ez mind együttvéve az, hogy „állat van bennem". Tehát egyáltalán nem lekicsinylő értelemben, hanem egyszerűen csak jelzői értelemben mondom, hogy állat van bennem; közös vagyok ezzel a világgal, egy darab vagyok ebből a világból. Egy nemes eleme, darabja ennek a világnak – élő valóság vagyok, állat van bennem. Ez az én emberlétemnek az egyik eleme.

De nemcsak ez. Isten is van bennem! És ezt megint egy megjegyzéssel próbálom közel hozni hozzátok. Nem azt jelenti ez, hogy van Isten az égben, és uralkodik rajtam. Hogy van Isten, és a keze rajtam van, parancsa dörömböl a dobhártyámon vagy a szí-

vem kapuján. Nem azt jelenti, hogy van Isten, és én ki vagyok neki szolgáltatva, hogy fölöttem van az Isten. Ennél sokkal többet jelent! Hitvallásom az, hogy amint van bennem állat, ugyanúgy van bennem Isten!

A Biblia mitologikusan úgy mondja ezt az őstörténetben, hogy Istentől való lehelet – tulajdon leheletéből való lélek van az emberben. Akkor – onnan kezdve – lett ember az ember, amikor isteni leheletet, isteni szikrát, isteni létmagot kapott állati mivoltába. Attól kezdve ember az ember. Tehát az, hogy tragikus lény az ember, onnan adódik, hogy az ember egyszerre állat és Isten. És ha az „Isten” nincs valahol, akkor nincs tragédia. A régi görögök nagyon jól sejtették meg – nem láttak világosan, nem a teljes kijelentés fényében éltek, de azért isteni világosságban éltek –, amikor a tragédiát, a régi görög sorstragédiákat valami módon Istennel, az istenekkel kötötték össze. Mi már nem úgy értelmezzük a tragédiát, mint ők, de a mag igaz azóta is, hogy tragikus az ember, mert állat és Isten van együtt benne. Az állat vinné erre, az Isten vinné amarra: állandóan szikrázik az emberben a tragikus feszültség. Az ember olyan tragikus lény, hogy ha él benne az Isten, akkor is lehet tragikus élete; és ha meghal benne az Isten, akkor sem szabadul: egészen újfajta, másfajta tragédiák születnek. Az ember végzetesen Istenhez kötött lény; ha meghal benne az Isten, abból is lehet tragikus feszültség. Azért, mert gyakran ismétlődik a régi történet: a halott Isten „harmadnapon halottaiból feltámad”! Ez az én meggyőződésem.

Végső soron tehát itt arról van szó, hogy „kicsoda az ember”? A mai természettudományok válasza erre, akárhogy szépítgetik, finomítják a választ – az, hogy az ember állat. Magasrendű állat, meg szellemi kigőzölgései is vannak már, de a végső tanítás mégiscsak az, hogy az ember nem ember, hanem egy magasabb rendű állat, akit esetleg „homo sapiens”-ként lehetne betagolni a többiek világába.

Nos, én azt mondom, hogy az ember attól kezdve ember, hogy fölébredt benne az Isten. Azért lehet ember az ember, mert isteni lét magva van az emberben. És mert ez az isteni mag vagy működik benne, és akkor tragikus feszültségek születhetnek az emberben; vagy nem működik benne, és akkor már nem ember az ember, és így a tulajdon léte lett élő tragédia. Ha nincs bennünk Isten, akkor az életünk nem történik, hanem csak úgy lezajlik. Szükségszerű, törvényszerű folyamatok során át lezajlik az életünk. Ahogyan a kis nyuszi megszületik, felnő, aztán jön a vadász, és lelövi – lezajlott egy nyuszinak az élete. Vagy a kis hal növekszik, aztán jön a nagy hal, és lenyeli. Hát ha csak ilyesmi az életünk, akkor nincs tragédia. Akkor lezajlik az életünk, mint ahogyan annyi minden lezajlik ebben világban. A tragikum Istenhez van kötve.

Most idézek valamit az Igéből. Más szavakat használ, de mégis ugyanerről a misztériumról dadog Pál apostol. A Római levélből olvasom az Igét, a 7. fejezetből. „Tudjuk ugyanis, hogy a törvény lelki, én pedig testi vagyok. Ki vagyok szolgáltatva a bűnnek. Hiszen amit teszek, azt nem is értem, mert nem azt cselekszem, amit akarnék, hanem azt teszem, amit gyűlölök. Ha pedig azt cselekszem, amit nem akarok, akkor elismerem a törvényről, hogy az jó. Akkor pedig már nem is én teszem azt, hanem a bennem lakó bűn. Mert tudom, hogy énbennem, vagyis a testemben, nem lakik jó, mint ahogy arra, hogy akarjam a jót, van lehetőségem, de arra, hogy megtegyem, nincs! Hiszen nem azt teszem, amit akarok – a jót –, hanem azt cselekszem, amit nem akarok – a rosszat! Ha pedig azt teszem, amit nem akarok, akkor már nem én teszem, hanem a bennem lakó bűn. Azt a törvényt találom tehát magamban, hogy miközben a jót akarom tenni, csak a rosszat tudom cselekedni. Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint, de tagjaimban egy másik törvényt látok, amely harcol az értelem törvénye ellen, és foglyul ejt a bűn törvényével, amely tagjaimban van. Én nyomorult ember! Ki szabadít meg ebből a halálra ítélt testből? Hála az Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztus által!”

Íme: egy vallomás Pál szívéből, ajkáról az emberlét tragikumáról. Látom a jót – nem tudom csinálni! Gyűlölöm a rosszat – muszáj csinálni! Valami törvény van bennem, amely arra kényszerít, hogy azt tegyem, amit nem akarok. Oh, én nyomorult ember! Pál így beszél az emberlét tragikumáról.

Két megjegyzésem van ehhez. Az egyik az, hogy ennek az egész vallomásnak az az egyoldalúsága – szerény megítélésem szerint –, hogy itt Pál igazában nem az emberlét misztériumát taglalja, hanem egy szoros teológiai problémát, a törvény jelentőségét. Kell-e, nem kell? Mire jó, mire nem jó a törvény? Tehát egy más szempontból közelít az emberléthez. Egy kicsit idegen szempont, távoli

szempont, szakmai kérdés. Végül is: törvény ez, törvény az! Ez a teológusok szakmai kérdése. Innen közelít az emberléthez. De hát innen közelítve is eljut ehhez a tragikus feszültséghez, hogy csinálom, amit nem akarok, nem csinálom, amit szeretnék! Oh, én nyomorult ember! De mondom: itt ne reméljük, hogy ebből a fejtegetésből az emberlét misztériuma ragyog elő, mert nem ez a témája Pálnak.

A másik megjegyzésem az, hogy egy ponton nem értek egyet Pállal. Ma már sokan nem tudjuk elfogadni azt, hogy „a bűn a testben fészkel", „a tagjaimban van a bűn", és a végén azt kérdezi, hogy „ki szabadít meg ebből a halálra ítélt testből". Jézus nem így gondolkozott, és más helyen Pál is másként beszél. Ezt a gondolkodást nem tudom elfogadni, hogy „a lelkem jó, a testem rossz"! „A bűn a testben fészkel, ha ki tudnék szabadulni a testből, akkor szabad lennék!" Nem így van! Bonyolultabb a dolog! A test éppúgy Isten ajándéka, mint a lélek, és a bűn a lélekben éppúgy ott van, mint a testben. Jézus nem győzött vitázni az ellenfeleivel: Nem a testben van a bűn! A szívből, belülről jön! Nem a testből, beljebbről jön a bűn! Ez Jézus tanítása, és ezt vallom én is. Na de mindegy – Pál apostol itt elénk adja ezt a nagy feszültséget, hogy az emberlét hasadt lét, valamiféle erők egymás ellen működnek, és én itt látom az emberlét tragikumát, és itt kell a lényeget most már pontosabban is megfogalmazni, mert most már ott vagyunk a lényeg közelében.

Tragikus lény az ember. Mitől tragikus? Mi az igazi tragikum az emberlétben? Nos, erre így válaszolok: nem az a tragikum, hogy állat és Isten együtt van az emberben – ez önmagában nem tragikum, ez az embernek a lénye, a léte. Így teremtette, erre teremtette Isten. Nem állatnak, és nem angyalnak teremtette, nem csak anyagi valóságnak és nem csak szellemi valóságnak, hanem embernek teremtette. Tehát önmagában az, hogy az ember anyag és szellem, állat és Isten, ez még nem tragédia, nem tragikum, hanem az, hogy nem tud jól együtt lenni ez a kettő, ez a tragikum az emberlétben.

Nem tud együtt lenni! Kicsapódik vagy az egyik, vagy a másik irányba, és akkor lesz a tragikus feszültségből valóságos tragédia. Így is mondhatnám: az állat bennem az, aki vagyok, az Isten bennem az, aki lehetnék! Ennek a kettőnek a feszültsége a tragikum az emberben, és ha kicsapódik az egyik vagy a másik irányba, akkor lesz valóságos tragédiává. Lehet az, hogy az ember odadobja magát az Isten kezébe, karjába, és meg akarja ölni az állatot (mondom, abban a gazdag valóságban, ahogyan az elején definiáltam), és ez tragédiává lesz. És fordítva is.

Milyen felemás

Milyen felemás érzések közt élünk,
milyen sokféle vonzások között,
pedig zuhanunk, mint a kő
egyenesen és egyértelműen.

Hányféle szégyen és képzelt dicsőség
hálójában evickélünk, pedig
napra kellene teregetnünk
mindazt, mi rejteni való.

Milyen
megkésve értjük meg, hogy a
szemek homálya pontosabb lehet
a lámpafénynél, és milyen
későn látjuk meg a világ
örökös térdreroskadását.

Pilinszky János

KÉT IRODALMI PÉLDÁT HOZOK IDE. Bizonyára sokan ismerik, elég rá csak utalni is. Az egyik Tolsztojnak egy csodálatos kisregénye vagy nagynovellája, a Szergej atya. Csodálatos írás. Arról van benne szó, hogy egy daliás fiatal herceg a cár udvarában testőrtiszt. Nagy karrier áll előtte, eljegyzi az egyik udvarhölgyet, csupa öröm, boldogság. És akkor, az utolsó pillanatban megtudja, hogy az imádott hölgy a cár szerelme volt. Összeomlik benne a világ, felbontja az eljegyzést, lemond a vagyonáról, elmegy szerzetesnek, és lesz a hercegből, a daliás, csodálatosan szép férfiból szerzetes, Szergej atya. Odadobja magát az Isten karjába: Elég volt ebből az ocsmány világból, testből, szerelemből. Isten! Szentség!

És csinálja, és hűségesen csinálja. Amilyen hűségesen csinálta a matematikát, vagy vadászott, lovagolt, most olyan hűségesen adja oda magát az Istennek imádságban, szolgálatban. Lassan nő a híre-neve Szergej atyának. Jönnek hozzá, csodák történnek körülötte. Hozzák messze földről a betegeket, és Szergej atya érintése meggyógyítja őket. Tolsztoj azonban valami csodálatos, zseniális mélységgel írja, hogy „de belül kezd üres lenni"! Miközben nőttön nő a tekintélye, belül egyre üresebb Szergej atya. Kételyek támadnak benne, testi vágyak támadnak, és durva aszkézissel öldökli a testet, de a vágyak annál hangosabban dübörögnek. Kívülről mindenki a „szentet" nézi, de belül nő, nő a feszültség.

A történet szerint egyszer odahoznak hozzá egy eszelős fiatal leányt, hogy őt is gyógyítsa meg. És az a lány szinte megerőszakolja Szergej atyát. Utána fölébred, mint egy kábult ember, és átöltözik paraszti ruhába. Tolsztoj prófétai módon egy kicsit a maga sorsát előre írja meg előre. Álöltözetben elbujdosik a nagyvilágba. Elfogják mint csavargót, és száműzik Szibériába. Ez lett Szergej atyából: Tragédia!

Mi itt a tragédia? Állat és Isten együtt volt benne, és amikor csalódott, valami törés érte ebben az életben, odadobta magát az Isten kezébe. Nem oldotta meg ezt a kettősséget, hanem az állat világát mindenestől megtagadta, és az Isten világába akart szárnyalni. És nem lehetett! Nem az a tragédia, hogy kettő volt benne, hanem hogy azt hitte, meg lehet ölni azt, ami eddig volt benne. A tragikus feszültség tragédiává lett. Ez az egyik irodalmi példa. De van egy megrendítő ellenpélda is.

Sokan láthatták moziban is: Száll a kakukk fészkére. Miről szól ez a történet? Egy „állati" életről. Egy vérbő, duhaj vademberről, egy állati emberről, akinek nem kell más, csak hogy minél könnyebben megússza az életet. Pénz, ital, kártya, nők, vidámság, röhögni az életen, megoldani az életet munka nélkül. Az állat! Így kerül be abba a zárt intézetbe.

És mi a folytatás? Egyszer csak fölébred benne az Isten – ebben az állat-emberben. Emlékezzünk rá, hogy milyen csodálatosan, lassan-lassan fölébredt benne. Pedig ő azt akarja, hogy emberek, ti mindnyájan, ne bolondozzatok! Gyertek! Nők, kártya, alkohol, hát ez az élet! Ámde észrevétlenül fölébredt benne az Isten, ebben a csavargóban, ebben a csibészben. Fölébredt, és a végén életét adja a barátaiért. Úgy fejeződik be, hogy az életét adja a barátaiért. Ő csak „állat" akart lenni, de fölébredt benne az Isten, és Isten halálba vitte a barátaiért.

Tragédia? Nevezhetjük tragédiának, de Szergej atyáé az igazán tragikus tragédia. Ennek a fickónak a halála gyönyörűséges tragédia. Talán ezt már nem is szabad tragédiának nevezni, mert itt az emberlét megoldása van – a megoldás mutatkozik benne!

MONDTAM, HOGY A MEGOLDÁSRÓL IS FOGOK SZÓLNI. Hát most érkeztünk el oda, hogy szóljunk arról, mi tehát az emberlét megoldása? Nem kell elsietni, nem is adok mindjárt választ. Én sem tudok hirtelen pontos feleletet adni. De induljunk el a megoldás felé! Ez a fickó, aki csak állat akart lenni, de fölébredt benne az Isten: ez kezdi mutatni az irányt a megoldás felé.

A megoldás nyilván az együttese, szép együttese a bennünk lévő állatnak és Istennek. A teljes emberlét gazdagságának a megélése. Azért jöttem – mondja Jézus –, hogy életük legyen, és bővelkedjenek. Az élet teljességére, harmonikus teljességére való eljutás: ez a megoldás. És minden más – akár szent megoldás, akár állati megoldás – biztosan tragédiához vezet. Meggyőződésem szerint nem az a keresztyénség, hogy létem állati elemét megöli az Isten, és angyalt csinál belőlem. Nem! Itt Pál azt kérdezi, hogy „ki szabadít meg a halálra ítélt testből”. Igen, halálra van ítélve. De addig, amíg a halál elkövetkezik, addig együtt kell élnie bennem az állatnak és Istennek! Annak, hogy vagyok, és annak, hogy leszek, valahogy egybe kell mosódnia: a „van” elindul a „lesz” felé. Az állat az Isten felé. Errefelé mutat a megoldás.

Tehát létemnek az állati eleme is betagolódik a teljes emberlétbe. Létemnek az állati eleme „hordozó rakétájává” lesz az isteni valóságnak. Létemnek az állati eleme képlékeny nyersanyaga az isteni létnek. Valahol errefelé van a megoldás, és még egyszer mondom: minden más megoldás tragédiába vezet. Az aszkézis – amikor az állatot akarom megölni – éppen úgy tragédiába vezet, mint az istentelen élet. Akár durva módon élem az istentelen életet, akár kifinomultan, kulturáltan, de úgy, hogy megölöm magamban az Istent – ezek a hétköznapi, a milliószámra ismétlődő tragédiák. A keskeny út az, hogy Isten szeretetében az egész valóm képlékeny nyersanyaggá lesz ahhoz, hogy kiábrázolódjék bennem a Krisztus.

Személyes szóval fejezem be ezt a gondolatmenetet: magam is élem magamban az állatot és az Istent, és vallom, hogy ezt az állandó feszültséget csak úgy lehet elviselni, ha érzem magamon és magamban egy türelmes, megértő isteni szeretetnek a melegét. Egy isteni szeretet ölelését, annak a megmozdulását bennem, amikor döbbenten állok meg tulajdon létem állati elemei előtt. Mert az, hogy megszólal bennem az öregapám, és az akar diktálni, az is az állati elem. Megszólal bennem gyermekkoromnak a szorongása, elhagyatottsága, félelme és így tovább, ez mind-mind elviselhető, ha érzem magamon egy türelmes, megértő, isteni szempárnak a melegségét: „Gyermekem, ez vagy! Ez együtt vagy, és ebből leszel!” Amikor ez a szeretet ölel egybe, akkor szűnik meg a tragikus feszültség. Valahol itt van a megváltás!

Eszembe jut az egyik pszichoanalitikus, szociológus, aki azon meditál, hogy egyáltalán van-e már ember? Megszületett-e már az ember? Nem úgy van-e, hogy születőben van az ember, és talán egy-két ezer év múlva lesz ember az ember? Nagyon érdekes gondolat, hogy talán még nagyon kevés az a pár ezer esztendő, ami mögöttünk van. Tudjuk: egymillió évvel ezelőtt már olyan emberforma volt az ember, de igazában kb. negyvenezer esztendő az, amióta már szinte történelemről beszélhetünk, és hat-nyolcezer év az, amióta írásról beszélhetünk. Hát mi ez a pár ezer év az egymillió évhez képest? A mi földkerekségünk tíz-egynéhány milliárd évéhez képest?

Talán csak alakulóban van, talán csak teremtés közben van az ember? Talán az isteni szikra éppen csak elhelyezkedik, rávetül az emberlétre, vagy talán az egész emberiség kiveszőben van, és ez lesz az ember végső, nagy tragédiája? Jó az, ha a magam életét úgy tekintem, hogy az emberlét most születik bennem, és tragikus fordulatot is vehet – elvetélhet ez a születési folyamat, ha az Isten és az állat egyensúlya nem valósul meg bennem.

Ez a megvalósulás nem emberi akarás, ügyesség, pszichiátriai kezelés eredménye. Ez Isten teremtő aktusa. Miközben Isten kezében tartja a port, ami porrá lesz, és működteti a biológiai folyamatokat, aközben leheli belénk az Ő Lelkét, Szellemét, és így folyamatosan emberré leszünk. Vagy emberré leszek, vagy tragikus elvetélés lesz a sorsom.

Ezt a mondatot vigyük magunkkal, a filmből való meggondolni való mondatot: „Mindig útjában vagyok magamnak”! Az állat az Istennek, az Isten az állatnak. Önmagammal kínlódok, tragikus feszültségben vagyok. Állj oda, Testvér, az Isten simogató, egybeölelő szeretete alá, és kezdődik a te igaz emberré válásod. Ne keresd az olcsó kiutakat az emberlét alapvető feszültségéből. Lehet teljes életet, harmonikus, boldog emberi életet élni. De erre nem lehet egyik óráról a másikra eljutni. Becsületes akarás, hűséges gyakorlatozás (önismeret, szeretet, áldozat), sok türelem és mindenekfelett sok kegyelem szükséges ehhez. De ez a bővelkedő kegyelem létezik! Ez öltött testet Krisztusban!

Farkas József

(Elhangzott 1978 decemberében)

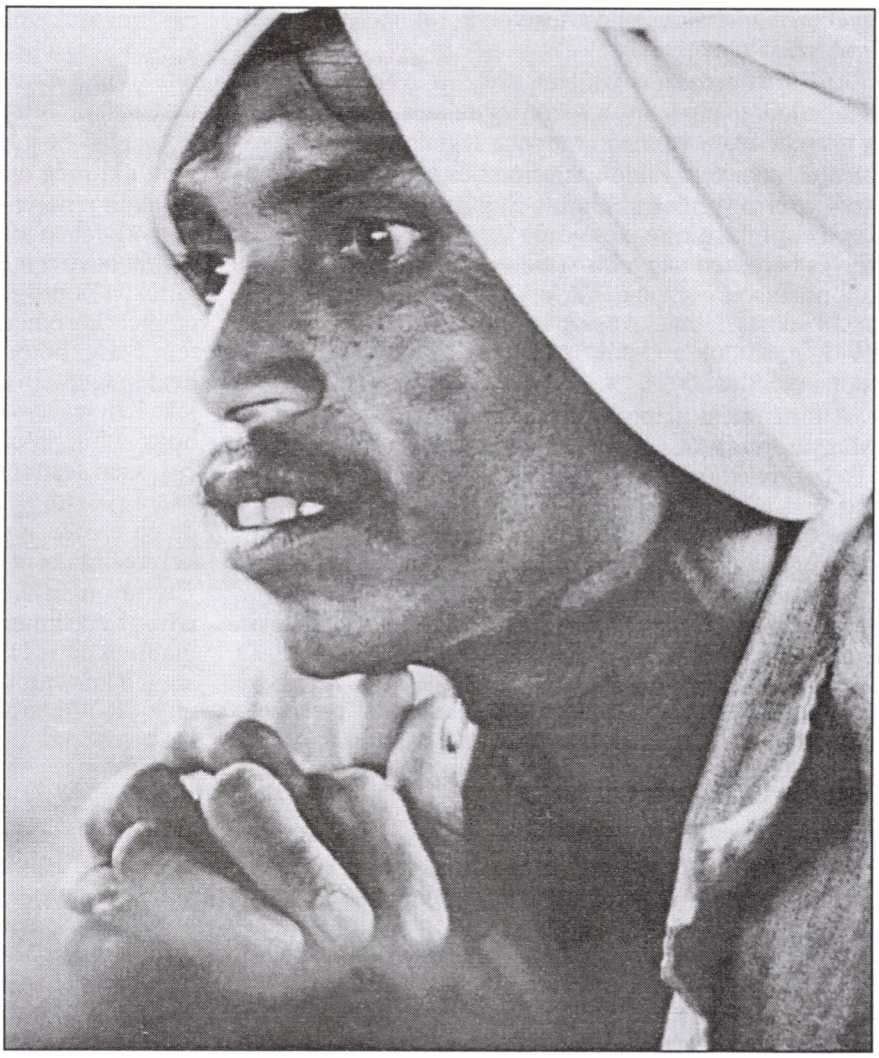

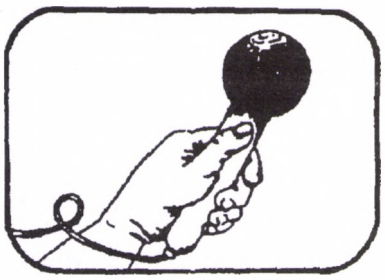

Hat évtized múltán

Simonyi Béla interjúja a 80 éves *Merza Józseffel* (I. rész)

Kérlek, mondj valamit a korai évekről!

Kereken száz évvel ezelőtt, a boldognak mondott békeidő utolsó előtti évében, tehát 1912-ben, egy 18 éves fiatal lány férjhez ment egy 23 éves fiatalemberhez, aki az ungvári tanítóképzőtől frissen megkapott oklevelével az alsórónai elemi iskolában kapott állást. A Révai lexikon szerint a településnek az 1900. évi népszámlálás szerint 1403 román és 450 német lakosa volt. Szüleimnek – mivel róluk van szó – nevük alapján örmény őseik voltak, bár erről soha nem beszéltek. A 17. században Magyarországra települt népnek erős magyar identitása lett, így nem csodálom, hogy apám 1919-ben nem volt hajlandó levenni az osztályterem faláról az ország addigi térképét. Meggyőződése miatt nem tett esküt a román királyi kormányra, ennélfogva elvesztette állását, tanítói lakását, és öt kis gyerekével a csonkának nevezett országba költözött. Tokajban élő anyai nagyapám fogadta be őket addig, amíg végül sikerült megkapaszkodnia a háború által okozott földindulásban, még a határ lezárása előtt. A megmaradt ország ugyanis nem tudott befogadni több menekültet. Máramaros megyében maradtak a szülők, testvérek, rokonok majdnem száz százalékban.

Apám Rónaszéken született, anyám Aknasugatagon. Külön tudomány lenne a rokonság leírása, mivel ezeken a településeken változó arányban laktak magyarok, románok, németek, zsidók, ruszinok és szlovákok. Rónaszék színmagyarnak számított, Sugatag úgyszintén. Vallás szerint főleg római és görög katolikus hívek éltek itt. Egyes helyeken nagyobb ortodox tömb volt található, a reformátusok és evangélikusok aránya kicsiny volt, viszont Aknaszlatina lakosságának harmadrészét, egészen 1941-ig, zsidók alkották. A haszid Elie Wiesel többet tudna mondani erről.

A történelem alaposan megviselte ezt a területet. A Magyarországról leválasztott Aknaszlatina először Csehszlovákiához tartozott, majd 6 évig újból magyar lett. Ezt követte 1944-től a szovjet megszállás, amely után, 1991-től Ukrajna részévé vált. A lakosság ily módon már az ötödik állampolgárságot viseli. Apám még csak a múlt század fordulóján jelenlévő ukranofil mozgalommal találkozott, mivel osztályfőnöke, Volosin Ágoston paptanár, egyben a tanítóképző igazgatója, az ukrán mozgalom ismert alakja volt, akiből a háború után később átmenetileg az Ukrán Nemzeti Tanács vezetője lett. Az állami hovatartozás változásai a pánszláv meggyőződésű embereket sem kímélték. Volosint a szovjet rendszerben elismerés helyett 20 évi börtönre ítélték, és tudomásom szerint fogságban, a butyrki börtönben halt meg.

Mindezt azért érdemes megemlíteni, mert sejteti a monarchiában meglévő nemzetiségi, szeparatista áramlatokat, amelyek a háború végén, a nagyhatalmi döntések után szabad teret kaptak, és nemcsak az egyszerű emberek, hanem a politikai szereplők sorsa is hosszú időre kiszámíthatatlanná vált.

Szüleim az egyszerű emberek közé tartoztak, és ’19 után a létért kellett küzdeniük. Álláskereső útja során apám Szomolyán, Mezőkövesden és Tokajban próbált megmaradni, mígnem eljutott Sárospatakra, és az ottani adóhivatalban kezdett felfelé kapaszkodni a hivatali ranglétrán. Nagyjából tíz év alatt valamelyes anyagi biztonságra tett szert, és szerény házépítésbe is belevágott. A pénzügyi helyzet erősítése érdekében anyám – akkoriban nem túl gyakori módon – munkát vállalt, és a nagytrafikban dolgozott. Egy kis szőlő egészítette ki a jólétet, hogy beilleszkedjenek a Hegyalja társadalmába. A gyerekek szépen nőttek, anyám példás rendet tartott közöttük. Az öt lány polgári iskolába járt, amint az szokásos volt a kishivatalnokok családjában.

Ebben a környezetben jelentem meg egyetlen fiúként, a legfiatalabb élő gyermek után 14 esztendővel. Nincsenek ismereteim arról, hogyan vártak engem, azt viszont tudom, hogy apám nagyon boldog volt, hogy hetedjére fiúgyermeke született. Az akkori fényképek egy csizmás, körhajat viselő gyereket mutatnak, akit apja az udvaron lévő asztal tetejére állított, így egyforma magasak voltunk. Egy másik képen anyám mellett állok télen, a lakás lépcsőjén. A hátunk mögött, a bejárati ajtón a területi revíziót követelő fémplakett „Nem, nem soha!” felirata látszik megfelelő rajz kíséretében.

Az első öt gyerek hamarosan elvégezte az iskoláit, volt, aki még otthon maradt, de ketten már dolgoztak: egyikük a helyi orvosnál segédkezett, a másik az ügyvédi irodában lett kezdő tisztviselő. A lányok a fiatalság gondtalan éveit élték. Megvolt a társaságuk, kirándulni jártak, a Bodrogban úszkáltak, báloztak, kemény téli hidegben körömcipőben. A megyeri tengerszemnél vettem észre, hogy tudok fütyölni, egyébként pedig mindent megtettem annak érdekében, hogy nagyfiúnak tűnjek. Kifejezett vallási emlékeim nincsenek azon kívül, hogy ma is látok a katolikus templom jobb hajójában egy szép festményt Correggio vagy Tintoretto stílusában a pásztorok imádásáról. Lehet, hogy nem így van, de én erősen így látom. A templom eredeti stílusának helyreállítása után a kép eltűnt.

Öt év után Kecskemétre költöztünk, mivel ott jobb anyagi körülmények ígérkeztek. Az 1942 őszéig tartó újabb öt év már bőséges élményanyagot hozott. Rövid ideig a kertvárosi részben laktunk, de hamarosan a körutak által határolt belső részben találtunk végleges lakást. Időrend nélkül, témánkint sorolom fel emlékeimet.

Rövid óvoda után a Hoffmann János elemi iskola tanulója lettem. Hétéves koromban voltam elsős, mivel egy nap miatt csak egyéves késéssel kezdhettem az iskolát. Jó tanuló voltam, már korábban is folyékonyan tudtam olvasni, magyar történelmi elbeszélések, napi- és hetilapok, May Károly-könyvek voltam mögöttem. Történelmi ismereteket a Vasárnapi Könyv 1912-1918-ig terjedő, bekötött évfolyamaiból szereztem, s ezekből az Élet és Tudomány szintjén szedtem össze hasznos

természettudományos tudnivalókat. Érdeklődve olvastam az első világháborúról folyamatosan közölt tudósításokat, amelyek hamarosan jelen idejű történetbe hajoltak át Kárpátalja, Észak-Erdély, majd Bácska visszacsatolása folytán. Az utcákon katonai egységek jelentek meg, német és olasz csapatok vonultak kelet felé, fogatolt tüzérség alakulatait láthattuk, katonavonatok vagonjai töltötték meg az állomásokat.

Az idő haladtával a sajtó kínálata is változott. A Saád Béla által szerkesztett, ma keresztény polgárinak tűnő Új Nemzedék mellett megjelent a mérsékeltnek látszó Vasárnapi Újság, amely képekkel és térképekkel tudósított a hadi eseményekről. A nagyalakú, németbarát Signalban színes képek voltak a hadi eseményekről. Mai fejemmel formájában és jellegében leginkább a Szovjetunió című sajtótermékhez tudnám hasonlítani. Elég rendszeresen olvastam Rajniss Ferenc testvér hetilapját, a Magyar Futárt, amely keményen revízionista és zsidóellenes újság volt. Ezek az anyagok jól tükrözték azoknak a rétegeknek a kifejezésmódját, amelyek az Erdélyi induló dallamára a „Nézd a vén zsidót, hogy húzza a melót” szavakkal kezdődő és „itt meg kell döglenünk” végződésű nótát fújták. Ilyen szerkezetű dalt, egy évtized múlva, Recsken is intonáltak az őrök. A 8-9 éves fülemben ma is benne van dallam és szöveg, és mivel feleségem, Kati is tudja – pedig az ország másik széléről és más szociális környezetből származtunk –, szeretném megkérdezni a mai nyolcvanéveseket, hogy ki *nem* ismeri vagy *nem akarja* ismerni ezeket a vészjósló énekeket.

A túrázó

Nem akarok túlságosan sietni, hiszen még legalább négy gondtalan évem van hátra addig, amíg 1944 késő őszén, a miskolci Szent Anna templombeli miséről kijövet orosz katonák és fegyverek fogadtak minket. Egyelőre még a kecskeméti elemi iskolába járok, hiszek abban, hogy Jézuska hozza a karácsonyfát. Két nővérem férjhez megy. Az egyik férje kántortanító Boldogkőváralján, de nemsokára karpaszományosként az orosz frontra kerül, ahonnan színes rajzokat, beszámolókat küld haza. Egy nappal a bezáródás előtt kimenekül a Don-kanyarbeli harapófogóból. A másik sógorom nem kerüli el a fogságot, csak éppen nem ott, hanem Pilisszentlászló térségében válik rabbá. Így aztán több éves hadifogság vár rá, amelynek során – szerinte – meggyőződéses kommunistává válik. Ne bolygassuk, az én életrajzomat kell megírni.

Visszacsatolják Kárpátalját, Észak-Erdélyt, majd Bácskát. Három szabad nővérem Máramarosszigeten és a Visóvölgyben dolgozik polgármesteri hivatalokban. Az anyaországból érkező hivatalnokok tevékenységét szakembereknek kellene feldolgozniuk, tízéves fejemmel gyanakodva néztem az olasz katonák legyeskedését a lányok körül. Benito és Enzo neve maradt meg a fejemben. Nem ok nélkül, bár egy nem tervezett gyerek apja magyar volt. Teleki Pál egy megbízható román tisztviselőt igyekezett megvédeni Kolozsváron, sikertelenül. Ebbe a bonyolult témába nem megyek bele, mert nem vagyok történész, de ha körülnézünk, akkor a legváltozatosabb, ellentmondásokkal teli eseményeket láthatjuk, amelyeket hovatartozásuktól függően értelmeznek még a szakemberek is, nemhogy az indulattal teli szereplők. Kassai sógorom, aki élete első kétharmadát, veszélyben is vállalva magyarságát, szülővárosában élte le, a háború után azt mondta nekem, hogy jobb volt a Benes-féle demokrácia, mint a Horthy-rendszer. Ezt mondta. Kéretik figyelni, egy tíz-tizenkét év körüli gyerek emlékezését olvassák.

Az előrehaladás érdekében azért el kell mondanom, hogy mivel is foglalkoztam az elemi iskola megkezdése idején. Mindenekelőtt rengeteg, különböző típusú ponyvaregényt olvastam a filléres és pengős kategóriából. Kecskeméten olyan házban laktunk, amelynek udvarában varroda volt, és én tudtam, hogy a lányok melyik szekrény tetején tartják az őket érdeklő irodalmat. Egy nagyobb lélegzetű beszámolóban hatalmas spektrumát tudnám felsorolni szerzőknek és címeknek, döntő többségben angol-amerikai szerzőktől származó detektív- és – ma így mondanák – western történeteknek. Azt nem tudtam, hogy P. Howard nem angol volt, de elégedetten olvastam az 1 pengős Nova-kiadásokat, amelyekben Leslie Charteris jóvoltából az Angyallal ismerkedhettem meg, hetven évvel ezelőtt. Voltak még 28, továbbá 40 filléres, félpengős és drágább regények a bestsellerekig, Cronin, Bromfield, Sava, Knittel és mások művei. Magyar szerzőket nem szerettem olvasni, mert megítélésem szerint ebben a kategóriában gyengék voltak. Kedveltem ugyanakkor a jó gyerekmeséket, elsős koromban jutalomként kapott Benedek Elek-meséket, Rákóczi korabeli történeteket, Collodi Pinocchióját. Rendszeresen figyeltem a Rákóczi út elején lévő könyvesboltot, mivel alkalmankint jó katalógust adott ki. Onnan ismerem Darvas József Elindult szeptemberben című könyvét, és ott vettem meg – hogy témát váltsak – Fenimore Cooper néhány indiántörténetét, amiket majd Miskolcon fogok kiegészíteni öt kötetre. Moziba apámmal jártam, és nagyon szerettem a Tarzan-filmeket, amelyekben Johnny Weissmüller úszott versenyt krokodilokkal, birkózott tigrisekkel és repült bravúrosan a levegőben egyik fáról a másikra. Láttam filmet Liszt Ferenc életéről, megismerkedtem a még fiatal Páger Antallal (Beáta és az ördög), képtöredéket őrzök az Egy asszony három élete című – hihetően sikerfilmből – Charles Boyer és Bette Davis főszereplésével. Talán még az Oz említendő, amely akkortájt került vászonra.

Mindezt a változatosság kedvéért mondom, hogy elképzelhetővé tegyem, mi mindent kínált az élet akkor, amikor ágyúk vonultak a frontra a városon keresztül, munkaszolgálatosok dagasztották a sarat, és anyám nem vette meg Karácsony Benő Napos oldal című regényét a máramarosszigeti főtéren, pedig nagyon szerettem volna. Ma is látom a puhafedelű könyvet, homályosan a borítón lévő képet, de hát '43-ban már infláció volt, a könyv 10 pengőbe került, és a szerző hamarosan Auschwitzban végezte.

A keresztény Magyarországon éltem. Néhány éve volt az eucharisztikus világkongresszus, amely jelentős vallási imázst mutatott rólunk a nagyvilágnak. Van néhány amatőr képem valahol, ezeken a nővéreim is szerepelnek, hiszen ők már az Emericana tagjai voltak és rendezvényeken is megjelentek. A lelkesültség hangjai elnyomták a kritikus véleményeket, én azonban minden kommentár nélkül őrzöm egy idelátogató francia újságíró észrevételét, amelyet igaz, de roppant ízléstelen, s ezért téves módon fejezett ki. Nincs értelme bárkiket is sértegetni, elég ha elmondom, hogy nem volt nehéz átlátni egy Potemkin-ország vallásosságán.

Boriska néni tanított hittanra, az elsőáldozási emléklapon is az ő aláírása látható. Katekizmust és bibliai történeteket tanultunk, jó feleleteimet szentképekkel jutalmazta. Póta Aladár karnagy úr egyházi énekeket tanított az iskolásoknak. Minden csütörtök délután a nagytemplomban gyűltünk össze, és a gyakori ismétlés folytán könyv nélkül tudtuk a „Szent vagy, Uram" alapvető énekeit. Ma is tudom. Tanulás után, mint gondtalan gyerekekhez illik, biciklivel üldöztük a patronos játékpisztolyoktól megrémült lányokat. Apámmal a Barátok templomába jártunk, mert a nagytemplom barátságtalan volt nekünk. Ica nővéremnek rendszeres gyóntatója volt, és bár a rendház és a templom ferences volt, ő kármelitának készült. Nézegettem a füzeteit, amelyekbe lelki olvasmányait írta. Érdekesnek találtam a feljegyzéseit, lemásoltam néhányat. Kempis Tamás bekezdéseire egészen jól emlékszem. Később a zsámbéki rendházba került, és jó ideig nem láttam őt.

Apámmal rendesen jártunk templomba. A bal oldali hajó felső részében volt az állandó helyünk. Onnan nem láttam az oltárt, de ez nem zavart. Amikor gyűjtésre került sor, apám egy kétfillérest tett a kezembe, hogy tegyem be a perselybe. Egyszer megkérdeztem, hogy miért csinálja ezt. Zsebpénzem ugyanis sohasem volt. Azt mondta: azért, hogy szokjam meg, hogy mindig adni kell valamit, ha kérik. A tevékenység anyagi kihatásának leírására azt kell tudni, hogy akkoriban tíz fillérért három szép nagy zöldpaprikát lehetett kapni a piacon: „Hármat tízért, hatot húszért" – skandálták a kofák.

A ferences vonzásnak irodalmi következményei voltak. Előfizettem az Isten Dalosai című újságra (heti vagy havi megjelenésű volt, nem emlékszem), rendszeresen vásároltam a Ferences Világmissziók füzeteit, idők folyamán legalább negyven összegyűlt. Rövid regények, útleírások voltak bennük, beszámolók a japán és kínai missziók életéből, a távol-keleti gondolkodásról. Leírták a térítés gondjait, különösen a háborús időkben. Volt egy olyan füzet is, amelynek az volt a címe, hogy „Vörös csillag Kína felett". Arra különösen vigyáztam, és Miskolcra költözve a padláson dugtam el, hiszen hamarosan orosz megszállás következett. Apám még a Margitvirágok című újságot is vásárolta, mivel abban az időben alakult ki Bogner Mária Margit tisztelete, és az újság az ő boldoggá avatását szorgalmazta. Kaszap István érdekében is sok mindent megmozgattak. Csávossy Elemér kis könyvet állított össze, amely kilencedre való imádságokat és életrajzot tartalmazott. Legalább háromszor végigvettem ezt a könyvet, rendkívül komolyan végezve a benne lévő elmélkedéseket.

Minden pénteken lámpát gyújtottunk a szobában lévő Jézus szíve-szobor előtt, néha kedden délután is, hiszen a keleti hagyomány szerint Jézust nagycsütörtöknél korábban ítélték el. A pénteki napon anyám általában böjtös ebédet főzött, amelyet ízetlensége miatt nem szerettem, de hát meg kellett enni. Októberben és novemberben apám agyonhasznált könyvekből olvasott esténként néhány oldalt. Az egyik könyv Labouré Szent Katalin és a csodás érem tiszteletére íródott elmélkedéseket tartalmazott. A szenttel majd bő harminc év múlva fogok találkozni a *Rue du Bac* kis templomában, mivel a hagyomány szerint Mária ott ült egy fotelben. Az október hava című füzet önmagáért beszél, de nem emlékszem a tartalmára. Apám azonban mindvégig ragaszkodott ezekhez az olvasmányokhoz, szinte szerzetesi buzgalommal forgatta a kopott, zsíros lapokat.

Kedves szentünk volt, természetesen, Soubirous Bernadette is. A barátok templomának udvarán épített lourdes-i barlang előtt megfelelő időben rendszeres esti imára került a sor. Ma is látom a pislogó gyertyákat az esti alkonyatban, és hallom az ének kezdetét: „Az Úrangyalát végzi a kis Bernadett ... – Ave, ave, ave Maria, ave, ave, ave Maria" refrénnel.

A már említett olvasmányokon kívül rendszeresen forgattam a Magyar Cserkész számait, elsősorban a bennük található valós és képzelt kalandregények miatt, de érdekeltek a túrázással, táborozással foglalkozó cikkek is, jóllehet anyagi okok miatt nem tudtuk megszerezni a szükséges ruhát, felszerelést. Ifjúságnak szóló, de valamivel egyháziasabb jellegű folyóirat volt a Zászlónk, de tartalmi emlékeim mára már elmosódtak.

Iskolánk átlagos színvonalú elemi iskola volt. Füzesséry Zoli jómódú környezetben nőtt fel, patikájuk volt, és náluk láttam először többszobás lakást, amelyben a tapétáknak különböző színük volt. Gröber Matyi apja városszerte ismert kalapos, Szirmai Béci anyja tanító volt. Őrzöm az elsőáldozás utáni csoportképet, amelyen hárman matrózruhában állunk, de ketten cipő nélkül, mezítláb láthatók. Szóval, szociálisan eléggé tagolt volt az osztály, de ez a tíz éven aluli társaság jól kijött egymással. Sokat fejeltünk a házunk előtti parkban, valahonnan mindig került labda.

A város területén éltünk. A hétvégeken apám elvitt sétálni a városba vagy a műkertbe. Ez utóbbi művésztelepet jelentett a város szélén lévő parkban. De elmentünk a vasút mellett Nagykőrös felé is, majd a budai út felől tértünk vissza a városba. Igazi nagy utazásra akkor került sor, amikor a visszacsatolt területeket kerestük fel, mert apám meg akarta mutatni fiatalkora színhelyeit. Így jutottam el tíz napra Kolozsvárra, talán egy hétre a rónaszéki, máramarosszigeti, aknaszlatinai rokonsághoz. Voltam Ungváron, láttam a görög katolikus székesegyházat, a csehek által épített új házsort az Ung partján. A vasút Sátoraljaújhelyen át Kassa felé vezetett. Onnan le lehetett jönni Boldogkőváraljára, amelyet nagyon szerettem a falu, a hegyek, a patak, a kastély miatt. Kassán született a legidősebb unokaöcsém a bábaképző intézetben, meg is néztük az új gyereket. Akkor még nem tudtuk, hogy a legfiatalabb nővérem a kassai hadikórházban fog megismerkedni jövendő férjével, aki valóságos, odavalósi kassai polgárgyerek volt. Any-

jának jól menő virágüzlete volt a Kovács utcában, és a házasság révén felső-magyarországi rokonokkal bővült a család. Egy vallási emlék merült fel most az emlékezetemben: a váraljai templomban Szent Antal életét ismertető füzetet vettem ki, amelyben kilenced volt található. Érdekes, hogy pontosan látom a jobb oldalon lévő oltár melletti polcra kitett, sötétzöld színű füzetet. A kilencedet többször is elvégeztem. Volna még mesélni való, de inkább ugorjunk pár évet.

Miért a matematikusi pályát választottad?

Sok minden érdekelt, amíg a pályaválasztásig eljutottam. Az én diákéveimben a túlterhelés fogalma ismeretlen volt. Az átlagos diák a tanítási órákon megtanulta az anyag jó részét, otthon pedig hamar végzett a házi feladattal. Soha nem olvastam annyit, mint kamasz koromban. Mit olvastam? Mindent, ami a kezembe került. Gyorsan olvastam. A kölcsönkönyvtárban nem hitték el, hogy már végeztem az előző napon kivett könyvvel. Szépirodalom, kalandregény, útleírás, történelem, természettudomány válogatás nélkül műsoron volt. Olyasmi is, amit ma ezotériának neveznek. Később zenét is hallgattunk, mert valamelyikünk hanglemezhez jutott. Kórusba jártam: vezetőnk korábban a római Szent Péter templomban énekelt, onnan hozta szakmai ismereteit, kottáit, stílusát. A bélyeggyűjtést felváltotta a reprodukciók keresése. Közel ezer darabbal a második voltam az osztályban.

60 éve túratárs

Ötödik osztály (ma első gimnázium) végén a kémia érdekelt (nekem volt egyedül 7-es osztályzatom belőle, az volt a legjobb), a hatodik osztályt művészettörténészként éltem át: a múzeumban albumokat lapozgattam, alaposan ismertem a témát. A hetedik osztályt egy kora nyári zivatarban gyanútlanul szaladgálva kisebb tüdőgyulladással fejeztem be. Lábadozás közben megoldottam a tankönyvben lévő összes mennyiségtani feladatot (ma matematikának nevezik ezt a műfajt) és a következő évieket is. Ebben főleg arra az élményre tettem szert – amit ma nem lehet tapasztalni –, hogy a kitűzött feladatok mindegyikének a végén közölt megoldás hibátlan volt. Ha nem kaptam meg az ott közölt eredményt, akkor biztos lehettem, hogy én nem vettem valamit figyelembe. Ma is pontosan tudom, hogy melyik példa gyötört sokáig; nem láttam meg benne egy lényeges apróságot. Minden megoldást leírtam külön lapokra gyöngybetűkkel és -számokkal.

Eme tevékenységem arra ösztönzött, hogy a nyolcadik, tehát az utolsó középiskolai osztályban gyakran menjek fel a városi könyvtárba, ahol egyetemi szintű könyveket találtam. Franciaországban végzett tanárom jóvoltából francia analíziskönyvhöz is jutottam, és megállapítottam, hogy képes vagyok megérteni a benne lévő anyagot. Miközben tehát az országban komisz világ volt – 1951 tavaszáig jutottunk –, én szívósan igyekeztem megtanulni mindent, amit lehetett. Láttam, hogy a matematika és fizika való nekem, mert ebben a témában megbízható, időtálló ismeretekre lehet szert tenni. Nyugodt lélekkel olvastam hát Dante Isteni színjátékát – éppen akkor adták ki újból, nagyon rossz papíron –, és futkároztam a Bükk ösvényein, mivel kerékpárra nem volt pénzünk. Így alakult ki középiskolai életem vége, mivel a felajánlott magasabb lépcsőt, azaz a szovjet ösztöndíjat nem kértem.

A Bokorban talán egyedül Neked volt magas tudományos fokozatod – a csendes tisztelet légköre vett körül (ezért is), de azon kívül, megfogalmazva ez sosem került elő. Nem volt ez kicsit méltánytalanság?

Beszámolómból kiderülhet, hogy az élet különböző korszakaiban „fékek és ellensúlyok” között mozogtam. Ez nem zavart, mert mindig az előttem álló feladatra figyeltem úgy, hogy mérlegeltem: a körülményekre és egyéb feladatokra figyelve mit tudok becsületesen és az adott keretek között jól elvégezni. Kényes vagyok a lelkiállapotomra, nagyon kényes. A rómaiak számára az állam üdve volt a legfontosabb. Legyen szabad egy kis nagyképűséggel ezt így átírni: *Salus animae meae suprema lex erat* [Számomra a lelkem üdve volt a legfontosabb].

Tudományos fokozatom közepes, többet nem tudtam elérni. Beértem azzal, hogy matematikusnak tekinthetem magam. Correggio boldogan kiáltotta Raffaello Szent Ceciliáját látva: *„Anch' io sono pittore”* – én is festő vagyok. Valami ilyesfélét érzek magam is, az itáliai festőnél lényegesen alacsonyabb szinten megfogalmazva. Vannak a szakmának olyan területei, ahol nagyon hasznos voltam. Ezt tudom, örülök neki. Tudok matematikus és fizikus módjára gondolkodni. Ez nagyon elég.

A büszkeségtől, tisztelettől menekülök. Nagy baj, ha ez döntő szerephez jut az életemben. Lehet, hogy másnak jól jön, én kerülöm. Enélkül tárgyilagosabban, tényszerűbben, helyesebben tudok ítélni és gondolkodni. Méltánytalansággal nem foglalkozom. Ha valakinek baja volt velem, meghallgattam. A Bokorban nem egy esetben kaptam kemény, esetleg igazságtalan kritikát. Ha az illetőt érdekelte a reagálásom, lehetőséget adtam a magyarázatra, hogy ha nem értünk is egyet, esetleg alapvetően sem, akkor se szakítsuk el a köztünk kialakult kapcsolatot. Már az Annavölgyi emlék című elmélkedés-sorozatban is – 28 éve? – hangsúlyoztam a formális tisztelet veszedelmes voltát. Közeli barátaim talán már unják ennek makacs ismételgetését.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A parádés cipő

Amint tudjátok, gyógynövénygyűjtéssel foglalkozom. Együtt jár ezzel a foglalkozással egy kis vándorélet is. Ha ugyanis otthonomtól, Törpeházától távolabb gyűjtögetek, megszállok a legközelebbi faluban valamelyik ismerős családnál, s onnan járogatok ki a falu környékére. Most szeptemberben is tanyát ütöttem egy Duna-menti falucskában, régi ismerősömnél. Reggelente nyakamba akasztottam a zsákomat, és felsétáltam a közeli hegyoldalra. Ott még októberben is virít az úgynevezett „orvosi székfű”, a kamilla.

Egy hétfői reggelen azonban, amikor éppen indulni akartam, és kiléptem szobámból a konyhába, vendéglátó háziasszonyom így szólt hozzám: „Legyen szíves, Moha bácsi, magyarázza meg ennek a gyereknek, hogy nem arra való a parádés cipő, hogy hétköznap elszaggassa az iskolában. Minden reggel nyaggat, hogy adjam ki az ünnepi cipőjét, abban akar iskolába menni. Ki hallott ilyet? Tessék szíves lenni megmagyarázni neki, hogy hétköznap nem kell parádézni.” A nyolcesztendős Jutka harisnyában ült egy széken, és duzzogva hallgatott. Láttam rajta: azt hiszi, én is ellenezni fogom a parádés cipőt. Azonban intettem édesanyjának, és ezt mondottam: „Ha Jutka annyira szeretne a parádés cipőben menni, fontos oka lehet rá. Legyen szíves, Juliska asszony, engedje meg, hogy azt húzza föl.”

Jutka édesanyja megértette, hogy forgatok valamit a fejemben, és már hozta is a cipőt: „No, nesze… Ha Moha bácsi is pártolja, húzd föl, nem bánom. De ha összekarcolod, nem kapsz ám másikat!” Tréfálkoztam: „Ha összekarcolja, én leszek a felelős érte. Odaadom akkor Jutkának a csizmámat, én meg elhordom a lakkcipőt. Úgyis

egyforma nagy a lábunk..., jobban mondva: egyforma kicsi.” Jutka ragyogó arccal csatolgatta a parádés cipőt, én meg leakasztottam a nyakamból a növénygyűjtő zsákot: „No, Jutkám…, hadd legyen részem nekem is ebben a parádés iskolába menetelben. Nem szaladnak el azok a székfüvek délutánig. Elmegyek veled magam is az iskolába. Úgyis megígértem a tanító bácsitoknak, hogy meglátogatom.”

Régi szokásom, hogy ha megszállok valamelyik faluban, be-belátogatok az iskolába is, és hallgatom a tanítást, fölfrissítem emlékezetemben a Tisza mellékfolyóinak a nevét vagy a nyelvtani szabályokat. Beültem hát Jutkáék iskolájában az utolsó padba, és figyeltem minden szóra. Tréfából engem is feleltetett a tanító bácsi, s volt sok nevetés.

Hazafelé menet Jutka egyszerre csak így szólt hozzám: „Ugye, meg tetszik kérni édesanyát, hogy holnap is ebben a cipőben jöhessek? Olyan jól érzem magam benne!” Azonban aggodalmas arcot vágtam: „Megkérhetném éppen… de hát… jobb lenne, ha javítanánk előbb valamicskét ezen a cipőn. Mert bizony, ez a parádés cipő nem elég parádés.” Jutka nagy szemet meresztett, én meg folytattam: „A parádés cipőtől elvárja az ember, hogy parádésan is viselkedjék. Ez a cipő azonban azt cselekedte, hogy amikor felálltál felelni, megrúgta a szomszédod cipőjét. Így figyelmeztette, hogy súgjon neked. Ha hibátlanul parádés volna, akkor téged figyelmeztetett volna odahaza, hogy jól tanuld meg a leckét. Meg aztán az sem volt tőle valami parádés cselekedet, hogy a szünetben szándékosan elbuktatta Péceli Jancsit.”

Jutka pirulva hallgatta szavamat. Úgy tettem, mintha azt hinném, hogy a cipő hibái

miatt bánkódik, s imígyen vigasztaltam: „De mégse búsulj, Jutkám! Szerencsére elhoztam magammal a csizmám sámfáját. Az pedig olyan sámfa, hogy ha egy napig rajtahagyjuk a cipődet, megjavítja. Hibátlanul parádéssá teszi. Meglátod, akkor fogod csak igazán jól érezni magad benne!” Jutka nem mert ellenkezni, s másnap, kedden, hétköznapi cipőjében ment az iskolába. A parádés cipő a szobában állt sámfán. Én meg egész nap orvosi székfüvet gyűjtöttem a hegyoldalon. Szerdán reggel kivittem a konyhába a cipőt, és így szóltam Jutkához: „Ma ismét ezt húzd föl, s megint veled megyek az iskolába. Tanulgatok egy kicsit veletek, s a cipődet is megfigyelem: eléggé parádés-e már.”

Délben azonban, hazafelé menet, ismét elégedetlenül csóválgattam a fejem: „ejnye-bejnye, csirke csípje... még mindig nem elég parádés a cipőd. Amikor veszekedtél Rozikával, ez a cipő toporzékolt is. A számtanóra alatt pedig, amikor figyelés helyett levelet írtál Ilonkának, képes volt rá ez a cipő, hogy odarúgja a papírgombócot a pad alatt. Persze, nem is érezhetted igazán jól magad benne, mert hiszen a toporzékolás meg a levelezés tanítás közben csöppet sem parádés cselekedet. De ne búsulj most se, ráhúzzuk újból a sámfára, most már talán igazán parádés lesz.”

Két nap múlva, pénteken reggel ismét kivittem a cipőt a konyhába: „No, húzd föl, aztán gyerünk, s lássuk, eléggé parádés-e már!” Azon a napon ebédre voltam hivatalos a tanító bácsiékhoz. Jutka tehát nélkülem indult hazafelé. De amikor egy jó óra múlva magam is hazamentem a növénygyűjtő zsákomért, csak akkor ért haza nagy szaladva Jutka is. Kiderült, hogy betért egy barátnőjéhez, és ugróiskolát játszottak az udvaron. Persze, megint csóválni kellett a fejem: „Ejnye-bejnye, csirke csípje... hát még most sem igazán parádés ez a cipő? Reggel, amikor az iskolába vitt téged, s azt hitte, hogy nem látom, felágaskodott egy idegen kerítés mellett, azt akarta, hogy bekukucskálj.

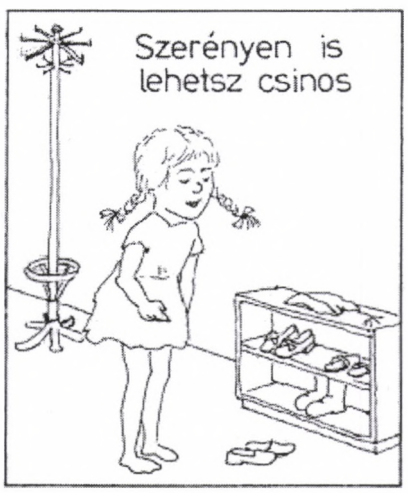

Most meg ugróiskolát játszott ahelyett, hogy időre hazahozott volna. Hallhatta pedig elégszer, amikor figyelmeztetett édesanyád, hogy siess haza tanítás után, ne késsél el az ebédről. Persze, most sem érezhetted jól magad benne, hiszen a kíváncsiskodás, de az elkésés sem parádés cselekedet.”

Megint felhúztam a sámfára Jutka cipőjét, de másnap, szombaton, noha a hétköznapi cipőjében jött, ismét elmentem vele az iskolába. Jutka azonban, úgy látszik, megelégelte már, hogy csak minden második napon viselhesse a parádés cipőt, no meg a tanításomat is kezdte megérteni, s ezen a napon kifogástalanul viselkedett. Figyeltem erősen, de semmi hiba sem történt, s ötöst kapott két feleletére is. De kerekedett is széles jókedve, s kérdezte tőlem hazafelé menet: „Ugye, ma parádésan viselkedtem?” Vállat vontam: „Nincs vele mit dicsekedned. Könnyű annak parádésan viselkedni, aki parádés cipőt visel.” Jutka rám bámult: „De Moha bácsi! Hiszen a hétköznapi cipőm van rajtam!” Úgy tettem, mintha nem hinném: „Az lehetetlen. Hétköznapi cipőben nem érezhetnéd magad ilyen jól.” Jutka nevetett: „Mégis úgy van! A parádés cipőm Moha bácsinál van a sámfán!” Megálltam, és most már én is bámultam: „Igaz biza a’! De hát akkor... te Jutka... akkor talán... nem is a cipőtől függ a parádés viselkedés. Akkor talán... hétköznapi cipőben is jól érezheti magát az ember... Ejnye, be furcsa!” Úgy tettem, mint aki rettentően csodálkozik. Jutka meg egyre jobban nevetett...

Hétfőn reggel ismét együtt jöttünk el hazulról. Jutka a hétköznapi cipőjét viselte, magatartása mégis ünnepi volt. Látszott rajta, hogy jól érzi magát, hiszen hibátlanul tudta a leckéjét, és az volt a szándéka, hogy viselkedése is hibátlan legyen. Megkérdeztem tőle: „Mondd csak, Jutkám... ha majd hazamegyek Törpeházára, itt hagyjam-e neked a sámfám?” Nevetett: „Ne hagyja itt, Moha bácsi! Szüksége lehet rá más faluban is. Tanítsa meg vele más gyerekeknek is, amire engem megtanított.”

Mosolyogva kezet fogtunk, s Jutka továbbment az iskolába. Én meg fölsétáltam a hegyoldalra székfüvet gyűjteni.

„Ti is keressétek és kutassátok a kincset,
mely nem enyészik és maradandó,
a helyet, ahová molyok be nem férkőznek,
hogy megegyék, és férgek nem emésztik meg.”
(Tamás-ev. 70)

A csordultig telt csupor

AZ EDÉNY TELE VOLT, hiszen már sok évtizede működött, szolgált. Ott volt benne minden, ami ez alatt történt vele. Ott voltak a formák, igen, elsősorban a gömbölyűek, de az élesek és szögletesek, a csúcsosak és lankásak, a meredekek és az egészen laposak is. Ott voltak a színek a napkeltékkel és delelő vakulásokkal, a derengések szürkületével együtt, a hangok a zajokkal és zörejekkel, a csipogások és bőgések, a brekegések és a kelepelések, a csevegések. És ott voltak az illatok és szagok, és ott voltak a tapintások, a billenések, a dörzsölések és sebesülések, a csípések. Ott voltak a sérülések, sértődések, megbánások és megbántások, a hiúságok, az irigységek, és igen, ott voltak a nagyzolások és a kis tettek. Ott az ígéretek és a feledések, az adott szavak és a hűtlenségek. Ott a gerjedések és lankadások, az erőfeszítések és csendes ücsörgések. És igen, ott voltak benne csordultig a szavak, a szavak és a szavak. A kimondottak és a kimondatlanok, az ismertek és az ismeretlenek, a hűek és a hűtlenek. És az elvek és eszmék is. Egy élet termése volt az edényben. Csordultig volt. Minden cseppjét ismerte unalomig. És akkor megjelent egy új csöpp. Egészen kicsi volt, fényes és jó illatú, csillogott, és a zenéje egy hang volt, de a legszebb, amit valaha hallott. De már nem fért el az edényben. A nagy figyelemben az edény hirtelen megrepedt a fülé felett. Egészen kicsi repedés keletkezett, amelyen át lassan elkezdett szivárogni a tartalom. Örülni kezdett, mert a kis, új csepp nagyon kívánatos volt, valahogyan nagy szükségét érezte. Nem tudta, miért. Nem bánta az elszivárgókat, csak a kis cseppnek legyen benne helye! És akkor leállt a szivárgás, és az edény újra csak feltelt, mert a forrás, ahonnan a megszokott jött, sokkal bőségesebb volt, mint az, ahonnan az új, kis csepp. Nagyon bánkódott, és gondolkodni kezdett, hogyan csinálhatna neki helyet? Szükség volt rá, minden porcikájában érezte, bár az edény egész tartalma ellene volt, mert félt, féltette megszerzett helyét és pozícióját: ez volt ő. Félt, hogy az új csepp nőni kezd, és akkor neki mennie kell.

JÚLIUS VÉGÉN A VIHAR KETTÉTÖRT KÉT HATALMAS FÁT fenn, a Jász-hegy gerincén. Az egyik egy bükk volt, a másik egy magas kőris. Évszázados fák voltak. Rengeteg ág is letört. A fűszálak ezt épen megúszták, s a kis bükk- és kőrissarjak is az óriások tövében. Sajnálkozva állt meg a kidőlt óriások mellett, hiszen teljes kiteljesedésük miatt mindig példaképei voltak. Hatalmas égbolt nyílt meg azoknak a kis hajtásoknak, amelyek évek, évtizedek óta türelmesen vártak a sorukra az óriások árnyékában. De sokkal nagyobb fájdalmat érzett akkor, amikor az a kis bükkhajtás, amely pár éve hajtott ki a kertben, és amelyet figyelme is segített, és már vagy hatméteresre nőtt, a nagy szárazság miatt kiszáradt. Élhetett volna és kiteljesedhetett volna, hiszen a szomszédnak köszönhetően, aki kivágta a „ronda” gyertyánokat és csertölgyeket, hogy ezüstfenyőket és tujákat ültessen helyettük, volt légtere, és fényt is kapott eleget. Már az is csoda volt, hogy ott, ahol néhány száz méteres körzeten belül egyetlen bükk sem volt, egyszer csak megjelent. Egy vaddisznó szőrébe kapaszkodva jöhetett. Kár érte. Ki tudja, mióta várta az alkalmat? Egyre melegebbek lettek a nyarak. Sok jele van ennek itt fenn is. Megjelent az éjszakai pávaszemes pillangó, a szender, mediterrán lappantyúk kiáltása tölti be az éjszakát, feljöttek a bodobácsok, és néhány éve a parlagfű is kidugta a fejét a vaddisznók feltúrta, kopárrá vált útszéleken. Valami lehetővé vált ott, ahol eddig lehetetlen volt, mert a hely be volt töltve. Most hely teremtődött valami új, más számára, ami ott volt, jelen volt, de el volt foglalva, be volt töltve. Várni kellett.

NÉHÁNY ÉVE – lassan évtizede –, amikor még állami, majd a vezetők által megvásárolt cégnél dolgozott, a fiatal titánoknak még ki kellett várniuk, amíg az öreg „matuzsálemek” kihalnak mellőlük, hogy megnyíljon a várt, kedvező, áhított állás és fizetés. Volt idő, amikor nem volt más dolguk, mint elkísérni az öreget, és csendben hallgatni, ahogy az ügyeket intézi. Figyelni rá, és tanulni tőle. A szavait, a hangsúlyait, a hallgatását, a gesztusait, majd ha megnyílt a lehetőség, a tapasztalatok birtokában megpróbálni megnyilvánulni, nem úgy, ahogy ő, hanem ahogy saját értésünk, tapasztalatunk és temperamentumunk a lehető legjobban lehetővé tette. És azonnal megnyílt számunkra a következő lehetőség – egyelőre csak a képe –, egy még magasabb lehetőségé, hiszen még mindig volt felettünk főnök, aki a maga módján szintén öregedett. és öregebb volt nálunk, így a lehetőség ott volt. Igen, hallott, hallottak olyanokról, akiknek az apja vagy az anyja jól feküdt valahol, vagy volt egy gazdag nagybácsijuk Kanadában, akivel ha a fiatal jóban volt, élete végéig biztosított volt számára a jó, akár munka nélküli pénz, vagyis megélhetés is.

A természet is produkál ilyen eseteket, amikor például a Sikárosi-rét szélén, még nem a kaszáló területén, de még nem is az erdő sűrűjében lepotytyan, majd gyökeret ereszt egy kis makk, és aztán lassan, évtizedek alatt hatalmas, terebélyes, matuzsálemkorú csertölggyé teljesedik. De ezek ritka és egyáltalán nem jellemző esetek. Az erdő sűrűjében, a rét sűrűjében, a város, a társadalom sűrűjében ez szinte lehetetlen. Várni kell. Néha nyer valaki a lottón, néha... Néha melegszik az idő..., néha. Néha szerencsés helyre, jó földbe pottyan egy mag..., néha. És a többivel mi a helyzet?

A TERMÉSZETBEN MINDEN A TERMÉSZET ERŐIN, a törvényeken múlik, vagyis az egyed szempontjából a véletlenen. Amikor a kis dédunoka húguk feljött egyik délután, és meglátta a fehér fal alatti repedésből kihajtó és gyönyörűen virágzó, óva-védett kánya-harangvirágot, nem tudta megállni, hogy le ne törje, és oda ne adja édesanyjának. Puff neki – mondta az anyukája, aki érzékelte a történteket –, ezt most jól megcsináltad! Pillanatnyi tragédia volt – és pillanatnyi öröm. De a harangvirág nem így érzékelte. Néhány héten belül újra ott virultak a virágok a száron, hiszen a jó föld – a fal repedésében – és a kis

drót, amivel a falhoz erősítették, biztosította az életerőt és a tartást. Ott volt a hely betöltetlenül, gátló tényezők nélkül, és betöltődött a lehetőség. Élettel.

VAN AZONBAN EGY KÜLÖNÖS LÉNY A TERMÉSZETBEN, amelyik számára a helyzet nem ilyen egyszerű. Különös lény. Ránézésre hasonlít bármelyik gerinces állatra, bár két lábon jár, és nincs szárnya. Ha léte fenntartásán fáradozik, szinte mindenben hasonlít egy fűszálhoz, egy fához, egy hangyához vagy egy rókához. Küzd és küzd. Megszerez és befogad mindent, ami a megélhetéséhez szükséges, sőt többet is, vagyis tartalékolni is képes, mint bármelyik másik élőlény. Ebben a tevékenységében képes mindent ellesni a nála jobbaktól, képes hatalmas áldozatokra, hogy elsajátítson ismereteket, amelyek jólétét és szerettei jólétét fenntartják, biztosítják. Képes türelmesen várni az előbbre jutásra, vagy akár megküzdeni is érte, mint egy farkasfalka vezére, vagy egy hangyaharcos, ha a bolyt veszélyezteti valami. Egyet azonban elfelejt közben, amit a tölgy vagy a fűszál sohasem: a kiteljesedést. Nem veszi észre, hogy „szélfútta fűszál" jellege ellenére „mocsári ciprus" lehetőségekkel rendelkezik. Pedig látja önmaga mellett az olimpiai bajnokokat, az igazán nagy művészeket, a Nobel-díjas tudósokat és egészen egyszerű, de átmenetileg tekintéllyel, hatalommal, súllyal bíró szüleit, nevelőit. Látja, láthatja, ha nyitva van a szeme. És ebben van a különössége. Néz, és mégsem lát, hallgatózik, és mégsem hall.

Ugyanakkor, ha vallásos, vagyis valamelyik felekezet tagja, Jézust, Mohamedet, Sivát, Krishnát vagy akár magát Istent követőnek vallja magát. Felnéz a sztárokra, mert irigylésre méltónak látja őket; felnéz papjaira, tanítóira, ha azok szépen beszélnek vele, és nem követelnek tőle semmit. Utálja szüleit, mert azok maradiak, elavultak és tele vannak hibákkal, és követelményeket támasztanak. Vagyis nem látja önmagát, és nem látja a világot sem maga körül.

Nem látja, hogy minden a szülőktől indul, akármilyenek is. Különös módon és helyen találkozó két sejt a testi eredete, és hozzá különös módon eljutó erők éltetik, tartják fenn mozgásképességét, tartják fenn érzékenységét, erejét. Különös táplálkozási és emésztési folyamatok zajlanak le benne akaratlanul, és különös módon el is használódik ezek alatt a folyamatok alatt. Tökéletesen működik – ebből a szempontból –, és észre sem veszi, hogy a szülei és nevelői – a maguk módján – előkészíteni próbálják valaminek a helyét. Valami olyasminek, ami őt magát meghaladja. Egy „rossz" szülő is – éppen a negatív példájával, öntudatlanul. Lépések történhetnének egy olyan lépcsőn, amelynek a vége nagyon magasan van – a „mocsári ciprus" lehetőségeit messze meghaladó magasságban. „Szedd össze magad, fiacskám" – mondta az anyja, amikor valami szétszóródott, aminek együtt volt a helye. Aztán álltak mellette mások is, akiknek ő szintén a másikat jelenti, akikről azt sem tudta, miért jöttek, miért áldoztak időt, pénzt, képességet arra, hogy vele beszéljenek, együttműködjenek, együtt hallgassanak, együtt legyenek, esetleg éppen akadályokat állítva elé.

Nem látja, nem hallja, nem becsüli az ingyen ajándékokat, amelyek egy ideig ott vannak, aztán eltűnnek. Büntetlenül el lehet menni mellettük, de ha figyel, marad valami rossz íz az eltűnésük után. Van benne, kifejlődött benne valami, ami nem akar elmenni, hanem erősödni akar, állandóságban, biztonságban szeretne lenni. Elfoglal egy helyet, amely másé lenne, de miatta nem lehet. És néha érzi is ezt. Néha. Ilyenkor gondolja: Jó – lenne – nekünk itt lenni. Akkor gyorsan életbe lépteti a védekező mechanizmusokat, a szokások és asszociációk láncolatát és az önmegnyugtatást, a „nekem igazam van"-t. És marad a patthelyzet – akár egy egész élet során. Van egy hajléktalan-éhező, aki be kívánna jutni a számára teremtett helyére – neki készült. És van a bitorló, a helytartó, aki nem kívánja elhagyni a helyet, amit bitorol. Nincs még egy ilyen lény. És hiába szólnak könyvhegyek erről, hiába mondják és tanítják neki pozitív és negatív példák tömegei, csak a bitorló hallja, nyeli el, falja fel és emészti meg, vagy inkább okádja ki. Leül olyan helyre, amely még nem az övé, és nem várja meg, amíg az őt megillető helyre hívják. Nincs hely benne annak az igének a számára, amelyet hallania kellene. Nem rossz ő, hanem ilyennek nevelték. És aki nevelte, azt is ilyennek nevelték. Nincs hely benne annak látására, amit láthatna.

Pedig milyen világos beszéd: „Megmondtam volna nektek, ha nem lenne sok lakóhely Atyám – Apukám – házában." „Elmegyek, hogy helyet készítsek néktek." „Azokban a napokban nem habozik majd az aggastyán megkérdezni a hétnapos gyermeket, hogy merre van az élet helye, és ő élni fog." A helykészítők szerepe az, hogy a házba, amelyet vállalnak, eljusson, lépésről lépésre eljusson az, akié a ház. És minden és mindenki helykészítő lehet, ha a ház meghallja és meglátja, hogy nincs más szerepük számára, csak ez. Minden helykészítő szerepe egyszer csak betelik, hogy átadja a házat egy újabbnak, egy magasabban előkészítettnek, a következő szobát feltárónak. El kell mennie, mert tovább kell lépni. Azért, hogy lassan hely teremtődjön benne annak számára, akié a hely; és lassan, nem önszántából, de egy azt meghaladó erő hatására lassan távozzon az, aki a bitorló, akinek az életben megvan a sajátos helye és szerepe, de nem ott és olyan mértékben, ahol betölti.

Miért lassan? Miért nem azonnal? Mert a hely minden részének fel kell készülnie a fogadására: mindennek a maga helyére kell kerülnie. És ez az első csepp szerepe. Ha befogadják, lassan, egyenként „kézbe veszi" az ott lévőket, és átvilágítja, áthatja őket. Lassan és egyenként. És meg is méri őket egyenként, és a helyükre is teszi őket sorban, mindet, mert objektív mércéje van. A nagy fa kidűlhet egy pillanat alatt, de itt nem a természet törvénye érvényesül, hanem egy magasabb törvény, amelyhez folyamatos szándék és önkéntes áldozat szükséges. Különben az üres, átvilágított helyre visszatér a bitorló, hét társával...

És ha megtörténik az átvilágítás...? Ha lassan minden a helyére kerül? Igen. Akkor ő, aki a helyén, a birtokában, az övéi között van, ő már szereti az ő urát és az ő Istenét teljes szívből, erőből, teljes akarattal és értelemmel, és képes szeretni a felebarátját – az ugyanabban a helyzetben lévőt –, mint önmagát, hiszen már egyek, testvérek, bár már egy másik testben és másik vérben egyek. „Ez a fény a fényember bensejében van, és az egész világot megvilágosítja. Ha ő nem világít, akkor sötétség van" – mondja egyik apokrif, de szent könyv. Ezért nemcsak küzdeni kell, hanem várni, türelmesen várni is! És szükséget, hiányt is szenvedni érte – amennyire és amikor csak lehetséges. Az objektív mérce kedvéért.

Farkas István

Élethosszig tartó tanulás

„Lifelong learning”

Ma én is beültem egy tanulópadba. Életpadba. Tanulni. A „pad” képletes volt, a tanulás valódi. Sőt, volt valódi tanítóm is. Bár nem volt kék köpenyben, csak kék nadrágban. Nem volt a hóna alatt hosszú táblai vonalzó vagy osztálynapló, de nála volt a vezetői hatalom teljes öntudata és az elvégzendő feladat egész súlya. Olyat tanultam ettől az embertől, amire a világ minden tudományos könyve sem tanított volna meg soha.

Állásinterjú-helyzetbe kerültem. Nem a magam álláskeresése okán, hanem egy patronált hölgy munkavállalása kapcsán. Elkísértem egy hipermarketbe, ahol számára kedvező feltételek mellett kerestek munkavállalókat – takarítói állás betöltésére. Mondhatom, megtanultam, hogy a takarítói feladat a földkerekség legfontosabb és legfelelősségteljesebb munkaköre. Álltam az álláskereső hölgy mellett – nevezzük Lunának –, és arra gondoltam, hogy a zsebemben lévő összes diplomáim súlyával kimondhatom magamról: az az információáradat, amit reánk zúdított a felelősségteljes csoportvezető úr, bizony erősen próbára tette figyelmemet, memóriámat és ítélőképességemet. Sőt kétségessé vált, vajon el tudnám-e látni ama feladatkört, amely az álláshirdetésben szerepelt. Valódi elbizonytalanodást éreztem. És ahogy ezzel az érzéssel szembesültem, megértettem, miért van Luna kudarcra ítélve egy-egy hasonló álláskeresési helyzetben.

Számára – de még az én számomra is – az a mennyiségű információ, ami elhangzott, emészthetetlen. A felét meg sem értette, mint ahogy én sem. A beszélgetés végére joggal merült fel az a gondolat, hogy: „Fenének kell ez az állás nekem, túl macerás! Én csak takarítani akartam, seprű, lapát, felmosórongy, aztán neki a kosznak!”

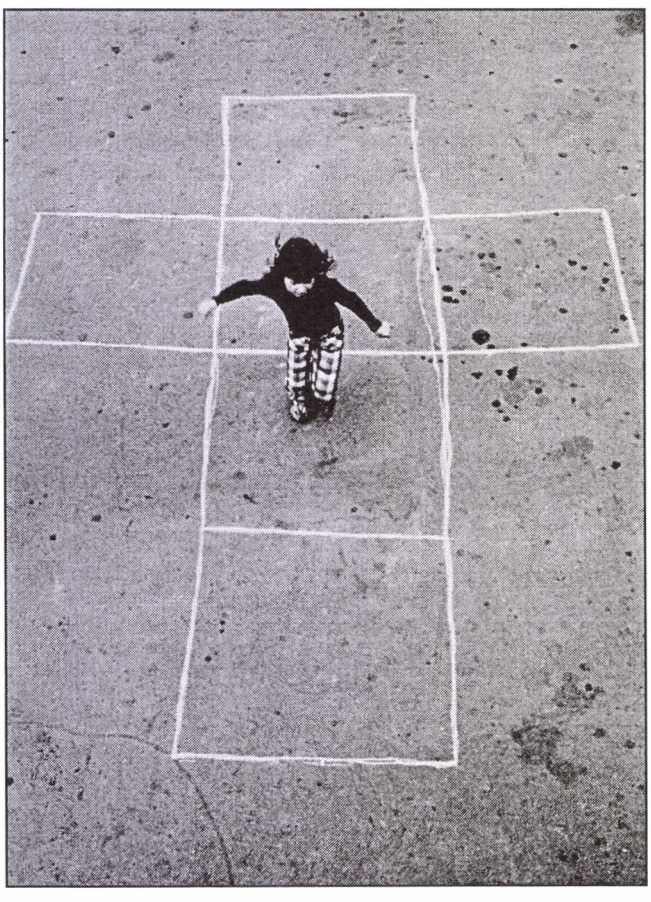

Megtanultam, hogy a hátrányos helyzetben lévők munkanélkülisége mögött sok esetben nem a dolgozni nem akarás áll, hanem az elbizonytalanodás. Elbizonytalanodnak abban, hogy a legegyszerűbb munkafolyamatokat is el tudják-e végezni, mivel az a sok szóbeli körítés, ami az elvégzendő feladatot kíséri, érthetetlen számukra. Megéreztem valamit abból a lelkiállapotból, amikor a túl sok információ elfedi a lényeget, és kicsivé zsugorítja a különben sem túl nagy önbizalmat.

Álltam ott Luna mellett, és teljesen azonosulni tudtam vele és sorstársaival. Kiszolgáltatottak ők egy túlverbalizált világban, ahol az információ valóban hatalom. A mennyisége, a minősége, az érthetetlensége, a szakzsargonja kirekeszti azokat, akik számára a hatalom mindenféle színtere elérhetetlen.

Megéreztem, megértettem, megtanultam, hogy milyen nehéz ebben a világban tájékozódnia és a jólét megszerzéséhez szükséges információkat kiszűrnie annak, akinek a szavak értelme akkor válik valóságossá, ha tárgyiasulni látja őket. Hiába mondják el neki, hogy van fekete, fehér és piros takarítórongy, és hogy melyiket minek a tisztítására szabad használni, amíg nem látja azt a fekete, fehér vagy piros rongyot és azt a tárgyat, amit le kell vele törölnie. (Itt zárójelesen elmesélem, hogy ennél a résznél az én szemeim előtt megjelentek a felsorolt színű rongyok, és erős kényszert éreztem, hogy megkérdezzem, valóban olyan színűek-e, mint ahogy felsorolták. Csak hát eszembe jutott – konyhai kisegítő tapasztalatomból merítve –, hogy a fekete mosogató sem fekete színű… Ekkor mosolyogni kezdtem magamban, és arra jutottam, hogy a takarítás tudományának ismeretei ennek az úrnak a fejében, az ő számára mérhetetlenül fontosak, és csoportvezetői tekintélyét jó alaposan megalapozta velük a szemünkben…).

Nem sok állásinterjún voltam életemben, és nem tudom, te hány ilyen interjún voltál, nyájas olvasó. Stresszhelyzet az, akárhogy is vesszük. Nem lehet megszokni, aki meg keveset próbálta, nem is fogja soha. Pedig érdemes kipróbálni. Akár még így, kísérőként is. Megfigyelheted, hogy a munkavállaló személye vajon fontos-e, vagy sem. Itt a „vagy sem” esete érvényesült. A meghirdetett munkakörre folyamatosan jelentkeznek, és vesznek fel embereket. Senki sem válik annyira fontossá, hogy személyes érdekeit akár csak a leghalványabban is figyelembe vegyék. Gépek lesznek ők egy nagy rendszerben, ahol családi nehézségeik és lehetőségeik figyelmen kívül hagyhatók, mivel a munkakör bármely pillanatban újra betölthető. Mi mást sugallna ez a rendszer, mint azt, hogy fiad, lányod, anyád, apád gondjai csak a te gondod, és csak mellékes hobby, amit a munkaidőn kívül kell hagynod. Az, hogy egyedülálló anya vagy, és nem tudod a gyermekedet kire hagyni, nem szempontja a munkabeosztásnak. Sőt, sújtanak miatta, ha nem tudod zökkenőmentesen megoldani. Elbocsátanak. Sajnálják, van másik helyetted. De neked van másik munkahelyed? Van más lehetőséged?

Neki, Lunának, milyen lehetőségei vannak? Az állandó keresés? A csoportvezető urak végighallgatása? A munkabeosztás lehetetlensége? A pénz nélküliség?

Talán ez az utolsó kérdés és az arra adott válasz még saját életem hosszának nagy tanulási lehetősége. Ezt pedig nem tanulhatom meg mástól, csak Lunától. Ezért köszönöm a lehetőséget, hogy miközben segítem őt, életem hosszán át tanulok olyan dolgokat, amelyeket a biztonság, jó körülmények, biztos állás, a ma oly fontos kompetenciák és készségek birtoklása mellett nem tanulhatnék meg soha: *beérni a kevéssel, megelégedni azzal, ami van!*

Csizovszki Zsóka

A reformáció emléknapjára

Egy protestáns szent?

Karl Friedrich Stellbrink vértanúsága

1894-ben született. A detmoldi gimnázium elvégzése után 1912-ben idő előtt fejezte be iskolai tanulmányait Berlinben, hogy evangélikus prédikátori képzést kapjon, s aztán külföldi szolgálatra menjen. Az első világháborúban, 1917-ben súlyosan megsebesült a nyugati fronton, bal keze megnyomorodott, ezért leszerelték. Befejezte tanulmányait, megházasodott (később négy gyermekük született, de több fogadott gyermekük is volt), és feleségével együtt Brazíliába ment, hogy a német nyelvű telepesek lelkipásztori gondozását végezze. A brazíliai tartózkodás erősen meghatározta, és nagyon boldog időszakként maradt meg emlékezetében.

Nemzeti érzelmű és társadalmilag-politikailag elkötelezett lévén, Brazíliából visszatérve nagyon rokonszenvezett Hitlerrel és a nemzetiszocialista párttal, amelybe hamarosan be is lépett. Ez lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy 1934-ben meghívták a lübecki evangélikus gyülekezet lelkészének. Ám hamarosan észrevette, hogy az egyház és a nép eleven közösségével kapcsolatos eszményével szemben olyan egyházellenes tendenciák működnek, amelyeket nem volt hajlandó ellenvetés nélkül elfogadni. A lübecki lelkészek között sajátos helyet foglalt el, mivel távolságtartóan viselkedett mind a Hitlert támogató Német Keresztényekkel, mind a Hitler-ellenes Hitvalló Egyházzal szemben.

Az átalakulás

1937-ben Stellbrinket kizárták a nemzetiszocialista pártból, mert bírálta annak ifjúsági munkáját. Már előzőleg is a párt bírósága elé idézték, mert kapcsolatot tartott fenn egy zsidóval, aki a lelkészi hivatallal szemben lakott. A második világháború kezdete után a Gestapo többször is megrótta, mivel prédikációiban rendszerkritikus megjegyzéseket tett. Egyik nevelt fiának halála – 1940-ben esett el Franciaországban – nagyon megviselte. Miután a német csapatok néhány nappal később bevonultak Párizsba, keresztényi irgalmasságra intett. Külföldi rádióadásokat hallgatott, és a német hadijelentésekkel kapcsolatos, növekvő bizalmatlanságáról beszélgetett ismerőseivel. 1941 nyarán, egy temetésen ismerte meg *Johannes Prasseket*, a lübecki katolikus Jézus Szíve-templom káplánját. Hamarosan megállapították, hogy közös a meggyőződésük: mindkét keresztény felekezetnek szembe kell szállnia a náci rezsimmel. A Jézus Szíve-templom másik két papjával, *Eduard Müllerrel* és *Hermann Langéval* együtt rendszerkritikus írásokat és információkat cseréltek ki, és terjesztették azokat baráti teológusok és gyülekezeti tagok között. Stellbrink például tábori postai levélben arról tájékoztatta gyülekezetének egyik katonáját, hogy a birodalomban alkalmazzák az eutanáziát.

Amikor 1942. március 28-ról 29-re virradóan a szövetségesek első súlyos légitámadása lerombolta Lübeck lakónegyedeinek nagy részét, Stellbrink a német háborús politika felelőtlenségének bizonyítékaként értékelte ezt. A következő vasárnapon, Virágvasárnap, a konfirmációs istentiszteleten elmondott prédikációjában arról beszélt, hogy Isten hatalmas hangon szólott. Prédikációjának pontos szövege nem maradt fenn, de tartalma nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen volt a nemzetiszocialista háborús propagandával. 1942. április 3-án, Nagypénteken a Titkos Államrendőrség (Gestapo) megjelent a Luther-templom parókiáján, hogy őrizetbe vegye Stellbrinket. De nem tudták azonnal elvezetni Stellbrinket, mert súlyos betegen feküdt azután, hogy a bombatámadást követően fáradhatatlanul dolgozott a mentőakciókban. A Gestapo azonban azonnal tájékoztatta a nemzetiszocialista irányultságú lübecki evangélikus egyházvezetést arról, hogy Stellbrink „nem az ellenség tetteként”, hanem „istenítéletként” mutatta be a légitámadást. A lübecki egyházi tanács erre elhatárolódott Stellbrinktől, és még ugyanazon a napon fegyelmi eljárást indított, hogy Stellbrinket eltávolítsa hivatalából, „mivel magatartásával nem bizonyult méltónak a hivatalát övező bizalomra, és bűnös módon megsértette a Führerrel, a néppel és a birodalommal szembeni hűség kötelezettségét”. Stellbrinket ideiglenesen fölfüggesztették szolgálatából. Amikor a húsvéti ünnepek után, 1942. április 7-én érdeklődni akart a rendőrségen, mi a kifogás ellene, letartóztatták. 1942 májusában, illetve júniusában elfogták Prasseket, Müllert és Langét is, röviddel később pedig többeket is a hármuk által vezetett egyházközségi csoportokból.

Szemtől szemben a halállal

Miután több mint egy évig tartották fogva Lübeckben és Hamburgban, a Népbíróság 2. szenátusa – amely a főtárgyalásra Lübeckbe érkezett – 1943. június 23-án „a véderő bomlasztása, az ellenség hazaáruló módon történő támogatása és rádiós bűncselekmény miatt” halálra ítélte. A három katolikus papot szintén halálra ítélték. A velük együtt vádolt gyülekezeti tagok közül egyesek fegyház-, illetve börtönbüntetést kaptak, másokat fölmentettek. A per után Stellbrinket három lelkésztársával együtt az egyik hamburgi börtönbe szállították, hogy ott hajtsák majd végre az ítéletet. A lübecki lelkipásztorok és a családja által benyújtott kegyelmi kérvények hatástalanok maradtak. A lübecki evangélikus egyházi vezetés végérvényesen megfosztotta hivatalától, aminek következtében az ellátására vonatkozó minden igényét elveszítette.

Néhány nappal halála előtt Stellbrink ezt írta feleségének: „Isten idáig megsegített, mivel a ti imádságaitok hordoztak engem. Ó, micsoda közösség lenne, ha ismét összejönnénk! De légy biztos benne: ez a közösség megvalósul, ha nem e végtelenül rövid földi időben, akkor ott, az örökkévalóságban biztosan! És valóban ez a fő! Ezért örüljetek, és semmiért ne aggódjatok (Fil 4,4-7)!” 1943. október 10-én guillotine-nal kivégezték a négy lübecki lelkészt.

Stellbrink urnája 1973 óta a lübecki Luther-templomban van. Az ellene meghozott halálos ítéletet 1993-ban hivatalosan érvénytelenítették.

Forrás: Kirche In, 2012/7

Krisztus Király ünnepére

Apokaliptika helyett morál

(Lukács 21,5-36)

Öntsünk tiszta vizet a pohárba! A jelzett evangéliumi szakasz és a hasonlók itt-ott tartalmaznak ugyan eredetinek tekinthető jézusi mondásokat is, összességükben *azonban az effajta gondolatok nem Jézustól származnak, csak Jézus szájába adták őket.* Valódi forrásuk az ún. apokaliptikus gondolkodásmód, konkrétan az apokaliptikus irodalom. „Apokalipszis” annyit jelent, mint „leleplezés, föltárás”, mégpedig a „végső dolgok” (görögül: *ta eszkhata*) föltárása, „leplezetlen” bemutatása, vagyis a világ végével kapcsolatos események színes, szemléletes ábrázolása: *mikor, mi, hogyan* fog történni. Kedvelt téma volt ez az időszámításunk kezdete körüli néhány évszázadban, s talán mondani sem kellene: a várt események lefestésében bőséges szerep jutott a szabadon csapongó fantáziának („...a Nap elhomályosul és a Hold sem áraszt világosságot, a csillagok lehullanak az égről, és a világmindenséget összetartó erők megrendülnek”, Mk 13,24-25). A zsidóságban komoly irodalommal is rendelkező apokaliptikus gondolkodásmód alapvető jellemzői aztán – megfelelő alkalmazásokkal – az őskereszténységben is tovább éltek, s szintén jelentős irodalmat hoztak létre (az Újszövetségen belüli legtisztább példája a Jelenések könyve).

Szedjük előbb csokorba ennek ***az apokaliptikus szemléletmódnak az ismertetőjegyeit,*** ahogy azok az evangéliumokban megjelennek.

Isten meghallgatja bajban lévő, szorongatott, üldözött övéit, akik „éjjel-nappal” megtorlásért „kiáltanak hozzá”. Meglehet, Isten késlekedik ugyan egy kicsit, de azért bizonyosak lehetnek, hogy „hamarosan igazságot szolgáltat nekik” (Lk 18,7-8).

Isten véres bosszúját az „Emberfia” fogja végrehajtani („Krisztus második eljövetele”). Ezt szemléltetik olyan részletek, mint Mt 24,30-31: „Akkor majd föltűnik az Emberfiának a jele az égen, és jajgatásban tör ki a föld minden népe, mert meglátják az Emberfiát, amint eljön az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel. Szétküldi angyalait hangos harsonaszóval, s azok összegyűjtik választottait a szélrózsa minden irányából”. De jaj azoknak, akik nem tartoznak a választottak közé! Rájuk ilyen részletek vonatkoznak: „A király kivezényelte hadseregét, a gyilkosokat föl-koncolta, városukat pedig fölégette” (Mt 22,7); „Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy királyuk legyek, hozzátok ide, és öljétek meg szemem láttára” (Lk 19,27).

Amint az előző pontból is látható, *nemcsak a bűnösök bűnhődnek majd,* hanem kollektív módon egész városok, egész generációk: „Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betszaida!... Tírusznak és Szidonnak tűrhetőbb sorsa lesz ítéleten! És te, Kafarnaum, vajon az égig fogsz emelkedni? A pokolba süllyedsz...” (Mt 11,20-23). „Elpusztítanak téged (Jeruzsálem) és gyermekeidet. Nem hagynak benned követ kövön...” (Lk 19,44).

Isten egy (titkosan meghatározott) idő után elzárkózik azoktól, akik meg akarnának térni: eljön a pillanat, amikortól erre már nem lesz lehetőség. Jól szemlélteti ezt az olajvásárlásból visszatérő koszorúslányok példája, akik hiába teljesítik utólag a belépés feltételét, hiába szeretnének bemenni a királyi menyegzőre, mert távollétükben megérkezett a vőlegény, az ajtó bezárult, s ők már csak az elutasító ítéletet hallhatják meg: „Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket” (Mt 25, 10-12; ugyanez más formában: Lk 13, 25-27). Sőt, Isten azoktól is elzárkózik, akik eleve nem tartoztak a kiválasztottak közé: „(Nektek megadatott tudni az Isten országának titkát.) A kívülállóknak azonban minden csak példabeszédekben szól, hogy látván lássanak és mégse ismerjék föl, hallván halljanak, s mégse értsék meg, hogy meg ne térjenek és bocsánatot ne nyerjenek” (Mk 4,11-12). Nem csoda, ha a János-evangélium szerint – amely csak a testvéri szeretetről tud, az ellenségszeretetről nem! – Jézus így imádkozik: „Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál” (19,7).

A „hűségesek” együtt hajtják végre az ítéletet az Emberfiával: „Bizony, mondom nektek: Ti, akik követtetek engem, a világ megújulásakor, amikor az Emberfia dicsőséges trónjára ül, együtt ültök majd vele tizenkét trónon, hogy ítélkezzetek Izrael tizenkét törzse fölött” (Mt 12,28)

A kiválasztottak megvigasztalódnak majd a többiek szenvedései láttán: „Amikor háborúkról és háborús hírekről hallotok, ne rémüldözzetek [ti, kiválasztottak]! Ennek meg kell történnie, de ez még nem a vég...” (Mk 13,7-8). „... az emberek megdermednek annak szorongó várásában, ami következik. Akkor majd meglátják az Emberfiát, amint eljön a felhőkben... Amikor mindez kezd beteljesülni, emelkedjetek föl és emeljétek föl fejeteket, mert közeledik a ti (!) megváltásotok” (Lk 21,25-28).

Az ilyen és hasonló gondolatok mind teljesen idegenek Jézustól, nincs is semmi közük hozzá, hanem csupán bizonyos őskeresztény körök evangéliumellenes, vérszomjas vágyálmai és látomásai. ***Nézzük meg, ezzel szemben hogyan gondolkodott maga Jézus*** a szóban forgó kérdésekről. Isten országa szerinte is „eljön”, de annak tartalma és létrejötte egészen más, mint ahogyan az apokaliptikusok elképzelték.

Először is *semmiféle bosszúról vagy megtorlásról sincsen szó.* Isten jósága kivétel nélkül mindenkire kiárad („fölkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek”, Mt 5,45), kivétel nélkül mindenkit meg akar menteni! Ezt jelképezik Jézus ingyenes gyógyításai, vagy az, hogy nyilvánosan együtt étkezik a „bűnösökkel” (pl. Mt 9,10), akiket egyébként minden „tisztességes” ember kerül. Ennek megfelelően Jézus is így nyilatkozik önmagáról: „Az Emberfia nem azért jött [*nem pedig:* fog jönni!], hogy elpusztítsa az embereket, hanem hogy megmentse” (Lk 9,55).

Továbbá Isten országa *nem erőszakosan és kozmikus katasztrófák közepette érkezik,* hanem mint a szeretet ajánlata, amelyet szabadon el lehet fogadni, vagy el lehet utasítani; Isten országa csöndben működik és növekszik, ahogyan a földbe elvetett mustármag csírázik ki és hoz termést, vagy ahogyan a lisztbe vegyített kovász hat (Mt 13,31-33).

Isten országa nem „majd”, valamikor a bizonytalan jövőben jön el, hanem már elközelgett (Mk 1,15), elérkezett, itt van (Mt 12,28), különösen Jézus működése, igehirdetése és gyógyításai révén. Nem azt kell tehát találgatni, mikor valósul meg, és nem apokaliptikus jelekre kell várni, hanem (megfelelő magatartással) egyszerűen el kell fogadni a meghívást (Mt 22,2-4; Mk 10,14-15), el kell menni a „szőlőbe” (Mt 20,1-2), haza kell térni az atyai házba (Lk 15,17-20) – mégpedig tétovázás, habozás nélkül, rögtön (Lk 9,59-62).

Hogy mikor és milyen lesz a „világ vége”, senki sem tudja (vö. Mk 13, 32); az emberiség sorsa „nyitott”, és a saját kezében van: bármikor megnyílhatunk Istennek, és bármikor elzárkózhatunk tőle. A kulcs a mi kezünkben van: *Isten országa „rajtunk fordul”* (Lk 17,21; ez ennek a sokat idézett, de mindig rosszul értelmezett helynek a pontos fordítása és értelme; Jézus sem azt nem mondja, hogy „bennetek van”, mert ennek görög megfelelője az *„en hümin”* lenne, sem azt, hogy „köztetek van”, mert ennek az *„en meszó hümón”* felelne meg; az itt szereplő *„entosz hümón [esztin]”* kifejezés csak itt fordul elő az Újszövetségben, jelentése pedig: „a ti hatósugaratokban, hatalmatokban van; tőletek függ, rajtatok fordul”).

Ezzel el is jutottunk arra a pontra, amely bizonyos értelemben a legjellemzőbb és legdöntőbb Jézusnak az apokaliptikával kapcsolatos gondolkodásában. A szakirodalom úgy nevezi ezt, hogy ***„átkapcsolás az apokaliptikából a parainézisbe”,*** az erkölcsi buzdításba.

Kezdjük az imént említett hellyel (Lk 17,20-21). A farizeusok megkérdezik Jézustól, mikor jön el az Isten országa. Íme, az apokaliptika egyik központi kérdése, a *„Mikor?”*. Válaszában Jézus először azt mondja, Isten országa nem jön el „szembetűnő”, azaz megfigyelhető, kiszámítható módon (*ouk... meta paratérészeosz*), úgy, hogy eljövetelének időpontját előre meg lehetne tudni. Majd, bár ezt éppen nem kérdezték, elutasítja az apokaliptika másik jellemző érdeklődését, nevezetesen a *hely*meghatározásra irányulót: „Nem lehet azt mondani: Nézd, itt van, vagy amott!” *A két negatív válasz után* adja meg a pozitívat, mintha csak azt mondaná: Ne azzal foglalkozzatok, ami nem fontos, és ráadásul nem is tudható, hanem a lényeggel törődjetek, az pedig nem más, mint hogy Isten országa „rajtatok fordul”, magyarán: akkor valósul meg Isten országa, ha Istennek tetszően viselkedtek, Isten elgondolása szerint éltek. (Igehirdetésében bőségesen részletezte, miben is áll ez kézzelfoghatóan.)

Az előbbin kívül még három helyen találkozunk ezzel a jelenséggel Lukács evangéliumában. A *21. fejezetben (5-8. v.)* a tanítványok félreértik Jézus szavait a Templomról, hogy „kő kövön nem marad”, és szintén arról érdeklődnek, *„mikor”* lesz mindez. Jézus még csak annyit sem mond nekik, mint az előbbi esetben a farizeusoknak, hanem *rögtön átvált* a helyes magatartást megfogalmazó tennivalóra: „Ügyeljetek magatokra, nehogy valaki félrevezessen titeket!” A mondanivaló eredeti hangsúlyát talán még jobban kifejezi, ha úgy fordítjuk ezt, hogy „Magatokra ügyeljetek...” – és ne arra, mikor milyen apokaliptikus események várhatók állítólag.

A *13,23-ban*valaki szintén olyan kérdést tesz föl Jézusnak, amely nagy jelentőséggel bír az apokaliptikában: *„Kevesen* vannak-e, akik üdvözülnek?” Ismét jellemző Jézus hallgatása, amellyel a tényleges kérdést szóra sem méltatja, hanem *rögtön „átkapcsol”:* „Ti igyekezzetek bejutni a szűk kapun...” (24. v.), azaz: Ne azzal foglalkozzatok, kevesen vannak-e vagy sokan, hanem tegyétek meg azt, ami a bejutáshoz szükséges! Itt sem beszél arról, mit jelent ez közelebbről, de a „szűk kapu” képe eszünkbe idézheti a „tű fokát”, amelyen bizony nem lehet átmenni a gazdagság „púpjával” (Mt 19,24). Egyébként az „igyekezzetek” a görögben „agonizáljatok” (eredeti jelentése: küzd, harcol), jelezve, hogy adott esetben mekkora erőfeszítéseket kell tenni a bejutásért...

Végül az utolsó eset, amikor a tanítványokat Jeruzsálemhez közeledve elfogja az apokaliptikus láz, s most már nem is kérdezősködnek, hanem úgy vélik, hogy „azonnal meg kell nyilvánulnia Isten országának” (megint a két fontos mozzanat: a *hely*és az *idő:* Jeruzsálem és azonnal...). Jézus ezért (gör. *dia to*) – és *ahelyett, hogy* a tanítványok apokaliptikus reménységéről beszélne – elmondja nekik a mínákról szóló példabeszédet (19,11-27), megintcsak azt hangsúlyozva, hogy nem apokaliptikus eseményekre kell várni, és nem azok bekövetkeztét számítgatni, hanem „a mínákat kell kamatoztatni”, Istentől kapott szeretet-képességünket kell kibontakoztatnunk!

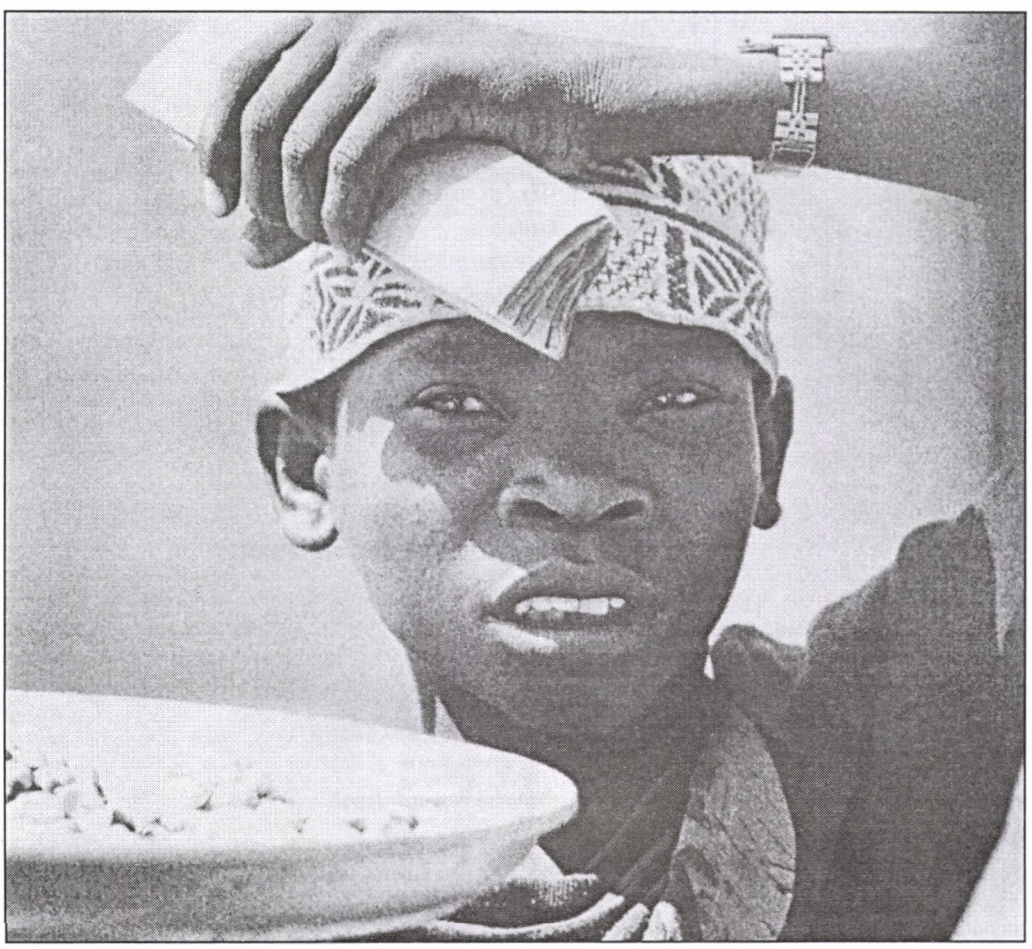

Jézus tehát zárójelbe teszi az egész *apokaliptikus*(ma bizonyára azt is mondhatjuk: az egész *ezoterikus*) kérdéskört, és egyetlen dologra koncentrál: mit kell *tennünk nekünk* ahhoz, hogy Isten országa (meg)valósuljon, miben áll részünkről az a helyes viselkedés, amitől Isten országa (föl)épül. (Isten a maga részéről úgy is teszi azt, ami az ő dolga.)

Gromon András

Molnár Béla

HÁTUL ÁLLT MEG

(Lk 18,9-14)

Mint sűrű fátyol,
nehézkes függöny,
évezredek óta szőtt súlyos kárpit,
tekergő tömjénfüst szülte
szövevényes inda
rejti a forrást,
a kincset,
a templom
egyetlen titkát.

Ő tette volna?

Parancsokba,
betűkbe,
törvényekbe vésve, írva,
Ő rejtezett el
a világ és önmaga közé
nehéz falakat rakva?

Aki a falakon túl
Mosolyog a Napra,
Holdra,
erdőkre,
emberekre,
állatokra?

Vagy más fonja
a tekergő fonalat,
és szövi egybe
a lomha leplet?

Nem hallatszik
víz csobogása,
nem jut át
gyermeki hang.

Ő,
Aki van,
Ő tette volna?

Tán kívülről
épük a falat,
szövődik a függöny?

A messziről jött látja.

Nézi a Házat,
otthona lenne,
beljebb mégsem lép.
Ő tudja,
amint peregnek az évek,
miként lesz idegen a hajlék.

Néz.
Ma korbácsot nem ragad.
Figyel.

Mint tekereg a sok festett fonál,
hogyan készül ezernyi hamis szálból,
hamis énekből,
harsány zsoltárból,
vásári imából,
böjtből, pléhhangú jóságból,
jaj, hideg jóságból
a függöny!

Épp
most,
eképp szövi élete darabkáit,
rikító jóságát,
itt,
elöl,
a templomban,
egészen elől
a farizeus.

A küszöbig jutott a vámos.

Tarisznyáját sóhajtva kiüríti.
Csupa ócskaság.
Templomba nem való kacat.

És megáll.

Sóhajtott valaki,
vagy csak kicsi szellő…?

Meglibben a kárpit.

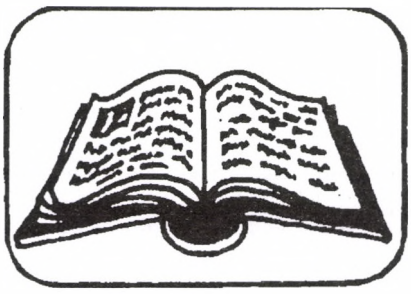

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Garay András (Dunakeszi), a novemberieket Kálmán Márta és Kiss József (Budapest) készítette.

Október 6. — Évközi 27. vasárnap — Lk 17,5–10 — Valódi hit

Jézusról sok mindent mondanak. 2000 év történelme, változó érdekrendszere, naivitása, a különböző istenképek evolúciója annyi réteget hordott az ő tanítására és szerepére, hogy nagy vállalkozás eljutni a forráshoz. Iránytűnk ebben csak az lehet, hogy a megtalálni vélt forrásból „élő víz” fakad-e, vagy nem? Ha igen, az az igazi forrás, és ott találjuk a valódi Jézust. Az ő hitét és tanítását vizsgálva nagyon egyszerű és egyértelmű a mondanivalója: a hit Isten szerető atyaságában, és az, hogy az emberek közötti együttműködés alapja a testvéri szeretet.

Az apostolok nagyon emberi és vallásos kérdéssel fordulnak Jézushoz: „Növeld bennünk a hitet!” Jézus kitér a válasz elől. Vajon miért? Ő tudja, hogy az emberben lévő hiteket évezredek hagyománya, vallási hiedelmei, egyházai, félelmei és Istenhez fordulásai alakították ki. Hogy korszerűbb legyek, az ember hittartalmai sajátos mémek. Növelni kell a hitet? Hát persze, de ez nagyon általános. Van, ahol le kell rombolni, meg kell változtatni, rá kell mutatni a torzulásaira, át kell állítani egy másik vágányra. Persze szelíden és példákkal. Ugyanakkor jó pedagógusként meg is kell dicsérni az ember hitben való haladását, tisztulását.

Az eperfa kiszakítása a földből és átültetése a tengerbe, tipikus példája ennek és a babonás hitnek. Miért kellene ilyet hinni vagy kívánni? Miért kellene a hitet ilyen irányban növelni? Miért kellene az embert folyamatosan megalázni, hogy semmit nem ér a hite? Még akkora sincs, mint a mustármag. A példázatnak pont ez a kulcsa. Ha csak olyan lenne a hitetek, „eperfáznátok”. De nem olyan! Ezen a hiedelmen, ezen az abszurditáson ti már túl vagytok. Ti már tudjátok, hogy a hit növelése mit jelent, hiszen arra tanítalak benneteket, hogy legyen élő és személyes a hitetek abban, hogy az Atya: a szeretet. És ebben a hitben van helye a lehetetlennek, az emberin túlmutatónak is. Azért, mert Isten a szeretetben együttműködik veletek, megsokszorozza erőtöket. Ebben a hitben kell növekednetek, nem az „eperfásban”. Ebben viszont kell, sőt csak ez méltó igazán az emberhez. És ott lesznek a gyümölcsök is.

Jézus rögtön példát is ad arra, hogy milyen az igazi hit növelése. Az akkori emberek Istenről mint királyról, mint gazdag emberről gondolkodtak, olyanról, akinek rabszolgái vannak. És azt gondolták, hogy Isten úgy bánik az emberekkel, mint a rabszolgákkal: folyamatosan kiszolgáltatja magát, és meg is alázza őket. De a valódi Isten nem ilyen. Nincsenek rabszolgái, és nem is királyként van az emberek között. De maradva a szolga példájánál, Ő éppenséggel olyan, aki azt mondaná: „Jöjj ide hozzám, és dőlj asztalhoz” – mert ő szolgál bennünket, és asztalához fogad.

Ezekkel példákkal kell ma is ráébresztenünk magunkat arra, hogy ki az Isten valójában. A hitet ma is kell növelni. Sőt, ma kell igazán növelni. Nem azért, hogy vallásosabbak legyünk, hanem hogy teljesebbek, Istennek tetszőbbek. Ez teremt élhetőbb életet a földön, és mutatja meg az emberben lévő lehetőségeket. A „helyes” istenkép teljesebb embereket teremt, minden korban és életkorban. Számoljunk le már végre a babonákkal és a torz dolgokkal, mert – ahogy egy Zorán-dal is mondja: „Uram, a dolgok rosszul állnak.”

Október 13. — Évközi 28. vasárnap — Lk 17,11–19 — Valódi gyógyulás

A tíz leprásról szóló beszédben Jézus folytatja az igazi hit növeléséről szóló tanítását. Isten szereti az embert, alapvetően kétféle módon: Teremtőként és Gyógyítóként. A hagyományos egyházi tanításban a hangsúly egy harmadikon van: Megváltóként. Tágabb értelemben a megváltás is gyógyítás, hiszen az ember meggyógyul a bűnből, a bűntudatból, az elszakítottság érzetéből. De a megváltástan már teológia, értelmiségi okoskodás arról a Jézusról, aki nem tud arról, hogy ő a megváltó. Nem is beszél erről, csak mások beszélnek róla így. Viszont gyógyítóként beszélt magáról is, és ezt elénk is élte. Jézus azt üzeni számos gyógyításával: Isten gyógyítóként van vagy lehet jelen az életünkben.

A tíz leprás példája azért is kézenfekvő, mert betegségük a társadalomból való kiszakítottsággal járt. A leprásokat nemcsak a társadalom taszította ki, hanem a családok is, amelyek alapvetően gondoskodtak saját betegeikről. A leprások kitaszítottsága így még teljesebb volt, viszont azt is eredményezte, hogy a kitaszítottság közös érzése elmosta közöttük a társadalmi és vallási korlátokat: A szamaritánus leprás együtt élt a zsidó leprással, ami az „egészséges” világban elképzelhetetlen volt.

Az ember istenkapcsolata azonban akkor is és ma is jól monopolizált. Az Egyház ennek a letéteményese, ő mondja ki a gyógyulást, és azt is, hogy hiteles-e az istenkapcsolatod. Akkor hiteles, ha az általa szervezett módon teszed, ahogy itt a meggyógyult leprások is a törvénynek megfelelően járnak el. De valójában akkor gyógyulsz meg, ha elismered, hogy Isten gyógyító módon van jelen az életedben és mindannyiunk életében. És nemcsak akkor gyógyulsz meg, hanem akkor erősödik, növekszik a hited is, ha Istent mint gyógyítót beengeded az életedbe.

Mitől tud az Isten meggyógyítani minket, akik alapvetően egészségesek vagyunk? Az Istennel való élet önmagában gyógyító, mert teremtettségünknek az felel meg. Az adó, szerető, másokban bízó, optimista, pozitív beállítottságú, reménykedő emberek boldogabbak, teljesebbek – többet élnek meg teremtettségükből. Az Istennel való lét egyfajta védőháló, számítógépes hasonlattal tűzfal az embernek használó és ártó dolgok között. Szabadsága okán az ember le tudja bontani ezt a védőhálót. A számítógép rögtön jelzi, frissítsd a védelmet, vagy őszintén megmondja: védtelen vagy.

A kérdés az, hogy az Isten által megadott mozgástér és szabadságfok miért nem elég az embernek? Miért bontja el a tűzfalakat? Hitetlenségből, kíváncsiságból, bizalomhiányból. Azt hiszi, hogy Isten elvesz tőle valamit, pedig Isten az élet alaptörvényeit mutatja meg nekünk, kiteljesedésünk tereit. De ennél több is az ő szeretete: ha baj van, és letérsz az útról, akkor lehet gyógyulni.

Ennek első lépése a találkozás. Jézus úgy jön, hogy messziről látszik. Felkínálja magát: Itt vagyok, „érted vagyok”. Lehet velem találkozni. És ha tényleg találkozol velem, nemcsak fizikailag, hanem az emberi személyiség mélyebb rétegeiben is, akkor gyógyító módon találkozhatsz velem.

És ezt jó elismerni. Az elismerő szavak a szeretet egyik nyelve. Olajcseppjei az emberek kapcsolatainak, és a kerekek könnyebben gördülnek tovább. Isten gyógyítóként való el- és megismerése egyben küldetés is. „Kelj fel, és menj! Ez a hit mentett meg téged.”

Október 20. — Évközi 29. vasárnap — Lk 18,1–8 — Valódi imádság

Ahány ember, annyi igazság – mondhatjuk. Mindenkinek van egy verziója. A hamis bíró nem igazságot tesz, hanem részrehajló módon megítéli az özvegyasszony vélt igazát, csak azért, hogy ne zaklassa tovább. Ezért hamis bíró.

Ha az emberi igazságszolgáltatás ilyen, vajon ilyen az isteni is? Jézust ezt nem kijelenti, hanem kérdezi az apostoloktól: Szerintetek Isten olyan, mint ez a hamis bíró? Azt, hogy mit válaszoltak, csak sejteni lehet a szomorú jézusi mondatból: „Amikor az Emberfia eljön, talál-e majd hitet a földön?”

Mert az embernek nincs tapasztalata Istenről. Azt gondolja: olyan, mint a bíró, aki maga az igazság bajnoka. De lám-lám, ő is részrehajló. Vagy azt gondolja: olyan, mint a király, a gazdag ember, azaz hatalommal rendelkezik. Az antropomorf Isten tényleg olyan, mint a bíró, a király és a gazdag ember. Lehet félni tőle, és alkalmazkodni a szeszélyeihez. De kell-e ez az Isten? Lehet, hogy ebben Istenben fognak hinni az emberek, de hit az egyáltalán? Vagy Isten teljes félreismerése? Van olyan istenkép, amelyben nem érdemes hinni, még akkor sem, ha tekintéllyel hirdetik. Talán ez motiválja a mai világ elfordulását is Istentől. Nem érdemes hinni benne.

Jézus azért jött, hogy növelje a valódi hitet a valódi Istenben. Az ember számára ennek egyik legjobban ajánlható módja az imádság, a valódi imádság. Hogy milyen a valódi imádság, nehéz meghatározni. Az ima nagyon személyes ügy. De következményei egyértelműek, és talán így közelíthető meg ez az emberiség történelmével egyidős kérdés.

A valódi imádságtól az imádkozó jobb és teljesebb lelki és testi egészségnek örvend, békésebb, megelégedettebb és kiegyensúlyozottabb lesz. Az Istennel való találkozás erősíti bennünk a hatékonyságot, az örömre való képességet és az élet dinamikáját.

A valódi imádságtól az ember örömtelibben és teljesebben osztja meg vallásos tapasztalatát, tesz tanúságot a benne élő motivációkról. Az életet teljes egészében, azaz szellemi, lelki és tárgyi aspektusaiból nézi.

A valódi imádságtól az ember teljesebben és hűségesen teszi a mindennapi élet szokványos kötelezettségeit. Megőrzi a felismert társadalmi, erkölcsi és szellemi értékeket.

A valódi imádság az igazságról teljesebb kinyilatkozatást, a szépséghez pontosabb érzékelést, a jósághoz átfogóbb képet biztosít, és nagyobb örömet ad ezek szeretetében és értékelésében.

A valódi imádság javítja a szellemi látásmódot és az Isten-tudatosságot az imádkozó életében. A dolgok jelentéstartalma kibővül számára, és látszik az életén, hogy – amint a madár is keresi a repüléshez a felszálló légáramlatokat – ez a szárnyalás.

A valódi ima nem elmenekülés a valóságtól, hanem a valósággal történő újfajta szembenézés.

Azért kell tehát imádkozni, hogy teljesebb ember légy, hogy kapcsolatba kerülj az életed valódi forrásával, és ihletet kapj egy jobban megélt élethez, amely aztán visszahat a környezetedre. Ha ezt teszed, ha így élsz, ha ilyenné formálod magad, akkor a majdan a Te életedbe is eljövő Isten talál hitet a földön. A te hitedet és az általad inspirált emberek hitét, ami tetszeni fog neki, amiben ráismer saját teremtői, gyógyítói szándékaira. És akkor természetes módon érezzük majd, hogy hozzá tartozunk.

Október 27. — Évközi 30. vasárnap — Lk 18,9–14 — Valódi találkozás

2000 évvel ezelőtt az emberek még természetesnek tartották, hogy időnként Isten elé álljanak, és elhelyezzék magukat koruk vallási, hitbeli és istenképi közegében.Tették ezt azért, mert a valóság számukra az Istennel való együttlét közege volt. Ma már ez nem szokás. Az emberek élnek valahogy, Istennel vagy nélküle, többnyire mindenféle szembenézés nélkül. De akkor ez más volt. Az ember hozzámérte magát az elvárt vallásos élethez, és elhelyezte magát Isten előtt.

A farizeus a realitásokat mondja. Ez vagyok, ezt teszem, életem nyitott könyv mások előtt is, őrzöm a hagyományokat, vállalt odatartozásom külső és belső értékeit. Istenképem elvárásain belül vagyok. A derék farizeus nem vette észre, hogy Isten nem egyenlő a róla alkotott képpel. Nem kereste a valódi Istent és annak szándékait.

A vámos is a realitásokat mondja, és rádöbben arra, hogy élete kívül van a kor istenképének elvárásain. Imájában is kifejezi ezt, és Isten irgalmáért esedezik. Csak remélhetjük, hogy ennek a kívüllétnek a megvallása segíti őt, hogy belül legyen. És itt a ki nem mondott kérdés: Akkor ő is olyan lesz, mint a farizeus, aki belül van istenképe sáncain?

A példabeszédben Jézus ez utóbbi változásának ad nagyobb esélyt. A felismert bűn, hiány, vagy a reális önértékelés már lehetőség a változásra. Már az is eredmény, ha valaki visszatér a tisztességetika keretei közé.

Jézus tanítása azonban tovább emeli az Istennek tetszés tétjét. Isten világához akkor állunk közelebb, ha túllépünk a tisztességetikán, és eljutunk a testvéri szeretet világába. A mérce tehát más. És ez a másság a jézusi tanítás botránya, ami Jézus életébe került. Idáig volt egy mérce, és annak betartása mérhetetlen szenvedést jelentett egy csomó embernek, mert az a mérce kettéosztotta a világot barátra és ellenségre. Az a mérce a nemzeti érdekeket (vallási, gazdasági, politikai, hatalmi érdekeket) isteni rangra emelte más nemzetekkel szemben. Az egyéni érdekekről nem is beszélve. Jézus tudta, hogy kora vallási mércéje távol van Isten valódi elképzelésétől. Jézus ebben az új mércében kínálja fel a szövetség megújítását az emberrel.

Jézus tanításának az a kihívása, hogy változni kell. Az istenkép finomabbra lett hangolva. És a döntés és a felelősség is változott az immár hét milliárd emberért. Ha ma a valódi Istennel szeretnék találkozni, már csak ezzel a finomabbra hangolt mércével lehet. És ahogy a farizeustól is kért valamit saját istenképe, ez a finomabbra hangolt istenkép is kér valamit. Mert ez a finomabbra hangolt istenkép átrendezi az eddigi vallási, gazdasági, politikai és hatalmi viszonyokat. De azt is mondja, hogy ha a mércének megfelelő életedet odaadod, olyan tapasztalatokban lesz részed, amelyek túlmutatnak az eddigi emberi, spirituális és társadalmi tapasztalatokon. És itt dőlnek el a dolgok. Nem a jobbra vagy a balra állás számít, hanem a felfelé vagy lefelé igazodás. Sajnos az egyháztörténet nem volt motivált ennek a finomra hangolt istenképnek az elterjesztésében. Sőt!

A vámos példája itt válik értékké számunkra. Nekünk a finomra hangolt istenkép elé kell odaállnunk, és elhelyeznünk magunkat annak mérlegén. És ha belátjuk, hogy van még tennivalónk, akkor megigazultan megyünk haza. A tegnap istenképe elé odaállni nemcsak felesleges, hanem káros is – a magunk számára is, de főként az emberiség nagy kérdéseire adott választ illetően. Hiszen ezért lépünk be minduntalan ugyanabba a folyóba: az erőszak, a nem osztozás, a testvériség hiányának világába.

November 3. — Évközi 31. vasárnap — Lk 19,1–10 — Életet formáló kíváncsiság

Ki ne ismerné Zakeus történetét? A vámszedőét, aki meggazdagodott a tisztességtelenül kiszabott vámokból. Nem tudom, mit hallhatott Jézusról, miért lett olyan kíváncsi rá. Miért vállalta a kockázatát annak, hogy az emberek kinevetik, ha észreveszik gyerekes, szánalmas viselkedését? Elvégre tekintélyes, gazdag ember volt, akinek – gondolom – nem lett volna illendő fára mászni, mint egy gyereknek! Valamiért nagyon akarta látni azt az embert. Kíváncsisága legyőzte hiúságát. Ez a döntése erős elhatározásra vall.

Úgy tűnik, nem akart ő beszédbe elegyedni Jézussal, nem akart többet, csak jól megnézni magának. Ismerek jó pár embert, aki el-eljön velünk templomba, akár még Bokor-programra is, de csak kívülállóként, „nézelődni”. Jézus ennél többet akar. Mert tudja, hogy többre van szükségünk. Zakeusnak, neked, nekem, mindnyájunknak.

Ha Zakeus csak „meglesi” Jézust, és nem történik meg a találkozás, minden ment volna tovább az életében, mint eddig. Jézus megérezhette azt a picike vágyat Zakeus szívében, hogy milyen jó volna másképpen élni, milyen jó volna, ha nem gyűlölnék az emberek, ha a felesége, gyerekei szemébe tudna nézni, ha tükörbe tudna nézni.

Ezért állt meg Jézus, és szólította fel emberünket: – Gyere le a fáról, mert a te házadban kell megszállnom!

És létrejött a nagybetűs Találkozás!

A találkozás Jézussal, találkozás Istennel mindent megváltoztathat. Legtöbbször a gondolkodásunkat, és az emberekhez, önmagunkhoz, Istenhez való viszonyunkat.

Zakeus olyasmit élhetett át, amit egy kisgyermek tapasztal meg, miután kitudódott, hogy rossz fát tett a tűzre, és ezt a titkot már napok óta hurcolja a lelkében. Zakeus is, mint egy kisgyerek, megkönnyebbült, sőt boldogan sorolta, hogyan teszi jóvá eddigi vétkeit. Legbelül tudta, hogy ha ez a nem mindennapi ember nem fordult el tőle megvetően, hanem megtisztelte azzal, hogy szóba állt vele, sőt még arra is hajlandó, hogy belépjen a házába, akkor itt tenni kell valamit.

Az Istennel való találkozás cselekvésre késztet.

Zakeus jól kezdte a megváltozás folyamatát. El akarta rendezni sötét múltját. Helyre akarta hozni hibás döntéseit.

Nagyon sok betegség, szomorúság, terhelt kapcsolatok erednek abból, hogy szőnyeg alá seprünk problémákat, nem beszélünk róluk, mázsás súlyként hordozzuk őket. Sokszor nem is tudatosítjuk, hogy jelenlegi gondunk a múltban keletkezett, nem rendeztünk le valamit, nem bocsájtottunk meg valakinek, nem mondtunk ki valamit.

Tanulhatunk Zakeustól! Amint „átvilágította” Jézus tekintete, nem késlekedik, következő lépése kemény elhatározás, amit valószínűleg tett is követett. Így lett az „elveszett” Zakeusból megtalált és megmentett ember.

Kívánom, testvérem, hogy legyél kíváncsi, ne kerüld el a nagybetűs találkozásokat, merj szembenézni magaddal, a múltaddal, tudj jól dönteni és jó gyümölcsöket teremni!

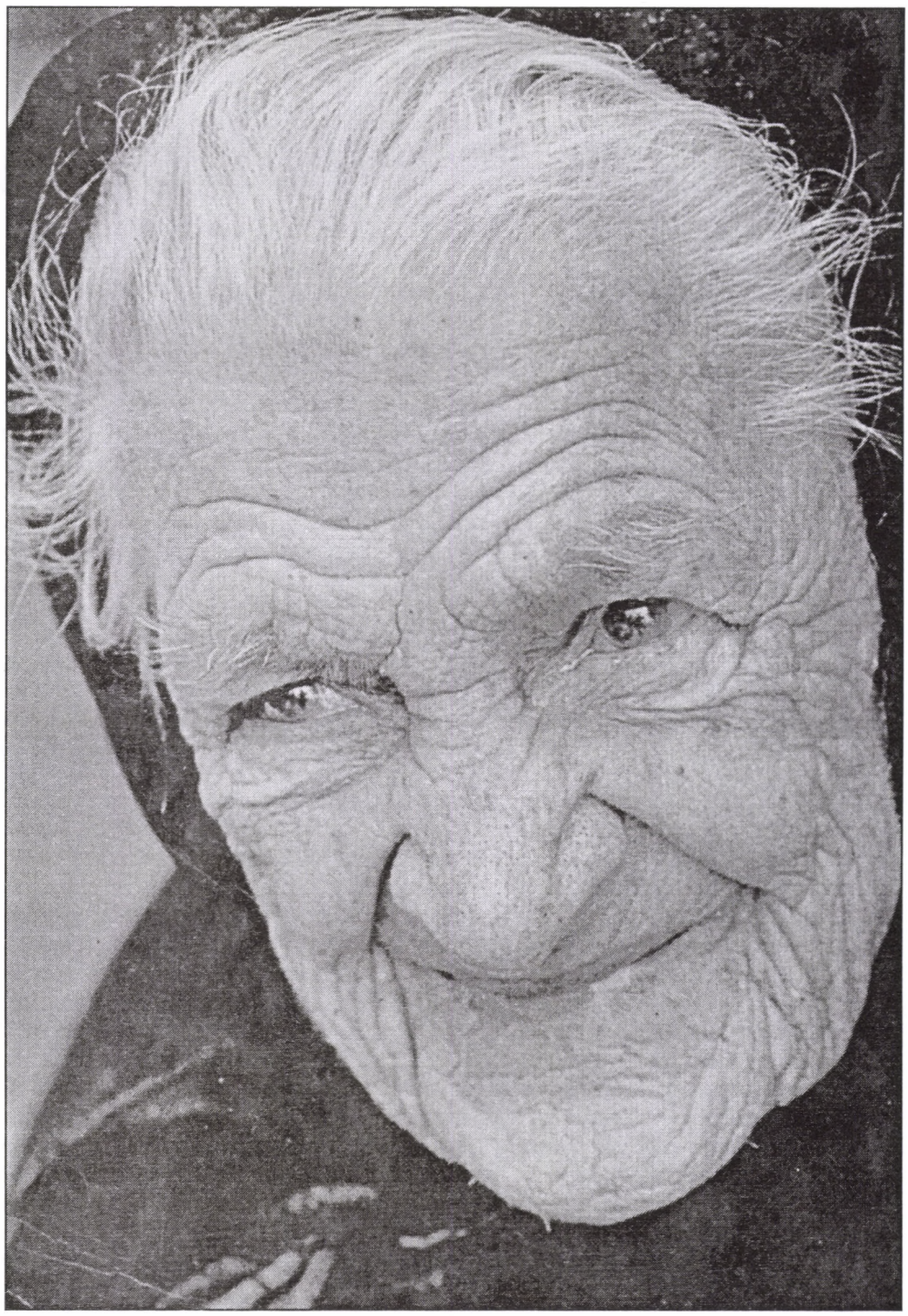

November 10. — Évközi 32. vasárnap — Lk 20,27–38 — A kisbajosságtól a Lényegig

Ebben a bibliai részben a szadduceusok akarják csőbe húzni Jézust.

A szadduceusok közé, Jézus idejében, nagy vagyonnal rendelkező, öntelt arisztokraták tartoztak (közülük kerültek ki vezető papok, maga a főpap is), akik inkább foglakoztak politikával, mint a vallásukkal. Tagadták a túlvilági létet, a feltámadást. Éppen ezért kérdésükkel nevetségessé akarták tenni Jézus tanítását az örök életről.

Mindig voltak, vannak és lesznek is ilyen emberek, akik a hatalmuk, vagyonuk, butaságuk, éretlenségük árnyékától nem látják, nem értik a nagybetűs Lényeget. Inkább belevesznek, beleragadnak a lényegtelen részletekbe. Inkább kigúnyolják, megszégyenítik, ellehetetlenítik azt, aki többet tud, messzebbre lát. Vajon miért? Bosszantja őket a másképpen gondolkodás? Sérti az érdekeiket? Valószínűleg mindkettő.

Biztos vagyok benne, hogy mindnyájan ismerünk olyanokat a környezetünkben vagy különböző „magasabb” helyeken, akik ugyanolyan korlátolt, szűklátó emberkék, mint a mai bibliai történet szadduceusai; akik minden mással foglalkoznak, sürögnek-forognak, mellékes, semmitmondó esetekről vitát szerveznek, könnyelműen ítélkeznek, csak az egy fontos dologgal nem törődnek.

Ha Máriával együtt „oda tudnánk ülni Jézus lábaihoz”, ha belsőnkben forgatnánk tanítását, ha engednénk, hogy a bennünk eltemetett istenarc felszínre törjön, nem tennénk fel ostoba, halott kérdéseket. Akkor értékelnénk minden olyan pillanatot, amely az ÉLETRŐL szól. Akkor hála töltené be napjainkat amiatt, hogy KINCSET találtunk, amikor felismertük és elfogadtuk az egyedüli LÉNYEGET, ISTEN SZERETETÉT.

Ha mindez így van az életünkben – mert hiszem, hogy sokunknak így van –, akkor nincs más dolgunk, mint hogy továbbadjuk ezt a kincset. Így legyen!

November 17. — Évközi 33. vasárnap — Lk 21,5–19 — Lelkesedés – próba – hűség – nyereség

„Gyönyörű ez a templom!”

Szakállas kérdés, hogy Jézus optimista volt-e vagy pesszimista? – Mindenkit szeret és átölel, halleluja, a bárányka utána megy. – Nem ismerlek, külső sötétség, fogak csikorgatása stb.

Szerintem Jézus „harmadikutas”: REALISTA. Bár a szentírási rész szerint a gyönyörű templomot lerombolják, kő kövön nem marad, a hallgatóság lelkesedését mintha Jézus rombolta volna le. Mi ebben a realizmus? Ne bízzatok az épületekben, tárgyakban, vallási előírásokban! Bízzatok a keskeny útban! Végigjártam, megmutattam, tudjátok, hogy érdemes, csak így érdemes, megéri, higgyétek el!

„Vigyázzatok, meg ne tévesszenek titeket! Azt mondják: Én vagyok! Ne kövessétek őket!”

Na, most légy okos, Domonkos! Tudjuk, hogy az elmúlt 2000 évben ki mondta, kiknek: „Ne kövessétek őket! Itt van nálam az igazság, a fegyver és a börtönkulcs.” Még szerencse, hogy Jézus ebben a kérdésben is tiszta választ ad: a jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt.

„Üldöznek miattam!” Adja az ég, hogy a jó gyümölcs miatt üldözzenek, amikor tanúságot tehetünk róla!

„Aki állhatatos, az megmenti életét.” Szégyenkezve írom le KIO-tanulmányainkból: lét-, magatartás- és sorsazonosság. Nagyjaink megértették, megmutatták, megszenvedték. Áldassék a nevük!

Lehet, hogy az új nemzedéknek kicsit könnyebb, de éppen ezért kell megkeresnünk az ütközési pontokat, a mellébeszéléstől mentes, tiszta helyzeteket, a jézusi megoldásokat.

Colombo hadnagy legendás mondata: „Vigyázzon, bármint mond, felhasználható ön ellen.” Hiszem és tudom, hogy kis és nagy csoportjaink, ünnepeink, BNT-ink mindezt jól tudják.

November 24. — Krisztus Király ünnepe — Lk 23,35–43 — Hitetlen út végén hűséggel nyerni!

Gúnyolták: „Másokat megmentett – magát nem tudja!?” – „Még ma velem leszel a Paradicsomban.”

Vigyázat! Ami következik, nem szatíra!!!

Az első században élsz, fiatal, jóképű római gladiátor vagy. Szabadnapot kapsz. Bemész a városba. Szórakozol, meleg van, megszomjazol, dús keblű utcanők vesznek körül. A másik asztalnál szintén egy erős társaság. Vitába keveredsz, gyorsabb vagy, pontosabban szúrsz. A másik rögtön elvérzik. Egy jó nevű római százados fiát ölted meg. Börtön. Gyors tárgyalás. Hamar szóba kerül a birkalopás, csalás, fiatalkori rablások.

Holnap lesz a názáreti kivégzése. Pilátus nagy műsort akar, a názáreti két oldalára kell két díszlet. Többen vagytok hasonló rabok. Majd kisorsolják. Reménykedsz, hogy nem te leszel. Másnap reggel szólítanak, ez rossz hír. De van benne jó is, te leszel jobbról. Sovány vigasz.

Már nagyon fáj, bár tudod tűrni a fájdalmat. Eddig csak hallottál a názáretiről, most mellette vagy, vér- és testszagúan, mégis béke tölt el. Kezdesz elkábulni, mintha ősember lennél, vizionálsz, ott tényleg mindig az erő győz. De volt egyetlen ősember, talán az apád, aki gyakran mondta: „Ne üss rögtön vissza, nézz a szemébe, ha jót akar, nehogy kiüsd belőle!” Vízzel locsolnak, felriadsz. Durván hangzik a názáreti másik oldaláról: „Segíts! Mert, ha nem: csaló vagy, becsaptál mindenkit!”

Világosság gyúl benned, Jézussal egymásra néztek. Látod szenvedő szemében a tisztaságot, és ekkor érted meg apád hangját, hogy vedd észre a jót. Hörgő hangon megszólalsz: „Te szerencsétlen, ott balra, fogd már be a szád! Esküszöm, leszállok és szétszedlek! Nem látod, hogy ez itt, középen: BŰNTELEN, TISZTA, A FÖLDRE SZÁLLT ÉG? Szerencsés vagy, hogy itt, mellette dögölhetsz meg.”

Mintha mennyei hangot hallanál: „Még ma velem leszel...” Lassan kezd minden világosodni ... hogyan kellett volna élni ... igen, úgy akartam ... akarom ... fogom akarni ... Ámen.

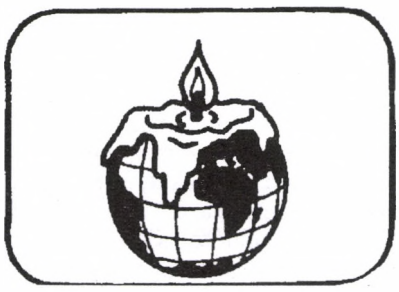

Christian Felber

A közjó gazdasága

Mindenki a fellendülésről beszél, de a gazdasági válság sokkal mélyebb nyomokat hagy az emberek fejében, mint azt sok megfigyelő hiszi. Például egy közvélemény-kutatás szerint Németország polgárainak 88%-a „új gazdasági rendet” kíván.

Az emberek érzik, hogy a gazdálkodás jelenlegi formája, a kapitalista piacgazdaság velejéig romlott: gazdasági válság, elosztási válság, éghajlati válság, energiaválság, éhezésválság, fogyasztási válság, értékválság, az élet értelmének válsága – egyik sem oldható meg rövidtávú növekedési stratégiával.

A válság sok-sok arca összefügg egymással, és arra lehet visszavezetni őket, hogy a jelenlegi gazdasági rendszer destruktív játékszabályokon nyugszik: vállalkozások versenyeznek egymás ellenében a lehető legnagyobb pénzügyi nyereségért – miközben a nagyobb pénzügyi nyereség semmit sem árul el arról, hogy több vagy kevesebb alapszükségletet elégítenek-e ki, nő vagy csökken-e az életminőség és a közjó. A jobb pénzügyi eredmények kevesebb munkahellyel, erősebben tönkretett környezettel, fokozódó szegénységgel vagy növekvő bűnözéssel járhatnak együtt.

A kapitalista piacgazdaság hajtóereje a nyereségre törekvés és a versengés összekapcsolódása, ez pedig szándékosan romboló magatartásformákat követel meg: önzést, mohó vágyat, irigységet, könyörtelenséget és felelőtlenséget. A piaci törvények ma a hamis értékeket jutalmazzák meg.

Ezért alternatívára van szükségünk, a közjó gazdaságára, arra a gazdálkodási módra, amely azokat a magatartásmódokat és értékeket támogatja, amelyek sikeressé teszik emberi és ökológiai kapcsolatainkat: a bizalmat, az értékek megbecsülését, az együttműködést, a szolidaritást és az osztozást.

Mivel hamis ingerstruktúrával bíró jutalmazási gazdaságban élünk, a közjó gazdaságába való átmenet csak akkor lehet sikeres, ha „átpolarizáljuk” a gazdasági szereplők ingerstruktúráját. A lehető legnagyobb pénzügyi nyereségnek nem szabad többé a vállalkozások központi céljának, s a versengésnek nem szabad többé az uralkodó viselkedésmódnak lennie. Ehelyett minden (magán)vállalkozásnak új célként a közjóra kell törekednie, és az együttműködő magatartást kell jutalmaznia.

Ennek érdekében első lépésként meg kellene határozni a közjó fogalmát, mégpedig a lehető legszélesebb demokratikus párbeszéd során. Már léteznek örvendetesen egybehangzó előmunkálatok: vállalkozások ún. „érdekhordozói”, egyszerűbben „érintettjei” (*stakeholder*) – ezek közé számítanak a munkatársak, a vevők vagy a beszállítók – átfogó társadalmi felelősséget kívánnak, továbbá ökológiailag fenntartható gazdálkodást, tisztességes bánásmódot a munkatársakkal és a munkatársak között, üzemi demokráciát, valamint az érintett csoportok közötti szolidaritást. Az e célokat teljesítő vállalkozások megjutalmazása érdekében el kell készíteni minden vállalkozás közjó-mérlegét. Az *attac*-hálózat környezetében több mint két tucat vállalkozó csaknem két éven át töprengett a „közjó-mérleg” tervezetén, amely a közjó gazdaságának a szíve lenne. Az eredmény olyan számítási rendszer lett, amely pontosan kimutatja, hogy az érintettjeivel való kapcsolatában egy-egy vállalkozás milyen mértékben éli meg az olyan alapértékeket, mint az emberi méltóság, a fenntarthatóság, a részvétel a vezetésben vagy a szolidaritás. A legsikeresebb közjó-mérlegű vállalkozásokat azután tervszerűen meg lehetne jutalmazni. Aki például

- a régióból szerzi be a felhasznált termékek 100%-át,
- ugyanannyi nőt alkalmaz a vezetői testületekben, mint férfit,
- azonos munkáért azonos bért fizet,
- messzemenő beleszólási jogot biztosít a foglalkoztatottaknak,
- több sajátos szükségletű dolgozót alkalmaz,
- a tervezésbe bevonja a vevők képviselőit,
- nyíltan kalkulál,
- önként továbbadja a társvállalkozásoknak a know-how-t,

az „közjó-pontokat” kap ezért. Minél nagyobb valakinek a közjó-pontszáma, annál nagyobbak lehetnének a jogi előnyei. A nagyon jó közjó-mérlegű vállalkozások kedvezőbb adókulcsokat, alacsonyabb behozatali vámokat, kedvezőbb banki hiteleket kaphatnának, vagy előnyben részesülhetnének a közbeszerzésekkor.

Ha a közjó-mérleg szintjének megfelelően bizonyos színeket adnánk a vállalkozások termékeinek vagy szolgáltatásainak (amint ma az energia-felhasználásra vonatkozóan történik), akkor a fogyasztók is határozottan tudnának tájékozódni vásárlási döntéseik meghozatalakor, mivel egy-egy vállalkozás minden termékén megjelenne a megfelelő közjószín. A vállalkozások ráadásul annál több közjó-pontot kapnának, minél „melegebb” a beszállítóik és hitelezőik színe. A közjó-irányultságú vállalkozások ily módon kölcsönösen feltornásznák egymást: minél szociálisabban, ökologikusabban, demokratikusabban és szolidárisabban viselkednének a vállalkozások, annál könnyebb dolguk lenne a későbbiekben.

Az egyenlőtlenség korlátai

Mivel a közjó gazdaságában is lesz pénz és lesznek árak, a vállalkozások továbbra is készítenek majd pénzügyi mérleget – de csak mellékmérlegként. A pénz és a nyereség többé nem célja a gazdálkodásnak: ez minden vállalkozásra vonatkozik, a bankokra is, sőt a bankokra különösen, mert a közjó gazdasága a „teljesítmény nélküli tőkejövedelem” végét is beharangozza. Fölösleg („nyereség”) elérése változatlanul megtörténhet, de azt csak a munkatársak fizetésének növelésére, hitelek visszafizetésére, kockázatok biztosítását szolgáló tartalékképzésre, valamint a társvállalkozásoknak nyújtott kamatmentes kölcsönökre szabad fordítani. Tilos viszont osztalék fizetése olyan tulajdonosoknak, akik nem munkatársai a vállalkozásnak, továbbá mindenfajta „befektetés” a pénzpiacokon, az ellenséges cégátvétel vagy a párttámogatás.

Ezzel kikapcsolnánk a nyereség káros alkalmazásait. A nyereséget „semlegesítenénk”: mindenen uralkodó cél helyett szolgáló eszközzé válna. Különösen az a tilalom szeg-

né nyakát a kapitalizmusnak, hogy nem dolgozó tulajdonosok számára nem szabad a nyereségből osztalékot fizetni. Aki pénzt akar keresni, annak a közjó gazdaságában elvileg dolgoznia kell érte. Ez azonban könnyebb lesz, mert a vállalkozások nem csökkentik versengve a költségeket, és minden kereső munkában eltöltött évtized után minden embernek egy „szabad évet" kínálnak fel (az alapjövedelem biztosításával).

Egyidejűleg igazságosabban lesz elosztva a jövedelem és a vagyon, mint ma – mégpedig az egyenlőtlenség világos korlátai révén:

- a maximális jövedelmet a törvényes minimálbér hússzorosára korlátozzák,
- a magánvagyont tízmillió euróra korlátozzák,
- 250 munkatárstól a vállalkozások fokozatosan az alkalmazottak és a társadalom tulajdonába mennek át, 500 alkalmazottól teljes mértékben,
- az örökségeket félmillió euróra korlátozzák, a családi üzemeknek juttatott részesedéseket tízmillió euróra.

Ezáltal még koránt sem fog gazdasági egyenlőség uralkodni, de jelentősen kevesebb egyenlőtlenség és több esélyegyenlőség lesz, mint ma. Szándék szerint a legtöbb ember tulajdonostársa is a vállalkozásnak, ahol dolgozik, s így befolyásolni is tudja azt. A felelősség és a kockázat nem kevesek vállát nyomja, mint ma – még akkor is, ha az adófizetők kiemelkedő esetekben a végső felelősséget viselőkké válnak.

Forradalmi következmények

Ezek az új ingerstruktúrák alapvetően megváltoztatnák a gazdálkodást:

1. Mivel a lehető legnagyobb pénzügyi nyereség többé nem céljuk a vállalkozásoknak, a növekedés sem értelmes és szükséges cél már. A növekedés jelenleg sok vállalkozás számára kényszer, mivel ezzel emelik nyereségüket, és így védekezhetnek az ellen, hogy a versenytárs bekebelezze őket. Am az új helyzetben fölöslegessé válik az a félelem, hogy a másik fölzabál engem, hiszen a versenytársak már szintén nem nyereségorientáltan cselekszenek, és az ellenséges cégátvétel tilos. Kialszik a kapitalista rendszerdinamika: mindenki megszabadult a növekedés és a másikat felemésztés kényszerétől.

2. Megközelítenénk azt, amit a „konkurencia" a latinban jelent: „együtt futni" (con-currere). Ezt sokkal találóbban lehet „kooperációval" fordítani. A közjó gazdaságában megjutalmazzák a vállalkozásokat azért, hogy együtt működnek. Mivel a pénzügyi nyereséget már nem kell (és nem lehet) maximálni, az együttműködés többé nem az egoizmust szolgálja, hanem a közjót.

3. A mai rendszerdinamika – a nyereségre törekvés és az ellenséges versengés vegyüléke – lényegéből fakadóan az egoista, mohó, felelőtlen és könyörtelen jellemeket segíti. A társadalom-egészségügyi vizsgálatok szerint ma átlag feletti arányban kötnek ki a legfelső gazdasági döntési szinteken olyan személyiségek, akik társadalmilag illetéktelenek, együttérzésre képtelenek, önimádóak és gyakran szenvedélybetegek. Ez végzetes szelekciós mechanizmus. Ha átrendezzük a pólusokat, és a „saját haszon maximálása és versengés" helyébe a „közjóra törekvést és az együttműködést" állítjuk, ez a legnagyobb társadalmi felelősséget vállaló és legilletékesebb embereknek kedvez majd – azoknak, akik önmagukon messze túllépve társadalmilag és ökológiailag gondolkodnak.

Agyrém az egész, ez sosem fog bekövetkezni – mondják majd sokan. Világos: a régihez ragaszkodás erői hatalmasak. Másfelől már ma nyolcvan vállalkozás száll síkra a közjó gazdaságáért. Ezek közé tartozik a 650 alkalmazottat foglalkoztató müncheni *Sparda Bank*, vagy a stájer *KWB* öko-vállalkozás a maga 350 alkalmazottjával.

Az uralkodó rendszerrel szembeni elégedetlenség együtt növekszik annak perspektívátlanságával. A következő évtizedekben radikális, talán erőszakos változás megy majd végbe a gazdaságban. A kőolaj szűkösebbé válása oly módon fogja megváltoztatni termelési módunkat és fogyasztási szokásainkat, ahogyan különben csak háborúk és természeti katasztrófák eredményezik. Megtehetjük, hogy ölbe tett kézzel tekintünk előre erre a súlyos megrázkódtatásra – de megtehetjük azt is, hogy fölkészülünk rá, és egyengetjük az átmenet útját.

Forrás: Publik-Forum, 2010/17

Halálos kapzsiság

Senki sem előzi meg az *Edeka*, a *Lidl*, az *Aldi*, a *Rewe*, a *Tengelmann* és a *Metro* forgalmát. A hat vezető német szupermarketlánc osztozik az élelmiszerpiac 90%-án, a köztük folyó verseny pedig egyre keményebb lesz. Minél nagyobbak a kereskedelmi láncok, annál erősebben tudják diktálni áraikat és feltételeiket a beszállítóknak és a termelőknek. Lenyomják az árakat, s amazokra hárítják a költségeket és a kockázatot. A diszkont áruházak szabályos árcsatákat vívnak – munkatársaik számlájára.

Mindennek az árát azonban a „harmadik világ" beszállítói is megfizetik. A nálunk fellépő nagyobb árnyomás a Dél országaiban foglalkoztatottak számára több túlórát és bizonytalan munkafeltételeket jelent, valamint olyan fizetéseket, amelyek nem elégségesek a megélhetéshez. „A minden áron való olcsóságot nem adják ingyen", figyelmeztet *Marita Wiggerthale*, az *Oxfam Deutschland* munkatársa. „A bangladesi és kínai varrónők, vagy a banánt, ananászt és kávét termesztő exportültetvények munkásai akkor még kevesebbet keresnek, és még jobban megsértik munka- és emberi jogaikat."

Szakszervezetek és nem kormányzati szervek 2008 szeptemberében létrehozták a *Szupermarket-kezdeményezést* (*Supermarketinitiative*), és követelik, hogy a szupermarketek teljes termelői és beszállítói láncában tartsák be a szociális és ökológiai szabványokat.

A kezdeményezés máris elkönyvelheti első sikerét. Miután visszaélések derültek ki, a nyilvános nyomás hatására a Metro-csoport megígérte, hogy egyik bangladesi beszállítójánál javítani fogja a munkafeltételeket. A farmerruházatot előállító *R. L. Denim* cégnél ez év kezdetén meghalt egy 18 éves munkásnő, mivel dolgoznia kellett, noha napok óta beteg volt. A hétnapos munkahét, a naponkénti túlórázás és a rendszeres verés napirenden volt ebben az üzemben, az órabér pedig átszámítva 20 eurócent, azaz kb. 60 forint. Az eset után a Metro felmondta a Denimmel kötött szerződését. A varrónők egy részének és a *Szupermarket-kezdeményezés*nek a tiltakozása nyomán a Metro visszavonta a felmondást, és alaposabb ellenőrzéseket ígért a cégnél. De ez csak egyedi eset.

A kezdeményezés olyan, „törvényben rögzített szabályozásokat" követel a politikától, amelyek minden gyártóra és vásárlóra érvényesek. A felhasználók támogathatják a kezdeményezést, például azzal, hogy aláírják a tisztességtelen vásárlás elleni online-petíciót: www.unfairen-einkauf-stoppen.de. Hogy a Metrónál elért siker ne maradjon egyedi eset!

Claudia Mende

Forrás: Publik-Forum, 2009/14

További tájékozódási lehetőség:
http://tudatosvasarlo.hu/

„Apokaliptikus helyzet fenyeget”

Erwin Kräutler püspök a duzzasztógátak ellen

Az ausztriai Vorarlbergből származó brazíliai püspök, *Erwin Kräutler*az elmúlt években azzal hívta föl magára a figyelmet, hogy föllépett a Belo Monte-i duzzasztógát megépítése ellen. Ez azt jelentené – mondja a püspök –, hogy a Xingu-folyó vizének 80%-át elterelik, és több mint 500 négyzetkilométernyi esőerdőt árasztanak el, ami tönkretenné az indián népesség életének alapjait, természetes közösségeket pusztítana el és hatalmas tömegek elvándorlását eredményezné.

A Belo Monte-i duzzasztógát a tervek szerint a világon a harmadik legnagyobb lesz 11233 megawattos teljesítményével, tíz milliárd euróba kerül, és 2015-ben kapcsolják rá az elektromos hálózatra.

Kräutler püspök megerősítette, hogy kritikája miatt állandóan fenyegetések érik. Saját állítása szerint hét éve áll rendőri védelem alatt. 400 000 dollár vérdíjat tűztek ki a fejére, de nem hátrál meg: „Három-négy maffiózó miatt nem fogom bedobni a törülközőt, hiszen számomra végül is a népről van szó.” Belo Monténak abszolút semmi köze sincs a tiszta energiához, folytatja: „Mi ebben a tiszta energia, ha egész népek mennek rá? Ha közel 40 000 embert kényszerítenek majd áttelepülésre, és ezek mindmáig nem tudják, hová fognak menni? Ha ismét hatalmas méretű esőerdő megy visszavonhatatlanul veszendőbe?”

Az építkezés jelenlegi állásával kapcsolatban a püspök elmondta: „Csaknem a harmada készen van. Olyan mennyiségű földet mozgattak meg, mint a Panama-csatorna építésekor. Sosem láttam még ilyesmit életemben.”

Az állami környezetvédelmi hatóságok előírásait egyszerűen semmibe vették. E hatóságok csak 40 feltétellel engedélyezték az erőmű megépítését, az indiánok képviselete pedig további 23 feltételet szabott. „De ezek közül egyet sem teljesítettek. Tudom, miről beszélek, mivel itt élek. Például nem határolták el az indián területeket, nem oldották meg a környezetvédelmi szempontból fontos kérdéseket (mondjuk a vízi teknősök életterének biztosítását) vagy püspöki székhelyem, Altamira szanálását.”

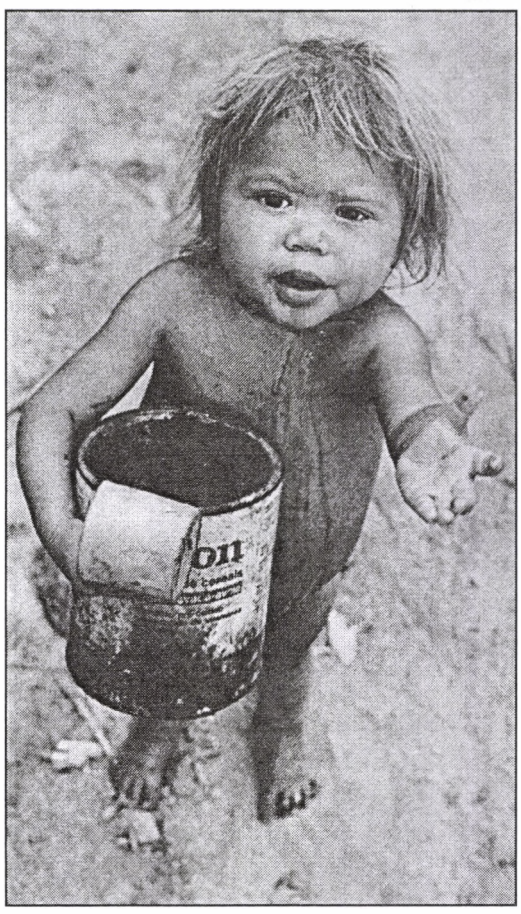

Altamirának jelenleg 120 000 lakosa van, és egyáltalán nem alkalmas hatalmas tömegek odaözönlésének kezelésére: „A város harmadát el fogják árasztani, a maradék pedig egy halott, poshadt tó partján fekszik majd. Ez mindenfajta szúnyoginvázió, valamint járványos betegségek melegágya lesz. Apokaliptikus helyzetnek nézünk elébe.”

További vízlépcsők terve

Kräutler püspök figyelmeztetett, hogy Belo Monte mellett már további három-négy duzzasztógátat terveznek: „Belo Monte önmagában nem tudja majd egész évben biztosítani a szükséges energiamennyiséget, mivel a Xingu-folyó nem szállít elég vizet. Annak érdekében, hogy a turbinák állandóan forogjanak, további vízlépcsőket kell építeni. Titokban mindenki erről beszél, de a nyilvánosság előtt senki nem mondja ki. A második, harmadik és negyedik lépcső azután közvetlenül veszélyezteti majd a Xingu felső folyása mentén élő bennszülött népeket is, mert el fogják árasztani a területeiket. A kormányt egyáltalán nem érdekli, hogy államilag garantált rezervátumokról van szó.”

A püspök azt is elmondta: „Belo Montét egyáltalán nem azért építik meg, hogy valamennyiünknek legyen áramunk a házunkban, hanem a nemzetközi aluminiumkonszernek számára készül, amelyek a bauxitot fogják ott aluminiummá alakítani. Nekik van szükségük energiára, mégpedig olcsóra.” Kräutler ismét bírálta az osztrák Andritz részvénytársaságot, illetve a német Siemens, Voith és Daimler konszernet, amiért turbinákat gyártanak az erőmű részére.

Kräutler püspök hangsúlyozta, hogy tulajdonképpen le kellene állítani az építkezést, mivel nem teljesülnek az állami hatóságok feltételei: „Brazília változatlanul jogállam, az államügyészség jelenleg 50 pert folytat Belo Monte ellen. Legújabban magam is beadvánnyal fordultam a Legfelsőbb Bírósághoz.”

Veszélyben az indiánok léte

Az indiánok jogait azonban nem csupán Belo Monte fenyegeti. További veszély, hogy „a brazil kongresszusban kampány folyik annak érdekében, hogy megfosszák a végrehajtó hatalmat indián területek kijelölésének, s ezzel védelmének jogától”. Az alkotmány e megváltoztatására irányuló kezdeményezés mögött nagybirtokosok állnak, akik a földek megszerzésére spekulálnak.

Az egyház azonban minden lehetséges eszközzel védekezni fog, hirdette meg a püspök: „A 2013 áprilisában lezajlott brazil püspöki konferencián elfogadtuk azt a dokumentunot, amelyben teljes határozottsággal szembeszálltunk ezzel.”

Amikor Ferenc pápáról kérdeztük Kräutler püspököt, szó szerint ezt felelte: „A szegények melletti döntés kötelezi Ferenc pápát, nem is fog letenni erről, és meggyőződésem, hogy ebbe a kategóriába a bennszülött népesség is beletartozik.”

Forrás: Kirche In, 2013/6

TARTALOM

Tanulmány
Erich Fromm: Ki az ember? 2–5
Doris Weber: Nem muszáj mindent elérni 5–7
Farkas József: Az ember tragikuma 8–11
Gromon András: Apokaliptika helyett morál 22–23
Interjú
Hat évtized múltán (Merza József) (I. rész) 12–15
Gyerekeknek Moha-mese
A parádés cipő 16–17
Meditáció
Farkas István: A csordultig telt csupor 18–19
Csizovszki Zsóka: Élethosszig tartó tanulás 20
Molnár Béla: Hátul állt meg 24
Megemlékezés
Egy protestáns szent? (Karl Friedrich Stellbrink) 21
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 25–28
Környezetvédelem
Christian Felber: A közjó gazdasága 29–30
Claudia Mende: Halálos kapzsiság 30
„Apokaliptikus helyzet fenyeget" (Erwin Kräutler) 31
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Gál Éva Emese

Ima az emberért

Adj, Uram, a léleknek fényvilágot,
a sötétségből tiszta kiutat,
amelyben megsemmisülnek a gyászok
és irányra talál a gondolat.

Ha a fájdalom megnevezhetetlen,
a végtelen vele szerteszakad
s elvesztegeti magát minden versben,
bárhogy őrködnek a hívó szavak.

Minden kusza, hogyha a cél homályos,
ha élni létezésnél nehezebb,
ha gondba satíroznak a hiányok
és vergődik a lelkiismeret.

Azt add, Uram, amit egyre csak vettél:
a teljességet teremtő erőt,
ne legyen gyatrább a tökéletesnél
ember előtted s önmaga előtt.

Mondd! Te az örök tökély birtokában
miért teremtettél esetlegest?
Mért hagyod kínlódni ezer irányban
s ezer jajban az emberi nemet?

Mért adtál értelmet kérdőjelekhez,
ha kérdésre csak kétség válaszol,
s a gondolkodás, mint egy kopott jelmez,
hősét s szerepét nem leli sehol?!

Hát azt add, Uram, amit már nem adhatsz,
más világban más embert, más jelent,
s olyan lelket a fénylő virradatnak,
ami sokszorozza a végtelent.

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIV/5. (141.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIV. évf. 6. szám
2013. december
250,– Ft

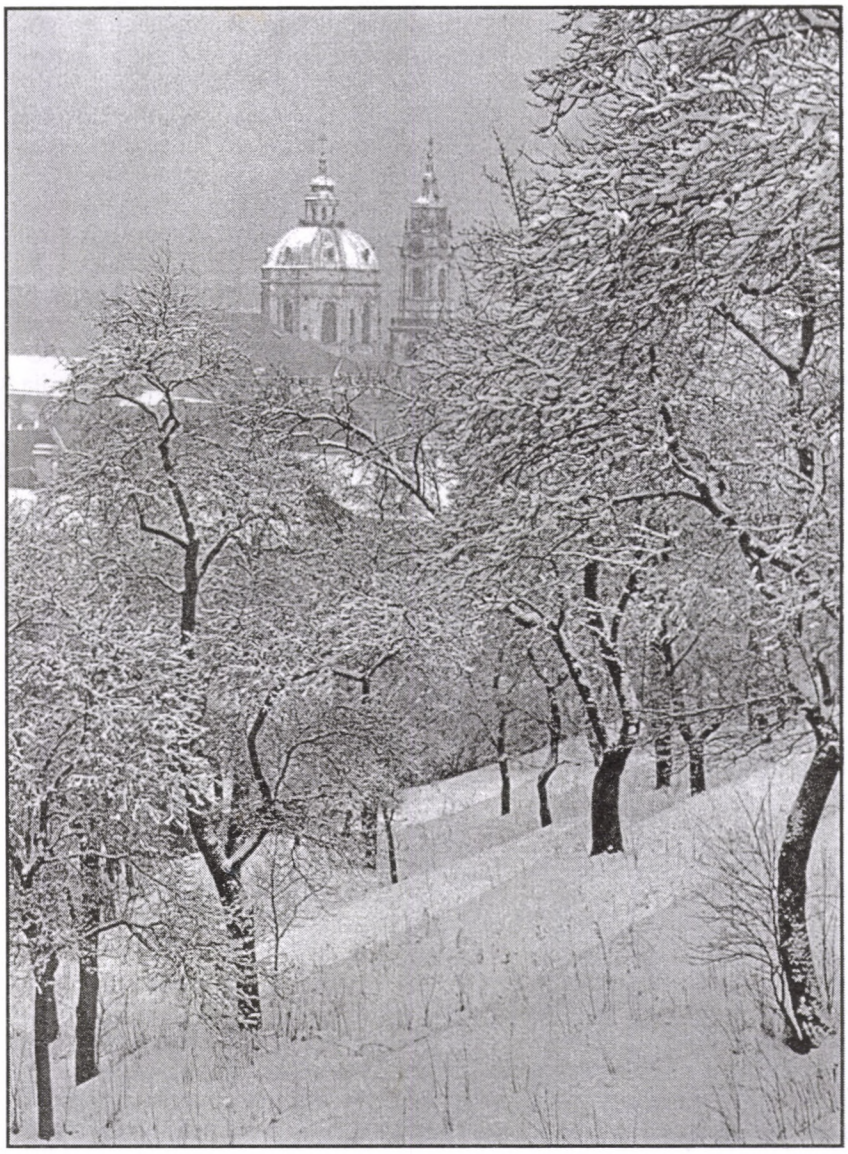

Adventi és karácsonyi meditációk

A BOKOR Közösség története

Interjú a 80 éves Merza Józseffel

Moha-mese

Megemlékezés Vadas Évától

Dörmögések az első szeretetről

Meditáció Szilveszterre és Újévre

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

Úgy készül, mint a Luca széke…

Szerencsés vagyok. Tegnap ismét részt vehettem a Villő énekegyüttes adventi koncertjén a Szent István körút egyik emeleti lakásában. Lenn dübörgött az ezüstvasárnapi forgalom, itt fenn pedig a legújabb gyűjtésekből válogatva az együttes négy tagja és egy népzenész egy másik világot varázsolt elénk. A várakozás, a türelmes szálláskeresés és a megszületés emlékeztető misztériumjátékát. Utána egy ismerősöm megkérdezte, hogy vajon mit mond ez a szöveg és stílus a mai fiataloknak. Azt válaszoltam, hogy valószínűleg semmit, de a dalok és szöveg mögötti csend bizonyára megérinti azt, aki eljön ide, meghallja és befogadja, vagyis előzőleg felkészült. Mire is? Valami magasabb megszületésének a várására önmagán belül, majd rajta keresztül a világban, körülötte. És erre a várakozó álláspontra – hiszen „megcsinálni” ezt az állapotot nem lehet – alkalmassá kell válni. Aztán jött is néhány fiatal, és eljátszottak egy vidám, hangulatos és mégis nagyon mély pásztorjátékot erről a várakozásról, csodabefogadásról – itt, a Szent István körút egyik emeleti lakásában.

Az ezt megelőző héten egy közösségben Farkasinszky Tibor, ősi magyar hagyomány- és valláskutató mesélt *a magyar őshagyományban* szereplő Luca, Lu-za jelentéséről, aminek látszólag semmi köze *a katolikus hagyományhoz* és *a néphagyományhoz*. Látszólag, írom, mert bár mindegyik tiltakozik a másik kettővel való bármilyen kapcsolat ellen, valaminek kell ott lennie. Farkasinszky kutatásai szerint Luza a tél isteneinek egyike volt. Dússá, belsőségessé, gazdaggá tevő, növelő, sokasító isten, aki az ember (férfi/asszony) és az apróállatok (például ludak) fénye, ragyogása, világossága volt. Részletesen elemezte az ősi magyar hagyomány alapvetően égi jelenségekhez és jelekhez, döntően a Tejútnak az asztrológiától eltérő képeihez kapcsolódó szemléletét, amely szemlélet aztán a mai napig olyan apró jelekben maradt fenn például, mint a székelykapu boltozata, a nap és hold szimbóluma, a griffmadár jelképrendszere, a Miska-kancsó jelentésének eredeti, a magyarral rokon sumér nyelvi értelmezése.

A katolikus hagyomány 5-6. századi legendás szenvedéstörténetei szerint Lúcia Siracusa városának egyik legelőkelőbb családjából származott. Egy alkalommal elkísérte beteg édesanyját a mintegy negyven mérföldnyire lévő Cataniába, Szent Ágota sírjához, hogy gyógyulását kérjék. Miután az édesanya meggyógyult, Lúciának volt egy álma: Ágota jelent meg neki, és mint a húgát megkérdezte, hogy miért az idegenben lévő sírnál keresték a gyógyulást, holott Lúcia a saját hitével is meggyógyíthatta volna anyját… Útjukon hazafelé pedig Lúcia megkapta az engedélyt anyjától, hogy ne kelljen férjhez mennie, s amit hozományként birtokol, azzal tetszése szerint bánhat. „A menyasszonyod talált egy igen értékes kincset, amelyet meg akar szerezni magának” – mondta Lúcia nevelője a vőlegénynek. „Most eladja mindenét, hogy azt megvehesse.” Az ifjúnak azonban megdöbbenve kellett rájönnie, hogy Lúcia csak a szegényekkel törődik, szó sincs semmiféle olyan kincsről, amire ő gondolt. Kiderült, hogy a menyasszonya keresztény, erre bosszúból följelentette Paschasius bírónál. A bíró ráparancsolt Lúciára, hogy áldozzon az isteneknek. Mikor a leány ezt megtagadta, a bíró megfenyegette, hogy nyilvánosházba záratja. Lúcia rettenthetetlenül így válaszolt: „Ezzel nem tudod beszennyezni a testet, mert az csak úgy lesz tisztátalan, ha az akarat beleegyezik. Ezért még ha erőszakkal elveszed is testem tisztaságát, akaratomat nem tudod rávenni erre. Mire vársz? Testem kész a kínra!”

Az erre a napra vonatkozó sok népi hagyomány közül az egyik szerint Luca széke ötlábú, tizenegyféle fából készül, és minden nap csak egy darabján szabad dolgozni. Szög nem használható hozzá. Az éjféli misére készül el. Aki készítette, ekkor köpenye alatt becsempészi a templomba, majd Úrfelmutatáskor rááll, és meglátja az ördögöket és boszorkányokat – mondja a néphagyomány. Ezt követően sürgősen pucolnia kell, mert a boszorkányok felfedezik azt, aki meglátja őket, és el akarják pusztítani. A hagyomány szerint a legényeknek mákot kell maguk után elszórniuk, aminek a boszorkányok nem tudnak ellenállni, és amíg felszedegetik, ők hazaérnek, és elégetik a széket. Eddig az egyik néphagyomány.

Ami megfogott és el sem engedett, az volt, hogy az évezredeken átívelő hagyományok között hogyan lehet ekkora ellentmondás. Mindhárom felfogás képviselői megtagadják a másik kettőt. Mindhárom felfogás gyakorlóinak alig van fogalmuk a másik kettő jelentéséről – vagyis arról, amiről azok beszélnek. Egyáltalán van-e valami közös bennük, hiszen az emberek látszólag nem változtak ez alatt a néhány évezred alatt. Vagy ha változott is a szemléletük, világlátásuk, lehet-e találni egy olyan fonalat, amely szükségképpen össze kellene, hogy kösse ezeket a szemléleteket – egyszerű, természetes, az ember igaz természetének megfelelő módon. És akkor megláttam valamit, ami meglepett. Ez a fonál nem lehet más, csak az ember a maga valóságában: önmagában és a világgal való kapcsolatában.

Az ősi magyar hagyomány értelmezése szerint – amely hagyomány messze a Kárpát-medencei kort megelőzően alakult ki, és hogy úgy mondjam, hozott anyagként szerepelt őseink szemléletében – az embert (állatot) növelő fény, világosság (Luca, Lux, Lu-za) felülről, a csillagok jelképein át, a Nap és Hold jelképén át jut el hozzánk. Valahonnan, ami sokkal nagyobb az embernél, s aminek a megismerése lehetetlen, és csak ennek a nagyságnak az imádata lehetséges, a természet jelenségei és tárgyai által közvetített törvényeken keresztül –

ahogy azt Farkasinszky Tibor ismertette velünk.

A katolikus hagyomány szerint az embert növelő fény és világosság (Isten szeretete) a szent emberek közvetítésével jut el hozzánk. Annak ellenére van így a vallási hagyományban, hogy a történet szentje felhívja a figyelmünket: ne az ő sírjaiknál keressük a gyógyulást hozó erőt, hanem önmagunkban. A „hozomány", ha már összegyűlt, szabadon felhasználható, és csak az akaraton múlik, hogy mire használjuk. A test akár már oda is adható, hiszen – ha kialakul – az akarat a lényeges.

A népi hagyomány szerint pedig a valóság (ördögök és boszorkák, vagyis a szétszóró, lehúzó erők) meglátása akkor jön el, ha elkészült egy tárgy, amire már képes felállni az, aki készítette. Ekkor a tárgy segítségével, felhasználásával nyilvánvalóvá válik a világosság, az igazság, és ami a fényüknél látszik: a valóság.

Vagyis a növelő, a világosító születése ezen a jeles napon, amiről a téli napforduló a világnak ezen a táján olyan régóta beszél, *mindhárom szemléletben fentről jön*, az embernél magasabbról. Az elsőben, az őshagyományban éjszakánként, a csendben és sötétségben, a nyugalomban az égbolton látszik, és emlékeztet nagyságára és hatására, a törvényeire. Ez *az emlékezés növel*. A másodikban, a katolikus szemléletben elődeinken keresztül örököljük a meglátását, de ott lehet bennünk is, ha képes megszületni. E szerint az ősök tisztelete és a kialakuló *akarat növel*. A harmadik, a népi hagyomány szerint pedig egy emlékeztető tárgyon dolgozva jut el a készítője arra a képességre, hogy közvetlenül be tudja fogadni a felülről jövőt, a látást, a valóság és igazság látását. Itt a titokban végzett, aprólékos *munka növel*. Tehát összegezve: a világosító, az igazság felülről jön. Kezdetekben messziről és mások, kiemeltek közvetítésével, majd egyre közelebb jön, és aztán már itt is van. A kis siracusai lány vagy bármely kis legény elérheti, ha megszületik benne. Itt van a szemünk előtt, gyakorlatokat végzünk (jócselekedetek, tárgyak elkészítése), mégsem látunk. Valami még mindig hiányzik.

És akkor beugrott, hogy ismerek *egy régi tanítást*, amely Platónnál vagy már Püthagorasznál is szerepelt, és már ők is valahonnan a szkíta vagy kaldeus hagyományból vették. Eszerint az emberi testnek öt központja, funkciója van, amelyek egymással összefüggnek, de nagyon különböző minőségűek, és csak az összhangjuk biztosítja a készülék, a test emberhez méltó működését. Ezek: az ösztönközpont, a szexközpont, a mozgásközpont, az érzelmi központ és a gondolati központ. Működésük és működési sebességük – mondja a hagyomány – igen nagy eltéréseket mutat, és a szokásos működésük koordinálását egy egyszerű, de nem az ember valódi természetének megfelelő szerkezet végzi. Ez a fajta működés elegendő ahhoz, hogy a természet igényelte életfunkciókat (anyagok átalakítása, fizikai kifejlődés, szaporodás, működés) ellássa, de megakadályoz minden ennél emberibb megnyilvánulást. Az igazán emberi megjelenése – ami minden emberi szervezetben „hozományként" adott – csak akkor lehetséges, mondja a hagyomány, ha ez az öt alsó központ összehangoltan működik. Ez a magasabb hangoltság viszont nem igénye a természetnek, számára elegendő a lét fenntartása. A kozmosznak – vagyis a rendnek – azonban olyan igénye van az emberi lény megalkotásával, ami ennél többet kíván. Ennek teljesüléséhez folyamatosan megad minden szükségeset. Ám a tanítás azt is elmondja, hogy ezt az energiát a helytelenül megalapozott emberi létezés során folyamatosan elherdáljuk. Ha azonban egy „munka" eredményeként összegyűlik valakiben, akkor megjelenhet, felléphet az az igazi „intéző" – a tanítás két felső (érzelmi és gondolati) központnak nevezi –, aki már ennek a kozmikus igénynek a szükségét is látja, és ehhez igazítja az ember, az ezáltal már emberibbé vált ember működését. Ez a munka pedig a belső tisztítás munkája, amely lassan megnyitja felfelé az embert.

Nahát! – mondtam, és összecsaptam a kezemet, ahogy az a kislány tette annak idején a dobogókői kilátóban, amikor meglátta a hatalmas szivárványt a Szőkeforrás völgye felett. Hát mégis van fonál? És milyen ismerős is.

Ahhoz, hogy egyáltalán érzékeltetni tudjam a fonalat – ha még nem látszana –, megpróbálom az imént említett régi tanítás alapján mindhárom hagyományban bemutatni.

Az első, *az ősi magyar hagyomány* fényhozója, gazdaggá tevője, növelője, Lu-za ott volt a szemünk előtt minden éjjel, amikor aludtunk. Ott volt minden társával együtt (pl. Nimród, avagy Orion és a Csodaszarvas, avagy Cassiopeia), amelyeknek ugyancsak nagy szerep jutott az ősi hagyományban. Észrevétlenül hatott. A sámánok, mágusok és táltosok közvetítették, akik láttak sötétben is, és világosban is. Bármikor láthatta azonban bárki, aki este kinyitotta a szemét, és felemelte a fejét. Lu-za oda volt írva az égre. Látni lehetett. Ma is lehet. Cygnus-nak nevezi a tudomány, vagyis Hattyúnak (lúdnak), avagy Északi Keresztnek. Az egyszerű embernek nem kellett látnia. Hinnie kellett a táltosban, és az meggyógyította, tanította, vezette, növelte. Vagyis az ember, az igazi, teljes ember a közvetítő, a táltos volt. A többi ember a kozmikus tárgy, a Luca széke szerepét töltötte be, amin a táltos állt, és így látott.

A keresztény korban – egy rövid időszaktól eltekintve, amikor Jézus fellépett, és még néhány évtizedig – ez a régi szemlélet megmaradt, illetve visszaállt, hiszen sok ezer éves szemléletről volt szó. A táltosból pap lett, és ő töltötte be ezt a szerepet. Elrejtve, például a szentek élete és tanítása alapján azonban továbbadódott ennek a különös tanítónak a tanítása, aki mást mondott, mint a táltosok: „Miért az idegenben lévő sírnál kerestétek a gyógyulást, ha egyszer saját hiteddel is meggyógyíthattad volna anyádat?" – mondja a szenten keresztül a kislánynak. Vagyis a régi tanítás alapján: ha a hozományként birtokoltról lemond az ember, ha felajánlja azt, akkor „tetszése szerint bánhat vele" (mintegy ráállhat), akkor megjelenhet benne a valódi látó, növelő, fejlesztő, gazdaggá tevő. Nem a csillagos égen, nem a táltosban és a papban, hanem benne önmagában.

A népi hagyományban a legvilágosabb ez a kép. Szinte szó szerint megegyezik a régi tanítással. Az öt különböző fából készült láb és még további sok, ugyancsak más-más fából készült összekötő elemet – a koordinálatlan, zabolátlan vagy alacsony szinten együttműködő központokat és azok kapcsolatait, amiket a szokásos érzelmek és az általuk kiváltott asszociatív gondolatáramlatok, vagyis a személyiség, az egó irányít – lassan, naponta egyet-egyet elkészítve (azaz mindegyik funkciót mélyen megismerve) összhangba lehet hozni (a figyelem

szándékos, aprólékos munkájával), és ez teszi lehetővé a közben kialakult valódi látó fellépését (a gyógyítóét, a növelőét, a tanítás két felső központjáét) – a lelkiismeretét, mondhatnánk katolikus nyelvezettel –, mégpedig nem akármikor, hanem akkor, amikor a világosság- és szeretethozót összeszedett állapotban, a legmélyebb sötétség idején ünnepeljük. Az külön érdekesség, hogy a hagyomány azt mondja: szög nem használható hozzá. Vagyis – számomra ez azt jelenti –, hogy nem lehet semmi ember által készíttetett hozzáadni. Minden hozzávaló természettől fogva adott hozzá. Itt van – mondhatnánk. Használni kell, és akkor lehetővé válik a megjelenése és működése.

No, de miért kell így elrejteni? – kérdeztem magamat. Hiszen olyan világos az alapvető és ezért magasabb emberi kötelesség, hogy jónak kell lenni! Hát csak azért, mert magától nem megy. A lét- és fajfenntartás erői, amelyek működésük segítésére létrehozták az egót (a népi hagyományban az ördögök és boszorkák), nagyságrendekkel erősebbek, mint a misztikus csillagos ég, a szentek élete vagy az önmagunkon (például közösségben) végzett aprólékos munka vonzereje. Ezt reprezentálja a népi hagyományban a szék elégetése. Nem maradhat meg, mert a „boszorkányok" rávetik magukat a megalkotóra, ha nála találják. A következő évben titokban (minden nap) újra kell alkotnia, és még rá kell vennie két-három fiatalt is a Luca székekészítés hagyományának folytatására.

No, de miért készül ilyen lassan? – kérdeztem tovább. A javasolt munka „olyan, mint apró halakból ételt készíteni" – mondja a kínai hagyomány. Egyenként meg kell ismerni a fákat (az ember funkcióit és azok működését): keménységüket, faraghatóságukat, szívósságokat, ellenállásukat. Majd a szükséges szerszámokat (türelem, figyelem, bizalom) is meg kell tanulni használni, és még az idővel is gazdálkodni kell. Ismerek olyat, akinél ez évtizedek óta tart, és ki tudja, elkészül-e vele valaha. Végül jön az elemek összehangolása (ami még egy háromlábú szék esetében sem egyszerű). És legvégül rá kell venni őket, hogy elviseljék maguk felett, magukon a „gazdát", hogy az rájuk álljon! Ez a legnehezebb. Lelkesedni lehet. Neki is lehet veselkedni. De elkészíteni, majd felajánlani, odaadni, elfogadni, hogy alul maradjon, és nem ő lesz, aki lát – az más kérdés.

Nem láttam, de állítólag a székesfehérvári múzeumban van egy Luca széke. Egy lelkes plébános kobozta el egy váli fiataltól valamikor a múlt évezredben. Pedig a szabály úgy szól, hogy el kell égetni, mert bajt hoz. Talán a fiatalember megértett belőle valamit, amikor készítette. A plébános azonban semmit sem tudott erről. Az már más kérdés, hogy Jézus „mit tanított" a Luca székéről. Ő sem nyíltan tanított mindent, ő is magával vitt sok mindent, az ő tanítása sem gyorstalpaló volt, az ő tanítása is tartalmaz sok mindent a csillagos égtől a hagyományokon át a személyes viselkedésszabályokig. Szerencsére léteznek az ősmagyar vallás kutatói, vannak olyanok, akik a szentek életét kutatják, és olyanok is, akik a népi hagyományokat őrzik és fejtik meg. És vannak gyakorló csillagfejtők (látók), a szentek életét ma köztünk gyakorlók (adók, szolgálók) és gyakorló Luca széke-készítők (építők), akikben összegyűlik a valódi emberhez méltó és szükséges mennyiségű anyag. A világ ebből semmit sem lát. Akik mégis meglátják, ellene vannak és pusztulását akarják, akik pedig követik, ellene vannak a másként követőknek. Ezért marad rejtve. Ezért hat rejtve. Az „ördögök és boszorkák" miatt. Azonban sok ezer éve létezik. És hat. Újra és újra elő kell venni, és el kell kezdeni létre-hozni, hogy aztán újra elpusztuljon. Valami így igényli. És valakik mindig meghallják halk hívását, még a legsötétebb napon is. Áldás rájuk, és köszönet nékik! Ők az elrejtett, de el nem veszett fonál fenntartói.

Farkas István

„Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!”

„Ki a betyár? Ki a szent?
Magyarhonban ki a szent?
Ha a Mérték tönkrement,
Senki, semmi meg nem ment.”

(Mécs László: Bakonyi látomás)

Nemrégiben olvastam *Giovanni Papini* Krisztus története c. könyvét. Papini elismert íróként tért meg. Száz évvel ezelőtt 600 oldalas könyvet írt Jézus életéről. A könyv így kezdődik: Jézus istállóban született. Ebből a részből idézek:

„Jézus istállóban született. ***Egy istálló***, egy igazi istálló nem az a derűs, könnyed csarnok, amelyet a keresztény festők építettek Dávid Fiának, mintha szégyenkeznének azon, hogy az ő Istenük nyomorúságban és szennyben feküdt. Nem is az a gipszistálló, amelyet a gipszfigura-készítők édeskés fantáziája álmodott a modern időkben. Nem az a kinyalt, csinos, bájosan színezett istálló a tiszta és takaros jászollal, az átszellemült csacsival és a bánatos ökörrel és a tető felett lobogó szalagot tartó angyalokkal és a királyok palástos és a pásztorok csuklyás figuráival, amelyek a félszer két oldalán térdepelnek. Ez lehet a fiatal szerzetesek álma, a plébánosok fényűzése, a gyerekek játékszere, de valóban nem az az istálló, amelyben Jézus született.

Egy istálló, egy valóságos istálló az állatok háza, az embernek dolgozó állatok börtöne. A régi országoknak, a szegény országoknak, Jézus országának szegényes istállója. Nem valami pilléres, oszlopos csarnok, nem is a mai gazdagok tudományosan berendezett fényes istállója, nem is a Karácsonyest csinos kis betlehemje. Az igazi istálló sötét, piszkos, büdös; nem tiszta benne más, csak a jászol, ahová a gazda odakészíti a szénát s az abrakot.

Ez a valóságos istálló volt első szobája annak, akinek sorsa volt, hogy felfalják az embereknek nevezett bestiák. Nem véletlenül született Jézus istállóban. Nem roppant istálló-e talán a világ, amelyben az emberek falnak és rondítanak? Nem változtatják talán a legszebb, legtisztább, legistenibb dolgokat, valami pokoli alkímia révén, ürülékké? Aztán végignyújtóznak a trágyahegyeken, s ezt úgy nevezik, hogy 'az élet élvezése'!”

Eddig az idézet. Mindezt száz esztendeje fogalmazta meg a szerző, s azóta mintha csak tovább romlott volna a Karácsony értelmezése, a Jézus születésére emlékezés. A fogyasztói társadalom áthangolta a fény, a csillogás ünnepévé, az ajándékozás ünnepévé. Ilyenkor összejön a család, az ember ajándékokkal próbálja jóvátenni mindazon bűneit, amelyeket éppen a családdal szemben követett el, mert nem volt ideje családtagjaira. A mindennapi taposómalom, a bizonytalanság, a kétkedés, talán a hajtás a család költségeinek biztosítása érdekében – mindez beárnyékolja a szeretet ünnepét.

Megváltó üzenet c. versében Horváth Béla továbbviszi a gondolatot. Kétezer év alatt tönkrement a mérték, elveszett a lényeg abból az üzenetből, amelyért Jézus eljött. Helyébe valami nagyon más került! Néhány részlet a versből:

Isten ma földre küldte minden sugarát.
Az ég sötét, a föld világos
Megjött az Irgalom a kárhozat fiához.
A Szabadítót váró népnek szól a dal ma.
Megkezdődött a föld megváltó forradalma.
Mint otthontalan szegény, kinek lakása nincs,
Egy istállóba jött ide
A mindent alkotó és mozgató Ige.
Világ szegényei, ujjongó dalt kiáltsatok!
Most jönnek a keresztény századok.
Köszöntsd a Kisdedet Évának számkivetett nemzedéke!
Világra született a Hit, Remény, a Szeretet s a Béke!...

Az Új Városban elrendelte Ilona,
Hogy Jézuskának legyen arany jászola.
A Fő Templomba tették aranyból a jászlat,
S megtépte köntösét a remete alázat.
Ha nincs aranyból s megmarad, ami volt, a szalma,
Még ma is állna a Kisded Birodalma.

Szegényeké volt az a birodalom,
Mert Betlehemben nem aranyból volt az alom.
Szerencsés barbárok hordták széjjel az aranyat,
És a jászolból a világon semmi sem maradt...

Most jöjj ide, Jézusunk,
Jöjj el, minket megtalálj,
Szabadító nagy Király!
Mióta megszülettél, nem volt egyetlen perc se,
Hogy egyik nép a másikat szeresse.
Maradt a világ, ami volt, csatatér,
És ott veszett a lélek is, nem csak a vér.
Világra jött a Béke és a Szeretet,
De a hatalom mindig vassal és vérrel fizetett.
Mert a megváltó üzenetből nem maradt semmi már,
Csak a villanyfüzérrel díszített áruház!

A Krisztus történetéből vett regényrészlet kicsit naturális, de inkább azt mondanám, valóságízű! A vers meg szélsőséges, de inkább azt mondanám, realista. Mindössze azért idéztem ezeket, mert a lényegre szerettem volna összpontosítani, hogy semmilyen külsőség ne terelhesse el a figyelmet a lényegről.

Advent van! Ilyenkor buzdító gondolatokat szoktunk megfogalmazni. „Készítsétek az Úr útját!” Tudjuk, hogy Jézus már eljött. Születésére való emlékezésünk – újra meg újra – azt célozza, hogy egy kicsit mindig jobbak legyünk Azt mondjuk: várjuk, hogy a lelkünkben megszülessen! Helyet kapjon a szívünkben, törekvéseink középpontjában.

Jézus idejében a jeruzsálemi templom volt a vallási élet középpontja. Szinte vallási ipar alakult ki ott, amelyből a papok mellett még sokan jól megéltek. Valójában úgy működött, mint egy bevásárlóközpont. Pénzváltók ültek asztaluknál, mert az emberek csak meghatározott pénznemben adhatták adományukat. Az áldozatbemutatáshoz szükséges állatokat – a galambokat, a bikákat – csak itt volt szabad megvenni. A templomban, az Isten házában minden a pénzről szólt. „Mellesleg” a főpap bemutatta az áldozatot, elégette az állat kevésbé fogyasztható részeit. A finom falatokból a templom szolgái részesedtek. Amikor Jézus Jeruzsálembe ment, látva ezt a gyakorlatot, kizavarta a kereskedőket, pénzváltókat. Prófétai hévvel képviselte, hogy arra kell használni a templomot, amire való.

Jézust várjuk a szívünkbe, lelkünk templomába, ki kell hát söpörnünk minden oda nem illőt! Rá kell döbbennünk, hogy mi az, amit nem jól csináltunk. Nem a Karácsony évenkénti megünneplése, nem az adventi készület a probléma, hanem a lényeg elfedése, a lényeg tudatos, szándékos elferdítése, az emberek figyelmének más irányba terelése.

A probléma az, hogy készületünk belevész a külsőségekbe, az ajándékvásárlásba. Talán még az adventi koszorú is ott van az asztalon, esetleg minden este meggyújtják a gyertyát is… Aztán Karácsonykor, illetve utána pár nappal már megállapítjuk: „Hopp, mégsem változott semmi!” Ennek szeretnénk elébe menni, amikor tudatosítjuk, hogy Jézus itt van! Velünk van! És szeretne a szívünkben, törekvésünk középpontjában mind nagyobb helyet elfoglalni. Tudjuk, hogy eszményt, mércét adott elénk. Ezt az eszményt nevezhetnénk dinamikus eszménynek is, hiszen nap-nap után növekednünk kell benne.

Hogyan valósítható meg ez? Rövid mesét mondanék a púpos királyfiról. Édesapja szomorú volt. Szerette volna, ha fia púp nélkül kerülhetne a trónra. Mindenfelől hívott gyógyító mestereket, de hiába! Végül idegen országból érkezett valaki, aki vállalta, hogy „meggyógyítja” a fiút. Faragott egy róla mintázott szobrot, és megparancsolta, hogy a fiú naponta szemlélje ezt a róla készült, de púp nélküli szobrot. Hosszabb idő telt el, s a király udvarában lovagi tornát rendeztek. Egy ismeretlen dalia mindenkit legyőzött. A díj átadásakor az egykor púpos királyfit ismerhették fel benne.

Ilyen egyszerű lenne, ha naponta vennénk a fáradságot, s nem engednénk, hogy bármi is elterelje figyelmünket. Szemlélnénk a jézusi eszményt: Boldog a szegény, az egyszerű, az igazságot éhező és szomjazó, a nagylelkű, az irgalmas, a békességvágyó, a másokért mindenét feláldozó! Boldog az érdek nélküli szeretetben élő! És a mércét naponta emelnénk. Megtanulnánk a jelenben élni. Nem a múlton keseregni és a jövőbe révedni. Megtanulnánk, hogy hétköznapok gondjait nem engedhetjük túl közel magunkhoz, mert felőrölnek, kizsigerelnek. Megtanulnánk Isten fiaiként őszinte bizalommal élni. Megértenénk, hogy nem Istent kell az életünkhöz igazítani, hanem életünket Istenhez.

„Ha Krisztus százszor születne is Betlehemben, elvesznél, ha nem jönne el a te szívedbe!” (Angelus Silesius)

Bizony, egy hitetlen világban, a folyamatos ellenszélben nehéz Jézus követőjének, keresztténynek lenni, hogy ne mondjam: a hétköznapok hősévé válni!

Jó lenne, ha az idei advent a Jézus által hozott új értékrend szerinti életet alakítana bennünk. Akkor Magyarhonban egyértelmű lenne, ki a betyár, ki a szent. Adja Isten, hogy szentek lehessünk!

Horváth József

A mamutfenyő története

Amikor az északi szél a hátára vette a kis fenyőmagot, és incselkedve kergetőzött vele a domboldalon, egyikünk sem élt még. Nem éltetek még ti sem, sem a szüleitek, sőt a nagyszülők sem éltek, sőt emberi emlékezetünk legidősebb és már rég elporladt tagjai sem. Olyan régen történt.

A szél mintha megunta volna a játszadozást, és a kis magot jól összekavarta az avarral, és lepottyantotta a táj felett meredező hegy csúcsán, annak is a legmagasabb pontjára.

– A völgyben nőttek fel a szüleid, de te most itt a hegytetőn fogsz felcseperedni – suttogta titokzatos módon, mielőtt betakarta volna a sűrű avarpaplannal.

A kis mag hamar megeredt, és ahogy kidugta a fejét a földből, láthatta, hogy körülötte hatalmas faóriások állnak. Nem nagyon hederítettek rá, és ő cseperedve, áhítatosan hallgatta a beszédüket.

– Én leszek a mestergerenda a király új palotájában, és az egész födémet fogom tartani, gyönyörű faragások lesznek rajtam, aranyban és színes festékekben pompázom majd. Ott tartják majd a fogadásokat, a bálokat és a lakomákat. Alattam zajlik majd az udvari élet, a dámák és daliák színes forgataga. Külföldi követek jönnek, és első kézből tudom meg, mi történik a világ dolgaiban. És feltekintve látják majd termetemet, díszeimet, és elviszik a híremet messze a nagyvilágba – mondta a legtekintélyesebb faóriás.

És tényleg, szekercés munkások meg mérnökök jöttek, mérőzsinórral vizsgálgatták. Nézték milyen szép egyenes a törzse, milyen arányosak az ágai.

– Ez jó lesz – mondta az udvarmester felcsillanó szemmel –, ez lesz a mestergerenda a király épülő palotájában. És az öreg fa boldogon mosolygott.

– Én a hajó árboca leszek! – mondta a másik. Ott a Santa Marián. Felfedező utakra indulunk, meghódítani ismeretlen világokat. Ott dacolok a széllel, és a matrózkosárból ott kiáltják majd: Föld, föld... És én hallom majd először az ismeretlen kontinensek hangjait, és tanúja leszek nagy találkozásoknak.

És tényleg, hajóskapitányok és emberek jöttek mérőzsinórral, szekercékkel.

– Jó lesz ez, Kolombusz mester? – kérdezte a hajóácsok vezetője, és elégedetten tapogatta meg a fa széles derekát.

– Igen, ilyen szép sudár fát ritkaság találni, ez lesz a főárboc! – mondta az őszülő hajóskapitány. És a fa boldogan mosolygott.

– Én főoltár leszek a székesegyházban – mondta a harmadik. – Előttem zajlik majd a legszentebb szertartás. Bíborosok, sőt maga a pápa is meg fog csodálni. Királyokat koronáznak majd előttem előttem, fényes esküvők, keresztelők és ünnepségek részese leszek. Gyönyörű szárnyaim lesznek, amelyeken festett szobrok mutatják be az ünnepek eredetét és lényegét.

S boldog mosollyal nézte, amikor a kanonok urak és az erdészek elégedetten szemlélték, és már vitték is a fafaragóműhelybe.

A kis fa úgy érezte, nagyra hívatott, s büszkén az ég felé tárta az ágait. Sokat morfondírozott magában:

–Talán az ifjú herceg épít majd egy még díszesebb palotát!

–Talán új hajók indulnak még izgalmasabb földrészekre!

–Talán új, még nagyszerűbb, égbetörőbb katedrálisok épülnek!

Büszkén és vágyakozóan dacolt a viharokkal. Madarak raktak fészket az ágai között, és lehulló magvaiból egész erdő sarjadt a hegyoldalon. És így múltak el az évszázadok.

Egyik délután egy fiatal pár közeledett feléje.

– Nézd ezt a hatalmas fát! – mondta a bordó szoknyás szőke leány előrefutva. Majd körülölelték a fát, de kettőjük keze sem tudta átölelni a fa vastag törzsét. Leültek a fa alá, s a lány a fiú vállára hajtotta a fejét.

– Megcsókolhatlak? – kérdezte a barna hajú fiú. A lány lehunyta a szemét, és összefonódtak a karjaik.

A fa kedvesen mosolygott. Bár az kevésbé tetszett neki, hogy éles bicskájával a fiú belekarcolt a kérgébe egy szívet, és a szívbe, hogy „D + A”.

– Szívesen lennék bútor a szobátokban, lennék az ágyatok, ringatnám a bölcsőben a gyereketeket! Lennék az asztalotok, a székeitek, a szekrényetek! Szeretném látni az életeteket! – sóhajtotta a fa.

– Mintha valaki szólt volna? – kapta fel fejét a lány, és szégyenlősen összehúzta a blúzát.

– Ó, csak a szél játszik a fa lombjai között – mondta a fiú szelíden, és újrafonták az ölelést.

Máskor kirándulócsoport vidám csicsergése vette körül.

– Milyen hatalmas fa! Védelem alá kellene helyezni – mondta a biológiatanárnő, és megigazította szemüvegét. Először latinul, majd magyarul sorolta fel a fa jellemzőit, mint valami beszélő lexikon.

A fa, amikor lenézett a koronájából, látta, hogy turistautak futnak összse alatta, és egy kis tisztásra nagy táblát helyeztek el. Ez az ország legidősebb fája, 48 m magas és kb. 600 éves – adta tudtul a felirat.

Aztán egy másik csoport jött. Őszhajú vezetőjük botra támaszkodva mutatta:

– Nézzétek csak, milyen hatalmas ez a fa! Igazi tájékozódási pont. Tegyünk rá egy szép Mária-képet, és majd itt imádkozhatnak az erre járók.

– Itt jó lesz, Mackó bácsi ? – kérdezte a cserkészfiú, majd felszegezte a képet a fára.

És zarándokhely lett a fa. Messze földről is jöttek ide emberek, hogy megcsodálják a kilátást és a nagy fa terebélyes koronáját. A kirándulók tábortüzet raktak alatta, volt, aki forró augusztusi estéken itt aludt lombjai sátrának védelmében. Az emberek sokat beszéltek itt gondjaikról, bánataikról, örömeikről. Tervezgettek jövőt, családot, hazát, s csodás álmokat szőttek mindennapi életük szürke felvetőfonalai közé.

A fa figyelmesen hallgatott. Mindig az ég felé tört, és kicsit tán belelátott az égi világba. Bár látszólag egy helyben állt, és el sem mozdult innen, mégis mindent tudott a földi világról. És már nemcsak a nedveket keringette fel a legmagasabb, szinte égbe érő leveléig, hanem a földi világot is vitte fel az égbe. A sok-sok történet közül, amit meséltek az alatta megpihenők, a jézusos történetet szerette legjobban. Nem tudom miért, de ez nagyon a szívéhez nőtt.

– Bár éltem volna akkor, és belőlem faragták volna a jászolt. Erezetem finom mintázatára hogy rácsodálkozott volna a Kisjézus, amikor ujjacskájával végigsimítja az oldalát, és szeme el-el kalandozott volna rajtam.

– Vagy lehettem volna asztal ott fönn a felső teremben, Jeruzsálemben. Ott azon a vacsorán.

– De legszívesebben a keresztfa lettem volna, a két erős gerenda. Gyantaillatom vigasztalta volna a megfeszítettet, és jól megtámasztottam volna fejét, karjait és lábait.

De ez az idő elmúlt már, és ő is észrevette, nehezülnek az ágai, recsegnek-ropognak a viharban, a villám is megégette, és rovarok rágták a törzsét. A fa beteg lett. Tudósok vizsgálták, vegyszereket permeteztek belé – mindenáron meg akarták menteni, de ki kellett mondani: menthetetlen, és az erdész – aki talán a legjobban szerette és csodálta – könnyes szemmel festette rá a kivágásra szólító piros keresztet. Hiába, minden elmúlik egyszer.

A fát felaprították.

Nem lett belőle sem mestergerenda a király palotájában, sem büszke árbocrúd a Santa Marián, sem díszes szárnyasoltár a székesegyházban, de még csak bútor sem lett belőle egy fiatal pár otthonában.

Tűzifa lett belőle.

Társzekerek hordták szerte az országba a hatalmas, kazlakba rakott fahasábokat, s talán még külföldre is jutott belőle.

És ma, amikor Karácsony estéjén – hiszen tudtam, hogy jöttök hozzánk – megraktam a kandallót, készülődve a begyújtáshoz – egy nagy, vaskos fahasáb került a kezembe.

– Mennyi mindent tudna ez mesélni! – gondoltam magamban. Megálltam a karácsonyi készülődésben, és a hirtelen támadt csendben meghallottam a fa igaz történetét.

És amikor majd ti is tüzet raktok a kályhában, vagy a nyári tábortüzeknél, hallgassatok figyelmesen. Talán nektek is mond valamit. Ha nem hallotok semmit, akkor sincs baj. Átjárja testeteket a fa melege.

Garay András

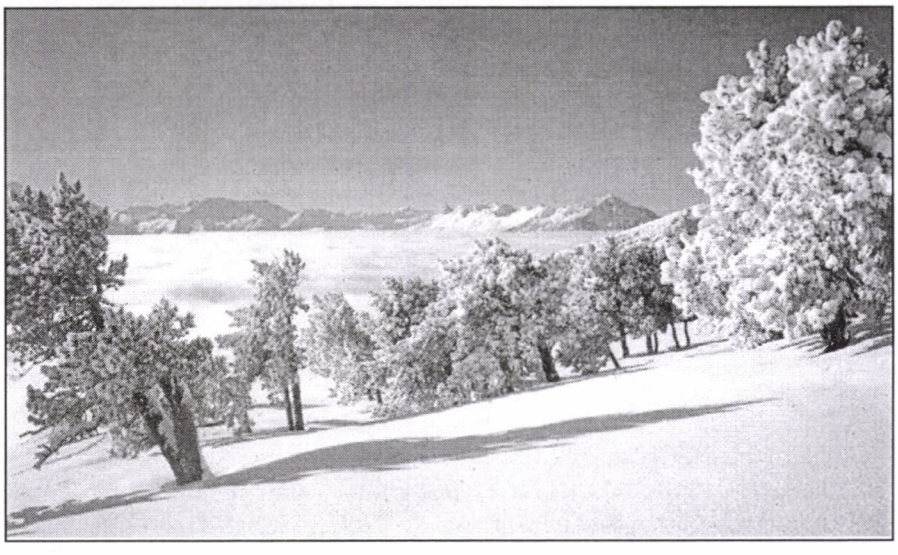

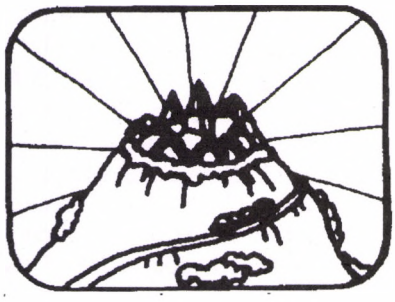

Kovács László

BOKORTÖRTÉNET

A történet 1945-ben kezdődik, személyesen 1970-től vagyok résztvevője az eseményeknek. Az első 25 évet Bulányi György irataiból veszem, a következő 20 évet pedig (a rendszerváltásig) a Bokor dokumentumaiból (Karácsonyi Ajándék szamizdat, Bulányi György: Napló stb.), valamint személyes tapasztalatokból.

1. A kezdet

1.1. Életrajz

Bulányi György hétgyermekes családból született (1919. január 9.). Apja szabadgondolkodó, anyja mélyen vallásos volt. Apja egy májusi litánia élményének hatására tért meg. (Ez a Bakáts téri templomban történt, ahová a kiszűrődő orgonaszó csalta be). Katolizált. Megtérése után született a kettő mellé még öt gyermek. A második gyerek, Gyurka a piaristáknál tanult. Érettségi után piarista szerzetesnek jelentkezett 1936-ban. Szíve vágya, hogy szerzetes papként a magyar irodalom tanára legyen. Így az egyetemen magyar-német szakra iratkozott be. Felszentelése után 1943-ban a piarista rend különböző gimnáziumaiban tanított. 1944-ben került Debrecenbe.

1.2. Kolakovich S. J.

A debreceni rendházban 1944 őszén szállást kapott egy ***horvát jezsuita, Páter Kolakovich***. A Vatikán küldte Magyarországra, hogy csoportokat szervezzen, „mert hamarosan olyan idők fognak következni, amikor az egyház csak ezekben az egész kis közösségekben tud tovább élni”. Kolakovich először tolmácsnak kérte fel Bulányit, majd 1945 februárjában rábízta egyik diákcsoportját, és továbbindult Oroszországba.

1.3. Csoportok

A háború után 1945-től még viszonylag szabadon működhetett az egyház. A horvát jezsuita által összeszedett diákok Bulányihoz irányították barátaikat is. Ezekkel megindult az iskolai élet, elindult a cserkészmunka, kerékpártúrák a Hajdúságban és a Nyírségben a szegény sorsú paraszttehetségek felkutatására. Létrejött Debrecenben a Világiak Hittudományi Akadémiája. A diákok részt vettek a magyar Actio Catholica (AC) országos táboraiban (1946: Tokaj, 1947: Gyula). Megkezdődtek a nyári lelkigyakorlatok (1948), mégpedig az AC országos elnökének, Endrey Mihály püspöknek a vezetésével. Ezek Soprontól Hódmezővásárhelyig, Kiskunfélegyházától Csongrádig, Váctól Szegedig, Miskolctól Pécsig behálózták az egész országot, főleg Budapesten és Debrecenben folytak, nyomukban pedig szerveződtek a csoportok.

A Bulányi-féle kisközösségi mozgalom Róma indítására indult, a magyar püspökök beleegyezésével és közreműködésével dolgozott a magyar egyház fennmaradásáért, később pedig az egyház megújulásáért.

2. Az államhatalom

2.1. Proletárdiktatúra (Rákosi-korszak)

Az ország 1945-ben az egyik totális diktatúrából (nácizmus) a másikba (bolsevizmus) került. A Kommunista Párt fokozatosan szerezte meg az egyeduralmat (1948), és Rákosi Mátyás vezetésével hajtotta végre az ország „demokratizálását”. Természetesen a proletárdiktatúra módszereivel (az egyházi szervezetek betiltása: 1946, a hitoktatás fakultatívvá tétele: 1947, az iskolák államosítása: 1948, a szerzetesrendek betiltása és a szerzetesek elhurcolása: 1950). Döntő fordulat a magyar hercegprímás, Mindszenty letartóztatása (1948. karácsony másnapján). A prímást megalázzák, kínozzák, kirakatpert rendeznek, majd életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélik (1949), később Hejcére internálják (1955).

2.2. Megegyezés

Közben a kommunista kormány az egyházakkal ún. ***megegyezéseket*** köt. A tárgyalások Rákosi vezetésével folynak. A katolikus egyházzal az 1950. augusztus 30-i megegyezést (amelynek követelményeit 1951-ig kellett végrehajtani) Grősz József érsekkel íratják alá. Ezt a Vatikán (XII. Piusz pápa) a leghatározottabban elítéli.

A megegyezésben az áll, hogy a püspöki kar támogatja az államot, eljár azok ellen, akik támadják azt, vagy felforgató tevékenységet folytatnak. A papok a szószékről ösztönzik híveket az ötéves terv megvalósítására és a termelőszövetkezetek létrehozására. A püspökök támogatják az ún. békemozgalmat. Cserébe az állam vallásszabadságot és működési szabadságot ígér. Visszaad nyolc egyházi iskolát, és engedélyez három férfi és egy női tanító rendet. Anyagi támogatást ígér 18 évig az egyháznak, és biztosítja anyagilag a papság számára a létminimumot („kongrua”).

2.3. Állami Egyházügyi Hivatal

Az 1950-es megegyezést követően 1951. májusában létrejön az ***Állami Egyházügyi Hivatal*** (AEH), mely az egyházi ügyek teljhatalmú intézője (vallási ÁVO).

Ugyancsak ekkor jön létre az alsó papság megosztására az ún. ***békepapi mozgalom***, a rendszer teljes kiszolgálásának szándékával. A békepapok között voltak párttagok, pártfunkcionáriusok, rendőr- (BM) tisztek.

Koholt vádak alapján rövidesen az aláírót, Grősz érseket is bebörtönzik (15 évre), mert „ő is elárulta a hazát” (1951). Ezután Czapik Gyula egri érsek lesz a püspöki kar elnöke. Irányítása alatt létrejön egy olyan püspöki kar, amelyik nemcsak azt nyilatkozta, amit mondtak neki, de elfogadta azt is, hogy minden püspöki aulába beültessenek egy ávóst („bajszos püspök”). Minden levelet ez az ávós bontott fel, és minden kimenő levél csak akkor mehetett ki, ha ő ráütötte a pecsétet.

2.4. Egyházi perek

1950 és 1970 között ***öt nagy egyházi per*** volt: 1) 1952. december: Bulányi-per, 2) 1956 tavasza: 70 pap elítélése, 3) 1960-ban kb. 120 pap, apáca, civil elítélése, 4) 1964-ben 30 személy, köztük sok regnumos, 5) 1970-ben 8 regnumos bezárása. A perek során kiszabott büntetések az idők során rövidültek.

Az első kisközösségi perre 1952 decemberében került sor. Ez volt az ún. ***Bulányi-per.***

1951. augusztus 28-án éjjel megállt a „fekete autó” egy idős házaspár háza előtt, ahol Bulányi szállást kapott. Az ávósok kirángatták az ágyból, megbilincselték, és elvitték a debreceni rendőrségre, majd Budapestre, a Fő utcába. Napi tíz órában hatvan napon át folyt a kihallgatás. Onnan a Markó utcába került. A tárgyalást a hírhedt „Jónás-tanács” folytatta le: „Bulányi és 12 társa (köztük két apáca és egy civil) ügyében”. A tárgyalás másfél óra alatt lezajlott. Az ügyész Bulányira a legsúlyosabb büntetést kérte: kötél általi halált. A bíróság életfogytiglani büntetést szabott ki. A vád „a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntette” volt. Ezután következett – Bulányi szavaival szólva – az *„Ismerd meg hazád börtöneit!”* mozgalom (Fő utca, Gyűjtő-fogház, Vác, Márianosztra).

Az 1956-os forradalom Vácon éri őt. Kiszabadul, de 1958 áprilisában újból elfogják, és négy évet tölt börtönben (Gyűjtő-fogház, márianosztrai fegyház). Az életfogytiglani büntetésből 9 és fél évet töltött le 1960-as szabadulásig.

2.5. Internálás

A börtön mellett a büntetés másik módja az ***internálás*** volt. Ilyenkor nem voltak bírói ítéletek, hanem rendőri eljárással történt. Az internálótáborokban embertelen körülmények voltak. (Kistarcsán 5 év alatt négy pap halt meg, köztük Meszlényi Zoltán püspök). 400-nál többre tehető a börtönt és internálótábort viselt papok száma. A táborokban 15-nél többen haltak meg, közvetlenül kiszabadulásuk után pedig jóval többen. Egyéb büntetések is voltak: az állami fizetés megvonása, áthelyezések, zaklatások stb.

Igaza lett tehát a jezsuita Kolakovichnak, hogy a kommunista diktatúra alatt az egyházra nehéz napok következnek. Úgy tűnt azonban, hogy az általa javasolt kisközösségeket is sikerült az ateista államhatalomnak felszámolnia. Bulányi azzal jött ki a börtönből, hogy a további szervezkedés reménytelen.

2.6. Az 1956-os forradalom

Mindszentyt kiszabadítják Hejcéről. Kiszabadulása utáni első intézkedésével kiközösíti a békepapi mozgalom fejeseit, eltávolíttatja őket, és megszünteti mozgalmat, amely azonban a forradalom leverése után „Opus pacis” néven újjáalakul a püspökök vezetésével és több régi békepap visszatérésével.

3. A Vatikán

3.1. A „keleti politika” (Kádár-korszak)

Az 1950-es magyar püspöki megegyezést, amint tudjuk, XII. Piusz pápa elítélte. 1956 után azonban a Vatikán is tárgyalásokat kezd a kommunista állammal. A Hruscsov által felkínált enyhülés lehetőségét megragadva Róma felvette a tárgyalások fonalát, és újfajta egyházpolitikába kezdett. Ez a ***Vatikán*** ún. ***„keleti politikája”***, amely VI. Pál pápa államtitkárának, a külügyeket vezető ***Casaroli*** bíborosnak a nevéhez fűződik.

1964-ben megszületik a magyar állam és a Vatikán között az ún. ***részleges megállapodás*** annak érdekében, hogy Róma püspököket nevezhessen ki a magyar egyház élére. Ennek fejében a Szentszék beleegyezik abba, hogy a főpapi kinevezésekhez előzetes állami hozzájárulás legyen szükséges, hogy az egyházi vezetők hivatalba lépésükkor állampolgári esküt tegyenek, és hogy a római Pápai Magyar Intézet segítse az állam és egyház közti jó viszonyt. A megegyezés után VI. Pál hat püspököt nevezett ki az egyházmegyék élére a Népköztársaság Elnöki Tanácsának előzetes hozzájárulásával.

A helyzet tragikussá vált. A sok bebörtönzött pap és meghurcolt civil úgy érezte, hogy Róma is lefeküdt a kommunista-ateista hatalomnak, és elárulta őket: az egyházért vállalt szenvedéseiket megcsúfolta, és a kollaborálók mellé állt.

3.2. Helsinki megállapodás

1976 tavaszán fordulat állt be az állami megtorlás módszereiben. Magyarország belépett az ENSZ tagállamai közé. Ez azzal járt, hogy az államnak el kellett fogadnia az ENSZ nemzetközi megállapodását, az ún. ***Helsinki Egyezményt.*** Az 1976. évi 8. sz. törvény kötelezővé tette, hogy az emberi szabadságjogok között szerepeljen a magánkörökben való vallási összejövetel is. „Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára, hogy vallását vagy meggyőződését … akár egyénileg, akár másokkal együtt, nyilvánosan vagy magánkörben kinyilvánítsa, gyakorolhassa és taníthassa… Nézetei miatt senki sem zaklatható… A békés gyülekezés jogát el kell ismerni…” (Magyar közlöny, 1976. 32. sz.)

Ezzel úgy tűnt, hogy több állami per és retorzió nem sújthatta a kisközösségeket. Fellélegezhetünk?

4. A Bokor

4.1. A bázisközösségek

Mielőtt a kérdésre válaszolnánk, előbb egy szót a kisközösségekről, pontosabban bázisközösségekről. A múlt század közepétől világszerte előtérbe került a világi nagy szervezeteken belül a „kiscsoportok” jelentősége. 1955-től az intézményes egyházak is felismerték az új modell fontosságát a bázison, annál is inkább, mert a régi modell (népegyház, tömegegyház) egyre jobban kezdett csődöt mondani.

Az első kisközösségek az ötvenes években, Dél-Amerikában indultak el, a hatvanas években Észak-Amerikában, majd Európában keletkeztek, és robbanásszerűen terjed-

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2014. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, tehát az egyes számok ára 250,– Ft, az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.).

tek (Brazíliában 1975-ben 40.000 bázisközösség működött). Megjegyzendő, hogy Magyarország talán a világon elsőként kezdte el – Kolakovich hatására – a kisközösségek létrehozását. Ezeket a közösségeket maga a pápa, VI. Pál az *„Egyház reménységének"* nevezte az 1975 végén írt, *Evangelii nuntiandi* kezdetű körlevelében.

4.2. A KIO

Bulányi, amint tudjuk, azzal jött ki a börtönből (1960. december), hogy Magyarországon lehetetlen a kisközösségek szervezése. Ezért kezdetben csak magánszemélyekkel találkozik. Tíz évig szállítómunkásként és fordításokból él. Pécelen és Halásztelken illegálisan misézik. A '64-es vatikáni megegyezés hatására pedig elgondolkodik azon: „Kinek a katonája vagyok én?" A félfeudális egyház, egy földbirtokos szerzet, egy megalkuvó és kollaboráló hierarchia tagja, vagy kié? Hét év munkájával születik meg a ***„Keressétek az Isten Országát"*** (KIO) c. hatkötetes könyve, amelyben a Jézus ajkára adott mondatokból kielemzi Jézus Örömhírének lényegét. A gazdagság, hatalom és erőszak világával szemben megismeri Jézus világát, az adás, szolgálat és erőszakmentesség jézusi eszményeit és testvéri kisközösség (a „Tizenkettő") jézusi formáját.

4.3. Újrakezdés

A forradalom utáni Kádár-rendszerben újrakezdi a kiscsoportok szervezését. 1967 végére létrejön egy fiatal csoport, 1968 elején pedig a régiekből egy felnőtt csoport. 1976-ra már az egész országban élő, virágzó, elkötelezett kisközösségek találhatók, a ***„bulányisták"***. Más közösségek (Regnum, Fokoláré, karizmatikusok stb.) mellett elsősorban ezek álltak a támadások középpontjában. Helsinki után az államhatalom nem büntetheti a kisközösségeket, ezért új és megfelelő stratégiát kellett kitalálnia. Sikerült.

Szeretnék most szó szerint idézni egy ügyiratot az Állami Egyházügyi Hivatal titkos ügykezelésének anyagából. Ebből kiderül, hogy mennyire előre kitervelt volt minden, ami ezután következik a kisközösségek életében.

4.4. A forgatókönyv

Javaslat a Bulányi-féle ifjúság közti, ifjúsági szervezkedési felvetésre a püspöki kar előtt

Szervezett illegális ifjúsági tevékenység folyik Budapesten és vidéken egy héttagú központi vezetőség irányítása mellett, 14 csoportban, csoportvezetők felügyeletével. Az illegális tevékenység fő szervezője és vezetője Bulányi egyházi személy, köztük 28 aktív pap vesz részt. A csoportban tevékenykedik 3 szeminarista, 2 volt apáca. Bulányi saját teológiája alapján fejti ki káros tevékenységét. Elsősorban a jelenleg működő püspöki karral szemben. A szervezkedés mintegy 250 főre terjed ki. A szervezkedésben résztvevő papok rendezik az illegális összejöveteleket. A szervezet működése kiterjed az esztergomi, váci, székesfehérvári, egri, csanádi, pécsi, győri egyházmegyék területére.

1. Október hónapban a Bulányi-féle szervezkedést tárjuk fel Lékai bíboros előtt, beszéljük meg vele, mikor tárgyaljunk erről a témáról a püspöki kar érintett tagjaival. – Lékai bíborossal történt megbeszélés után célszerű volna az ügyről tárgyalni Ijjas érsekkel. Kikérni tanácsait a probléma kezelésére.

2. Lékai bíborossal kialakított időpontban a Bulányi-féle szervezkedést tárjuk fel az érintett egyházmegyék ordináriusai előtt.

3. A szervezkedés tényeinek felvázolásánál dramatizálva nagyítsuk fel a történteket, és élezzük ki annak politikai veszélyességét: az állam és az egyház jó viszonya; a püspöki kar politikai szavahihetősége, hitele; az ifjúságra, társadalomra vonatkozó veszélyessége; a Vatikán és államunk kapcsolata szempontjából.

Mutassunk rá, hogy:

a) Ez a szervezkedés teljesen megfelel a nyugati szélsőséges, reakciós, emigráns egyházi erők törekvéseinek.

b) Elsősorban a püspöki kar ellen irányul (elvtelen kollaboránsoknak tekintik őket, arról beszélnek, hogy halott az egyház, tehát szükség van élő földalatti egyházra stb.).

c) Egyes papok és püspökök akarva-akaratlan Bulányiék szervezkedésének propagandahátterét és bázisát erősítik azáltal, hogy tények és megalapozott okok nélkül arról beszélnek, hogy nincs hazánkban vallásszabadság, hogy vallásos emberek, vallásos állampolgárok gyermekei egyetemeinkre nem kerülhetnek be, és hogy a vallásos szülők gyermekeinek hitoktatása miatt zaklatásnak vannak kitéve stb. (Udvardy püspök).

d) Mint illegális szervezet áttételesen az állammal szemben is veszélyes.

4. Fejtsük ki az érintett püspökök előtt, hogy a Belügyminisztérium, illetve a rendőrség teljes joggal adminisztratíve akar fellépni ez ellen az illegális szervezkedés és vezetői ellen.

Mi úgy ítéljük meg, mivel ez a szervezkedés elsősorban teológiai tévelygésen és a hierarchiával való szembenálláson alapul, nem irányul direkt módon az államhatalom ellen, ezért nincs szükség adminisztratív állami beavatkozásra. Amennyiben a püspöki kar biztosítékot tudna nekünk szolgáltatni, hogy a szervezkedést kivizsgálják, egyházfegyelmi úton rendezik, úgy esetleg lehetőség van arra, hogy ezt az ügyet egyházon belül intézzék el.

Ezért javasoljuk, hogy a püspöki kar beszélje meg ezt a témát, és amennyiben vállalják az ügy lerendezését, készek vagyunk a rendezéshez tényanyagot nyújtani Lékai bíboros részére.

5. Az ordináriusok és a papi békemozgalom vezetői biztosítsák, hogy a Bulányi-féle szervezkedéssel kapcsolatban megfelelő elítélő papi és egyházi közhangulat alakuljon ki.

6. Az egyházi sajtó megfelelő módon foglalkozzon az illegális szervezkedés, a földalatti egyház koncepciójának elítélésével. A Teológia c. katolikus sajtóban teológiailag kell szétzúzni a Bulányi-féle teológiai koncepciókat, valamint ennek nyomán terjedő pünkösdi kis közösségek szervezésére irányuló propagandát.

Budapest, 1976. szeptember 28.

(MOL-XIX-A-21-d AEH TÜK 153 doboz, 0033a-3/3/1976.
Készítette Bai László, a AEH Kat. Főoszt. Vezetője, Bp. 1976. Szept. 28. Teljes szöveg!!!)

4.5. A piszkos munka

Az állam a hierarchiára bízta a piszkos munkát. Ennek a feladatnak elvégzésére vállalkozott ***Lékai László,*** az állami hozzájárulással Róma által előbb apostoli kormányzónak (1974), majd Magyarország bíboros prímás érsekének (1976) kinevezett főpap. Lékai úgy került Mindszenty székébe, hogy a Vatikán és a magyar állam megegyezett: a pápa kihívja Mindszentyt (1971), az állam pedig kegyelmet gyakorolva kiengedi Rómába az 56-os forradalom leverése után az amerikai követségre menekült prímást. Kimenetele után a pápa felmentette Mindszentyt (akarata ellenére) az esztergomi prímási szék betöltésétől, az állam pedig hozzájárult Lékai prímási székfoglalójához.

A történeti áttekintés után talán még a kívülállókban is felsejlik, hogy azok, akik átélői voltak nemcsak a kommunista diktatúrának, hanem a magyar egyházi vezetők, sőt a Vatikán csúfos megalkuvásainak is, lelkileg min mehettek keresztül. Átélték, hogy nemcsak a magyar püspökök, de Róma is eladott minket. Az üldözöttek helyett az üldözők oldalára állt. Magam is ezt éltem meg. A továbbiakban talán túlzottan is személyes leszek.

4.6. A végrehajtás

Lékai bíboros és a Püspöki Kar a megadott házi feladat szerint járt el, sokszor túl is teljesítve az elvárásokat. Csak néhány adat a kollaboráló hierarchia tevékenységéről 1976–1981 között:

1976 novemberében Lékai – nyilván az ÁEH javaslatára – a piarista provinciálison keresztül ki akarja hívatni az országból Bulányit, amiről ő hallani sem akar. Annak a 25 embernek útlevelét, akik személyesen tiltakoztak nála, „kiutazása közérdeket sért” indoklással hamarosan bevonják.

1977 tavaszán az ÁEH egy listát ad át Lékainak azoknak a nevével, akik „káros tevékenységet” folytatnak az országban a bázisközösségekkel. Ezután a Püspöki Kar különböző intézkedéseket hoz a felsorolt papok ellen (áthelyezés, kihallgatás, figyelmeztetés stb.). A csalódás, hogy saját egyházi vezetői ítélik el őket, olyan fokú volt, hogy többen disszidáltak, kiléptek (laicizálásukat kérték), egy pap pedig öngyilkos lett.

1977 nyarán Lékai betiltja a Pannonhalmán évek óta rendezett tíznapos lelkigyakorlatokat, a közösségek plébániai lelkigyakorlatait pedig egyházi megbízottak akarják feloszlatni.

Ezzel párhuzamosan rendőrök katonai járművekből figyelik a lelkigyakorlatra érkezőket (Ócsa), és igazoltatják különféle ürügyekkel a családi telken lelkigyakorlatozó fiatalokat, felírva nevüket (Nagymaros). Rendőrkocsik kísérik távolról a Bokorünnepre menőket. Igazoltatják a Karácsonyi Ajándék köteteit szállító autót, és a köteteket elkobozzák. Ezen kívül más akciókat folytatnak a közösségek ellen („poloskákat” szerelnek föl lakásokba, fényképeznek, „presszóztatnak” stb.).

4.7. Divide et impera! (Oszd meg és uralkodj!)

1980-ban Lékai bíboros nyilatkozatot ad Rómában az *Il Regno* c. újságnak, amit a *Die Presse* osztrák lap is közöl: vannak olyan bázisközösségek, amelyek nem akarnak együtt működni a hierarchiával. Később (Nagymaroson) kiderül, hogy melyek a jó kisközösségek. Ezzel a „Divide et impera” elvet alkalmazva a bíboros szembeállítja velünk a Regnumot, amellyel addig testvéri együttműködésben éltünk.

Próbáltunk szót érteni a Vatikánnal, támogatást kérni a Vatikántól (Poggi érsek) és a piarista generálistól (Ruiz). 1977 nagyböjtjén levelet írtunk Lékainak és a Püspöki Karnak. A levélben felajánlottuk egyházmegújító törekvésünket és szolgálatainkat. Személyesen is többször felkerestük őt, hogy mi nem ellenségek, hanem testvérek vagyunk Jézus ügyének és egyház megújításának szolgálatában. Az elutasítás minden esetben egyértelmű volt.

Ekkor következik egy olyan esemény, amelyre sem az állam, sem a hierarchia nem számított, és amely még fokozottabban mozgósítja ellenünk az állami és egyházi támadásokat és megtorlásokat.

5. Drámai fordulat

5.1. Katonaságmegtagadás

„Drámai fordulat történt a bázisközösségek és a Püspöki Konferencia kapcsolatában, amikor egy fiatal értelmiségi – egy Bulányi-csoport tagja – lelkiismeretére hivatkozva megtagadta a katonai szolgálatot, mire őt a magyar bíróság 1979 szeptemberében elítélte. Emiatt … a bázisközösségek … kérelmet adtak be a püspökkari konferenciának, hogy az államnál szálljon síkra a fegyver nélküli szociális szolgálat engedélyezéséért” (UKI, 1982. január).

Az elítélt matematikus ekkor 47 éves volt, négy gyermek apja, 30 éve tagja kisközösségének. Behívásakor Merza József megtagadta a katonai szolgálatot, ezért a katonai bíróság 8 hónapi börtönre ítélte, majd ezt decemberben, másodfokon, pénzbüntetésre váltotta át. A 36.000 Ft-os összeg kifizetéséhez a kisközösségek is hozzájárultak. A Legfelsőbb Bíróság ítélete ellen a Legfőbb Ügyész kétszer is törvényességi óvást emelt, azonban a Legfelsőbb Bíróság Elnöki Tanácsa mindkét alkalommal elutasította a keresetet.

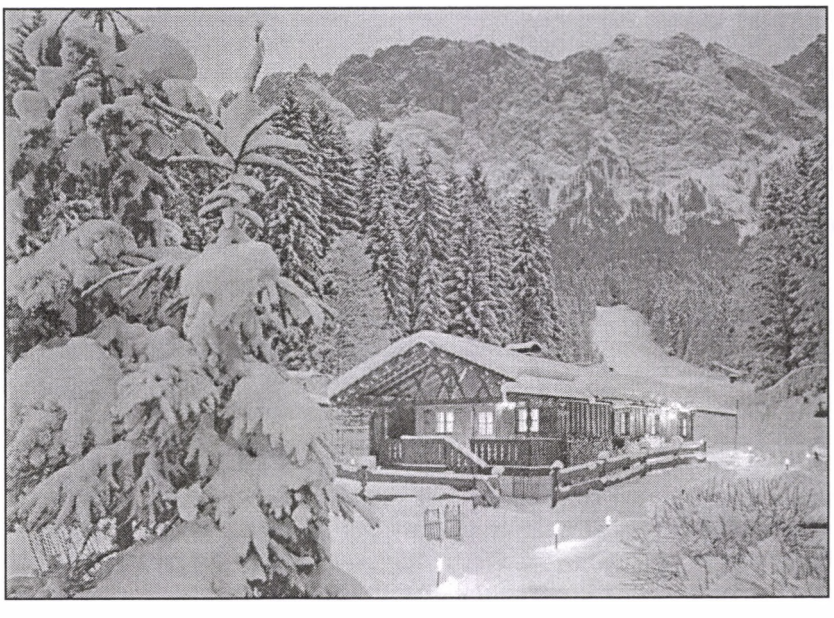

Pár hónappal később Merzát beidézték a kiegészítő parancsnokságra, és azt akarták, hogy vegye át a korábbi katonakönyvét. Ezt ő megtagadta, és döntését írásos nyilatkozatban is közölte. Ennek következtében újabb, ezúttal tízezer forintos büntetésre ítélték. További bírósági tárgyalások nem voltak, viszont a korábbi munkahelyéről elbocsátották.

Ezek után 1979–1989 között 25 fiatal tagadta meg a katonai szolgálatot, amit általában 3 éven túli büntetés kiszabásával torolt meg az állam.

(Folytatjuk)

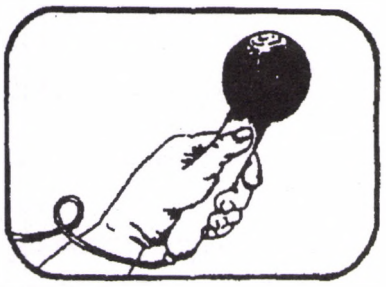

Hat évtized múltán

Simonyi Béla interjúja a 80 éves *Merza Józseffel*

(II. rész)

Hogyan ismerkedtetek meg a feleségeddel? Ha akarsz, beszélj egy kicsit arról is, milyen művészettel tudtátok összehangolni, hogy eltérő nézeteitek ellenére életed során olyan sok időt szánj a Bokor Közösségre.

A mi időnkben tervszerű beiskolázás folyt, vagyis központilag jelölték ki az érettségizettek számára, hogy melyik egyetemen tanulhatnak. Kelet-Magyarország diákjainak helye a debreceni egyetemen volt. Hiába érveltem, hogy Budapesten a nővéremnél lakhatnék, nem vették figyelembe. Így kerültem sokadmagammal a cívisnek mondott városba, ahol korábban soha nem jártam, emberi kapcsolataim sem voltak. Kati a Viharsarokból jött, ott járt iskolába, neki is újdonság volt Debrecen, akárcsak a többi elsőéves túlnyomó többségének. Évfolyamtársaim – néhány helybelit leszámítva – szinte kizárólag kollégiumban laktak. Én – a fűtetlen szobát és a komfort hiányát is vállalva – albérletbe költöztem. Elhelyezkedésünktől függetlenül azonban életünk reggeltől estig az egyetem épületében zajlott. Órákra ott jártunk, könyvtárban, üres termekben tanultunk. Ha az időjárás engedte, akkor a nagyerdei parkba ültünk ki. Négy évig egymás közelében éltünk, ha kellett, segítettük egymást. Megéltük az ősi tapasztalatot, miszerint lakva ismerjük meg egymást. Pár év alatt meggyőződhettünk kinek-kinek a rendszeretetéről, szorgalmáról, baráti kapcsolatteremtéséről, humán érdeklődéséről. Kiderült, ki vallásos, kinek és mivel segíthetünk hite gyakorlásában.

Harmadéves korunkra el tudtuk dönteni, hogy vállaljuk-e kapcsolatunkat egy életre. Kati is, én is hétgyermekes családból jöttünk, volt tapasztalatunk arról, hogy mit jelent családban élni. Ez – előéletünk folytán – természetesen adódott, nem kerítettünk neki elméletet. Illetve csak annyit, amennyi a hűséghez hozzátartozott. Több mindenben különböztünk – ezt évfolyamtársaink is megmondták –, de a hűséget minden helyzetben megtartottuk. Ez számunkra becsületbeli ügy volt. Művészet volt-e? Nem mennék bele. Nyilván igyekeztünk. Ha igyekszik az ember, akkor fontos a másik személye, annak a vágyai, gondjai. Ha rájövünk, hogy hibáztunk, akkor igyekszünk alkalmat, módot találni a javításra, a változtatásra, kiengesztelésre.

A Bokor miatt Katinak nem volt könnyű az élete, hiszen tanári munkája mellett a gyerekekkel ő törődött, miközben én sokfelé mozogtam, csoportjaim voltam, időről-időre ő is benne volt valamelyikben. A szűkebb és tágabb képviseletek és az egyházban folyó küzdelmek miatt, a legnehezebb időben, volt olyan hónap, amikor 13 estém volt foglalt valamilyen okból, és persze, ezekre készülni is kellett. Mondhatnám, mert át is éltük, hogy ezek embernyúzó idők voltak. Példaképem, Marcel Légaut azt írta, hogy a családos embernek nem szabad megszomorítania övéit. Én elég sokszor megtettem ezt, és időnkint nem volt könnyű azt bizonygatni, hogy az Egyházért tesszük mindezt, amikor világos volt, hogy az Egyház másként cselekszik, és cserbenhagyja legjobb gyermekeit – és most nem magunkról beszélek, hanem azokról, akik sokkal többet szenvedtek, és láttuk, hogy mennyire károsodtak. *„Chante l'amour a voix basse et tout haute la liberté.”* Nem könnyű halkan énekelni a szerelemről úgy, hogy harsányan hirdetjük a hit szabadságát. Victor Hugo tán megbocsátja, hogy kölcsönvettem egy lírai mintáját, de át kellett élnünk azt a benső küzdelmet, amikor egyszerre kell szeretnünk és mintegy megtagadnunk a mieinket. Ha valaki ellenzi ezt, nézze meg, milyen lista áll Lk 14,25-ben, aztán tegye azt, amit a lelkiismerete diktál akkor, amikor esetleg szép még lehet, de okos már nem.

Miért csatlakoztál a Bokorhoz, és mi volt az idők során, ami miatt esetleg máshogy láttad a dolgokat, mint az a Bokorban szokásos volt?

Nem csatlakoztam a Bokorhoz, mert 1951-ben még nem volt Bokor, majd csak húszegynéhány év múlva lesz. Bátor papok voltak, akik felelősséget éreztek hitük átadásáért, és vallásilag fogékony gimnazisták, egyetemisták, akik nem hagyták cserben az egyházat. Megőrizték hitüket, megvallották, ha kellett, és bíztak abban, hogy a megváltozott világban is élni tudnak napi munkájuk tisztességes végzése folytán. Ma már sok törekvés, helytállás tudható, talán szebb is, mint volt. A közösségteremtés formái még nem újultak meg, hagyományos hit élt bennünk, és ezt könnyen kikezdték az új idők új dalai, annak a felismerése, hogy a félreismert kereszténység a háborúval, az istentelen emberirtással olyan örökséget hagyott ránk, amelynek az alapján szinte lehetetlen volt érvelni az evangélium társadalmi igazságáért. Sokan el is hagyták hitüket – félelemből, csalódásból, megélhetési gondok miatt, szégyenből vagy tudatlanságból, hiszen az új gondolatok vagy hiányoztak, vagy nagyon gyorsan megkapták az elítélő modernista jelzőt, ha nem még rosszabbat.

A hitbuzgalomnak a 21. századra már elfogadott formái mellé még nem csatlakoztak (ha voltak) a megújulásnak a múlt század elején már kibontakozni kezdő csírái. A személyi kultusz éveiben az információs szűrőn kevés használható anyag jött be az országba. A munkáspapi mozgalom dokumentációját viszont már belül, azaz tőlünk kobozták el. A hazai vallási könyvkiadás is ellenőrzött keretek között mozgott. Külföldi utakról behozott vagy külföldi kapcsolatok révén bekerült könyvek, folyóiratok jelentettek segítséget a tájékozódásban. Az ötvenes évek második felében magunk próbálkoztunk plébániai keretben a Vigilia terjesztésével, ami igazában arra volt jó, hogy az elhárítás megfigyelje, kik mozgolódnak a sajtó körül. Időszerű ismeretek hiányában mind a szellemi, mind a közösségalkotó tevékenység erősen meggyengült vagy meg is szűnt. Izolált, kevesek által gondozott, kis létszámú, szervezetlen csoportok léteztek, amelyek alaposan megszenvedték az ismétlődő adminisztratív tisztogatásokat.

Ebben a világban jelentett változást a Vatikáni Zsinat új teológiája és a laikusok ezt kísérő szerepvállalása az egyház életében. A zsinati dokumentumokat először nyelveket tudó papok tették közzé gépelt formában. Így olvastuk Bulányi György fordításában, jóval a nyomtatott példány előtt az egyházról szóló *Lumen gentium* enciklikát, amely az *Apostolicam actuositatem* kíséretében távlatot adott a nép tevékenysége számára. Végül is megjelent a teljes zsinati anyag, ösztönzést nyert a bibliikus szemlélet, teret kapott a lelkiismereti szabadság, az ökumené szelleme, amelynek révén az addig másodrendűként kezelt vallási társadalom célokat tűzhetett ki, munkát vállalhatott és átérezhette hatékonyságát a hitanyag feldolgozásában, társadalmi megjelenítésében, sajátos „laikus” szempontjai érvényesítésében. Bulányit egyre többen követték, és olvasták egymás után megjelent köteteit. Megpróbálkoztunk a KIO [Keressétek az Isten Országát!] külföldi megjelentetésével, sajnos eredmény nélkül. Ennek egyik oka a munka nagy terjedelme volt. Török Jenővel álltunk kapcsolatban, de az *Opus Mystici Corporis Verlag* (OMC) kisebb terjedelmű művekre volt berendezkedve, és a terjedelem problémáján kívül azt is tudni lehetett, hogy ha kiadja Bulányi írását, akkor el fogja veszíteni hagyományos egyházi támogatóit. 1968-ban Párizsban és pár évvel később Bécsben magam is igyekeztem érvelni a kiadás mellett, de az is érthető volt, hogy az OMC- füzeteket csak fékezett modernitással, korlátozott méretben és mennyiségben tűri el a magyar ellenőrzés. Maradt tehát Vadas Éva és mások gépelési munkája révén a KIO újabb és újabb javított előállítása, ami korlátozta a terjesztés méretét. Ebben csak a kilencvenes évek elején történt változás.

Pár lépés a füzéri vár

Nem a Bokorhoz csatlakoztam, hanem őriztem a még Miskolcról Orosz Árpáddal indult és Debrecenben Bulányival folytatódó, majd a letartóztatások miatt jó időre megszakadt kapcsolatomat. Bulányi írásaiból ismeretes a kétszemélyes formából egyre jobban szélesedő kapcsolatok története, amely együtt járt új közösségek létrejöttével. Bizonyos idő után célszerűnek látszott nevet is adni a hálózatnak. Azt javasoltam, hogy ne törjük nagyon a fejünket. Ha Isten megáldja törekvésünket, akkor az elhárítás majd felfektet egy dossziét, és az arra írott név legyen a miénk. Nem így lett, a beszélgetésekből kialakult a Bokor név. Nem ellenéztem, bár tudtam, hogy az intézményesülésnek megvannak a maga hátrányai. Az évek során óhatatlanul felmerülnek vitatott kérdések, személyi problémák, de ezeket rendezni tudtuk.

Mik voltak életed során tipikus belső feszültségkezelési és külső konfliktuskezelési módszereid? Például a túrázás? És más módok?

Ezekre a kérdésekre csak példákkal lehet hasznosan válaszolni. Kulcsszavak azonban adhatók. Például: Időre van szükség a gondolkodáshoz. A tisztázatlan, meg nem értett dolgok tovább növelhetik a feszültséget. Amíg nem világos, hogy mi a helyzet, addig inkább fektessük a problémát. Meg is álmodhatjuk a teendőket. A szakmából tudjuk, hogy a gondolattalan séta, laza pihenés, más téma felé fordulás hirtelen adhat ötleteket. Nem tudjuk, mi megy végbe az értelemben, az érzelemben, de adjuk meg a lehetőséget a szabad kibontakozásra. Akár írunk, akár csendben maradunk, szellemünk akkor is jár. Ez nagyon titokzatos dolog. Így születnek a „semmiből új világok”. Az alvás az élet nagy ajándéka: mindennapi fizikai, értelmi, érzelmi, lelki újjászületés. Ne akarjuk megmagyarázni bensőnk titokzatos munkálkodását, inkább használjuk. Hagyjunk neki bőven időt, segítsük a témához illő ösztönző körülményekkel.

Ha másokkal kerülünk konfliktusba, akkor igyekezzünk megérteni, mit jelent a téma a másik számára. Hogyan jelentkezhet az ő előélete következtében, milyen hatást várhatunk tőle és miben segíthetjük. Ne kapkodjunk, ne csapkodjunk, ne vágjunk bele a mondókájába, mint egy rossz riporter, aki nem hagyja beszélni az alanyt, s így nem is fogja megtudni, mi jár a fejében, a végén semmit sem fog megtudni. Páros kapcsolatban egy életre elromolhatnak az érzelmi és értelmi lehetőségek. Ennek a „finom szerkezetek”, a látszólag „gyenge kölcsönhatások” világában van katasztrófaelméleti jelentősége. *J'ai froid.* Fázom – suttogja a magára maradt asszony, akinek a férje nem akar rendesen befűteni, és aki tudja, hogy már sohasem fogja eljátszani a zongorán azokat a darabokat, amelyeket fiatalasszony korában eljátszani tervezett. Olvassunk Tolsztojt, Balzacot, szerelmi történeteket, mert hitünk is szerelmi történet, *amor sanctus*, ami nem zárja ki az *agapan* [szeretni] miatt a bizalmas viszonyt jelentő *philein*-t [kedvelni]. Egész embernek kell lenni, nemcsak szerzetesnek, aki valamiért – ő úgy tudja: szentért – megcsonkította önmagát. Minthogy azonban nem vagyok hivatásos pszichológus, ezt a témát, amelyet a szakemberek sokkal jobban ismernek, lezárom.

Dolgozni kell, türelmesen végezni mindennapi megszokott, szerény feladatainkat. A rendszeres munka oldja a feszültséget. *„Early to bed, early to rise”* [magyarosan: Korán kelj, korán feküdj!] – tanácsolja a kezdők számára írott angol nyelvkönyv. *„Le travail fait la gaité”* – A munka vidámmá tesz – verseli Victor Hugo. Azzal fejezem be, hogy a jó munkához idő kell. Idő, sokszor sok idő. Elég primitív és profán, ugye, de jó kis közmondás. Nyelvészeti szempontból aláhúzom, hogy a primitív nem azt jelenti, hogy tökéletlen vagy hülye, hanem azt, hogy *ősi.*

Ma is azok a módszereid, mint hajdan?

Lényegében igen, de talán türelmesebben, körültekintőbben, önkritikusabban. A türelmetlenség az idősödő ember egyik gyenge pontja. „Miért nem értik meg a fiatalok azt, ami teljesen világos?” – morogja valaki. Azért, mert még nem tapasztaltak eleget, vagy figyelmetlenek voltak. Szokták mondani, hogy a fiatalok azt *hiszik,* hogy az öregek szamarak, miközben az öregek *tudják*, hogy a fiatalok azok.

A túrázásban mi a legjobb érzés számodra? A magány? A természet? A teljesítmény? Csodás szokás, amely kombinálja ezeket? Nyolcvan felett is elvárod magadtól a Kinizsi 100-at?

Tízéves koromban, apámmal sétálva, maga a séta, az együttlét számított. Ezután jött a háború. Az út szélén fel nem robbant lövedékek hevertek. A Tállya előtti árok szélén lévő gránát, úgy látszik, nagyon megmaradt a fejemben. A túrázás egy ideig nem volt időszerű, hiszen a turistajelzésekkel senki sem foglalkozott. 1946 után kinyújtottam a csápjaimat, és – Miskolcon lakva – elkezdtem, egyedül, a Bükk felfedezését. Turistafelszerelés semmi, bakancs vacak, néha szakadt, menni viszont lehet, sokat, messzire, gyorsan, nagyokat futva, mint azok az őzek, amelyek felriadva, tíz másodperc múlva már a másik hegyoldalon robogtak. Ha valakit még egyéb apróság érdekelne ebből a korból, olvassa el Pálinkásné Szeredai Orsolya apukájához írott levelemet, amit Simonyi Béci vagy Véghné Györgyi feltett a Bokor honlapjára. Sok romantikus élményem van a Bükk – magasságához képest – vad világából. Amint látható, egyedül szaladgáltam az erdőkben, bár időnkint elkísértem apámat gombát szedni.

Az üzenet

Egyetemista koromban csak elvétve túráztam, nagyjából húsz év telt el, amíg Jocóval kerékpárutakra indultunk. Amikor ő 17 éves lett, úgy ítéltem meg, hogy nekivághatunk kettesben egy kétezer kilométeres romániai körnek. Meg akartam mutatni neki, hogy milyen ország a mai Románia, kik élnek ott. A kerékpározás igen alkalmas erre, mert az izzadt, poros emberekkel könnyebben állnak szóba az ott élők, mint egy fenyőgallyakkal, esetleg más jelekkel díszített gépjárműből kihajló, érdeklődő autós turistával. Jó kis út lett, napi 80-100 vagy több kilométeres szakaszokkal. Budapestről indulva, Temesváron átkerekezve, Orsovánál hagytuk el a Kárpát-medencét, majd Craiova, Bukarest következett, Predealnál vissza, Kolozsvár, Nagyvárad, Nagyszalonta után Gyulánál kereszteztük a határt, és még az éjszaka – 50 km után – befejeztük az utat. A következő évben már a 13 és fél éves Pepével bővítettük az együttest. Pestről Kassán és Poprádon át Krakkóba mentünk. Visszafelé utunkba esett Wadowice. Látom, amint ott ülünk valami italmérés előtt, anélkül, hogy tudnánk: nem régen itt járt Karol Wojtyla is. A Budapest-Krakkó utat a következő évben alternativ módon, Dobsinán át, megismételtük. Akkor a Vág völgyén jöttünk vissza.

A következő évben a Balti-tengerig akartunk felmenni. Álmunkból a Charta '77 utórezgései ébresztettek fel. Rosszul mondom: altattak el 12 évre, ugyanis addig piros útlevelet sem kaptam. Bánatomból Kati tárgyilagos szavai gyógyítottak ki: „Most legalább megismered saját hazádat." Ehhez újabb körtúra kellett: magyar kétezer, ezúttal már 3 gyerekkel. Nagy élmény volt. Az „elvonókúra" révén olyan helyekre jutottunk el, ahová valószínűleg soha nem mentünk volna. Közben megnőttek a fiúk, nélkülem is elboldogultak, Pepe hétezer fölé is eljutott. Maradtunk hárman: Kati, Ági és én. Következett az 1080 kilométeres Országos Kék Túra. Hármasban minden centiméterét (még többet is) legyalogoltuk.

1993-ban nyugdíjba mentem, illett, hogy az öregkori depresszió és elsatnyulás elkerülésére teljesítménytúrázni kezdjek. Sokkal többet szerettem volna így járkálni, de havi egy alkalomnál többre igen ritkán futotta. Hogy mi jó ebben a gyötrődésben, azt csak tapasztalatból lehet tudni. Tájak, emberek, élmények és minden, ami eszedbe jut, amikor szuszogva rovod az ösvényeket. Nem azzal törődsz, hogy van-e vízhólyag a lábadon: egy idő után nincs. A Mátra gerincén a fogorvosodra gondolsz, aki a lenti bányában raboskodott. A Fekete-Körös partján az anyósodra emlékezhetsz, aki életében egyetlen egyszer volt szanatóriumban, a Gyula melletti Városerdőben. Este nyolckor szimatolni kezdesz, hogy mikor érzed meg a medvehagyma illatát a Gerecsében. A túrákon megjelenik egész életünk, tájak, emberek, történetek. Ennek hatására kezdtem beszámolókat írni. Kár, hogy nem tettem hamarább. Jókedvűen, könnyen fogalmaztam, talán úgy, mint Mikszáth tette, amikor országgyűlési tudósításait írta. Valamit kiragadtam az idő kezéből, mégha nem is mindent és nem is örökre.

A Bokor nem sportegyesület. Nem azért hoztuk létre. Másért kellett. Ha Bisztrai Gyuri nem leplez le, ma sem tudnák, hogy Kinizsit teljesítettem. Dehát a Kinizsi különleges esemény, ma emblematikusnak mondanák: minősítés a fiataloknak, igazolás az aggastyánoknak. Van nehezebb túra is, szebb vonalvezetésű is, viszont rangot ad. De ha már le vagyok leplezve, azért valamit sejtetni akartam abból, hogy vannak előzményei és párhuzamosságai is. Pár évig rendszeresen szerveztem Bokor-kirándulásokat. A kezdeti felfutás után elapadt a résztvevők száma. Kiss Jozsó és családja új emberekkel folytatta a túrázást. Az új csapatban azonban – rajtuk kívül – alig van Bokor-tag. Úgy látszik, hogy alkatilag mások vagyunk.

Életem első Bokor-lelkigyakorlatát Te tartottad, (Pilisszentlélek, Havasy Gyuszi bácsi, 1974-75 táján). Reggeli indításként a Népszabadságból elmélkedtél. Hogyan alakult ki benned az a határtalan szabadság, rugalmasság, találékonyság és ráérzés, amellyel gondolatokat és embereket kezelsz?

Nekem nincs eleve szent és profán, csak létező vagy nem létező, igaz vagy nem igaz, a többi majd kiderül. Meglep, hogy emlékszel a pilisszentléleki találkozóra, bár az utóbbi időben sok mindenről kiderült, hogy volt, mégsem emlékeztem már rá. Nos, mást mondok. Amit most mondok, azt tudtam, de a biztonság kedvéért utánanéztem a The Telegraph 13 évvel korábbi számában. Az történt ugyanis, hogy 1982-ben Tápiószelén tartottam lelkigyakorlatot. Éppen akkor tört ki a háború Anglia és Argentína között a Falkland-szigetek birtoklásá-

ért. Argentína elvesztette a háborút. A hírt a Magyar Nemzet azzal egészítette ki, hogy Robert Runcie, Canterbury érseke, a londoni Szent Pál katedrálisban a háború befejeztével arra kérte az összegyűlteket, hogy imádkozzanak mindkét fél halottaiért, és egyben azokért az argentin és brit anyákért, akik elvesztették fiaikat. „Szent Olvasmány a Magyar Nemzet című napilapból” – terveztem a liturgikus szakaszt, amiből semmi sem lett. Házigazdánkat ugyanis már figyelmeztethették valamire, és önmaga állami és egyházhűségét azzal fejezte ki, hogy teljes misemondó öltözetben ült közénk, és maga hozta a hivatalos napi szövegeket. Nagyon bánatos voltam, hiszen az érsek magatartása meghatott, evangéliuminak tartottam. Nem véletlen, hogy a vaslady dühöngött a hír hallatán. Én viszont rendszeresen elbőgöm magam, ha kiengesztelődésnek vagyok tanúja. A megbékélés hiánycikk olyan világban, ahol gyakorta nem tudunk bocsánatot kérni.

A kérdés harmadik mondata a riportalany iránti elfogultságról tanúskodik. A kérdező, úgy látszik, nem ment fel a főszerkesztőhöz a harmadik emeletre. Hogyan alakul ki a kérdésben említett magatartás? Alkati kérdés: szeress beszélgetni, figyelj másokra. Szegényekre, idősekre, fontos emberekre és jelentéktelenekre. Mindenkire. Gimnazistaként támasztottam az ajtófélfát Görömböly-Tapolcán Ibi néni konyhájában, strand után, hogy meghallgassam őt, iskolatársam magára maradt anyját. Nem az első eset: elmélkedéseimben, különböző helyeken bukkannak fel beszélgetőpartnereim. Általában egyszerű emberek. Érdekes szavakat használó idős asszony Nógrádsipekről, alkalmi társalgó Kétbodonyból, olasz ősökkel bíró asztalos Szikszóról, szolgálatos rendőr Sellyéről. Hagyok még helyet másoknak is. Pesti, utcai ószeres ismerősömet kérdezem: – Hogy megy az üzlet? – Nem nagyon – válaszolja –, a múltkor is elmentem egy idős emberhez a lakására, mert hívott. – Na, és lett üzlet? – A fenét. Tudja, miért hívott? Beszélgetni akart.

A városi flaszterről egy szempillantás alatt eljutunk egy ember lelkéig. Mivelhogy „azért utállak benneteket, pszi-vel kezdődő foglalkozást űző embereket, mert problémákat láttok és megoldást kerestek, az életben azonban tragédiák vannak, és irgalomra van szükség” – mondta Pilinszky, és tolmácsolta Popper Péter. Tessék körülnézni. Vezess naplót – akármilyet! Móricz Zsigmond a zsebéből előhúzott villamosjegyre firkált néhány szót, és az ötletből regény lett. Na jó, túlzás. De miért ne? Olvasni, írni, hallgatni, járkálni, kocsmában vitázókra figyelni. Simone Weil is kocsmázott tanár korában. Ötödik pecsét? – Hm? Gilbert le Mouel megfigyelte Istent, amint a metróban utazott, Isten pedig a sokféle metróutast nézegette. Péguy szabadverseit a Vigilia közölte abban az átkosban, amely állítólag totál istentelen volt. Valakiknek, nyilván. Sokat adnék érte, ha újból megtalálhatnám azokat a lapokat.

Életed vége felé téged is elérni látszik az az élettapasztalat, hogy a jó szándék nem mindig tud eredményt elérni, sőt, az életben talán több a sérülés, mint a megnyugtató emberi kapcsolat. Hogyan tudsz ezzel az ősi emberi érzéssel (szorongás? rezignáltság? nem tudok egyetlen szóval nevet adni neki) számot vetni, kompromisszumot kötni?

Közismert tény, hogy a pokolba vezető út is jó szándékokkal van kikövezve. Az igyekvő ember, még ha keresztény is, rengeteget tud hibázni. Keserűen lógatod a kezedet, mert nem tudod megölelni, akit szeretnél, hát még ha eszedbe sem jut, hogy ilyen egyszerű lenne a megoldás. Megírtam már, hogy mennyire irigyeltem Bandit, a fogorvosomat, akinek az asztalán folyton szólt a kisrádió, akinek az árnyéka ott mozgott az üvegajtó túlsó oldalán, aki nem akarta megváltani a világot. Aki egyaránt gyógyította a hívőt és az ávóst, mert a gyógyításra tette esküjét, de nem keverte össze a kétfajta embert, jóllehet saját bőrén tapasztalta, mi az, amikor ember embernek farkasa, és az egyik azt kívánja, hogy a másik dögöljön meg. A teológiailag művelt keresztény, akinek világos a mindentadás törvénye, a testvérszeretet, sőt ellenségszeretet meg miegymás, milyen rohadtul (szándékos szóválasztás!) tudja érezni magát, amikor kis piszkos lelkével látja a mozgó árnyékot, és azt szeretné, hogy ő is tudjon megmozdulni – tékozló fiúként vagy valami másként –, hogy felszabadultan élhessen tovább.

A problémátlan lelkek üdvözült mosollyal járkálhatnak, ilyenek is vannak. Ez az ő dolguk. Nekem megvan a magam baja, és ezen a szenteltvíz sem segít. Tán még Isten sem, ha Pálnak, *szent* Pálnak, sem segített. Úgy látszik, hogy az örök küzdelem jelent megoldó megnem-oldást. Az örök szembeúszást, különben megdöglöm. Nem kötök kompromisszumot, naponta kezdem újra az életet. Nem beszélek sokat róla, általában inkább semmit, ez magányos belső munka, nekem van fenntartva. Amíg ez megy, addig nem leszek Nobel-díjas regény vallásos szörnyetege. Addig örülnek, ha látnak az emberek, mert a küzdelem őértük van. Szorongás, rezignáltság? Keljünk fel korán, ússzunk húsz hosszat, ha kell, igyunk utána egy kávét. Ha úgy akarjuk, akkor fussunk néhány kört, hogy kiizzadjuk magunkból a keserűség szürkeségét. Ha az sem megy már, akkor ott vannak „örök barátaink”, elődeink a hitben és gondolkodásban. Amíg kezünkben van az élet, addig élünk.

Mit tanácsolsz a nálad fiatalabbaknak, miben bízzanak az élet során, és miben bizakodjanak kevésbé, azaz óvatosan?

Támaszkodjanak a megismert tényekre. Ezt nagyon tág értelemben gondolom. Belefférnek a tudományok kísérletileg igazolt tételei. A kísérleti igazolás nagyon fontos. *Bis repetita placent.* [Ami kétszer előfordul, azt elfogadjuk.] Ami megismételhető, bárki által megismételhető, azt – emberileg – biztosra vehetjük. A hit területe kényesebb. Itt azt kell figyelni, hogy a következményei az életet szolgálják-e, mivel nem követhető olyan elmélet vagy vallás, amely az emberiség pusztulását idézné elő. Élő embernek maradni kell a Földön. Amíg lehet. Próféták, megváltók esetén nagyon ajánlatos az óvatosság, éppen ezért: nézzük meg, melyek a tanítás gyümölcsei. Szemfényvesztés kerülendő. Valakik életvitelszerű hűsége jó bizonyíték, ha nem vezet ellentmondásra, értelmetlenségre. Akár tetszik, akár nem, mindig hasznos a józan észre támaszkodni egy tetszetős misztika ellenében.

Mit tartasz életed legfontosabb öt eseményének, átélésének, tapasztalatának?

Párválasztás – Foglalkozás választása – A Hegyi Beszéd követése – Közösséghez tartozás – Az önállóság megtartása.

(Folytatjuk)

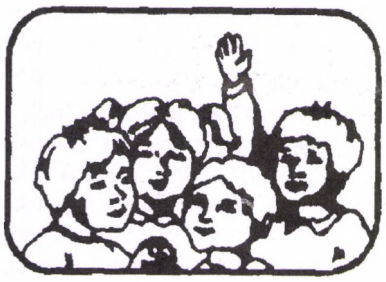

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ügyesség, okosság, bátorság

Történt egy este, körülbelül öt-esztendős koromban, hogy átjött hozzánk a nagybátyám, Kálmus bácsi. Ezüstkovács volt, ötvösmester, akárcsak az édesapám meg a bátyáim. Átjött hát Kálmus bácsi, elmondotta, hogy másnap Budapestre kell utaznia, és megkérdezte szüleimtől: nem bízzák-e meg valamivel, ne hozzon-e valamit. Bár ő a hozatalt ajánlotta föl, de az lett belőle, hogy nem hozott, hanem vitt. Engem vitt. Én ugyanis tüstént kérlelni kezdtem édesanyámat: engedje meg, hogy Kálmus bácsival mehessek. Édesanyám azonban ezt mondotta: „Jaj, dehogyis engedlek el, édes kisfiam! Hiszen még a vonat lépcsőjére se tudsz felmászni! Még a legalsó foka is az orroddal van egy magasságban! Kálmus bátyád sem segíthet, ezüsttálakat visz, megindul a vonat, leesel, jaj, dehogyis engedlek!”

Édesapám azonban szerette volna, ha meglátom Budapestet. Mondotta hát csöndesen: „A lépcső miatt én nyugodtan elengedném. Hiszen ügyes a mi Moha fiunk!” Édesanyám tanácstalanul nézett rám: „Hát elengedjünk? Ügyes vagy?” Akkoriban még csak sejtettem, mit jelent ügyesnek lenni, mégis bólintottam egy nagyot: „Ügyes vagyok, édesanyám!” Ugyanígy bólintottam volna akkor is, ha azt kérdezték volna, tengeri herkentyű vagyok-e – annyira vágyódtam rá, hogy Budapestre utazzam. Édesanyámnak azonban más veszély is eszébe jutott: „A lépcső még hagyján, de a száguldozó fogatok, az autók, a villamosok! Hiszen olyan kicsi a mi Mohánk, hogy észre se veszik, elgázolják! Jaj, dehogyis engedlek!” De édesapám ennek is ellene szólott csöndesen: „Ugyan már ne! Hiszen mellette lesz Kálmus. De Moha is tudja, hogy jól szét kell néznie, mielőtt átmegy a kocsiúton. Okos fiú a mi Mohánk.”

Édesanyám ellenkezése megint megingott egy kissé: „Okos fiú vagy? Okosan fogsz viselkedni?” Nemigen tudtam én még akkoriban azt sem, mit jelent az okosság, mégis bólintottam erre is: „Okosan fogok viselkedni, édesanyám!” De ekkor meg az jutott eszébe, hogy félni fogok a rengeteg ember között. Ijedezni fogok az utcák sokadalmában, hogy fellöknek, rám taposnak. Édesapám azonban erre már erélyesebben mondotta: „No, ez már igazán fölösleges aggodalom. Hiszen bátor fiú a mi Mohánk.” Kérdezte ismét édesanyám: „Bátor vagy, kisfiam?” Bólintottam: „Bátor, édesanyám!” S most már nem ellenkezett tovább. Megbeszélték Kálmus bácsival, hogy hajnali öt órára átmegyek hozzá, és magával visz Budapestre.

Nagyon élveztem életem első vasutazását. A padon térdeltem az ablak mellett, és csak úgy repesett a szívem az örömtől. Magyarkúton – mert ott szálltunk fel – akkoriban még állomásépület sem volt, csak a nyílt pályán, két hegy között állt meg a vonat egy percre. Csodálatosnak éreztem, hogy elindulunk onnan a hegyek közül, és már két óra múlva kilépünk a budapesti Körútra. Nagyon tetszett az is, hogy magában a városban sem kell gyalogolni, hanem a villamos padján térdelve végig lehet nézni az egész Körutat. A legszívesebben bevillamosoztam volna Budapest összes utcáit, de már az Üllői útnál leszálltunk, és bementünk az Iparművészeti Múzeumba. Ott volt dolga Kálmus bácsinak az igazgatóságon. Átadta az ezüsttálakat, és megbeszélt valami megrendelést. De mielőtt felment az emeletre, bevitt engem a földszinten egy lakásba, és megkérte az ottaniakat, hogy náluk maradhassak, amíg végez odafent. Már nem tudom, hogy házmester, pedellus vagy fűtő lakásában voltam-e, csak arra emlékszem, hogy volt ott egy bácsi meg egy néni, s hogy sokáig kucorogtam egy igen kicsiny konyhában.

A néni zöldborsót fejtett, én meg segítettem neki. Kálmus bácsi a délelőtt folyamán egyszer lesietett hozzám, adott tízórait a tarisznyájából, és sajnálkozva mondotta, hogy dél is lesz, mire végez. Valami rajzokat kellett lemásolnia, hogy azok szerint készíthesse el odahaza a megrendelt ezüstedényeket. Délben azonban nem Kálmus bácsi jött le ismét, hanem hazaérkezett az iskolából a bácsi meg a néni kisfia, Jóska. Kilenctíz esztendős, hangoskodó gyerek volt, nagyokat nevetett rajtam, és barackot nyomott a fejem búbjára. Eleinte ellenszenves volt, és féltem tőle, de aztán mellém ült, Budapestről magyarázgatott, s végül úgy-ahogy megbarátkoztam vele.

Nagy sokára kedvetlen arccal lejött Kálmus bácsi is, megebédeltünk, és elmondotta, hogy délután is ott kell maradnia, nem vihet el engem sétálni, nem mutathatja meg Budapestet. Meg kell várnia valami művészeti bizottságot, azzal beszéli meg a készítendő díszedényeket. Észrevette a házmester bácsi is, mennyire elszomorít engem ez a hír, és így szólt: „Jaj, ez a szegény kis Moha! Egyetlen napra jön Budapestre, és reggeltől estig itt kucorogjon? Ne lásson egyebet Budapestből, csak ezt a konyhát? Tudja mit, Kálmus bácsi? Holnap úgyis vasárnap van, a fiamnak ma nem kell tanulnia, kivihetné Mohát a Városligetbe. Rábízhatjuk nyugodtan. Talpraesett gyerek a mi Jóskánk.”

Sajnált ugyan Kálmus bácsi is, de féltett is elengedni a közeléből. Amikor azonban látta, mily nagyon szeretnék a Városligetbe menni, és még a könny is elfutotta a szemem az aggodalomtól, hogy talán nem enged, akkor beleegyezett: „Hát nem bánom, eredj el Jóskával. De nagyon vigyázz magadra!”

Amikor kiértünk a körúti villamosmegállóhoz, Jóska titokzatos arcot vágott, és azt kérdezte tőlem, ügyes fiú vagyok-e. Néztem tüstént a villamosok lépcsőjét, s mondottam: "Ügyes vagyok, még a vonatra is fel tudtam mászni, annak pedig magasabb a lépcsője.” Jóska azonban nevetett rajtam: „Ó, te golyhó! Nem arra kell az ügyesség, hanem arra, hogy elbújjunk a kalauz elől. Kaptunk ugyan pénzt az útra, de ha lehet, bliccelünk.” Megvártunk egy olyan villamost, amelyen sokan voltak, s arra is azon az ajtón szálltunk fel, amelytől messze volt a kalauz.

Jóska Befurakodott velem két kövér bácsi mögé, és ezt súgta: „Most aztán nem moccanunk a Ligetig.” Ha magam nem moccantam is, az agyam annál fürgébben mozgolódott, és álmélkodva forgatta a gondolatokat: Hát ez is ügyesség? Nemcsak a felmászás a lépcsőre? Hogyan lehetséges akkor, hogy az én édes jó anyám azt szeretné, ha ügyes lennék?

Amikor a Városligetnél leszálltunk, Jóska megveregette a vállam: „Ügyes gyerek vagy, Moha! Jól van!” Ettől még inkább megzavarodtam. Hogy megdicsértek, az jólesett, de valami kellemetlent is éreztem, valami nyugtalanító elégedetlenséget önmagammal.

Amikor már mélyen bent jártunk a Ligetben, és kiértünk egy széles útra, Jóska ezt kérdezte tőlem: „Tudsz-e okosan viselkedni?” Helyénvalónak találtam a kérdést, mert azon a széles úton ugyancsak sok kocsi vágtatott, ott bizony ügyelnie kellett annak, aki át akart menni a túlsó oldalra. Mondtam hát Jóskának, hogy tudok okosan viselkedni: figyelmesen szét fogok nézni. De megint nevetett rajtam: „Ó, te golyhó! Nem ilyen okosságra gondoltam én! Vágj minél ijedtebb ábrázatot!” No, ha nem mondta volna is, akkor is ijedt ábrázatot vágtam volna, mert már oda is lépett egy nénihez, és sírdogáló hangon így szólt: „Jaj, néni kérem, elvesztettük itt valahol a szüleinket, tessék szíves lenni pénzt adni villamosra, hogy hazamehessünk.” Adott pénzt a néni, engem meg is simogatott, Jóska pedig újból megveregette a vállam: „Jól van, Mohácska, okos kis törpe vagy! Most aztán irány a vursli!” Odahaza Törpeházán sokszor vágyódtam rá, hogy eljussak egyszer a budapesti vursliba, most azonban csak úgy félig-meddig örültem neki. Egyre hánytam-vetettem magamban a gondolatot: Hogyan lehetséges, hogy örvendett az én édes jó anyám, amikor hallotta, hogy okos vagyok? Hiszen ez az okosság ... tudom is én ... szégyent érez tőle az ember ... szorongást a szíve táján ... meg szomorúságot.

A vursliban persze elmúlt a szégyenkezésem is, a szomorúságom is. Felültünk körhintákra, a nagy bádogsárkány behúzott a barlangvasút alagútjába, és megbámultam odabent a törpéket, a vízi liliomból kileselkedő tündéreket, a zuhatagot, mindent. Nagyon szerettem volna bemenni a bábszínházba is, Jóska azonban azt mondta, hogy az butaság. Ő sokkal jobb helyre visz, és egy nagy kör alakú faépület felé irányított. Az épület kapuján sok ember tódult befelé, s Jóska megkérdezte tőlem: „No, kis Moha, bátor vagye?” Vidáman rávágtam, hogy bátor bizony, menjünk csak a sokadalomba, nem félek tőle, hogy fellöknek, rám taposnak. Jóska azonban megint nevetett: „Ó, te golyhó! Nem ahhoz kell a bátorság! Hanem ahhoz, hogy jegy nélkül beslisszoljunk a cirkuszba.” Kiszemelt egy népes családot, a gyerekek mellé tolakodott velem, s mialatt a jegyszedő a család jegyeit számolta, már be is húzott a kapun. Az utolsó padsor mögé kanyarodott, álltak ott már többen is, közéjük furakodott velem, és megint megveregette a vállam: „Bátor fickó vagy! Jól van!” Most már azonban észrevette, hogy elkedvetlenít ez a sok „ügyesség”, „okosság” meg „bátorság”, s így szólt hozzám: „Ne drukkolj egy csöppet se! Ha észreveszik, hogy nincs jegyünk, megváltjuk. Van

még pénzünk, de minek adjuk ki, ha így is lehet? Meg aztán.... jó hecc is ez, bravúr.”

Nem értettem sem a „hecc” szót, sem a „bravúrt”, de ha értettem volna, akkor is szégyelltem volna magam. Néztem, néztem ugyan a bohócokat, a légtornászokat, de egyre csak az járt az eszemben, hogy bár maradtunk volna inkább a konyhában, Jóska szüleinél. Akkor nem érezném most úgy magam, mintha piszkos lennék.

Már sötétedett, amikor hazaértünk. A házmester bácsi felkiáltott: „Na látja, Kálmus bácsi: Semmi baj nem történt! Mondtam, hogy talpraesett fickó az én Jóska fiam!”

Most már nem térdeltem fel a villamoson az ablak mellé, s Kálmus bácsi nem győzte kérdezgetni tőlem, hogy miért nem nézek ki, hát nem vagyok kíváncsi a villanyfényes Budapestre? Kedvetlen voltam, fáradt, és úgy éreztem, hogy csalódtam Budapestben, akár villanyfényes, akár nem. A vonaton rögtön el is aludtam, és emlékszem az álmomra is. A cirkuszi bohóc felém nyújtotta a kezét a porondról, olyan hosszúra nyúlt meg a karja, hogy elért hozzám a sok sor fölött, a nézők feje fölött, megveregette a vállam, és mondogatta: „Ügyes gyerek vagy, okos gyerek vagy, bátor fickó vagy!” Aztán összevigyorgott egy másik bohóccal, tovább veregette a vállam, de most már ezt mondogatta: „Ügyes csaló vagy, okos csirkefogó vagy, bátor svindler vagy...” Aztán egyszerre csak azt mondta: „Ébredj föl, Mohácska... Leszállunk.” Kinyitottam a szemem, és láttam a félhomályban, hogy Kálmus bácsi veregeti a vállam. Már lassított is a vonat, megállt, kiáltotta a kalauz: „Magyarkút!” Mi meg leszálltunk. Aztán eltűnt a kanyarodóban az utolsó kocsi piros lámpája, elhalt a távolban a vonat zakatolása is, mi ott álltunk a sötétben a töltés mellett, és nagy-nagy csönd volt. Meghallottam a csöndben a magyarkúti forrás csörgedezését. Ekkor hirtelen elmúlt az álmosságom, és boldogságot éreztem. Boldog voltam, hogy ismét otthon vagyok. Az ismerős hegyek között, az ismerős erdőben, az ismerős csillagok alatt.

Szüleim kint ültek a házunk előtt, ott vártak minket. Csak egyetlen napig voltam távol tőlük, mégis óriási öröm volt, hogy ismét velük lehetek. Odaborultam édesanyám ölébe, és hogy, hogy nem, ez a kiáltás szakadt ki belőlem: „Édesanyám! Én soha többé nem megyek Budapestre!” Persze nem értették, miért mondom ezt, hogyan is érhették volna? Hiszen akkor még nem értettem magam sem. Különösen édesapám ámuldozott: „Ejnye, no! Miért mond ilyet az én ügyes, okos Moha fiam?” Erre bizony már kicsordult a könnyem is, és sírva kiáltottam: „Nem akarok ügyes lenni! Nem akarok okos lenni! Nem akarok bátor lenni!” Vacsora közben aztán lassan-lassan mindent elmondottam, s édesanyám megmagyarázta nekem, hogy az ügyességet, az okosságot és a bátorságot éppen úgy fel lehet használni rosszra is, mint jóra. Jóska rosszra használta fel, én azonban igyekezzek jóra használni. Ti, remélem, megértitek ezt. Hogy én megértettem-e már akkor, nem emlékszem rá. Arra azonban jól emlékszem, hogy tejfölös túrót kaptam vacsorára. Adtam belőle a cicánknak is, pedig görbe szemmel néztem rá azon az estén. Eszembe jutott ugyanis, hogy egyszer a háztetőnkről talpra esett.

MMXIII

„Van néha olyan pillanat, mely kilóg az időből..."
(Weöres Sándor: Örök pillanat)

Cím nélkül indulok el. Ujjaimat tornagyakorlatokkal melegítem be. Kell is nekik, mert rég nem klimpíroztak a billentyűzeten 12-13 ezer leütésnyi hosszan. Most azonban itt a téma, és itt a kényszer, hogy elkezdjem, és másodízben is átadjam magam közös kerékpározásunk átélt élményeinek. Megmaradásukat szeretném elérni ezen írás által, így állítani meg az időt, és feledtetni az örök érvényű mondást: „Minden elmúlik."

Tudnék én most az ellen tenni, hogy ami egyszer elmúlt, ismét visszatérjen a „most"-ba? Megpróbálom. Neked mindenesetre, nyájas olvasó, az a pillanat lesz a most, amikor e sorokat olvasod. És nemcsak akkor, amikor te olvasod, hanem akkor is „mosttá" lesz az elmúlt pillanat, amikor valaki majdan évek múltán olvassa írásomat.

Akkor tehát ettől kezdve múlt időben fogalmazok. Kezdem a múlt felelevenítését annak az érzésnek a megfogalmazásával, amelynek első hallgatója Robi volt. Húszon-néhány év közös kerékpározásai után felmerült bennem az a gondolat, hogy mi újat is várhatok egy régi társaságtól és régi önmagamtól. Robi gondolata inspirálóvá vált számomra, és megragadt bennem: A csodát mindenkor érdemes várni!

És tényleg, a csodák. Hol is rejtőznek? Rejtőznek egyáltalán, vagy csak döntés kérdése a megtalálásuk? Én az utóbbi megfogalmazás mellett döntöttem, és feltettem magamban, hogy megtalálom a csodákat! Álljanak tehát itt, időrendi sorrendben felsorakoztatva, no nem egészen katonásan, hanem inkább fesztelenül és egyben meztelenül.

Szent Anna napján öltöttük magunkra kerékpártúrás önmagunkat, és annak a szerepnek a fontosságát, amelyet a fentebb már említett húszon-néhány év jelent hétköznapi létünk folyamában. Milyen különös „elköteleződés" tart meg minket ebben a folyamatban? Megfogalmaztuk néhányszor magunknak, és leginkább annak a csodás érzésnek a fontosságát emeltük ki, hogy ez az a kör, ez az a tevékenység számunkra, amikor félretehetjük feladattudattal telített gondolkodásunkat és hétköznapjainkat. A pedál tekerése közben, az emelkedők erőfeszítése és a lejtők gyönyöre közben leáll a kattogás az agyban. Csak a kerekek surrognak, az izmok feszülnek, és körülvesz bennünket a zöld és a kék. Mi ez, ha nem csoda?

Első szálláshelyünk: Pénzpatak. Egy olyan hely a Bükk-hegységben, amely sokunk fejében az idill állapotát jeleníti meg. Vagy a mennyországét! Nyugalom, csend, erdő, béke. Ezek semmitmondó szavak annak a jelenségnek a leírására, ami ott tapasztalható. Marasztaló! Minek máshol élni, ha ilyen helyen is lehet? Minek továbbmenni, ha itt is maradhatunk? Minek mással foglalkozni, ha csendben is lehetünk? Minek kimozdulni, ha megérkeztünk? Minek rohanni, ha le is állhatunk? Minek gondokat gyűjteni, ha gondtalanok is lehetünk? Minek...

Július 27-én a 27-es út adta a célt, amely felé haladtunk. És adta a 27-es „töltőállomást", ahol Soproni sört mértek. Igaz, kicsit lassúdan csapolva, de azért a tizedik korsónál már megügyesedve szolgált ki bennünket a nyári szünetben a „kocsmárosné, aranyvirág" szerepébe bújó tanítónő. Mindez alatt túlestünk az egyetlen defekt orvoslásán, ami kellett ahhoz, hogy Laci ne feleslegesen cipelje magával szerszámos batyuját.

Mi szegénységet láttunk, és szegény embereket azokban az észak-magyarországi falvakban, amelyeken keresztültekertünk. Pedig az élet volt ott is jelen, csak épp más jelmezbe öltöztetve. Nők, férfiak, gyerekek, idősek, fiatalok – emberek. Akik szintén boldogok akarnak lenni. Van-e definíció a boldogságra? És mi szükséges az eléréséhez? Munka, pénz, tisztaság, egészség? Vagy ezek nélkül is van boldogság? Mi, akik ott tekertünk közöttük, rohanó életünkből kiszakítva néhány napot, hogy megéljük a lazítás perceit, boldogabbak vagyunk, mint azok, akiknek nem kell ehhez szabadságra menni?

Persze az is elgondolkodtató, hogy míg én átélem a csodát, vannak körülöttem emberek, akik mindezt csak csodálkozva nézik egy padon ülve, várakozva. Talán épp arra várva, hogy egy angyal szárnyával a vizet érintve, annak fodrai létrehozzák a csodát. Erre gondoltam, amikor felhőtlen, magasztos, gondtalan tekerésem közepette elkerekezetem egy cigány család mellett. Ők csak ültek, és néztek bennünket...

Csodálattal szemléltük az emberi élet 5000 év előtti emlékeit. De még az 1000 éves emlék is megható. Templomaikat díszítő falfestők és fafaragók alkotásait láttuk kis falusi templomok falain, oszlopain. Turisták nézik ma azt, ami egykor az akkori mának készült. Mit szólnának azok az alkotók a mi mai ámulatunkhoz? Tudták, hogy csodát alkottak? Hogy az emberiség kulturális örökségét teremtették meg!?

Kellemesen bemelegítettük izmainkat az első napi útszakasz teljesítésével. Megdolgoztunk tehát azért a fenséges vacsoráért, amely szállásunkon várt bennünket. Leírhatnám ide a menü minden egyes részletét, felelevenítendő ezzel a kulináris élvezet emlékízét, de félek, irigységet ébresztenék. Pedig csoda volt ez is a javából! Nekünk mindenképpen, akik vendégei voltunk Jutka-Péter és Andi-Tamás házaspároknak, akik már ismerték háziasszonyunk titkos receptkönyvét, és kiválasztották számunkra a menüt. Köszönet nekik ezért!

Július utolsó vasárnapján hagytuk el Magyarországot, remélve a szomszédos Szlovákia vendégszeretetét. És ez a remény be is igazolódott, mert bármerre jártunk a következő napokban, vendégként mindenütt előzékenységet, udvarias kiszolgálást, kimerítő tájékoztatást kaptunk. Persze szlovák nyelven. Na jó, volt azért olyan templom is, ahol kezünkbe adták a magyar nyelvű leírást, így adva lehetőséget az idegenvezetővé válásra. Ez a szerep Klárinak és Robinak állt a legjobban. Ők olvasták a papírt, miközben mi a fejünket tekergetve csodáltuk az emlékeket. Volt persze, aki a templomok áhítatos csendjét inkább elmélyülésre használta, a belépődíj miatt jó áron vásárolva meg annak a lehetőségét, hogy módosult tudatállapotba merülve zuhanjon – nem az idő, hanem a tudattalan mélységeinek megtapasztalásába, amit csak padra borulva, csukott szemmel, fizikailag ellazult állapotban lehet elérni.

Ezen a nevezett vasárnapon Európa egyetlen aragonitbarlangjába szálltunk alá. Ha leírom azt a számot, hogy 400 000, ez súlyok, darabszám, hosszúság jelölésére is befoghatatlan mennyiséget jelöl. Talán ha az idő mérőeszköze, az „év" elé teszem, akkor válik leginkább felfoghatatlanná. Mi volt a Földön 400 000 évvel ezelőtt? (Nézz utána, hogy megtudd! És Te,

aki ezt az újságot olvasod, írd meg nekem az szcszsoka@gmail.com címre, hogy én is tudjam!) Mindenesetre az biztos, hogy ennek a kőzetnek a keletkezése akkor kezdődött. És ma, azaz július 28-án mi láttuk csodáit. Változatos színekben és redőkben hullámzott körülöttünk az aragonit.

Detsky Domov (Gyermekotthon). Valakiknek otthon az otthonnélküliségben, nekünk szállást nyújtó lehetőség volt évekig. De „minden elmúlik”! Felnőttünk! Idén pénzért vásároltunk erdei luxust, pihenőhelyül magunknak. Jutka csodás helyet talált a virtuális térben. Néhány paraméter megadása mellett a legújabb házat választotta, amelyről, amikor megérkeztünk, azt gondoltuk, ember még nem lakta előttünk! Ez végül is mindegy volt ott az erdő közepén. Mi pillanatok alatt belaktuk, és élveztük minden ránk váró kényelmét. Nem is tudom, Laci – amikor elhozta magával azt az adathordozót, amelyre több mint egy évtized emléke fért el – remélte-e, hogy falra szerelt hatalmas képernyő áll majd rendelkezésünkre régi túrák képeinek megtekintésére.

Szepescsütörtök, -péntek, -szerda vagy -szombat. A hét minden napjára találtak nevet lakhelyük jelölésére a falusi emberek. És ha már laktak és éltek, Isten dicsőségére templomokat építettek. Csütörtökhely templomának oldalkápolnája Párizs katedrálisainak látványát idézte fel bennem. Óriási színes üvegablakai, gótikus boltívei egy letűnt kor stílusirányzatának alkotásai. A templom mellé Zápolyai István építtette az emeletes elrendezésű gótikus kápolnát. Az alsó szint szolgált a Zápolyaiak temetkezési helyéül, a felső szint a Szűz Mária mennybevételéről elnevezett kápolna. A magyar gótikus építészet egyik legtökéletesebb, legarányosabb alkotásaként tartják számon. A klaszszikus gótikus kápolnák típusának megfelelően karcsú pillérek fölött lebegő, hálóboltozatos építmény. Festett üvegablakai magyar szenteket ábrázolnak.

De nemcsak az évezredek szentjei tekintettek oltalmazóan ránk, hanem néhány újkori nagyság is ránk talált, hogy elképedve szembesüljünk a történelem színpadán főszerepet játszó személyek szobraival. Lenin. Ő nézett ránk szigorú arccal egy ablakból, míg mi a hangulatos vendéglő udvarán pótoltuk folyadékháztartásunk hiányát.

Késmárkon „oltári” templomokat láttunk, szárnyukat kitáró oltárképeikkel. Az evangélium szereplői elevenedtek meg a hívek előtt, és jelenítették meg faragott vagy festett alakban Jézus életének és tanításának üzenetét. Az írástudatlan nép is láthatta, hogy a pokol olyan szörnyűséges hely, ahol emberi fejek, állati testek, kifordult lelkek hányódnak boldogtalan létükben. Hatásos jelenetek irgalomról, és még hatásosabb jelenetek szenvedésről és a szentségi élet elérésének útvesztőiről. Üzenetek, tanítások, figyelmeztetések. Minden lelket megmenteni akaró egyházi küldetés, és a testi-lelki megdicsőülés. A középkori világkép emlékei. De vajon mi a helyzet a mai világképpel? Megmenekültünk a pokol tüzétől, vagy egyenesen oda vezet az utunk?

A Magas-Tátra látványa lenyűgöző! Még több kilométer távolságból is megszólít. Olyan, mintha személyesen engem köszöntött volna fenségesen magasba nyúló ormaival. Megölelném, ha tudnám, meghódítanám, ha merném. De én félek a magasság mélységétől. Ezért a Tátra is csak egy csodálatraméltó óriás marad a számomra. Szárnyamat nem tudom kibontani, félelmemet nem merem elengedni. Messziről hódolok előtte, távolról. Csak ennyit ad nekem. És ez elég is!

Beszélgetéseink során azután kiderült, hogy mindenki elfogult ezzel a fiatal hegységgel kapcsolatban. Mindenki gyengéd érzelmeket táplál iránta. Egy hegység iránt! Egy nem akármilyen hegység iránt!!!

Július utolsó előtti napja esőt zúdított a nyakunkba. Pontosabban a nyakunkba nem – mivel autókba ültünk, és úgy indultunk útnak –, de annál inkább a kerékpárokra, amelyek a tetőcsomagtartón utaztak, meghagyva a lehetőséget esetleges használatukra. De ez nem adatott meg nekünk, ezért gépeink eláztak a legeldugottabb csavarjaikig, szegények.

Szepeskáptalan valaha zárt világ volt. A körülötte elterülő falu áldásaként és terheként. A szinte önálló egyházi városként működő, fallal körülvett Szepeshelyet a 13-15. században épült Szent Márton templom uralja. A település már a 13. századtól a Szepesség egyházi központjának számított. A templomban a szepességi gótikus szárnyas oltárok legszebb gyűjteményét láthattuk.

Dombbal szemben domb. Káptalannal szemben vár. Egy hatalmas vár romja napjainkban. Ezt csak távolról csodáltuk meg, de az útikönyv közel hozta azokat az eseményeket, amelyek a várban és vár körül zajlottak. Az eltelt évszázadok alatt több ostromot kiállt, és nem adta magát. Királyok adták leghűségesebb alattvalóiknak ajándékba, megvásárolva ezzel hűségüket. Bevehetetlen volt, és kincs, mint az igazi NŐ. De szomorú sorsot ért, amikor egy nevetséges tűzvész porig égette. Ez egy anticsoda.

A lőcsei fehér asszony történetének már csak foszlányai maradtak emlékezetemben. Viszont a város gyönyörű főépülete magával ragadó, ami az irodalmi műből készült filmben is gyakorta feltűnt.

Zsigra. A Szepesség leghíresebb középkori eredetű falfreskóit a zsigrai katolikus templom őrzi. A 13. században épült templomban bibliai témák mellett Szent László kun vitézekkel vívott csatája is megelevenedik a falakon. A Krisztust a keresztfán ábrázoló képen a kereszt és az édenkerti almafa jelképének összekapcsolására utal Ádám és Éva ábrázolása a kereszt mellett. A szentélyben látható utolsó vacsorai jelenet 13. századi, a többi a 14. században készült. A zsigrai templomot az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.

Utolsó közös esténken a vacsorát Andrea készítette. Mákos gubát!! Csodás egyszerűséggel és természetességgel, csodásan megédesítve az esőáztatta nap emlékét.

Vége július hónapnak, és vége a túrának. Ezen az utolsó napon tennünk kellett a gépek és a térdek berozsdásodása ellen, ezért még tekertünk egy keveset, egy olyan erdei úton, amely számomra az „ideális kerékpárút” jelzőjét érdemelte ki. Fák hajoltak fölénk, patak csörgedezett mellettünk, virágok nyíltak szinte karnyújtásnyira. Benne voltunk az erdőben, részei voltunk az erdőnek. Hallottuk a madarak motozását, a szél hangját. Szlovák Paradicsom! Ez volt az az útszakasz, amikor megszólalt bennem: „Imádok élni!”

Én nehezen tudok valamit elengedni, múlttá engedni. Talán ezért is írok ilyen visszaemlékező írásokat, mert jó még megtartani azt, ami csak volt. Hazafelé tartó hosszú autóutunk sem tudta kitörölni ezt az érzést. Az álmodozásnak és az élményeken való merengésnek aztán hatalmas csattanás vetett véget. A hanghatást követően az a vizuális felfedezés keltett bennünk döbbenetet, hogy hiányzik a jobb oldali visszapillantó tükör. Miután megálltunk, csak kérdezgetni tudtuk egymástól: „Mi volt ez?” Az autó jobb oldalán az ajtó és a motorháztető behorpadt, a lámpa összetört. Keresztezte egymást négy élet pillanata. Egy őzbaké, amely ugrott, és egy autóé, amely haladt, és amelyben hárman ültek. Nekünk csoda volt ez a találkozás, neki azonban halál. Mi megúsztuk ép bőrrel, ő azonban kiterülve feküdt néhány méternyi távolságra az árokban. Most már nem is maradt más kérdésem, csupán ez: Lehet nekem csoda az, ami egy másik élőlénynek a halálát okozza?

Csizovszki Zsóka

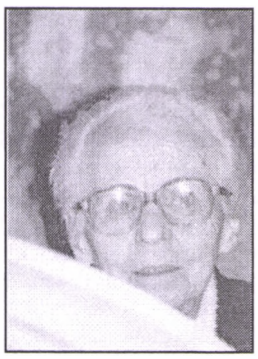

Tíz évvel ezelőtt tért meg az örök hazába **Vadas Éva** *néni, aki a Bokor Közösség jelentős személyisége volt (róla szóló megemlékezéseinket 2004. áprilisi és decemberi számunkban közöltük). Alábbi kis írása a Karácsonyi Ajándék 1984/1. kötetében jelent meg.*

Egy el nem mondott elmélkedés

Megkötöm magamat Isten kötelével,
Megtöltöm szívemet Ország igéjével;
Szabadságom, Uram, néked visszaadom,
Csak a szeretetre formáld át tudatom!

Ide kívánkozik Babits Mihály Az elbocsátott vad c. verse, mert a Bokor-himnusz első versszaka és a Babits-vers két ellentétes oldalról, de ugyanazt a tényt szemlélteti: megkötöm magamat én – és megköt engem az Isten.

Talán helyesebb, ha megfordítjuk: először Isten köt meg engem, hogy a viharban szélcibált bogáncsként ne nyughassam, amíg magamat is meg nem kötöm. És ez a megkötés – csodálatos paradoxonként – a teljes szabadságot jelenti, éppen akkor, amikor azt visszaadom Neked, Uram! Megjelölsz minket, hogy ránk ismerj, és elengedsz, hogy szabadon Rád találjunk. Így valósulhat meg a cél: „Magadnak teremtettél minket, Urunk, és nyugtalan a mi szívünk, amíg Benned meg nem nyugszik” (Szent Ágoston).

Hogyan élem meg Isten kötelékét? Úgy, hogy nap mint nap tudatosan odahelyezem magamat, vagy olykor „elbocsátott vadként”?

Mit jelent számomra a hétköznapokban Isten köteléke? A húsvéti hitet, hogy megyek Fia nyomában a Hegyi beszéd útján, és vállalom a következményeket az ilyen vagy olyan golgotákon? El tudom-e mondani a „következmények” súlya alatt azt, amit Paul Claudel Selyemcipő c. darabjában a süllyedő hajó árbocához odakötözött jezsuita atya:

„Uram, köszönöm, hogy így megköztöztél. Megtörtént néha, hogy nehezemre estek parancsaid, és akaratom végzésed ellenében megdöbbent és vonakodó maradt. De ma nem is tudnék szorosabban simulni Hozzád, és hiába nézem tagjaimat, egyetlen egy sincs, amely egy parányit is el tudna távolodni Tőled...”

Ki tudom-e mondani ezt – ha talán reszkető szívvel és könnyes szemmel is? Ezt jelenti-e számomra a Te köteléked, vagy valami mást? Megkötsz engem, hogy én is megköthessem magam, és megkötöm magam, hogy Te is megköthess engem – hogy megvalósuljon, amire teremtettél: egymásban levésünk által a szeretet továbbáramlása, az Isten országa az immanenciában, hogy egykor a transzcendenciába nőhessen bele?

Tovább kérdezek: Mit jelent számomra a szeretet? Tettek nélküli, üres, elcsépelt szövegelést, mások bírálatával – vagy a Háromságos Isten belénk áramlását? Engedem-e, hogy belém áramoljon? És tőlem hogyan áramlik tovább a családomba, a közösségembe, a munkahelyemre és mindenhová, ahol megfordulok? Mert csak így épülhet Isten országa! De vajon fontos-e nekem, hogy épüljön ez az Ország, vagy csak a szavaimmal mondom, és rám is érvényes a kritikád, Jézusom: „Ez a nép szájával tisztel engem, de a szíve távol van tőlem”? És az én szívem? Ha ott dobog Nálad, akkor vágyakozva hallgatom a szavadat, egyre jobban akarom ismerni Igédet, hogy tisztán adhassam tovább embertársaimnak... „Megtöltöm szívemet Ország igéjével...” Mit tettem ennek érdekében?

Amikor most a Szentlelket várom, a csendben választ kell adnom a feltett kérdésekre. Őszinte, komoly és igaz választ – magamnak, a Te színed előtt, Istenem!

A varázsszó: Forradalom!

Ferenc pápa brazíliai látogatásáról

Olykor elég egy apró gesztus, hogy valaki meggyőző hatásúvá váljék. Ferenc pápa sok ilyen kis gesztust mutatott Brazíliában. Amikor a Világifjúsági Találkozóra tett útjának kezdetén Aparecidában, a nemzeti Mária-kegyhelyen kiszállt a helikopterből, először körülnézett. Körbejárta a helikoptert. Feltehetően őrá várakozó emberek álltak ott. Aztán hagyta, hadd várjanak az összegyűlt előkelőségek, és elindult, hogy személyesen üdvözölje a kerítésnek támaszkodó vendégeket. Kezet rázott velük, integetett, beszélt a kerítés mögött állókkal, akiket tulajdonképpen kizártak. És pont ezek az emberek voltak sokkal közelebb a pápához, mint az összes politikusok, bíborosok és díszvendégek. Ferenc pápa ura a kamerával, a jelképekkel folytatott játéknak. Olyan médiapápa, aki pontosan tudatában van hatásának.

Az első latin-amerikai a pápai trónon megmozgatta az embereket első dél-amerikai tartózkodása alkalmával. Közben semmilyen valóban új dolgot nem mondott. *Bergoglio pápa* csak kissé áthelyezte a hangsúlyokat, helyükre rakta a dolgokat. Ehhez tartozik az a lényegi kijelentése, amely már most, öt hónappal hivatali idejének kezdete után afféle nagy szalagcímként áll pápasága fölött: „Ne feledkezzetek meg a szegényekről!” „A szegények pápájaként” ünnepelték is aztán a brazil médiumok, néhány napra még a futballsztár Neymar is eltűnt a címlapokról, pedig ő éppen akkoriban ment el az *FC Santosz*ból, ahol egykor Pelé is játszott, az *FC Barcelonáb*a.

Ferenc pápa testi mivoltában is szokatlanul meggyőző. „A gyöngéd pápa”, írta egy brazil magazin. Úgy hat, mint egy olyan nagypapa, amilyet minden család szeretne. Melegszívű, jóindulatú. Igazi családfő. Ferenc természetesen hasznot húz abból, hogy hivatali elődjétől eltérően külföldi útjain nem szembesítik ismételten a

számos szexuális visszaéléssel, amelyekért amannak bocsánatot kellett kérnie. Ezt a terhet levette róla XVI. Benedek. A katolikus egyház így fellélegezhet, megszabadulván egy szinte elviselhetetlen nyűgtől. Most ismét a lényegről van szó.

Valódi nyugtalanságot akar egyházmegyéiben, mondta Ferenc pápa. Azt mondja, megérti a Brazíliában, Dél-Európában és másutt tüntető fiatalokat, akiknek még vannak utópiáik, és élénken vágyakoznak az igazságosságra. És nem érti azokat, akik nem mennek az utcára. Ez a kijelentés igen figyelemreméltó egy pápa részéről. Remek fogadtatásra is talált azoknál a fiataloknál, akik otthon, az egyházmegyéjükben szívesen megreformálnák a helyi egyházat, de számos ellenállásba ütköznek. Most az a benyomásuk, hogy egészen magasan álló szövetségesük van. Ezt hamarosan meg fogják érezni a kettejük között állók, a hivatalos egyházi apparátus püspöki és nem püspöki funkcionáriusai.

Az argentínai Ferenc pápa igazi latin ember, egyike a Rio de Janeiró-i világtalálkozón részt vett többségnek. A szegények egyházára irányuló eltökéltségével sok nyitott ajtóra talált Dél-Amerikában. Szegénynegyedekben séltált, egykori drogfüggőkkel és fiatal fegyencekkel beszélt. Mindezt nehezen vagy egyáltalán nem lehetett elképzelni a ragyogó teológus, XVI. Benedek részéről, akinek a beszédei ott végződtek, ahol Ferenc gesztusai kezdődnek. Benedek beszélt az irgalmasságról, Ferenc megéli azt. Rio de Janeiróban Ferenc végérvényesen pápává vált.

Nagy volt a tét a brazil metropoliszban, mert Latin-Amerika a legkatolikusabb földrész. De a sebesen növekvő pünkösdista egyházak befolyása évek óta egyre nagyobb. A statisztikák szerint az elmúlt négy évtized során Brazíliában a katolikusoknak csaknem harmada vándorolt át a keresztény konkurenciához. A pünkösdista TV-lelkészeknek tekintélyes méretű rajongói gyülekezetük van. És annyira meggazdagodtak, hogy az amerikai *Forbes* magazin még a leggazdagabb brazil tv-lelkészek listáját is közölte. A szegények egyházáról szóló pápai üzenet éppen ezért a korszellemet érinti, és hirtelen egészen furcsa fényben tünteti föl a brazil televíziózás számos pünkösdista és fundamentalista multimilliomosát.

Nicolás Cotungo, az uruguayi főváros, Montevideo érseke forradalom közeledését érzi a pápának a világtalálkozón mutatott számos gesztusában és jelképében; az *El Pais* című uruguayi napilapnak azt mondta, hogy Ferenc pápa ismét hozzáférhetővé teszi az emberek számára a péteri hivatalt, s nem mutat semmilyen félelmet attól, hogy az emberekkel érintkezzék.

A Ferenc pápa által használt szó felvillanyoz: Forradalom! Ez a pápa arra szólít fel, hogy legyünk forradalmiak. Ezzel mellékesen feszültségmentesítette a Latin-Amerika szocialista, baloldali-demokratikus kormányaihoz fűződő viszonyt is. Legalábbis így látja ezt Bolívia elnöke, *Evo Morales*, aki a felszabadítási teológia újjászületésére vágyakozik: „Ha a katolikus egyház újra akarja éleszteni a felszabadítási teológiát, akkor készen állunk arra, hogy kíséréi legyünk ennek a vallási elvnek, amely a népek felszabadítására irányul.”

Venezuela szocialista elnöke, *Nicolas Maduro* egyenesen stratégiai együttműködést javasolt a Vatikánnak. A katolikus egyház és a túlnyomórészt baloldali-demokratikus kormányzású, az USA túlhatalma ellen irányuló államok szövetsége, az *Alba* (tagjai: Ecuador, Kuba, Venezuela, Bolívia, Nicaragua, valamint a kisebb szigetállamok: Saint Vincent, Dominika és Antigua) szövetséget alkothatna az éhezés ellen, hallatszott nem rég Caracasból. Venezuela szocialistái ujjongtak, amikor a pápa néhány héttel korábban az elhunyt forradalmi államfő, *Hugo Chavez* szerény életstílusát dicsérte.

A szocialisták új pápaközelsége le nem becsülendő belső konfliktuslehetőséget rejt. Az öt vezető *Alba*-állam közül háromban az utóbbi időben jégkorszak uralkodott a katolikus egyházvezetés és a kormány között. Venezuelában, Nicaraguában és Bolíviában a nemzeti püspöki konferencia élesen bírálta a mindenkori kormányt. Az elmúlt évben Evo Morales így reagált a katolikus egyháztól kapott kritikára: „Renováljuk a templomokat, támogatjuk az építkezéseket, és mi történik? Sárt dobálnak rám.” Az időközben elhunyt venezuelai elnök, Hugo Chavez korábban így szidalmazta országának konzervatív püspökeit: „Ezek ökrök és barlanglakók!”

Sok bíborost nyugtalanítanak a szocialista közeledési kísérletek. Latin-Amerika egyházi vezetői 2011-ben XVI. Benedek mexikói és kubai útja után – a hagyományoknak megfelelően – még ujjongtak, és tömegesen küldtek hűségnyilatkozatokat az akkori pápának. Most feltűnik, hogy a vezető latin-amerikai bíborosok – valamennyien a lengyel vagy a bajor pápa választottjai, akik inkább a konzervatív szárnyhoz tartoznak, és nemigen vonzódnak a szocialista kormányokhoz – mindenekelőtt egy valamit tesznek: hallgatnak. Az egyház felső vezetésében dübörgő csend uralkodik. Kicsit olyan ez, mint amikor edzőváltás van egy futballcsapatnál. A régi törzsjátékosok hirtelen nem tudják, hogy még mindig ugyanolyan fontosak-e, vagy a hirtelen megváltozott taktikai rendszer új szereposztást kíván-e.

Már elhangzottak az első hamis hangok. Ferenc pápa új stílusa el fogja rettenteni a konzervatív katolikus köröket, mivel a médiumok által felfokozott erős jelenlétével Ferenc ki fogja szorítani Jézust az egyház központi üzenetéből – véli tudni magas egyházi körökből az argentin *Clarin* nevű napilap. *Charles Joseph Chaput*, Philadelphia (USA) érseke a *National Catholic Reporter* szerint kijelentette, hogy az egyházon belüli konzervatív körök nem túl boldogok a pápa első öt hónapjától, és így figyelmeztetett: a pápának törődnie kell az egyház ezen részével, és nem szabad megfeledkeznie a konzervatív erőkről.

Ferenc pápa mozgásba hozta az egyház hajóját. Most aztán mindenki tudni akarja, merre tart az út. A pápa már megadta a választ: Egészen közel az aparecidai kerítéshez, a kerítés körül állókhoz, a kisemberekhez, akiket a nagyok és a hatalom birtokosai által összeállított menetrend kizárt.

Forrás: Publik-Forum, 2013/15

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2014. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, tehát az egyes számok ára 250,– Ft, az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.).

Könyvajánló

Dörmögések az első szeretetről

Nemrég kaptam elolvasásra a barátomtól egy könyvet. Említette, hogy évente elolvassa, annyira tetszik neki. Naná, hogy felkeltette érdeklődésemet. Címe: **Az első szeretet**. Alcíme: ***Boldog papok vallanak*** (Bencés Kiadó, Pannonhalma, 1992). Már ez nyugtalanná tett, és le is lohasztotta lelkesedésemet, ami minden, számomra ismeretlen könyv kézhez vételekor eltölt, de azért becsülettel végigolvastam az egészet. (Ha valakinek hirtelen nem jutna eszébe, honnan van az „első szeretet" kifejezés, ideírom: Jelenések könyve 2,4. A prófétai könyv írója figyelmezteti az efezusiakat, s mindenkit, aki olvassa, hogy nem helyes, ha megfeledkezünk az első szeretetről. A szentírási könyv egyértelműen arra a legelső fellobbanásra utal, amely először gyullad szívünkben Isten iránt.)

Nos, a könyv alcíme volt az, ami kicsit elszomorított, mert rögvest azt juttatta eszembe, amit semmiképpen nem akarok elfogadni, hogy tudniillik a papok boldogok, s az első szeretet is mintha az ő kiváltságuk lenne. Aki nem hiszi ezt el nekem, olvassa el a könyvet. Persze mindjárt az elején kijelentem, hogy igenis voltak, vannak és lesznek jó papok, akiknek volt „első szeretet"-élményük, ehhez mindig is ragaszkodnak, s folyvást el is mélyítik szívükben. De ugyanakkor kijelentem, hogy igenis voltak, vannak és lesznek jó nem-papok, akiknek volt „első szeretet"-élményük, amelyhez mindig is ragaszkodnak, és azt folyvást el is mélyítik szívükben. Ezt a gondolatot nem találtam meg sem a könyv előszavában, sem a könyvben. Ellenben belebotlottam néhány furcsa mondatba. Nyilvánvaló, hogy sem tanulmányt, sem elemzést, sem mindenre kiterjedő kritikát nem akarok mondani a könyvről, hisz erre nem kért föl senki, s magamban sem érzek erre indíttatást. Csupán dörmögök a könyv egy-egy szép gondolata vagy hamisan csengő kijelentése fölött.

Nos, véleményem szerint az „első szeretet" egyáltalán nem az az emberi akaratot megbénító, soha el nem múló, a földi életet mindennél erősebben irányító érzés, amelyet minden nyilatkozó megpróbál elhitetni. Hisz maga a szó: „első" azt sugallja, hogy kell következőknek lenniük. A szeretett tanítvány, János vagy János presbiter, akiknek valamelyike a Jelenések könyvét írta, pontosan ezért inti az efezusiakat. Egyik pap sem kap mintegy megbabonázó égi jelet, amely a papi pályára szólítja. A papság elfogadása sem mindent eldöntő kinyilatkoztatáson alapul. Az „első szeretet" megélése nem egyenlő a papságra való elhívással. (Hacsak nem a keresztények általános papságára gondolunk. De itt nem erről van szó.) Könnyű volna – a könyv értelmezése szerinti felfogásban – így eldönteni, kinek van pásztori küldetése, s ki az, aki a nyájban éli meg az „első szeretetet".

A „Van-e hivatásom?", „Nincs?" kérdésekre nem az „első szeretet" a válasz. Mert az „első szeretet" fogalma mindenki számára a Teremtőhöz fűződő viszonyra utal. A papi hivatás az alkalmasságban, az erre vállalkozó szándékában, s a püspöktől való és tőle kapott megbízatásban és a felszentelésben van. A pap meg lassan „belenő" a papi életbe. Mivel minden embernek szüksége van a stabilitásra, a pap is magáévá tesz bizonyos szempontokat. (Egész jó ez így: az emberek tisztelnek, a társadalomban különleges helyem van, a foglalatosságom sem mindennapi, összehasonlítani sem lehet mások életével, beleszólhatok és beleláthatok mások életének folyásába, megkérdezik a véleményemet stb.) Meg kell vallani őszintén, hogy ezek nem az első szeretetet megerősítő vélekedések. Ezek a mondatok egyértelműen a földi életben való eligazodást szolgálják.

S most következzék néhány kijelentés, és azokhoz fűződő dörmögés.

„...beleszeretett Istenbe" (9. o.) – Mindenki erre vágyik, de keveseknek adatik meg. Ha csak ilyeneknek van papi elhívásuk, akkor nagyon keveseknek van. Akiknek Isten mégis ad szerelmet, azokból lesznek a jó lelkigyakorlat-vezetők és a jó papgyóntatók.

„Hirdessétek a háztetőkről!" – No, ezt Jehova tanúin kívül senki nem teszi;. különösen a nagy egyházakban nem. Ezekben „időhöz kötött lelki műsorok" vannak – meg is látszik.

„Az első szeretethez való hűség" (11. o.) – Istentől kell kérni, és csak Ő adhatja meg. Már csak azért is, mert más tárgyú „első szeretetünk" is bizonytalan, ingatag, kétségekkel teli, sérülékeny. Olyan, mint amilyenek mi vagyunk. Egyet tehet és kell tennie annak, aki meg akarja becsülni „első szeretetét": lehetőség szerint egyre többet kell tanulnia Istenről – Istentől. A többi az Ő dolga. S Ő meg is teszi a dolgát. Hisz ő örökké hűséges, és magának teremtett minket, ezért szeretete sem mulandó.

„Addig nem volt baj, amíg szembe nem találtam magam a cölibátus kérdésével" (17. o.). – Többen megírták és elmondták ezzel kapcsolatos véleményüket. Kár is róla beszélni. Elég baj, hogy a leendő papok és a már papként élők kénytelenek szembetalálni magukat ezzel. „Százannyit kap" a pap ezen a világon. Mi ez? Üzlet? Nem beszélve arról, hogy a hagyományos vélekedés erről a témáról nem Jézus szavainak igazi értelméről, s nem az ő szándékáról szól...

„...az egyik fiatalunk elment az evangéliumi szabadegyházhoz, és amikor... visszatért..., megmutatta, hogyan kell a Bibliát helyesen... olvasni" (20. o.). – Baj, hogy el kell menni más felekezetekbe, s ott kell megtanulni, hogyan értelmezzük helyesen a Szentírást. Mekkora feladat a keresztények egységtörekvésében! El kellene fogadni, hogy aki őszintén keres, az jó úton jár. A Könyv adott. S az emberi feltétel is az, minden felekezetben. Mindegyikben vannak „kiművelt emberfők". De sajnos mindegyikben ott van a kevélység, a másik iránti szeretetlenség. Valami alapvető hiba van itt.

„... a teológia azt mondja, hogy bennünk, papokban minden megvan" (22. o.). – Eszembe jut, hogy a gyóntatással kapcsolatban azt tanították nekünk: a pap a gyóntatószékben bíró, orvos és Isten kegyelmének közvetítője vagy visszatartója. Hát ez szerintem igen messze van az „első szeretet" világától. Még szerencse, hogy áldott emlékű Bezák Miklós tanárunk elmondta, az emberek ilyen mondatokat várnak a gyóntatószékben: „Menj, bűneid meg vannak bocsátva." „Eredj, és többé ne vétkezzél!" „Testvérem elveszett, de megkerült." „Nagyobb öröm van a mennyek országában egy megtérő bűnös, mint kilencvenkilenc igaz miatt."

„Isten előtt az lehetek, aki vagyok" (26. o.). – Ez mindenképpen erősíti az „első szeretet" kötelékét. Nem kell Isten előtt alakoskodnom. Persze nem is lehet, hisz ő jobban ismer engem, mint én önmagamat.

„...fel kell készülni az egyedüllétre" – biztat a könyv. Ez képtelen tanács. Azt legfeljebb elfogadni lehet, s még jó, ha az egyedüllét nem tesz különc, félszeg, alkalmazkodni képtelen, torz emberré. Ugyanitt olvasható a bölcs megállapítás: „a pap ritkán lesz testvér".

„...Isten előtt szabad kudarcot is vallanom" (37. o.). – Ha valaki elfo-

gadja ezt, nagy lépést tesz az „első szeretet” megerősítése érdekében, viszont hátrafelé halad az, aki magát tökéletesnek gondolja.

„...az Urat keresni, megtalálni, hogy Ő is megtaláljon engem” (53. o.). – Ehhez nagy segítség lehet egy pap igazi barátsága, aki hasonlóan gondolkodik az Úrral való kapcsolatról.

„Jézus jön egy nap, és azt mondja: Kelj föl és járj!” (66. o.) – Hinni, bízni, várni kell ezt a napot. Be kell látnom betegségemet. Az emberi kicsiség elfogadása, az Úr nagyságának elismerése, ígéretei biztonságot adnak. A péteri vallomás – „Uram, kihez menjünk? Nálad vannak az örök élet igéi” (Jn 6, 68) – minden benne hívőnek erőt és biztonságot ad.

Nagyon elgondolkodtató egy papnak a 74-77. oldalon idézett vallomása. Bizony szörnyű, hogy az egyház akaratából el kell hagynia azt a lányt, akit szeret. A szembeállítás igaztalan, embertelen, szeretet ellen való. Mintha a házas emberek ki lennének zárva az első szeretet világából. Bűnökben élő, netán kárhozatra ítélt gonoszok, következésképp Isten ellenségei lennének. Hol van ez Jézus gondolkodásától, aki arra a Péterre bízta leendő követőit, aki háromszor megtagadta Őt, s mellesleg házasságban élt? S egy praktikus gondolat: A papok gondtalan, jó élete nem a házasságban élő „tökéletlenek” gondoskodó szeretetéből van? A szörnyű az, hogy az idő múlásával egyre jobban megkövesedik a papokban az a vélemény, hogy ők Isten belső barátai, s csak általuk juthat el bárki is az Úr barátságához. Íme az alázatosság gőgje.

A 78-83. oldalon szereplő papot szeretném megismerni. Isten nem véletlenül teremtett férfit és nőt. A megváltás sem utólagos reparálás Isten művén, amelybe véletlenül hiba csúszott. Kár, hogy sokan mást akarnak belemagyarázni Isten szándékába. Az Isten iránti szeretet vágya, illetve az Ő teremtményei iránt érzett szeretet nem fordítható szembe egymással. Az egyik nem eleve jó, a másik nem eleve rossz. Mindkettő felé lehet helyesen és helytelenül is közeledni. Ezért mindkettőt együtt szemlélve kell keresnünk „nyugtalan szívünk” nyugalmát. Szent Ágoston nagy szellem volt, de azért Jézus volt az, aki megmutatta az üdvösségre vezető utat.

Ezért önámítás a cölibátus olyan túlzott értékelése, hogy az hozzásegít Isten barátságához és az emberekkel való tökéletes bánásmódhoz. Inkább gátja, megoldhatatlan helyzeteket teremtő nehézsége a jóra törekvő papnak. S jó, ha pislákolva is, de ég az első szeretet lángja. „Aki magasra tör, mélyre zuhanhat.” – figyelmeztet a könyv a 83. oldalon. Az intézmény által előírt kötelességek szükségképpen kiégéshez vezetnek. (Ami előírás, azt más írta elő, s a legritkább esetben azonosul vele bárki is. Az a szerencsés eset, amikor sikerül ráhangolódni az előírásokra.)

A 112. oldalon újra előjön a papok örök problémája: a nő. Aki az istenszeretetben akadálynak tekinti a nőt (apácák esetében a férfit), annak fogalma sincs Isten ebbéli szándékáról. Mert az ilyen ember áldozatot követelő despotának tartja Istent, ugyanúgy, ahogy a Pál alapján tanított, önmagát a bűnökért áldozatul adó Krisztusról szóló tanítás mondja. Lehet-e növekedni az első szeretetben olyan papi lelkülettel, amely folyton áldozatnak tekinti önmagát, Istenről pedig úgy gondolkodik, mint aki – nem tudni, miért – elvárja, hogy érte és neki áldozatot hozzanak? Szüksége van-e a Mindenhatónak bárki áldozatára is? Mikor értjük meg végre Ábrahám és Izsák történetét?

„Gyakran járulok a bűnbánat szentségéhez...” – mondja egy magát meglehetősen tökéletesnek tartó pap (113. o.). – Álságos, jámbor szöveg. Ha valaki ennyire éterien éli meg az „első szeretetben” való előrehaladást, akkor az nem nagyon haladt előre. Mert mire jó a gyakori gyónás, ha nincs bűne? Ha pedig kell a gyónás, akkor miért tartja magát oly tökéletesnek?

„Lelki áldozás”: Na, ez még a szemforgató kitalációkban is viszi a pálmát! Nem gondolnám, hogy olyan ember, aki két nap óta nem kapott enni, jóllakik, ha csirkepörköltre és nokedlire gondol – lelkileg.

Egyébként sok jó gondolatot tartalmaz a könyv. Egyetlen nagy hibája – s emiatt eléggé hiteltelen –, hogy kizárólag papok vallomásai alapján íródott. Mert aki „belülről” mond véleményt (pláne egy évszázadok alatt kialakult tanítás, és nem személyes élmény alapján), annak nem objektív a szemlélete. Ez különösen áll egy, a saját maga által gyakorolt életformáról való vélekedésre, mivel ezt előbb-utóbb mindenki jónak tartja, hogy ne kelljen szembekerülnie önmagával. Ezért aztán folyton győzködi önmagát és másokat. Ez kicsit a „kilógó lóláb” esete, ami számomra annyit mond, hogy a valóban sok értéket hordozó papi életben van bőven felesleges, önmagát és másokat zavaró adalék is. Kár.

Így aztán keserű szájízzel csuktam be a könyvet. Ám ekkor jött egy nagyszerű dolog. Bekapcsoltam a rádiót, s felragyogott az „első szeretet”. Isten és önmaga kapcsolatáról tett tanúságot ország-világ előtt Andrásfalvy Bertalan (Kossuth rádió, 2013. május 25. – Történet hangszerelve). Elmondta, hogy még diákkorában, s későbbi életében is sokszor kérte Istent, adjon neki erőt, hogy töretlenül megvallhassa: csak Őbelé kapaszkodva lehet élni és megmaradni. S hozzátette: „Soha nem titkoltam meggyőződésemet.” A riporternő kérdésére, hogy áldozatokkal, sok munkával járó életéhez honnan vette az erőt, ezt mondta: „Az erőt nem lehet venni. Azt a Jóisten adja.” Jó volt hallani a néprajzkutató, muzeológus, gyümölcsfákat oltó egykori kultuszminiszter, egyetemi tanár, „három felnőtt fiút és számtalan unokát” szerető családapa szájából a kiteljesedett és hatalmassá nőtt első szeretet csodáját. Így mondta: „A szeretet nem érzelem, hanem parancs.”

Amit hiányoltam a könyvből, megkaptam a rádióból. Teljessé vált az élmény.

Sági László

Szilveszterre

A nagy lehetőség

Eltelt egy év. Mindenre volt lehetőségünk. Megkaptunk mindent, ami szellemi-lelki előrehaladásunkhoz szükséges.

1. Kaptunk ***időt***. Nem is keveset. El tudok-e számolni vele? Ha okosan használjuk fel az időt, az jó nekünk, és mások is részesülnek benne.

2. Kaptunk alkalmat a ***lelki elmélyülésre***. Tudtam csendet tartani? Tudtam imádkozni? Vagy úgy telt el az év, hogy belekaptam mindenbe, próbálgattam ezt-azt?

3. Kaptunk alkalmat ***szellemi fejlődésre***. Elmélkedtem, olvastam, gondolkodtam? Voltak-e olyan gondolataim, amelyeket örömmel osztottam meg mással, másokkal? Csak a kötelezőt olvasni, tanulni, az még elégtelen.

4. Kaptunk alkalmat a ***közösségi találkozásokra***. Kihasználtam a nagy lehetőséget, vagy csak a rutin vitt magával? Hányszor helyeztem a közösségi gondolat, a közösségi lehetőség elé önös szempontjaimat, kényelmemet?

5. Kaptunk alkalmat a ***barátkozásra***. Kiket hagytam ki az idén barátságomból? Vagy néhány emberrel rövidre zártam a kapcsolatot, s a többi társam, testvérem nem érdekelt?

6. Kaptunk alkalmat a ***közös cselekvésre***. Tudtunk egymásnak segíteni? Megláttuk, ha valakinek szüksége volt ránk? Átéreztük, hogy milyen közösségépítő a közös munka, közös elfoglaltság?

7. Kaptunk időt a ***tanúságtételre***. Tudtam, akartam beszélni a hitemről, Isten Országáról? Vagy hallgattam a meggyőződésemről, hogy ne kerüljek kényes helyzetbe? Legalább néhány embernek tudtam lelkesen beszélni a hitemről, istenkapcsolatomról?

8. Kaptunk időt és lehetőséget az ***egyházközség megújítására***. Vallásgyakorló voltam csupán, vagy még annyi sem? Felfigyelt-e valaki becsületes keresztény életemre? Tudtam hozzátenni valamit az egyházközség életéhez?

9. Kaptunk időt és lehetőséget az ***önnevelésre***. Fegyelmezettebb vagyok, mint tavaly ilyenkor? Előbbre jutottam életszentségben, megfontoltságban, bölcsességben? Vagy nem is akartam magam fékezni, minden jött úgy, ahogy akart?

10. Kaptunk lehetőséget a ***boldog életre***. Nem a saját boldogulásunkra, hanem arra, hogy másokat segítsünk, szolgáljunk. Aki szolgál, az boldog életet él. Aki ad, növeli a boldogságát. Aki békét teremt, a maga békéjét is megteremti.

Vincze József

Újévre

Ami elmúlt, elmúlt

MA VAN MARADÉK ÉLETEM ELSŐ NAPJA. Újból és újból erre a mondatra kell gondolnom. Osztályunkból az egyik fiú nagy, vastag betűkkel írta föl egy lapra, és odafüggesztette az ágya fölé. Ő akkoriban 17 éves volt, pattanásos, aszott és mindig kissé ápolatlan figura. Nálunk, lányoknál nem voltak esélyei. Ellenkezőleg. Ha megláttuk, összedugtuk a fejünket, gúnyolódtunk rajta és vihogtunk. Nyilván észrevette, mert ilyenkor mindig tulipiros lett a feje, és gyorsan átfutott az utca túloldalára. Őszintén szólva, ma már bánom, hogy ilyen durván bántunk vele. De akkoriban nem ismertünk kegyelmet. Ő volt a kiválasztott áldozatunk. A kívülálló. És ennek így is kellett maradnia.

De hogyan is történt, hogy egy napon megismertem a szobáját, és fölfedeztem azt a híres mondatot – amely máig tartóan bevéső dött az emlékezetembe? Beteg volt, és a tanárnő engem kért meg, hogy elvigyem neki a házi feladatot, mivel két házzal arrébb laktam. Kelletlenül tettem meg. Szobája épp olyan kaotikus volt, mint ő. Mindenütt újságok, folyóiratok, plakátok és hanglemezek (akkoriban még nem voltak CD-k). Amikor azt mondta: „Ülj le”, azt feleltem: „Köszönöm, nem”. Hová is ültem volna, úgysem volt hely azon a szemétdombon, aminek azt a rendetlenséget éreztem.

Ennek ellenére ösztönzést éreztem arra, hogy jobban megnézzek mindent. Például a könyveit. Dosztojevszkij, Tolsztoj, Borchert és Karl Kraus. Több mint egy méter hosszan a Fackel [Fáklya] c. folyóirat példányai. Azt sem tudtam, mi az. Később elmeséltem ezt a barátnőimnek, és halálra nevettük magunkat. És a zenéi. Csupa ostobaság. Klasszikusok, Beethoven, az Ötödik. Látta, amint ott állok az ágya fölé helyezett, megsárgult cetli előtt, és a vastag betűket tanulmányozom: MA VAN MARADÉK ÉLETEM ELSŐ NAPJA. Ez teljesen flúgos. Hallottam magamat, ahogy megkérdezem: „Ezt komolyan gondolod?” Mire ő: „Hogyhogy? Nálad mikor kezdődik az élet? Holnap, holnapután, a jövő héten, három hónap múlva, öt év múlva?” – Pattanásos, felfújt fecsegő, gondoltam. És töprengeni kezdtem. Hiszen már tizenhét éve élek. Örültem, amikor elhagyhattam a szállását, ő is csak annyit mondott röviden, hogy „Szia”, és nem kérdezte meg, hogy másnap is elviszem-e neki a leckét.

De mindez valahogy nem volt közömbös számomra. Mert érdekesnek találtam a kifüggesztett mondást, és tulajdonképpen őt, Istvánt is – így hívták. Természetesen sosem meséltem volna el ezt a barátnőimnek, hiszen végül is elhatároztuk, hogy mindörökre korlátoltnak tartjuk őt.

Harminc évvel azután, hogy szobájában a maradék életének első napjáról szóló mondást olvastam, viszontláttuk egymást. Az osztálytalálkozón. Pattanásai elmúltak. Még mindig aszott testén kék inget, s azon fekete bársonyzakót viselt. Iránta érzett szerelmem, amit akkoriban makacsul tagadtam önmagam és mindeki más előtt, visszatért. És a szégyenérzetem is amiatt, hogy olyan közönséges voltam hozzá, és olyan gyáva. Már akkor meg kellett volna mondanom a barátnőimnek, hogy ő érdekes ember: művelt, barátságos és szerény. Így ült most mellettem. Szívem a torkomban dobogott. Teljesen világos. Szerelmes voltam. Mit nem adnék azért, ha visszaforgathatnám az idő kerekét, és még egyszer elvihetném betegágyához a házi feladatot. Látom magamat, amint a szobájában kíváncsian tanulmányozom a könyveit, és vele együtt zenét hallgatok. Beethoven sorsszimfóniáját. Mi lett volna, ha én akkoriban...? Ah, milyen hiábavaló gondolatok... Mi lenne, ha ...? Ami elmúlt, elmúlt.

„Most mennem kell”, mondja barátságos mosolyával. És megint jólesően okosnak és higgadtnak hat: „Feleségem és gyerekeim várnak a szállodában.” Ekkor hirtelen felébredtem. Jó volt viszontlátni osztálytalálkozónkon ezt a pattanásos, aszott, korlátolt, szeretetre méltó fickót. És hirtelen világossá vált számomra, hogy akkoriban, tizenhét évesen elszalasztottam maradék életem első napját.

Doris Weber

Forrás: Publik-Forum Extra, 2009/1, Zeit

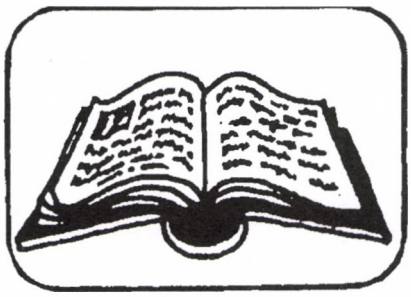

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Kovács Tádé (Tata), a januáriakat Király Ignácz (Érd) készítette.

December 1. — Advent 1. vasárnapja — Mt 24,37–44 —Tolvajt várunk vagy Gazdát?

Adventus Domini = a Gazda megérkezése. Jézus a gazdánk, ő pedig jönmegy. Édesanyjához Názáretben, magzatként, időszámításunk kezdete előtt 7 körül, majd 9 hónappal később Betlehemben újszülöttként. Megjárta Egyiptomot, majd 12 évesen Názáretből a fővárosba érkezett, életében először népe egyetlen templomába, s csak harmadnapra indult vissza szüleivel. Ácsműhelyéből 30 éves kora körül elindult a Jordán partjára unokabátyjához, hogy átvegye tőle a stafétabotot. A következő három év során így eljutott népe minden városába s falujába, jó hírt hozva az alacsony sorsúaknak, s dörögve a magas rangúakra. Ezért aztán, amikor ünnepélyesen elment Jeruzsálembe, megkapta a maga bitófáját. Harmadnapra mégis elment tanítványaihoz, kizárólag hozzájuk, s még 40 napot töltött velük, mielőtt véget ért volna úgynevezett első történelmi eljövetele. E közben lelkükre kötötte, hogy készen várják második eljövetelét a történelem végén. S bármily bizonytalan időre tette is ezt, oly élénk színekkel festette le, hogy még saját életükben várták.

Azóta eltelt majd 2000 év. Mégsem tévedtek nagyot, mert az egyén életében is eljön a Gazda érkezésének az ideje: mind az első, mind a második. Az első, mikor rádöbbenek, hogy ő a Gazdája szívemnek, és senki más. Nem, amikor megsúgják nekem, de hidegen hagy, hanem amikor magam döbbenek rá. Ettől fogva virrasztva várom a másodikat, a hazaérkezés pillanatát. Ha elbóbiskolok is, lámpásomhoz kéznél kell lennie a tartalék olajnak, különben eljövetelekor kívül rekedek, s nem nyerek felvételt.

Mindkét történelmi eljövetele állásfoglalásra késztet. Vannak, akiket vonz, mint vasat a mágnes, de vannak, akiket nem. Akár a mezőn vagyunk, akár a malomban, akár a mezőgazdaságban, akár az iparban. Legyünk férfiak vagy nők, fiatalok vagy öregek, haladók vagy maradók, szigorúak vagy lazák, rajtunk múlik, hogy a hirtelen betoppanót tolvajnak nézzük-e, aki ellen védekezni kell, vagy édes Gazdánknak, aki hazajött, s nála mi is otthon vagyunk. Minden egyházi év minden adventje erre az állásfoglalásra sarkall.

December 8. — Advent 2. vasárnapja — Mt 3,1–12 — Egyenes utat készítünk Gazdánknak?

A múlt vasárnap evangéliuma előre tekintett a történelem végére: Jézus második eljövetelére. A mai visszatekint a történelem közepén történt elsőre, s annak előkészítőjére. János unokabátyó Illés próféta öltözékében és szellemében dörren a népre és annak vezetőire. Túlfűtött lelkesedésében ő is túllő a célon, mint nagy elődje, de csak szóban. Illés még kardélre hányatja a versenyben alulmaradt 450 Baál-prófétát, János már csak beígéri a fakivágást, pelyvaégetést. Egyébként útkészítésre szólítja föl hallgatóságát, amely elég tetemes: nemcsak a folyópartiakból áll, hanem fővárosiakból és vidékiekből is, egész Júdea területéről.

A kép érdekessége Izajás nyomán az, hogy az úton nem mi zarándokolunk Adonáj elé, hanem ő jön hozzánk (*advenit*). A jó hír az, hogy Adonáj egyenes úton akar jönni, mert az a legrövidebb, a leggyorsabb, s alig várja, hogy együtt legyen velünk. A „rossz hír” viszont, hogy a görbeségeket nekünk kell levágnunk – az egyenes út elkészítése a mi feladatunk. Az eredmény azonban minden várakozást felülmúló: a Nagy Találkozás így koprodukció lesz: „Isten & én + ti”. Ez az Isten Országa itt a földön. Egészen közel jött, de csak a megtérés révén lesz itt.

A megkeresztelkedés eredeti jánosi szertartása gyönyörűen jelképezi a belső folyamatot. Önző énünk elmerül, belefullad a tisztulás vízébe. A légszomj, az élni akarás azonban feldob, s az új leget, lelkületet újjászületett emberként szippantjuk be. A szertartást azonban nem szabad farizeusi módon kijátszani a belső folyamat végrehajtása ellenében. Ha viszont létrejön, remek gyümölcsöket terem az illető, a többiek és Adonáj Apácskánk örömére.

December 15. — Advent 3. (Örvendezés) vasárnapja — Mt 11,2–11 — Örömhír: Nincs plafon!

Mától kifelé megyünk a készület bűnbánati idejéből. Ezért egy pillanatra elfelejtjük a liturgia lila színét, és rózsaszínűre váltunk. Mitől láthatjuk rózsaszínben a világot? Attól, hogy nem kell mást várnunk. Elég nekünk Jézus. Ő „A SZABADÍTÓ”! Ha vakok voltunk is, megtanít látni. Ha bénák, járni. Ha leprások, megtisztulni. Ha süketek, hallani. Ha halottak, újra élni. Ha szegények voltunk, az evangélium gazdagságát nyújtja nekünk.

Kell-e nagyobb karácsonyi ajándék nekünk a legsötétebb decemberi vagy a legszürkébb januári hétköznapon is? Ez a tudat világított be János sötét börtöncellájába is, amikor tanítványai választ vittek neki Jézustól. A tanítványnak is elég, ha olyan lesz, mint a mestere (Mt 10,25). Tudniillik annyira üldözött. Jánosra, akit Heródes Antipász pribékjei a börtöntöltelékek méretére zsugorítottak, Heródiás és leánya ármánykodására pedig egy fejjel még kisebbre, bátran fel lehet nézni, mint asszonyok magzatjai között eddig a legnagyobbra. De nincs plafon. Akit e világ még kisebbé tesz hite, szeretete miatt, az nála is nagyobb lehet Isten Országának szemszögéből nézve.

Sőt! Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért (Jn 15,13). És aki hisz Jézusban, ugyanazokat a tetteket viszi végbe, amelyeket ő, sőt még nagyobbakat is, mert ő elment az Atyához (vö. Jn 14,12). De más-más értelemben, persze: itt maradt, és visszajön.

December 22. — Advent 4. vasárnapja — Mt 1,18–24 — Eljött, elment, el fog jönni, de addig is velünk van!

Mt 1,23: „Íme, a hajadon méhben várandós lesz, s fiút fog szülni, és *Emmánuel* néven fogják nevezni” (Iz 7, 14), ami lefordítva: *Velünk az Isten.*

1Kir 8,57: Az Úr, *a mi Istenünk velünk van*, amint atyáinkkal velük volt. Nem hagy el, és nem taszít el minket.

1Kir 8,58: Maga felé hajlítja szívünket, hogy az ő útjain járjunk, és szem előtt tartsuk parancsait, rendelkezéseit és törvényeit, amelyeket atyáinknak adott.

Iz 8,6: Mivel ez a nép megvetette Siloénak csendesen folydogáló vizeit, és remeg Rázontól meg Remaljahu fiától:

Iz 8,7: Azért az Úr felhozza ellenük a Folyam hatalmas és nagy vizeit: az aszszírok királyát és annak dicső hatalmát. Kilép a medréből, s vize kiárad a partjain túl.

Iz 8,8: Behatol Júdába, és áthömpölyög rajta, elönti, míg egészen nyakig nem ér. Kiterjesztett szárnyai betöltik országod egész szélességét, ó *Immánuel.*

Iz 8,9: Vegyétek tudomásul, népek: Vereség vár rátok. Hallgassatok ide, ti távoli nemzetek! Csak öltsetek fegyvert! Vereség vár rátok. Csak övezzétek fel magatokat! Vereség vár rátok.

Iz 8,10: Hiába szőttök terveket: úgyis meghiúsul. Hasztalan hoztok határozatot: nem valósul meg. Mert *velünk az Isten.*

2Krón 32,7: „Legyetek erősek és bátrak! Ne féljetek és ne rettegjetek Asszíria királyától, és a vele levő sokaságtól, mert *aki velünk van*, erősebb, mint ő.

Jn 14,9: „A Szabadító azt mondja neki: „Annyi ideje *vagyok veletek*, Fülöp, és nem ismertél fel?”

Mt 28,19: Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, belemerítve őket az Apának, a Fiúnak és a Szent Szellemnek nevébe,

Mt 28,20: tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én meghagytam nektek; és íme, én *veletek vagyok* minden napon a világ végezetéig.

Ha tolvajnak néztük, s féltenünk kell tőle „gumicicáinkat”, mégis folyton a nyakunkon van, az kínos. De ha tudjuk, hogy a Gazdánk, s állandóan szívügye, hogy szívügyeink, gondolataink s útkészítő tetteink mindig a helyükre kerüljenek velünk magunkkal együtt, akkor minden nap karácsony.

December 25. — Nagykarácsony: Jézus születésnapja — Jn 1,1–18 — Új ajándék a régi helyébe

14. v.: A Szó tehát megtestesült, és körünkben vert sátrat (észrevettük hát káprázatosságát, oly káprázatosságot, amely egy Apánál tartózkodó egyetlené) telve *kedvességgel (kharisz) és igazsággal.*

16. v.: ...valamennyien kaptunk teljességéből, mégpedig *kegyet (kharisz) egy (másik) kegy helyébe.*

17. v.: Hiszen Mózes által a törvény volt adva, egy Fölkent Szabadító által pedig *a kegy és az igazság* termett itt.

18. v.: Istent senki sem látta soha; egy egyetlen, aki az Apa keblére (hajló), az kezdte elmagyarázni.

Karácsonyi ajándékról beszél a János-prológus. Újabb ajándékról, amelyet az agyonhasznált régi helyébe kaptunk az isteni teljesség bőségéből. A mózesi törvény 613 paragrafusa sok mindentől megóvta a választott népet, mégis időtlen időkig (40 évet) bolyongtak a pusztában, s az Ígéret Földjére már egy sem ért be azok közül, akik a Rabszolgaság Házából elindultak. A választott népből kiemelkedik azonban a ma ünnepelt Fölkent Szabadító. Ő már valamennyiünk számára fejeli meg és foglalja össze a mózesi törvényt. János evangélista ezt az „igazság és kedvesség” szópárral fejezi ki.

A jézusi igazság kemény és hideg, mint a betlehemi jászol fája. Ki bírja hallgatni? Minden langyosat kiköp, és egyértelmű állásfoglalást kíván a szegények, alacsonysorsúak, üldözöttek oldalán. A kedvesség puha és meleg, mint a pólya, amelybe az Édesanya göngyölte Újszülöttjét. Ez az a közösségteremtő szeretet, amelybe nemcsak a közel állók férnek bele, hanem még a szembeállók is.

Ha ezekben kitartunk, minden nap karácsony lesz számunkra, de még azoknak is, akik ránk figyelnek. Mi az Ünnepeltre figyelünk. Ő pedig Apjáról magyaráz. Arról, aki mégsem oly kemény, ahogy Mózes képzelte, mikor kiirtatta az aranyborjú imádóit, hanem lágy szívű, mint a tékozló fiúk Apja, de hogy ezt megtapasztaljuk, ahhoz kőkeményen vissza kell fordulnunk tékozló utunkról.

December 29. — Szent Család vasárnapja — Mt 2,13–15.19–23 — Mit ki nem bír egy család, ha Istenre figyel!

Tegnap volt Aprószentek ünnepe (Mt 2,16-18). A betlehemi gyermekgyilkosság versei tehát ma kimaradnak a perikópából. Nem is illenek a mai ünnephez, bár a történet sötét hátterét mégiscsak e véres esemény képezi. Ez elől menekül a Szent Család Egyiptom (*Micrájim* = bekerítés, fogság, számkivetés) földjére. Názáretiek. Csak az összeírás idejére érkeztek ősük, Dávid városába. Senki nem ismeri őket. Ha ismerné, nem egy jászol lenne az Újszülött bölcsője. A kismamát épp eléggé megviselhette az út Názárettől Betlehemig. Nem kell hazasietni. Ácsmunka Betlehemben is akad. A konkurencia sem lehet túl nagy. A mágusok látogatása óta házbérre, ennivalóra is telik az aranyból. Kezdenek beilleszkedni. Kezd jól menni nekik. Együtt a kis család. Mi hiányzik a boldogsághoz? A názáretiek gyanúsítgatása a legkevésbé. S ekkor beüt a krach.

Nem ment jól Ábraháméknak Mezopotámiában? Adonáj kihívta őket onnan, a biztos egzisztenciából a bizonytalanba. Józsefékkel ugyanez történik. „Fölkelvén nyalábold fel a kisgyereket meg az édesanyját, és fuss Egyiptomba, aztán maradj ott, amíg nem szólok neked; Heródes (hősök sarja) ugyanis épp keresi a kisgyereket, hogy elveszejtse.” Mit törődne egy ekkora király egy ekkorka ács-csecsemővel? Ha meg Adonáj megígérte neki Dávid trónját, úgyis az övé lesz. Aludjunk rá egyet! Túl sokat vacsoráztam, azért vannak rémálmaim. Logikus. Nem?

És József minden logika ellenére alkalmazkodik az illogikus valósághoz, amelyről értesült. S a kb. 20 kisgyerek közül ezért pont az egyetlen keresett úszta meg ép bőrrel a király hatalomféltő könyörtelenségét. A lépés túl nagy, túl nehéz, túl logikátlan és túl rosszkor jönne. Csakhogy a jelek szerint ez jön Istentől. Megtesszük. Együtt. Máriának sincs ellenvetése? Tarisznyába a bölcsek aranyával, és császárok leszünk Egyiptomban, mint ősünk öccse, a másik József. De mit mondunk, honnan az arany, ha Heródes katonái igazoltatnak? Az arany marad. Elásva? Szétosztva az újdonsült betlehemi ismerősök között?

Mindegy. Dolgos két kezem van. Ácsmunka mindenütt akad. Indulunk.

Odaérnek, berendezkednek. Minden rendben. Apa végzi a munkáját. Anya vezeti a háztartást. Gyerek cseperedik, barátkozik az ottaniakkal. Erre vissza az egész. Nem is csak Betlehemig, hanem Archelaosz, a hatalomféltő Heródes méltó fia miatt föl egészen Názáretig. Nem sok ez egy kicsit? Semmi nem sok, míg együtt a család Isten akarata szerint. Sőt, a viszontagságok még jobban összeforrasztják. Bár minden családunk ilyen összetartó, Égi Apácskánkra figyelő lenne!

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Pásztorokként, Máriákként ebben a világban…

Tegnap a múltba tekinthettünk, mérlegre téve az elmúlt évünket. Ma a jövőbe tekinthetünk. Álmodozó ködösítés helyett a realitásokra épülő vágyak, tervek, álmok ideje ez. A liturgia Máriát állítja a hívők elé, az édesanyát, a figyelő és gondolkodó asszonyt, aki teszi a dolgát, és keresi az összefüggéseket családja és a külvilág között. Akkor is és ma is kihívásokkal teli az emberi élet. Ezekre adott válaszaink mutatják, hogy hol tart az Istennek tetszeni akaró fejlődésünk.

Pásztorok éjszakai foglalatossága a nyugvó nyáj őrzése, beszélgetés a tábortűznél, a lepihenés az őrzés beosztása után. Az összeírások miatti utazók még a falu melletti barlangokat is igénybe veszik éjszakára. A pásztorok istállóit is. Akkor és arrafelé is természetes volt a vendégszeretet, a kérő megsegítése. Nem illegális lakásfoglalás ez, hanem bekéredzkedés, küldöttek (angelosz = angyal = küldött) által közvetített kapcsolat felvétele. Különlegessé színezett, számtalan mesélő által csodás elemekkel kibővített és szerkesztők által összerendezett, s így reánk hagyományozott anyag sugározza a Jézus iránti szeretetet. A pásztorok megindulnak, mert új baba születése az istállójukban nem mindennapi esemény. A hívő zsidók számára kiemelt isteni ajándék a gyermek, főként, ha fiú. Ők nem magyaros „komatálat” visznek, hanem ami éppen kéznél van. Lelkesek, biztatják egymást. Mintha olvasták, hallották volna Lao-Ce gondolatát: „Ha a távoliakat akarod megközelíteni, hagyd abba az okoskodást.” Megérkezvén beszélnek arról, amivel tele a szívük. Arról, hogy ők is várják Jahve fölkentjét, elegük van már a rómaiak és a velük kollaborálók elnyomásából. Minden fiúcska új remény. Elmondják, közlik, kommunikálnak. Beszélgetés kerekedik ebből, gondolatcsere, interakció. A beszélgetésből egymás megismerése válik lehetővé. A megismerés pedig egymás megszeretésének lehetőségét hordozza. A kedves és figyelmes látogatás után a pásztorok mennek a dolgukra, vissza a nyájhoz.

Mária részese és kiemelt szereplője az eseményeknek. Az istállós szülés (az otthon szülés keményebb változata) utáni teendők nem zárt védőburkot formálnak benne. Nincs hír arról, hogy a csudába kívánná a férfi látogatókat, a pásztorokat. Nemcsak magának szülte babáját, hanem népének, népe Istenének is. Minden valamire való zsidó asszony így szülte gyermekét. A férfiak országos léptékű és személyes mélységű beszélgetésében maga is jelen van. Csodálkozik a nagy, népe egészét érintő beszélgetésen. Neki a fiacskája azzal köti le figyelmét, hogy szoptatni kell, büfiztetni kell, tisztába kell tenni, álomba ringatni, még akkor is, ha a baba számára az éjszaka még nem feltétlen az alvás ideje. Szívébe véste a hallottakat. Jól csak a szívével lát és hall az ember. Az édesanyák különleges látó- és hallóképességgel rendelkeznek. A jelenben meghallott és meglátott dolgok építik a holnapot. Úgy épül ez a holnap, hogy gondolkodik az ember, az édesanya is. Az el-elgondolkodó Mária sokféleképpen zárhatta egy-egy gondolkodási idejét. „No, majd meglátjuk. Elég a mának a maga teendője. De jó lenne Istennek tetszően felnőni a feladatokhoz…” Az bizonyos, hogy vallásos, imaéletet élő család voltak. Szülői szerepüket tudatosan vállalva, elsőszülött gyermeküket Isten akarata szerint nevelve és a népük jövőjét is munkálóan akarták teljesíteni. A mi Veress Péterünk figyelmeztetése rájuk nem vonatkozott: „Aki nem akar gyermeket nevelni, mi köze annak a jövőhöz?” A szülés nehéz körülményeiben való talpraesett helytállásuk mutatja, hogy a „lehető jót akarták, s nem a képzelt jót” (Széchenyi).

Pásztorként, Máriaként… emberhez méltó emberként kell viselkednünk. Egy új naptári év kezdetekor érdemes magunkra alkalmazni Babits szavait: „Minden beszédnek hallgatással és meghallgatással kell kezdődnie.” Hallgatással, vagyis befelé forduló égre tekintéssel. Meghallgatással, azaz egymásra figyeléssel. Tudjuk mi is jól, hogy maradandó gyümölcseink égi és földi jó kapcsolatainkból születnek.

Január 6. — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Küldetés

A „napkeleti bölcsek” története csodálatos és mindmáig hatással bíró történet. Mondanivalójának sokfélesége, népmesei elemekkel színezett közérthetősége méltán tette népszerűvé a magyar szentelményi gyakorlatban is, az ekkor szokásos házszenteléseken. Királyok, csillagászok, mágusok? Üstökösök, meteorok, csillagászati együttállások? Nevek, indítékok, bőrszínek? Megihletett művészek, kutató csillagászok, történeti hitelességet bizonygató teológusok színezik, elemzik ezt a szép történetet. Mi most jobbá levésünk érdekében és jézusi tájékozódásunk alapján elmélkedjünk. Tegyük ezt annak jegyében, amit Albertus Magnus írt: „A fejlődés a hívő növekedése a hitben, nem pedig a hité a hívőben.”

Máté evangéliuma meg szeretné nyerni a zsidókat Jézus ügyének. Jézus is nagyon meg szerette volna nyerni népét az Isten Országának (Mt 10,5). Megszólította a nyitott szívű fiúkat, akikből tanítványai lettek. Megszólította népe vezető rétegét, akikből tanítványok második vonala lett (Nikodémus, Arimateai József). Megszólította az akkori vallási és politikai elitet, akikből halálos ellenségeket szerzett magának. Saját népe fontos volt számára (Mt 9,35). Nem ment külföldre, csak pár hónapos menekülésként (Szíria, Mk 7,24). Nem tanult nyelveket, még a latint és a görögöt sem, hanem tájszólásos arám nyelvével járta be elsősorban Galileát. Pasztorációs körei jól mutatják, hogy ott és úgy akart hatni, ahol és ahogyan a leginkább hatékony lehetett: Kafarnaum és a Genezáreti-tó környékén, kis falvakban, szabad természetben (hegyek, mezők, vízpartok, népi gyülekező helyek).

Az ember az anyanyelvén tud igazán szívből, a vallomás mélységével szólni (ima). Ha én az emberiség magyarul beszélő kultúrájához tartozom, akkor ez kötelez. Meg kell jelenítenem szóban, írásban, magatartásban azt, amit beláttam a jézusi tanításból. Máté a maga zsidó gondolkodása szerint jelenít meg. Jahve áldásának megmutatkozása a vagyon (arany), a hatalom (tömjén) és az egészség (gyógyító mirha). A mi Jézustól tanult értékszemléletünk talán nem ilyen ajándékokat vinne. Vihetnénk köszönő leveleket, amelyeket

Kárpátaljáról küldenek a „névtelen" adományozóknak (adástörvény). Vihetnénk fotókat a fogyatékkal élők nyaraltatásáról a Fecskepalotából (szolgálat törvénye). Adhatnánk ajándékba börtönt is vállalt, erőszakmegtagadó testvérbarátaink bírósági iratait (békességteremtés). Máté figyelmezteti népét: ha nem fogadjátok el a názáreti Jézust, akkor jönnek majd a pogányok, és leköröznek titeket. Jézus is szembesül a sikertelenségekkel. Ki kell tágítania küldetésének határait, emberiség szélességűvé (Mk 16,15; Mt 28,19; Lk 24,46). „Sokan jönnek majd napkeletről... és otthonra találnak a mennyek országában" – figyelmezteti népét Máté Jézusa (8,11). Jövünk mi is, innen napnyugatról?

„Ébredj a valóra!" – kiált ránk Kosztolányi. Az Isten álma az emberiség teljességére vonatkozó álom. Az emberiség pedig itt van nekünk magyaroknak, testközelben. Személyes kapcsolataink sem csupán a magunk népére korlátozódnak: a budapesti utcákon ott a fél világ – nyelvében, bőrszínében, viselkedésében... elviselni valóiban is. Küldetésünk erőtere is itt van-e testközelben, szívközelben, értelmességében? Mindig soknyelvű ország voltunk (1900-ban a lakosságnak csak 40%-a beszélt magyarul), mindig kaptunk esélyt az emberiség Kárpát-medencei egybeszeretésére. Könnyebb Trianon miatt siránkozni, mint felgyűrni az ing ujját, és elhivatottan az egybeszeretést munkálni. „Az emberek akkor fecsegnek és veszekszenek, amikor nem megy a munka" – írja Illyés Gyula. A fecsegés a kötelezettségvállalás nélküli, súlytalan szóáradat. A veszekedés az önös érdekek territóriumharca. Jézustól tanultuk értékszemléletünk folyamatos átalakításának kötelezettségét, és ennek munkálását másokban, a fecsegés helyett. Jézustól tanultuk, hogy barátoknak (Jn 15,15) és testvéreknek (Lk 22,26) tekintve egymást, az ő békessége lakozzék bennünk, és közöttünk a civakodás helyett végre megszülessék a testvérbarátság.

Január 12. — Jézus megkeresztelkedése — Mt 3,13–17 — Istenélmény

A Júdeában működő Keresztelő János híre eljut Galileába is. Népét felrázni akaró apokaliptikus igehirdetése és a bűnöket lemosó bemerítési gyakorlatának híre útnak indítja Jézust is. Jézus hallgatja Jánost, és egyetértésének jeléül maga is bemerítkezik. Meg kell halni a bűnnek, ezt keményen fejezi ki a víz alá merítés korabeli gyakorlata. Új életet kell kezdeni, ezt jól fejezi ki az ismét és végre levegőhöz jutás. Ez az életélmény valami nagy változást indít el Jézusban. Valami, valaki úgy megérinti őt, hogy el kell mennie a „pusztába", átgondolni élete értelmét. Jézus istenélménye következményeiben, gyümölcseiben ismerhető fel. Édesanyai-édesapai istenképre jutni egy apokaliptikus, jutalmazó-büntető istenképű zsidó és Keresztelő János-i istenkép után, csak úgy válik érthetővé, ha feltételezzük Jézus belsőleg megtapasztalt istenélményét.

Az istenélmény megrázó, felrázó találkozás az Istennel. Keresztelő Jánosnak a maga keményen rendet csináló Istenével való találkozása olyan mélységű volt, hogy életét tette rá erre az élményre. Jézusnak a mindenkit szerető Istenével való találkozása olyan bizalmat váltott ki Jézusból, hogy életét tette rá erre az élményre. Egyikük sem őrizgette élményét titkos lelki zár alatt, hanem mozdult, szóban és tettben megjelenítette azt, amit Isten akaratának élt át. Úgy, amint ezt Lao-Ce írta: „A bölcs ember nem elraktároz, hanem visszatükröz." Jézus visszatükrözte a mennyei Atya őt és minden embert édes fiának, édes leányának való isteni szeretetet, amely nem pusztító istennyilát, hanem éltető esőt ad jókra és gonoszakra egyaránt. A vízből feljövő, végre levegőhöz jutó Jézus éltető istenélménye az a kiindulópont, amelyre azután egész életét építi, amely egész küldetését meghatározza. Kiindulópont, amely elindítja a pusztai lelkigyakorlatra, és beindítja az Isten Országának meghirdetésére, építésére. Azonnal el kellett vonulnia, hiszen ő is tudta: „Mások megértéséhez a hallgatás vezet" (Lao-Ce). Isten megértéséhez is, az emberek megértéséhez is, sőt önmagunk megértéséhez is az elcsendesülés vezet.

Istenélményről beszélni olyan, mint például a szerelemről beszélni. A szerelmes ember vallomása személyes és bensőséges élmény annak, akiben viszontszerelem él. Ugyanakkor közhelyek, szóvirágok érzelgős halmaza annak számára, aki nem tudja, hogy milyen is szerelmesnek lenni. Lehetséges-e, hogy egy nyitott szívű és égre is tekintő embernek ne legyen istenélménye? Sajnos lehetséges, hogy valaki nem éli át személyes és belső átöleltségét. A legtöbb embernek már a nagy bajok sem segítenek abban, hogy az Istenre hagyatkozás ősbizalmát átélje. Zsigereinkben hamarabb átéljük a lázadás, a tiltakozás, a mindent megkérdőjelezés azonnali feltörését. Könnyebbnek látszik a felületen mozogva önközpontú zajjal, vagy mélyebbnek gondolt, de ugyanúgy személytelen vallásos köddel működtetni életünket. Aki számára az a természetes, hogy összejönnek élete jó dolgai, az hogyan élhetné át, hogy nem mázlista, hanem megajándékozott? Mindenkinek ajánlatos feltárnia élete megajándékozottságát, személyes megszólítottságának nem tudatosított élményeit. Ez csak az enyém, csak nekem szólt, csakis értem történt... Ezt élményszerűen átélni nagy erőforrás a hit-hűség nehezebb időszakaiban.

Piros betűs napokként tartjuk nyilván a születésnapokat, névnapokat... Istenélményünket hogyan jegyeztük be az életünkbe? Gyümölcseink mutatják belső értékeinket. Életművünk mutatja alapjaink értékének időállóságát. Testvérbarátságaink néha-néha értő fülekre találhatnak akkor is, amikor egy imában felvillantjuk istenélményeinket. Istenre figyelő közösségben nem titok legbensőbb megszólítottságunk. A „lelki kivagyiságtól" megment, hogy a megszólítottság nem privilégium, hanem felelősség, feladat.

Január 19. — Évközi 2. vasárnap — Jn 1,29–34 — Tisztelet

Keresztelő János nagy egyéniség volt. Tisztelete a keresztény világban is kiemelkedő. Jézus mellett ő az egyetlen szent, akinek a születésnapját is ünnepeljük (június 24.). Megemlékezünk vértanúhaláláról is (augusztus 29.). Az ősegyház kiemelten foglalkozik azzal, hogy Jézushoz való viszonyát, küldetésének jelentőségét feszültségmentesen tisztázza. A mai evangélium is erről szól.

Olyan elkötelezett emberről van szó, aki lelkiismerete szerint élt, és teljesítette azt, amit küldetésének vallott. Illés prófétára jellemző megjelenése (teveszőr ruha bőrövvel), messiásvárók mozgalmának elindítása valóságos népmozgalmat jelentett. Háttérben ott az őt kinevelő esszénus mozgalom és annak fellegvára, Khirbet Kumrán. A Jordánba bemerítés szakrális cselekménye messiási sajátosság, amely a bűnnek meghalást és az új életre megszületést jelképezte. Nem véletlen, hogy a rituális dolgokban jártas és felelősséget hordozó papok és leviták tisztázni akarják Jánossal, hogyan is értelmezi önmagát és tanítását. Akik egyetértettek tanításával, azok „megkeresztelkedtek", bemeríttették magukat Jánossal. Ezek közül alakult ki tanítványi köre. Komoly közösség ez, sajátos imagyakorlattal (Lk 11,1) és komoly böjtölésekkel (Mk 2,18). A

Messiás eljövetelét előkészítő küldetésüket annyira komolyan vették, hogy sokáig párhuzamosan léteztek a Jézus által elindított mozgalom mellett, például Efezusban (ApCsel 19,7). Nem volt súrlódásmentes és kérdések nélküli a Jézus és János közötti kapcsolat, és a tanítványi körök közötti kapcsolat sem. János evangéliuma ennek részletező tisztázását igyekszik elvégezni. Olyan nagy volt azonban a különbség a jánosi messiás- és istenkép és Jézus tanítása között, hogy János okkal bizonytalanodott el unokaöccse, Jézus személyét és küldetését illetően. A hatalmasok felé, a nép felé felkiáltójelekkel beszélt, Jézus felé viszont kérdőjelekkel fordult. Szinte reá illik Széchenyi vallomása: „Becsületesen közlegénykedni, ez a célom” (Kelet népe).

Tisztelni nem a másságot, hanem az értéket kell. Példaértékű személyiség áll előttünk. Akkor is az, ha a mi jézusi tájékozódásunk nagyon eltér az ő értékszemléletétől (például apokaliptikus szemlélete, büntető istenképe…). Azt teszi, ami a meggyőződése. Igyekszik figyelni, kérdezni, gondolkodni. Törekszik arra, hogy tovább is adja mindazt, amit Istene ügyének tart. Az üdvtörténet részének tartja küldetését, és nem gondolja tévedhetetlennek magát. Nyitott munkálkodó, aki elviseli, hogy legszűkebb tanítványi köréből némelyek átpártolnak Jézushoz (Péter, András, János… Jn 1,35-47). Rajongói őt tartották a Messiásnak, és követői a 2. század végén is közösséget alkottak.

A tisztelet azt is jelenti, hogy magunkra alkalmazzuk Keresztelő János értékeit. Mindenkinek szerepe, dolga van Isten üdvtörténetében. A magam helyének megtalálása és az abban való helytállásom lelkiismereti kötelességem. Az ál-alázat köntösébe bújtatott szerénykedések nem méltóak egy istenkép-reményű emberhez. „Én egy kis senki vagyok… egyszerű kisemberként élek… alkalmatlan vagyok magasztos dolgokra, erre vannak a papok, vezetők…” Lehet, hogy nem kerülök be semmiféle szentírásba, még újságba sem, de ha teszem jézusi dolgomat, akkor nekem is szól a Mester: „Nevetek föl van írva a mennyben.” Fejlődőképes nyitottság kell ahhoz, hogy ne csupán éveink szaporodjanak, és ősz hajszálaink, hanem a minőségi előbbre lépés is jellemző legyen ránk. Érdeklődés, megfontolás, szempontok ütköztetése, dialógus segíthet tudatom folyamatos csiszolásához. Amit pedig értéknek láttam meg, azt képviselnem is illik. Akkor is, ha ma már másként látom a dolgokat, mint régebben, és holnap remélhetőleg még a maihoz képest is előbbre jutok. Fejlődésünk szellemi értékáramoltatásra épül. Szellemi értéklátásra épül életünk alakítása. Keresztelő János inkább elviselte a lefejezést, minthogy feladta volna a fejében lévő értékeit.

„Ne félj, szólj, dalolj bátran, / mert ez hited jele. / Bízol a szabadságban, / s mersz is élni vele” (Bódás János).

Január 26. — Évközi 3. vasárnap — Mt 4,12–23 — Emberhalász?

Keresztelő Jánost letartóztatják. Jézus elhagyja Júdeát, és hazamegy Galileába, Kafarnaumba. Hozzácsapódnak fiatalok, és van, akiket maga hív tanítványai körébe. Igehirdetése, tettei egyre ismertebbé teszik, népszerűsége hamarosan veszélyezteti azt, amire küldetve gondolja magát. Csodadoktort, királynak való vezéregyéniséget látnak benne. Jézus azonban ragaszkodik az emberek értékszemléletét átalakítani akaró (metanoia), és ezáltal életvitelüket is átalakítani akaró küldetéséhez. Emberhalász, aki a Genezáreti-tó halászfiataljaiból is ezt akar nevelni. Erre hívja meg Péteréket, és bennünket is.

A világvallássá alakuló kereszténység (Szent Pál jelentős munkássága nyomán) olyan struktúrát hozott létre, amely a mindenkinek szóló jézusi meghívást hierarchikus rendszerbe helyezte. Van, aki apostolkodik (pap, szerzetes), és van azok tömege, akik igénylik, és el is tartják függetlenített, apostolkodó vezetőiket. Beszéljünk világosan: Jézus mindenkit meghívott arra, hogy hirdesse és életével hitelesítse az Isten Országáról szóló jó hírt.

Ami az alkalmasságot illeti, gondoljuk meg: Minden egészséges lelkű ember alkalmas arra, hogy szóban és tettben képviselje azt, ami őt boldogítja. Mindennapi örömeinket is milyen szívesen megosztjuk egymással, hát akkor az életünk értelmét meghatározókat rejtenénk el, vagy bíznánk rá „szakavatott” vezetőkre? Az egyszerűség kedvéért most kétfajta embert különböztessünk meg. Vannak alapító egyéniségek, és vannak építő egyéniségek. Az alapítók erős személyiségek, EGY-ügyűek, céltudatosak, „felülről és belülről vezérelt” emberek. Isten megszólítottjai, Jézus radikális követői. A mindennapi élet küszködései kevésbé érintik őket (támogatást kapnak követőiktől), magasztos elképzeléseiknek tanítványokat, követőket akarnak szerezni. Ők a történelem, az üdvtörténelem szentjei. Ilyen volt Jézus is, szent Ferenc is… Bulányi atya is. Mindannyian elmondhatják: „Nem én üzentem, én csak a hírnök voltam” (M. Morgan). Mindannyiunk mennyei Atyjának hírnökei voltak, vannak, lesznek…

Az építő egyéniségek a mindennapok szentjei. Most rólunk van szó! Nagyobb vagy kisebb személyiségek – emberi mércével nézve –, akik igyekeznek fölzárkózni a belátott jézusi értékekhez. Építkeznek belül, építkeznek kívül. Az ő életükben formálódnak élhető életté a nagy elvek. Az ő mindennapjainkban bontakoznak ki a nagy elvekből a kis részletek, amelyek Isten Országának megjelenései a Földön. Ők a Jézust követni akarók „tömege” (bárcsak már az lenne!), ők azok, akiknek életében vizsgázik Isten álma az emberről. Rájuk hárul Isten becsületének megvédése ebben a világban. Vállalják az ezzel járó kiállást: „Mert semmi vagy, ha nem vagy ellenállás!” – írja Babits Mihály. Lehet, hogy „kisbajos” emberek, mégis hordozói, megjelenítői a Teremtő elképzelésének. Ez nem megy úgy, hogy csak a függetlenített papi vezetésre hagyjuk az irányítást. Kellenek a közösségvezetők (papok, civilek), akik kiemelt szolgái az Ügynek. De semmiképpen nem pótolják mindannyiunk aktív munkálkodását az evangelizálásban. Ugye világos, hogy eddig is az emberhalászásról beszéltünk?! Engem kihalászott valaki az Isten számára, nekem is ez a dolgom. Dolgom? Hivatásom! Ebből kihúzódni, vagy vezetőként fellegvárba vonulni méltatlan a kincset talált emberhez. „A toronyba vonulás nem illik a prófétaszerephez” – figyelmeztet Babits.

Sok akadály van. Egyházi, vallási hagyományunk, személyes névtelenségivisszahúzódási vágyunk, a magas igényszint miatti egzisztenciális (anyagi) leterheltségünk, alacsony lelki és szellemi igényszintünk… Be kell vallanunk, a legfőbb akadály mi magunk vagyunk. Ezzel azt is el kell ismernünk, hogy felelősségünk Isten és egymás előtt nem ruházható át másra! Aggodalmaskodásunkat oldhatja a költő biztatása: „A vihar miatt ne vádold magad, / Reád csak a hajókormányt bízták” (Tóth Attila)! Saját életünk kormányzására épül emberhalász-küldetésünk. Szóban, tettben… egész életalakításunkban barátokat kell szereznünk a Jó Ügynek, az Evangéliumnak. Túl rövid ez a földi élet ahhoz, hogy végigtoporogjuk. Itt menni kell, apostolkodni kell, hogy elszaporodjanak a jó emberek a földön. A végén talán sikerül eljutnunk oda, hogy elmondhassuk: „Tág egeidbe kapaszkodom, / és eleresztem a földet” (Nádasdy Éva).

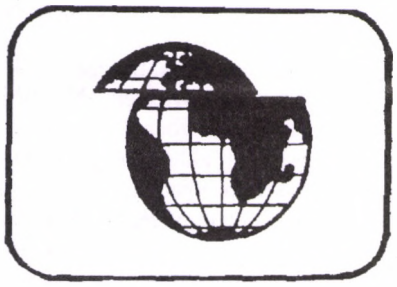

Geiszler János

A fogyasztás fogyasztása

Az élővilágban az éhezés természetes állapot. Minden élőlény ki van téve az átmeneti, esetenként tartós élelemhiánynak, ennélfogva képes arra is, hogy táplálékbőség idején tartalékkészleteket halmozzon fel a testében. Például a sárgarépa a gyökerében, a karalábé vagy a burgonya a szárában, az állatok és az ember a bőrük alatti zsírszövetekben stb. Az elhízásra való hajlam és a falánkság tehát nem egyedi rossz tulajdonság vagy betegség, hanem az élőlények egyik legfontosabb tulajdonsága, amely az egyed és a faj túlélését szolgálja.

Az élővilág egyedei és csoportjai kivétel nélkül élet-halál harcot folytatnak a táplálékért és ezen keresztül a fennmaradásukért. A madarak és a lepkék nem jókedvükben szálldosnak, hanem látástól vakulásig élelem után kajtatnak. A madarak éneke a táplálékszerző és fészkelési körzetük védelme érdekében folytatott fenyegetés. A kannibalizmus, a dögevés egyáltalán nem kivételes ritkaság az élővilágban, a főemlősök körében is gyakori.

Az emberiség története is leírható a táplálékért, a táplálékforrásokért folytatott örökös harcok történeteként, amelynek szereplői egymás táplálék-konkurensei voltak, megölve egymást viszont egymás táplálékaivá váltak. A nagy társadalmi csatározások hátterében sem nehéz felismerni a táplálékok vélt vagy valóban igazságos vagy igazságtalan elosztása miatti ellentéteket. Ne szépítsük a dolgokat: a napjainkban is zajló háborúk, az öldöklés és az erőszak gyökerei idáig nyúlnak vissza, azaz az éhségig és a falánkságig.

Egy gondolat erejéig ki kell térni az úgynevezett államalkotó rovarok esetére, amelyet szívesen emlegetnek pozitív ellenpéldaként, hiszen ők látszólag békességben élnek, és egymást etetik. A valóság azonban az, hogy ezek a rovarok nem államot alkotnak, hanem családot, amelyben nem királynő uralkodik a különböző foglalkozású dolgozók és herék népes csapatai felett, hanem egy anya él együtt nagyszámú utódával, akik közül az idősebbek segítenek neki a kisebbek ellátásában. A családok között azonban szintén kíméletlen harc folyik, ami a gyengébb családok élelemkészletének kifosztásával, illetve azok elpusztításával jár együtt.

Mindezt azért tartom fontosnak hangsúlyozni, hogy világosan lássuk: az önzés és a mohóság genetikai örökségünk olyan alapvető része, amelyen nem könnyű felülemelkedni annak ellenére sem, hogy több ezer éve kísérletezünk vele.

Az elmúlt ötven évben az emberiség egyötöde, mintegy egy milliárd ember került olyan kiváltságos és kivételes helyzetbe az élővilágon belül, hogy állandó táplálékbőség körülményei között élhet. Genetikai programunk azonban semmit sem változott, és kulturális hagyományaink is csak lassan követik az eseményeket, azaz falánkak és önzők maradtunk a bőség korszakában is. Ez számos egészségi és környezetvédelmi gondunk forrásává vált.

A túltápláltsággal, kövérséggel összefüggő rengeteg betegségről, ártalomról, szenvedésről, idő előtti elhalálozásról nem vagyok hivatott beszélni. A túlzott, pazarló táplálkozási szokások környezetvédelmi hatásairól viszont el kell mondani, hogy energiafogyasztásunk mellett ez a legáltalánosabb, legveszélyesebb, legnagyobb jelentőségű környezetromboló, környezet veszélyeztető tevékenységünk. Az egészségkárosító túlfogyasztás ösztönzi a mezőgazdasági termelés fokozását, a fokozott műtrágya-felhasználást, a fokozott növényvédelmet, a szükségesnél nagyobb területek szántóföldi használatát az erdők, rétek rovására, a gépesítés fokozását (gázolajfogyasztás, gépgyártás), az élelmiszer-feldolgozás, -tartósítás, -fagyasztás növelését,

a szállítást, a csomagolást, a csomagolóanyag- (papír és műanyag-) gyártás növelését, az élelmiszer-kereskedelem és reklám terjeszkedését (fűtés, hűtés, világítás stb.). Azaz energiafogyasztásunkban is jelentős hányadot képvisel az egészségünket veszélyeztető túlzott táplálkozás. Pazarlóan bőséges táplálkozásunk okozza részben a talajszennyezést és talajpusztulást, az élővizek és a talajvíz elszennyeződését, közvetve a légszennyezés egy részét is. Hulladék- és szennyvíz-problémáink, természetvédelmi gondjaink hátterében is könnyű felismerni az élelmiszer-termelést és -fogyasztást, amelynek nagy része természetes szükségletünk, de egyáltalán nem jelentéktelen hányada felesleges, sőt káros luxusfogyasztás.

Elsőrendűnek tekintem az élelmiszerfogyasztás mennyiségének a csökkentését, és csak másodlagosnak a minőségi kérdéseket. Kiindulási alapom az ideális testtömeg elérése és fenntartása. Húsz-harminc éve még úgy fogalmaztak a táplálkozástudománnyal foglalkozó ismeretterjesztő művek, hogy nem számít kórosan elhízottnak az, aki húsz százalékkal több, mint a testmagassága mínusz száz. Tíz éve már a testmagasság körüli értéket vélték megfelelőnek, férfiak számára néhány kilóval többet, nőknek kevesebbet, és tág teret hagytak az egyéni különbségek részére is. A legújabb táblázatok azonban már szinte semmi megértést nem tanúsítanak, és némi tudományos homállyal nyakon öntve azt közlik velünk, hogy az ideális testtömeg a testmagasság mínusz 110! Azaz egy 163 centis személy esetében 53-55 kg, egy 185 centisnél pedig 74-76 kg. Most már minden további nélkül összevethetjük a testsúlyunkat az ideálissal, és ha megegyeznek, akkor elégedettek lehetünk, azaz nagyjából környezetbarát módon táplálkozunk, ha súlyosabbak vagyunk, akkor csökkentenünk kell a fogyasztásunkat környezetünk és egészségünk érdekében egyaránt.

Ebben szeretnének segíteni a kalóriatáblázatok, de ezek kevés vigaszt nyújtanak az elhízott embernek. Kiderül belőlük, hogy egy 163 centis, 55 kilós adminisztrátorhölgy alig több mint 1600 kalóriát fogyaszthat naponta, ha tartani szeretné ideális testtömegét, és legtöbb férfitársamnak is be kellene érnie 3000 kalória alatti fogyasztással. Ehhez kell viszonyítani a magyar lakosság 3400 kalóriás átlagfogyasztását, és azt, hogy sokan 5-7000 kalóriát is magukba tömnek, mondván, hogy az az övék, amit megesznek. Nos ezért vagyunk kövérek, betegek, és ez az, amire a környezetünknek sem lenne szüksége.

A kalóriatáblázatok és a tudomány tág teret enged az önáltatásnak. Ha sokat akarunk zabálni, és nem akarjuk megérteni, hogy miért vagyunk kövérek, akkor leghelyesebb amerikai kutatókra hivatkozni akik kimutatták, hogy:

1. a háztartási munka energiaszükséglete felér a nehéz fizikai munkával,
2. a szellemi munka energiaszükséglete is felér a nehéz fizikai munkával,
3. sportolással, kocogással leküzdhetők a felesleges kilók stb.

Ha mégis kövérek maradnánk, akkor érdemes elgondolkodni azon, hogy jól értékeltük e a fizikai és szellemi teljesítményünket. Vajon a kutatók is olyan háztartásvezetésre, szellemi erőfeszítésre, hétvégi lötyögésre gondoltak-e, mint amit én végzek.

Valamikor az aratómunkások csontsovány, szíjas emberek voltak, a kialkudott szalonna- és aratópálinka-adagok ellenére. A mai aratómunkások, a kombájnosok, akik légkondicionált vezetőfülkéikben szervoberendezésekkel kiegészített karokat és gombokat kezelnek, joviális mosolyú kövér emberek, ahogy régen a bankárokat ábrázolták. Számos más szakmában is kiváltották a nehéz fizikai munkát a gépek, s az embernyüvő szakmákból ülőfoglalkozás lett, de ebből senki sem vonta le a megfelelő következtetéseket az étkezésére vonatkozóan.

Legyünk-e vegetáriánusok környezetvédelmi szempontból? Én nem kívánom a kérdés etikai, vallási, egészségügyi okait elemezni, bár mindegyikkel kapcsolatban vannak fenntartásaim. Az élővilág jelentős része táplálékspecialista, azaz csak egy bizonyos táplálékot tud elfogyasztani (a rovarok, lepkék jelentős része, nagyon sok madárfaj, a ragadozók csak húst, a növényevők csak növényeket), más részük opportunista, azaz vegyes táplálkozást folytat, és átmenetileg akármelyiket képes nélkülözni, és rászoktatható szinte bármi másra. Ilyenek a főemlősök és az ember is. Ettől függetlenül minden élőlény az évmilliók alatt kialakult étrendjéhez alkalmazkodó emésztőrendszerrel, enzimrendszerrel és kiválasztó rendszerrel bír, amely a legjobban, leghatékonyabban, legtakarékosabban képes hasznosítani szokásos étrendjét. Az ettől való erőszakos eltérés gazdaságtalan, azaz kénytelen a kívánatosnál többet fogyasztani a neki nem megfelelő táplálékból, több energiát fordítani a feldolgozására, és több, számára feldolgozhatatlan elemét kiválasztani, üríteni (pl. az ember emésztőrendszere nem tud mit kezdeni a cellulózzal). Ezért helytelenítem a vegetáriánus táplálkozás erőszakos propagálását környezetvédő körökben.

Gyakran elhangzik az az érv, hogy az állatok 5-7 kalóriányi növényi táplálékot használnak fel 1 kalóriányi állati termék előállításához. Ez igaz. De akik ezt mondják, nem fogyasztanak legelőfüvet, szénát, étrendjükben elenyésző szerepet játszanak a saját maguk verítékével megtermelt gabonák, zöldségek és gyümölcsök. Márpedig ha ez utóbbi termékeket a piacon szerzik be, azaz a konvencionális mezőgazdaság és kertészet termékeit fogyasztják, akkor nem sokat tettek a környezetért. A legeltetésen és kaszáláson alapuló állattartás az egyik legkörnyezetbarátabb élelmiszertermelési eljárás. Ezért helyeselném, ha a szarvasmarha mellett újra előtérbe kerülne a birka, sőt a kecske is. Számos baromfi is kitűnően hasznosítja a legelőt (liba, kacsa, pulyka, gyöngytyúk, galamb), azaz nemcsak gyári brojler és hibridsertés létezik, még ha nálunk ez utóbbiak dominálnak is.

Fogyasszunk minél több helyi terméket, és minél kevesebb távolról származót! Ez különösen az italok (tej, üdítők, sör, bor), a magas víztartalmú zöldségek és gyümölcsök, és a rendszeresen nagy tömegben fogyasztott élelmiszerek esetében (kenyér, krumpli, cukor, liszt) fontos. Nem kell, hogy lelkiismeret-furdalásunk legyen a fűszerek, a kis mennyiségben fogyasztott különlegességek és a magas tápértékű légszáraz termékek esetében (tea, kakaó). Fogyasszunk minél több szezoncikket, és minél kevesebb szezonon kívülit! Fogyasszunk lehetőleg alacsonyabb feldolgozottsági szintű termékeket, és amit lehet, tartósítsuk otthon!

Ezek az elvek általában helyesek, de konkrét esetekben mindig mérlegelni kell, hogy mivel váltjuk ki azt, amiről lemondunk. Feltételezve, hogy csak annyit fogyasztunk, amennyi tényleg indokolt, minden ilyen helyettesítéskor mérlegelni kell, hogy a másik élelem előállítása, feldolgozása, tárolása, szállítása valóban kevesebb terhet ró-e a környezetünkre, mint amit kiváltunk vele. A nagyüzemi konzerválási, hűtési, fagyasztási technológiák általában hatékonyabbak, mint a háztartásiak, energetikai, hulladékgazdálkodási, szennyvízkezelési szempontból egyaránt, és ráadásul feleslegessé válik rengeteg ballasztanyag szállítása, terítése. Egyes esetekben a távolabbról szállított szabadföldi termék is környezetbarátabb lehet, mint az üvegházban, fűtéssel előállított helyi termék.

Forrás: Magyar Élőfalu Hálózat e-HÍRLEVÉL, 2013/10

TARTALOM

Meditáció
Farkas István: Úgy készül, mint a Luca széke... 2–4
Horváth József:
„Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!" 5–6
Vincze József: A nagy lehetőség 24
Doris Weber: Ami elmúlt, elmúlt 24
Tanulmány
Kovács László: BOKORTÖRTÉNET 8–11
Interjú
Hat évtized múltán (Merza József) (II. rész) 12–15
Gyerekeknek mese
Ügyesség, okosság, bátorság 16–17
Garay András: A mamutfenyő története 6–7
Túrabeszámoló
Csizovszki Zsóka: MMXIII 18–19
Megemlékezés
Egy el nem mondott elmélkedés (Vadas Éva) 20
Világegyház
A varázsszó: Forradalom! (Ferenc pápa brazíliai látogatásáról) 20–21
Könyvajánló
Ságí László: Dörmögések az első szeretetről 22–23
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 25–29
Környezetvédelem
Geiszler János: A fogyasztás fogyasztása 30–31
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2014. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, tehát az egyes számok ára 250,– Ft, az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.).

DSIDA JENŐ

Valami arcot viszek

Valami arcot, szentséget viszek
elrejtve mélyen.
Havas nagy úton bandukolok
szembe a lemenő nappal.

Ezt a szentséget nem ismeri
senki kívülem:
Elítélt próféták máglya-lángja
perzselte a szívembe hajdan.

Talán az otromba erdők mögött
találok egy kicsi kunyhót,
ahol a fehér fenyőasztalkából
oltárt csinálhatok.

Ott egy Istent imád majd velem
a kunyhó apraja, nagyja,
s hiába búg az éjben
a hitetlenség farkasüvöltése.

De addig bandukolok a havas úton,
szembe a nappal –
Sötét terhek dőlnek az életemre,
s ferde árnyékok hullnak a hóra.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIV/6. (142.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.